Risale-i Nur Külliyatından

Lem'alar

Müellifi
Bediüzzaman
Said Nursi

Neşreden: **ENVAR NEŞRİYAT**
Piyerloti Cad. Hacıbey Apt. 10/3
Tel: 516 20 14 – 518 62 71
Fax: 516 20 42 – İST.
Baskı: **Cihan Neşriyat ve Matbaacılık**
Tel: 507 27 33
1995 – İST.

Her Hakkı Mahfuzdur.

Risale-i Nur Külliyatından

Lem'alar

Müellifi
Bediüzzaman
Said Nursi

Diyanet İşleri Müşavere Kurulu'nun 23.05.1956 gün ve sayısız ehl-i vukuf raporuna istinaden Afyon Ağır Ceza Mahkemesince Bediüzzaman Said Nursi'nin Kitab ve sair evraklarının kanuni mevzuata muhalif siyasi ve idari hiçbir mahzuru görülmemiş olmakla sözü geçen eserler 23.06.1956 gün ve 954/278 esas ve 955/218 karar sayılı ve kaziye-i muhkeme haline gelen beraet kararıyle ve yine Isparta Sorgu Hakimliğinin 11.09.1956 gün, 954/28 esas ve 956/65 karar sayılı ve aynen kazıye-i muhkeme haline gelen men'i muhakeme kararıyle bilumum Nur Risaleleri sahiplerine iade edilmiştir.

Her hakkı mahfuzdur.

فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ۞
اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ❁
فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْحَسْبِىَاللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَعَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَرَبُّالْعَرْشِالْعَظِيمِ❁
حَسْبُنَااللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ۞لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّبِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ❁
يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى❁
لِلَّذِينَ اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ۞

[Otuzbirinci Mektub'un birinci kısmı; her zaman, hususan mağrib ve işa' ortasında otuzüçer defa okunması çok faziletli bulunan mezkûr kelimat-ı mübarekenin herbirinin çok envârından birer nurunu gösterecek altı Lem'adır.]

Birinci Lem'a

Hazret-i Yunus İbn-i Metta Alâ Nebiyyina ve Aleyhissalâtü Vesselâm'ın münacatı, en azîm bir münacattır ve en mühim bir vesile-i icabe-i duadır. Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın kıssa-i meşhuresinin hülâsası: Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümid kesik bir vaziyette

--- sh:»(L:6) ↓ ----------

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

münacatı, ona sür'aten vasıta-i necat olmuştur. Şu münacatın sırr-ı azîmi şudur ki: O vaziyette esbab bilkülliye sukut etti. Çünki o halde ona necat verecek öyle bir zât lâzım ki; hükmü hem balığa, hem denize, hem geceye, hem cevv-i semaya geçebilsin. Çünki onun aleyhinde "gece, deniz ve hut" ittifak etmişler. Bu üçünü birden emrine müsahhar eden bir zât onu sahil-i selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faideleri olmazdı. Demek esbabın tesiri yok. Müsebbib-ül Esbab'dan başka bir melce' olamadığını aynelyakîn gördüğünden, sırr-ı ehadiyet, nur-u tevhid içinde inkişaf ettiği için şu münacat birdenbire geceyi, denizi ve hutu müsahhar etmiştir. O nur-u tevhid ile hutun karnını bir taht-el bahr gemisi hükmüne getirip ve zelzeleli dağ-vari emvac dehşeti içinde; denizi, o nur-u tevhid ile emniyetli bir sahra, bir meydan-ı cevelan ve tenezzühgâhı olarak o nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp, Kamer'i bir lâmba gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan onu tehdid ve tazyik eden o mahlukat, her cihette ona dostluk yüzünü gösterdiler. Tâ sahil-i selâmete çıktı, şecere-i yaktîn altında o lütf-u Rabbanîyi müşahede etti.

İşte Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın birinci vaziyetinden yüz derece daha müdhiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz, istikbaldir. İstikbalimiz, nazar-ı gafletle onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde binler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-yı nefsimiz, hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünki onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise, yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor. Madem hakikî vaziyetimiz budur; biz de Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'a iktidaen, umum esbabdan yüzümüzü çevirip doğrudan doğruya Müsebbib-ül Esbab olan Rabbimize iltica edip

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

demeliyiz ve aynelyakîn anlamalıyız ki; gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-yı nefsin zararlarını def'edecek yalnız o zât olabilir ki; istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir. Acaba Hâlık-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebeb var ki, en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek ve bizim için istikbali, âhiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüzbin boğucu emvacından kurtaracak, hâşâ, Zât-ı Vâcib-ül Vücud'dan başka

--- sh:»(L:7) ↓ ----------
hiçbir şey, hiçbir cihette onun izni ve iradesi olmadan imdad edemez ve halaskâr olamaz. Madem hakikat-ı hal böyledir. Nasılki Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'a o münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir taht-el bahr ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtablı bir latif suret aldı. Biz dahi o münacatın sırrıyla

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz.

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ cümlesiyle istikbalimize, سُبْحَانَكَ kelimesiyle dünyamıza, اِنّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ fıkrasıyla nefsimize nazar-ı merhametini celbetmeliyiz. Tâ ki, nur-u iman ile ve Kur'anın mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenezzühe inkılab etsin. Ve mütemadiyen mevt ve hayatın değişmesiyle seneler ve karnlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'an-ı Hakîm'in tezgâhında yapılan bir sefine-i maneviye hükmüne geçen hakikat-ı İslâmiyet içine girip selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ sahil-i selâmete çıkarak hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelendirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkürü keyiflendirerek okşayıp ışıklandırsın. Hem o sırr-ı Kur'anla, o terbiye-i Furkaniye ile; nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, hayat-ı ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

Elhasıl: Madem insan, mahiyetinin câmiiyeti itibariyle sıtmadan müteellim olduğu gibi, arzın zelzele ve ihtizazatından ve kâinatın kıyamet hengâmında zelzele-i kübrasından müteellim oluyor. Ve nasılki hurdebînî bir mikrobdan korkar; ecram-ı ulviyeden zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasılki hanesini sever, koca dünyayı da öyle sever. Hem nasılki küçük bahçesini sever, öyle de hadsiz ebedî Cennet'i dahi müştakane sever. Elbette böyle bir insanın Mabudu, Rabbi, melcei, halaskârı, maksudu öyle bir zât olabilir ki, umum kâinat onun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir. Elbette öyle bir insan daima Yunusvari (A.S.)

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeye muhtaçtır.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

--- sh:»(L:8) ↓ ----------

İkinci Lem'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Sabır kahramanı Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'ın şu münacatı, hem mücerreb, hem tesirlidir. Fakat âyetten iktibas suretinde bizler münacatımızda

رَبِّ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

demeliyiz. Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'ın meşhur kıssasının hülâsası şudur ki:

Pek çok yara, bere içinde epey müddet kaldığı halde, o hastalığın azîm mükâfatını düşünerek kemal-i sabırla tahammül edip kalmış. Sonra yaralarından tevellüd eden kurtlar, kalbine ve diline iliştiği zaman, zikir ve marifet-i İlahiyenin mahalleri olan kalb ve lisanına iliştikleri için, o vazife-i ubudiyete halel gelir düşüncesiyle kendi istirahatı için değil, belki ubudiyet-i İlahiye için demiş: "Ya Rab! Zarar bana dokundu, lisanen zikrime ve kalben ubudiyetime halel veriyor." diye münacat edip, Cenab-ı Hak o hâlis ve sâfi, garazsız, lillah için o münacatı gayet hârika bir surette kabul etmiş. Kemal-i âfiyetini ihsan edip enva'-ı merhametine mazhar eylemiş. İşte bu Lem'ada "Beş Nükte" var.

BİRİNCİ NÜKTE: Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'ın zahirî yara hastalıklarının mukabili bizim bâtınî ve ruhî ve kalbî hastalıklarımız vardır. İç dışa, dış içe bir çevrilsek, Hazret-i Eyyüb'den daha ziyade yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünki işlediğimiz herbir günah, kafamıza giren herbir şübhe, kalb ve ruhumuza yaralar açar. Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'ın yaraları, kısacık hayat-ı dünyeviyesini tehdid ediyordu. Bizim manevî yaralarımız, pek uzun olan hayat-ı ebediyemizi tehdid ediyor. O münacat-ı Eyyübiyeye, o Hazretten bin defa daha ziyade muhtacız. Bahusus nasılki o Hazretin yaralarından neş'et eden kurtlar, kalb ve lisanına ilişmişler; öyle de; bizleri, günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hasıl olan vesveseler, şübheler (neûzü billah) mahall-i iman olan

bâtın-ı kalbe ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan lisanın zevk-i ruhanîsine ilişip zikirden nefretkârane uzaklaştırarak susturuyorlar. Evet günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. Herbir günah içinde küfre gidecek bir yol var. O günah istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir manevî yılan olarak kalbi ısırıyor. Meselâ: Utandıracak bir günahı gizli işleyen bir adam, başkasının ıttılaından çok hicab ettiği zaman, melaike ve ruhaniyatın vücudu ona çok ağır geliyor. Küçük bir emare ile onları inkâr etmek arzu ediyor. Hem meselâ: Cehennem azabını intaç eden büyük bir günahı işleyen bir adam, Cehennem'in tehdidatını işittikçe istiğfar ile ona karşı siper almazsa, bütün ruhuyla Cehennem'in ademini arzu ettiğinden, küçük bir emare ve bir şübhe, Cehennem'in inkârına cesaret veriyor. Hem meselâ: Farz namazını kılmayan ve vazife-i ubudiyeti yerine getirmeyen bir adamın küçük bir âmirinden küçük bir vazifesizlik yüzünden aldığı tekdirden müteessir olan o adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mükerrer emirlerine karşı farzında yaptığı bir tenbellik, büyük bir sıkıntı veriyor ve o sıkıntıdan arzu ediyor ve manen diyor ki: "Keşki o vazife-i ubudiyeti bulunmasa idi." Ve bu arzudan bir manevî adavet-i İlahiyeyi işmam eden bir inkâr arzusu uyanır. Bir şübhe, vücud-u İlahiyeye dair kalbe gelse, kat'î bir delil gibi ona yapışmaya meyleder. Büyük bir helâket kapısı ona açılır. O bedbaht bilmiyor ki: İnkâr vasıtasıyla, gayet cüz'î bir sıkıntı vazife-i ubudiyetten gelmeye mukabil, inkârda milyonlar ile o sıkıntıdan daha müdhiş manevî sıkıntılara kendini hedef eder. Sineğin ısırmasından kaçıp, yılanın ısırmasını kabul eder. Ve hâkeza.. bu üç misale kıyas edilsin ki بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ sırrı anlaşılsın.

İKİNCİ NÜKTE: Yirmialtıncı Söz'de sırr-ı kadere dair beyan edildiği gibi, musibet ve hastalıklarda insanların şekvaya üç vecihle hakları yoktur.

Birinci Vecih: Cenab-ı Hak, insana giydirdiği vücud libasını san'atına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış, o vücud libasını o model üstünde keser, biçer, tebdil eder, tağyir eder; muhtelif esmasının cilvesini gösterir. Şâfî ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktiza ediyor. Ve hâkeza...

مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِى مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ

İkinci Vecih: Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder, kemal bulur, kuvvet bulur, terakki eder, netice verir, tekemmül eder; vazife-i hayatiyeyi yapar. Yeknesak istirahat döşeğindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuddan ziyade, şerr-i mahz olan ademe yakındır ve ona gider.

--- sh:»(L:10) ↓ ----------

Üçüncü Vecih: Şu dâr-ı dünya, meydan-ı imtihandır ve dâr-ı hizmettir; lezzet ve ücret ve mükâfat yeri değildir. Madem dâr-ı hizmettir ve mahall-i ubudiyettir; hastalıklar ve musibetler, dinî olmamak ve sabretmek şartıyla o hizmete ve o ubudiyete çok muvafık oluyor ve kuvvet veriyor. Ve herbir saati, birgün ibadet hükmüne getirdiğinden şekva değil, şükretmek gerektir. Evet ibadet iki kısımdır: Bir kısmı müsbet, diğeri menfî. Müsbet kısmı malûmdur. Menfî kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle musibetzede za'fını ve aczini hissedip Rabb-ı Rahîmine ilticakârane teveccüh edip, onu düşünüp, ona yalvarıp hâlis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiyete riya giremez, hâlistir. Eğer sabretse, musibetin mükâfatını düşünse, şükretse, o vakit herbir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun bir ömür olur. Hattâ bir kısmı var ki, bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçer. Hattâ bir âhiret kardeşim, Muhacir Hâfız Ahmed isminde bir zâtın müdhiş bir hastalığına ziyade merak ettim. Kalbime ihtar edildi: "Onu tebrik et. Herbir dakikası birgün ibadet hükmüne geçiyor." Zâten o zât sabır içinde şükrediyordu.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Bir-iki Söz'de beyan ettiğimiz gibi: Her insan geçmiş hayatını düşünse, kalbine ve lisanına ya "ah" veya "oh" gelir. Yani ya teessüf eder, ya "Elhamdülillah" der. Teessüfü dedirten, eski zamanın lezaizinin zeval ve firakından neş'et eden manevî elemlerdir. Çünki zeval-i lezzet elemdir. Bazan muvakkat bir lezzet, daimî elem verir. Düşünmek ise o elemi deşiyor, teessüf akıtıyor. Eski hayatında geçirdiği muvakkat âlâmın zevalinden neş'et eden manevî ve daimî lezzet, "Elhamdülillah" dedirtir. Bu fıtrî haletle beraber, musibetlerin neticesi olan sevab ve mükâfat-ı uhreviye ve kısa ömrü, musibet vasıtasıyla uzun bir ömür hükmüne geçmesini düşünse sabırdan ziyade, şükreder. "Elhamdülillahi alâküllihal sive-l küfri ve-d dalal" demesi iktiza eder. Meşhur bir söz var ki: "Musibet zamanı uzundur." Evet musibet zamanı uzundur. Fakat örf-ü nâsta zannedildiği gibi sıkıntılı olduğundan uzun değil, belki uzun bir ömür gibi hayatî neticeler verdiği için uzundur.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Yirmibirinci Söz'ün birinci makamında beyan edildiği gibi: Cenab-ı Hakk'ın insana verdiği sabır kuvvetini evham yolunda dağıtmazsa, her musibete karşı kâfi gelebilir. Fakat vehmin tahakkümüyle ve insanın gafletiyle ve fâni hayatı bâki tevehhüm etmesiyle sabır kuvvetini mazi ve müstakbele dağıtıp hâl-i hazırdaki musibete karşı sabrı kâfi gelmez, şekvaya başlar. Âdeta (hâşâ) Cenab-ı Hakk'ı insanlara şekva eder. Hem çok haksız bir surette ve divanecesine şekva edip sabırsızlık gösterir. Çünki geçmiş herbir gün, musibet ise zahmeti gitmiş,

rahatı kalmış; elemi gitmiş, zevalindeki lezzet kalmış; sıkıntısı geçmiş, sevabı kalmış. Bundan şekva değil, belki mütelezzizane şükretmek lâzım gelir. Onlara küsmek değil, bilakis muhabbet etmek gerektir. Onun o geçmiş fâni ömrü, musibet vasıtasıyla bâki ve mes'ud bir nevi ömür hükmüne geçer. Onlardaki âlâmı vehim ile düşünüp bir kısım sabrını onlara karşı dağıtmak, divaneliktir. Amma gelecek günler ise madem daha gelmemişler; içlerinde çekeceği hastalık veya musibeti şimdiden düşünüp sabırsızlık göstermek, şekva etmek, ahmaklıktır. "Yarın, öbür gün aç olacağım, susuz olacağım" diye bugün mütemadiyen su içmek, ekmek yemek, ne kadar ahmakçasına bir divaneliktir. Öyle de gelecek günlerdeki, şimdi adem olan musibet ve hastalıkları düşünüp, şimdiden onlardan müteellim olmak, sabırsızlık göstermek, hiçbir mecburiyet olmadan kendi kendine zulmetmek öyle bir belâhettir ki, hakkında şefkat ve merhamet liyakatını selbediyor.

Elhasıl: Nasıl şükür, nimeti ziyadeleştiriyor; öyle de şekva, musibeti ziyadeleştirir hem merhamete liyakatı selbeder. Birinci Harb-i Umumî'nin birinci senesinde, Erzurum'da mübarek bir zât müdhiş bir hastalığa giriftar olmuştu. Yanına gittim, bana dedi: "Yüz gecedir ben başımı yastığa koyup yatamadım" diye acı bir şikayet etti. Ben çok acıdım. Birden hatırıma geldi ve dedim: Kardeşim, geçmiş sıkıntılı yüz günün şimdi sürurlu yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp, şekva etme; onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise, madem daha gelmemişler. Rabbin olan Rahmanurrahîm'in rahmetine itimad edip, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, ademe vücud rengi verme. Bu saati düşün; sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir. Divane bir kumandan gibi yapma ki: Sol cenah düşman kuvveti onun sağ cenahına iltihak edip ona taze bir kuvvet olduğu halde, sol cenahındaki düşmanın sağ cenahı daha gelmediği vakitte, o tutar, merkez kuvvetini sağa sola dağıtıp merkezi zaîf bırakıp, düşman edna bir kuvvet ile merkezi harab eder." Dedim: "Kardeşim, sen bunun gibi yapma, bütün kuvvetini bu saate karşı tahşid et. Rahmet-i İlahiyeyi ve mükâfat-ı uhreviyeyi ve fâni ve kısa ömrünü, uzun ve bâki bir surete çevirdiğini düşün. Bu acı şekva yerinde ferahlı bir şükret." O da tamamıyla bir ferah alarak: "Elhamdülillah, dedi, hastalığım ondan bire indi."

BEŞİNCİ NÜKTE: Üç mes'eledir.

Birinci Mes'ele: Asıl musibet ve muzır musibet, dine gelen musibettir. Musibet-i diniyeden her vakit dergâh-ı İlahiyeye iltica edip feryad etmek gerektir. Fakat dinî olmayan musibetler, hakikat noktasında musibet değildirler. Bir kısmı ihtar-ı Rahmanîdir. Nasılki çoban, gayrın tarlasına

tecavüz eden koyunlarına taş atıp, onlar o taştan hissederler ki: Zararlı işten kurtarmak için bir ihtardır, memnunane dönerler. Öyle de çok zahirî musibetler var ki; İlahî birer ihtar, birer ikazdır ve bir kısmı keffaret-üz zünubdur ve bir kısmı gafleti dağıtıp, beşerî olan aczini ve za'fını bildirerek bir nevi huzur vermektir. Musibetin hastalık olan nev'i, sâbıkan geçtiği gibi o kısım, musibet değil, belki bir iltifat-ı Rabbanîdir, bir tathirdir. Rivayette vardır ki: "Ermiş bir ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşüyor, sıtmanın titremesinden günahlar öyle dökülüyor."

Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm münacatında istirahat-ı nefs için dua etmemiş, belki zikr-i lisanî ve tefekkür-ü kalbîye mani olduğu zaman ubudiyet için şifa taleb eylemiş. Biz, o münacat ile -birinci maksadımız- günahlardan gelen manevî ruhî yaralarımızın şifasını niyet etmeliyiz. Maddî hastalıklar için ubudiyete mani' olduğu zaman iltica edebiliriz. Fakat mu'terizane, müştekiyane bir surette değil, belki mütezellilane ve istimdadkârane iltica edilmeli. Madem onun rububiyetine razıyız, o rububiyeti noktasında verdiği şeye rıza lâzım. Kaza ve kaderine itirazı işmam eder bir tarzda "Ah! Of!" edip şekva etmek; bir nevi kaderi tenkiddir, rahîmiyetini ittihamdır. Kaderi tenkid eden, başını örse vurur kırar. Rahmeti ittiham eden, rahmetten mahrum kalır. Kırılmış el ile intikam almak için o eli istimal etmek, nasıl kırılmasını tezyid ediyor. Öyle de: Musibete giriftar olan adam, itirazkârane şekva ve merakla onu karşılamak, musibeti ikileştiriyor.

İkinci Mes'ele: Maddî musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gördükçe küçülür. Meselâ: Gecelerde insanın gözüne bir hayal ilişir. Ona ehemmiyet verdikçe şişer, ehemmiyet verilmezse kaybolur. Hücum eden arılara iliştikçe fazla tehacüm göstermeleri, lâkayd kaldıkça dağılmaları gibi; maddî musibetlere de büyük nazarıyla ehemmiyetle baktıkça büyür. Merak vasıtasıyla o musibet cesedden geçerek kalbde de kökleşir, bir manevî musibeti dahi netice verir; ona istinad eder, devam eder. Ne vakit o merakı, kazaya rıza ve tevekkül vasıtasıyla izale etse, bir ağacın kökü kesilmesi gibi maddî musibet hafifleşe hafifleşe kökü kesilmiş ağaç gibi kurur gider. Bu hakikatı ifade için bir vakit böyle demiştim:

Bırak ey bîçare feryadı, beladan kıl tevekkül.
Zira feryad bela-ender, hata-ender beladır bil.
Eğer bela vereni buldunsa, safa-ender, atâ-ender beladır bil.
Eğer bulmazsan bütün dünya cefa-ender, fena ender beladır bil.

Cihan dolu bela başında varken, ne bağırırsın küçük bir beladan, gel tevekkül kıl!

Tevekkül ile bela yüzünde gül, tâ o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

--- sh:»(L:13) ↓ ----------

Nasılki mübarezede müdhiş bir hasma karşı gülmekle; adavet musalahaya, husumet şakaya döner, adavet küçülür mahvolur. Tevekkül ile musibete karşı çıkmak dahi öyledir.

Üçüncü Mes'ele: Her zamanın bir hükmü var. Şu gaflet zamanında musibet şeklini değiştirmiş. Bazı zamanda ve bazı eşhasta bela, bela değil, belki bir lütf-u İlahîdir. Ben şu zamandaki hastalıklı sair musibetzedeleri (fakat musibet, dine dokunmamak şartıyla) bahtiyar gördüğümden, hastalık ve musibet aleyhtarı bulunmak hususunda bana bir fikir vermiyor. Ve bana, onlara acımak hissini îras etmiyor. Çünki hangi bir genç hasta yanıma gelmiş ise, görüyorum; emsallerine nisbeten bir derece vazife-i diniyeye ve âhirete karşı merbutiyeti var. Ondan anlıyorum ki: Öyleler hakkında o nevi hastalıklar musibet değil, bir nevi nimet-i İlahiyedir. Çünki çendan o hastalık onun dünyevî, fâni, kısacık hayatına bir zahmet îras ediyor. Fakat onun ebedî hayatına faidesi dokunuyor, bir nevi ibadet hükmüne geçiyor. Eğer sıhhat bulsa, gençlik sarhoşluğuyla ve zamanın sefahetiyle elbette hastalık haletini muhafaza edemeyecek, belki sefahete atılacak.

Hâtime

Cenab-ı Hak hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derceylemiştir. Hem hadsiz nukuş-u esmasını göstermek için insanı öyle bir surette halketmiş ki, hadsiz cihetlerle elemler aldığı gibi, hadsiz cihetlerle de lezzetler alabilir bir makine hükmünde yaratmış. Ve o makine-i insaniyede yüzer âlet var. Herbirinin elemi ayrı, lezzeti ayrı, vazifesi ayrı, mükâfatı ayrıdır. Âdeta insan-ı ekber olan âlemde tecelli eden bütün esma-i İlahiye, bir âlem-i asgar olan insanda dahi o esmanın umumiyetle cilveleri var. Bunda sıhhat ve âfiyet ve lezaiz gibi nâfi' emirler, nasıl şükrü dedirtir, o makineyi çok cihetlerle vazifelerine sevkeder. İnsan da bir şükür fabrikası gibi olur. Öyle de: Musibetlerle, hastalıklarla, âlâm ile, sair müheyyiç ve muharrik ârızalar ile o makinenin diğer çarklarını harekete getirir, tehyic eder. Mahiyet-i insaniyede münderic olan acz ve za'f ve fakr madenini işlettiriyor. Bir lisan ile değil, belki herbir âzânın lisanıyla bir iltica, bir istimdad vaziyeti verir. Güya insan o ârızalar ile, ayrı ayrı binler kalemi tazammun eden müteharrik bir kalem olur. Sahife-i hayatında veyahut Levh-i Misalî'de mukadderat-ı hayatını yazar, esma-i İlahiyeye bir ilânname yapar ve bir kaside-i manzume-i Sübhaniye hükmüne geçip, vazife-i fıtratını îfa eder.

Üçüncü Lem'a

(Bu Lem'aya bir derece hiss ve zevk karışmış. Hiss ve zevkin coşkunlukları ise aklın düsturlarını, fikrin mizanlarını çok dinlemediklerinden ve müraat etmediklerinden bu Üçüncü Lem'a mantık mizanları ile tartılmamalı.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ

âyetinin mealini ifade eden

يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى ❁ يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى iki cümlesi mühim iki hakikatı ifade ediyorlar. Ondandır ki: Nakşîlerin rüesasından bir kısım, bu iki cümle ile kendilerine bir hatme-i mahsus yapıp muhtasar bir hatme-i Nakşiye hükmünde tutuyorlar. Madem o azîm âyetin mealini bu iki cümle ifade ediyor. Biz bu iki cümlenin ifade ettiği iki hakikat-ı mühimmenin birkaç nüktesini beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE: Birinci defa يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى bir ameliyat-ı cerrahiye hükmünde kalbi masivadan tecrid ediyor, kesiyor. Şöyle ki: İnsan, mahiyet-i câmiiyeti itibariyle mevcudatın hemen ekserîsiyle alâkadardır. Hem insanın mahiyet-i câmiasında hadsiz bir istidad-ı muhabbet dercedilmiştir. Onun için insan da umum mevcudata karşı bir muhabbet besliyor. Koca dünyayı bir hanesi gibi seviyor. Ebedî Cennet'e bahçesi gibi muhabbet ediyor. Halbuki muhabbet ettiği mevcudat durmuyorlar, gidiyorlar. Firaktan daima azab çekiyor. Onun o hadsiz muhabbeti, hadsiz bir manevî azaba medar oluyor. O azabı çekmekte kabahat, kusur ona aittir. Çünki kalbindeki hadsiz istidad-ı muhabbet, hadsiz bir cemal-i bâkiye mâlik bir zâta tevcih etmek için verilmiş. O insan sû'-i istimal ederek o muhabbeti fâni mevcudata sarfettiği cihetle kusur ediyor, kusurun cezasını, firakın azabıyla çekiyor.

--- sh:»(L:15) ↓ ----------

İşte bu kusurdan teberri edip o fâni mahbubattan kat-ı alâka etmek, o mahbublar onu terketmeden evvel o onları terketmek cihetiyle Mahbub-u Bâki'ye hasr-ı muhabbeti ifade eden يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى olan birinci cümlesi: "Bâki-i Hakikî yalnız sensin. Masiva fânidir. Fâni olan elbette bâki bir muhabbete ve ezelî ve ebedî bir aşka ve ebed için yaratılan bir kalbin alâkasına medar olamaz." manasını ifade ediyor. "Madem o hadsiz mahbubat fânidirler, beni bırakıp gidiyorlar; onlar beni bırakmadan evvel ben onları يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى demekle bırakıyorum. Yalnız sen bâkisin ve senin ibkan ile mevcudat beka bulabildiğini bilip itikad ederim. Öyle ise senin muhabbetinle onlar sevilir. Yoksa alâka-i kalbe lâyık değiller." demektir. İşte bu halette kalb, hadsiz mahbubatından vazgeçiyor. Hüsün ve cemalleri üstünde fânilik damgasını görür, alâka-i kalbi keser. Eğer kesmezse, mahbubları adedince manevî cerihalar oluyor. İkinci cümle olan يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى o hadsiz cerihalara hem merhem, hem tiryak oluyor. Yani: يَا بَاقِى "Madem sen bâkisin, yeter; herşeye bedelsin. Madem sen varsın, herşey var." Evet mevcudatta sebeb-i muhabbet olan hüsün ve ihsan ve kemal, umumiyetle Bâki-i Hakikî'nin hüsün ve ihsan ve kemalâtının işaratı ve çok perdelerden geçmiş zaîf gölgeleridir; belki cilve-i esma-i hüsnanın gölgelerinin gölgeleridir.

İKİNCİ NÜKTE: İnsanın fıtratında bekaya karşı gayet şedid bir aşk var. Hattâ her sevdiği şeyde kuvve-i vâhime cihetiyle bir nevi beka tevehhüm eder, sonra sever. Ne vakit zevalini düşünse veya görse, derinden derine feryad eder. Bütün firaklardan gelen feryadlar, aşk-ı bekadan gelen ağlamaların tercümanlarıdır. Eğer tevehhüm-ü beka olmazsa muhabbet edemez. Hattâ denilebilir ki: Âlem-i bekanın ve ebedî Cennet'in bir sebeb-i vücudu, şu mahiyet-i insaniyedeki o şiddetli aşk-ı bekadan çıkan gayet kuvvetli arzu-yu beka ve beka için fıtrî umumî duadır ki, Bâki-i Zülcelal o şedid sarsılmaz fıtrî arzuyu, o tesirli kuvvetli umumî duayı kabul etmiştir ki, fâni insanlar için bâki bir âlemi halketmiş. Hem hiç mümkün müdür ki: Fâtır-ı Kerim, Hâlık-ı Rahîm, küçük midenin cüz'î arzusunu ve muvakkat bir beka için lisan-ı hal ile duasını hadsiz enva'-ı mat'umat-ı leziziyenin icadıyla kabul etsin de, umum nev-i beşerin pek büyük bir ihtiyac-ı fıtrîden gelen pek şiddetli bir arzusunu ve

--- sh:»(L:16) ↓ ----------
küllî ve daimî ve haklı ve hakikatlı, kalli, halli, bekaya dair gayet kuvvetli duasını kabul etmesin? Hâşâ, yüzbin defa hâşâ. Kabul etmemek mümkün değildir. Hem hikmet ve adaletine ve rahmet ve kudretine hiçbir cihetle yakışmaz. Madem insan bekaya âşıktır, elbette bütün kemalâtı, lezzetleri, bekaya tabidir. Ve madem beka, Bâki-i Zülcelal'e mahsustur ve madem Bâki'nin esması bâkiyedir ve madem Bâki'nin âyineleri Bâki'nin rengini, hükmünü alır ve bir nevi bekaya mazhar olur. Elbette insana en lâzım iş, en mühim vazife; o Bâki'ye karşı alâka peyda etmektir ve esmasına yapışmaktır. Çünki Bâki yoluna sarfolunan herşey, bir nevi bekaya mazhar olur. İşte o ikinci يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى cümlesi bu hakikatı ifade ediyor. İnsanın hadsiz manevî yaralarını tedavi etmekle beraber, fıtratındaki gayet şiddetli arzu-yu bekayı onunla tatmin ediyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Şu dünyada zamanın, fena ve zeval-i eşyadaki tesiratı gayet muhteliftir. Ve mevcudat ise mütedâhil daireler gibi birbiri içinde iken, hükümleri zeval noktasında ayrı ayrı oluyor. Nasılki saatin saniyelerini sayan dairesi, dakikayı ve saati ve günleri sayan daireleri zahiren birbirine benzer, fakat sür'atte birbirine muhaliftir. Öyle de: İnsandaki cisim, nefis, kalb, ruh daireleri öyle mütefavittir. Meselâ: Cismin bekası, hayatı, vücudu; bulunduğu bir gün, belki bir saat olduğu ve mazi ve müstakbeli madum ve meyyit bulunduğu halde, kalbin hazır günden çok gün evvel, çok gün sonraki zamana kadar daire-i vücudu ve hayatı geniştir. Ruhun hazır günden seneler evvel ve seneler sonraki bir daire-i azîme, daire-i hayatına ve vücuduna dâhildir.

İşte bu istidada binaen hayat-ı kalbî ve ruhîye medar olan marifet-i İlahiye ve muhabbet-i Rabbaniye ve ubudiyet-i Sübhaniye ve marziyat-ı Rahmaniye cihetiyle bu dünyadaki fâni ömür, bâki bir ömrü tazammun eder ve ebedî ve bâki bir ömrü intac eder ve bâki ve lâyemut bir ömür hükmüne geçer. Evet Bâki-i Hakikî'nin muhabbet, marifet, rızası yolunda bir saniye, bir senedir. Eğer onun yolunda olmazsa, bir sene bir saniyedir. Belki onun yolunda bir saniye, lâyemuttur, çok senelerdir. Ve dünya cihetinde ehl-i gafletin yüz senesi, bir saniye hükmüne geçer. Meşhur böyle bir söz var ki: سِنَةُ الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَ سَنَةُ الْوِصَالِ سِنَةٌ yani: "Firakın bir saniyesi, bir sene kadar uzundur ve visalin bir senesi, bir saniye kadar kısadır." Ben bu fıkranın bütün bütün aksine diyorum ki: Visal, yani Bâki-i Zülcelal'in rızası dairesinde livechillah bir saniye visal, değil yalnız böyle bir sene, belki daimî bir pencere-i visaldir.

--- sh:»(L:17) ↓ ----------
Gaflet ve dalalet firakı içinde değil bir sene, belki bin sene, bir saniye hükmündedir. O sözden daha meşhur şu söz var:

اَرْضُ الْفَلَاتِ مَعَ الْاَعْدَاءِ فِنْجَانٌ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْاَحْبَابِ مَيْدَانٌ

hükmümüzü teyid ediyor. Meşhur evvelki sözün sahih bir manası budur ki: Fâni mevcudatın visali madem fânidir, ne kadar uzun da olsa yine kısa hükmündedir. Senesi, bir saniye gibi geçer; hasretli bir hayal ve esefli bir rü'ya olur. Bekayı isteyen kalb-i insanî bir sene visalde, yalnız bir saniyecikte ancak zerre gibi bir zevkini alabilir. Firak ise saniyesi bir sene değil, senelerdir. Çünki firakın meydanı geniştir. Bekayı isteyen bir kalbe, firak çendan bir saniye de olsa, seneler kadar tahribat yapar. Çünki hadsiz firakları ihtar eder. Maddî ve süflî muhabbetler için bütün mazi ve müstakbel, firakla doludur.

Şu mes'ele münasebetiyle deriz: Ey insanlar! Fâni, kısa, faidesiz ömrünüzü; bâki, uzun, faideli, meyvedar yapmak ister misiniz? Madem istemek insaniyetin iktizasıdır, Bâki-i Hakikî'nin yoluna sarfediniz. Çünki Bâki'ye müteveccih olan şey, bekanın cilvesine mazhar olur. Madem her insan gayet şiddetli bir surette uzun bir ömür ister, bekaya âşıktır ve madem bu fâni ömrü, bâki ömre tebdil eden bir çare var ve manen çok uzun bir ömür hükmüne geçirmek mümkündür. Elbette insaniyeti sukut etmemiş bir insan, o çareyi arayacak ve o imkânı bilfiile çevirmeye çalışacak ve tevfik-i hareket edecek. İşte o çare budur: Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz, Allah için çalışınız. "Lillah, livechillah, lieclillah" rızası dairesinde hareket ediniz. O vakit sizin ömrünüzün dakikaları, seneler hükmüne geçer.

Bu hakikata işareten Leyle-i Kadir gibi bir tek gece, seksen küsur seneden ibaret olan bin ay hükmünde olduğunu Nass-ı Kur'an gösteriyor. Hem bu hakikata işaret eden ehl-i velayet ve hakikat beyninde bir düstur-u muhakkak olan "bast-ı zaman" sırrıyla çok seneler hükmünde olan birkaç dakikalık zaman-ı Mi'rac, bu hakikatın vücudunu isbat eder ve bilfiil vukuunu gösteriyor. Mi'racın birkaç saat müddeti, binler seneler hükmünde vüs'ati ve ihatası ve uzunluğu vardır. Çünki o Mi'rac yoluyla, beka âlemine girdi. Beka âleminin birkaç dakikası, şu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir. Hem şu hakikata bina edilen beyn-el evliya kesretle vuku bulmuş olan "bast-ı zaman" hâdiseleridir. Bazı evliya bir dakikada, bir günlük işi görmüş. Bazıları bir saatte, bir sene vazifesini yapmış. Bazıları bir dakikada, bir hatme-i Kur'aniyeyi okumuş olduklarını rivayet edip ihbar ediyorlar. Böyle ehl-i hak ve sıdk, bilerek kizbe elbette tenezzül etmezler. Hem o derece hadsiz ve kesretli

bir tevatürle "bast-ı zaman" (Haşiye) hakikatını aynen müşahede ettikleri medar-ı şübhe olamaz. Şu "bast-ı zaman" herkesçe musaddak bir nev'i, rü'yada görünüyor. Bazan bir dakikada insanın gördüğü rü'yayı, geçirdiği ahvali, konuştuğu sözleri, gördüğü lezzetleri veya çektiği elemleri görmek için yakaza âleminde bir gün, belki günler lâzımdır.

Elhasıl: İnsan çendan fânidir. Fakat beka için halkedilmiş ve bâki bir zâtın âyinesi olarak yaratılmış ve bâki meyveleri verecek işleri görmekle tavzif edilmiş ve bâki bir zâtın, bâki esmasının cilvelerine ve nakışlarına medar olacak bir suret verilmiştir. Öyle ise böyle bir insanın hakikî vazifesi ve saadeti: Bütün cihazatı ve bütün istidadatıyla o Bâki-i Sermedî'nin daire-i marziyatında esmasına yapışıp, ebed yolunda o Bâki'ye müteveccih olup gitmektir. Lisanı يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى dediği gibi; kalbi, ruhu, aklı, bütün letaifi "Hüve-l Bâki, Hüve-l Ezeliyy-ül Ebedî, Hüve-s Sermedî, Hüve-d Daim, Hüve-l Matlub, Hüve-l Mahbub, Hüve-l Maksud, Hüve-l Mabud" demeli.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

(Haşiye): قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

âyetiyle

وَلَبِثُوا فِى كَهْفِهِمْ ثَلاَثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا âyeti "tayy-ı zaman"ı gösterdiği gibi,

وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ âyeti de "bast-ı zaman"ı gösterir.

Dördüncü Lem'a

"Minhac-üs Sünne" bu risaleye lâyık görülmüştür.

("Mes'ele-i İmamet" bir mes'ele-i fer'iye olduğu halde, ziyade ehemmiyet verildiğinden bir mesail-i imaniye sırasına girip, İlm-i Kelâm'da ve usûl-üd dinde medar-ı nazar olduğu cihetle, Kur'ana ve imana ait hizmet-i esasiyemize münasebeti bulunduğundan cüz'î bahsedildi.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ۞ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۞ قُلْ لاَ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبَى

Şu âyet-i azîmenin çok hakaik-i azîmesinden bir iki hakikatına "İki Makam" ile işaret edeceğiz.

Birinci Makam

"Dört Nükte"dir.

BİRİNCİ NÜKTE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve merhametini ifade ediyor. Evet rivayet-i sahiha ile mahşerin dehşetinden herkes hattâ enbiya dahi "nefsî, nefsî" dedikleri zaman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "ümmetî, ümmetî" diye re'fet ve şefkatini göstereceği gibi, yeni dünyaya geldiği zaman ehl-i keşfin tasdikiyle vâlidesi onun münacatından "ümmetî, ümmetî"

--- sh:»(L:20) ↓ ----------
işitmiş. Hem bütün tarih-i hayatı ve neşrettiği şefkatkârane mekârim-i ahlâk, kemal-i şefkat ve re'fetini gösterdiği gibi; ümmetinin hadsiz salavatına hadsiz ihtiyaç göstermekle, ümmetinin bütün saadetleriyle kemal-i şefkatinden alâkadar olduğunu göstermekle hadsiz bir şefkatini göstermiş. İşte bu derece şefkatli ve merhametli bir rehberin sünnet-i seniyesine müraat etmemek, ne derece nankörlük ve vicdansızlık olduğunu kıyas eyle.

İKİNCİ NÜKTE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küllî ve umumî vazife-i nübüvvet içinde bazı hususî, cüz'î maddelere karşı azîm bir şefkat göstermiştir. Zahir hale göre o azîm şefkati, o hususî cüz'î maddelere sarfetmesi, vazife-i nübüvvetin fevkalâde ehemmiyetine uygun gelmiyor. Fakat hakikatta o cüz'î madde, küllî umumî bir vazife-i nübüvvetin medarı olabilecek bir silsilenin ucu ve mümessili olduğundan, o silsile-i azîmenin hesabına onun mümessiline fevkalâde ehemmiyet verilmiş. Meselâ: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hazret-i Hasan ve Hüseyin'e karşı küçüklüklerinde gösterdikleri fevkalâde şefkat ve ehemmiyet-i azîme, yalnız cibillî şefkat ve hiss-i karabetten gelen bir muhabbet değil, belki vazife-i nübüvvetin bir hayt-ı nuranîsinin bir ucu ve veraset-i Nebeviyenin gayet ehemmiyetli bir cemaatinin menşei, mümessili, fihristesi cihetiyledir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Hasan'ı (R.A.) kemal-i şefkatinden kucağına alarak başını öpmesiyle; Hazret-i Hasan'dan (R.A.) teselsül eden nuranî nesl-i mübarekinden Gavs-ı A'zam olan Şah-ı Geylanî gibi çok mehdi-misal verese-i nübüvvet ve hamele-i şeriat-ı Ahmediye (A.S.M.) olan zâtların hesabına Hazret-i Hasan'ın (R.A.) başını öpmüş ve o zâtların istikbalde edecekleri hizmet-i kudsiyelerini nazar-ı nübüvvetle görüp takdir ve istihsan etmiş ve takdir ve teşvike alâmet olarak Hazret-i Hasan'ın (R.A.) başını öpmüş. Hem Hazret-i Hüseyin'e karşı gösterdikleri fevkalâde ehemmiyet ve şefkat, Hazret-i Hüseyin'in (R.A.) silsile-i nuraniyesinden gelen Zeynelâbidîn, Cafer-i Sadık gibi eimme-i âlîşan ve hakikî verese-i Nebeviye gibi pek çok mehdi-misal zevat-ı nuraniyenin namına ve Din-i İslâm ve vazife-i risalet hesabına boynunu öpmüş, kemal-i şefkat ve ehemmiyetini göstermiştir. Evet Zât-ı Ahmediyenin (A.S.M.) gayb-aşina kalbiyle, dünyada Asr-ı Saadetten ebed tarafında olan meydan-ı haşri temaşa eden ve yerden Cennet'i gören ve zeminden gökteki melaikeleri müşahede eden ve zaman-ı Âdem'den beri mazi zulümatının perdeleri içinde gizlenmiş hâdisatı gören, hattâ Zât-ı Zülcelal'in rü'yetine mazhar olan nazar-ı nuranîsi, çeşm-i istikbal-bînîsi, elbette Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in arkalarında teselsül eden aktab ve eimme-i verese ve mehdileri görmüş ve onların umumu namına başlarını öpmüş. Evet Hazret-i Hasan'ın (R.A.) başını öpmesinden, Şah-ı Geylanî'nin hisse-i azîmesi var.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبَى âyetinin bir kavle göre manası: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vazife-i risaletin icrasına mukabil ücret istemez, yalnız Âl-i Beytine meveddeti istiyor." Eğer denilse: Bu manaya göre karabet-i nesliye cihetinden gelen bir faide gözetilmiş görünüyor. Halbuki, اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ اَتْقيكُمْ sırrına binaen karabet-i nesliye değil, belki kurbiyet-i İlahiye noktasında vazife-i risalet cereyan ediyor?

Elcevab: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gayb-aşina nazarıyla görmüş ki: Âl-i Beyti, Âlem-i İslâm içinde bir şecere-i nuraniye hükmüne geçecek. Âlem-i İslâmın bütün tabakatında kemalât-ı insaniye dersinde rehberlik ve mürşidlik vazifesini görecek zâtlar, ekseriyet-i mutlaka ile Âl-i Beytten çıkacak. Teşehhüddeki ümmetin "Âl" hakkındaki duası ki,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

dir. Makbul olacağını keşfetmiş, yani nasılki millet-i İbrahimiye'de ekseriyet-i mutlaka ile nuranî rehberler Hazret-i İbrahim'in (A.S.) âlinden, neslinden olan enbiya olduğu gibi; ümmet-i Muhammediyede de (A.S.M.) vezaif-i azîme-i İslâmiyette ve ekser turuk ve mesalikinde Enbiya-i Benî-İsrail gibi, Aktab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediyeyi (A.S.M.) görmüş. Onun için قُلْ لاَ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبَى demesiyle emrolunarak, Âl-i Beyte karşı ümmetin meveddetini istemiş. Bu hakikatı teyid eden diğer rivayetlerde ferman etmiş: "Size iki şey bırakıyorum. Onlara temessük etseniz, necat bulursunuz. Biri: Kitabullah, biri: Âl-i Beytim." Çünki Sünnet-i Seniyenin menbaı ve muhafızı ve her cihetle iltizam etmesiyle mükellef olan Âl-i Beyttir.

İşte bu sırra binaendir ki; Kitab ve Sünnete ittiba ünvanıyla bu hakikat-ı hadîsiye bildirilmiştir. Demek Âl-i Beytten, vazife-i risaletçe muradı: Sünnet-i Seniyesidir. Sünnet-i Seniyeye ittibaı terkeden, hakikî Âl-i Beytten olmadığı gibi, Âl-i Beyte hakikî dost da olamaz.

Hem ümmetini Âl-i Beytin etrafında toplamak arzusunun sırrı şudur ki: Zaman

--- sh:»(L:22) ↓ ----------
geçtikçe Âl-i Beyt çok tekessür edeceğini izn-i İlahî ile bilmiş ve İslâmiyet za'fa düşeceğini anlamış. O halde gayet kuvvetli ve kesretli bir cemaat-ı mütesanide lâzım ki, Âlem-i İslâmın terakkiyat-ı maneviyesinde medar ve merkez olabilsin. İzn-i İlahî ile düşünmüş ve ümmetini Âl-i Beyti etrafına toplamasını arzu etmiş. Evet Âl-i Beytin efradı ise, itikad ve iman hususunda sairlerden çok ileri olmasa da, yine teslim, iltizam ve tarafgirlikte çok ileridedirler. Çünki İslâmiyete fıtraten, neslen ve cibilliyeten tarafdardırlar. Cibillî tarafdarlık zaîf ve şansız, hattâ haksız da olsa bırakılmaz. Nerede kaldı ki, gayet kuvvetli, gayet hakikatlı, gayet şanlı, bütün silsile-i ecdadı bağlandığı ve şeref kazandığı ve canlarını feda ettikleri bir hakikata tarafdarlık, ne kadar esaslı ve fıtrî olduğunu bilbedahe hisseden bir zât, hiç tarafdarlığı bırakır mı? Ehl-i Beyt, işte bu şiddet-i iltizam ve fıtrî İslâmiyet cihetiyle Din-i İslâm lehinde edna bir emareyi, kuvvetli bir bürhan gibi kabul eder. Çünki fıtrî tarafdardır. Başkası ise, kuvvetli bir bürhan ile sonra iltizam eder.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Üçüncü Nükte münasebetiyle Şîalarla Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizaı, hattâ akaid-i imaniye kitablarına ve esasat-ı imaniye sırasına girecek derecede büyütülmüş bir mes'eleye kısaca bir işaret edeceğiz. Mes'ele şudur:

Ehl-i Sünnet Ve Cemaat der ki: "Hazret-i Ali (R.A.), Hulefa-i Erbaa'nın dördüncüsüdür. Hazret-i Sıddık (R.A.) daha efdaldir ve hilafete daha müstehak idi ki, en evvel o geçti." Şîalar derler ki: "Hak, Hazret-i Ali'nin (R.A.) idi. Ona haksızlık edildi. Umumundan en efdal Hazret-i Ali'dir. (R.A.)" Davalarına getirdikleri delillerin hülâsası: Derler ki: Hazret-i Ali (R.A.) hakkında vârid ehadîs-i Nebeviye ve Hazret-i Ali'nin (R.A.) "Şah-ı Velayet" ünvanıyla ekseriyet-i mutlaka ile evliyanın ve tarîklerin mercii ve ilim ve şecaat ve ibadette hârikulâde sıfatları ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ona ve ondan teselsül eden Âl-i Beyte karşı şiddet-i alâkası gösteriyor ki; en efdal odur, daima hilafet onun hakkı idi, ondan gasbedildi.

Elcevab: Hazret-i Ali (R.A.) mükerreren kendi ikrarı ve yirmi seneden ziyade o hulefa-i selâseye ittiba ederek onların şeyhülislâmlığı makamında bulunması, Şîaların bu davalarını cerhediyor. Hem hulefa-i selâsenin zaman-ı hilafetlerinde fütuhat-ı İslâmiye ve mücahede-i a'da hâdiseleri ve Hazret-i Ali'nin (R.A.) zamanındaki vakıalar, yine hilafet-i İslâmiye noktasında Şîaların davalarını cerhediyor. Demek Ehl-i Sünnet Ve Cemaatın davası, haktır.

Eğer denilse: Şîa ikidir. Biri; şîa-i velayettir, diğeri; şîa-i hilafettir. Haydi bu ikinci kısım garaz ve siyaset karıştırmasıyla haksız olsun. Fakat birinci kısımda garaz ve siyaset yok. Halbuki

--- sh:»(L:23) ↓ ----------
şîa-i velayet, şîa-i hilafete iltihak etmiş, yani; ehl-i turuktaki evliyanın bir kısmı Hazret-i Ali'yi (R.A.) efdal görüyorlar. Siyaset cihetinde olan şîa-i hilafetin davalarını tasdik ediyorlar.

Elcevab: Hazret-i Ali'ye (R.A.) iki cihetle bakılmak gerektir. Bir ciheti; şahsî kemalât ve mertebesi noktasından. İkinci cihet: Âl-i Beytin şahs-ı manevîsini temsil ettiği noktasındandır. Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir nevi mahiyetini gösteriyor. İşte birinci nokta itibariyle Hazret-i Ali (R.A.) başta olarak bütün ehl-i hakikat, Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer'i (R.A.) takdim ediyorlar. Hizmet-i İslâmiyette ve kurbiyet-i İlahiyede makamlarını daha yüksek görmüşler. İkinci nokta cihetinde Hazret-i Ali (R.A.) şahs-ı manevî-i Âl-i Beytin mümessili ve şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt, bir hakikat-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) temsil ettiği cihetle, müvazeneye gelmez. İşte Hazret-i Ali (R.A.) hakkında fevkalâde senakârane ehadîs-i Nebeviye, bu ikinci noktaya bakıyorlar. Bu hakikatı teyid eden bir rivayet-i sahiha var ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: "Her Nebinin nesli kendindendir. Benim neslim, Ali'nin (R.A.) neslidir."

Hazret-i Ali'nin (R.A.) şahsı hakkında sair hulefadan ziyade senakârane ehadîsin kesretle intişarının sırrı şudur ki: Emevîler ile Haricîler, ona haksız hücum ve tenkis ettiklerine mukabil Ehl-i Sünnet Ve Cemaat olan ehl-i hak, onun hakkında rivayatı çok neşrettiler. Sair Hulefa-i Raşidîn ise, öyle tenkid ve tenkise çok maruz kalmadıkları için, onlar hakkındaki ehadîsin intişarına ihtiyaç görülmedi. Hem istikbalde Hazret-i Ali (R.A.) elîm hâdisata ve dâhilî fitnelere maruz kalacağını nazar-ı nübüvvetle görmüş, Hazret-i Ali'yi (R.A.) me'yusiyetten ve ümmetini onun hakkında sû'-i zandan kurtarmak için مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ gibi mühim hadîslerle Ali'yi (R.A.) teselli ve ümmeti irşad etmiştir.

Hazret-i Ali'ye (R.A.) karşı şîa-i velayetin ifratkârane muhabbetleri ve tarîkat cihetinden gelen tafdilleri, kendilerini şîa-i hilafet derecesinde mes'ul etmez. Çünki ehl-i velayet meslek itibariyle, muhabbet ile mürşidlerine bakarlar. Muhabbetin şe'ni ifrattır. Mahbubunu makamından fazla görmek arzu ediyor ve öyle de görüyor. Muhabbetin taşkınlıklarında ehl-i hal mazur olabilirler. Fakat onların muhabbetten gelen tafdili, Hulefa-i Raşidîn'in zemmine ve adavetine gitmemek şartıyla ve usûl-i İslâmiyenin haricine çıkmamak kaydıyla mazur olabilirler. Şîa-i hilafet ise; ağraz-ı siyaset, içine girdiği için, garazdan, tecavüzden kurtulamıyorlar, itizar hakkını kaybediyorlar. Hattâ

لَا لِحُبِّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ cümlesine mâsadak

--- sh:»(L:24) ↓ ----------
olarak Hazret-i Ömer'in (R.A.) eliyle İran milliyeti ceriha aldığı için, intikamlarını hubb-u Ali suretinde gösterdikleri gibi, Amr İbn-ül Âs'ın Hazret-i Ali'ye (R.A.) karşı hurucu ve Ömer İbn-i Sa'dın Hazret-i Hüseyin'e (R.A.) karşı feci muharebesi, Ömer ismine karşı şiddetli bir gayz ve adaveti Şîalara vermiş. Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı şîa-i velayetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünneti tenkid etsin. Çünki Ehl-i Sünnet, Hazret-i Ali'yi (R.A.) tenkis etmedikleri gibi ciddî severler. Fakat hadîsçe tehlikeli sayılan ifrat-ı muhabbetten çekiniyorlar. Hadîsçe Hazret-i Ali'nin (R.A.) şîası hakkındaki sena-yı Nebevî, Ehl-i Sünnete aittir. Çünki istikametli muhabbetle Hazret-i Ali'nin (R.A.) şîaları, ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaattir. Hazret-i İsa Aleyhisselâm hakkındaki ifrat-ı muhabbet, Nasara için tehlikeli olduğu gibi; Hazret-i Ali (R.A.) hakkında da o tarzda ifrat-ı muhabbet, hadîs-i sahihte tehlikeli olduğu tasrih edilmiş.

Şîa-i velayet eğer dese ki: Hazret-i Ali'nin (R.A.) kemalât-ı fevkalâdesi kabul olunduktan sonra Hazret-i Sıddık'ı (R.A.) ona tercih etmek kabil olmuyor.

Elcevab: Hazret-i Sıddık-ı Ekber'in ve Faruk-u A'zam'ın (R.A.) şahsî kemalâtıyla ve veraset-i nübüvvet vazifesiyle zaman-ı hilafetteki kemalâtı ile beraber bir mizanın kefesine, Hazret-i Ali'nin (R.A.) şahsî kemalât-ı hârikasıyla, hilafet zamanındaki dâhilî bilmecburiye girdiği elîm vakıalardan gelen ve sû'-i zanlara maruz olan hilafet mücahedeleri beraber mizanın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hazret-i Sıddık'ın (R.A.) veyahut Faruk'un (R.A.) veyahut Zinnureyn'in (R.A.) kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş. Hem Onikinci ve Yirmidördüncü Sözlerde isbat edildiği gibi: Nübüvvet, velayete nisbeten derecesi o kadar yüksektir ki; nübüvvetin bir dirhem kadar cilvesi, bir batman kadar velayetin cilvesine müreccahtır. Bu nokta-i nazardan Hazret-i Sıddık-ı Ekber'in (R.A.) ve Faruk-u A'zam'ın (R.A.) veraset-i nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risalet noktasında hisseleri taraf-ı İlahîden ziyade verildiğine, hilafetleri zamanlarındaki muvaffakıyetleri Ehl-i Sünnet ve Cemaatçe delil olmuş. Hazret-i Ali'nin (R.A.) kemalât-ı şahsiyesi, o veraset-i nübüvvetten gelen o ziyade hisseyi hükümden iskat edemediği için, Hazret-i Ali (R.A.) Şeyheyn-i Mükerremeyn'in zaman-ı hilafetlerinde onlara şeyhülislâm olmuş ve onlara hürmet etmiş. Acaba Hazret-i Ali'yi (R.A.) seven ve hürmet eden ehl-i hak ve sünnet, Hazret-i Ali'nin (R.A.) sevdiği ve ciddî hürmet ettiği Şeyheyni nasıl sevmesin ve hürmet etmesin? Bu hakikatı bir misal ile izah edelim. Meselâ: Gayet zengin bir zâtın irsiyetinden evlâdlarının birine yirmi batman gümüş ile dört batman altun veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altun veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altun verilse; elbette âhirdeki

--- sh:»(L:25) ↓ ----------
ikisi çendan kemmiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyade alıyorlar. İşte bu misal gibi Şeyheynin veraset-i nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risaletinden tecelli eden hakikat-ı akrebiyet-i İlahiye altunundan hisselerinin az bir fazlalığı, kemalât-ı şahsiye ve velayet cevherinden neş'et eden kurbiyet-i İlahiyenin ve kemalât-ı velayetin ve kurbiyetin çoğuna galib gelir. Müvazenede bu noktaları nazara almak gerektir. Yoksa şahsî şecaatı ve ilmi ve velayeti noktasında birbiri ile müvazene edilse, hakikatın sureti değişir. Hem Hazret-i Ali'nin (R.A.) zâtında temessül eden şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt ve o şahsiyet-i maneviyede veraset-i mutlaka cihetiyle tecelli eden hakikat-ı Muhammediye (A.S.M.) noktasında müvazene edilmez. Çünki orada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sırr-ı azîmi var.

Amma şîa-i hilafet ise, Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı mahcubiyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünki bunlar Hazret-i Ali'yi (R.A.) fevkalâde sevmek davasında oldukları halde tenkis ediyorlar ve sû'-i ahlâkta bulunduğunu onların mezhebleri iktiza ediyor. Çünki diyorlar ki: "Hazret-i Sıddık ile Hazret-i Ömer (R.A.) haksız oldukları halde Hazret-i Ali (R.A.) onlara mümaşat etmiş, Şîa ıstılahınca takiyye etmiş; yani onlardan korkmuş, riyakârlık etmiş." Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve "Esedullah" ünvanını kazanan ve sıddıkların kumandanı ve rehberi olan bir zâtı, riyakâr ve korkaklık ile ve sevmediği zâtlara tasannu'kârane muhabbet göstermekle ve yirmi seneden ziyade havf altında mümaşat etmekle haksızlara tebaiyeti kabul etmekle muttasıf görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hazret-i Ali (R.A.) teberri eder. İşte ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hazret-i Ali'yi (R.A.) tenkis etmez, sû'-i ahlâk ile ittiham etmez. Öyle bir hârika-i şecaate korkaklık isnad etmez ve derler ki: "Hazret-i Ali (R.A.), Hulefa-i Raşidîn'i hak görmeseydi, bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek ki onları haklı ve racih gördüğü için, gayret ve şecaatini hakperestlik yoluna teslim etmiş."

Elhasıl: Herşeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ise hadd-i vasattır ki, Ehl-i Sünnet Ve Cemaat onu ihtiyar etmiş. Fakat maatteessüf Ehl-i Sünnet Ve Cemaat perdesi altına Vehhabîlik ve Haricîlik fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları ve bir kısım mülhidler, Hazret-i Ali'yi (R.A.) tenkid ediyorlar. Hâşâ, siyaseti bilmediğinden hilafete tam liyakat göstermemiş, idare edememiş diyorlar. İşte bunların bu haksız ittihamlarından Alevîler, Ehl-i Sünnete karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Halbuki Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas mezhebleri, bu fikirleri iktiza etmiyor belki aksini isbat ediyorlar. Haricîlerin ve mülhidlerin tarafından gelen böyle fikirler ile Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, Alevîlerden ziyade Hazret-i Ali'nin (R.A.) tarafdarıdırlar. Bütün hutbelerinde, dualarında Hazret-i Ali'yi (R.A.) lâyık olduğu sena

--- sh:»(L:26) ↓ ----------
ile zikrediyorlar. Hususan ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet Ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfiya, onu mürşid ve şah-ı velayet biliyorlar. Alevîler, hem Alevîlerin hem Ehl-i Sünnetin adavetine istihkak kesbeden Haricîleri ve mülhidleri bırakıp, ehl-i hakka karşı cephe almamalıdırlar. Hattâ bir kısım Alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terkediyorlar. Her ne ise bu mes'elede fazla söyledik. Çünki ülemanın beyninde ziyade medar-ı bahsolmuştur.

Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beytin muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu manasız ve hakikatsız, haksız, zararlı olan nizaı aranızdan kaldırınız. Yoksa şimdiki kuvvetli bir surette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde âlet edip ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlub ettikten sonra, o âleti de kıracak. Siz ehl-i tevhid olduğunuzdan uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı rabıta-i kudsiye mabeyninizde varken, iftirakı iktiza eden cüz'î mes'eleleri bırakmak elzemdir.

* * *

İkinci Makam

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

âyetinin ikinci hakikatına dair olacak. [*]

* * *

[*]: Bu İkinci Makam, Onbirinci Lem'a olarak te'lif edilmiştir.

Beşinci Lem'a

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (1) âyetinin gayet mühim bir hakikatını onbeş mertebe ile beyan edecek bir risale olacaktı. Fakat hakikat ve ilimden ziyade, zikir ve tefekkür ile münasebetdar olduğundan şimdilik te'hir edildi. Çendan Onbirinci Lem'a olan "Mirkat-üs Sünneti ve Tiryak-ı Maraz-ıl Bid'a" namındaki gayet mühim bir risale Beşinci Lem'a namıyla bidayeten yazılmıştı. Fakat o risale, onbir nükte-i mühimmeye inkısam ettiğinden Onbirinci Lem'aya girdi. Beşinci Lem'a açıkta kaldı.

* * *

Altıncı Lem'a

لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ (2) cümlesinin ifade ettiği çok âyâtın mühim hakikatını yine onbeş-yirmi mertebe-i fikriye ile beyan edecek bir risale olacaktı. Bu Lem'a da, Beşinci Lem'a gibi, nefsimde hissettiğim ve harekât-ı ruhiyemde zikir ve tefekkürle müşahede ettiğim mertebeler olduğundan, ilim ve hakikattan ziyade zevk ve hale medar olmak cihetiyle, hakikat lem'aları içinde değil, belki âhirlerinde yazılması münasib görüldü.

* * *

(1): Hazret-i Üstadımız Yirmidokuzuncu Arabî Lem'anın Altıncı Babının haşiyesinde bu iki cümle hakkında: "Bu iki mübarek kelâmın meratibi, ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Arabî zikredildi" diye beyanda bulunmaktadır.

Bediüzzaman'ın Hizmetkârları

(2): Hazret-i Üstadımız Yirmidokuzuncu Arabî Lem'anın Altıncı Babının haşiyesinde bu iki cümle hakkında: "Bu iki mübarek kelâmın meratibi, ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Arabî zikredildi" diye beyanda bulunmaktadır.

Bediüzzaman'ın Hizmetkârları

Yedinci Lem'a

Sure-i Feth'in âhirindeki âyetin yedi nevi ihbar-ı gaybîsine dairdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
اِنْ شَاءَ اللهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ
فَعَلِمَ مَالَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۞ هُوَ الَّذِى
اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَ كَفَى بِاللهِ شَهِيدًا ۞ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ
اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُو
نَ فَضْلاً مِنَ اللهِ وَ رِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ
السُّجُودِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ وَمَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ
اَخْرَجَ شَطْاَهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ
الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ اَجْرًا عَظِيمًا

Sure-i Feth'in bu üç âyetinin çok vücuh-u i'cazı vardır. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın on vücuh-u külliye-i i'caziyesinden ihbar-ı bilgayb vechi, şu üç âyette yedi-sekiz vecihle görünüyor.

--- sh:»(L:29) ↓ ----------

BİRİNCİSİ: لَقَدْ صَدَقَ اللهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا ilâ âhir.. Feth-i Mekke'yi vukuundan evvel kat'iyyetle haber veriyor. İki sene sonra haber verdiği tarzda vukubulmuştur.

İKİNCİSİ: فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ifade ediyor ki: Sulh-u Hudeybiye, çendan zahiri İslâm aleyhinde görülmüş ve Kureyşîler bir derece galib görünmüş olduğu halde manen Sulh-u Hudeybiye, manevî büyük bir fetih hükmünde olacak ve sair fütuhatın da anahtarı olacak diye ihbar ediyor. Filhakika, Sulh-u Hudeybiye ile çendan maddî kılınç, kılıfına muvakkaten konuldu. Fakat Kur'an-ı Hakîm'in barika-âsa elmas kılıncı çıktı, kalbleri, akılları fethetti. Musalaha münasebetiyle birbiriyle ihtilat ettiler. Mehasin-i İslâmiyet, envâr-ı Kur'aniye, inad ve taassubat-ı kavmiye perdelerini yırtarak, hükmünü icra ettiler. Meselâ: Bir dâhiye-i harb olan Hâlid Bin Velid ve bir dâhiye-i siyaset olan Amr İbn-ül Âs gibi, mağlubiyeti kabul etmeyen zâtlar, Sulh-u Hudeybiye ile cilvesini gösteren seyf-i Kur'anî onları mağlub edip, Medine-i Münevvere'ye kemal-i inkıyad ile İslâmiyete gerdendâde-i teslim olduktan sonra Hazret-i Hâlid, bir "Seyfullah" şekline girdi ve fütuhat-ı İslâmiyenin bir kılıncı oldu.

MÜHİM BİR SUAL: Fahr-ül Âlemîn ve Habib-i Rabb-ül Âlemîn Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sahabelerinin, müşrikîne karşı Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlubiyetinin hikmeti nedir?

ELCEVAB: Müşrikler içinde, o zamanda saff-ı Sahabede bulunan ekâbir-i Sahabeye istikbalde mukabil gelecek Hazret-i Hâlid gibi çok zâtlar bulunduğundan, şanlı ve şerefli olan istikballeri nokta-i nazarında bütün bütün izzetlerini kırmamak için, hikmet-i İlahiye, hasenat-ı istikbaliyelerinin bir mükâfat-ı muaccelesi olarak mazide onlara vermiş, bütün bütün izzetlerini kırmamış. Demek mazideki Sahabeler, müstakbeldeki Sahabelere karşı mağlub olmuşlar. Tâ o müstakbel Sahabeler, berk-i süyuf korkusuyla değil, belki barika-i hakikat şevkiyle İslâmiyete girsin ve o şehamet-i fıtriyeleri çok zillet çekmesin.

ÜÇÜNCÜSÜ: لَا تَخَافُونَ kaydıyla ihbar ediyor ki: "Sizler emniyet-i mutlaka içinde Kâ'beyi tavaf edeceksiniz." Halbuki Ceziret-ül

--- sh:»(L:30) ↓ ----------
Arab'daki bedevi akvam, çoğu düşman olmakla beraber, Mekke etrafı ve Kureyş kabilesi kısm-ı a'zamı düşman iken, yakın bir zamanda hiç havf hissedilmezken Kâ'beyi tavaf edeceksiniz ihbarıyla Ceziret-ül Arab'ı itaat altına ve bütün Kureyş'i İslâmiyet içine ve emniyet-i tâmme vaz'edilmesine, delalet ve ihbar eder. Aynen haber verdiği gibi vukua gelmiştir.

DÖRDÜNCÜSÜ:

هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُعَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Kemal-i kat'iyyetle ihbar ediyor ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın getirdiği din, umum dinlere galebe çalacak." Halbuki o zamanda yüzer milyon tebaası bulunan Nasara ve Yahudi ve Mecusi dinleri ve Roma, Çin ve İran hükûmeti gibi yüzer milyon tebaası bulunan cihangir devletlerin edyan-ı resmîleri iken, kendi küçük kabilesine karşı tam galebe edemeyen bir vaziyette bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın getirdiği din, umum dinlere galib ve umum devletlere muzaffer olacağını ihbar ediyor. Hem gayet vuzuh ve kat'iyyetle ihbar ediyor. İstikbal, o haber-i gaybîyi, Bahr-i Muhit-i Şarkî'den Bahr-i Muhit-i Garbî'ye kadar İslâm kılıncının uzamasıyla tasdik etmiştir.

BEŞİNCİSİ:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّاءُ عَلَى
الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا

ilâ âhir... Şu âyetin başı, Sahabelerin Enbiyadan sonra nev-i beşer içinde en mümtaz olduklarına sebeb olan secaya-yı âliye ve mezaya-yı galiyeyi haber vermekle, mana-yı sarihiyle; tabakat-ı Sahabenin istikbalde muttasıf oldukları ayrı ayrı mümtaz has sıfatlarını ifade etmekle beraber, mana-yı işarîsiyle; ehl-i tahkikçe vefat-ı Nebevîden sonra makamına geçecek Hulefa-yı Raşidîn'e hilafet tertibi ile işaret edip her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfat-ı hâssayı dahi haber veriyor. Şöyle ki: وَالَّذِينَ مَعَهُ maiyet-i mahsusa ve sohbet-i hâssa ile ve en evvel vefat ederek yine maiyetine girmekle meşhur ve mümtaz olan Hazret-i Sıddık'ı gösterdiği gibi, اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ ile istikbalde Küre-i Arz'ın devletlerini fütuhatıyla titretecek ve adaletiyle zalimlere saika gibi şiddet gösterecek olan Hazret-i Ömer'i gösterir. Ve

رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ile istikbalde en mühim bir fitnenin vukuu hazırlanırken kemal-i merhamet ve şefkatinden İslâmlar içinde kan dökülmemek için ruhunu feda edip teslim-i nefs ederek Kur'an okurken mazlumen şehid olmasını tercih eden Hazret-i Osman'ı da haber verdiği gibi, تَرَيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللهِ وَ رِضْوَانًا saltanat ve hilafete kemal-i liyakat ve kahramanlıkla girdiği halde ve kemal-i zühd ve ibadet ve fakr ve iktisadı ihtiyar eden ve rükû ve sücudda devamı ve kesreti herkesçe musaddak olan Hazret-i Ali'nin (R.A.) istikbaldeki vaziyetini ve o fitneler içindeki harbleriyle mes'ul olmadığını ve niyeti ve matlubu fazl-ı İlahî olduğunu haber veriyor.

ALTINCISI: ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ fıkrası, iki cihet ile ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gibi ümmi bir zâta nisbeten gayb hükmünde olan Tevrat'taki evsaf-ı Sahabeyi haber veriyor. Evet Tevrat'ta -Ondokuzuncu Mektub'da beyan edildiği gibi- âhirzamanda gelecek Peygamber'in Sahabeleri hakkında Tevrat'ta bu fıkra var: "Kudsîlerin bayrakları beraberlerindedir." Yani Onun Sahabeleri ehl-i taat ve ibadet ve ehl-i salahat ve velayettirler ki, o vasıfları "kudsîler" yani "mukaddes" tabiriyle ifade etmiştir. Tevrat'ın pek çok ayrı ayrı lisanlara tercüme edilmesi vasıtasıyla o kadar tahrifat olduğu halde, şu Sure-i Feth'in مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ hükmünü müteaddid âyâtıyla tasdik ediyor.

İkinci cihet ihbar-ı gaybî şudur ki: مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ fıkrasıyla ihbar ediyor ki: "Sahabeler ve Tâbiînler, ibadette öyle bir dereceye gelecekler ki, ruhlarındaki nuraniyet, yüzlerinde parlayacak ve cebhelerinde kesret-i sücuddan hasıl olan bir hâtem-i velayet nev'inde alınlarında sikkeler görünecek." Evet istikbal bunu vuzuh ile ve kat'iyyet ile ve parlak bir surette isbat etmiştir. Evet o kadar acib fitneler ve dağdağa-i siyaset içinde, gece ve gündüzde Zeynelâbidîn gibi bin rek'at namaz kılan ve Taus-u Yemenî gibi, kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını eda eden çok mühim pek çok zâtlar, مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ sırrını göstermişlerdir.

--- sh:»(L:32) ↓ ----------

YEDİNCİSİ:

وَ مَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْاَهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ

fıkrası, iki cihetle ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Nebiyy-i Ümmi'ye nisbeten gayb hükmünde olan, İncil'in Sahabeler hakkındaki ihbarını ihbardır. Evet İncil'de, âhirzamanda gelecek Peygamber'in (A.S.M.) vasfında

مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَاُمَّتُهُ كَذٰلِكَ

gibi âyetler var. Yani: Hazret-i İsa (A.S.) gibi kılınçsız değil, belki sahib-üs seyf bir peygamber gelecek, cihada memur olacak ve onun sahabeleri dahi, kılınçlı ve cihada memur olacaklardır. O kadîb-i hadîd sahibi, reis-i âlem olacak. Çünki İncil'in bir yerinde der: "Ben gidiyorum, tâ âlemin reisi gelsin." Yani: Âlemin Reisi geliyor. Demek oluyor ki; İncil'in bu iki fıkrasından anlaşılıyor ki: Sahabeler, çendan mebdede az ve zaîf görünecekler. Fakat çekirdekler gibi neşvünema bularak yükselip kalınlaşıp kuvvetleşerek, küffarın gayzlarını onlara yutkundurup boğduracak vakitte, kılınçlarıyla nev'-i beşeri kendilerine müsahhar edip, reisleri olan Peygamber'in (A.S.M.) ise, âleme reis olduğunu isbat edecekler. Aynen şu Sure-i Feth'in âyetinin mealini ifade ediyor.

İkinci Vecih: Şu fıkra ihbar ediyor ki: Sahabeler çendan azlığından ve za'fından Sulh-u Hudeybiye'yi kabul etmişler; elbette, her halde az bir zamandan sonra sür'aten öyle bir inkişaf ve ihtişam ve kuvvet kesbedecekler ki, rûy-i zemin tarlasında dest-i kudretle ekilen nev-i beşerin o zamanda gafletleri cihetiyle kısa, kuvvetsiz, nâkıs, bereketsiz sünbüllerine nisbeten gayet yüksek ve kuvvetli ve meyvedar ve bereketli bir surette çoğalacaklar ve kuvvet bulacaklar ve haşmetli hükûmetleri gıbtadan, hasedden ve kıskançlıktan gelen bir gayz içinde bırakacaklar. Evet istikbal, bu ihbar-ı gaybîyi çok parlak bir surette göstermiştir. Şu ihbarda hafî bir îma daha var ki: Sahabeyi tavsifat-ı mühimme ile sena ederken, en büyük bir mükâfatın va'di, makamca lâzım geldiği halde, مَغْفِرَةً kelimesiyle işaret ediyor ki: İstikbalde Sahabeler içinde fitneler

vasıtasıyla mühim kusurlar olacak. Çünki mağfiret, kusurun vukuuna delalet eder. Ve o zamanda Sahabeler nazarında en mühim matlub ve en yüksek ihsan, "mağfiret" olacak ve en büyük mükâfat ise; afv ile, mücazat etmemektir. مَغْفِرَةً kelimesi, nasıl bu latif imayı gösteriyor. Öyle de Surenin başındaki

لِيَغْفِرَلَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ

cümlesiyle münasebetdardır. Surenin başı, hakikî günahlardan mağfiret değil; çünki ismet var, günah yok. Belki makam-ı nübüvvete lâyık bir mana ile Peygamber'e müjde-i mağfiret ve âhirinde Sahabelere mağfiret ile müjde etmekle, o îmaya bir letafet daha katar.

İşte âhir-i Feth'in mezkûr üç âyeti, on vücuh-u i'cazından yalnız ihbar-ı gaybî vechinin çok vücuhundan yalnız yedi vechini bahsettik. Cüz'-i ihtiyarî ve kadere dair Yirmialtıncı Söz'ün âhirinde, şu âhirki âyetin hurufatının vaziyetindeki mühim bir lem'a-i i'caza işaret edilmiştir. Bu âhirki âyet, cümleleriyle Sahabeye baktığı gibi, kayıdlarıyla dahi yine sahabenin ahvaline bakıyor. Ve elfazıyla, Sahabenin evsafını ifade ettikleri gibi, hurufatıyla ve o âyetteki hurufatın tekerrür-ü adediyle yine Ashab-ı Bedir, Uhud, Huneyn, Suffe, Rıdvan gibi tabakat-ı meşhure-i Sahabede bulunan zâtlara işaret ettikleri gibi, ilm-i cifrin bir nev'i ve bir anahtarı olan tevafuk cihetiyle ve ebced hesabıyla daha çok esrarı ifade ediyor.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Sure-i Feth'in âhirindeki âyetin mana-yı işarîsiyle verdiği ihbar-ı gaybî münasebetiyle; gelecek âyette aynı haber, aynı mana-yı işarî ile verdiği münasebetle bir nebze ondan bahsedilecek.

BİR TETİMME

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَالرَّسُولَ
فَاُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّ
يقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ اُولٰئِكَ رَفِيقًا

Bu âyetin beyanında binler nüktelerinden "İki Nükte"ye işaret edeceğiz.

--- sh:»(L:34) ↓ ----------

BİRİNCİ NÜKTE: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mefahimiyle, mana-yı sarihiyle ifade-i hakaik ettiği gibi; üslûblarıyla, hey'atıyla çok maânî-i işariyeyi dahi ifade ediyor. Her bir âyetin çok tabaka-i manaları var. Kur'an, ilm-i muhitten geldiği için, bütün manaları murad olabilir. İnsanın cüz'î fikri ve şahsî iradesiyle olan kelâmlar gibi bir iki manaya inhisar etmez.

İşte bu sırra binaen âyât-ı Kur'aniyenin ehl-i tefsir tarafından hadsiz hakaikı beyan edilmiş. Müfessirînin beyan etmediği daha çok hakaikı var. Ve bilhassa hurufatında ve mana-yı sarihinden başka, işaratında çok ulûm-u mühimme vardır.

İKİNCİ NÜKTE: İşte bu âyet-i kerime

مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولٰئِكَ رَفِيقًا

tabiriyle, sırat-ı müstakimin ehli ve hakikî niam-ı İlahiyeye mazhar nev-i beşerdeki taife-i Enbiya ve kafile-i Sıddıkîn ve cemaat-ı şüheda ve esnaf-ı sâlihîn ve enva'-ı tâbiînin bulunduklarını ifade etmekle beraber, âlem-i İslâmiyette o beş kısmın en mükemmelini dahi ayrıca sarahaten gösterdikten sonra o beş kısmın imamları ve baştaki rüesalarını sıfât-ı meşhureleriyle zikretmekle onlara delalet edip ifade ettiği gibi, ihbar-ı gayb nev'inden bir lem'a-i i'caz ile o taifelerin istikbaldeki reislerinin vaziyetlerini bir vecihle tayin ediyor. Evet مِنَ النَّبِيِّينَ nasılki sarahatle Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'a bakıyor. وَالصِّدِّيقِينَ fıkrasıyla Ebu Bekir-is Sıddık'a bakıyor. Hem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'dan sonra ikinci olduğuna ve en evvel yerine geçeceğine ve "Sıddık" ismi, ümmetçe ona ünvan-ı mahsus ve sıddıkînlerin başında görüneceğine işaret ettiği gibi, وَالشُّهَدَاءِ kelimesiyle Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali Rıdvanullahi Aleyhim Ecmaîn'i üçünü beraber ifade ediyor. Hem üçü Sıddık'tan sonra nübüvvetin hilafetine mazhar olacaklarını ve üçü de şehid olacaklarını, fazilet-i şehadetleri de sair fezaillerine ilâve edileceğini işaret ve gaybî bir surette ifade ediyor. وَالصَّالِحِينَ kelimesiyle Ashab-ı Suffe, Bedir, Rıdvan gibi mümtaz zevata işaret ederek

وَ حَسُنَ أُولٰئِكَ رَفِيقًا

cümlesiyle mana-yı sarihiyle onların ittibaına teşvik ve Tâbiînlerdeki tebaiyeti çok müşerref ve güzel göstermekle, mana-yı işarîsiyle hulefa-i erbaanın beşincisi olarak ve اِنَّ الْخِلاَفَةَ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً hadîs-i şerifin hükmünü tasdik ettiren müddet-i hilafeti azlığıyla beraber kıymetini azîm göstermek için o mana-yı işarîsiyle Hazret-i Hasan Radıyallahü Anh'ı gösterir.

Elhasıl: Sure-i Feth'in âhirki âyeti, hulefa-i erbaaya baktığı gibi, bu âyet dahi teyiden, ihbar-ı gayb nev'inden onların istikbaldeki vaziyetlerine kısmen işaret suretiyle bakar. İşte Kur'anın enva'-ı i'cazından olan ihbar-ı gayb nev'inin lemaat-ı i'caziyesi âyât-ı Kur'aniyede o kadar çoktur ki, hasra gelmez. Ehl-i zahirin kırk elli âyete hasretmeleri, nazar-ı zahirî iledir. Hakikatta ise binden geçer. Bazan bir âyette dört beş vecihle ihbar-ı gaybî bulunur.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

BU TETİMMEYE İKİNCİ BİR İZAH (*)

Şu âhir-i Feth'in işaret-i gaybiyesini teyid eden, hem Fatiha-i Şerife'deki sırat-ı müstakim ehli ve صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ âyetindeki murad kimler olduğunu beyan eden, hem ebed-ül âbâdın pek uzun yolunda en nuranî, ünsiyetli, kesretli, cazibedar bir kafile-i rüfekayı gösteren ve ehl-i iman ve ashab-ı şuuru şiddetle o kafileye tebaiyet noktasında iltihak ve refakata mu'cizane sevkeden şu âyet

فَاُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ

وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ اُولٰئِكَ رَفِيقًا

yine âhir-i Feth'in âhirki âyeti gibi İlm-i Belâgat'ta "maariz-ul kelâm"

(*): Kardeşlerim her ikisini faydalı bulmasından, iki izahı beraber kaydetmişler; yoksa biri kâfi idi.

--- sh:»(L:36) ↓ ----------
ve "müstetbeat-üt terakib" tabir edilen mana-yı maksuddan başka işarî ve remzî manalarla hulefa-i erbaa ve beşinci halife olan Hazret-i Hasan'a (R.A.) işaret ediyor. Gaybî umûrdan birkaç cihette haber veriyor. Şöyle ki:

Nasılki şu âyet, mana-yı sarihi ile nev'-i beşerde niam-ı âliye-i İlahiyeye mazhar olan ehl-i sırat-ı müstakim olan kafile-i enbiya ve taife-i sıddıkîn ve cemaat-ı şüheda ve enva'-ı sâlihîn ve sınıf-ı tâbiîn; "muhsinîn" olduğunu ifade ettiği gibi, âlem-i İslâmda dahi o taifelerin en ekmeli ve en efdali bulunduğunu ve Nebiyy-i Âhirzaman'ın sırr-ı veraset-i nübüvvetten teselsül eden taife-i verese-i enbiya ve Sıddık-ı Ekber'in maden-i sıddıkıyetinden teselsül eden kafile-i Sıddıkîn ve hulefa-yı selâsenin şehadet mertebesiyle merbut bulunan kafile-i şüheda, وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ sırrıyla bağlanan cemaat-ı sâlihîn ve قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللهُ sırrını imtisal eden ve Sahabelerin ve Hulefa-yı Raşidîn'in refakatinde giden esnaf-ı tâbiîni ihbar-ı gaybî nev'inden gösterdiği gibi, وَالصِّدِّيقِينَ kelimesiyle mana-yı işarî cihetinde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan sonra makamına geçecek ve halifesi olacak ve ümmetçe "Sıddık" ünvanıyla şöhret bulacak ve sıddıkîn kafilesinin reisi olacak Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık'ı ihbar ediyor. وَالشُّهَدَاءِ kelimesiyle Hulefa-yı Raşidîn'den üçünün şehadetini haber veriyor ve Sıddık'tan sonra üç şehid, halife olacaklar. Çünki "şüheda" cem'dir. Cem'in ekalli üçtür. Demek Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali (Radıyallahü Anhüm) Sıddık'tan sonra riyaset-i İslâmiyete geçecekler ve şehid olacaklar. Aynı haber-i gaybî vukubulmuştur. Hem وَالصَّالِحِينَ kaydıyla Ehl-i Suffe gibi taat ve ibadette Tevrat'ın senasına mazhar olmuş ehl-i salahat ve takva ve ibadet, istikbalde kesretle bulunacağını ihbar etmekle beraber, وَ حَسُنَ أُولٰئِكَ رَفِيقًا cümlesi; Sahabeye,

--- sh:»(L:37) ↓ ----------
ilim ve amelde refakat ve tebaiyet eden Tâbiînlerin tebaiyetini tahsin etmekle, ebed yolunda o dört kafilenin refakatlarını hasen ve güzel göstermekle beraber; Hazret-i Hasan'ın (R.A.) birkaç ay gibi kısacık müddet-i hilafeti, çendan az idi. Fakat

اِنَّ الْخِلاَفَةَ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً

hükmüyle ve o ihbar-ı gaybiye-i Nebeviyenin tasdiki ile ve

اِنَّ ابْنِى حَسَنٌ هٰذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللّٰهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ

hadîsindeki mu'cizane ihbar-ı gaybi-yi Nebevîyi tasdik eden; ve iki büyük ordu, iki cemaat-ı azîme-i İslâmiyenin musalahasını temin eden ve nizaı ortalarından kaldıran Hazret-i Hasan'ın (R.A.) kısacık müddet-i hilafetini ehemmiyetli gösterip, hulefa-i erbaaya bir beşinci halife göstermek için, ihbar-ı gaybî nev'inden mana-yı işarîsiyle ve وَ حَسُنَ اُولٰئِكَ رَفِيقًا kelimesinde beşinci halifenin ismine İlm-i Belâgat'ta "müstetbeat-üt terakib" tabir edilen bir sır ile işaret ediyor.

İşte mezkûr işarî ihbarlar gibi daha çok sırlar var. Sadedimize gelmediği için şimdilik kapı açılmadı. Kur'an-ı Hakîm'in çok âyâtı var ki, herbir âyet çok vecihlerle ihbar-ı gaybî nev'indendir. Bu nevi ihbarat-ı gaybiye-i Kur'aniye binlerdir.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Hâtime

Kur'an-ı Hakîm'in tevafuk cihetinden tezahür eden i'cazî nüktelerinden bir nüktesi şudur ki: Kur'an-ı Hakîm'de İsm-i Allah, Rahman, Rahîm, Rab ve İsm-i Celal yerindeki Hüve'nin mecmuu, dörtbin küsurdur. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (Hesab-ı Ebced'in ikinci nev'i ki, huruf-u heca tertibiyledir) o da dörtbin küsur eder. Büyük adedlerde küçük kesirler, tevafuku bozmadığından küçük kesirlerden kat-ı nazar edildi. Hem الٓمٓ tazammun ettiği iki vav-ı atıf ile beraber ikiyüz seksen küsur eder. Aynen Sure-i El-Bakara'nın ikiyüz seksen küsur İsm-i Celaline ve hem ikiyüz seksen küsur âyâtın adedine tevafuk etmekle beraber, Ebced'in hecaî tarzındaki ikinci hesabıyla, yine dörtbin küsur eder. O da yukarıda zikri geçmiş beş esma-i meşhurenin adedine tevafuk etmekle beraber بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ in kesirlerinden kat-ı nazar, adedine tevafuk ediyor. Demek bu sırr-ı tevafuka binaen الٓمٓ hem müsemmasını tazammun eden bir isimdir, hem El-Bakara'ya isim, hem Kur'ana isim, hem ikisine muhtasar bir fihriste, hem ikisinin enmuzeci ve hülâsası ve çekirdeği, hem بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ in mücmelidir. Ebced'in meşhur hesabıyla بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ism-i Rab adedine müsavi olmakla beraber, الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ deki müşedded (ر) iki (ر) sayılsa; o vakit dokuzyüz doksan olup, pek çok esrar-ı mühimmeye medar olup, ondokuz harfiyle ondokuz bin âlemin miftahıdır.

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'da Lafza-i Celalin tevafukat-ı latifesindendir

--- sh:»(L:39) ↓ ----------
ki, bütün Kur'anda sahifenin âhirki satırın yukarı kısmında seksen Lafza-i Celal, birbirine tevafukla baktığı gibi, aşağıki kısımda da aynen seksen Lafza-i Celal, birbirine tevafukla bakar. Tam o âhirki satırın ortasında yine ellibeş Lafza-i Celal, birbiri üstüne düşüp ittihad ederek güya ellibeş Lafza-i Celalden terekküb etmiş birtek Lafza-i Celaldir. Âhirki satırın başında yalnız ve bazı üç harfli kısa bir kelime fasıla ile yirmibeş tam tevafukla tam ortadaki ellibeşin tam tevafukuna zammedilince seksen tevafuk olup, o satırın nısf-ı evvelindeki seksen tevafuka ve nısf-ı âhirdeki yine seksen tevafuka tevafuk ediyor. Acaba böyle latif, zarif, muntazam, mevzun, i'cazlı bu tevafukat; nüktesiz, hikmetsiz olur mu? Hâşâ, olamaz. Belki o tevafukatın ucuyla mühim bir define açılabilir.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Said Nursî

* * *

Sekizinci Lem'a

Keramet-i Gavsiye Risalesidir. Sikke-i Tasdik-i Gaybî mecmuasında ve teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.

* * *

Dokuzuncu Lem'a

Teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.

Onuncu Lem'a

Şefkat Tokatları Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا وَ يُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

âyetinin bir sırrını, hizmet-i Kur'aniyede arkadaşlarımın beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hatalarının neticesinde yedikleri şefkat tokatlarını beyan etmekle tefsir ediyor. Hizmet-i Kur'aniyenin bir silsile-i kerameti ve o hizmet-i kudsiyenin etrafında izn-i İlahî ile nezaret eden ve himmet ve duasıyla yardım eden Gavs-ı A'zam'ın bir nevi kerameti beyan edilecek. Tâ ki, bu hizmet-i kudsiyede bulunanlar, ciddiyetlerinde, hizmetlerinde sebat etsinler.

Bu hizmet-i kudsiyenin kerameti üç nevidir:

Birinci nev'i: O hizmeti ihzar etmek ve hâdimlerini o hizmete sevketmek cihetidir.

İkinci kısım: Manileri bertaraf etmek ve muzırların şerrini def'edip, onları tokatlamaktır.

Bu iki kısmın hâdiseleri çoktur, hem çok uzundur. (*) Başka vakte talikan, en hafif olan üçüncü bir kısımdan bahsedeceğiz.

(*): Meselâ: Halk Partisi, Nur talebelerine verdikleri azab ve sıkıntı ve ihanetlerden, kendileri dünyada daha ziyade cezasını çektiler, aynını gördüler.

--- sh:»(L:41) ↓ ----------

Üçüncü kısım şudur ki: Hizmette hâlisen çalışanlara fütur geldiği vakit, şefkatli bir tokat yerler, intibaha gelerek yine o hizmete girerler. Bu kısmın hâdisatı, yüzden fazladır. Yalnız yirmi hâdiseden onüç ondördü şefkatli tokat yemişler, altı yedisi zecr tokatı görmüşler.

BİRİNCİSİ: Bu bîçare Said'dir. Her ne vakit hizmete fütur verir, "neme lâzım" deyip hususî nefsime ait işlerle meşgul olduğum zaman tokat yemişim. Hem de kanaatım geliyor ki; ihmalimden tokat yedim. Çünki hangi maksadım beni iğfale sevketmiş ise, onun aksi ile tokat yerdim. Sair hâlis arkadaşlarımın da yedikleri şefkat tokatları, dikkat ede ede, benim gibi hangi maksad için ihmal etmişse, onun aksiyle şefkat tokatlarını yediklerinden kanaatımız gelmiş ki: O hâdiseler, hizmet-i Kur'aniyenin kerametindendir.

Meselâ: Bu bîçare Said, Van'da ders-i hakaik-i Kur'aniye ile meşgul olduğum miktarca Şeyh Said hâdisatı zamanında vesveseli hükûmet, hiçbir cihette bana ilişmedi ve ilişemedi. Vakta ki "neme lâzım" dedim, kendi nefsimi düşündüm. Âhiretimi kurtarmak için Erek Dağı'nda harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebebsiz beni aldılar nefyettiler. Burdur'a getirildim. Orada yine hizmet-i Kur'aniyede bulunduğum miktarca, -o vakit menfîlere çok dikkat ediliyordu, her akşam isbat-ı vücud etmekle mükellef oldukları halde- ben ve hâlis talebelerim müstesna kaldık. Ben hiçbir vakit isbat-ı vücuda gitmedim, hükûmeti tanımadım. Oranın valisi, oraya gelen Fevzi Paşa'ya şikayet etmiş. Fevzi Paşa demiş: "Ona ilişmeyiniz, hürmet ediniz!" Bu sözü ona söylettiren, hizmet-i Kur'aniyenin kudsiyetidir. Ne vakit nefsimi kurtarmak, yalnız âhiretimi düşünmek fikri bana galebe etti. Hizmet-i Kur'aniyede muvakkat fütur geldi; aks-i maksadımla tokat yedim. Yani, bir menfadan diğerine (Isparta'ya) gönderildim. Isparta'da yine hizmet başına geçtim. Yirmi gün geçtikten sonra bazı korkak insanların ihtarlarıyla: "Belki bu vaziyeti hükûmet hoş görmeyecek, bir parça teenni etsen, daha iyi olur." dediler. Bende tekrar yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet buldu. "Aman halklar gelmesin" dedim. Yine o menfadan dahi üçüncü nefy olarak Barla'ya verildim. Barla'da ne vakit bana fütur gelmiş ise, yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet bulmuş ise, bu ehl-i dünyanın yılanlarından, münafıklarından birisi bana musallat olmuş. Bu sekiz senede seksen hâdiseyi, kendi başımdan geçtiği için hikâye edebilirim. Usandırmamak için kısa kesiyorum.

Ey kardeşlerim! Başıma gelen şefkat tokatlarını söyledim. Sizlerin de başınıza gelen şefkat tokatlarını, izin verseniz ve helâl etseniz söyleyeceğim. Gücenmeyiniz. Gücenen olursa ismini tasrih etmeyeceğim.

İKİNCİSİ: Öz kardeşim ve en birinci ve yüksek ve fedakâr bir talebem

olan Abdülmecid'in Van'da güzel bir evi vardı. İdaresi yerinde, hem muallim idi. Hizmet-i Kur'aniyenin daha revaçlı bir yeri olan hududa gitmekliğim için arzumun hilafına olarak teşebbüs edenlere, içtihadınca güya menfaatim için iştirak etmedi, re'y vermedi. Güya ben hududa gitseydim, hem hizmet-i Kur'aniye siyasetsiz, safi olmayacak, hem onu Van'dan çıkaracak idiler diye iştirak etmedi. Maksadının aksiyle şefkatli bir tokat yedi. Hem Van'dan, hem o güzel evinden, hem memleketinden ayrıldı; Ergani'ye gitmeye mecbur kaldı.

ÜÇÜNCÜSÜ: Hizmet-i Kur'aniyenin pek mühim bir âzâsı olan Hulusi Bey, Eğirdir'den memlekete gittiği vakit, saadet-i dünyeviyeyi tam zevkettirecek ve temin edecek esbab bulunduğundan, bir derece sırf uhrevî olan hizmet-i Kur'aniyede fütura yüz göstermeğe dair esbab hazırlandı. Çünki hem çoktan görmediği peder ve vâlidesine kavuştu, hem vatanını gördü, hem şerefli, rütbeli bir surette gittiği için dünya ona güldü, güzel göründü. Halbuki hizmet-i Kur'aniyede bulunana; ya dünya ona küsmeli veya o dünyaya küsmeli. Tâ ihlas ile, ciddiyet ile hizmet-i Kur'aniyede bulunsun.

İşte Hulusi'nin kalbi çendan lâ-yetezelzel idi. Fakat bu vaziyet onu fütura sevkettiğinden şefkatli tokat yedi. Tam bir-iki sene bazı münafıklar ona musallat oldular. Dünyanın lezzetini de kaçırdılar. Hem dünyayı ondan, hem onu dünyadan küstürdüler. O vakit vazife-i maneviyesindeki ciddiyete tam manasıyla sarıldı.

DÖRDÜNCÜSÜ: Muhacir Hâfız Ahmed'dir. O kendisi söylüyor: Evet ben itiraf ediyorum ki: Hizmet-i Kur'aniyede âhiretim nokta-i nazarında içtihadımda hata ettim. Hizmete fütur verecek bir arzuda bulundum. Şefkatli, fakat şiddetli ve keffaretli bir tokat yedim. Şöyle ki: Üstadım yeni icadlara (*) tarafdar olmadığı için -benim câmiim onun komşusudur; şuhur-u selâse geliyor, câmiimi terketsem hem ben çok sevab kaybediyorum, hem mahalle namazsızlığa alışacak. Yeni usûl yapmazsam menedileceğim. İşte bu içtihada göre- ruhum kadar sevdiğim Üstadımın muvakkaten başka bir köye gitmesini arzu ettim. Bilmedim ki, o yerini değiştirse, başka bir memlekete gitse, hizmet-i Kur'aniyeye muvakkaten fütur gelir. Tam o sıralarda ben tokat yedim. Şefkatli, fakat öyle dehşetli bir tokat yedim ki, üç aydır daha aklım başıma gelmedi. Fakat lillahilhamd, Üstadımın kat'î ihbarıyla, ona ihtar edilmiş ki; o musibetin her dakikası, bir gün ibadet hükmünde olduğunu rahmet-i İlahiyeden ümidvar olabiliriz. Çünki o hata, bir garaza binaen değildi. Sırf âhiretimi düşünmek noktasında o arzu geldi.

(*): Yani: Türkçe ezan gibi, şeair-i İslâmiyeye muhalif bid'atlardır.

--- sh:»(L:43) ↓ ----------

BEŞİNCİSİ: Hakkı Efendi'dir. Şimdi burada olmadığı için, Hulusi'ye vekalet ettiğim gibi, ona da vekaleten derim ki: Hakkı Efendi talebelik vazifesini hakkıyla îfa ederken, ahlâksız bir kaymakam geldi. Hem Üstadına, hem de kendine zarar gelmemek için, yazdıklarını sakladı. Muvakkaten hizmet-i Nuriyeyi terketti. Birden bir şefkat tokadı manasında bin lirayı vermeye mükellef olacak bir dava başına açıldı. Bir sene o tehdid altında kaldı. Tâ geldi, burada görüştük, avdetinde hizmet-i Kur'aniyeye talebelik vazifesine girdi. Şefkat tokadının hükmü kalktı, tebrie etti. Sonra Kur'anı yeni bir tarzda (Haşiye) yazmak hususunda talebelere bir vazife açıldı. Hakkı Efendi'ye de hisse verildi. Elhak o, hissesine sahib çıktı. Bir cüz'ü güzel yazdı, fakat derd-i maişet zaruretiyle kendini mecbur bilip gizli dava vekaletine teşebbüs etti. Birden bir şefkat tokatı daha yedi. Kalemi tutan parmağı, muvakkaten kırıldı. Bu parmakla hem dava vekaleti yapmak, hem Kur'anı yazmak olmayacak diye, lisan-ı mana ile ihtar edildi. Dava vekaletine teşebbüsünü bilmediğimiz için parmağına hayret ediyorduk. Sonra anlaşıldı ki: Kudsî, safi hizmet-i Kur'aniye, gayet temiz kendine mahsus parmakları başka işe karıştırmak istemiyor. Her ne ise... Hulusi Bey'i kendim gibi bildim, ona bedel konuştum. Hakkı Efendi de aynen onun gibidir. Eğer benim vekaletime razı olmazsa, kendi tokatını kendi yazsın.

ALTINCISI: Bekir Efendi'dir. Şimdi hazır olmadığı için; ben, kardeşim Abdülmecid'e vekalet ettiğim gibi, onun itimad ve sadakatına itimadım ve Şamlı Hâfız ve Süleyman Efendi gibi bütün has dostlarımın hükümlerine (bildiklerine) istinaden diyorum ki: Bekir Efendi, Onuncu Söz'ü tab'etti. İ'caz-ı Kur'ana dair Yirmibeşinci Söz'ü yeni huruf çıkmadan tab'etmek için ona gönderdik. Onuncu Söz'ün matbaa fiatını gönderdiğimiz gibi, onu da göndereceğiz diye yazdık. Bekir Efendi, benim fakr-ı halimi düşünüp matbaa fiatı dörtyüz banknot kadar olduğunu mülahaza ederek ve kendi kesesinden vermek, belki Hoca razı olmaz diye onun nefsi onu aldattı. Tab'edilmedi. Hizmet-i Kur'aniyeye mühim bir zarar oldu. İki ay sonra dokuzyüz lira hırsızların eline geçti. Şefkatli ve şiddetli bir tokat yedi. İnşâallah ziyaa giden dokuzyüz lira, sadaka hükmüne geçti.

YEDİNCİSİ: Şamlı Hâfız Tevfik'tir. O kendisi diyor: Evet itiraf ediyorum ki: Ben bilmeyerek ve yanlış düşünerek, hizmet-i Kur'aniyede fütur verecek harekâtım sebebiyle iki şefkatli tokat yedim. Şübhem kalmadı ki, bu tokat o cihetten geldi.

(Haşiye): Tevafuk mu'cizesini gösterir bir surette demektir.

--- sh:»(L:44) ↓ ----------

Birincisi: Lillahilhamd, benim hatt-ı arabiyem Kur'ana bir derece uygun bir tarzda ihsan edilmişti. Üstadım en evvel üç cüz' bana yazdırmakla sair arkadaşlarıma taksim etti. Kur'an yazmak iştiyakı, risalelerin tebyiz ve tesvidindeki hizmetime arzumu kırdı. Hem arabî hattı bulunmayan sair arkadaşlara tefevvuk edeceğim diye gururkârane bir tavırda bulundum. Hattâ Üstadım yazıya ait bir tedbir bana söylediği vakit, "Bu iş bana aittir" o vakit dedim; "Ben bunu biliyorum, ders almaya ihtiyacım yoktur" gibi mağrurane söyledim. İşte bu hatama göre fevkalâde hiç hatıra gelmeyen bir tokat yedim. En az arabî hattı olan bir kardeşime (Hüsrev'e) yetişemedim. Bizler bütün hayret ettik. Şimdi anladık ki; o bir tokattır.

İkincisi: Ben itiraf ediyorum ki: Hizmet-i Kur'aniyedeki kemal-i ihlas ve sırf livechillah için hizmeti, iki vaziyetim ihlâl ediyordu. Şiddetli bir tokat yedim. Çünki ben bu memlekette garib hükmündeyim, garibim. Hem şekva olmasın, Üstadımın en mühim bir düsturu olan iktisada ve kanaata riayet etmediğimden fakr-ı hale maruzum. Hodbin, mağrur insanlarla ihtilata mecbur olduğumdan -Cenab-ı Hak afvetsin- mürüvvetkârane bir surette riyaya ve tabasbusa da mecbur oluyordum. Üstadım çok defa beni ikaz ve ihtar ve tekdir ediyordu. Maatteessüf kendimi kurtaramıyordum. Halbuki Kur'an-ı Hakîm'in ruh-u hizmetine zıd olan bu vaziyetimden şeytan-ı cinnî ve insî istifade etmekle beraber hizmetimize de bir soğukluk, bir fütur veriyordu.

İşte ben bu kusuruma karşı şiddetli, fakat inşâallah şefkatli bir tokat yedim. Şübhemiz kalmadı ki; bu tokat, o kusura binaen gelmiş. O tokat da şudur: Sekiz senedir ben, Üstadımın hem muhatabı, hem müsevvidi, hem mübeyyizi olduğum halde, sekiz ay kadar nurlardan istifade edemedim. Bu hale hayret ettik. Ben de ve Üstadım da "Bu neden böyle oluyor?" diye esbab arıyorduk. Şimdi kat'î kanaatımız geldi ki: O hakaik-i Kur'aniye nurdur, ziyadır. Tasannu, temelluk, tezellül zulmetleriyle birleşemiyor. Onun için bu nurların hakikatlarının meali, benden uzaklaşıyor tarzında bulunarak, bana yabanî görünüyor, yabanî kalıyordu. Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum ki: Bundan sonra Cenab-ı Hak bana o hizmete lâyık ihlas ihsan etsin, ehl-i dünyaya tasannu' ve riyadan kurtarsın. Başta Üstadım olarak, kardeşlerimden dua rica ediyorum.

Pür-kusur
Şamlı Hâfız Tevfik

SEKİZİNCİSİ: Seyranî'dir. Bu zât, Hüsrev gibi Nur'a müştak ve dirayetli

bir talebemdi. Esrar-ı Kur'aniyenin bir anahtarı ve ilm-i cifrin mühim bir miftahı olan tevafukata dair Isparta'daki talebelerin fikirlerini istimzaç ettim. Ondan başkaları, kemal-i şevk ile iştirak ettiler. O zât başka bir fikirde ve başka bir merakta bulunduğu için, iştirak etmemekle beraber, beni de kat'î bildiğim hakikattan vazgeçirmek istedi. Cidden bana dokunmuş bir mektub yazdı. Eyvah dedim, bu talebemi kaybettim! Çendan fikrini tenvir etmek istedim. Başka bir mana daha karıştı. Bir şefkat tokadını yedi. Bir seneye karib bir halvethanede (yani hapiste) bekledi.

DOKUZUNCUSU: Büyük Hâfız Zühdü'dür. Bu zât, Ağrus'taki Nur talebelerinin başında nâzırları hükmünde olduğu bir zaman, Sünnet-i Seniyeye ittiba ve bid'alardan içtinabı meslek ittihaz eden talebelerin manevî şerefini kâfi görmeyerek ve ehl-i dünyanın nazarında bir mevki kazanmak emeliyle mühim bir bid'anın muallimliğini deruhde etti. Tamamıyla mesleğimize zıd bir hata işledi. Pek müdhiş bir şefkat tokadını yedi. Hanedanının şerefini zîr ü zeber edecek bir hâdiseye maruz kaldı. Fakat maatteessüf Küçük Hâfız Zühdü, hiç tokada istihkakı yokken, o elîm hâdise ona da temas etti. Belki inşâallah o hâdise, onun kalbini dünyadan kurtarıp tamamıyla Kur'ana vermek için bir ameliyat-ı cerrahiye-i nâfia hükmüne geçer.

ONUNCUSU: Hâfız Ahmed (R.H.) namında bir adamdır. Bu zât, risalelerin yazmasında iki üç sene teşvikkârane bir surette bulunuyordu ve istifade ediyordu. Sonra ehl-i dünya, zaîf bir damarından istifade etti. O şevk zedelendi. Ehl-i dünyaya temas etti. Belki o cihetle ehl-i dünyanın zararını görmesin, hem onlara sözünü geçirsin ve bir nevi mevki kazansın ve dar olan maişetine bir sühulet olsun. İşte hizmet-i Kur'aniyeye o suretle o yüzden gelen fütur ve zarara mukabil iki tokat yedi. Biri; dar maişetiyle beraber beş nüfus daha ilâve edildi, perişaniyeti ehemmiyet kesbetti. İkinci tokat: Şeref ve haysiyet noktasında hassas ve hattâ birtek adamın tenkid ve itirazını çekemeyen o zât, bilmeyerek bazı dessas insanlar onu öyle bir surette kendilerine perde ettiler ki, şerefi zîr ü zeber oldu, yüzde doksanını kaybetti ve yüzde doksan adamı aleyhine çevirdi. Her ne ise... Allah affetsin, belki inşâallah bundan intibaha gelir, yine kısmen vazifesine döner.

ONBİRİNCİSİ: Belki rızası yok diye yazılmadı...

ONİKİNCİSİ: Muallim Galib'dir (R.H.). Evet bu zât, sadıkane ve takdirkârane, risalelerin tebyizinde çok hizmet etti ve hiçbir müşkilât

--- sh:»(L:46) ↓ ----------
karşısında za'f göstermedi. Ekser günlerde geliyordu, kemal-i şevk ile dinliyordu ve istinsah ediyordu. Sonra kendine, otuz lira ücret mukabilinde umum Sözler'i ve Mektubat'ı yazdırdı. Onun maksadı, memleketinde neşretmek ve hem hemşehrilerini tenvir etmek idi. Sonra bazı düşünceler neticesinde risaleleri tasavvur ettiği gibi neşretmedi, sandığa bıraktı. Birden elîm bir hâdise yüzünden bir sene gam ve gussa çekti. Risalelerin neşri ile ona adavet edecek resmî birkaç düşmanlara bedel, zalim insafsız çok düşmanları buldu; bir kısım dostlarını kaybetti.

ONÜÇÜNCÜSÜ: Hâfız Hâlid'dir (R.H.). Kendisi der: "Evet itiraf ediyorum, Üstadımın hizmet-i Kur'aniyede neşrettiği âsârın tesvidinde hararetli bir surette bulunduğum zaman mahallemizde bir câmi imamlığı vardı. Eski kisve-i ilmiyemi, sarığı bağlamak niyetiyle muvakkaten o hizmete fütur verip, bilmeyerek çekildim. Maksadımın aksiyle şefkatli bir tokat yedim. Sekiz-dokuz ay imamlık ettiğim halde, müftünün çok va'dlerine rağmen, fevkalâde bir surette sarığı saramadım. Şübhemiz kalmadı ki, o kusurdan bu şefkatli tokat geldi. Ben Üstadımın hem bir muhatabı, hem bir müsevvidi idim. Benim çekilmem ile tesvid hususunda sıkıntı çekmişti. Her ne ise... Yine şükür ki; kusurumuzu anladık ve bu hizmetin de ne kadar kudsî olduğunu bildik ve Şah-ı Geylanî gibi arkamızda melek-i sıyanet gibi bir Üstad bulunduğuna itimad ettik.

Ez'af-ül ibad
Hâfız Hâlid

ONDÖRDÜNCÜSÜ: Üç Mustafa'nın küçücük "üç tokat" yemeleridir.

Birincisi: Mustafa Çavuş (R.H.) sekiz senedir bizim hususî küçük câmie, hem sobasına, hem gazyağına, hem kibritine kadar hizmet ediyordu. Hattâ gazyağını ve kibritini sekiz senedir kendi kesesinden sarfettiğini sonra öğrendik. Cemaate, hususan Cuma gecelerinde gayet zarurî bir iş olmayınca geri kalmıyordu. Sonra ehl-i dünya onun safvet-i kalbinden istifade ederek dediler ki: "Sözler'in bir kâtibi olan Hâfız'ın sarığına ilişecekler. Hem gizli ezan, muvakkaten terkedilsin. Sen kâtibe söyle, cebir görmeden evvel sarığı çıkarsın." O bilmiyordu ki: Hizmet-i Kur'aniyede bulunan birisinin sarığını çıkarmağa dair sözü tebliğ etmek, Mustafa Çavuş gibi yüksek ruhlulara pek ağırdır. Onların sözlerini tebliğ etmiş. O gece rü'yada ben görüyordum ki: Mustafa Çavuş'un elleri kirli, kaymakam arkasında olarak odama geldi. İkinci gün ona dedim: Mustafa Çavuş, sen bugün kim ile görüştün? Seni elin mülevves bir surette kaymakamın arkasında gördüm. Dedi: "Eyvah! Bana böyle bir söz, muhtar söyledi, kâtibe söyle. Ben arkasında ne olduğunu bilmedim." Hem

--- sh:»(L:47) ↓ ----------
aynı günde bir okkaya yakın gazyağını câmiye getirmiş. Hiç vuku bulmayan, o gün kapı açık kalmış, bir keçi yavrusu içeriye girmiş, büyük bir adam gelmiş, keçi yavrusunun seccademe yakın bıraktığı müzahrefatı yıkamak için, ibrikteki gazyağını su zannedip bütün o gazyağını temizlik yapıyorum diye câminin her tarafına serpmiş. Acaibdir ki, kokusunu duymamış. Demek o mescid lisan-ı hal ile Mustafa Çavuş'a diyor: "Senin gazyağın bize lâzım değil. Ettiğin hata için gazyağını kabul etmedim." diye işaret vermek için o adama koku işittirilmedi. Hattâ o hafta içinde Cuma gecesinde ve birkaç mühim namazda, o kadar çalıştığı halde cemaate yetişemiyordu. Sonra ciddî bir nedamet, bir istiğfar ettikten sonra safvet-i asliyesini buldu.

İkinci Mustafalar: Kuleönündeki kıymetdar, çalışkan mühim bir talebem olan Mustafa ile, onun çok sadık ve fedakâr arkadaşı Hâfız Mustafa'dır. (R.H.) Ben bayramdan sonra, ehl-i dünya bize sıkıntı verip hizmet-i Kur'aniyeye fütur vermemek için şimdilik gelmesinler, diye haber göndermiştim. Şayet gelecek olurlarsa birer birer gelsinler. Halbuki bunlar üç adam birden, bir gece geldiler. Fecirden evvel hava müsaid ise gitmek niyet edildi. Hiç vuku bulmadığı bir tarzda hem Mustafa Çavuş, hem Süleyman Efendi, hem ben, hem onlar, zahir bir tedbiri düşünemedik, bize unutturuldu. Herbirimiz ötekine bırakıp ihtiyatsızlık etti. Onlar fecirden evvel gittiler. Öyle bir fırtına onları iki saat mütemadiyen tokatladı ki; bu fırtınadan kurtulmayacaklar, diye telaş ettim. Şimdiye kadar bu kışta ne öyle bir fırtına olmuş ve ne de bu kadar kimseye acımıştım. Sonra Süleyman'ı, ihtiyatsızlığının cezası olarak arkalarından gönderip sıhhat ve selâmetlerini anlamak için gönderecektim. Mustafa Çavuş dedi: O gitse, o da kalacak. Ben de onun arkasından gidip aramak lâzım. Benim arkamdan da Abdullah Çavuş gelmek lâzım." Bu hususta "Tevekkelna alellah" dedik, intizar ettik.

SUAL: Has dostlarınıza gelen musibetleri, tokat eseri deyip hizmet-i Kur'aniyede füturları cihetinde bir itab telakki ediyorsun. Halbuki size ve hizmet-i Kur'aniyeye hakikî düşmanlık edenler, selâmette kalıyorlar. Neden dosta tokat vuruluyor, düşmana ilişilmiyor?

ELCEVAB: اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ sırrınca: Dostların hataları, hizmetimizde bir nevi zulüm hükmüne geçtiği için, çabuk çarpılıyor. Şefkatli tokat yer, aklı varsa intibaha gelir. Düşman ise, hizmet-i Kur'aniyeye zıddıyeti, mümanaatı, dalalet hesabına geçer.

--- sh:»(L:48) ↓ ----------
Bilerek veya bilmeyerek hizmetimize tecavüzü, zındıka hesabına geçer. Küfür devam ettiği için, onlar ekseriyetle çabuk tokat yemiyorlar. Nasılki küçük kabahatleri işleyenlerin, nahiyelerde cezaları verilir. Büyük kabahatleri de büyük mahkemelere gönderilir. Öyle de: Ehl-i imanın ve has dostların hükmen küçük hataları, çabuk onları temizlemek için kısmen dünyada ve sür'aten verilir. Ehl-i dalaletin cinayetleri, o kadar büyüktür ki: Kısacık hayat-ı dünyeviyeye cezaları sığışmadığından, mukteza-yı adalet olarak âlem-i bekadaki mahkeme-i kübraya havale edildiği için, ekseriyetle burada cezaya çarpılmıyorlar.

İşte hadîs-i şerifte

اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

mezkûr hakikata dahi işaret ediyor. Yani: Dünyada şu mü'min, kısmen kusuratından cezasını gördüğü için dünya onun hakkında bir dâr-ı cezadır. Dünya, onların saadetli âhiretlerine nisbeten bir zindan ve cehennemdir. Ve kâfirler madem Cehennem'den çıkmayacaklar. Hasenatlarının mükâfatlarını kısmen dünyada gördükleri ve büyük seyyiatları te'hir edildiği cihetle, onların âhiretine nisbeten dünya, cennetleridir. Yoksa mü'min bu dünyada dahi kâfirden manen ve hakikat nokta-i nazarında çok ziyade mes'uddur. Âdeta mü'minin imanı, mü'minin ruhunda bir cennet-i maneviye hükmüne geçiyor; kâfirin küfrü, kâfirin mahiyetinde manevî bir cehennemi ateşlendiriyor.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Onbirinci Lem'a

Mirkat-üs Sünneti ve Tiryaku Maraz-ıl Bid'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

(Şu âyetin Birinci Makamı, Minhac-üs Sünnet; İkinci Makamı, Mirkat-üs Sünnettir.)

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

(Bu iki âyet-i azîmenin yüzer nüktesinden onbir nüktesi icmalen beyan edilecek)

BİRİNCİ NÜKTE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِاَةِ شَهِيدٍ

Yani: "Fesad-ı ümmetim zamanında kim benim sünnetime temessük etse, yüz şehidin ecrini, sevabını kazanabilir." Evet Sünnet-i Seniyeye ittiba, mutlaka gayet kıymetdardır. Hususan bid'aların istilâsı zamanında

sünnet-i seniyeye ittiba etmek daha ziyade kıymetdardır. Hususan fesad-ı ümmet zamanında Sünnet-i Seniyenin küçük bir âdâbına müraat etmek, ehemmiyetli bir takvayı ve kuvvetli bir imanı ihsas ediyor. Doğrudan doğruya Sünnete ittiba etmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı hatıra getiriyor. O ihtardan o hatıra, bir huzur-u İlahî hatırasına inkılab eder. Hattâ en küçük bir muamelede, hattâ yemek, içmek ve yatmak âdâbında Sünnet-i Seniyeyi müraat ettiği dakikada, o âdi muamele ve o fıtrî amel, sevablı bir ibadet ve şer'î bir hareket oluyor. Çünki o âdi hareketiyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ittibaını düşünüyor ve şeriatın bir edebi olduğunu tasavvur eder ve şeriat sahibi o olduğu hatırına gelir. Ve ondan şâri-i hakikî olan Cenab-ı Hakk'a kalbi müteveccih olur, bir nevi huzur ve ibadet kazanır.

İşte bu sırra binaen Sünnet-i Seniyeye ittibaı kendine âdet eden, âdâtını ibadete çevirir, bütün ömrünü semeredar ve sevabdar yapabilir.

İKİNCİ NÜKTE: İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî (R.A.) demiş ki: "Ben seyr-i ruhanîde kat'-ı meratib ederken, tabakat-ı evliya içinde en parlak, en haşmetli, en letafetli, en emniyetli; Sünnet-i Seniyeye ittibaı, esas-ı tarîkat ittihaz edenleri gördüm. Hattâ o tabakanın âmi evliyaları, sair tabakatın has velilerinden daha muhteşem görünüyordu." Evet müceddid-i elf-i sâni İmam-ı Rabbanî (R.A.) hak söylüyor. Sünnet-i Seniyeyi esas tutan, Habibullah'ın zılli altında makam-ı mahbubiyete mazhardır.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Bu fakir Said, Eski Said'den çıkmaya çalıştığı bir zamanda, rehbersizlikten ve nefs-i emmarenin gururundan gayet müdhiş ve manevî bir fırtına içinde akıl ve kalbim hakaik içerisinde yuvarlandılar. Kâh süreyyadan seraya, kâh seradan süreyyaya kadar bir sukut ve suud içerisinde çalkanıyorlardı.

İşte o zaman müşahede ettim ki: Sünnet-i Seniyenin mes'eleleri, hattâ küçük âdâbları, gemilerde hatt-ı hareketi gösteren kıblenameli birer pusula gibi, hadsiz zararlı, zulümatlı yollar içinde birer düğme hükmünde görüyordum. Hem o seyahat-ı ruhiyede çok tazyikat altında gayet ağır yükler yüklenmiş bir vaziyette kendimi gördüğüm zamanda, Sünnet-i Seniyenin o vaziyete temas eden mes'elelerine ittiba ettikçe, benim bütün ağırlıklarımı alıyor gibi bir hıffet buluyordum. Bir teslimiyetle tereddüdlerden ve vesveselerden, yani "Acaba böyle hareket hak mıdır, maslahat mıdır?" diye endişelerden kurtuluyordum. Ne vakit elimi çektiysem, bakıyordum: Tazyikat çok. Nereye gittikleri anlaşılmayan çok yollar var. Yük ağır, ben de gayet âcizim. Nazarım da kısa, yol da zulümatlı. Ne

vakit Sünnete yapışsam; yol aydınlaşıyor, selâmetli yol görünüyor, yük hafifleşiyor, tazyikat kalkıyor gibi bir halet hissediyordum. İşte o zamanlarımda İmam-ı Rabbanî'nin hükmünü bilmüşahede tasdik ettim.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Bir zaman rabıta-i mevtten ve اَلْمَوْتُ حَقٌّ kaziyesindeki tasdikten ve âlemin zeval ve fenasından gelen bir halet-i ruhiyeden kendimi acib bir âlemde gördüm. Baktım ki: Ben bir cenazeyim, üç mühim büyük cenazenin başında duruyorum.

Birisi: Benim hayatımla alâkadar ve mazi kabrine giren zîhayat mahlukatın heyet-i mecmuasının cenaze-i maneviyesi başında bir mezar taşı hükmündeyim.

İkincisi: Küre-i Arz mezaristanında, nev-i beşerin hayatıyla alâkadar enva'-ı zîhayatın heyet-i mecmuasının mazi mezarına defnedilen azîm cenazenin başında bulunan, mezar taşı olan bu asrın yüzünde çabuk silinecek bir nokta ve çabuk ölecek bir karıncayım.

Üçüncüsü: Şu kâinatın kıyamet vaktinde ölmesi muhakkak-ul vuku' olduğu için, nazarımda vaki' hükmüne geçti. O azîm cenazenin sekeratından dehşet ve vefatından beht ü hayret içinde kendimi görmekle beraber, istikbalde de muhakkak-ul vuku' olan vefatım, o zaman vuku buluyor gibi göründü ve فَاِنْ تَوَلَّوْا ilââhir.. sırrıyla: Bütün mevcudat, bütün mahbubat, benim vefatımla bana arkalarını çevirip beni terkettiler, yalnız bıraktılar. Hadsiz bir deniz suretini alan ebed tarafındaki istikbale ruhum sevkediliyordu. O denize ister istemez atılmak lâzım geliyordu.

İşte o pek acib ve çok hazîn halette iken, iman ve Kur'andan gelen bir mededle

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

âyeti imdadıma yetişti ve gayet emniyetli ve selâmetli bir gemi hükmüne geçti. Ruh, kemal-i emniyetle ve sürurla o âyetin içine girdi. Evet anladım ki; âyetin mana-yı sarihinden başka bir mana-yı işarîsi, beni teselli etti ki, sükûnet buldum ve sekinet verdi. Evet nasılki mana-yı

sarihi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a der: "Eğer ehl-i dalalet arka verip senin şeriat ve sünnetinden i'raz edip Kur'anı dinlemeseler, merak etme! Ve de ki: Cenab-ı Hak bana kâfidir. Ona tevekkül ediyorum. Sizin yerlerinize ittiba edecekleri yetiştirir. Taht-ı saltanatı herşeyi muhittir. Ne âsiler, hududundan kaçabilirler ve ne de istimdad edenler mededsiz kalırlar!" Öyle de mana-yı işarîsiyle der ki: Ey insan ve ey insanın reisi ve mürşidi! Eğer bütün mevcudat seni bırakıp fena yolunda ademe giderse, eğer zîhayatlar senden müfarakat edip ölüm yolunda koşarsa, eğer insanlar seni terkedip mezaristana girerse, eğer ehl-i gaflet ve dalalet seni dinlemeyip zulümata düşerse, merak etme! De ki: Cenab-ı Hak bana kâfidir. Madem o var, herşey var. Ve o halde, o gidenler ademe gitmediler. Onun başka memleketine gidiyorlar. Ve onların bedeline o Arş-ı Azîm sahibi, nihayetsiz cünud u askerinden başkalarını gönderir. Ve mezaristana girenler mahvolmadılar, başka âleme gidiyorlar. Onların bedeline başka vazifedarları gönderir. Ve dalalete düşenlere bedel, tarîk-ı hakkı takib edecek muti' kullarını gönderebilir. Madem öyledir, o herşeye bedeldir. Bütün eşya, birtek teveccühüne bedel olamaz! der.

İşte şu mana-yı işarî vasıtasıyla; bana dehşet veren üç müdhiş cenaze, başka şekil aldılar. Yani: Hem Hakîm, hem Rahîm, hem Âdil, hem Kadîr bir Zât-ı Zülcelal'in taht-ı tedbir ve rububiyetinde ve hikmet ve rahmeti içinde hikmet-nüma bir seyeran, ibret-nüma bir cevelan, vazifedarane bir seyahat suretinde bir seyr ü seferdir, bir terhis ve tavziftir ki, böylece kâinat çalkalanıyor, gidiyor, geliyor!..

BEŞİNCİ NÜKTE:

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

âyet-i azîmesi, ittiba-ı Sünnet ne kadar mühim ve lâzım olduğunu pek kat'î bir surette ilân ediyor. Evet şu âyet-i kerime, kıyasat-ı mantıkıye içinde, kıyas-ı istisnaî kısmının en kuvvetli ve kat'î bir kıyasıdır. Şöyle ki: Nasıl mantıkça kıyas-ı istisnaî misali olarak deniliyor: "Eğer güneş çıksa, gündüz olacak." Müsbet netice için denilir: "Güneş çıktı, öyle ise netice veriyor ki: Şimdi gündüzdür." Menfî netice için deniliyor: "Gündüz yok, öyle ise netice veriyor ki: Güneş çıkmamış". Mantıkça, bu müsbet ve menfî iki netice kat'îdirler. Aynen böyle de: Şu âyet-i kerime der ki: "Eğer Allah'a muhabbetiniz varsa, Habibullah'a ittiba edilecek. İttiba edilmezse, netice veriyor ki: Allah'a muhabbetiniz yoktur." Muhabbetullah varsa, netice verir ki: Habibullah'ın Sünnet-i Seniyesine ittibaı intac eder.

Evet Cenab-ı Hakk'a iman eden, elbette ona itaat edecek. Ve itaat yolları içinde en makbulü ve en

müstakimi ve en kısası, bilâ-şübhe Habibullah'ın gösterdiği ve takib ettiği yoldur. Evet bu kâinatı bu derece in'amat ile dolduran Zât-ı Kerim-i Zülcemal, zîşuurlardan o nimetlere karşı şükür istemesi, zarurî ve bedihîdir. Hem bu kâinatı bu kadar mu'cizat-ı san'atla tezyin eden o Zât-ı Hakîm-i Zülcelal, elbette bilbedahe zîşuurlar içinde en mümtaz birisini kendine muhatab ve tercüman ve ibadına mübelliğ ve imam yapacaktır. Hem bu kâinatı hadd ü hesaba gelmez tecelliyat-ı cemal ve kemalâtına mazhar eden o Zât-ı Cemil-i Zülkemal, elbette bilbedahe sevdiği ve izharını istediği cemal ve kemal ve esma ve san'atının en câmi' ve en mükemmel mikyas ve medarı olan bir zâta, her halde en ekmel bir vaziyet-i ubudiyeti verecek ve onun vaziyetini sairlerine nümune-i imtisal edip herkesi onun ittibaına sevkedecek, tâ ki o güzel vaziyeti başkalarında da görünsün.

Elhasıl: Muhabbetullah, Sünnet-i Seniyenin ittibaını istilzam edip intac ediyor. Ne mutlu o kimseye ki, Sünnet-i Seniyeye ittibaından hissesi ziyade ola. Veyl o kimseye ki, Sünnet-i Seniyeyi takdir etmeyip, bid'alara giriyor.

ALTINCI NÜKTE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ

Yani اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ sırrı ile: Kavaid-i Şeriat-ı Garra ve desatir-i Sünnet-i Seniye, tamam ve kemalini bulduktan sonra, yeni icadlarla o düsturları beğenmemek veyahut hâşâ ve kellâ, nâkıs görmek hissini veren bid'aları icad etmek, dalalettir, ateştir.

Sünnet-i Seniyenin meratibi var. Bir kısmı vâcibdir, terkedilmez. O kısım, Şeriat-ı Garra'da tafsilâtıyla beyan edilmiş. Onlar muhkemattır, hiçbir cihette tebeddül etmez. Bir kısmı da, nevafil nev'indendir. Nevafil kısmı da, iki kısımdır. Bir kısım, ibadete tabi Sünnet-i Seniye kısımlarıdır. Onlar dahi şeriat kitablarında beyan edilmiş. Onların tağyiri bid'attır. Diğer kısmı, "âdâb" tabir ediliyor ki, Siyer-i Seniye kitablarında zikredilmiş. Onlara muhalefete, bid'a denilmez. Fakat âdâb-ı Nebevîye bir nevi muhalefettir ve onların nurundan ve o hakikî edebden istifade etmemektir. Bu kısım ise (örf ve âdât), muamelât-ı fıtriyede Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tevatürle malûm olan harekâtına ittiba etmektir. Meselâ: Söylemek âdâbını gösteren ve yemek ve içmek ve yatmak gibi hâlâtın âdâbının düsturlarını beyan eden ve muaşerete taalluk eden çok Sünnet-i Seniyeler var. Bu nevi Sünnetlere "âdâb" tabir edilir. Fakat o âdâba ittiba eden, âdâtını ibadete çevirir, o âdâbdan mühim bir feyz alır. En küçük bir âdâbın müraatı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü

Vesselâm'ı tahattur ettiriyor, kalbe bir nur veriyor. Sünnet-i Seniyenin içinde en mühimmi, İslâmiyet alâmetleri olan ve şeaire de taalluk eden Sünnetlerdir. Şeair, âdeta hukuk-u umumiye nev'inden cem'iyete ait bir ubudiyettir. Birisinin yapmasıyla o cem'iyet umumen istifade ettiği gibi, onun terkiyle de umum cemaat mes'ul olur. Bu nevi şeaire riya giremez ve ilân edilir. Nafile nev'inden de olsa, şahsî farzlardan daha ehemmiyetlidir.

YEDİNCİ NÜKTE: Sünnet-i Seniye, edebdir. Hiçbir mes'elesi yoktur ki, altında bir nur, bir edeb bulunmasın! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

اَدَّبَنِی رَبِّی فَاَحْسَنَ تَاْدِیبِی Yani: "Rabbim bana edebi, güzel bir surette ihsan etmiş, edeblendirmiş." Evet siyer-i Nebeviyeye dikkat eden ve Sünnet-i Seniyeyi bilen, kat'iyyen anlar ki: Edebin enva'ını, Cenab-ı Hak habibinde cem'etmiştir. Onun Sünnet-i Seniyesini terkeden, edebi terkeder. بِی اَدَبْ مَحْرُومْ بَاشَدْ اَزْ لُطْفِ رَبْ kaidesine mâsadak olur, hasaretli bir edebsizliğe düşer.

Sual: Herşeyi bilen ve gören ve hiçbir şey ondan gizlenemeyen Allâm-ül Guyub'a karşı edeb nasıl olur? Sebeb-i hacalet olan haletler, ondan gizlenemez. Edebin bir nev'i tesettürdür, mûcib-i istikrah hâlâtı setretmektir. Allâm-ül Guyub'a karşı tesettür olamaz?

Elcevab: Evvelâ: Sâni'-i Zülcelal nasılki kemal-i ehemmiyetle san'atını güzel göstermek istiyor ve müstekreh şeyleri perdeler altına alıyor ve nimetlerine, o nimetleri süslendirmek cihetiyle nazar-ı dikkati celbediyor. Öyle de: Mahlukatını ve ibadını sair zîşuurlara güzel göstermek istiyor. Çirkin vaziyetlerde görünmeleri, Cemil ve Müzeyyin ve Latif ve Hakîm gibi isimlerine karşı bir nevi isyan ve hilaf-ı edeb oluyor.

İşte Sünnet-i Seniyedeki edeb, o Sâni'-i Zülcelal'in esmalarının hududları içinde bir mahz-ı edeb vaziyetini takınmaktır.

Sâniyen: Nasılki bir tabib, doktorluk noktasında bir nâmahremin en nâmahrem uzvuna bakar ve zaruret olduğu vakit ona gösterilir. Hilaf-ı edeb denilmez. Belki edeb-i Tıb öyle iktiza eder, denilir. Fakat o tabib, recüliyet ünvanıyla yahut vaiz ismiyle yahut hoca sıfatıyla o nâmahremlere bakamaz. Ona gösterilmesini edeb fetva veremez. Ve o cihette ona göstermek, hayâsızlıktır. Öyle de Sâni'-i Zülcelal'in çok esması var. Herbir ismin ayrı bir cilvesi var. Meselâ: "Gaffar" ismi, günahların

vücudunu ve "Settar" ismi, kusuratın bulunmasını iktiza ettikleri gibi; "Cemil" ismi de, çirkinliği görmek istemez. "Latif, Kerim, Hakîm, Rahîm" gibi esma-i cemaliye ve kemaliye, mevcudatın güzel bir surette ve mümkün vaziyetlerin en iyisinde bulunmalarını iktiza ederler. Ve o esma-i cemaliye ve kemaliye ise, melaike ve ruhanî ve cinn ve insin nazarında güzelliklerini, mevcudatın güzel vaziyetleriyle ve hüsn-ü edebleriyle göstermek isterler.

İşte Sünnet-i Seniyedeki âdâb, bu ulvî âdâbın işaretidir ve düsturlarıdır ve nümuneleridir.

SEKİZİNCİ NÜKTE: فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ dan evvelki olan لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ ilâ âhir.. âyeti, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve nihayet re'fetini gösterdikten sonra, şu فَإِنْ تَوَلَّوْا âyetiyle der ki: "Ey insanlar! Ey müslümanlar! Böyle hadsiz bir şefkatiyle sizi irşad eden ve sizin menfaatiniz için bütün kuvvetini sarfeden ve manevî yaralarınız için kemal-i şefkatle getirdiği ahkâm ve sünnet-i seniyesiyle tedavi edip merhem vuran şefkatperver bir zâtın bedihî şefkatini inkâr etmek ve göz ile görünen re'fetini ittiham etmek derecesinde onun sünnetinden ve tebliğ ettiği ahkâmdan yüzlerinizi çevirmek, ne kadar vicdansızlık, ne kadar akılsızlık olduğunu biliniz! Ve ey şefkatli Resul ve ey re'fetli Nebi! Eğer senin bu azîm şefkatini ve büyük re'fetini tanımayıp akılsızlıklarından sana arka verip dinlemeseler, merak etme! Semavat ve Arz'ın cünudu taht-ı emrinde olan, arş-ı azîm-i muhitin tahtında saltanat-ı rububiyeti hükmeden Zât-ı Zülcelal sana kâfidir. Hakikî muti' taifeleri, senin etrafına toplattırır, seni onlara dinlettirir, senin ahkâmını onlara kabul ettirir!" Evet şeriat-ı Muhammediye ve Sünnet-i Ahmediyede hiçbir mes'ele yoktur ki, müteaddid hikmetleri bulunmasın. Bu fakir, bütün kusur ve aczimle beraber bunu iddia ediyorum ve bu davanın isbatına da hazırım. Hem şimdiye kadar yazılan yetmiş seksen Risale-i Nuriye, Sünnet-i Ahmediyenin ve Şeriat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) mes'eleleri, ne kadar hikmetli ve hakikatlı olduğuna yetmiş seksen şahid-i sadık hükmüne geçmiştir. Eğer bu mevzua dair iktidar olsa yazılsa, yetmiş değil, belki yedi bin risale o hikmetleri bitiremeyecek. Hem ben şahsımda bil-müşahede ve zevken, belki bin tecrübatım var ki; mesail-i şeriatla sünnet-i seniye düsturları, emraz-ı ruhaniyede ve akliyede ve kalbiyede, hususan emraz-ı içtimaiyede gayet nâfi' birer devadır bildiğimi ve onların yerine başka felsefî ve hikmetli mes'eleler tutamadığını, bilmüşahede kendim

hissettiğimi ve başkalarına da bir derece risalelerde ihsas ettiğimi ilân ediyorum. Bu davamda tereddüd edenler, Risale-i Nur eczalarına müracaat edip baksınlar.

İşte böyle bir zâtın sünnet-i seniyesine elden geldiği kadar ittibaa çalışmak, ne kadar kârlı ve hayat-ı ebediye için ne kadar saadetli ve hayat-ı dünyeviye için ne kadar menfaatli olduğu kıyas edilsin.

DOKUZUNCU NÜKTE: Sünnet-i Seniyenin herbir nev'ine tamamen bilfiil ittiba etmek, ehass-ı havassa dahi ancak müyesser olur. Ona bilfiil olmasa da, binniyet, bilkasd tarafdarane ve iltizamkârane talib olmak, herkesin elinden gelir. Farz ve vâcib kısımlara zâten ittibaa mecburiyet var. Ve ubudiyetteki müstehab olan Sünnet-i Seniyenin terkinde günah olmasa dahi, büyük sevabın zayiatı var. Tağyirinde ise, büyük hata vardır. Âdât ve muamelâttaki Sünnet-i Seniye ise, ittiba ettikçe, o âdât, ibadet olur. Etmese itab yok. Fakat Habibullah'ın âdâb-ı hayatiyesinin nurundan istifadesi azalır. Ahkâm-ı ubudiyette yeni icadlar bid'attır. Bid'atlar ise, اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ sırrına münafî olduğu için, merduddur. Fakat, tarîkatta evrad ve ezkâr ve meşrebler nev'inden olsa ve asılları Kitab ve Sünnetten ahzedilmek şartıyla ayrı ayrı tarzda, ayrı ayrı surette olmakla beraber, mükerrer olan usûl ve esasat-ı sünnet-i seniyeye muhalefet ve tağyir etmemek şartıyla, bid'a değillerdir. Lâkin bir kısım ehl-i ilim, bunlardan bir kısmını bid'aya dâhil edip, fakat "bid'a-i hasene" namını vermiş. İmam-ı Rabbanî Müceddid-i Elf-i Sâni (R.A.) diyor ki: "Ben seyr-ü sülûk-u ruhanîde görüyordum ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan mervî olan kelimat nurludur, sünnet-i seniye şuaı ile parlıyor. Ondan mervî olmayan parlak ve kuvvetli virdleri ve halleri gördüğüm vakit, üstünde o nur yoktu. Bu kısmın en parlağı, evvelkinin en azına mukabil gelmiyordu. Bundan anladım ki; sünnet-i seniyenin şuaı, bir iksirdir. Hem o sünnet, nur isteyenlere kâfidir, hariçte nur aramağa ihtiyaç yoktur."

İşte böyle hakikat ve şeriatın bir kahramanı olan bir zâtın bu hükmü gösteriyor ki: Sünnet-i Seniye, saadet-i dâreynin temel taşıdır ve kemalâtın madeni ve menbaıdır.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا اِتِّبَاعَ السُّنَّةِ السَّنِيَّةِ

رَبَّنَا اٰمَنَّا بِمَا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

ONUNCU NÜKTE:

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللهُ

âyetinde i'cazlı bir îcaz vardır. Çünki çok cümleler, bu üç cümlenin içinde dercedilmiştir. Şöyle ki: Şu âyet diyor ki: Allah'a (celle celalühü) imanınız varsa, elbette Allah'ı seveceksiniz. Madem Allah'ı seversiniz, Allah'ın sevdiği tarzı yapacaksınız. Ve o sevdiği tarz ise, Allah'ın sevdiği zâta benzemelisiniz. Ona benzemek ise, ona ittiba etmektir. Ne vakit ona ittiba etseniz, Allah da sizi sevecek. Zâten siz Allah'ı seversiniz, tâ ki Allah da sizi sevsin."

İşte bütün bu cümleler, şu âyetin yalnız mücmel ve kısa bir mealidir. Demek oluyor ki; insan için en mühim âlî maksad, Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine mazhar olmasıdır. Bu âyetin nassıyla gösteriyor ki; o matlab-ı a'lânın yolu, Habibullah'a ittibadır ve Sünnet-i Seniyesine iktidadır. Bu makamda "Üç Nokta" isbat edilse, mezkûr hakikat tamamıyla tezahür eder.

Birinci Nokta: Beşer, fıtraten şu kâinatın Hâlıkına karşı hadsiz bir muhabbet üzerine yaratılmıştır. Çünki fıtrat-ı beşeriyede cemale karşı bir muhabbet ve kemale karşı perestiş etmek ve ihsana karşı sevmek vardır. Cemal ve kemal ve ihsan derecatına göre, o muhabbet tezayüd eder. Aşkın en münteha derecesine kadar gider. Hem bu küçük insanın küçücük kalbinde, kâinat kadar bir aşk yerleşir. Evet kalbin mercimek kadar bir sandukçası olan kuvve-i hâfıza, bir kütübhane hükmünde binler kitab kadar yazı, içinde yazılması gösteriyor ki: Kalb-i insan, kâinatı içine alabilir ve o kadar muhabbet taşıyabilir. Madem fıtrat-ı beşeriyede ihsan ve cemal ve kemale karşı böyle hadsiz bir istidad-ı muhabbet vardır. Ve madem bu kâinatın Hâlıkı, kâinatta tezahür eden âsârıyla, bilbedahe tahakkuku sabit olan hadsiz cemal-i mukaddesi; bu mevcudatta tezahür eden nukuş-u san'atıyla bizzarure sübutu tahakkuk eden hadsiz kemal-i kudsîsi; ve bütün zîhayatlarda tezahür eden hadsiz enva'-ı ihsan ve in'amatıyla bilyakîn ve belki bilmüşahede vücudu tahakkuk eden hadsiz ihsanatı vardır. Elbette zîşuurların en câmii ve en muhtacı ve en mütefekkiri ve en müştakı olan beşerden, hadsiz bir muhabbeti iktiza ediyor. Evet herbir insan, o Hâlık-ı Zülcelal'e karşı hadsiz bir muhabbete müstaid olduğu gibi, o Hâlık dahi herkesten ziyade cemal ve kemal ve ihsanına karşı hadsiz bir mahbubiyete müstehaktır. Hattâ insan-ı mü'minde hayatına ve bekasına ve vücuduna ve dünyasına ve nefsine ve mevcudata karşı türlü türlü muhabbetleri ve şedid alâkaları, o istidad-ı muhabbet-i İlahiyenin tereşşuhatıdır. Hattâ insanın mütenevvi hissiyat-ı şedidesi, o istidad-ı muhabbetin istihaleleridir ve başka şekillere girmiş

reşhalarıdır. Malûmdur ki, insan kendi saadetiyle mütelezziz olduğu gibi, alâkadar olduğu zâtların saadetleriyle dahi mütelezziz oluyor. Ve kendini beladan kurtaranı sevdiği gibi, sevdiklerini de kurtaranı öyle sever.

İşte bu halet-i ruhiyeye binaen; insan, eğer her insana ait enva'-ı ihsanat-ı İlahiyeden yalnız bunu düşünse ki: Benim Hâlıkım beni zulümat-ı ebediye olan ademden kurtarıp bu dünyada bir güzel dünyayı bana verdiği gibi, ecelim geldiği zaman beni i'dam-ı ebedî olan ademden ve mahvdan yine kurtarıp bâki bir âlemde ebedî ve çok şaşaalı bir âlemi bana ihsan ve o âlemin umum enva'-ı lezaiz ve mehasininden istifade edecek ve cevelan edip tenezzüh edecek zahirî ve bâtınî hassaları, duyguları bana in'am ettiği gibi, çok sevdiğim ve çok alâkadar olduğum bütün akarib ve ahbab ve ebna-yı cinsimi dahi öyle hadsiz ihsanlara mazhar ediyor ve o ihsanlar bir cihette bana ait oluyor. Zira onların saadetleriyle mes'ud ve mütelezziz oluyorum. Madem

اَلْاِنْسَانُ عَبِيدُ الْاِحْسَانِ

sırrıyla, herkeste ihsana karşı perestiş var. Elbette böyle hadsiz ebedî ihsanata karşı; kâinat kadar bir kalbim olsa, o ihsana karşı muhabbetle dolmak iktiza eder ve doldurmak isterim. Ben bilfiil o muhabbeti etmezsem de bil'istidad, bil'iman, binniyye, bilkabul, bittakdir, bil'iştiyak, bil'iltizam, bil'irade suretinde ediyorum, diyecek ve hâkeza... Cemal ve kemale karşı insanın göstereceği muhabbet ise, icmalen işaret ettiğimiz ihsana karşı muhabbete kıyas edilsin. Kâfir ise, küfür cihetiyle hadsiz bir adavet eder. Hattâ kâinata ve mevcudata karşı zalimane ve tahkirkârane bir adavet taşıyor.

İkinci Nokta: Muhabbetullah, ittiba-ı Sünnet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı istilzam eder. Çünki Allah'ı sevmek, onun marziyatını yapmaktır. Marziyatı ise, en mükemmel bir surette Zât-ı Muhammediyede (A.S.M.) tezahür ediyor. Zât-ı Ahmediyeye (A.S.M.) harekât ve ef'alde benzemek, iki cihetledir:

Birisi: Cenab-ı Hakk'ı sevmek cihetinde emrine itaat ve marziyatı dairesinde hareket etmek, o ittibaı iktiza ediyor. Çünki bu işde en mükemmel imam, Zât-ı Muhammediyedir (A.S.M.).

İkincisi: Madem Zât-ı Ahmediye (A.S.M.), insanlara olan hadsiz ihsanat-ı İlahiyenin en mühim bir vesilesidir. Elbette Cenab-ı Hak hesabına, hadsiz bir muhabbete lâyıktır. İnsan, sevdiği zâta eğer benzemek kabil ise, fıtraten benzemek ister. İşte Habibullah'ı sevenlerin, sünnet-i seniyesine ittiba ile ona benzemeye çalışmaları, kat'iyyen iktiza eder.

--- sh:»(L:59) ↓ ----------

Üçüncü Nokta: Cenab-ı Hakk'ın hadsiz merhameti olduğu gibi, hadsiz bir muhabbeti de vardır. Bütün kâinattaki masnuatın mehasini ile ve süslendirmesiyle kendini hadsiz bir surette sevdirdiği gibi; masnuatını, hususan sevdirmesine sevmek ile mukabele eden zîşuur mahlukatı sever. Cennet'in bütün letaif ve mehasini ve lezaizi ve niamatı, bir cilve-i rahmeti olan bir zâtın nazar-ı muhabbetini kendine celbe çalışmak, ne kadar mühim ve âlî bir maksad olduğu bilbedahe anlaşılır. Madem nass-ı kelâmıyla; onun muhabbetine, yalnız ittiba-ı Sünnet-i Ahmediye (A.S.M.) ile mazhar olunur. Elbette ittiba-ı Sünnet-i Ahmediye (A.S.M.), en büyük bir maksad-ı insanî ve en mühim bir vazife-i beşeriye olduğu tahakkuk eder.

ONBİRİNCİ NÜKTE: "Üç Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sünnet-i Seniyesinin menbaı üçtür: Akvali, ef'ali, ahvalidir. Bu üç kısım dahi, üç kısımdır: Feraiz, nevafil, âdât-ı hasenesidir. Farz ve vâcib kısmında ittibaa mecburiyet var; terkinde, azab ve ikab vardır. Herkes ona ittibaa mükelleftir. Nevafil kısmında, emr-i istihbabî ile yine ehl-i iman mükelleftir. Fakat, terkinde azab ve ikab yoktur. Fiilinde ve ittibaında azîm sevablar var ve tağyir ve tebdili bid'a ve dalalettir ve büyük hatadır. Âdât-ı seniyesi ve harekât-ı müstahsenesi ise hikmeten, maslahaten, hayat-ı şahsiye ve nev'iye ve içtimaiye itibariyle onu taklid ve ittiba etmek, gayet müstahsendir. Çünki herbir hareket-i âdiyesinde, çok menfaat-ı hayatiye bulunduğu gibi, mutabaat etmekle o âdâb ve âdetler, ibadet hükmüne geçer. Evet madem dost ve düşmanın ittifakıyla, Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) mehasin-i ahlâkın en yüksek mertebelerine mazhardır. Ve madem bil'ittifak nev-i beşer içinde en meşhur ve mümtaz bir şahsiyettir. Ve madem binler mu'cizatın delaletiyle ve teşkil ettiği âlem-i İslâmiyetin ve kemalâtının şehadetiyle ve mübelliğ ve tercüman olduğu Kur'an-ı Hakîm'in hakaikının tasdikiyle, en mükemmel bir insan-ı kâmil ve bir mürşid-i ekmeldir. Ve madem semere-i ittibaıyla milyonlar ehl-i kemal, meratib-i kemalâtta terakki edip saadet-i dâreyne vâsıl olmuşlardır. Elbette o zâtın sünneti, harekâtı, iktida edilecek en güzel nümunelerdir ve takib edilecek en sağlam rehberlerdir ve düstur ittihaz edilecek en muhkem kanunlardır. Bahtiyar odur ki, bu ittiba-ı Sünnette hissesi ziyade ola. Sünnete ittiba etmeyen, tenbellik eder ise, hasaret-i azîme; ehemmiyetsiz görür ise, cinayet-i azîme; tekzibini işmam eden tenkid ise, dalalet-i azîmedir.

İkinci Mes'ele: Cenab-ı Hak Kur'an-ı Hakîm'de:

وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ

ferman eder. Rivayat-ı sahiha ile Hazret-i Âişe-i Sıddıka (R.A.) gibi sahabe-i güzin, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tarif ettikleri zaman "Hulukuhu-l Kur'an" diye tarif ediyorlardı. Yani: "Kur'anın beyan ettiği mehasin-i ahlâkın misali, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Ve o mehasini en ziyade imtisal eden ve fıtraten o mehasin üstünde yaratılan odur."

İşte böyle bir zâtın ef'al, ahval, akval ve harekâtının herbirisi, nev-i beşere birer model hükmüne geçmeye lâyık iken, ona iman eden ve ümmetinden olan gafillerin, (sünnetine ehemmiyet vermeyen veyahut tağyir etmek isteyen) ne kadar bedbaht olduğunu divaneler de anlar.

Üçüncü Mes'ele: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halkedildiğinden, harekât ve sekenatı, itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i Seniyesi, kat'î bir surette gösterir ki: Her hareketinde istikamet ve itidal üzerine gitmiş, ifrat ve tefritten içtinab etmiştir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,

فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ

emrini tamamıyla imtisal ettiği için, bütün ef'al ve akval ve ahvalinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor. Meselâ: Kuvve-i akliyenin fesad ve zulmeti hükmündeki ifrat ve tefriti olan gabavet ve cerbezeden müberra olarak, hadd-i vasat ve medar-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-i akliyesi daima hareket ettiği gibi; kuvve-i gazabiyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan korkaklık ve tehevvürden münezzeh olarak, kuvve-i gazabiyenin medar-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan şecaat-ı kudsiye ile kuvve-i gazabiyesi hareket etmekle beraber; kuvve-i şeheviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücurdan musaffa olarak, o kuvvenin medar-ı istikameti olan iffette, kuvve-i şeheviyesi daima iffeti, a'zamî masumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hâkeza... Bütün Sünen-i Seniyesinde, ahval-i fıtriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinab etmiştir. Hattâ tekellümünde ve ekl ü şürbünde, iktisadı rehber ve israftan kat'iyyen içtinab etmiştir. Bu hakikatın tafsilâtına dair binler cild kitab te'lif edilmiştir.

اَلْعَارِفُ تَكْفِيهِ الْاِشَارَةُ

sırrınca, bu denizden bu katre ile iktifa edip, kıssayı kısa keseriz.

--- sh:»(L:61) ↓ ----------

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى جَامِعِ مَكَارِمِ الْاَخْلَاقِ وَمَظْهَرِ سِرِّ (وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ)

اَلَّذِى قَالَ : مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِاَةِ شَهِيد ۞

وَ قَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهٰذَا وَ مَا كُنَّا

لِنَهْتَدِىَ لَوْ لاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَائَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Onikinci Lem'a

(Re'fet Bey'in iki cüz'î suali münasebetiyle, iki nükte-i Kur'aniyenin beyanına dairdir.)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ عَلَى اِخْوَانِكُمْ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz sıddık kardeşim Re'fet Bey! Senin bu müsaadesiz zamanımda suallerin, beni müşkil bir mevkide bulunduruyor. Bu defaki iki sualin çendan cüz'îdir. Fakat iki nükte-i Kur'aniyeye münasebetdar olduklarından ve Küre-i Arz'a dair sualiniz, Coğrafya ve Kozmoğrafya'nın yedi kat zemin ve yedi tabaka semavata tenkidlerine temas ettiğinden, bana ehemmiyetli geldi. Onun için sualin cüz'iyetine bakmayarak ilmî ve küllî bir surette, iki âyet-i kerimeye dair iki nükte icmalen beyan edilecek. Sen de cüz'î sualine karşı ondan hisse alırsın.

BİRİNCİ NÜKTE: "İki Nokta"dır.

Birinci Nokta:

وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ ۚ

اِنَّ اللهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

âyetlerinin sırrınca: Rızık doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelal'in elindedir ve hazine-i rahmetinden çıkar. Herbir zîhayatın rızkı, taahhüd-ü Rabbanîsi altında olduğundan, açlıktan ölmek, olmamak lâzım gelir. Halbuki

zahiren açlıktan ve rızıksızlıktan ölenler çok görünüyor. Şu hakikatın ve şu sırrın halli şudur ki: Taahhüd-ü Rabbanî hakikattır. Rızıksızlık yüzünden ölenler yoktur. Çünki o Hakîm-i Zülcelal, zîhayatın bedenine gönderdiği rızkın bir kısmını ihtiyat için şahm ve içyağı suretinde iddihar eder. Hattâ bedenin her hüceyresine gönderdiği rızkın bir kısmını, yine o hüceyrenin bir köşesinde iddihar eder. İstikbalde hariçten rızık gelmediği zaman, sarfedilmek üzere bir ihtiyat zahîresi hükmünde bulundurur.

İşte bu iddihar edilmiş ihtiyat rızık bitmeden evvel ölüyorlar. Demek o ölmek, rızıksızlıktan değildir. Belki sû'-i ihtiyardan tevellüd eden bir âdet ve o sû'-i ihtiyardan ve âdetin terkinden neş'et eden bir marazla ölüyorlar. Evet zîhayatın bedeninde şahm suretinde iddihar edilen rızk-ı fıtrî, hadd-i vasat olarak kırk gün mükemmelen devam eder. Hattâ bir marazın veya bir istiğrak-ı ruhanî neticesinde iki kırkı geçer. Hattâ bir adam, şedid bir inad yüzünden Londra mahpushanesinde yetmiş gün sıhhat ve selâmetle, hiçbirşey yemeden hayatı devam ettiğini, onüç -şimdi otuzdokuz- sene evvel gazeteler yazmışlar. Madem kırk günden yetmiş seksen güne kadar rızk-ı fıtrî devam ediyor ve madem Rezzak ismi, gayet geniş bir surette rûy-i zeminde cilvesi görünüyor ve madem hiç ümid edilmediği bir tarzda, memeden ve odundan rızıklar akıyor, baş gösteriyor. Eğer pür-şerr beşer, sû'-i ihtiyarıyla müdahale edip karışmazsa, her halde rızk-ı fıtrî bitmeden evvel, o zîhayatın imdadına o isim yetişiyor, açlıkla ölüme yol vermiyor. Öyle ise: Açlıktan ölenler, eğer kırk günden evvel ölseler, kat'iyyen rızıksızlıktan değildir. Belki "Terk-ül âdât min-el mühlikât" sırrıyla, sû'-i ihtiyardan gelen bir âdet ve terk-i âdetten neş'et eden bir illetten, bir marazdan ileri gelmiştir. Öyle ise: Açlıktan ölmek olmaz, denilebilir. Evet bilmüşahede görünüyor ki: Rızık, iktidar ve ihtiyar ile makûsen mütenasibdir. Meselâ: Daha dünyaya gelmeden evvel bir yavru, rahm-ı maderde ihtiyar ve iktidardan bütün bütün mahrum olduğu bir zamanda, ağzını kımıldatacak kadar muhtaç olmayacak bir surette rızkı veriliyor. Sonra dünyaya geldiği vakit, iktidar ve ihtiyar yok, fakat bir derece istidadı ve bilkuvve bir hissi olduğundan, yalnız ağzını yapıştırmak kadar bir harekete ihtiyaç ile en mükemmel ve en mugaddi ve hazmı en kolay ve en latif bir surette ve en acib bir fıtratta, memeler musluğundan ağzına veriliyor. Sonra iktidar ve ihtiyara bir derece alâka peyda ettikçe, o kolay ve güzel rızık, bir derece, çocuğa karşı nazlanmağa başlar. O memeler çeşmeleri kesilir, başka yerlerden rızkı gönderilir. Fakat iktidar ve ihtiyarı, rızkı takib etmeye müsaid olmadığı için, Rezzak-ı Kerim peder ve vâlidesinin şefkat ve merhametlerini, iktidar ve ihtiyarına yardımcı gönderiyor. Her ne vakit iktidar ve ihtiyar tekemmül eder, o vakit rızkı ona koşmaz ve koşturulmaz.

Rızık yerinde durur. Der: "Gel beni ara ve bul ve al!" Demek rızık, iktidar ve ihtiyar ile makusen mütenasibdir. Hattâ çok risalelerde beyan etmişiz ki: En ihtiyarsız ve iktidarsız hayvanlar, daha iyi yaşıyorlar, daha iyi besleniyorlar.

İkinci Nokta: İmkânın enva'ı var. İmkân-ı aklî, imkân-ı örfî, imkân-ı âdi gibi kısımları vardır. Bir hâdise, eğer imkân-ı aklî dairesinde olmazsa, reddedilir; imkân-ı örfî dairesinde olmazsa dahi, mu'cize olur fakat kolayca keramet olamaz. Eğer örfen ve kaideten naziri bulunmazsa, şuhud derecesinde bir bürhan-ı kat'î ile ancak kabul edilir.

İşte bu sırra binaen kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevi'nin hârikulâde halleri, imkân-ı örfî dairesindedir. Hem keramet olur, hem hârikulâde bir âdeti de olabilir. Evet Seyyid Ahmed-i Bedevi'nin (K.S.) acib ve istiğrakkârane hallerde bulunduğu, tevatür derecesinde nakledilyor. Kırk günde bir defa yemek yemesi, vaki' olmuştur. Fakat her vakit öyle değil. Keramet nevinden bazı defa olmuştur. Bir ihtimal var ki: Halet-i istiğrakıyesi, yemeye ihtiyaç görmediği için, ona nisbeten âdet hükmüne girmiştir. Seyyid Ahmed-i Bedevi (K.S.) nevinden çok evliyalardan bu tarz hârikalar mevsukan rivayet edilmiş. Madem Birinci Nokta'da isbat ettiğimiz gibi; müddehar rızık, kırk günden fazla devam eder ve o mikdar yememek, âdeten mümkündür ve mevsukan hârika adamlardan o hal rivayet edilmiştir. Elbette inkâr edilmeyecektir.

İKİNCİ SUAL münasebetiyle iki mes'ele-i mühimme beyan edilecek. Çünki Coğrafya ve Kozmoğrafya fenlerinin kısacık kanunlarıyla ve daracık düsturlarıyla ve küçücük mizanlarıyla Kur'anın semavatına çıkamadıklarından ve âyâtın yıldızlarındaki yedi kat manaları keşfedemediklerinden âyeti tenkid, belki inkârına divanecesine çalışmışlar.

Birinci Mes'ele-i Mühimme: Semavat gibi arzın da yedi tabaka olmasına dairdir. Şu mes'ele, yeni zamanın feylesoflarına hakikatsız görünüyor. Onların arza ve semavata dair olan fenleri kabul etmiyor. Bunu vasıta ederek bazı hakaik-i Kur'aniyeye itiraz ediyorlar. Buna dair muhtasaran birkaç işaret yazacağız.

Birincisi: Evvelâ: Âyetin manası ayrıdır ve o manaların efradı ve mâsadakları ayrıdır. İşte o küllî mananın müteaddid efradından bir ferdi bulunmazsa, o mana inkâr edilmez. Semavatın yedi tabakasına ve arzın yedi katına dair mana-yı küllîsinin çok efradından yedi mâsadak zahiren görünüyor. Sâniyen: Âyetin sarahatında "yedi kat arz" dememiş.

اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ

ilââhir. Âyetin zahiri diyor ki: "Arzı da o seb'a semavat gibi halketmiş ve mahlukatına mesken ittihaz etmiş." Yedi tabaka olarak halkettim, demiyor. Misliyet ise mahlukıyet ve mahlukata meskeniyet cihetiyle bir teşbihtir.

İkincisi: Küre-i Arz her ne kadar semavata nisbeten çok küçüktür, fakat hadsiz masnuat-ı İlahiyenin meşheri, mazharı, mahşeri, merkezi hükmünde olduğundan; kalb, cesede mukabil geldiği gibi, Küre-i Arz dahi, koca hadsiz semavata karşı bir kalb ve manevî bir merkez hükmünde olarak mukabil gelir. Onun için zeminin küçük mikyasta eskiden beri yedi (*) iklimi; hem Avrupa, Afrika, Okyanusya, iki Asya, iki Amerika namlarıyla maruf yedi kıt'ası; hem denizle beraber şark, garb, şimal, cenub, bu yüzdeki ve Yeni Dünya yüzündeki malûm yedi kıt'ası; hem merkezinden tâ kışr-ı zahirîye kadar hikmeten, fennen sabit olan muttasıl ve mütenevvi yedi tabakası, hem zîhayat için medar-ı hayat olmuş yetmiş basit ve cüz'î unsurları tazammun edip ve "yedi kat" tabir edilen meşhur yedi nevi küllî unsuru; hem dört unsur denilen su, hava, nar, toprak (türab) ile beraber, "mevalid-i selâse" denilen maadin, nebatat ve hayvanatın yedi tabakaları ve yedi kat âlemleri; hem cinn ve ifrit ve sair muhtelif zîşuur ve zîhayat mahlukların âlemleri ve meskenleri olduğu, çok kesretli ehl-i keşf ve ashab-ı şuhudun şehadetiyle sabit yedi kat arzın âlemleri; hem Küre-i Arzımıza benzeyen yedi küre-i uhra dahi bulunmasına, zîhayata makarr ve mesken olmasına işareten yedi tabaka yani yedi küre-i arziye bulunmasına işareten Küre-i Arz dahi, yedi tabaka âyât-ı Kur'aniyeden fehmedilmiştir.

İşte yedi nevi ile yedi tarzda, arzın yedi tabakası mevcud olduğu tahakkuk ediyor. Sekizincisi olan âhirki mana, başka nokta-i nazarda ehemmiyetlidir; o yedide dâhil değildir.

Üçüncüsü: Madem Hakîm-i Mutlak israf etmiyor, abes şeyleri yaratmıyor. Ve madem mahlukatın vücudları, zîşuur içindir ve zîşuurla kemalini bulur ve zîşuurla şenlenir ve zîşuurla abesiyetten kurtulur. Ve madem bilmüşahede o Hakîm-i Mutlak, o Kadîr-i Zülcelal, hava unsurunu, su âlemini, toprak tabakasını hadsiz zîhayatlarla şenlendiriyor. Ve madem hava ve su, hayvanatın cevelanına mani olmadığı gibi; toprak, taş gibi kesif maddeler, elektrik ve röntgen gibi maddelerin seyrine mani olmuyorlar. Elbette o Hakîm-i Zülkemal, o Sâni'-i Bîzeval, Küre-i Arzımızın merkezinden tut, tâ meskenimiz ve merkezimiz olan bu kışr-ı zahirîye kadar birbirine muttasıl yedi küllî tabakayı ve geniş meydanlarını ve âlemlerini ve mağaralarını boş ve hâli bırakmaz. Elbette onları şenlendirmiş.

(*): Seb'a ile beraber yedi kelimesi yedi kerre tevafuku pek güzel düşmüş.

--- sh:»(L:66) ↓ ----------
O âlemlerin şenlenmesine münasib ve muvafık zîşuur mahlukları halkedip orada iskân etmiştir. O zîşuur mahluklar, mademki melaike ecnasından ve ruhanî enva'larından olmak lâzım gelir. Elbette en kesif ve en sert tabaka, onlara nisbeten, balığa nisbeten deniz ve kuşa nisbeten hava gibidir. Hattâ zeminin merkezindeki müdhiş ateş dahi, o zîşuur mahluklara nisbeti, bizlere nisbeten Güneşin harareti gibi olmak iktiza eder. O zîşuur ruhanîler nurdan oldukları için, nâr onlara nur gibi olur.

Dördüncüsü: Onsekizinci Mektub'da tabakat-ı Arzın acaibine dair ehl-i keşfin tavr-ı akıl haricinde beyan ettikleri tasvirata dair bir temsil zikredilmiştir. Hülâsası şudur ki: Küre-i Arz, âlem-i şehadette bir çekirdektir; âlem-i misaliye ve berzahiyede bir büyük ağaç gibi, semavata omuz omuza vuracak bir azamettedir. Ehl-i keşfin Küre-i Arzda ifritlere mahsus tabakasını bin senelik bir mesafe görmeleri, âlem-i şehadete ait Küre-i Arzın çekirdeğinde değil, belki âlem-i misalîdeki dallarının ve tabakalarının tezahürüdür. Madem Küre-i Arzın zahiren ehemmiyetsiz bir tabakasının böyle başka âlemde azametli tezahüratı var; elbette yedi kat semavata mukabil yedi kat denilebilir ve mezkûr noktaları ihtar için îcaz ile i'cazkârane bir tarzda âyât-ı Kur'aniye, semavatın yedi tabakasına karşı bu küçücük arzı mukabil göstermekle işaret ediyor.

İkinci Mes'ele-i Mühimme'dir:

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ İlâ âhir...

ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ فَسَوّيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Şu âyet-i kerime gibi müteaddid âyetler, semavatı yedi sema olarak beyan ediyor. İşarat-ül İ'caz tefsirinde eski Harb-i Umumî'nin birinci senesinde cephe-i harbde ihtisar mecburiyetiyle gayet mücmel beyan ettiğimiz o mes'elenin yalnız bir hülâsasını yazmak münasibdir. Şöyle ki:

Eski hikmet, semavatı dokuz tasavvur edip, lisan-ı şer'îde, Arş ve Kürsi yedi semavat ile beraber kabul edip acib bir suretle semavatı tasvir etmiştiler. O eski hikmetin dâhî hükemasının şaşaalı ifadeleri, nev-i beşeri çok asırlar müddetince tahakkümleri altında tutmuşlar. Hattâ çok ehl-i tefsir, âyâtın zahirlerini onların mezhebine göre tevfik etmeye mecbur kalmışlar. O suretle Kur'an-ı Hakîm'in i'cazına bir derece perde çekilmişti. Ve hikmet-i cedide namı verilen yeni felsefe ise, eski felsefenin

mürur u ubura ve hark u iltiyama kabil olmayan semavat hakkındaki ifratına mukabil tefrit edip, semavatın vücudunu âdeta inkâr ediyorlar. Evvelkiler ifrat, sonrakiler tefrit edip hakikatı tamamıyla gösterememişler. Kur'an-ı Hakîm'in hikmet-i kudsiyesi ise, o ifrat ve tefriti bırakıp hadd-i vasatı ihtiyar edip der ki: Sâni'-i Zülcelal, yedi kat semavatı halketmiştir. Hareket eden yıldızlar ise, balıklar gibi sema içinde gezerler ve tesbih ederler. Hadîste اَلسَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ denilmiş. Yani: "Sema, emvacı karardade olmuş bir denizdir."

İşte bu hakikat-ı Kur'aniyeyi yedi kaide ve yedi vecih mana ile gayet muhtasar bir surette isbat edeceğiz.

Birinci Kaide: Fennen ve hikmeten sabittir ki: Bu haddi yok feza-yı âlem, nihayetsiz bir boşluk değil, belki "esîr" dedikleri madde ile doludur.

İkincisi: Fennen ve aklen, belki müşahedeten sabittir ki: Ecram-ı ulviyenin cazibe ve dafia gibi kanunlarının rabıtası ve ziya ve hararet ve elektrik gibi maddelerdeki kuvvetlerin naşiri ve nâkili, o fezayı dolduran bir madde mevcuddur.

Üçüncüsü: Madde-i esîriye, esîr kalmakla beraber, sair maddeler gibi muhtelif teşekkülâta ve ayrı ayrı suretlerde bulunduğu tecrübeten sabittir. Evet nasılki buhar, su, buz gibi havaî, mâyi, camid üç nevi eşya, aynı maddeden oluyor. Öyle de: Madde-i esîriyeden dahi yedi nevi tabakat olmasına hiçbir mani-i aklî olmadığı gibi, hiçbir itiraza medar olmaz.

Dördüncüsü: Ecram-ı ulviyeye dikkat edilse görünüyor ki: O ulvî âlemlerin tabakatında muhalefet var. Meselâ: Nehr-üs Sema ve Kehkeşan namıyla maruf, Türkçe "Samanyolu" tabir olunan bulut şeklindeki daire-i azîmenin bulunduğu tabaka, elbette sevabit yıldızların tabakasına benzemiyor. Güya tabaka-i sevabit yıldızları, yaz meyveleri gibi yetişmiş, ermişler. Ve o Kehkeşan'daki bulut şeklinde görülen hadsiz yıldızlar ise, yeniden yeniye çıkıp ermeye başlıyorlar. Tabaka-i sevabit dahi, sadık bir hads ile Manzume-i Şemsiye'nin tabakasına muhalefeti görünüyor. Ve hâkeza yedi manzumat ve yedi tabaka, birbirine muhalif bulunması, hiss ve hads ile derkolunur.

Beşincisi: Hadsen ve hissen ve istikraen ve tecrübeten sabit olmuştur ki: Bir maddede tanzim ve teşkil düşse ve o maddeden başka masnuat yapılsa, elbette muhtelif tabaka ve şekillerde olur. Meselâ: Elmas madeninde teşkilât başladığı vakit, o maddeden hem remad yani hem kül, hem kömür, hem elmas nevileri tevellüd ediyor. Hem meselâ: Ateş,

teşekküle başladığı vakit; hem alev, hem duman, hem kor tabakalarına ayrılıyor. Hem meselâ: Müvellid-ül mâ, müvellid-ül humuza ile mezcedildiği vakit, o mezcden hem su, hem buz, hem buhar gibi tabakalar teşekkül ediyor. Demek anlaşılıyor ki bir madde-i vâhidde teşkilât düşse, tabakata ayrılıyor. Öyle ise: Madde-i esîriyede Kudret-i Fâtıra teşkilâta başladığı için, elbette ayrı ayrı tabaka olarak فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ sırrıyla yedi nevi semavatı ondan halketmiştir.

Altıncısı: Şu mezkûr emareler, bizzarure semavatın hem vücuduna, hem taaddüdüne delalet ederler. Madem kat'iyyen semavat müteaddiddir ve Muhbir-i Sadık, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın lisanıyla yedidir der; elbette yedidir.

Yedincisi: Yedi, yetmiş, yedi yüz gibi tabirat, üslûb-u Arabîde kesreti ifade ettiği için, o küllî yedi tabaka çok kesretli tabakaları havi olabilir.

ELHASIL: Kadîr-i Zülcelal, esîr maddesinden yedi kat semavatı halkedip tesviye ederek, gayet dakik ve acib bir nizam ile tanzim etmiş ve yıldızları içinde zer'edip ekmiştir. Madem Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, umum ins ü cinnin umum tabakalarına karşı konuşan bir hutbe-i ezeliyedir. Elbette nev-i beşerin her bir tabakası, herbir âyât-ı Kur'aniyeden hissesini alacak ve âyât-ı Kur'aniye, her tabakanın fehmini tatmin edecek surette ayrı ayrı ve müteaddid manaları zımnen ve işareten bulunacaktır. Evet hitabat-ı Kur'aniyenin vüs'ati ve maânî ve işaratındaki genişliği ve en âmi bir avamdan en has bir havassa kadar derecat-ı fehimlerini müraat ve mümaşat etmesi gösterir ki; herbir âyetin herbir tabakaya bir vechi var, bakıyor.

İşte bu sırra binaen, "yedi semavat" mana-yı küllîsinde yedi tabaka-i beşeriye, muhtelif yedi kat manayı fehmetmişler. Şöyle ki: فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ âyetinde, kısa nazarlı ve dar fikirli bir tabaka-i insaniye, hava-yı nesimînin tabakatını fehmeder. Ve Kozmoğrafya ile sersemleşmiş diğer bir tabaka-i insaniye dahi, elsine-i enamda seb'a-i seyyare ile meşhur yıldızları ve medarlarını fehmeder. Daha bir kısım insanlar küremize benzer zevil-hayatın makarrı olmuş semavî yedi küre-i âheri fehmeder. Diğer bir taife-i beşeriye, Manzume-i Şemsiye'nin yedi tabakaya ayrılmasını, hem Manzume-i Şemsiye'mizle beraber yedi manzumat-ı şümusiyeyi fehmeder. Daha diğer bir taife-i beşeriye, madde-i esîriyenin teşekkülâtı yedi tabakaya ayrılmasını fehmeder. Daha geniş fikirli bir tabaka-i beşeriye, yıldızlarla yaldızlanıp, bütün

görünen gökleri bir sema sayıp, onu bu dünyanın semasıdır diyerek, bundan başka altı tabaka-i semavat var olduğunu fehmeder. Ve nev-i beşerin yedinci tabakası ve en yüksek taifesi ise; semavat-ı seb'ayı, âlem-i şehadete münhasır görmüyor. Belki avalim-i uhreviye ve gaybiye ve dünyeviye ve misaliyenin birer muhit zarfı ve ihatalı birer sakfı olan yedi semavatın var olduğunu fehmeder.

Ve hâkeza bu âyetin külliyetinde mezkûr yedi kat tabakanın yedi kat manaları gibi daha çok cüz'î manaları vardır. Herkes fehmine göre hissesini alır ve o maide-i semaviyeden herkes rızkını bulur.

Madem o âyetin böyle pek çok sadık mâsadakları var. Şimdiki akılsız feylesofların ve serseri Kozmoğrafyalarının, inkâr-ı semavat bahanesiyle böyle âyete taarruz etmesi, haylaz ahmak çocukların semavattaki yıldızlara bir yıldızı düşürmek niyetiyle taş atmasına benzer. Çünki âyetin mana-yı küllîsinden bir tek mâsadak sadıksa, o küllî mana sadık ve hak olur. Hattâ vaki'de bulunmayan, fakat umumun lisanında mütedavil bulunan bir ferdi, umumun efkârını müraat için o küllîde dâhil olabilir. Halbuki, hak ve hakikî çok efradını gördük. Ve şimdi bu insafsız ve haksız Coğrafyaya ve sersem ve sermest ve sarhoş Kozmoğrafyaya bak! Nasıl bu iki fen hata ederek, hak ve hakikat ve sadık olan küllî manadan gözlerini yumup ve çok sadık olan mâsadakları görmeyerek; hayalî bir acib ferdi, mana-yı âyet tevehhüm ederek âyete taş attılar; kendi başlarını kırdılar, imanlarını uçurdular!...

Elhasıl: Kıraat-ı seb'a, vücuh-u seb'a ve mu'cizat-ı seb'a ve hakaik-i seb'a ve erkân-ı seb'a üzerine nâzil olan Kur'an semasının o yedişer tabakalarına, cinn ve şeyatîn hükmündeki itikadsız maddî fikirler çıkamadıklarından âyâtın nücumunda ne var, ne yok bilmeyip yalan ve yanlış haber verirler. Ve onların başlarına o âyâtın nücumundan mezkûr tahkikat gibi şahablar inerler ve onları yakarlar. Evet cinn fikirli feylesofların felsefesiyle o semavat-ı Kur'aniyeye çıkılmaz. Belki âyâtın yıldızlarına, hikmet-i hakikiyenin mi'racıyla ve iman ve İslâmiyetin kanatlarıyla çıkılabilir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى شَمْسِ سَمَاءِ الرِّسَالَةِ وَ قَمَرِ
فَلَكِ النُّبُوَّةِ وَ عَلَى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ نُجُومِ الْهُدَى لِمَنِ اهْتَدَى
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّٰهُمَّ يَا رَبَّ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ زَيِّنْ قُلُوبَ كَاتِبِ هٰذِهِ
الرِّسَالَةِ وَ رُفَقَائِهِ بِنُجُومِ حَقَائِقِ الْقُرْاٰنِ وَ الْاِيمَانِ اٰمِينَ

Onüçüncü Lem'a

"اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ" sırrına dairdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

(Şeytandan istiaze sırrına dairdir. "Onüç İşaret" yazılacak. O işaretlerin bir kısmı, müteferrik bir surette Yirmialtıncı Söz gibi bir kısım risalelerde beyan ve isbat edildiğinden burada yalnız icmalen bahsedilecek.)

BİRİNCİ İŞARET: Sual: Şeytanların kâinatta icad cihetinde hiçbir medhalleri olmadığı, hem Cenab-ı Hak rahmet ve inayetiyle ehl-i hakka tarafdar olduğu, hem hak ve hakikatın cazibedar güzellikleri ve mehasinleri ehl-i hakka müeyyid ve müşevvik bulunduğu, hem dalaletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i dalaleti tenfir ettikleri halde, hizb-üş şeytanın çok defa galebe etmesinin hikmeti nedir? Ve ehl-i hak, her vakit şeytanın şerrinden Cenab-ı Hakk'a sığınmasının sırrı nedir?

Elcevab: Hikmeti ve sırrı şudur ki: Ekseriyet-i mutlaka ile dalalet ve şerr, menfîdir ve tahribdir ve ademîdir ve bozmaktır. Ve ekseriyet-i mutlaka ile hidayet ve hayır, müsbettir ve vücudîdir ve imar ve tamirdir. Herkesçe malûmdur ki: Yirmi adamın yirmi günde yaptığı bir binayı, bir adam, bir günde tahrib eder. Evet bütün âzâ-yı esasiyenin ve şerait-i hayatiyenin vücuduyla vücudu devam eden hayat-ı insan, Hâlık-ı Zülcelal'in kudretine mahsus olduğu halde; bir zalim, bir uzvu kesmesiyle, hayata nisbeten ademî olan mevte o insanı mazhar eder. Onun için "Et-tahribü eshel" durub-u emsal hükmüne geçmiş.

--- sh:»(L:71) ↓ ----------

İşte bu sırdandır ki: Ehl-i dalalet, hakikaten zaîf bir kuvvet ile pek kuvvetli ehl-i hakka bazan galib oluyor. Fakat ehl-i hakkın öyle muhkem bir kal'ası var ki, onda tahassun ettikleri vakit, o müdhiş düşmanlar yanaşamazlar, bir halt edemezler. Eğer muvakkat bir zarar verseler, وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırrıyla ebedî bir sevab ve menfaatle o zarar telafi edilir. O kal'a-i metin, o hısn-ı hasin ise, şeriat-ı Muhammediye (A.S.M.) ve sünnet-i Ahmediyedir (A.S.M.).

İKİNCİ İŞARET: Sual: Şerr-i mahz olan şeytanların icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanlar küfre girip Cehennem'e girmeleri, gayet müdhiş ve çirkin görünüyor. Acaba Cemil-i Alelıtlak ve Rahîm-i Mutlak ve Rahman-ı Bil-Hakk'ın rahmet ve cemali, bu hadsiz çirkinliğin ve dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve nasıl cevaz gösteriyor?

Şu mes'eleyi çoklar sormuşlar ve çokların hatırına geliyor.

Elcevab: Şeytanın vücudunda cüz'î şerler ile beraber bir çok makasıd-ı hayriye-i külliye ve kemalât-ı insaniye vardır. Evet bir çekirdekten koca bir ağaca kadar ne kadar mertebeler var; mahiyet-i insaniyedeki istidadda dahi ondan daha ziyade meratib var. Belki zerreden şemse kadar dereceleri var. Bu istidadatın inkişafatı, elbette bir hareket ister, bir muamele iktiza eder. Ve o muameledeki terakki zenbereğinin hareketi, mücahede ile olur. O mücahede ise, şeytanların ve muzır şeylerin vücuduyla olur. Yoksa, melaikeler gibi insanların da makamı sabit kalırdı. O halde insan nev'inde, binler enva' hükmünde sınıflar bulunmayacak. Bir şerr-i cüz'î gelmemek için bin hayrı terketmek, hikmet ve adalete münafîdir. Çendan şeytan yüzünden ekser insanlar dalalete giderler. Fakat ehemmiyet ve kıymet, ekseriyetle keyfiyete bakar, kemmiyete az bakar veya bakmaz. Nasılki bin ve on çekirdeği bulunan bir zât, o çekirdekleri toprak altında bir muamele-i kimyeviyeye mazhar etse; ondan on tanesi ağaç olmuş, bini bozulmuş. O on ağaç olmuş çekirdeklerin o adama verdiği menfaat, elbette bin bozulmuş çekirdeğin verdiği zararı hiçe indirir. Öyle de: Nefs ve şeytanlara karşı mücahede ile, yıldızlar gibi nev-i insanı şereflendiren ve tenvir eden on insan-ı kâmil yüzünden o nev'e gelen menfaat ve şeref ve kıymet, elbette haşerat nev'inden sayılacak derecede süfli ehl-i dalaletin küfre girmesiyle insan nev'ine vereceği zararı hiçe indirip göze göstermediği için, rahmet ve hikmet ve adalet-i İlahiye, şeytanın vücuduna müsaade edip tasallutlarına meydan vermiş.

--- sh:»(L:72) ↓ ----------

Ey ehl-i iman! Bu müdhiş düşmanlarınıza karşı zırhınız: Kur'an tezgâhında yapılan takvadır. Ve siperiniz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sünnet-i Seniyesidir. Ve silâhınız, istiaze ve istiğfar ve hıfz-ı İlahiyeye ilticadır.

ÜÇÜNCÜ İŞARET: Sual: Kur'an-ı Hakîm'de ehl-i dalalete karşı azîm şekvaları ve kesretli tahşidatı ve çok şiddetli tehdidatı, aklın zahirine göre adaletli ve münasebetli belâgatına ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasib düşmüyor. Âdeta âciz bir adama karşı, orduları tahşid ediyor. Ve onun cüz'î bir hareketi için, binler cinayet etmiş gibi tehdid ediyor. Ve müflis ve mülkte hiç hissesi olmadığı halde mütecaviz bir şerik gibi mevki verip ondan şekva ediyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

ELCEVAB: Onun sırr ve hikmeti şudur ki: Şeytanlar ve şeytanlara uyanlar, dalalete sülûk ettikleri için, küçük bir hareketle çok tahribat yapabilirler. Ve çok mahlukatın hukukuna, az bir fiil ile çok hasaret veriyorlar. Nasılki bir sultanın büyük bir ticaret gemisinde bir adam az bir hareketle, belki küçük bir vazifeyi terketmekle, o gemi ile alâkadar bütün vazifedarların semere-i sa'ylerinin ve netice-i amellerinin mahvına ve ibtaline sebebiyet verdiği için, o geminin sahib-i zîşanı, o âsiden, o gemi ile alâkadar olan bütün raiyetinin hesabına azîm şikayetler edip dehşetli tehdid ediyor ve onun o cüz'î hareketini değil, belki o hareketin müdhiş neticelerini nazara alarak ve o sahib-i zîşanın zâtına değil, belki raiyetinin hukuku namına dehşetli bir cezaya çarpar. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed dahi, Küre-i Arz gemisinde ehl-i hidayetle beraber bulunan ehl-i dalalet olan hizb-üş şeytanın zahiren cüz'î hatiatlarıyla ve isyanlarıyla pek çok mahlukatın hukukuna tecavüz ettikleri ve mevcudatın vezaif-i âliyelerinin neticelerinin ibtal etmesine sebebiyet verdikleri için, onlardan azîm şikayet ve dehşetli tehdidat ve tahribatlarına karşı mühim tahşidat etmek, ayn-ı belâgat içinde mahz-ı hikmettir ve gayet münasib ve muvafıktır. Ve mutabık-ı mukteza-yı haldir ki; belâgatın tarifidir ve esasıdır ve israf-ı kelâm olan mübalağadan münezzehtir. Malûmdur ki; böyle az bir hareketle çok tahribat yapan dehşetli düşmanlara karşı gayet metin bir kal'aya iltica etmeyen, çok perişan olur.

İşte ey ehl-i iman! O çelik ve semavî kal'a: Kur'andır. İçine gir, kurtul.

DÖRDÜNCÜ İŞARET: Adem şerr-i mahz ve vücud hayr-ı mahz olduğunu, ehl-i tahkik ve ashab-ı keşf ittifak etmişler. Evet ekseriyet-i mutlaka ile hayır ve mehasin ve kemalât, vücuda istinad eder ve ona raci' olur. Sureten menfî ve ademî de olsa, esası sübutîdir ve vücudîdir. Dalalet ve şerr ve musibetler ve masiyetler ve belalar gibi bütün çirkinliklerin esası,

mayesi; ademdir, nefiydir. Onlardaki fenalık ve çirkinlik, ademden geliyor. Çendan suret-i zahirîde müsbet ve vücudî de görünseler, esası ademdir, nefiydir. Hem bilmüşahede sabittir ki: Bina gibi bir şeyin vücudu, bütün eczasının mevcudiyetiyle takarrur eder. Halbuki onun harabiyeti ve ademi ve in'idamı, bir rüknün ademiyle hasıl olur. Hem vücud, her halde mevcud bir illet ister. Muhakkak bir sebebe istinad eder. Adem ise, ademî şeylere istinad edebilir. Ademî birşey, madum birşeye illet olur.

İşte bu iki kaideye binaendir ki: Şeytan-ı ins ü cinnin kâinattaki müdhiş âsâr-ı tahribkâraneleri ve enva'-ı küfür ve dalalet ve şerr ve mehaliki yaptıkları halde, zerre mikdar icada ve hilkate müdahaleleri olmadığı gibi, mülk-ü İlahîde bir hisse-i iştirakleri olamıyor. Ve bir iktidar ve bir kudretle o işleri yapmıyorlar, belki çok işlerinde iktidar ve fiil değil, belki terk ve atalettir. Hayrı yaptırmamakla, şerleri yapıyorlar. Yani, şerler oluyorlar. Çünki mehalik ve şerr, tahribat nevinden olduğu için, illetleri, mevcud bir iktidar ve fâil bir icad olmak lâzım değildir. Belki bir emr-i ademî ile ve bir şartın bozulmasıyla koca bir tahribat olur.

İşte bu sır, Mecusilerde inkişaf etmediği içindir ki; kâinatta "Yezdan" namıyla bir hâlık-ı hayır, diğeri "Ehriman" namıyla bir hâlık-ı şerr itikad etmişlerdir. Halbuki onların Ehriman dedikleri mevhum ilah-ı şerr, bir cüz'-i ihtiyarıyla ve icadsız bir kesble şerlere sebebiyet veren malûm şeytandır.

İşte ey ehl-i iman! Şeytanların bu müdhiş tahribatına karşı en mühim silâhınız ve cihazat-ı tamiriyeniz istiğfardır ve "Eûzü billah" demekle Cenab-ı Hakk'a ilticadır. Ve kal'anız Sünnet-i Seniyedir.

BEŞİNCİ İŞARET: Cenab-ı Hak, Kütüb-ü Semaviyede beşere karşı şu Cennet gibi azîm mükâfat ve Cehennem gibi dehşetli mücazatı göstermekle beraber çok irşad, ikaz, ihtar, tehdid ve teşvik ettiği halde; ehl-i iman, bu kadar esbab-ı hidayet ve istikamet varken hizb-üş şeytanın mükâfatsız çirkin zaîf desiselerine karşı mağlub olmaları, bir zaman beni çok düşündürüyordu. Acaba iman varken, Cenab-ı Hakk'ın o kadar şiddetli tehdidatına ehemmiyet vermemek nasıl oluyor? Nasıl iman gitmiyor? اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا sırrıyla şeytanın gayet zaîf desiselerine kapılıp Allah'a isyan ediyor. Hattâ benim arkadaşlarımdan bazıları, yüz hakikat dersini kalben tasdik ile beraber benden işittiği ve bana karşı da fazla hüsn-ü zannı ve irtibatı varken, kalbsiz ve bozuk bir adamın ehemmiyetsiz ve riyakârane iltifatına kapıldı, onun lehinde benim aleyhimde bir vaziyete geldi. Fesübhanallah dedim,

insanda bu derece sukut olabilir mi? Ne kadar hakikatsız bir insan idi, diye o bîçareyi gıybet ettim, günaha girdim. Sonra sâbık işaretlerdeki hakikat inkişaf etti, karanlıklı çok noktaları aydınlattı. O nur ile lillahilhamd, hem Kur'an-ı Hakîm'in azîm tergibat ve teşvikatı tam yerinde olduğunu, hem ehl-i imanın desais-i şeytaniyeye kapılmaları, imansızlıktan ve imanın zaîfliğinden olmadığını, hem günah-ı kebairi işleyen küfre girmediğini, hem Mu'tezile mezhebi ve bir kısım Hariciye mezhebi "Günah-ı kebairi irtikâb eden kâfir olur veya iman ve küfür ortasında kalır." diye hükümlerinde hata ettiklerini, hem benim o bîçare arkadaşım da yüz ders-i hakikatı bir herifin iltifatına feda etmesi, düşündüğüm gibi çok sukut ve dehşetli alçaklık olmadığını anladım. Cenab-ı Hakk'a şükrettim, o vartadan kurtuldum. Çünki sâbıkan dediğimiz gibi, şeytan cüz'î bir emr-i ademî ile insanı mühim tehlikelere atar. Hem insandaki nefis ise, şeytanı her vakit dinler. Kuvve-i şeheviye ve gazabiye ise, şeytan desiselerine hem kâbile, hem nâkile iki cihaz hükmündedirler.

İşte bunun içindir ki, Cenab-ı Hakk'ın "Gafur", "Rahîm" gibi iki ismi, tecelli-i a'zamla ehl-i imana teveccüh ediyor. Ve Kur'an-ı Hakîm'de Peygamberlere en mühim ihsanı, mağfiret olduğunu gösteriyor ve onları, istiğfar etmeye davet ediyor. بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ kelime-i kudsiyesini her sure başında tekrar ile ve her mübarek işlerde zikrine emretmesiyle, kâinatı ihata eden rahmet-i vasiasını melce ve tahassüngâh gösteriyor ve فَاسْتَعِذْ emriyle "Eûzü billahi mineşşeytanirracîm" kelimesini siper yapıyor.

ALTINCI İŞARET: Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safi-kalb insanlara tahayyül-ü küfrîyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-u dalaleti, dalaletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zâtlar ve münezzeh şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zâtîyi, imkân-ı aklî şeklinde gösterip imandaki yakînine münafî bir şekk tarzını veriyor. Ve o vakit o bîçare hassas adam, kendini dalalet ve küfür içine düştüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zâil olduğunu zanneder, ye'se düşer, o ye'sle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye'sini, hem o zaîf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir, ya divane olur yahud "herçi bad âbad" der, dalalete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi, burada icmalen bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Nasılki âyinede yılanın sureti ısırmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi, telvis etmez. Öyle de: Hayal veya fikir âyinesinde küfriyatın ve şirkin akisleri ve dalaletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri, itikadı bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünki meşhur kaidedir ki: Tahayyül-ü şetm, şetm olmadığı gibi, tahayyül-ü küfür dahi, küfür değil ve tasavvur-u dalalet de dalalet değil. İmandaki şekk mes'elesi ise, imkân-ı zâtîden gelen ihtimaller, o yakîne münafî değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usûl-i dinde kavaid-i mukarreredendir ki:

اِنَّ الْاِمْكَانَ الذَّاتِىَّ لاَ يُنَافِى الْيَقِينَ الْاِلْمِىَّ

Meselâ: Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînimiz var. Halbuki zâtında mümkündür ki; o deniz, bu dakikada batmış olsun ve batması mümkinattandır. Bu imkân-ı zâtî, madem bir emareden neş'et etmiyor, zihnî bir imkân olamaz ki, şekk olsun. Çünki yine ilm-i usûl-i dinde bir kaide-i mukarreredir ki:

لاَ عِبْرَةَ لِلْاِحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِىءِ عَنْ دَلِيلٍ

Yani: "Bir emareden gelmeyen bir ihtimal-i zâtî ise, bir imkân-ı zihnî olmaz ki, şübhe verip, ehemmiyeti olsun." İşte bu desise-i şeytaniyeye maruz olan bîçare adam, hakaik-i imaniyeye yakînini, böyle zâtî imkânlar ile kaybediyor zanneder. Meselâ: Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında beşeriyet itibariyle çok imkân-ı zâtiye hatırına geliyor ki, imanın cezm ü yakînine zarar vermez. Fakat o, zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazan şeytan, kalb üstündeki lümmesi cihetinde Cenab-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki; onun kalbi bozulmuş ki, böyle söylüyor. Titriyor. Halbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delildir ki: O sözler, kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyül ediliyor.

Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir-iki latife var ki, ihtiyar ve iradeyi dinlemezler; belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazan o latifeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki, böyle ihtiyarsız bâtıl şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin, seni şekavete mahkûm etmiştir." O bîçare adam, ye'se düşüp, helâkete gider.

İşte şeytanın evvelki desiselerine karşı mü'minin tahassüngâhı: Muhakkikîn-i asfiyanın düsturlarıyla hududları taayyün eden hakaik-i imaniye ve muhkemat-ı Kur'aniyedir. Ve âhirdeki desiselerine karşı; istiaze

ile, ehemmiyet vermemektir. Çünki ehemmiyet verdikçe, nazar-ı dikkati celbettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle manevî yaralarına tiryak ve merhem, Sünnet-i Seniyedir.

YEDİNCİ İŞARET: Sual: Mu'tezile imamları, şerrin icadını şerr telakki ettikleri için, küfür ve dalaletin hilkatini Allah'a vermiyorlar. Güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar. "Beşer kendi ef'alinin hâlıkıdır" diye dalalete gidiyorlar. Hem derler: "Bir günah-ı kebireyi işleyen bir mü'minin imanı gider. Çünki Cenab-ı Hakk'a itikad ve Cehennem'i tasdik etmek, öyle günahı işlemekle kabil-i tevfik olamaz. Çünki dünyada gayet cüz'î bir hapis korkusuyla kendini hilaf-ı kanun herşeyden muhafaza eden adam, ebedî bir azab-ı Cehennem'i ve Hâlık'ın gazabını nazar-ı ehemmiyete almayacak derecede büyük günahları işlerse, elbette imansızlığa delalet eder."

Elcevab: Birinci şıkkın cevabı şudur ki: Kader Risalesi'nde izah edildiği gibi: Halk-ı şerr, şerr değil; belki kesb-i şerr, şerdir. Çünki halk ve icad; umum neticelere bakar. Bir şerrin vücudu, çok hayırlı neticelere mukaddeme olduğu için, o şerrin icadı, neticeler itibariyle hayır olur, hayır hükmüne geçer. Meselâ: Ateşin yüz hayırlı neticeleri var. Fakat bazı insanlar sû'-i ihtiyarıyla ateşi kendilerine şerr yapmakla "Ateşin icadı şerdir" diyemezler. Öyle de: Şeytanların icadı, terakkiyat-ı insaniye gibi çok hikmetli neticeleri olmakla beraber, sû'-i ihtiyarıyla ve yanlış kesbiyle şeytanlara mağlub olmakla, "Şeytanın hilkati şerdir" diyemez. Belki o, kendi kesbiyle kendine şerr yaptı. Evet kesb ise, mübaşeret-i cüz'iye olduğu için, hususî bir netice-i şerriyenin mazharı olur; o kesb-i şerr, şerr olur. Fakat icad, umum neticelere baktığı için; icad-ı şerr, şerr değil, belki hayırdır.

İşte Mu'tezile bu sırrı anlamadıkları için, "Halk-ı şerr şerdir ve çirkinin icadı çirkindir" diye Cenab-ı Hakk'ı takdis için şerrin icadını ona vermemişler, dalalete düşmüşler. وَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ olan bir rükn-ü imanîyi tevil etmişler.

İkinci şıkk ki: "Günah-ı kebireyi işleyen, nasıl mü'min kalabilir?" diye suallerine cevab ise; evvelâ sâbık işaretlerde onların hatası kat'î bir surette anlaşılmıştır ki, tekrara hacet kalmamıştır. Sâniyen: Nefs-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti; müeccel, gaib bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azabdan daha ziyade çekinir. Hem insanda hissiyat galib olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz

bir lezzet-i hazırayı, ileride gayet büyük bir mükâfata tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azab-ı müecceleden ziyade çekinir. Çünki tevehhüm ve heves ve hiss, ileriyi görmüyor belki inkâr ediyorlar. Nefs dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalb ve akıl susarlar, mağlub oluyorlar.

Şu halde kebairi işlemek, imansızlıktan gelmiyor, belki hiss ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlubiyetinden ileri gelir.

Hem sâbık işaretlerde anlaşıldığı gibi; fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için gayet kolaydır. Şeytan-ı ins ü cinnî çabuk insanları o yola sevkediyor. Gayet cây-ı hayret bir haldir ki: Âlem-i bekanın nass-ı hadîsle sinek kanadı kadar bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nimete mukabil geldiği halde; bazı bîçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fâni dünyanın lezzetini, o bâki âlemin, bu fâni dünyasına değer lezzetlerine tercih edip, şeytanın arkasında gider.

İşte bu sırlar içindir ki; Kur'an-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdid ve teşvik ile günahtan zecr ve hayra sevkediyor.

Bir zaman Kur'an-ı Hakîm'in bu tekrar ile şiddetli irşadatı bana bu fikri verdi ki; bu kadar mütemadi ihtarlar ve ikazlar, mü'min insanları sebatsız ve hakikatsız gösteriyorlar. İnsanın şerefine yakışmayacak bir vaziyet veriyorlar. Çünki bir memur, âmirinden aldığı bir tek emri itaatine kâfi iken, aynı emri on defa söylese, o memur cidden gücenecek. Beni ittiham ediyorsun, ben hain değilim, der. Halbuki en hâlis mü'minlere Kur'an-ı Hakîm musırrane mükerrer emrediyor. Bu fikir benim zihnimi kurcaladığı bir zamanda iki üç sadık arkadaşlarım vardı. Onları şeytan-ı insînin desiselerine kapılmamak için pek çok defa ihtar ve ikaz ediyordum. "Bizi ittiham ediyorsun" diye gücenmiyorlardı. Fakat ben kalben diyordum ki: "Bu mütemadiyen ihtarlarımla bunları gücendiriyorum, sadakatsızlıkla ve sebatsızlıkla ittiham ediyorum." Sonra birden sâbık işaretlerde izah ve isbat edilen hakikat inkişaf etti. O vakit o hakikatla hem Kur'an-ı Hakîm'in tam mutabık-ı mukteza-yı hal ve yerinde ve israfsız ve hikmetli ve ittihamsız bir surette ısrar ve tekraratı yaptığını ve ayn-ı hikmet ve mahz-ı belâgat olduğunu bildim. Ve o sadık arkadaşlarımın gücenmediklerinin sırrını anladım.

O hakikatın hülâsası şudur ki: Şeytanlar tahribat cihetinde sevkettikleri için, az bir amel ile çok şerleri yaparlar. Onun için tarîk-ı hakta ve hidayette gidenler, pek çok ihtiyat ve şiddetli sakınmaya ve mükerrer ihtarata ve kesretli muavenete muhtaç olduklarındandır ki, Cenab-ı Hak o tekrarat cihetinde binbir ismi ile ehl-i imana muavenetini takdim ediyor ve binler merhamet ellerini

imdadına uzatıyor. Şerefini kırmıyor, belki vikaye ediyor. İnsanın kıymetini küçük düşürtmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.

İşte ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Şeytan-ı ins ü cinnînin mezkûr desiselerinden kurtulmak çaresi: Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın muhkemat kal'asına gir ve Sünnet-i Seniyeyi rehber yap, selâmeti bul!..

SEKİZİNCİ İŞARET: Sual: Sâbık işaretlerde isbat ettiniz ki: Dalalet yolu, kolay ve tahrib ve tecavüz olduğu için, çoklar o yola sülûk ediyorlar. Halbuki sair risalelerde kat'î deliller ile isbat etmişsiniz ki: Küfür ve dalalet yolu o kadar müşkilâtlı ve suubetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i sülûk değil. Ve iman ve hidayet yolu o kadar kolay ve zahirdir ki, herkes ona girmeli idi.

ELCEVAB: Küfür ve dalalet iki kısımdır. Bir kısmı amelî ve fer'î olmakla beraber, iman hükümlerini nefyetmek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalalet kolaydır. Hakkı kabul etmemektir, bir terktir, bir ademdir, bir adem-i kabuldür.

İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş. İkinci kısım ise, amelî ve fer'î olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki imanın zıddına gidip bir yol açmaktır. Bu ise, bâtılı kabuldür, hakkın aksini isbattır. Bu kısım, imanın yalnız nefyi ve nakîzi değil, imanın zıddıdır. Adem-i kabul değil ki kolay olsun, belki kabul-ü ademdir. Ve o ademi isbat etmekle kabul edilebilir.

اَلْعَدَمُ لاَ يُثْبَتُ kaidesiyle: Ademin isbatı elbette kolay değildir.

İşte sair risalelerde imtina derecesinde suubetli ve müşkilâtlı gösterilen küfür ve dalalet bu kısımdır ki, zerre mikdar şuuru bulunan, bu yola sâlik olmamak lâzımdır. Hem bu yol, risalelerde kat'î isbat edildiği gibi o kadar dehşetli elemleri var ve boğucu karanlıkları var ki; zerre mikdar aklı bulunan, o yola talib olmaz.

Eğer denilse: Bu kadar elîm ve karanlıklı, müşkilâtlı yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

Elcevab: İçine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki nebatî ve hayvanî kuvveleri, akibeti görmedikleri, düşünemedikleri ve o insandaki letaif-i insaniyeye galebe ettikleri için, çıkmak istemiyorlar ve hazır ve muvakkat bir lezzetle müteselli oluyorlar.

--- sh:»(L:79) ↓ ----------

Sual: Eğer denilse: Dalalette öyle dehşetli bir elem ve bir korku var ki; kâfir, değil hayattan lezzet alması, hiç yaşamaması lâzım geliyor. Belki o elemden ezilmeli ve o korkudan ödü patlamalı idi. Çünki insaniyet itibariyle hadsiz eşyaya müştak ve hayata âşık olduğu halde, küfür vasıtasıyla mevtini bir i'dam-ı ebedî ve bir firak-ı lâyezalî ve zeval-i mevcudatı ve ahbabının vefatlarını ve bütün sevdiklerini i'dam ve müfarakat-ı ebediye suretinde gözü önünde daima küfür vasıtasıyla gören insan, nasıl yaşayabilir? Nasıl hayattan lezzet alabilir?

Elcevab: Acib bir mağlata-i şeytaniye ile kendini aldatır, yaşar. Surî bir lezzet alır zanneder. Meşhur bir temsil ile onun mahiyetine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Deniliyor: Deve kuşuna demişler: "Kanatların var, uç!" O da kanatlarını kısıp, "ben deveyim" demiş, uçmamış. Fakat avcının tuzağına düşmüş. Avcı beni görmesin diye başını kuma sokmuş. Halbuki koca gövdesini dışarıda bırakmış, avcıya hedef etmiş. Sonra ona demişler: "Madem deveyim diyorsun, yük götür!" O zaman kanatlarını açıvermiş, "Ben kuşum" demiş, yükün zahmetinden kurtulmuş. Fakat hâmisiz ve yemsiz olarak avcıların hücumuna hedef olmuş. Aynen onun gibi; kâfir, Kur'anın semavî ilânatına karşı küfr-ü mutlakı bırakıp meşkuk bir küfre inmiş. Ona denilse: "Madem mevt ve zevali, bir i'dam-ı ebedî biliyorsun; kendini asacak olan darağacı göz önünde... Ona her vakit bakan, nasıl yaşar? Nasıl lezzet alır?" O adam, Kur'anın umumî vech-i rahmet ve şümullü nurundan aldığı bir hisse ile der: Mevt i'dam değil, ihtimal beka var. Veyahud deve kuşu gibi başını gaflet kumuna sokar, tâ ki ecel onu görmesin ve kabir ona bakmasın ve zeval-i eşya ona ok atmasın!

Elhasıl: O meşkuk küfür vasıtasıyla deve kuşu gibi mevt ve zevali i'dam manasında gördüğü vakit Kur'an ve semavî kitabların iman-ı bil'âhirete dair kat'î ihbaratı ona bir ihtimal verir. O kâfir, o ihtimale yapışır, o dehşetli elemi üzerine almaz. O vakit ona denilse: "Madem bâki bir âleme gidilecek; o âlemde güzel yaşamak için tekâlif-i diniye meşakkatini çekmek gerektir." O adam şekk-i küfrî cihetiyle der: "Belki yoktur; yok için neden çalışayım?" Yani: Vakta ki o hükm-ü Kur'anın verdiği ihtimal-i beka cihetiyle i'dam-ı ebedî âlâmından kurtulur; ve meşkuk küfrün verdiği ihtimal-i adem cihetiyle tekâlif-i diniye meşakkati ona müteveccih olur, ona karşı küfür ihtimaline yapışır, o zahmetten kurtulur. Demek bu nokta-i nazarda, mü'minden ziyade bu hayatta lezzet alır zannediyor. Çünki tekâlif-i diniyenin zahmetinden ihtimal-i küfrî ile kurtuluyor ve âlâm-ı ebediyeden ise ihtimal-i imanî

cihetiyle kendi üzerine almaz. Halbuki bu mağlata-i şeytaniyenin hükmü, gayet sathî ve faidesiz ve muvakkattır.

İşte Kur'an-ı Hakîm'in küffarlar hakkında da bir nevi cihet-i rahmeti vardır ki; hayat-ı dünyeviyeyi onlara Cehennem olmaktan bir derece kurtarıp bir nevi şekk vererek, şekk ile yaşıyorlar. Yoksa âhiret cehennemini andıracak bu dünyada dahi manevî bir cehennem azabı çekeceklerdi ve intihara mecbur olacaklardı.

İşte ey ehl-i iman! Sizi i'dam-ı ebedîden ve dünyevî ve uhrevî cehennemlerden kurtaran Kur'anın himayeti altına mü'minane ve mu'temidane giriniz ve Sünnet-i Seniyesinin dairesine teslimkârane ve müstahsinane dâhil olunuz, dünya şekavetinden ve âhirette azabdan kurtulunuz!

DOKUZUNCU İŞARET: Sual: Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta Enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm, o kadar inayet ve rahmet-i İlahiye ve imdad-ı Sübhaniyeye mazhar oldukları halde, neden çok defa hizb-üş şeytan olan ehl-i dalalete mağlub olmuşlar? Hem Hâtem-ül Enbiya'nın güneş gibi parlak nübüvvet ve risaleti ve iksir-i a'zam gibi tesirli i'caz-ı Kur'anî vasıtasıyla irşadı ve cazibe-i umumiye-i kâinattan daha cazibedar hakaik-i Kur'aniyenin komşuluğunda ve yakınında olan Medine münafıklarının dalalette ısrarları ve hidayete girmemeleri ne içindir ve hikmeti nedir?

Elcevab: Bu iki şık müdhiş sualin halli için, derince bir esas beyan etmek lâzım gelir. Şöyle ki:

Şu kâinat Hâlık-ı Zülcelalinin hem cemalî, hem celalî iki kısım esması bulunduğundan ve o cemalî ve celalî isimler, hükümlerini ayrı ayrı cilvelerle göstermek iktiza ettiklerinden, Hâlık-ı Zülcelal kâinatta ezdadı birbirine mezcedip birbirine mukabil getirip ve birbirine mütecaviz ve müdafi' bir vaziyet verip, hikmetli ve menfaattar bir nevi mübareze suretine getirip, ondan zıdları birbirinin hududuna geçirip ihtilafat ve tegayyürat meydana getirmekle kâinatı kanun-u tegayyür ve tahavvül ve düstur-u terakki ve tekâmüle tâbi' kıldığı için; o şecere-i hilkatın câmi' bir semeresi olan insan nev'inde o kanun-u mübarezeyi daha acib bir şekle getirip bütün terakkiyat-ı insaniyeye medar bir mücahede kapısını açıp, hizbullaha karşı meydana çıkabilmek için hizb-üş şeytana bazı cihazat vermiş.

İşte bu sırr-ı dakik içindir ki, enbiyalar çok defa ehl-i dalalete karşı mağlub oluyor. Ve gayet za'f u aczde olan dalalet ehli, manen gayet kuvvetli olan ehl-i hakka muvakkaten galib oluyorlar ve mukavemet ediyorlar. Bu acib mukavemetin sırr-ı hikmeti şudur ki: Dalalette ve

küfürde hem adem ve terk var ki, pek kolaydır, hareket istemez. Hem tahrib var ki, çok sehildir ve âsandır; az bir hareket yeter. Hem tecavüz var ki, az bir amel ile çoklarına zarar verip, ihafe noktasında ve firavuniyet cihetinden onlara bir makam kazandırır. Hem akibeti görmeyen ve hazır zevke mübtela olan insandaki nebatî ve hayvanî kuvvelerin tatmini, telezzüzü, hürriyeti vardır ki, akıl ve kalb gibi letaif-i insaniyeyi insaniyetkârane ve akibet-endişane olan vazifelerinden vazgeçiriyorlar. Ehl-i hidayet ve başta ehl-i nübüvvet ve başta Habib-u Rabb-il Âlemîn olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın meslek-i kudsîsi, hem vücudî, hem sübutî, hem tamir, hem hareket, hem hududda istikamet, hem akibeti düşünmek, hem ubudiyet, hem nefs-i emmarenin firavuniyetini, serbestliğini kırmak gibi esasat-ı mühimme bulunduğundandır ki, Medine-i Münevvere'de bulunan o zamanın münafıkları, o parlak güneşe karşı yarasa kuşu gibi gözlerini yumup, o cazibe-i azîmeye karşı şeytanî bir kuvve-i dafiaya kapılıp, dalalette kalmışlar.

Eğer denilse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm madem Habib-i Rabb-ül Âlemîn'dir. Hem elindeki hak ve lisanındaki hakikattır. Ve ordusundaki askerlerin bir kısmı melaikedir. Ve bir avuç su ile bir orduyu sular. Ve dört avuç buğday ve bir oğlağın etiyle bin adamı doyuracak bir ziyafet verir. Ve küffar ordusunun gözlerine bir avuç toprak atmakla o bir avuç topraktan her küffarın gözüne bir avuç toprak girmesiyle onları kaçırır. Ve daha bunun gibi bin mu'cizat sahibi olan bir Kumandan-ı Rabbanî, nasıl oluyor Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlub oluyor?

Elcevab: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nev-i beşere mukteda ve imam ve rehber olarak gönderilmiştir. Tâ ki, o nev'-i insanî, hayat-ı içtimaiye ve şahsiyedeki düsturları ondan öğrensin ve Hakîm-i Zülkemal'in kavanin-i meşietine itaata alışsınlar ve desatir-i hikmetine tevfik-i hareket etsinler. Eğer Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hayat-ı içtimaiye ve şahsiyesinde daima hârikulâdelere ve mu'cizelere istinad etseydi, o vakit imam-ı mutlak ve rehber-i ekber olamazdı.

İşte bu sır içindir ki, yalnız davasını tasdik ettirmek için arasıra indelhace, münkirlerin inkârını kırmak için mu'cizeler gösterirdi. Sair vakitlerde nasılki herkesten ziyade evamir-i İlahiyeye itaat etmiştir. Öyle de: Hikmet-i Rabbaniye ile ve meşiet-i Sübhaniye ile tesis edilen âdetullah kavaninine herkesten ziyade müraat ve itaat ederdi. Düşmana karşı zırh giyerdi, "Sipere giriniz!" emrederdi. Yara alırdı, zahmet çekerdi. Tâ tamamıyla hikmet-i İlahiye kanununa ve kâinattaki şeriat-ı fıtriye-i kübraya müraat ve itaatı göstersin.

ONUNCU İŞARET: İblis'in en mühim bir desisesi: Kendini, kendine tabi olanlara inkâr ettirmektir. Şu zamanda, hususan maddiyyunların felsefeleriyle zihni bulananlar, bu bedihî mes'elede tereddüd gösterdikleri için, şeytanın bu desisesine karşı bir-iki söz söyleyeceğiz. Şöyle ki:

İnsanlarda şeytan vazifesini gören cesedli ervah-ı habise bilmüşahede bulunduğu gibi, cinnîden cesedsiz ervah-ı habise dahi bulunduğu, o kat'iyyettedir. Eğer onlar maddî cesed giyseydiler, bu şerir insanların aynı olacaktılar. Hem eğer bu insan suretindeki insî şeytanlar cesedlerini çıkarabilse idiler, o cinnî iblisler olacaktılar. Hattâ bu şiddetli münasebete binaendir ki, bir mezheb-i bâtıl hükmetmiş ki: "İnsan suretindeki gayet şerir ervah-ı habise, öldükten sonra şeytan olur." Malûmdur ki: A'lâ bir şey bozulsa, edna bir şeyin bozulmasından daha ziyade bozuk olur. Meselâ: Nasılki süt ve yoğurt bozulsalar, yine yenilebilir. Yağ bozulsa, yenilmez, bazan zehir gibi olur. Öyle de: Mahlukatın en mükerremi, belki en a'lâsı olan insan, eğer bozulsa, bozuk hayvandan daha ziyade bozuk olur. Müteaffin maddelerin kokusuyla telezzüz eden haşerat gibi ve ısırmakla zehirlendirmekten lezzet alan yılanlar gibi, dalalet bataklığındaki şerler ve habis ahlâklar ile telezzüz ve iftihar eder ve zulmün zulümatındaki zararlardan ve cinayetlerden lezzet alırlar; âdeta şeytanın mahiyetine girerler. Evet cinnî şeytanın vücuduna kat'î bir delili, insî şeytanın vücududur.

Sâniyen: Yirmidokuzuncu Söz'de yüzer delil-i kat'î ile ruhanî ve meleklerin vücudunu isbat eden umum o deliller, şeytanların dahi vücudunu isbat ederler. Bu ciheti o Söz'e havale ediyoruz.

Sâlisen: Kâinattaki umûr-u hayriyedeki kanunların mümessili, nâzırı hükmünde olan meleklerin vücudu, ittifak-ı edyan ile sabit olduğu gibi, umûr-u şerriyenin mümessilleri ve mübaşirleri ve o umûrdaki kavaninin medarları olan ervah-ı habise ve şeytaniye bulunması, hikmet ve hakikat noktasında kat'îdir; belki umûr-u şerriyede zîşuur bir perdenin bulunması daha ziyade lâzımdır. Çünki Yirmiikinci Söz'ün başında denildiği gibi: Herkes, herşeyin hüsn-ü hakikîsini göremediği için, zahirî şerriyet ve noksaniyet cihetinde Hâlık-ı Zülcelal'e karşı itiraz etmemek ve rahmetini ittiham etmemek ve hikmetini tenkid etmemek ve haksız şekva etmemek için, zahirî bir vasıtayı perde ederek, tâ itiraz ve tenkid ve şekva, o perdelere gidip, Hâlık-ı Kerim ve Hakîm-i Mutlak'a teveccüh etmesin. Nasılki vefat eden ibadın küsmesinden Hazret-i Azrail'i kurtarmak için hastalıkları ecele perde etmiş. Öyle de: Hazret-i Azrail'i (A.S.) kabz-ı ervaha perde edip, tâ merhametsiz tevehhüm edilen o haletlerden gelen şekvalar, Cenab-ı Hakk'a teveccüh etmesin. Öyle de: Daha ziyade bir kat'iyyetle şerlerden ve fenalıklardan gelen itiraz ve tenkid,

Hâlık-ı Zülcelal'e teveccüh etmemek için, hikmet-i Rabbaniye, şeytanın vücudunu iktiza etmiştir.

Râbian: İnsan küçük bir âlem olduğu gibi, âlem dahi büyük bir insandır. Bu küçük insan, o büyük insanın bir fihristesi ve hülâsasıdır. İnsanda bulunan nümunelerin büyük asılları, insan-ı ekberde bizzarure bulunacaktır. Meselâ: Nasılki insanda kuvve-i hâfızanın vücudu, âlemde Levh-i Mahfuz'un vücuduna kat'î delildir. Öyle de: İnsanda kalbin bir köşesinde lümme-i şeytaniye denilen bir âlet-i vesvese ve kuvve-i vâhimenin telkinatıyla konuşan bir şeytanî lisan ve ifsad edilen kuvve-i vâhime, küçük bir şeytan hükmüne geçtiğini ve sahiblerinin ihtiyarına zıd ve arzusuna muhalif hareket ettiklerini hissen ve hadsen herkes nefsinde görmesi, âlemde büyük şeytanların vücuduna kat'î bir delildir.

Ve bu lümme-i şeytaniye ve şu kuvve-i vâhime, bir kulak ve bir dil olduklarından, ona üfleyen ve bunu konuşturan haricî bir şahs-ı şerirenin vücudunu ihsas ederler.

ONBİRİNCİ İŞARET: Ehl-i dalaletin şerrinden kâinatın kızdıklarını ve anasır-ı külliyenin hiddet ettiklerini ve umum mevcudatın galeyana geldiklerini, Kur'an-ı Hakîm mu'cizane ifade ediyor. Yani: Kavm-i Nuh'un başına gelen tufan ile semavat ve arzın hücumunu ve Kavm-i Semud ve Âd'in inkârından hava unsurunun hiddetini ve Kavm-i Firavun'a karşı su unsurunun ve denizin galeyanını ve Karun'a karşı toprak unsurunun gayzını ve ehl-i küfre karşı âhirette

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ

sırrıyla Cehennem'in gayzını ve öfkesini ve sair mevcudatın ehl-i küfür ve dalalete karşı hiddetini gösterip ilân ederek gayet müdhiş bir tarzda ve i'cazkârane ehl-i dalalet ve isyanı zecrediyor.

Sual: Ne için böyle ehemmiyetsiz insanların ehemmiyetsiz amelleri ve şahsî günahları, kâinatın hiddetini celbediyor?

Elcevab: Bazı risalelerde ve sâbık işaretlerde isbat edildiği gibi: Küfür ve dalalet, müdhiş bir tecavüzdür ve umum mevcudatı alâkadar edecek bir cinayettir. Çünki hilkat-i kâinatın bir netice-i a'zamı, ubudiyet-i insaniyedir ve rububiyet-i İlahiyeye karşı iman ve itaatla mukabeledir. Halbuki ehl-i küfür ve dalalet ise, küfürdeki inkârıyla, mevcudatın ille-i gayeleri ve sebeb-i bekaları olan o netice-i a'zamı reddettikleri için, umum mahlukatın hukukuna bir nevi tecavüz olduğu gibi, umum masnuatın âyinelerinde cilveleri tezahür eden ve masnuatın kıymetlerini, âyinedarlık cihetinde âlî eden esma-i İlahiyenin cilvelerini inkâr ettikleri

için, o esma-i kudsiyeye karşı bir tezyif olduğu gibi, umum masnuatın kıymetini tenzil ile o masnuata karşı bir tahkir-i azîmdir. Hem umum mevcudatın herbiri birer vazife-i âliye ile muvazzaf birer memur-u Rabbanî derecesinde iken, küfür vasıtasıyla sukut ettirip, camid, fâni, manasız bir mahluk menzilesinde gösterdiğinden, umum mahlukatın hukukuna karşı bir nevi tahkirdir.

İşte enva'-ı dalalet derecatına göre az çok kâinatın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbaniyeye ve dünyanın bekasındaki makasıd-ı Sübhaniyeye zarar verdiği için, ehl-i isyana ve ehl-i dalalete karşı kâinat hiddete geliyor, mevcudat kızıyor, mahlukat öfkeleniyor.

Ey cirmi ve cismi küçük ve cürmü ve zulmü büyük ve ayb ve zenbi azîm bîçare insan! Kâinatın hiddetinden, mahlukatın nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtulmak istersen, işte kurtulmanın çaresi: Kur'an-ı Hakîm'in daire-i kudsiyesine girmektir ve Kur'anın mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sünnet-i Seniyesine ittibadır. Gir ve tabi ol!

ONİKİNCİ İŞARET: Dört sual ve cevabdır.

Birinci Sual: Mahdud bir hayatta, mahdud günahlara mukabil, hadsiz bir azab ve nihayetsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?

Elcevab: Sâbık işaretlerde, hususan bundan evvelki Onbirinci İşaret'te kat'iyyen anlaşıldı ki: Küfür ve dalalet cinayeti, nihayetsiz bir cinayettir ve hadsiz bir hukuka tecavüzdür.

İkinci Sual: Şeriatta denilmiştir ki: "Cehennem ceza-yı ameldir, fakat Cennet fazl-ı İlahî iledir." Bunun sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevab: Sâbık işaretlerde tebeyyün etti ki: İnsan, icadsız bir cüz'-i ihtiyarî ile ve cüz'î bir kesb ile, bir emr-i ademî veya bir emr-i itibarî teşkil ile ve sübut vermekle müdhiş tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi, nefsi ve hevası daima şerlere ve zararlara meyyal olduğu için, o küçük kesbin neticesinden hasıl olan seyyiatın mes'uliyetini, o çeker. Çünki onun nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi. Ve şerr ademî olduğu için, abd ona fâil oldu. Cenab-ı Hak da halketti. Elbette o hadsiz cinayetin mes'uliyetini, nihayetsiz bir azab ile çekmeye müstehak olur. Amma hasenat ve hayrat ise, madem ki vücudîdirler; kesb-i insanî ve cüz'-i ihtiyarî onlara illet-i mûcide olamaz. İnsan, onda hakikî fâil olamaz. Ve nefs-i emmaresi de hasenata tarafdar değildir, belki rahmet-i İlahiye onları ister ve kudret-i Rabbaniye icad eder. Yalnız insan, iman ile, arzu ile, niyet ile sahib olabilir. Ve sahib olduktan sonra, o hasenat

ise, ona evvelce verilmiş olan vücud ve iman nimetleri gibi sâbık hadsiz niam-ı İlahiyeye bir şükürdür, geçmiş nimetlere bakar. Va'd-i İlahî ile verilecek Cennet ise, fazl-ı Rahmanî ile verilir. Zahirde bir mükâfattır, hakikatta fazıldır. Demek seyyiatta sebeb, nefistir; mücazata bizzât müstehaktır. Hasenatta ise sebeb Hak'tandır, illet de Hak'tandır. Yalnız, insan iman ile tesahub eder. "Mükâfatını isterim" diyemez, "Fazlını beklerim" diyebilir.

Üçüncü Sual: Beyanat-ı sâbıkadan da anlaşılıyor ki; seyyiat, intişar ve tecavüz ile taaddüd ettiğinden, bir seyyie bin yazılmalı, hasene ise vücudî olduğu için maddeten taaddüd etmediğinden ve abdin icadıyla ve nefsin arzusuyla olmadığından hiç yazılmamalı veya bir yazılmalı idi. Neden seyyie bir yazılır, hasene on ve bazan bin yazılır?

Elcevab: Cenab-ı Hak, kemal-i rahmet ve cemal-i rahîmiyetini o suretle gösteriyor.

Dördüncü Sual: Ehl-i dalaletin kazandıkları muvaffakıyet ve gösterdikleri kuvvet ve ehl-i hidayete galebeleri gösteriyor ki; onlar bir kuvvete ve bir hakikata istinad ediyorlar. Demek ya ehl-i hidayette za'f var, ya onlarda bir hakikat var?

Elcevab: Hâşâ... Ne onlarda hakikat var, ne ehl-i hakta za'f vardır. Fakat maatteessüf kasîr-ün nazar muhakemesiz bir kısım avam tereddüde düşüp vesvese ediyorlar, akidelerine halel geliyor. Çünki diyorlar: "Eğer ehl-i hakta tam hak ve hakikat olsaydı, bu derece mağlubiyet ve zillet olmamak gerekti. Çünki hakikat kuvvetlidir. اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ olan kaide-i esasiye ile, kuvvet haktadır. Eğer o ehl-i hakka mukabil galibane gelen ehl-i dalaletin hakikî bir kuvveti ve bir nokta-i istinadı olmasaydı bu derece galibiyet ve muvaffakıyet olmamak lâzım gelecekti?"

Elcevab: Ehl-i hakkın mağlubiyeti kuvvetsizlikten, hakikatsızlıktan gelmediği, sâbık işaretlerle kat'î isbat edildiği gibi; ehl-i dalaletin galebesi kuvvetlerinden ve iktidarlarından ve nokta-i istinad bulmalarından gelmediği, yine o işaretlerle kat'î isbat edildiğinden; bu sualin cevabı, sâbık işaretlerin heyet-i mecmuasıdır. Yalnız burada desiselerinden ve istimal ettikleri bir kısım silâhlarına işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ben kendim mükerreren müşahede etmişim ki: Yüzde on ehl-i fesad yüzde doksan ehl-i salahı mağlub ediyordu. Hayretle merak ettim, tedkik ederek kat'iyyen anladım ki: O galebe kuvvetten, kudretten gelmiyor,

belki fesaddan ve alçaklıktan ve tahribden ve ehl-i hakkın ihtilafından istifade etmesinden ve içlerine ihtilaf atmaktan ve zaîf damarları tutmaktan ve aşılamaktan ve hissiyat-ı nefsaniyeyi ve ağraz-ı şahsiyeyi tahrik etmekten ve insanın mahiyetinde muzır madenler hükmünde bulunan fena istidadları işlettirmekten ve şan ü şeref namıyla riyakârane nefsin firavuniyetini okşamaktan ve vicdansızca tahribatlarından herkes korkmasından geliyor. Ve o misillü şeytanî desiseler vasıtasıyla muvakkaten ehl-i hakka galebe ederler. Fakat وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırrıyla, اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ düsturuyla: Onların o muvakkat gelebeleri, menfaat cihetinden onlar için ehemmiyetsiz olmakla beraber, Cehennem'i kendilerine ve Cennet'i ehl-i hakka kazandırmalarına sebebdir.

İşte dalalette, iktidarsızlar muktedir görünmeleri ve ehemmiyetsizler şöhret kazanmaları içindir ki, hodfüruş, şöhretperest, riyakâr insanlar ve az bir şeyle iktidarlarını göstermek ve ihafe ve ızrar cihetinden bir mevki kazanmak için ehl-i hakka muhalefet vaziyetine girerler. Tâ görünsün ve nazar-ı dikkat ona celbolunsun. Ve iktidar ve kudretle değil, belki terk ve ataletle sebebiyet verdiği tahribat ona isnad edilip, ondan bahsedilsin. Nasılki böyle şöhret divanelerinden birisi, namazgâhı telvis etmiş, tâ herkes ondan bahsetsin. Hattâ ondan lanetle de bahsedilmiş de, şöhretperestlik damarı kendisine bu lanetli şöhreti hoş göstermiş diye darb-ı mesel olmuş.

Ey âlem-i beka için yaratılan ve fâni âleme mübtela olan bîçare insan!

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَ الْاَرْضُ âyetinin sırrına dikkat et, kulak ver! Bak ne diyor! Mefhum-u sarihiyle ferman ediyor ki: "Ehl-i dalaletin ölmesiyle insan ile alâkadar olan semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlamıyorlar, yani onların ölmesiyle memnun oluyorlar." Ve mefhum-u işarîsiyle ifade ediyor ki: "Ehl-i hidayetin ölmesiyle semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlıyorlar, firaklarını istemiyorlar" Çünki ehl-i iman ile bütün kâinat alâkadardır, ondan memnundur. Zira iman ile Hâlık-ı Kâinat'ı bildikleri için, kâinatın kıymetini takdir edip hürmet ve muhabbet ederler. Ehl-i dalalet gibi tahkir ve zımnî adavet etmezler.

Ey insan, düşün! Sen alâküllihal öleceksin. Eğer nefis ve şeytana tabi isen, senin komşuların, belki akrabaların senin şerrinden kurtulmak için mesrur olacaklar. Eğer Eûzü billahi mineşşeytanirracîm deyip, Kur'ana ve Habib-i Rahman'a tabi isen; o vakit semavat ve arz ve mevcudat,

herkesin derecesine nisbeten, senin derecene göre senin firakından müteessir olup manen ağlarlar. Ulvî bir matem ile ve haşmetli bir teşyi' ile, kabir kapısıyla girdiğin beka âleminde senin derecene nisbeten senin için bir hüsn-ü istikbal var olduğuna işaret ederler.

ONÜÇÜNCÜ İŞARET: "Üç Nokta"dır.

Birinci Nokta: Şeytanın en büyük bir desisesi: Hakaik-i imaniyenin azameti cihetinde dar kalbli ve kısa akıllı ve kasır fikirli insanları aldatır, der ki: "Bir tek zât, umum zerrat ve seyyarat ve nücumu ve sair mevcudatı bütün ahvaliyle tedbir-i rububiyetinde çeviriyor, idare ediyor deniliyor. Böyle hadsiz acib büyük mes'eleye nasıl inanılabilir? Nasıl kalbe yerleşir? Nasıl fikir kabul edebilir?" der. Acz-i insanî noktasında bir hiss-i inkârî uyandırıyor.

Elcevab: Şeytanın bu desisesini susturan sır: "Allahü Ekber"dir. Ve cevab-ı hakikîsi de "Allahü Ekber"dir. Evet "Allahü Ekber"in ziyade kesretle şeair-i İslâmiyede tekrarı, bu desiseyi mahvetmek içindir. Çünki insanın âciz kuvveti ve zaîf kudreti ve dar fikri, böyle hadsiz büyük hakikatları "Allahü Ekber" nuruyla görüp tasdik ediyor ve "Allahü Ekber" kuvvetiyle o hakikatları taşıyor ve "Allahü Ekber" dairesinde yerleştiriyor ve vesveseye düşen kalbine diyor ki: Bu kâinatın gayet muntazamca tedbir ve tedviri bilmüşahede görünüyor. Bunda iki yol var:

Birinci yol: Mümkündür, fakat gayet azîmdir ve hârikadır. Zâten böyle hârika bir eser, bir hârika san'at ile, çok acib bir yol ile olur. O yol ise: Mevcudat belki zerrat adedince vücudunun şahidleri bulunan bir Zât-ı Ehad ve Samed'in rububiyetiyle ve irade ve kudretiyle olmasıdır.

İkinci yol: Hiçbir cihet-i imkânı olmayan ve imtina' derecesinde müşkilâtlı ve hiçbir cihette makul olmayan şirk ve küfür yoludur. Çünki Yirminci Mektub ve Yirmiikinci Söz gibi çok risalelerde gayet kat'î isbat edildiği üzere: O vakit kâinatın herbir mevcudunda ve hattâ herbir zerresinde bir uluhiyet-i mutlaka ve bir ilm-i muhit ve hadsiz bir kudret bulunmak lâzım geliyor. Tâ ki, mevcudatta bilmüşahede görünen nihayet derecede nizam ve intizam ve gayet hassas mizan ve imtiyaz ile mükemmel ve müzeyyen olan nukuş-u san'at vücud bulabilsin.

Elhasıl: Eğer tam lâyık ve tam yerinde olan azametli ve kibriyalı rububiyet olmazsa, o vakit her cihetçe gayr-ı makul ve mümteni bir yol takib etmek lâzım gelecek. Lâyık ve lâzım olan azametten kaçmakla, muhal ve imtinaa girmeyi, şeytan dahi teklif edemez.

İkinci Nokta: Şeytanın mühim bir desisesi: İnsana kusurunu itiraf

ettirmemektir. Tâ ki, istiğfar ve istiaze yolunu kapasın. Hem nefs-i insaniyenin enaniyetini tahrik edip, tâ ki nefis kendini avukat gibi müdafaa etsin; âdeta taksirattan takdis etsin. Evet şeytanı dinleyen bir nefis, kusurunu görmek istemez; görse de, yüz tevil ile tevil ettirir.

وَ عَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيبٍ كَلِيلَةٌ

sırrıyla: Nefsine nazar-ı rıza ile baktığı için ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiaze etmez; şeytana maskara olur. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir Peygamber-i Âlîşan,

وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِى اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ اِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّى

dediği halde, nasıl nefse itimad edilebilir? Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiaze eder. İstiaze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar; itiraf etse, afva müstehak olur.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsad eden bir desise-i şeytaniye şudur ki: Bir mü'minin bir tek seyyiesiyle, bütün hasenatını örter. Şeytanın bu desisesini dinleyen insafsızlar, mü'mine adavet ederler. Halbuki Cenab-ı Hak haşirde adalet-i mutlaka ile mizan-ı ekberinde a'mal-i mükellefîni tarttığı zaman, hasenatı seyyiata galibiyeti, mağlubiyeti noktasında hükmeyler. Hem seyyiatın esbabı çok ve vücudları kolay olduğundan, bazan bir tek hasene ile çok seyyiatını örter. Demek bu dünyada, o adalet-i İlahiye noktasında muamele gerektir. Eğer bir adamın iyilikleri fenalıklarına kemmiyeten veya keyfiyeten ziyade gelse, o adam muhabbete ve hürmete müstehaktır. Belki kıymetdar bir tek hasene ile, çok seyyiatına nazar-ı afv ile bakmak lâzımdır. Halbuki insan, fıtratındaki zulüm damarıyla, şeytanın telkiniyle, bir zâtın yüz hasenatını bir tek seyyie yüzünden unutur, mü'min kardeşine adavet eder, günahlara girer. Nasıl bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa; bir dağı setreder, göstermez. Öyle de insan garaz damarıyla, sinek kanadı kadar bir seyyie ile dağ gibi hasenatı örter, unutur; mü'min kardeşine adavet eder, insanların hayat-ı içtimaiyesinde bir fesad âleti olur.

Şeytanın bu desisesine benzer diğer bir desise ile, insanın selâmet-i fikrini ifsad ediyor, hakaik-i imaniyeye karşı sıhhat-ı muhakemeyi bozuyor ve istikamet-i fikriyeyi ihlâl ediyor. Şöyle ki:

Bir hakikat-ı imaniyeye dair yüzer delail-i isbatiyenin hükmünü, nefyine

delalet eden bir emare ile kırmak ister. Halbuki kaide-i mukarreredir ki: "Bir isbat edici, çok nefyedicilere tereccuh ediyor." Bir davaya müsbit bir şahidin hükmü, yüz nâfîlere racih olur. Bu hakikata bu temsil ile bak. Şöyle ki:

Bir saray, yüzer kapalı kapıları var. Bir tek kapı açılmasıyla, o saraya girilebilir, öteki kapılar da açılır. Eğer bütün kapılar açık olsa, bir iki tanesi kapansa, o saraya girilemeyeceği söylenemez.

İşte hakaik-i imaniye o saraydır. Herbir delil, bir anahtardır, isbat ediyor, kapıyı açıyor. Bir tek kapının kapalı kalmasıyla o hakaik-i imaniyeden vazgeçilmez ve inkâr edilemez. Şeytan ise, bazı esbaba binaen, ya gaflet veya cehalet vasıtasıyla kapalı kalmış olan bir kapıyı gösterir; isbat edici bütün delilleri nazardan iskat ediyor. "İşte, bu saraya girilmez, belki saray değildir, içinde birşey yoktur." der kandırır.

İşte ey şeytanın desiselerine mübtela olan bîçare insan! Hayat-ı diniye, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin selâmetini dilersen ve sıhhat-ı fikir ve istikamet-i nazar ve selâmet-i kalb istersen; muhkemat-ı Kur'aniyenin mizanlarıyla ve Sünnet-i Seniyenin terazileriyle a'mal ve hatıratını tart ve Kur'anı ve Sünnet-i Seniyeyi daima rehber yap ve "اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ" de, Cenab-ı Hakk'a ilticada bulun.

İşte bu onüç işaret, onüç anahtardır. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın en âhirki suresi ve "اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "in mufassalı ve madeni olan

اَسْتَعِيذُ بِاللهِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ۞مَلِكِ النَّاسِ۞اِلهِ النَّاسِ۞مِنْ شَرِّالْوَسْوَاسِ
الْخَنَّاسِ۞الَّذِى يُوَسْوِسُ فِىصُدُورِ النَّاسِ۞مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ۞

Suresinin hısn-ı hasîni ve kal'a-i metininin kapısını o onüç anahtarla aç, gir, selâmeti bul!

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞

وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

* * *

Ondördüncü Lem'a

(İki Makamdır. Birinci Makamı iki sualin cevabıdır.)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz sıddık kardeşim Re'fet Bey!

Sevr ve Hut'a dair sorduğun sualin bazı risalelerde cevabı vardır. O nevi suallere göre cevab Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalı'nda Oniki Asıl namıyla oniki kaide-i mühimme beyan edilmiştir. O kaideler ehadîs-i Nebeviyeye dair muhtelif tevilata dair birer mehenktirler ve ehadîse gelen evhamı def'edecek mühim esaslardır. Maatteessüf şimdilik sünuhattan başka ilmî mesail ile iştigalime mani bazı haller var. Onun için sualinize göre cevab veremiyorum. Eğer sünuhat-ı kalbiye olsa, bilmecburiye meşgul oluyorum. Bazan suallere, sünuhat tevafuk ettiği için cevab verilir, gücenmeyiniz. Onun için herbir sualinize lâyıkınca cevab veremiyorum. Haydi bu defaki sualinize kısa bir cevab vereyim.

Bu defaki sualinizde diyorsunuz ki: "Hocalar diyorlar: Arz, öküz ve balık üstünde duruyor. Halbuki Arz, muallakta bir yıldız gibi gezdiğini Coğrafya görüyor. Ne öküz var ve ne de balık?"

Elcevab: İbn-i Abbas (R.A.) gibi zâtlara isnad edilen sahih bir rivayet var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan sormuşlar: "Dünya ne üstündedir?" Ferman etmiş: عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ Bir rivayette bir defa عَلَى الثَّوْرِ demiş, diğer defada عَلَى الْحُوتِ demiştir. Muhaddislerin bir kısmı, İsrailiyattan alınma ve eskiden beri nakledilen hurafevari hikâyelere bu hadîsi tatbik etmişler. Hususan Benî İsrail âlimlerinin müslüman olanlarından bir kısmı, kütüb-ü sâbıkada "Sevr ve Hut"

hakkında gördükleri hikâyeleri, hadîse tatbik edip, hadîsin manasını acib bir tarza çevirmişler. Şimdilik bu sualinize dair gayet mücmel üç esas ve üç vecih söylenecek.

Birinci Esas: Benî İsrail ülemasının bir kısmı müslüman olduktan sonra, eski malûmatları dahi onlarla beraber müslüman olmuş, İslâmiyete malolmuş. Halbuki o eski malûmatlarında yanlışlar var. O yanlışlar, elbette onlara aittir, İslâmiyete ait değildir.

İkinci Esas: Teşbih ve temsiller, havastan avama geçtikçe, yani ilmin elinden cehlin eline düştükçe, mürur-u zamanla hakikat telakki edilir. Meselâ: Küçüklüğümde Kamer tutuldu. Ben vâlideme dedim: "Neden ay böyle oldu?" Dedi: "Yılan yutmuş." Dedim: "Daha görünüyor?" Dedi: "Yukarıda yılanlar cam gibi olup, içlerinde bulunan şeyi gösterirler." Bu çocukluk hatırasını çok zaman tahattur ediyordum. Ve der idim ki: "Bu kadar hakikatsız bir hurafe, vâlidem gibi ciddî zâtların lisanında nasıl geziyor?" diye düşünürdüm. Tâ, felekiyat fennini mütalaa ettiğim vakit gördüm ki: Vâlidem gibi öyle diyenler, bir teşbihi hakikat telakki etmişler. Çünki derecat-ı Şemsiyenin medarı olan "mıntıkat-ül büruc" tabir ettikleri daire-i azîme, menazil-i Kameriyenin medarı bulunan mail-i Kamer dairesi birbiri üstüne geçmekle, o iki daire herbiri iki kavis şeklini vermiş; o iki kavise felekiyyun üleması latif bir teşbih ile büyük iki yılan namı olan "tinnineyn" namını vermişler.

İşte o iki dairenin tekatu' noktasına, baş manasına "re's", diğerine kuyruk manasına "zeneb" demişler. Kamer re'se ve Şems zenebe geldiği vakit felekiyyun ıstılahınca "haylulet-i Arz" vuku bulur. Yani Küre-i Arz tam ikisinin ortasına düşer, o vakit Kamer hasfolur. Sâbık teşbih ile "Kamer, tinninin ağzına girdi" denilir.

İşte bu ulvî ve ilmî teşbih, avamın lisanına girdikçe, mürur-u zamanla, Kamer'i yutacak koca bir yılan şeklini almış.

İşte Sevr ve Hut namıyla iki büyük melek, bir teşbih-i latif-i kudsî ile ve manidar bir işaretle Sevr ve Hut namıyla tesmiye edilmişler. Kudsî, ulvî lisan-ı nübüvvetten umumun lisanına girdikçe, o teşbih hakikata inkılab etmiş, âdeta gayet büyük bir öküz ve dehşetli bir balık suretini almışlar.

Üçüncü Esas: Nasılki Kur'anın müteşabihatı var; gayet derin mes'eleleri temsilât ile ve teşbihatla avama ders veriyor. Öyle de: Hadîsin müteşabihatı var; gayet derin hakikatları me'nus teşbihatla ifade eder. Meselâ: Bir iki risalede beyan ettiğimiz gibi: Bir vakit huzur-u Nebevîde gayet derin bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Yetmiş senedir yuvarlanıp, bu dakikada Cehennem'in dibine düşen bir taşın gürültüsüdür."

--- sh:»(L:92) ↓ ----------
Birkaç dakika sonra birisi geldi, dedi: "Yetmiş yaşındaki meşhur münafık öldü." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın gayet belig temsilinin hakikatını ilân etti.

Senin sualin cevabına şimdilik "üç vecih" söylenecek.

Birincisi: Hamele-i Arş ve Semavat denilen melaikenin birinin ismi "Nesir" ve diğerinin ismi "Sevr" olarak dört melaikeyi, Cenab-ı Hak arş ve semavata saltanat-ı rububiyetine nezaret etmek için tayin ettiği gibi, semavatın bir küçük kardeşi ve seyyarelerin bir arkadaşı olan Küre-i Arz'a dahi iki melek, nâzır ve hamele olarak tayin etmiştir. O meleklerin birinin ismi "Sevr" ve diğerinin ismi "Hut"tur. Ve o namı vermesinin sırrı şudur ki: Arz iki kısımdır: Biri, su; biri toprak. Su kısmını şenlendiren balıktır. Toprak kısmını şenlendiren, insanların medar-ı hayatı olan ziraat, öküz iledir ve öküzün omuzundadır. Küre-i Arz'a müekkel iki melek, hem kumandan, hem nâzır olduklarından, elbette balık taifesine ve öküz nev'ine bir cihet-i münasebetleri bulunmak lâzımdır. Belki, وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ o iki meleğin âlem-i melekût ve âlem-i misalde sevr ve hut suretinde temessülleri var. (Haşiye) İşte bu münasebete ve o nezarete işareten ve Küre-i Arz'ın o iki mühim nevi mahlukatına imaen lisan-ı mu'ciz-ül beyan-ı Nebevî,

اَلْاَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ

demiş, gayet derin ve geniş bir sahife kadar mes'eleleri havi olan bir hakikatı, gayet güzel ve kısa birtek cümle ile ifade etmiş.

İkinci Vecih: Meselâ nasılki denilse: "Bu devlet ve saltanat hangi şey üzerinde duruyor?" Cevabında: عَلَى السَّيْفِ وَ الْقَلَمِ denilir. Yani "Asker kılıncının şecaatine, kuvvetine ve memur kaleminin dirayetine ve adaletine istinad eder." Öyle de: Küre-i Arz madem zîhayatın meskenidir ve zîhayatın kumandanları da insandır ve insanın ehl-i sevahil kısmının kısm-ı a'zamının medar-ı taayyüşleri balıktır ve ehl-i sevahil olmayan kısmının medar-ı taayyüşleri, ziraatle öküzün omuzundadır ve

---

(Haşiye): Evet Küre-i Arz, bahr-i muhit-i havaîde bir sefine-i Rabbaniye ve nass-ı hadîsle âhiretin bir mezraası, yani fidanlık tarlası olduğundan, o camid ve şuursuz büyük gemiyi o denizde emr-i İlahî ile, intizam ile, hikmet ile yüzdüren, kaptanlık eden melaikeye "Hut" namı ve o tarlaya izn-i İlahî ile nezaret eden melaikeye "Sevr" ismi ne kadar yakıştığı zâhirdir.

mühim bir medar-ı ticareti de balıktır. Elbette devlet, seyf ve kalem üstünde durduğu gibi; Küre-i Arz da, öküz ve balık üstünde duruyor denilir. Zira ne vakit öküz çalışmazsa ve balık milyon yumurtayı birden doğurmazsa, o vakit insan yaşayamaz, hayat sukut eder, Hâlık-ı Hakîm de Arz'ı harab eder.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gayet mu'cizane ve gayet ulvî ve gayet hikmetli bir cevab ile: اَلْاَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ demiş. Nev-i insanînin hayatı, ne kadar cins-i hayvanînin hayatıyla alâkadar olduğuna dair geniş bir hakikatı, iki kelime ile ders vermiş.

Üçüncü Vecih: Eski Kozmoğrafya nazarında Güneş gezer. Güneş'in her otuz derecesini, bir burç tabir etmişler. O burçlardaki yıldızların aralarında birbirine rabtedecek farazî hatlar çekilse, birtek vaziyet hasıl olduğu vakit, bazı esed (yani arslan) suretini, bazı terazi manasına olarak mizan suretini, bazı öküz manasına sevr suretini, bazı balık manasına hut suretini göstermişler. O münasebete binaen o burçlara o isimler verilmiş. Şu asrın Kozmoğrafyası nazarında ise, Güneş gezmiyor. O burçlar boş ve muattal ve işsiz kalmışlar. Güneş'in bedeline Küre-i Arz geziyor. Öyle ise o boş, işsiz burçlar ve yukarıdaki muattal daireler yerine, yerde Arz'ın medar-ı senevîsinde küçük mikyasta o daireleri teşkil etmek gerektir. Şu halde buruc-u semaviye, Arzın medar-ı senevîsinden temessül edecek. Ve o halde Küre-i Arz her ayda buruc-u semaviyenin birinin gölgesinde ve misalindedir. Güya Arz'ın medar-ı senevîsi bir âyine hükmünde olarak semavî burçlar, onda temessül ediyor.

İşte bu veçhile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sâbıkan zikrettiğimiz gibi bir defa عَلَى الثَّوْرِ ,bir defa عَلَى الْحُوتِ demiş. Evet mu'ciz-ül beyan olan lisan-ı nübüvvete yakışır bir tarzda gayet derin ve çok asır sonra anlaşılacak bir hakikata işareten bir defa عَلَى الثَّوْرِ demiş. Çünki Küre-i Arz, o sualin zamanında Sevr Burcu'nun misalinde idi. Bir ay sonra yine sorulmuş, عَلَى الْحُوتِ demiş. Çünki o vakit Küre-i Arz, Hut Burcu'nun gölgesinde imiş.

İşte istikbalde anlaşılacak bu ulvî hakikata işareten ve Küre-i Arz'ın

vazifesindeki hareketine ve seyahatına imaen ve semavî burçlar, Güneş itibariyle muattal ve misafirsiz olduklarına ve hakikî işleyen burçlar ise, Küre-i Arz'ın medar-ı senevîsinde bulunduğuna ve o burçlarda vazife gören ve seyahat eden Küre-i Arz olduğuna remzen عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ demiştir.

وَاللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

Bazı kütüb-ü İslâmiyede sevr ve huta dair acib ve haric-i akıl hikâyeler, ya İsrailiyattır veya temsilâttır veya bazı muhaddislerin tevilâtıdır ki, bazı dikkatsizler tarafından hadîs zannedilerek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a isnad edilmiş.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

İKİNCİ SUAL: Âl-i Abâ hakkındadır.

Kardeşim; Âl-i Abâ hakkındaki cevabsız kalan sualinizin çok hikmetlerinden yalnız bir tek hikmeti söylenecek. Şöyle ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, giydiği mübarek abâsını, Hazret-i Ali (R.A.) ve Hazret-i Fatıma (R.A.) ve Hazret-i Hasan ve Hüseyn'in (R.A.) üstlerine örtmesi ve onlara bu suretle

لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

âyetiyle dua etmesinin esrarı ve hikmetleri var. Sırlarından bahsetmeyeceğiz. Yalnız vazife-i risalete taalluk eden bir hikmeti şudur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gayb-aşina ve istikbal-bîn nazar-ı nübüvvetle otuz kırk sene sonra Sahabeler ve Tâbiînler içinde mühim fitneler olup kan dökületeğini görmüş. İçinde en mümtaz şahsiyetler, abâsı altında olan o üç şahsiyet olduğunu müşahede etmiş. Hazret-i Ali'yi (R.A.) ümmet nazarında tathir ve tebrie etmek ve Hazret-i Hüseyn'i (R.A.) ta'ziye ve teselli etmek ve Hazret-i Hasan'ı (R.A.) tebrik etmek ve musalaha ile mühim bir fitneyi kaldırmakla şerefini ve ümmete azîm faidesini ilân etmek ve Hazret-i Fatıma'nın zürriyetinin tahir ve müşerref olacağını ve Ehl-i Beyt ünvan-ı âlîsine lâyık olacaklarını ilân etmek için o dört şahsa kendisiyle beraber "Hamse-i Âl-i Abâ" ünvanını bahşeden o abâyı

örtmüştür. Evet çendan Hazret-i Ali (R.A.) halife-i bilhak idi. Fakat dökülen kanlar çok ehemmiyetli olduğundan ümmet nazarında tebriesi ve beraeti, vazife-i risalet hasebiyle ehemmiyetli olduğundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o suretle onu tebrie ediyor. Onu tenkid ve tahtie ve tadlil eden Haricîleri ve Emevîlerin mütecaviz tarafdarlarını sükûta davet ediyor. Evet Haricîler ve Emevîlerin müfrit tarafdarları Hazret-i Ali (R.A.) hakkındaki tefritleri ve tadlilleri ve Hazret-i Hüseyn'in (R.A.) gayet feci ciğer-sûz hâdisesiyle Şîaların ifratları ve bid'aları ve Şeyheyn'den teberrileri, ehl-i İslâma çok zararlı düşmüştür.

İşte bu abâ ve dua ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali (R.A.) ve Hazret-i Hüseyn'i (R.A.) mes'uliyetten ve ittihamdan ve ümmetini onlar hakkında sû'-i zandan kurtardığı gibi, Hazret-i Hasan'ı (R.A.) yaptığı musalaha ile ümmete ettiği iyiliğini vazife-i risalet noktasında tebrik ediyor ve Hazret-i Fatıma'nın (R.A.) zürriyetinin nesl-i mübareki, âlem-i İslâmda Ehl-i Beyt ünvanını alarak âlî bir şeref kazanacaklarını ve Hazret-i Fatıma (R.A.)

وَ اِنِّی اُعِیذُهَا بِكَ وَذُرِّیَّتَهَا مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیمِ

diyen Hazret-i Meryem'in vâlidesi gibi zürriyetçe çok müşerref olacağını ilân ediyor.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَی اٰلِهِ الطَّیِّبِینَ الطَّاهِرِینَ اَلْاَبْرَارِ
وَعَلَی اَصْحَابِهِ الْمُجَاهِدِینَ الْمُکْرَمِینَ اَلْاَخْیَارِ اٰمِینَ

İkinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ in binler esrarından altı sırrına dairdir.

İhtar : Besmelenin rahmet noktasında parlak bir nuru, sönük aklıma uzaktan göründü. Onu, kendi nefsim için nota suretinde kaydetmek istedim. Ve yirmi-otuz kadar sırlar ile, o nurun etrafında bir daire çevirmek ile avlamak ve zabtetmek arzu ettim. Fakat maatteessüf şimdilik o arzuma tam muvaffak olamadım. Yirmi-otuzdan, beş-altıya indi.

"Ey insan!" dediğim vakit, nefsimi murad ediyorum. Bu ders kendi nefsime has iken, ruhen benimle münasebetdar ve nefsi nefsimden daha hüşyar zâtlara belki medar-ı istifade olur niyetiyle, "Ondördüncü Lem'anın İkinci Makamı" olarak müdakkik kardeşlerimin tasviblerine havale ediyorum. Bu ders akıldan ziyade kalbe bakar, delilden ziyade zevke nâzırdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلَاُ اِنِّى اُلْقِىَ اِلَىَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ۞ اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٰنَ وَ اِنَّهُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Şu makamda birkaç sır zikredilecektir.

Birinci Sır: "Bismillahirrahmanirrahîm"in bir cilvesini şöyle gördüm ki: Kâinat sîmasında, arz sîmasında ve insan sîmasında birbiri içinde birbirinin nümunesini gösteren üç sikke-i rububiyet var. Biri: Kâinatın heyet-i mecmuasındaki teavün, tesanüd, teanuk, tecavübden tezahür eden sikke-i kübra-i uluhiyettir ki, "Bismillah" ona bakıyor. İkincisi: Küre-i Arz sîmasında nebatat ve hayvanatın tedbir ve terbiye ve idaresindeki teşabüh, tenasüb, intizam, insicam, lütuf ve merhametten tezahür eden sikke-i kübra-i Rahmaniyettir ki, "Bismillahirrahman" ona bakıyor. Sonra insanın mahiyet-i câmiasının sîmasındaki letaif-i re'fet ve dekaik-ı şefkat ve şuaat-ı merhamet-i İlahiyeden tezahür eden sikke-i ulya-i Rahîmiyettir ki, "Bismillahirrahmanirrahîm" deki "Errahîm"

ona bakıyor. Demek "Bismillahirrahmanirrahîm" sahife-i âlemde bir satır-ı nuranî teşkil eden üç sikke-i ehadiyetin kudsî ünvanıdır ve kuvvetli bir haytıdır ve parlak bir hattıdır. Yani "Bismillahirrahmanirrahîm" yukarıdan nüzul ile semere-i kâinat ve âlemin nüsha-i musaggarası olan insana ucu dayanıyor. Ferşi Arş'a bağlar. İnsanî arşa çıkmağa bir yol olur.

İkinci Sır: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, hadsiz kesret-i mahlukatta tezahür eden vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak için, daima o vâhidiyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yani, meselâ nasılki Güneş, ziyasıyla hadsiz eşyayı ihata ediyor. Mecmu-u ziyasındaki Güneş'in zâtını mülahaza etmek için gayet geniş bir tasavvur ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan; Güneş'in zâtını unutturmamak için, herbir parlak şeyde Güneş'in zâtını aksi vasıtasıyla gösteriyor ve her parlak şey, kendi kabiliyetince Güneş'in cilve-i zâtîsiyle beraber ziyası, harareti gibi hassalarını gösteriyor ve her parlak şey Güneş'i bütün sıfâtıyla kabiliyetine göre gösterdiği gibi; Güneş'in ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihata ediyor. Öyle de: وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى -temsilde hata olmasın- ehadiyet ve samediyet-i İlahiye, herbir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmasıyla bir cilvesi olduğu gibi.. vahdet ve vâhidiyet cihetiyle dahi, mevcudat ile alâkadar herbir ismi bütün mevcudatı ihata ediyor. İşte vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak ve kalbler Zât-ı Akdes'i unutmamak için, daima vâhidiyetteki sikke-i ehadiyeti nazara veriyor ki, o sikkenin üç mühim ukdesini irae eden "Bismillahirrahmanirrahîm"dir.

Üçüncü Sır: Şu hadsiz kâinatı şenlendiren, bilmüşahede rahmettir. Ve bu karanlıklı mevcudatı ışıklandıran, bilbedahe yine rahmettir. Ve bu hadsiz ihtiyacat içinde yuvarlanan mahlukatı terbiye eden, bilbedahe yine rahmettir. Ve bir ağacın bütün heyetiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve muavenetine koşturan bilbedahe rahmettir. Ve bu hadsiz fezayı ve boş ve hâlî âlemi dolduran, nurlandıran ve şenlendiren, bilmüşahede rahmettir. Ve bu fâni insanı ebede namzed eden ve ezelî ve ebedî bir zâta muhatab ve dost yapan, bilbedahe rahmettir.

Ey insan, madem rahmet böyle kuvvetli ve cazibedar ve sevimli ve mededkâr bir hakikat-ı mahbubedir. "Bismillahirrahmanirrahîm" de. O hakikata yapış ve vahşet-i mutlakadan ve hadsiz ihtiyacatın elemlerinden kurtul ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in tahtına yanaş ve o rahmetin

şefkatiyle ve şefaatıyla ve şuaatıyla o Sultan'a muhatab ve halil ve dost ol! Evet kâinatın enva'ını hikmet dairesinde insanın etrafında toplayıp bütün hacatına kemal-i intizam ve inayet ile koşturmak, bilbedahe iki haletten birisidir: Ya kâinatın herbir nev'i kendi kendine insanı tanıyor, ona itaat ediyor, muavenetine koşuyor. Bu ise yüz derece akıldan uzak olduğu gibi, çok muhalâtı intac ediyor. İnsan gibi bir âciz-i mutlakta, en kuvvetli bir Sultan-ı Mutlak'ın kudreti bulunmak lâzım geliyor. Veyahut bu kâinatın perdesi arkasında bir Kadîr-i Mutlak'ın ilmi ile bu muavenet oluyor. Demek kâinatın enva'ı, insanı tanıyor değil, belki insanı bilen ve tanıyan, merhamet eden bir zâtın tanımasının ve bilmesinin delilleridir.

Ey insan! Aklını başına al. Hiç mümkün müdür ki: Bütün enva'-ı mahlukatı sana müteveccihen muavenet ellerini uzattıran ve senin hacetlerine "Lebbeyk! dedirten Zât-ı Zülcelal seni bilmesin, tanımasın, görmesin? Madem seni biliyor, rahmetiyle bildiğini bildiriyor. Sen de onu bil, hürmetle bildiğini bildir. Ve kat'iyyen anla ki: Senin gibi zaîf-i mutlak, âciz-i mutlak, fakir-i mutlak, fâni, küçük bir mahluka bu koca kâinatı müsahhar etmek ve onun imdadına göndermek; elbette hikmet ve inayet ve ilim ve kudreti tazammun eden hakikat-ı rahmettir. Elbette böyle bir rahmet, senden küllî ve hâlis bir şükür ve ciddî ve safî bir hürmet ister. İşte o hâlis şükrün ve o safi hürmetin tercümanı ve ünvanı olan "Bismillahirrahmanirrahîm"i de. O rahmetin vusulüne vesile ve o Rahman'ın dergâhında şefaatçı yap. Evet rahmetin vücudu ve tahakkuku, Güneş kadar zahirdir. Çünki nasıl merkezî bir nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerin intizamından ve vaziyetlerinden hasıl oluyor. Öyle de: Bu kâinatın daire-i kübrasında binbir ism-i İlahînin cilvesinden uzanan nuranî atkılar, kâinat sîmasında öyle bir sikke-i rahmet içinde bir hâtem-i rahîmiyeti ve bir nakş-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hâtem-i inayeti nesediyor ki, Güneş'ten daha parlak kendini akıllara gösteriyor. Evet Şems ve Kamer'i, anasır ve maadini, nebatat ve hayvanatı bir nakş-ı a'zamın atkı ipleri gibi o binbir isimlerin şualarıyla tanzim eden ve hayata hâdim eden ve nebatî ve hayvanî olan umum vâlidelerin gayet şirin ve fedakârane şefkatleriyle şefkatini gösteren ve zevilhayatı hayat-ı insaniyeye müsahhar eden ve ondan rububiyet-i İlahiyenin gayet güzel ve şirin bir nakş-ı a'zamını ve insanın ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahman-ı Zülcemal, elbette kendi istiğna-i mutlakına karşı, rahmetini ihtiyac-ı mutlak içindeki zîhayata ve insana makbul bir şefaatçı yapmış. Ey insan, eğer insan isen "Bismillahirrahmanirrahîm" de. O şefaatçıyı bul!

Evet rûy-i zeminde dörtyüz bin muhtelif ayrı ayrı nebatatın ve hayvanatın taifelerini, hiçbirini unutmayarak, şaşırmayarak, vakti vaktine

kemal-i intizam ile hikmet ve inayet ile terbiye ve idare eden ve küre-i arzın sîmasında hâtem-i ehadiyeti vaz'eden; bilbedahe belki bilmüşahede, rahmettir ve o rahmetin vücudu, bu küre-i arzın sîmasındaki mevcudatın vücudları kadar kat'î olduğu gibi, o mevcudat adedince tahakkukunun delilleri var. Evet zeminin yüzünde öyle bir hâtem-i rahmet ve sikke-i ehadiyet bulunduğu gibi, insanın mahiyet-i maneviyesinin sîmasında dahi öyle bir sikke-i rahmet vardır ki, küre-i arz sîmasındaki sikke-i merhamet ve kâinat sîmasındaki sikke-i uzma-yı rahmetten daha aşağı değil. Âdeta binbir ismin cilvesinin bir nokta-i mihrakıyesi hükmünde bir câmiiyeti var.

Ey insan, hiç mümkün müdür ki: Sana bu sîmayı veren ve o sîmada böyle bir sikke-i rahmeti ve bir hâtem-i ehadiyeti vaz'eden zât seni başıboş bıraksın, sana ehemmiyet vermesin, senin harekâtına dikkat etmesin, sana müteveccih olan bütün kâinatı abes yapsın, hilkat şeceresini meyvesi çürük, bozuk, ehemmiyetsiz bir ağaç yapsın? Hem hiç bir cihetle şübhe kabul etmeyen ve hiç bir vechile noksaniyeti olmayan, güneş gibi zahir olan rahmetini ve ziya gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin? Hâşâ!..

Ey insan! Bil ki: O rahmetin arşına yetişmek için bir mi'rac var. O mi'rac ise "Bismillahirrahmanirrahîm"dir. Ve bu mi'rac ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın yüzondört surelerinin başlarına ve hem bütün mübarek kitabların ibtidalarına ve umum mübarek işlerin mebde'lerine bak. Ve Besmelenin azamet-i kadrine en kat'î bir hüccet şudur ki: İmam-ı Şafiî (R.A.) gibi çok büyük müçtehidler demişler: "Besmele tek bir âyet olduğu halde Kur'anda yüzondört defa nâzil olmuştur."

Dördüncü Sır: Hadsiz kesret içinde vâhidiyet tecellisi, hitab-ı اِيَّاكَ نَعْبُدُ demekle herkese kâfi gelmiyor. Fikir dağılıyor. Mecmuundaki vahdet arkasında Zât-ı Ehadiyet'i mülahaza edip اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ demeğe küre-i arz vüs'atinde bir kalb bulunmak lâzım geliyor. Ve bu sırra binaen cüz'iyatta zahir bir surette sikke-i ehadiyeti gösterdiği gibi, herbir nevide sikke-i ehadiyeti göstermek ve Zât-ı Ehad'i mülahaza ettirmek için hâtem-i rahmaniyet içinde bir sikke-i ehadiyeti gösteriyor; tâ külfetsiz herkes her mertebede اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deyip doğrudan doğruya Zât-ı Akdes'e

hitab ederek müteveccih olsun. İşte Kur'an-ı Hakîm bu sırr-ı azîmi ifade içindir ki, kâinatın daire-i a'zamından meselâ semavat ve arzın hilkatinden bahsettiği vakit birden en küçük bir daireden ve en dakik bir cüz'îden bahseder; tâ ki, zahir bir surette hâtem-i ehadiyeti göstersin. Meselâ: Hilkat-ı semavat ve arzdan bahsi içinde hilkat-ı insandan ve insanın sesinden ve sîmasındaki dekaik-ı nimet ve hikmetten bahis açar. Tâ ki, fikir dağılmasın, kalb boğulmasın, ruh Mabudunu doğrudan doğruya bulsun. Meselâ:

وَمِنْ اٰيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ

âyeti mezkûr hakikatı mu'cizane bir surette gösteriyor.

Evet hadsiz mahlukatta ve nihayetsiz bir kesrette vahdet sikkeleri, mütedâhil daireler gibi en büyüğünden, en küçük sikkeye kadar enva'ı ve mertebeleri vardır. Fakat o vahdet ne kadar olsa yine kesret içinde bir vahdettir. Hakikî hitabı tam temin edemiyor. Onun için, vahdet arkasında ehadiyet sikkesi bulunmak lâzımdır. Tâ ki, kesreti hatıra getirmesin. Doğrudan doğruya Zât-ı Akdes'e karşı kalbe yol açsın. Hem sikke-i ehadiyete nazarları çevirmek ve kalbleri celbetmek için o sikke-i ehadiyet üstünde gayet cazibedar bir nakış ve gayet parlak bir nur ve gayet şirin bir halâvet ve gayet sevimli bir cemal ve gayet kuvvetli bir hakikat olan rahmet sikkesini ve rahîmiyet hâtemini koymuştur. Evet o rahmetin kuvvetidir ki, zîşuurun nazarlarını celbeder, kendine çeker ve ehadiyet sikkesine îsal eder. Ve Zât-ı Ehadiye'yi mülahaza ettirir ve ondan اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deki hakikî hitaba mazhar eder. İşte "Bismillahirrahmanirrahîm" Fatiha'nın fihristesi ve Kur'anın mücmel bir hülâsası olduğu cihetle, bu mezkûr sırr-ı azîmin ünvanı ve tercümanı olmuş. Bu ünvanı eline alan, rahmetin tabakatında gezebilir. Ve bu tercümanı konuşturan, esrar-ı rahmeti öğrenir ve envâr-ı rahîmiyeti ve şefkati görür.

Beşinci Sır: Bir hadîs-i şerifte vârid olmuş ki:

اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ -ev kema kal- Bu hadîsi, bir kısım ehl-i tarîkat, akaid-i imaniyeye münasib düşmeyen acib bir tarzda tefsir etmişler. Hattâ onlardan bir kısım ehl-i aşk, insanın sîma-yı manevîsine bir suret-i Rahman nazarıyla bakmışlar. Ehl-i tarîkatın bir kısm-ı ekserinde sekr ve ehl-i aşkın çoğunda istiğrak ve iltibas olduğundan, hakikata muhalif telakkilerinde belki mazurdurlar. Fakat, aklı başında

olanlar, fikren onların esas-ı akaide münafî olan manalarını kabul edemez. Etse hata eder. Evet bütün kâinatı bir saray, bir ev gibi muntazam idare eden ve yıldızları zerreler gibi hikmetli ve kolay çeviren ve gezdiren ve zerratı muntazam memurlar gibi istihdam eden Zât-ı Akdes-i İlahî'nin şeriki, naziri, zıddı, niddi olmadığı gibi, لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ sırrıyla sureti, misli, misali, şebihi dahi olamaz. Fakat,

وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلَى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

sırrıyla, mesel ve temsil ile, şuunatına ve sıfât ve esmasına bakılır. Demek mesel ve temsil, şuunat nokta-i nazarında vardır. Şu mezkûr hadîs-i şerifin çok makasıdından birisi şudur ki: İnsan, ism-i Rahman'ı tamamıyla gösterir bir surettedir. Evet sâbıkan beyan ettiğimiz gibi, kâinatın sîmasında binbir ismin şualarından tezahür eden ism-i Rahman göründüğü gibi, zemin yüzünün sîmasında rububiyet-i mutlaka-i İlahiyenin hadsiz cilveleriyle tezahür eden ism-i Rahman gösterildiği gibi, insanın suret-i câmiasında küçük bir mikyasta zeminin sîması ve kâinatın sîması gibi yine o ism-i Rahman'ın cilve-i etemmini gösterir demektir. Hem işarettir ki: Zât-ı Rahmanurrahîm'in delilleri ve âyineleri olan zîhayat ve insan gibi mazharlar, o kadar o Zât-ı Vâcib-ül Vücud'a delaletleri kat'î ve vâzıh ve zahirdir ki, Güneş'in timsalini ve aksini tutan parlak bir âyine parlaklığına ve delaletinin vuzuhuna işareten "O âyine Güneş'tir" denildiği gibi, "İnsanda suret-i Rahman var" vuzuh-u delaletine ve kemal-i münasebetine işareten denilmiş ve denilir. Ve ehl-i Vahdet-ül Vücud'un mutedil kısmı "Lâ Mevcude illâ Hu" bu sırra binaen, bu delaletin vuzuhuna ve bu münasebetin kemaline bir ünvan olarak demişler.

اللّٰهُمَّ يَارَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِالرَّحِيمِ اِرْحَمْنَا
كَمَا يَلِيقُ بِرَحِيمِيَّتِكَ وَ فَهِّمْنَا
اَسْرَارَ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَانِيَّتِكَ اٰمِينَ

Altıncı Sır: Ey hadsiz acz ve nihayetsiz fakr içinde yuvarlanan bîçare insan! Rahmet ne kadar kıymetdar bir vesile ve ne kadar makbul bir şefaatçı olduğunu bununla anla ki: O rahmet, öyle bir Sultan-ı Zülcelal'e vesiledir ki, yıldızlarla zerrat beraber olarak kemal-i intizam ve itaatla -beraber- ordusunda hizmet ediyorlar. Ve o Zât-ı Zülcelal'in ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in istiğna-i zâtîsi var ve istiğna-i mutlak içindedir.

--- sh:»(L:102) ↓ ----------

Hiç bir cihetle kâinata ve mevcudata ihtiyacı olmayan bir Ganiyy-i Alel-ıtlaktır. Ve bütün kâinat taht-ı emir ve idaresinde ve heybet ve azameti altında nihayet itaatte, celaline karşı tezellüldedir. İşte rahmet seni ey insan! O Müstağni-i Alel-ıtlak'ın ve Sultan-ı Sermedî'nin huzuruna çıkarır ve ona dost yapar ve ona muhatab eder ve sevgili bir abd vaziyetini verir. Fakat nasıl sen Güneş'e yetişemiyorsun, çok uzaksın; hiçbir cihetle yanaşamıyorsun. Fakat Güneşin ziyası Güneş'in aksini, cilvesini, senin âyinen vasıtasıyla senin eline verir. Öyle de: O Zât-ı Akdes'e ve o Şems-i Ezel ve Ebed'e biz çendan nihayetsiz uzağız, yanaşamayız. Fakat onun ziya-i rahmeti, onu bize yakın ediyor.

İşte ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi: Rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en belig bir lisanı ve dellâlı olan ve Rahmeten lil-âlemîn ünvanıyla Kur'anda tesmiye edilen Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu Rahmeten lil-âlemîn olan rahmet-i mücessemeye vesile ise, salavattır. Evet salavatın manası, rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salavat ise, o Rahmeten lil-âlemîn'in vusulüne vesiledir. Öyle ise sen salavatı kendine, o Rahmeten lil-âlemîn'e ulaşmak için vesile yap ve o zâtı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et. Umum ümmetin Rahmeten lil-âlemîn olan Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında hadsiz bir kesretle rahmet manasıyla salavat getirmeleri, rahmet ne kadar kıymetdar bir hediye-i İlahiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu parlak bir surette isbat eder.

Elhasıl: Hazine-i rahmetin en kıymetdar pırlantası ve kapıcısı Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi: "Bismillahirrahmanirrahîm"dir. Ve en kolay bir anahtarı da salavattır.

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اَسْرَارِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى
مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَ بِحُرْمَتِهِ
وَ عَلَى اٰلِهِ وَ اَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ وَ ارْحَمْنَا رَحْمَةً تُغْنِينَا بِهَا
عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ مِنْ خَلْقِكَ اٰمِينَ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Onbeşinci Lem'a

Risale-i Nur Külliyatının Sözler, Mektubat ve Ondördüncü Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir. Her kısmın fihristesi, yani Sözler kısmının fihristesi, Sözler Mecmuasında bulunduğundan, Mektubat ve Lem'aların da kendilerine ait fihristeleri o mecmuaların âhirlerine ilhak edildiğinden burada yazılmadı.

* * *

Onaltıncı Lem'a

بِاسْمِهِ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz sıddık kardeşlerim Hoca Sabri, Hâfız Ali, Mes'ud, Mustafalar, Hüsrev, Re'fet, Bekir Bey, Rüşdü, Lütfüler, Hâfız Ahmed, Şeyh Mustafa vesaire... Sizlere meraklı ve medar-ı sual olmuş "Dört Küçük Mes'ele"yi malûmat kabilinden muhtasar bir surette beyan etmekliğe kalbimde bir hatıra hissettim.

BİRİNCİSİ: Kardeşlerimizden Çaprazzade Abdullah Efendi gibi bazı adamlar, ehl-i keşiften rivayeten bu geçen Ramazanda Ehl-i Sünnet ve Cemaat için bir ferec, bir fütuhat olacağını haber verdikleri halde zuhur etmedi. Böyle ehl-i velayet ve keşif, neden hilaf-ı vaki' haber veriyorlar? Benden sordular. Ben de birden sünuhat kabilinden olarak verdiğim cevabın muhtasarı şudur:

Hadîs-i şerifte vârid olmuştur ki: "Bazan bela nâzil oluyor; gelirken karşısına sadaka çıkar, geri çevirir." Şu hadîsin sırrı gösteriyor ki: Mukadderat,

bazı şeraitle vukua gelirken geri kalır. Demek ehl-i keşfin muttali olduğu mukadderat mutlak olmadığını, belki bazı şeraitle mukayyed bulunduğunu ve o şeraitin vuku bulmamasıyla o hâdise de vukua gelmiyor. Fakat o hâdise, ecel-i muallak gibi Levh-i Ezelî'nin bir nevi defteri hükmünde olan Levh-i Mahv-İsbat'ta mukadder olarak yazılmıştır. Gayet nadir olarak Levh-i Ezelî'ye kadar keşif çıkar. Ekseri oraya çıkamıyor. İşte bu sırra binaen, geçen Ramazan-ı Şerifte ve Kurban Bayramında ve daha başka vakitlerde istihraca binaen veya keşfiyat nev'inden verilen haberler, muallak oldukları şeraiti bulamadıkları için vukua gelmemişler ve haber verenleri tekzib etmiyorlar. Çünki mukadder imiş, fakat şartı gelmeden o da vukua gelmemiş. Evet Ramazan-ı Şerifte bid'aların ref'ine Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ekseriyetle hâlis duası bir şart ve bir sebeb-i mühim idi. Maalesef câmilere Ramazan-ı Şerifte bid'alar girdiğinden, dualaların kabulüne sed çekip ferec gelmedi. Nasılki sâbık hadîsin sırrıyla: Sadaka, belayı ref' eder. Ekseriyetin hâlis duası dahi, ferec-i umumîyi cezbeder. Kuvve-i cazibe vücuda gelmediğinden, fütuhat da verilmedi.

İKİNCİ MERAKLI SUAL: Bu iki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye karşısında bana, hem alâkadar olduğum çok kardeşlerime kavî bir ihtimal ile ferah verecek bir teşebbüs etmek lâzımken, o vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek bilakis beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde bulundum. Bazı zâtlar hayret içinde hayrette kaldılar. Dediler ki: "Sana işkence eden bu mübtedi' ve kısmen münafık baştaki insanların takib ettikleri siyaseti nasıl görüyorsun ki ilişmiyorsun?" Verdiğim cevabın muhtasarı şudur ki: Bu zamanda ehl-i İslâmın en mühim tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalaletle kalblerin bozulması ve imanın zedelenmesidir. Bunun çare-i yegânesi: Nurdur, nur göstermektir ki, kalbler ıslah olsun, imanlar kurtulsun. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, galebe çalınsa, o kâfirler münafık derecesine iner. Münafık, kâfirden daha fenadır. Demek, topuz böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez. O vakit küfür kalbe girer, saklanır; nifaka inkılab eder. Hem nur, hem topuz.. ikisini, bu zamanda benim gibi bir âciz yapamaz. Onun için bütün kuvvetimle nura sarılmağa mecbur olduğumdan, siyaset topuzu ne şekilde olursa olsun bakmamak lâzım geliyor. Amma maddî cihadın muktezası ise; o vazife şimdilik bizde değildir. Evet ehline göre kâfirin veya mürtedin tecavüzatına sed çekmek için topuz lâzımdır. Fakat iki elimiz var. Eğer yüz elimiz de olsa, ancak nura kâfi gelir. Topuzu tutacak elimiz yok!..

ÜÇÜNCÜ MERAKLI SUAL: Bu yakında İngiliz ve İtalya gibi ecnebilerin bu hükûmete ilişmesiyle, eskiden beri bu vatandaki hükûmetin

hakikî nokta-i istinadı ve kuvve-i maneviyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyic etmekle şeair-i İslâmiyenin bir derece ihyasına ve bid'aların bir derece def'ine medar olacağı halde, neden şiddetle harb aleyhinde çıktın ve bu mes'elenin asayişle halledilmesini dua ettin ve şiddetli bir surette mübtedilerin hükûmetleri lehinde tarafdar çıktın? Bu ise, dolayısıyla bid'alara tarafgirliktir?

Elcevab: Biz, ferec ve ferah ve sürur ve fütuhat isteriz. Fakat kâfirlerin kılıncı ile değil. Kâfirlerin kılınçları başlarını yesin; kılınçlarından gelen faide bize lâzım değil. Zâten o mütemerrid ecnebilerdir ki, münafıkları ehl-i imana musallat ettiler ve zındıkları yetiştirdiler. Hem harb belası ise hizmet-i Kur'aniyemize mühim bir zarardır. Bizim en fedakâr ve en kıymetdar kardeşlerimizin ekserisi kırkbeşten aşağı olduğundan, harb vasıtasıyla vazife-i kudsiye-i Kur'aniyeyi bırakıp askere gitmeye mecbur olacaktılar. Benim param olsa, hüsn-ü rızam ile, böyle kıymetdar kardeşlerimin herbirisini askerlikten kurtarmak için, bedel-i nakdiye bin lira kadar da olsa, verirdim. Böyle yüzer kıymetdar kardeşlerimizin hizmet-i Kur'aniye-i Nuriyeyi bırakıp maddî cihad topuzuna el atmakta, yüzbin lira kendi zararımızı hissediyordum. Hattâ Zekâi'nin bu iki sene askerliği, belki bin lira kadar manevî faidesini kaybettirdi. Her ne ise... Kadîr-i Küll-i Şey, bir dakikada bulutlarla dolmuş cevv-i havayı süpürüp temizleyerek, semanın berrak yüzünde ziyadar güneşi gösterdiği gibi, bu zulümatlı ve rahmetsiz bulutları da izale edip hakaik-i şeriatı güneş gibi gösterir ve ucuz ve dağdağasız verebilir. Onun rahmetinden bekleriz ki, bize pahalı satmasın. Baştakilerin başlarına akıl ve kalblerine iman versin, yeter. O vakit kendi kendine iş düzelir.

DÖRDÜNCÜ MERAKLI SUAL: Diyorlar ki: Madem sizin elinizdeki nurdur, topuz değildir; nura karşı muaraza edilmez ve nurdan kaçılmaz ve nurun izharından zarar gelmez. Neden arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz? Çok nurlu risaleleri halklara gösterilmesini men'ediyorsunuz?

Bu suale karşı cevabın muhtasar meali şudur ki: Başlardaki başların çoğu sarhoş, okumaz. Okusa da anlamaz. Yanlış mana verip ilişir. İlişmemesi için, aklı başına gelinceye kadar göstermemek lâzım geliyor. Hem çok vicdansız insanlar var ki, garaz veya tama' veyahud havf cihetiyle nuru inkâr eder veya gözünü kapar. Onun için kardeşlerime de tavsiye ediyorum ki: İhtiyat etsinler, nâ-ehillerin eline hakikatları vermesinler. Hem ehl-i dünyanın evhamını tahrik edecek işlerde bulunmasınlar. (Haşiye)

(Haşiye): Ciddî bir mes'eleye vesile olabilecek bir latife: Dünkü gün sabahleyin bir dostumun damadı Mehmed yanıma geldi. Mesrurane, beşaretkârane dedi ki:

Hâtime

Bugün Re'fet Bey'in bir mektubunu aldım. Lihye-i Şerife hakkındaki suali münasebetiyle diyorum ki: Hadîsçe sabittir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Lihye-i Saadetinden düşen saçların taneleri mahduddur. Otuz kırk tane veya elli altmış tane gibi az bir mikdarda iken, binler yerde Lihye-i Saadetin saçları bulunması, beni bir zaman çok düşündürdü. O vakit hatırıma gelmiş ki: Lihye-i Saadet, yalnız Lihye-i Şerifin saçlarından ibaret değil, belki re's-i mübarekinin traş oldukça hiçbir şeyini kaybetmeyen Sahabeler, o nurlu ve mübarek ve daimî yaşayacak saçları muhafaza etmişler. Onlar binlerdir. Şimdiki mevcuda müsavi gelebilirler. Yine o vakit hatırıma geldi ki: Acaba her câmide bulunan, sened-i sahih ile bu saç Hazret-i Risalet'in saçı olduğu sabit midir ki, ona karşı ziyaret makul olabilsin? Birden hatıra geldi ki: O saçların ziyareti, vesiledir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a karşı salavat getirmeye sebeb ve bir hürmet ve muhabbete medardır. Vesilelik ciheti o şeyin zâtına bakmaz, vesilelik cihetine bakar. Onun için eğer bir saç hakikî olarak Lihye-i Saadet'ten olmazsa, madem zahir hale göre öyle telakki edilmiş ve o vesilelik vazifesini yapıyor ve hürmete ve teveccühe ve salavata vesile oluyor; kat'î sened ile o saçın zâtını teşhis ve tayin lâzım değildir. Yalnız, aksine kat'î delil olmasın, yeter. Çünki telakkiyat-ı âmme ve kabul-ü ümmet, bir nevi' hüccet hükmüne geçer. Bazı ehl-i takva böyle işlerde, ya takva veya ihtiyat veya azimet noktasında ilişseler de, hususî ilişirler. Bid'a da deseler, bid'a-i hasene nev'inde dâhildir. Çünki vesile-i salavattır. Re'fet Bey mektubunda diyor: "Bu mes'ele ihvanlar beyninde medar-ı münakaşa olmuş." Kardeşlerime tavsiye ediyorum ki: İnşikaka ve iftiraka sebebiyet veren münakaşa etmesinler. Yalnız müdavele-i efkâr suretinde niza'sız mübahaseye alışsınlar.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz sıddık Senirkent'li kardeşlerim İbrahim, Şükrü, Hâfız Bekir, Hâfız Hüseyin, Hâfız Receb Efendiler!

"Senin bir kitabını Isparta'da tab'etmişler, çoklar okuyorlar." Ben dedim: "O, yasak olan tab' değil belki müstensihle bazı nüshalar alınmış ki hükûmet ona birşey demez." Hem dedim: "Sakın bunu senin dostun olan iki münafığa söyleme. Onlar böyle birşey arıyorlar ki, bahane etsinler." İşte kardeşlerim, bu adam çendan bir dostumun damadıdır; o münasebetle benim de ahbabım sayılır. Fakat berberlik münasebetiyle vicdansız muallim ve münafık müdürün dostudur. Orada kardeşlerimizden birisi bilmeyerek öyle söylemiş. İyi oldu ki, en evvel geldi, bana haber verdi. Ben de tenbih ettim, fenalığın önü alındı. Ve teksir makinası binler nüshaları bu perde altında neşretti.

--- sh:»(L:107) ↓ ----------

Hâfız Tevfik ile gönderdiğiniz üç mes'eleye mülhidler eskiden beri ilişiyorlar.

Birincisi:

حَتَّى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ

âyetin ifade ettiği zahir manasına göre: Güneşin, hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurub ettiğini görmüş, diyor.

İkincisi: Sedd-i Zülkarneyn nerededir?

Üçüncüsü: Âhirzamanda Hazret-i İsa'nın (A.S.) geleceğine ve Deccal'ı öldüreceğine dairdir.

Bu suallerin cevabları uzundur. Yalnız muhtasar bir işaretle deriz ki: Âyât-ı Kur'aniye, üslûb-u Arabiye üzerine ve zahir nazara göre umumun anlayacağı bir tarzda ifade ettiği için, çok defa teşbih ve temsil suretinde beyan ediyor.

İşte

تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ

yani Güneş'in, hararetli ve çamurlu bir çeşme gibi görünen Bahr-i Muhit-i Garbî'nin sahilinde veya volkanlı, alevli, dumanlı dağın gözünde gurub ettiğini Zülkarneyn görmüş. Yani: Zahir nazarda Bahr-i Muhit-i Garbî'nin sevahilinde, yazın şiddet-i hararetiyle etrafındaki bataklık hararetlenmiş, tebahhur ettiği bir zamanda o buhar arkasında büyük bir çeşme havzası suretinde uzaktan Zülkarneyn'e görünen Bahr-i Muhit'in bir kısmında Güneş'in zahirî gurubunu görmüş. Veya volkanlı, taş ve toprak ve maden sularını karıştırarak fışkıran bir dağın başında yeni açılmış ateşli gözünde, semavatın gözü olan Güneş'in gizlendiğini görmüş.

Evet Kur'an-ı Hakîm'in mu'cizane belâgat-ı ifadesi bu cümle ile çok mesaili ders veriyor. Evvelâ: Zülkarneyn'in mağrib tarafına seyahatı, şiddet-i hararet zamanında ve bataklık tarafına ve Güneş'in gurub avanına ve volkanlı bir dağın fışkırması vaktine tesadüf ettiğini beyan etmekle, Afrika'nın tamam istilâsı gibi çok ibretli mes'elelere işaret eder. Malûmdur ki: Görünen hareket-i Şems, zahirîdir ve Küre-i Arz'ın mahfî hareketine delildir; onu haber veriyor. Hakikat-ı gurub murad değildir. Hem çeşme, teşbihtir. Uzaktan büyük bir deniz, küçük bir havuz gibi görünür. Hararetten çıkan sis ve buharlar ve bataklıklar arkasında görünen bir denizi, çamur içinde bir çeşmeye teşbihi ve Arabça hem çeşme,

hem Güneş, hem göz manasında olan عَيْنٍ kelimesi, esrar-ı belâgatça gayet manidar ve münasibdir. (Haşiye) Zülkarneyn'in nazarında uzaklık cihetiyle öyle göründüğü gibi, Arş-ı A'zam'dan gelen ve ecram-ı semaviyeye kumanda eden semavî hitab-ı Kur'anî, bir misafirhane-i Rahmaniyede sirac vazifesini gören müsahhar Güneş'i Bahr-i Muhit-i Garbî gibi bir çeşme-i Rabbanîde gizleniyor demesi, azametine ve ulviyetine yakışıyor ve mu'cizane üslûbu ile, denizi hararetli bir çeşme ve dumanlı bir göz gösterir. Ve semavî gözlere öyle görünür.

Elhasıl: Bahr-i Muhit-i Garbî'ye çamurlu bir çeşme tabiri, Zülkarneyn'e nisbeten uzaklık noktasında o büyük denizi bir çeşme gibi görmüş. Kur'anın nazarı ise herşeye yakın olduğu cihetle, Zülkarneyn'in galat-ı his nevindeki nazarına göre bakamaz, belki Kur'an semavata bakarak geldiğinden Küre-i Arz'ı kâh bir meydan, kâh bir saray bazan bir beşik, bazan bir sahife gibi gördüğünden; sisli, buharlı koca Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbî'yi bir çeşme tabir etmesi, azamet-i ulviyetini gösteriyor.

İkinci Sualiniz: Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ye'cüc, Me'cüc kimlerdir?

Elcevab: Eskiden bu mes'eleye dair bir risale yazmıştım. O vaktin mülhidleri onunla mülzem olmuşlardı. Şimdilik hem o risale yanımda yoktur, hem kuvve-i hâfızam ta'til-i eşgal etmiş, yardım etmiyor. Hem Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalı'nda bir nebze bu mes'eleden bahsedilmiş. Onun için bu mes'elenin yalnız iki üç nüktesine gayet muhtasar bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ehl-i tahkikin beyanına göre, hem Zülkarneyn ünvanının işaretiyle, Yemen padişahlarından Zülyezen gibi "zü" kelimesiyle başlayan isimleri bulunduğundan bu Zülkarneyn, İskender-i Rumî değildir. Belki Yemen padişahlarından birisidir ki, Hazret-i İbrahim'in zamanında bulunmuş ve Hazret-i Hızır'dan ders almış. İskender-i Rumî ise, miladdan takriben üçyüz sene evvel gelmiş, Aristo'dan ders almış. Tarih-i beşerî, muntazam surette üçbin seneye kadar gidiyor. Bu nâkıs ve kısa tarih nazarı,

---

(Haşiye): فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ deki عَيْنٍ tabiri, esrar-ı belâgatça latif bir manayı remzen ihtar ediyor. Şöyle ki: "Sema ve yüzü, Güneş gözüyle zeminin yüzündeki cemal-i rahmeti seyirden sonra, zemin dahi deniz gözüyle yukarıdaki azamet-i İlahiyeyi temaşayı müteakib; o iki göz birbiri içine kapanırken, rûy-i zemindeki gözleri kapıyor." diye mu'cizane bir kelime ile hatırlatıyor ve gözler vazifesine paydos işaretine işaret ediyor.

--- sh:»(L:109) ↓ ----------
Hazret-i İbrahim zamanından evvel doğru olarak hükmedemiyor. Ya hurafe-vari, ya münkirane, ya gayet muhtasar gidiyor. Bu Yemenî Zülkarneyn, tefsirlerde eskiden beri İskender namıyla iştiharının sebebi, ya o Zülkarneyn'in bir ismi İskender'dir ki, İskender-i Kebir ve Eski İskender'dir. Veyahut âyât-ı Kur'aniyenin zikrettiği hâdisat-ı cüz'iyeler; küllî hâdisatın uçları olduğu cihetle:

Zülkarneyn olan İskender-i Kebir'in nübüvvetkârane irşadatıyla akvam-ı zalime ile milel-i mazlume ortasında hail ve gaddarların garetlerine mani olacak meşhur sedd-i Çin'in binasını kurduğu gibi; İskender-i Rumî misillü müteaddid cihangirler ve kuvvetli padişahlar, maddî cihetinde ve manevî âlem-i insaniyetin padişahları olan bir kısım enbiya ve bazı aktab dahi manevî ve irşadî cihetinde o Zülkarneyn'in arkasında gidip iktida edip, mazlumları zalimlerden kurtaracak çarelerin mühimlerinden olan dağlar ortalarında sedleri (Haşiye) , sonra dağlar başlarında kal'aları kurmuşlar. Ya bizzât maddî kuvvetleriyle veyahud irşad ve tedbirleriyle tesis etmişler. Sonra şehirlerin etrafında surları ve ortalarında kal'aları, tâ son çare olan kırkikilik topları ve kal'a-i seyyar gibi diritnavtları yapmışlar. Hattâ rûy-i zeminin en meşhur seddi ve kaç günlük uzak bir mesafe tutan Sedd-i Çini Kur'an lisanıyla Ye'cüc ve Me'cücün ve tabir-i diğerle tarih lisanında Mançur ve Moğol denilen ve âlem-i beşeriyeti kaç defa zîr ü zeber eden ve Himalaya Dağları'nın arkasından çıkan ve şarktan garba kadar harab eden akvam-ı vahşiye ve garetkâr milletlerin Hind ve Çin'deki akvam-ı mazlumeye tecavüzlerini durdurmak için o Himalaya silsilelerine yakın iki dağ ortasında uzun bir sed yaptığı ve o akvam-ı vahşiyenin kesretle hücumlarına çok zaman mani olduğu gibi, Kafkas dağlarında Derbent cihetinde yine çapulcu garetgir akvam-ı Tatariyenin hücumunu durdurmak için Zülkarneyn-misal eski İran padişahlarının himmetiyle sedler yapılmıştır. Bu neviden çok sedler var. Kur'an-ı Hakîm umum nev-i beşer ile konuştuğu için, zahiren bir hâdise-i cüz'iyeyi zikredip, umum o hâdiseye benzer hâdisatı ihtar ederek konuşuyor.

İşte bu nokta-i nazardandır ki, Sedd'e ve Ye'cüc ve Me'cüce dair rivayetler ve akval-i müfessirîn, ayrı ayrı gidiyor.

Hem Kur'an-ı Hakîm, münasebat-ı kelâmiye cihetinde bir hâdiseden uzak bir hâdiseye intikal eder. Bu münasebatı düşünmeyen zanneder ki, iki hâdisenin zamanları birbirine yakındır. İşte Sedd'in harabiyetinden kıyametin kopmasını Kur'anın haber vermesi, kurbiyet-i zaman cihetiyle

---

(Haşiye): Rûy-i zeminde mürur-u zamanla dağ şeklini almış, tanınmayacak bir surete gelmiş çok sun'î sedler vardır.

değil, belki münasebat-ı kelâmiye cihetinde iki nükte içindir: Yani bu sed nasıl harab olacak, öyle de dünya harab olacaktır. Hem nasılki fıtrî ve İlahî sedler olan dağlar metindir, ancak kıyametin kopmasıyla harab olurlar; öyle de bu sed dahi dağ gibi metindir, ancak dünyanın harab olmasıyla hâk ile yeksan olabilir. İnkılabat-ı zaman tahribat yapsa da, çoğu sağlam kalır demektir. Evet Sedd-i Zülkarneyn'in külliyetinden bir ferdi olan Sedd-i Çinî binler sene yaşadığı halde daha meydanda duruyor. İnsanın eliyle zemin sahifesinde yazılan, mücessem, mütehaccir, manidar tarih-i kadîmden uzun bir satır olarak okunuyor.

Üçüncü Sualiniz: Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın Deccal'ı öldürmesi, hem Birinci Mektub'da ve hem Onbeşinci Mektub'da gayet muhtasar ve size kâfi bir cevab vardır.

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz, fedakâr, sıddık, vefadar kardeşlerim Hoca Sabri (R.H.) ve Hâfız Ali (R.H.); "Mugayyebat-ı Hamse"ye dair Sure-i Lokman'ın âhirindeki âyetin hakkında mühim sualinize gayet mühim bir cevab isterken, maatteessüf şimdiki halet-i ruhiyem ve ahval-i maddiyem o cevaba müsaid değildir. Yalnız sualinizin temas ettiği bir iki noktaya gayet mücmel işaret edeceğiz. Şu sualinizin meali gösteriyor ki, ehl-i ilhad tarafından tenkid suretinde mugayyebat-ı hamseden yağmurun gelmek vaktine ve rahm-ı maderdeki ceninin keyfiyetine itiraz edilmiş. Demişler ki: "Rasadhanelerde bir âletle yağmurun vakt-i nüzulü keşfediliyor. Onu da, Allah'tan başkası da biliyor. Hem röntgen şuaıyla rahm-ı maderdeki ceninin müzekker, müennes olduğu anlaşılıyor. Demek mugayyebat-ı hamseye ıttıla kabildir?"

Elcevab: Yağmurun vakt-i nüzulü bir kaideye merbut olmadığı için, doğrudan doğruya meşiet-i hâssa-i İlahiye ile bağlı ve hazine-i rahmetten hususî iradeye tâbi' olduğunun bir sırr-ı hikmeti şudur ki: Kâinatta en mühim hakikat ve en kıymetdar mahiyet; nur, vücud ve hayat ve rahmettir ki, bu dört şey perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya kudret-i İlahiye ve meşiet-i hâssa-i İlahiyeye bakar. Sair masnuatta zahirî esbab, kudretin tasarrufuna perde oluyorlar. Ve muttarid kanunlar ve kaideler, bir derece irade ve meşiete hicab oluyor. Fakat vücud, hayat ve nur ve rahmette o perdeler konulmamış. Çünki perdelerin sırr-ı hikmeti

o işde cereyan etmiyor. Madem vücudda en mühim hakikat, rahmet ve hayattır; yağmur, hayata menşe ve medar-ı rahmet, belki ayn-ı rahmettir. Elbette vesait perde olmayacak. Kaide ve yeknesaklık dahi, meşiet-i hâssa-i İlahiyeyi setretmeyecek; tâ ki her vakit, herkes, herşeyde şükür ve ubudiyete ve sual ve duaya mecbur olsun. Eğer bir kaide dâhilinde olsaydı, o kaideye güvenip şükür ve rica kapısı kapanırdı. Güneş'in tulûunda ne kadar menfaatler olduğu malûmdur. Halbuki muttarid bir kaideye tâbi' olduğundan, Güneş'in çıkması için dua edilmiyor ve çıkmasına dair şükür yapılmıyor. Ve ilm-i beşerî o kaidenin yoluyla yarın Güneş'in çıkacağını bildiği için, gaibden sayılmıyor. Fakat yağmurun cüz'iyatı bir kaideye tâbi' olmadığı için, her vakit insanlar rica ve dua ile dergâh-ı İlahiyeye ilticaya mecbur oluyorlar. Ve ilm-i beşerî, vakt-i nüzulünü tayin edemediği için, sırf hazine-i rahmetten bir nimet-i hâssa telakki edip hakikî şükrediyorlar.

İşte bu âyet, bu nokta-i nazardan yağmurun vakt-i nüzulünü, mugayyebat-ı hamseye idhal ediyor. Rasadhanelerdeki âletle, bir yağmurun mukaddematını hissedip vaktini tayin etmek, gaibi bilmek değil, belki gaibden çıkıp âlem-i şehadete takarrübü vaktinde bazı mukaddematına ıttıla suretinde bilmektir. Nasıl, en hafî umûr-u gaybiye vukua geldikte veyahud vukua yakın olduktan sonra hiss-i kabl-el vuku'un bir nev'iyle bilinir. O, gaybı bilmek değil; belki o, mevcudu veya mukarreb-ül vücudu bilmektir. Hattâ ben kendi asabımda bir hassasiyet cihetiyle yirmidört saat evvel, gelecek yağmuru bazan hissediyorum. Demek yağmurun mukaddematı, mebadileri var. O mebadiler, rutubet nev'inden kendini gösteriyor, arkasından yağmurun geldiğini bildiriyor. Bu hal, aynen kaide gibi, ilm-i beşerin gaibden çıkıp daha şehadete girmeyen umûra vusule bir vesile olur. Fakat daha âlem-i şehadete ayak basmayan ve meşiet-i hassa ile rahmet-i hassadan çıkmayan yağmurun vakt-i nüzulünü bilmek, ilm-i Allâm-ül Guyub'a mahsustur.

Kaldı ikinci mes'ele: Röntgen şuaıyla rahm-ı maderdeki çocuğun erkek ve dişisini bilmek ile وَ يَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ âyetinin meal-i gaybîsine münafî olamaz. Çünki âyet yalnız zükûret ve ünûset keyfiyetine değil, belki o çocuğun acib istidad-ı hususîsi ve istikbalde kesbedeceği vaziyetine medar olan mukadderat-ı hayatiyesinin mebadileri, hattâ sîmasındaki gayet acib olan sikke-i Samediyet muraddır ki, çocuğun o tarzda bilinmesi, ilm-i Allâm-ül Guyub'a mahsustur. Yüzbin röntgen-misal fikr-i beşerî birleşse, yine o çocuğun umum efrad-ı beşeriyeye karşı birer alâmet-i farikası bulunan yalnız hakikî sîma-yı vechiyesini keşfedemez.

--- sh:»(L:112) ↓ ----------
Nerede kaldı ki sîma-yı vechîsinden yüz defa daha hârika olan istidadındaki sîma-yı manevîyi keşfedebilsin. Başta dedik ki: Vücud ve hayat ve rahmet, bu kâinatta en mühim hakikatlardır ve en mühim makam onlarındır. İşte onun için o câmi' hakikat-ı hayatiye, bütün incelikleriyle ve dekaikiyle irade-i hâssaya ve rahmet-i hâssaya ve meşiet-i hâssaya bakmalarının bir sırrı şudur ki: Hayat, bütün cihazatıyla ve cihatıyla şükür ve ubudiyet ve tesbihin menşe ve medarı olduğundandır ki, irade-i hâssaya hicab olan yeknesaklık ve kaidelik ve rahmet-i hâssaya perde olan vesait-i zahiriye konulmamıştır. Cenab-ı Hakk'ın rahm-ı maderdeki çocukların sîma-yı maddî ve manevîlerinde iki cilvesi var:

Birisi: Vahdetini ve Ehadiyetini ve Samediyetini gösterir ki, o çocuk âza-yı esasîde ve cihazat-ı insaniyenin enva'ında sair insanlarla muvafık ve mutabık olduğu cihetle, Hâlık ve Sâniinin vahdetine şehadet ediyor. O cenin bu lisan ile bağırıyor ki: "Bana bu sîma ve âzayı veren kim ise, bütün esasat-ı âzada bana benzeyen bütün insanların sânii dahi O'dur. Ve hem bütün zîhayatın sânii O'dur."

İşte rahm-ı maderdeki ceninin bu lisanı, gaybî değil, kaideye ve ıttırada ve nev'ine tabi olduğu için malûmdur, bilinebilir. Âlem-i şehadetten âlem-i gayba girmiş bir daldır ve bir dildir.

İkinci cihet: Sîma-yı istidadiye-i hususiyesi ve sîma-yı vechiye-i şahsiyesi lisanıyla Sâniinin ihtiyarını, iradesini ve meşietini ve rahmet-i hassasını ve hiçbir kayd altında olmadığını, bağırıp gösteriyor. Fakat bu lisan, gayb-ül gaybdan geliyor. İlm-i ezelîden başkası, kabl-el vücud bunu göremiyor ve ihata edemiyor. Rahm-ı maderde iken bu sîmanın binde bir cihazatı görünmekle, bilinmiyor!

Elhasıl: Ceninin sîma-yı istidadîsinde ve sîma-yı vechiyesinde hem delil-i vahdaniyet var, hem ihtiyar ve irade-i İlahiyenin hücceti vardır. Eğer Cenab-ı Hak muvaffak etse, mugayyebat-ı hamseye dair bazı nükteler yazılacaktır. Şimdilik bundan fazla vaktim ve halim müsaade etmedi, hâtime veriyorum.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Onyedinci Lem'a

(Zühre'den gelmiş "Onbeş Nota"dan ibarettir.)

Mukaddime

Oniki sene evvel (*) inayet-i Rabbaniye ile, marifet-i İlahiyede bir hareket-i fikriye ve bir seyahat-ı kalbiye ve bir inkişafat-ı ruhiyede tezahür eden bazı lemaat-ı tevhidiyeyi Arabî olarak Notalar suretinde Zühre, Şu'le, Habbe, Şemme, Zerre, Katre gibi risalelerde kaydetmiştim. Uzun bir hakikatın yalnız bir ucunu göstermek ve parlak bir nurun yalnız bir şuaını irae etmek tarzında yazıldığından, yalnız kendi kendime birer hatıra ve birer ihtar şeklinde olduğundan, başkalarının istifadesi mahdud kalmıştı. Hususan en mümtaz ve en has kardeşlerimin kısm-ı a'zamı Arabî okumamışlar. Bunların ısrarı ve ilhahıyla o Notaların, o Lem'aların kısmen izahlı ve kısmen kısa bir mealini Türkçe olarak yazmağa mecbur oldum. Şu Notalar ve Arabî risaleler, Yeni Said'in en evvel hakikat ilminden bir derece şuhud suretinde gördüğü için tağyir edilmeden mealleri yazıldı. Onun için bazı cümleler sair Sözlerde de zikredilmekle beraber burada da zikrediliyor; ve bir kısmı gayet mücmel olmakla beraber izah edilmiyor, tâ letafet-i asliyesini kaybetmesin.

BİRİNCİ NOTA: Kendi nefsime hitaben demiştim: Ey gafil Said! Bil ki: Şu âlemin fenasından sonra sana refakat etmeyen ve dünyanın harabıyla senden müfarakat eden bir şeye kalbini bağlamak sana lâyık değildir. Hususan senin asrının inkırazıyla seni terkedip arka çeviren ve bahusus berzah seferinde arkadaşlık etmeyen ve hususan seni kabir

(*): Oniki sene evvel denilen tarih; Hicri 1340, Miladi 1921 seneleridir.

kapısına kadar teşyi' etmeyen, hususan bir iki sene zarfında ebedî bir firak ile senden ayrılıp günahını senin boynuna takan, hususan senin rağmına olarak husulü anında seni terkeden fâni şeylerle kalbini bağlamak, kâr-ı akıl değildir. Eğer aklın varsa; uhrevî inkılabatında, berzahî etvarında ve dünyevî inkılabatının müsadematı altında ezilen, bozulan ve ebedî seferde sana arkadaşlığa muktedir olmayan işleri bırak, ehemmiyet verme, onların zevalinden kederlenme. Sen kendi mahiyetine bak ki: Senin latifelerin içinde öyle bir latife var ki, ebedden ve ebedî zâttan başkasına razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor, masivasına tenezzül etmez. Bütün dünyayı ona versen, o fıtrî ihtiyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının ve latifelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîm'in emrine muti' olan o sultanına itaat et, kurtul!..

İKİNCİ NOTA: Hakikatdar bir rü'yada gördüm ki, insanlara diyordum: "Ey insan! Kur'anın desatirindendir ki, Cenab-ı Hakk'ın masivasından hiçbir şeyi ona taabbüd edecek bir derecede kendinden büyük zannetme. Hem sen kendini hiçbir şeyden tekebbür edecek derecede büyük tutma. Çünki mahlukat, mabudiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlukiyet nisbetinde de birdirler."

ÜÇÜNCÜ NOTA: Ey gafil Said! Bil ki: Galat-ı his nev'inden gayet muvakkat dünyayı lâyemut ve daimî görüyorsun. Etrafına ve dünyaya baktığın zaman bir derece sabit ve müstemir gördüğünden, fâni nefsini de o nazar ile sabit telakki ettiğinden, yalnız kıyametin kopacağından dehşet alıyorsun. Güya kıyametin kopmasına kadar yaşayacaksın gibi, yalnız ondan korkuyorsun. Aklını başına al. Sen ve hususî dünyan, daimî zeval ve fena darbesine maruzsunuz. Senin bu galat-ı hissin ve mağlatan şu misale benzer ki:

Bir adam elinde olan âyinesini bir hane veya bir şehre veya bir bahçeye karşı tutsa; misalî bir hane, bir şehir, bir bahçe o âyinede görünür. Edna bir hareket ve küçük bir tegayyür âyinenin başına gelse, o misalî hane ve şehir ve bahçede herc ü merc ve karışıklık düşer. Hariçteki hakikî hane, şehir ve bahçenin devam ve bekası sana faide vermez. Çünki senin elindeki âyinedeki hane ve sana ait şehir ve bahçe, yalnız âyinenin sana verdiği mikyas ve mizan iledir. Senin hayatın ve ömrün, âyinedir. Senin dünyanın direği ve âyinesi ve merkezi, senin ömrün ve hayatındır. Her dakikada o hane ve şehir ve bahçenin ölmesi mümkün ve harab olması muhtemel olduğundan, her dakika senin başına yıkılacak ve senin kıyametin kopacak bir vaziyettedir. Madem öyledir; sen, bu hayatına ve dünyana, çekemedikleri ve kaldıramadıkları yükleri yükletme!..

DÖRDÜNCÜ NOTA: Bil ki: Ekseriyetle Fâtır-ı Hakîm'in âdetidir, ehemmiyetli ve kıymetdar şeyleri aynıyla iade ediyor. Yani, ekser eşyanın misliyle tazelenmesi, mevsimlerin tebeddülünde, asırların değişmesinde o kıymetdar ehemmiyetli şeyleri aynıyla iade ediyor. Yevmî ve senevî ve asrî haşirlerin umumunda, şu kaide-i âdetullah ekseriyetle muttarid görünüyor. İşte bu sabit kaideye binaen deriz: Madem fünunun ittifakıyla ve ulûmun şehadetiyle, hilkat şeceresinin en mükemmel meyvesi insandır. Ve mahlukat içinde en ehemmiyetli insandır. Ve mevcudat içinde en kıymetdar insandır. Ve insanın bir ferdi, sair hayvanatın bir nev'i hükmündedir. Elbette kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşir ve neşr-i ekberde beşerin herbir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir.

BEŞİNCİ NOTA: Şu notada Avrupa fününu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fünun ve medeniyeti, o seyahat-ı kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılab ederek ziyade müşkilâta medar olduğundan, bilmecburiye Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şehadet eden hissiyat-ı nefsaniyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir:

Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyz ile hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi' san'atları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takib eden bu birinci Avrupa'ya hitab etmiyorum. Belki felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek, beşeri sefahete ve dalalete sevkeden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitab ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-ı ruhiyede, mehasin-i medeniyet ve fünun-u nâfiadan başka olan malayani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakîm ve dalaletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, beşerin saadeti bu ikisi iledir. Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek.

Ey küfr ü küfranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibet-zede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın cismiyle, zahirî bir surette aldatıcı bir zînet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ud denilebilir mi? Âyâ görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi

kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazib ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Halbuki senin şeametinle, kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalalet darbesini yiyen ve o dalalet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba zâil, yalancı bir cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu cehennemde azab çeken bir insana mes'ud denilebilir mi? İşte sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın, yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azab çektiriyorsun.

Ey beşerin nefs-i emmaresi! Bu temsile bak, beşeri nereye sevkettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında bîçare âciz bir adam bulunur. Zalimler hücum edip malını, eşyasını gasbederek kulübeciğini harab ediyorlar, bazan da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak haline sema ağlıyor. Nereye bakılsa hal bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler, zalimlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan umumî bir matem, o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrın elemiyle müteellim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Halbuki vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden; o yolda giden, iki şeyden birisine mecbur olur. Ya insaniyetten tecerrüd edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin veyahud kalb ve aklın muktezasını ibtal etsin.

Ey sefahet ve dalaletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi birtek gözü taşıyan kör dehan ile ruh-u beşere bu cehennemî haleti hediye ettin! Sonra anladın ki: Bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı a'lâ-yı illiyyînden, esfel-i safilîne atar. Hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten ibtal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fantaziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte beşere açtığın yol ve verdiğin saadet, bu misale benzer.

İkinci yol ki: Kur'an-ı Hakîm, hidayetiyle beşere hediye etmiştir. Şöyledir: Görüyoruz ki o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir Sultan-ı Âdil'in müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Arasıra o Sultan'ın emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mîrî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar. Fakat hakikat noktasında terhisle müferrah olup, Sultan'ın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar. Bazan terhis memurları acemî bir nefere rastgeliyorlar.

--- sh:»(L:117) ↓ ----------
Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et!" diyorlar. Nefer diyor: "Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim; sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmiş iseniz, göz ve baş üstüne geldiniz, emrini gösteriniz; yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle döğüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünki nefsim benim değil, benim sultanımındır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, mâlikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve Sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!

İşte o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hal bir nümunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkiyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve muzıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte Kur'an-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle iki cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefsine mâliktir ve kendi zâtı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı, yaşamak ve bekasını temin etmektir." diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerim'in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-i itaatla imtisal edilen düstur-u teavünle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmane, kerimane cilvelerini cidal zannedip, "Hayat bir cidaldir" diye ahmakane hükmetmişsin. Acaba o düstur-u teavünün cilvesinden olan zerrat-ı taamiyenin, kemal-i şevk ile beden hüceyrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldir? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o imdad ve o koşmak, Kerim bir Rabb'in emriyle bir teavündür. Hem çürük bir esasın: "Herşey kendi nefsine mâliktir" diyorsun. Hiçbir şey kendi nefsine mâlik olmadığına kat'î bir delil şudur ki: Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Halbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef'al-i ihtiyariyesinden yüz cüz'ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktidarına giren yalnız meşkuk tek bir cüz'dür. Böyle en zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne mâlik olmayan, nasıl kendine mâliktir denilir? Böyle en eşref ve ihtiyarı en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa; "Sair hayvanat ve cemadat kendi kendine mâliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemadattan daha ziyade camid ve şuursuz olduğunu

isbat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü dehandır. Yani hârika, menhus zekândır. O kör dehan ile, herşeyin Hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabiata isnad ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlıkın malını bâtıl mabud olan tagutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında her zîhayat, herbir insan, tek başıyla hadsiz a'daya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zâil lem'a gibi bir şuur, çabuk söner şu'le gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömür ile, o hadsiz a'daya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Halbuki o bîçare zîhayatın sermayesi, binler matlublarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete giriftar olduğu zaman; sağır, kör esbabdan başka derdine derman beklemiyor, وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ اِلاَّ فِى ضَلاَلٍ sırrına mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalbetmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için; yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürur ile beşerin yüzüne tebessüm etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hallerindeki eblehane gülmesine, o ışıklar müstehziyane gülüp eğleniyor. Herbir zîhayat senin şakirdlerin nazarında zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sadâlar ölümlerden, elemlerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi, kendine rab telakki eden bir firavun-u zelildir. Hem senin şakirdin mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir. Hem cebbardır fakat kalbinde bir nokta-i istinad bulamadığı için, zâtında gayet âciz bir cebbar-ı hodfüruştur. O şakirdin gaye-i himmeti, hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-ı nefsini arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor. Herşeyi nefsine feda ediyor. Amma Kur'anın hâlis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat a'zam-ı mahlukata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve a'zam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir. Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelalinden başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halim-i âlîhimmettir. Hem fakirdir fakat onun Mâlik-i Kerim'i ona ileride iddihar ettiği mükâfat ile bir fakir-i müstağnidir. Hem zaîftir fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinad eden bir zaîf-i kavîdir ki, Kur'an hakikî bir şakirdine cennet-i ebediyeyi

dahi gaye-i maksad yaptırmadığı halde; bu zâil fâni dünyayı ona gaye-i maksad hiç yapar mı? İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirdleriyle Kur'an-ı Hakîm'in tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla müvazene edebilirsiniz. Şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçar, onun aleyhinde dava açar. Kur'anın şakirdi ise, semavat ve arzdaki umum sâlih ibadı kendine kardeş telakki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder ve saadetleriyle mes'ud oluyor ve ruhunda şedid bir alâkayı onlara karşı hisseder. Hem en büyük şey olan Arş ve Şems'i, müsahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahluk telakki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki: Kur'an, kendi şakirdlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki; doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz Esma-i İlahiyenin cilvelerini gösteren doksan dokuz âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak şakirdlerinin ellerine verir. "Evradlarınızı bununla okuyunuz." der. İşte Kur'anın tilmizlerinden Şah-ı Geylanî, Rufaî, Şazelî (R.A.) gibi şakirdleri, virdlerini okudukları vakit dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adedlerini, mahlukatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla evradlarını okuyorlar. Cenab-ı Hakk'ı zikir ve tesbih ediyorlar. İşte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın mu'cizane terbiyesine bak ki: Nasıl edna bir kederle ve küçük bir gam ile başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlub olan bu küçük insan, terbiye-i Kur'an ile ne kadar teâli ediyor. Ve ne derece letaifi inbisat eder ki: Koca dünya mevcudatını, virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve Cennet'i zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü halde, kendi nefsini Cenab-ı Hakk'ın edna bir mahlukunun üstünde büyük tutmuyor. Nihayet izzet içinde, nihayet tevazuu cem'ediyor. Felsefe şakirdlerinin buna nisbeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte felsefe-i sakîme-i Avrupaiyeden yek-çeşm olan dehasının yanlış gördüğü hakikatları; iki cihana bakan, gayb-aşina parlak iki gözü ile iki âleme nazar eden, beşer için iki saadete iki eliyle işaret eden hüda-yı Kur'anî der ki: "Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin mâliki, herşeye kadîr, herşeyi bilir bir Rahîm-i Kerim'dir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor. Tâ senin için muhafaza etsin, zayi' olmasın. İleride mühim bir fiat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin. Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana rızk olarak gönderiyor ve senin tâkatın yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi; o Mâlik'in esmasına ve şuunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de:

--- sh:»(L:120) ↓ ----------

اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ Yani: Ben mâlikimin hizmetindeyim. Ey musibet! Eğer onun izin ve rızasıyla geldin ise, merhaba, safa geldin! Çünki elbette bir vakit ona döneceğiz ve onun huzuruna gideceğiz ve ona müştakız. Madem herhalde bir zaman bizi hayatın tekâlifinden âzad edecektir. Haydi ey musibet! O terhis ve o âzad etmek, senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazifeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa; benim tâkatım yettikçe, emin olmayana Mâlikimin emanetini teslim etmem!" der.

İşte binden bir nümune olarak, deha-yı felsefînin ve hüda-yı Kur'anînin verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet iki tarafın hakikat-ı hali sâbıkan beyan edilen tarz ile gidiyor. Fakat hidayet ve dalalette insanların dereceleri mütefavittir. Gafletin mertebeleri muhteliftir. Herkes her mertebede bu hakikatı tamamıyla hissedemez. Çünki gaflet, hissi ibtal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede ibtal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her günde otuzbin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tagutlarıyla ve fünun-u tabiiyeleriyle dalalete gidenlere ve onları körükörüne taklid edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler!

Ey bu vatan gençleri! Firenkleri taklide çalışmayınız! Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahet ve bâtıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok! Yok! Sefihane taklid edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi i'dam ediyorsunuz. Âgâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz!.. Çünki şu surette ittibaınız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir istihzadır!..

هَدَينَا اللهُ وَ اِيَّاكُمْ اِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

ALTINCI NOTA: Ey kâfirlerin çokluklarından ve onların bazı hakaik-i imaniyenin inkârındaki ittifaklarından telaşa düşen ve itikadını bozan bîçare insan! Bil ki: Kıymet ve ehemmiyet, kemmiyette ve aded çokluğunda değil. Çünki insan eğer insan olmazsa, şeytan bir hayvana inkılab eder. İnsan, bazı firenkler ve firenk-meşrebler gibi ihtirasat-ı hayvaniyede terakki ettikçe, daha şiddetli bir hayvaniyet mertebesini alır. Sen görüyorsun ki; hayvanatın kemmiyet ve aded itibariyle hadsiz

bir çokluğu varken, ona nisbeten insan gayet az iken, umum enva'-ı hayvanat üstünde sultan ve halife ve hâkim olmuştur. İşte muzır kâfirler ve kâfirlerin yolunda giden sefihler, Cenab-ı Hakk'ın hayvanatından bir nevi habislerdir ki, Fâtır-ı Hakîm onları dünyanın imareti için halketmiştir. Mü'min ibadına ettiği nimetlerin derecelerini bildirmek için, onları bir vâhid-i kıyasî yapıp, akibetinde müstehak oldukları Cehennem'e teslim eder.

İşte küffarın ve ehl-i dalaletin bir hakikat-ı imaniyeyi inkâr ve nefyetmelerinde kuvvet yoktur. Çünki nefiy sırrıyla ittifakları kuvvetsizdir. Bin nefyediciler, birtek hükmündedir. Meselâ: Bütün İstanbul ahalisi, Ramazanın başında ay'ı görmediğinden nefyetse, iki şahidin isbatıyla o cemm-i gafîrin nefiy ve ittifakı sukut eder. Madem küfrün ve dalaletin mahiyeti nefiydir ve inkârdır, cehildir ve ademdir, küffarın kesret ile ittifakı ehemmiyetsizdir. Ehl-i hakkın, hak ve sabit ve sübutu isbat olunan mesail-i imaniyede şuhuda istinad eden iki mü'minin hükmü, hadsiz o ehl-i dalaletin ittifakına racih olur, galebe eder. Bu hakikatın sırrı şudur ki: Nefyedenlerin davaları sureten bir iken, müteaddiddir; birbiriyle ittihad edemez ki kuvvetlensin. İsbat edicilerin davaları ittihad ediyor, birbirinden kuvvet alır. Çünki gökteki hilâl-i Ramazanı görmeyen der ki: "Benim nazarımda ay yoktur; benim yanımda görünmüyor." Başkası da, "Nazarımda yoktur" der. Daha başkası da öyle der. Herbiri kendi nazarında "yoktur" der. Herbirinin nazarları ayrı ayrı ve nazara perde olan esbab dahi ayrı ayrı olabildiği için, davaları da ayrı ayrı olur; birbirine kuvvet veremez. Fakat isbat edenler demiyor ki: "Benim nazarımda ve gözümde hilâl var." Belki "Nefs-ül emirde, göğün yüzünde hilâl vardır, görünür" der. Görenler bütün aynı davayı ve "nefs-ül emirde vardır" der. Demek bütün davalar birdir. Nefyedenlerin nazarları ayrı ayrı olduğundan, davaları da ayrı ayrı olur. Nefs-ül emre hükmedemiyorlar. Çünki nefs-ül emirde nefiy isbat edilmez. Çünki ihata lâzımdır.

وَ الْعَدَمُ الْمُطْلَقُ لاَ يُثْبِتُ اِلاَّ بِمُشْكِلاَتٍ عَظِيمَةٍ

bir kaide-i usûldür. Evet birşeyi dünyada var desen, yalnız o şeyi göstermek kâfi gelir. Eğer yok deyip nefyetsen, bütün dünyayı eleyip göstermek lâzım gelir ki, tâ o nefiy isbat edilsin.

İşte bu sırra binaen; ehl-i küfrün bir hakikatı nefyetmesi ise, bir mes'eleyi halletmek veyahud dar bir delikten geçmek veyahud bir hendekten atlamak misalindedir ki; bin de, bir de, birdir. Çünki birbirine yardımcı olamaz. Fakat isbat edenler nefs-ül emirde hakikat-ı hale baktıkları için, müddeaları ittihad ediyor. Kuvvetleri birbirine yardım eder. Büyük bir taşın kaldırmasına benzer ki, ne kadar eller yapışsa daha ziyade kaldırması kolay olur ve birbirinden kuvvet alır.

YEDİNCİ NOTA: Ey müslümanları dünyaya şiddetle teşvik eden ve san'at ve terakkiyat-ı ecnebiyeye cebr ile sevkeden bedbaht hamiyet-füruş! Dikkat et, bu milletin bazılarının din ile bağlandıkları rabıtaları kopmasın! Eğer böyle ahmakane körükörüne topuzların altında bazıların dinden rabıtaları kopsa, o vakit hayat-ı içtimaiyede bir semm-i katil hükmünde o dinsizler zarar verecekler. Çünki mürtedin vicdanı tamam bozulduğundan, hayat-ı içtimaiyeye zehir olur. Ondandır ki, ilm-i usûlde "Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir eğer zimmî olsa veya musalaha etse, hakk-ı hayatı var" diye usûl-i Şeriatın bir düsturudur. Hem mezheb-i Hanefiyede, ehl-i zimmeden olan bir kâfirin şehadeti makbuldür. Fakat fâsık merdud-üş şehadettir, çünki haindir.

Ey bedbaht fâsık adam! Fâsıkların kesretine bakıp aldanma ve "Ekseriyetin efkârı benimle beraberdir" deme! Çünki fâsık adam, fıskı isteyerek ve bizzât taleb edip girmemiş; belki içine düşmüş çıkamıyor. Hiçbir fâsık yoktur ki, sâlih olmasını temenni etmesin ve âmirini ve reisini mütedeyyin görmek istemesin. İllâ ki, el'iyazü billah irtidad ile vicdanı tefessüh edip, yılan gibi zehirlemekten lezzet alsın.

Ey divane baş ve bozuk kalb! Zanneder misin ki, "Müslümanlar dünyayı sevmiyorlar veyahud düşünmüyorlar ki, fakr-ı hale düşmüşler ve ikaza muhtaçtırlar; tâ ki dünyadan hissesini unutmasınlar." Zannın yanlıştır, tahminin hatadır. Belki hırs şiddetlenmiş, onun için fakr-ı hale düşüyorlar. Çünki mü'minde hırs, sebeb-i hasarettir ve sefalettir.

اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ

durub-u emsal hükmüne geçmiştir. Evet insanı dünyaya çağıran ve sevkeden esbab çoktur. Başta nefis ve hevası ve ihtiyaç ve havassı ve duyguları ve şeytanı ve dünyanın surî tatlılığı ve senin gibi kötü arkadaşları gibi çok dâîleri var. Halbuki bâki olan âhirete ve uzun hayat-ı ebediyeye davet eden azdır. Eğer sende zerre mikdar bu bîçare millete karşı hamiyet varsa ve ulüvv-ü himmetten dem vurduğun yalan olmazsa, hayat-ı bâkiyeye yardım eden azlara imdad etmek lâzım gelir. Yoksa o az dâîleri susturup, çoklara yardım etsen şeytana arkadaş olursun.

Âyâ zanneder misin; bu milletin fakr-ı hali, dinden gelen bir zühd ve terk-i dünyadan gelen bir tenbellikten neş'et ediyor. Bu zanda hata ediyorsun. Acaba görmüyor musun ki, Çin ve Hind'deki Mecusi ve Berahime ve Afrika'daki zenciler gibi, Avrupa'nın tasallutu altına giren milletler bizden daha fakirdirler. Hem görmüyor musun ki, zarurî kuttan ziyade müslümanların elinde bırakılmıyor. Ya Avrupa kâfir zalimleri veya Asya münafıkları, desiseleriyle ya çalar veya gasbediyor. Sizin cebren böyle ehl-i imanı mimsiz medeniyete sevketmekteki maksadınız,

eğer memlekette asayiş ve emniyet ve kolayca idare etmek ise, kat'iyyen biliniz ki; hata ediyorsunuz, yanlış yola sevkediyorsunuz. Çünki itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş yüz fâsıkın idaresi ve onlar içinde asayiş temini, binler ehl-i salahatın idaresinden daha müşkildir. İşte bu esaslara binaen ehl-i İslâm, dünyaya ve hırsa sevketmeye ve teşvik etmeye muhtaç değildirler. Terakkiyat ve asayişler, bununla temin edilmez. Belki mesaîlerinin tanzimine ve mabeynlerindeki emniyetin tesisine ve teavün düsturunun teshiline muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç da, dinin evamir-i kudsiyesiyle ve takva ve salabet-i diniye ile olur.

SEKİZİNCİ NOTA: Ey sa'y ve ameldeki lezzet ve saadeti bilmeyen tenbel insan! Bil ki:

Cenab-ı Hak, kemal-i kereminden, hizmetin mükâfatını, hizmet içinde dercetmiştir. Amelin ücretini, nefs-i amel içine koymuştur. İşte bu sır içindir ki, mevcudat hattâ bir nokta-i nazarda camidat dahi, evamir-i tekviniye tabir edilen hususî vazifelerinde, kemal-i şevk ile ve bir çeşit lezzet ile evamir-i Rabbaniyeyi imtisal ederler. Arıdan, sinekten, tavuktan tut; tâ Şems ve Kamer'e kadar her şey kemal-i lezzetle vazifesine çalışıyorlar. Demek hizmetlerinde bir lezzet var ki, akılları olmadığından akibeti ve neticeleri düşünmeden, mükemmel vazifelerini îfa ediyorlar.

Eğer desen: Zîhayatta lezzet kabildir, cemadatta nasıl şevk ve lezzet olabilir?

Elcevab: Cemadat kendi hesablarına değil, onlarda tecelli eden esma-i İlahiye hesabına bir şeref, bir makam, bir kemal, bir güzellik, bir intizam isterler, arıyorlar. O vazife-i fıtriyelerinin imtisalinde, Nur-ul Envâr'ın isimlerine birer ma'kes, birer âyine hükmüne geçtiğinden tenevvür eder, terakki eder. Meselâ: Nasılki bir katre su, bir zerrecik cam parçası zâtında ziyasız, ehemmiyetsiz iken, sâfi kalbiyle Güneş'e yüzünü çevirse, o vakit o ehemmiyetsiz, ziyasız katre ve cam parçası, Güneş'in bir nevi arşı olup senin yüzüne de tebessüm eder. İşte bu misal gibi, zerrat ve mevcudat, cemal-i mutlak ve kemal-i mutlak sahibi olan Zât-ı Zülcelal'in isimlerine vazifeperverlik cihetinde âyine olmalarıyla, o katre ve zerrecik şişe gibi gayet aşağı bir dereceden gayet yüksek bir derece-i zuhura ve tenevvüre çıkıyorlar. Madem vazife cihetinde gayet nuranî ve yüksek bir makam alıyorlar; lezzet mümkün ve kabil ise, yani hayat-ı âmmeden hissedar iseler, gayet lezzet ile o vazifeleri görüyorlar, denilebilir.

Vazifede lezzet bulunduğuna en zahir bir delil, sen kendi âza ve duygularının hizmetlerine bak. Herbiri beka-i şahsî ve beka-i nev'î için ettikleri hizmetlerinde ayrı ayrı lezzetleri var. Nefs-i hizmet, onlara bir telezzüz

hükmüne geçiyor. Hattâ hizmeti terketmek, o uzvun bir nevi azabıdır.

Hem en zahir bir delil dahi, horoz veya yavrulu tavuk gibi hayvanatın vazifelerinde gösterdikleri fedakârane ve merdane vaziyetleridir ki, horoz aç olduğu halde tavukları nefsine tercih edip bulduğu rızka onları çağırır; yemez, onlara yedirir. Ve bir şevk ve iftihar ve telezzüz ile o vazifeyi gördüğü, görünür. Demek o hizmette, yemekten fazla bir lezzet alır.

Hem küçük yavrularına çobanlık eden tavuk dahi, yavrularının hatırı için ruhunu feda eder, ite atılır. Kendini aç bırakıp onları doyurur. Demek o hizmette öyle bir lezzet alır ki; açlık acısına ve ölmek elemine tereccuh eder, ziyade gelir. Hayvanî vâlideler yavrularını, küçük iken vazifeleri bulunduğundan lezzetle himayeye çalışır. Büyük olduktan sonra vazife kalkar, lezzet de gider. Yavrusunu döver, elinden taneyi alır. Yalnız, insan nev'indeki vâlidelerin vazifeleri bir derece devam eder. Çünki insanlarda za'f u acz itibariyle daima bir nevi çocukluk var, her vakit de şefkate muhtaçtır. İşte umum hayvanatın horoz gibi çobanlık eden erkeklerine ve tavuk gibi vâlidelerine bak, anla ki; bunlar kendi hesabına ve kendileri namına, kendi kemalleri için o vazifeyi görmüyorlar. Çünki hayatını, vazifede lâzım gelse feda ediyorlar. Belki vazifeleri, onları o vazife ile tavzif eden ve o vazife içinde rahmetiyle bir lezzet derceden Mün'im-i Kerim'in hesabına ve Fâtır-ı Zülcelal'in namına görüyorlar.

Hem nefs-i hizmette ücret bulunduğuna bir delil de şudur ki: Nebatat ve eşcar, bir şevk u lezzeti ihsas eden bir tavır ile Fâtır-ı Zülcelal'in emirlerini imtisal ediyorlar. Çünki dağıttığı güzel kokular ve müşterilerin nazarını celbedecek zînetlerle süslenmeleri ve sünbülleri ve meyveleri için çürüyünceye kadar kendilerini feda etmeleri, ehl-i dikkate gösterir ki: Onların, emr-i İlahînin imtisalinden öyle bir lezzetleri var ki; nefsini mahvedip çürütüyor.

Bak, başında çok süt konserveleri taşıyan Hindistan cevizi ve incir gibi meyvedar ağaçlar, rahmet hazinesinden lisan-ı hal ile süt gibi en güzel bir gıdayı ister, alır, meyvelerine yedirir; kendi bir çamur yer. Nar ağacı sâfi bir şarabı, hazine-i rahmetten alıp meyvesine yedirir; kendisi çamurlu ve bulanık bir suya kanaat eder.

Hattâ hububatta dahi sünbüllenmek vazifesinde zahir bir iştiyak görünür. Nasılki dar bir yerde hapsedilen bir zât, bir bostana, geniş bir yere çıkmayı müştakane ister. Öyle de: Hububatta, sünbüllenmek vazifesinde öyle sürurlu bir vaziyet, bir iştiyak görünüyor. İşte "Sünnetullah" tabir edilen, kâinatta cereyan eden bu sırlı uzun düsturdandır ki: İşsiz, tenbel, istirahatla yaşayan ve rahat döşeğinde uzananlar, ekseriyetle sa'yeden, çalışanlardan daha ziyade zahmet ve sıkıntı çeker. Çünki

daima işsizler ömründen şikayet eder; eğlence ile çabuk geçmesini ister. Sa'yeden ve çalışan ise; şâkirdir, hamdeder, ömrün geçmesini istemez.

اَلْمُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ شَاكٍ مِنْ عُمْرِهِ وَ السَّاعِيُ الْعَامِلُ شَاكِرٌ

küllî düsturdur. Hem o sır iledir ki: "Rahat, zahmette; zahmet, rahattadır" cümlesi darb-ı mesel olmuştur. Evet cemadata dikkatle nazar edilse: Bilkuvve yalnız istidad ve kabiliyet cihetinde nâkıs kalıp inkişaf etmeyenlerin, gayet bir içtihad ve sa'y ile inbisat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde, mezkûr sünnet-i İlahiye düsturuyla bir tavır görünüyor. Ve o tavır işaret eder ki: O vazife-i fıtriyede bir şevk ve o mes'elede bir lezzet vardır. Eğer o camidin umumî hayattan hissesi varsa, şevk kendisinin olur; yoksa, o camidi temsil eden, nezaret eden şeye aittir. Hattâ bu sırra binaen denilebilir: Latif, nazik su incimad emrini aldığı vakit, öyle şiddetli bir şevk ile o emre imtisal eder ki, demiri şakk eder, parçalar. Demek bürudet ve taht-es sıfır soğuğun lisanıyla ağzı kapalı demir kaptaki suya "Genişlen!" emr-i Rabbanîsini tebliğinde, şiddet-i şevk ile kabını parçalar, demiri bozar, kendisi buz olur. Ve hâkeza.. herşeyi buna kıyas et ki, güneşlerin deveranından ve seyr ü seyahatlarından tut, tâ zerrelerin mevlevî gibi devretmelerine ve dönmelerine ve ihtizazlarına kadar kâinattaki bütün sa'y ü hareket, kanun-u kader-i İlahî üzerine cereyan ediyor. Ve dest-i kudret-i İlahîden sudûr eden ve irade ve emir ve ilmi tazammun eden emr-i tekvinî ile zuhur eder. Hattâ herbir zerre, herbir mevcud, herbir zîhayat, bir nefer askere benzer ki; orduda muhtelif dairelerde, o neferin ayrı ayrı nisbetleri, vazifeleri olduğu gibi; herbir zerre, herbir zîhayatın dahi öyledir. Meselâ: Senin gözünde bir zerre, gözün hüceyresinde ve gözde ve asab-ı vechiyede ve bedenin şerayin tabir edilen damarlarında, birer nisbeti ve o nisbete göre birer vazifesi ve o vazifeye göre birer faidesi vardır. Ve hâkeza herşeyi ona kıyas et. Buna binaen herbir şey, bir Kadîr-i Ezelî'nin vücub-u vücuduna iki cihetle şehadet eder:

Biri: Tâkatının binler derece fevkinde vazifeleri görmekteki acz-i mutlak lisanıyla o Kadîr'in vücuduna şehadet eder.

İkincisi: Herbir şey, nizam-ı âlemi teşkil eden düsturlara ve müvazene-i mevcudatı idame eden kanunlara tatbik-i hareket etmekle, o Alîm-i Kadîr'e şehadet eder.

Çünki zerre gibi bir camid, arı gibi küçük bir hayvan, Kitab-ı Mübin'in mühim ve ince mes'eleleri olan nizam ve mizanı bilmez. Camid bir zerre, arı gibi küçük bir hayvan nerede? Semavat tabakalarını bir defter sahifesi gibi açıp, kapayıp toplayan Zât-ı Zülcelal'in elindeki Kitab-ı

Mübin'in mühim ince mes'elelerini okumak nerede? Eğer sen divanelik edip; zerrede, o kitabın ince hurufatını okuyacak kadar bir göz bulunduğunu tevehhüm etsen; o vakit o zerrenin şehadetini redde çalışabilirsin. Evet Fâtır-ı Hakîm, Kitab-ı Mübin'in düsturlarını gayet güzel bir surette ve muhtasar bir tarzda ve has bir lezzette ve mahsus bir ihtiyaçta icmal edip derceder. Herşey öyle has bir lezzet ve mahsus bir ihtiyaç ile amel etse, o Kitab-ı Mübin'in düsturlarını bilmeyerek imtisal eder. Meselâ: Hortumlu sivrisinek dünyaya geldiği dakikada hanesinden çıkar; durmayarak insanın yüzüne hücum eder, uzun asâsıyla vurur, âb-ı hayat fışkırtır, içer. Hücumdan kaçmakta, erkân-ı harb gibi meharet gösterir. Acaba bu küçük, tecrübesiz, yeni dünyaya gelen mahluka bu san'atı ve bu fenn-i harbi ve su çıkarmak san'atını kim öğretmiş ve nerede öğrenmiş? Ben, yani bu bîçare Said itiraf ediyorum ki: Eğer ben o hortumlu sineğin yerinde olsaydım; bu san'atı, bu kerr u ferr harbini ve su çıkarmak hizmetini çok uzun dersler ve çok müteaddid tecrübelerle ancak öğrenebilirdim.

İşte ilhama mazhar olan arı, örümcek ve yuvasını çorap gibi yapan bülbül gibi hayvanatı bu sineğe kıyas et. Hattâ nebatatı da aynen hayvanata kıyas edebilirsin. Evet Cevvad-ı Mutlak (Celle Celaluhu), her ferd-i zîhayatın eline lezzet midadıyla ve ihtiyaç mürekkebiyle yazılmış bir tezkereyi vermiş. Onunla evamir-i tekviniyenin proğramını ve hizmetlerinin fihristesini tevdi' etmiştir. Bak o Hakîm-i Zülcelal'e; nasıl Kitab-ı Mübin'in düsturlarından arı vazifesine ait mikdarını bir tezkerede yazmış, arının başındaki sandukçaya koymuştur. O sandukçanın anahtarı da, vazifeperver arıya has bir lezzettir. Onunla sandukçayı açar, proğramını okur, emri anlar, hareket eder. وَ اَوْحَى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ âyetinin sırrını izhar eder. İşte eğer bu Sekizinci Nota'yı tamam işittin ve tam anladınsa, bir hads-i imanî ile وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ nin bir sırrını,

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ nin bir hakikatını,

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

nun bir düsturunu,

فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

nun bir nüktesini anlarsın.

--- sh:»(L:127) ↓ ----------

DOKUZUNCU NOTA: Bil ki: Nev'-i beşerde nübüvvet, beşerdeki hayır ve kemalâtın fezlekesi ve esasıdır. Din-i Hak, saadetin fihristesidir. İman, bir hüsn-ü münezzeh ve mücerreddir. Madem şu âlemde parlak bir hüsün, geniş ve yüksek bir feyiz, zahir bir hak, faik bir kemal görünüyor. Bilbedahe hak ve hakikat, nübüvvet içindedir ve Nebiler elindedir. Dalalet, şerr ve hasaret; onun muhalifindedir.

Mehasin-i ubudiyetin binlerinden yalnız buna bak ki: Nebi Aleyhisselâm, ubudiyet cihetiyle muvahhidînin kalblerini îd ve cuma ve cemaat namazlarında ittihad ettiriyor ve dillerini bir kelimede cem' ediyor. Öyle bir surette ki: Şu insan, Mabud-u Ezelî'nin azamet-i hitabına, hadsiz kalblerden ve dillerden çıkan sesler, dualar, zikirler ile mukabele ediyor. O sesler, dualar, zikirler birbirine tesanüd ederek ve birbirine yardım edip ittifak ederek öyle geniş bir surette Mabud-u Ezelî'nin uluhiyetine karşı bir ubudiyet gösteriyor ki; güya Küre-i Arz kendisi o zikri söylüyor, o duayı ediyor ve aktarıyla namaz kılıyor ve etrafıyla semavatın fevkinde izzet ve azametle nâzil olan أَقِيمُوا الصَّلَوةَ emrini, Küre-i Arz imtisal ediyor. Bu sırr-ı ittihad ile, kâinat içinde bir zerre gibi zaîf, küçük bir mahluk olan şu insan, ubudiyetin azameti cihetiyle Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın mahbub bir abdi ve Arz'ın halifesi, sultanı ve hayvanatın reisi ve hilkat-ı kâinatın neticesi ve gayesi oluyor. Evet eğer namazların arkasında hususan bayram namazlarında bir anda Allahü Ekber diyen yüzer milyon insanların sesleri, âlem-i gaybda ittihad ettikleri gibi, âlem-i şehadette dahi birbiriyle ittihad edip içtima etse, Küre-i Arz tamamıyla büyük bir insan olup, azametine nisbeten büyük bir sadâ ile söylediği Allahü Ekber'e müsavi geldiğinden, o muvahhidînin ittihadı ile bir anda Allahü Ekber demeleri, Küre-i Arz'ın büyük bir Allahü Ekber'i hükmüne geçiyor. Âdeta bayram namazlarında âlem-i İslâmın zikr ü tesbihiyle zemin zelzele-i kübraya mazhar olup, aktar u etrafıyla Allahü Ekber deyip, kıblesi olan Kâ'be-i Mükerreme'nin samimî kalbiyle niyet edip, Mekke ağzıyla, Cebel-i Arefe diliyle Allahü Ekber diyerek, o tek kelime etraf-ı Arz'daki umum mü'minlerin mağara-misal ağızlarındaki havada temessül ediyor. Birtek Allahü Ekber kelimesinin aks-i sadâsıyla hadsiz Allahü Ekber vuku bulduğu gibi, o makbul zikir ve tekbir, semavatı dahi çınlatıp berzah âlemlerine de temevvüc ederek sadâ veriyor. İşte bu Arz'ı böyle kendine sâcid ve âbid ve ibadına mescid ve mahluklarına beşik ve kendine müsebbih ve mükebbir eden Zât-ı Zülcelal'e, yerin zerratı adedince hamd ve tesbih ve tekbir edip ve mevcudatı adedince hamd ediyoruz ki;

bize bu nevi ubudiyeti ders veren Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ına ümmet eylemiş.

ONUNCU NOTA: Bil ey gafil, müşevveş Said! Cenab-ı Hakk'ın nur-u marifetine yetişmek ve bakmak ve âyât ve şahidlerin âyinelerinde cilvelerini görmek ve berahin ve deliller mesamatıyla temaşa etmek iktiza ediyor ki; senin üstünden geçen, kalbine gelen ve aklına görünen herbir nuru tenkid parmaklarıyla yoklama ve tereddüd eliyle tenkid etme! Sana ışıklanan bir nuru tutmak için elini uzatma; belki gaflet esbabından tecerrüd et, onlara müteveccih ol, dur. Çünki ben müşahede ettim ki: Marifetullahın şahidleri, bürhanları üç çeşittir.

Bir kısmı: Su gibidir; görünür, hissedilir, lâkin parmaklarla tutulmaz. Bu kısımda hayalâttan tecerrüd etmek, külliyetle ona dalmak gerektir. Tenkid parmaklarıyla tecessüs edilmez; edilse akar, kaçar. O âb-ı hayat, parmağı mekân ittihaz etmez.

İkinci kısım: Hava gibidir; hissedilir, fakat ne görünür, ne de tutulur. Ona karşı sen yüzün, ağzın, ruhunla o rahmet nesimine karşı teveccüh et, kendini mukabil tut, tenkid elini uzatma, tutamazsın. Ruhunla teneffüs et. Tereddüd eliyle baksan, tenkid ile el atsan, o yürür gider; senin elini mesken ittihaz etmez, ona razı olmaz.

Üçüncü kısım ise: Nur gibidir; görünür, fakat ne hissedilir, ne de tutulur. Öyle ise kalbinin gözüyle, ruhunun nazarıyla kendini ona mukabil tut ve gözünü ona tevcih et, bekle; belki kendi kendine gelir. Çünki nur; el ile tutulmaz, parmaklar ile avlanmaz, belki o nur ancak basiret nuruyla avlanır. Eğer harîs ve maddî elini uzatsan ve maddî mizanlarla tartsan, sönmese de gizlenir. Çünki öyle nur, maddîde hapse razı olmadığı gibi, kayda da giremez, kesifi kendine mâlik ve seyyid kabul etmez.

ONBİRİNCİ NOTA: Bil ki: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın ifadesinde çok şefkat ve merhamet var. Çünki muhatabların ekserisi, cumhur-u avamdır. Onların zihinleri basittir. Nazarları dahi dakik şeyleri görmediğinden, onların besatet-i efkârını okşamak için tekrar ile, semavat ve arzın yüzlerine yazılan âyetleri tekrar ediyor. O büyük harfleri kolaylıkla okutturuyor. Meselâ: Semavat ve arzın hilkati ve semadan yağmurun yağdırılması ve arzın dirilmesi gibi bilbedahe okunan ve görünen âyetleri ders veriyor. O huruf-u kebire içinde küçük harflerle yazılan ince âyâta nazarı nâdiren çevirir, tâ zahmet çekmesinler. Hem üslûb-u Kur'anîde öyle bir cezalet ve selaset ve fıtrîlik var ki: Güya Kur'an bir hâfızdır; kudret kalemiyle kâinat sahifelerinde yazılan âyâtı okuyor. Güya Kur'an, kâinat kitabının kıraatıdır ve nizamatının tilavetidir ve

Nakkaş-ı Ezelîsinin şuunatını okuyor ve fiillerini yazıyor. Bu cezalet-i beyaniyeyi görmek istersen, hüşyar ve müdakkik bir kalb ile, Sure-i Amme ve قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ âyetleri gibi fermanları dinle!..

ONİKİNCİ NOTA: Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki; ben hilaf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen Rabbime karşı kalbimin tazarru' ve niyaz ve münacatını bazan yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlahiyeden rica etmektir. Evet kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffaret olacak, muvakkat lisanımın tövbe ve nedametleri kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte onüç sene (Haşiye) evvel, dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri, Yeni Said'in ağlamalarına inkılab edeceği hengâmda; gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münacat ve niyaz Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meali şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerimim! Benim sû'-i ihtiyarımla ömrüm ve gençliğim zayi' olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemler, dalalet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacaletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede göre göre gayet sür'atle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyarsız bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akaribim gibi kabir kapısına yanaşıyorum. O kabir, bu dâr-ı fâniden firak-ı ebedî ile ebed-ül âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hêliktir gider ve fânidir ölür. Ve bilmüşahede içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafile kafile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerimim! كُلُّ اٰتٍ قَرِيبٌ sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki: Yakın bir zamanda ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı haliyle, ruhumun lisan-ı kaliyle bağırarak derim: El-Aman el-Aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın hacaletinden kurtar! İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin

---

(Haşiye): Bu risalenin te'lifinden onüç sene evvel.

üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nida ediyorum: El-Aman el-Aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halas eyle! İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyi'ciler beni bırakıp gittiler. Senin afv ü rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki: Senden başka melce' ve mence' yok. Günahların çirkin yüzünden ve masiyetin vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip diyorum: El-Aman, el-Aman! Yâ Rahman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlahî! Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten lil-Âlemîn olan Habib'in senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve halimi sana şekva ediyorum. Ey Hâlık-ı Kerimim ve ey Rabb-ı Rahîmim! Senin Said ismindeki mahlukun ve masnuun ve abdin hem âsi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelil, hem müsi', hem müsinn, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu halde, kırk sene sonra nedamet edip senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatiatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle mübtela olmuş. Sana tazarru' ve niyaz eder. Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen; zâten o senin şânındır. Çünki Erhamürrâhimînsin. Eğer kabul etmezsen, senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak Mabud yoktur ki, ona iltica edilsin!.."

لاَ اِلٰهَ اِلاَّاَنْتَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ آخِرُالْكَلاَمِ فِىالدُّنْيَاوَ اَوَّلُ
الْكَلاَمِ فِىالْآخِرَةِ وَ فِى الْقَبْرِ اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ
وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ

ONÜÇÜNCÜ NOTA: Medar-ı iltibas olmuş olan beş mes'eledir.

Birincisi: Tarîk-ı hakta çalışan ve mücahede edenler, yalnız kendi vazifelerini düşünmek lâzım gelirken, Cenab-ı Hakk'a ait vazifeyi düşünüp, harekâtını ona bina ederek hataya düşerler. Edeb-üd Din Ve-d Dünya Risalesi'nde vardır ki: Bir zaman şeytan, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'a itiraz edip demiş ki: "Madem ecel ve herşey kader-i İlahî iledir; sen kendini bu yüksek yerden at, bak nasıl öleceksin." Hazret-i İsa Aleyhisselâm demiş ki:

اِنَّ لِلّٰهِ اَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَ لَيْسَ لِلْعَبْدِ اَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ Yani: "Cenab-ı Hak abdini tecrübe eder ve der ki: Sen böyle yapsan sana böyle yaparım, göreyim seni yapabilir misin? diye tecrübe eder. Fakat

--- sh:»(L:131) ↓ ----------
abdin hakkı yok ve haddi değil ki, Cenab-ı Hakk'ı tecrübe etsin ve desin: Ben böyle işlesem, sen böyle işler misin? diye tecrübevari bir surette Cenab-ı Hakk'ın rububiyetine karşı imtihan tarzı sû'-i edebdir, ubudiyete münafîdir."

Madem hakikat budur, insan kendi vazifesini yapıp Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmamalı.

Meşhurdur ki: Bir zaman İslâm kahramanlarından ve Cengiz'in ordusunu müteaddid defa mağlub eden Celaleddin-i Harzemşah harbe giderken, vüzerası ve etbaı ona demişler: "Sen muzaffer olacaksın, Cenab-ı Hak seni galib edecek." O demiş: "Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedarım, Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmam; muzaffer etmek veya mağlub etmek onun vazifesidir." İşte o zât bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, hârika bir surette çok defa muzaffer olmuştur.

Evet insanın elindeki cüz'-i ihtiyarî ile işledikleri ef'allerinde, Cenab-ı Hakk'a ait netaici düşünmemek gerektir. Meselâ: Kardeşlerimizden bir kısım zâtlar, halkların Risale-i Nur'a iltihakları şevklerini ziyadeleştiriyor, gayrete getiriyor. Dinlemedikleri vakit zaîflerin kuvve-i maneviyeleri kırılıyor, şevkleri bir derece sönüyor. Halbuki Üstad-ı Mutlak, Mukteda-yı Küll, Rehber-i Ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ olan ferman-ı İlahîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'y ü gayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş. Çünki اِنَّكَ لاَ تَهْدِى مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللهَ يَهْدِى مَنْ يَشَاءُ sırrıyla anlamış ki: İnsanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenab-ı Hakk'ın vazifesidir. Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmazdı.

Öyle ise; işte ey kardeşlerim! Siz de, size ait olmayan vazifeye harekâtınızı bina etmekle karışmayınız ve Hâlıkınıza karşı tecrübe vaziyetini almayınız!

İkinci Mes'ele: Ubudiyet, emr-i İlahîye ve rıza-yı İlahîye bakar. Ubudiyetin dâîsi emr-i İlahî ve neticesi rıza-yı Hak'tır. Semeratı ve fevaidi, uhreviyedir. Fakat ille-i gaiye olmamak, hem kasden istenilmemek şartıyla, dünyaya ait faideler ve kendi kendine terettüb eden ve istenilmeyerek verilen semereler, ubudiyete münafî olmaz. Belki zaîfler için müşevvik ve müreccih hükmüne geçerler. Eğer o dünyaya ait faideler ve

menfaatlar; o ubudiyete, o virde veya o zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa; o ubudiyeti kısmen ibtal eder. Belki o hasiyetli virdi akîm bırakır, netice vermez. İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hasiyeti ve faidesi bulunan Evrad-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendî'yi veya bin hasiyeti bulunan Cevşen-ül Kebir'i, o faidelerin bazılarını maksud-u bizzât niyet ederek okuyorlar. O faideleri göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye de hakları yoktur. Çünki o faideler, o evradların illeti olamaz ve ondan, onlar kasden ve bizzât istenilmeyecek. Çünki onlar fazlî bir surette, o hâlis virde talebsiz terettüb eder. Onları niyet etse, ihlası bir derece bozulur. Belki ubudiyetten çıkar ve kıymetten düşer. Yalnız bu kadar var ki; böyle hasiyetli evradı okumak için zaîf insanlar bir müşevvik ve müreccihe muhtaçtırlar. O faideleri düşünüp, şevke gelip; evradı sırf rıza-yı İlahî için, âhiret için okusa zarar vermez. Hem de makbuldür. Bu hikmet anlaşılmadığından; çoklar, aktabdan ve selef-i sâlihînden mervî olan faideleri görmediklerinden şübheye düşer, hattâ inkâr da eder.

Üçüncü Mes'ele:

طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

Yani: "Ne mutlu o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez." Nasıl bir zerre camdan, bir katre sudan, bir havuzdan, denizden, kamerden seyyarelere kadar güneşin cilveleri var. Herbirisi kabiliyetine göre güneşin aksini, misalini tutuyor ve haddini biliyor. Bir katre su, kendi kabiliyetine göre "Güneş'in bir aksi bende vardır" der. Fakat "Ben de deniz gibi bir âyineyim" diyemez. Öyle de: Esma-i İlahiyenin cilvesinin tenevvüüne göre, makamat-ı evliyada öyle meratib var. Esma-i İlahiyenin herbirisinin bir güneş gibi kalbden Arş'a kadar cilveleri var. Kalb de bir Arş'tır, fakat "Ben de Arş gibiyim" diyemez. İşte ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı uluhiyete karşı secde etmeye bedel, naz ve fahr suretinde gidenler; zerrecik kalbini Arş'a müsavi tutar. Katre gibi makamını, deniz gibi evliyanın makamatıyla iltibas eder. Kendini o büyük makamata yakıştırmak ve o makamda kendini muhafaza etmek için tasannuata, tekellüfata, manasız hodfüruşluğa ve birçok müşkilâta düşer.

Elhasıl: Hadîste vardır ki:

هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ

وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلاَّ الْمُخْلِصُونَوَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ

--- sh:»(L:133) ↓ ----------
Yani: Medar-ı necat ve halas, yalnız ihlastır. İhlası kazanmak çok mühimdir. Bir zerre ihlaslı amel, batmanlarla hâlis olmayana müreccahtır. İhlası kazandıran harekâtındaki sebebi, sırf bir emr-i İlahî ve neticesi rıza-yı İlahî olduğunu düşünmeli ve vazife-i İlahiyeye karışmamalı. Herşeyde bir ihlas var. Hattâ muhabbetin de ihlas ile bir zerresi, batmanlarla resmî ve ücretli muhabbete tereccuh eder. İşte bir zât bu ihlaslı muhabbeti böyle tabir etmiş:

وَ مَا اَنَا بِالْبَاغِىعَلَىالْحُبِّ رِشْوَةً ضَعِيفٌ هَوًى يُبْغَى عَلَيْهِ ثَوَابٌ

Yani: "Ben muhabbet üzerine bir rüşvet, bir ücret, bir mukabele, bir mükâfat istemiyorum. Çünki mukabilinde bir mükâfat, bir sevab istenilen muhabbet zaîftir, devamsızdır." Hattâ hâlis muhabbet, fıtrat-ı insaniyede ve umum vâlidelerde dercedilmiştir. İşte bu hâlis muhabbete tam manasıyla vâlidelerin şefkatleri mazhardır. Vâlideler o sırr-ı şefkat ile, evlâdlarına karşı muhabbetlerine bir mükâfat, bir rüşvet istemediklerine ve taleb etmediklerine delil; ruhunu, belki saadet-i uhreviyesini de onlar için feda etmeleridir. Tavuğun bütün sermayesi kendi hayatı iken, yavrusunu itin ağzından kurtarmak için -Hüsrev'in müşahedesiyle- kafasını ite kaptırır.

Dördüncü Mes'ele: Esbab-ı zahiriye eliyle gelen nimetleri, o esbab hesabına almamak gerektir. Eğer o sebeb ihtiyar sahibi değilse -meselâ hayvan ve ağaç gibi- doğrudan doğruya Cenab-ı Hak hesabına verir. Madem o, lisan-ı hal ile Bismillah der, sana verir. Sen de Allah hesabına olarak Bismillah de, al. Eğer o sebeb ihtiyar sahibi ise; o Bismillah demeli, sonra ondan al, yoksa alma. Çünki وَلاَ تَاْكُلُو مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ âyetinin mana-yı sarihinden başka bir mana-yı işarîsi şudur ki: "Mün'im-i Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve onun namıyla verilmeyen nimeti yemeyiniz!" demektir. O halde hem veren Bismillah demeli, hem alan Bismillah demeli. Eğer o Bismillah demiyor fakat sen de almaya muhtaç isen; sen Bismillah de, onun başı üstünde rahmet-i İlahiyenin elini gör, şükür ile öp, ondan al. Yani nimetten in'ama bak, in'amdan Mün'im-i Hakikî'yi düşün. Bu düşünmek bir şükürdür. Sonra o zahirî vasıtaya istersen dua et. Çünki o nimet onun eliyle size gönderildi.

Esbab-ı zahiriyeyi perestiş edenleri aldatan; iki şeyin beraber gelmesi veya bulunmasıdır ki, "iktiran" tabir edilir, birbirine illet zannetmeleridir. Hem bir şeyin ademi, bir nimetin madum olmasına illet olduğundan,

tevehhüm eder ki: O şeyin vücudu dahi, o nimetin vücuduna illettir. Şükrünü, minnetdarlığını o şeye verir, hataya düşer. Çünki bir nimetin vücudu, o nimetin umum mukaddematına ve şeraitine terettüb eder. Halbuki o nimetin ademi, birtek şartın ademiyle oluyor. Meselâ: Bir bahçeyi sulayan cetvelin deliğini açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve o nimetlerin ademine sebeb ve illet oluyor. Fakat o bahçenin nimetlerinin vücudu, o adamın hizmetinden başka, yüzer şeraitin vücuduna tevakkufla beraber, illet-i hakikî olan kudret ve irade-i Rabbaniye ile vücuda gelir. İşte bu mağlatanın ne kadar hatası zahir olduğunu anla ve esbab-perestlerin ne kadar hata ettiklerini bil!

Evet iktiran ayrıdır, illet ayrıdır. Bir nimet sana geliyor; fakat bir insanın sana karşı ihsan niyeti, o nimete mukarin olmuş; fakat illet olmamış. İllet, rahmet-i İlahiyedir. Evet o adam ihsan etmeyi niyet etmeseydi, o nimet sana gelmezdi. Nimetin ademine illet olurdu. Fakat mezkûr kaideye binaen; o meyl-i ihsan, o nimete illet olamaz. Ancak yüzer şeraitin bir şartı olabilir. Meselâ: Risale-i Nur'un şakirdleri içinde Cenab-ı Hakk'ın nimetlerine mazhar bazı zâtlar (Hüsrev, Re'fet gibi), iktiranı illetle iltibas etmişler; Üstadına fazla minnetdarlık gösteriyorlardı. Halbuki Cenab-ı Hak onlara ders-i Kur'anîde verdiği nimet-i istifade ile, Üstadlarına ihsan ettiği nimet-i ifadeyi beraber kılmış, mukarenet vermiş. Onlar derler ki: "Eğer Üstadımız buraya gelmeseydi, biz bu dersi alamazdık. Öyle ise onun ifadesi, istifademize illettir." Ben de derim: "Ey kardeşlerim! Cenab-ı Hakk'ın bana da sizlere de ettiği nimet beraber gelmiş, iki nimetin illeti de rahmet-i İlahiyedir. Ben de sizin gibi iktiranı illetle iltibas ederek, bir vakit Risale-i Nur'un sizler gibi elmas kalemli yüzer şakirdlerine çok minnetdarlık hissediyordum. Ve diyordum ki: Bunlar olmasaydı, benim gibi yarım ümmi bir bîçare nasıl hizmet edecekti? Sonra anladım ki, sizlere kalem vasıtasıyla olan kudsi nimetten sonra, bana da bu hizmete muvaffakıyet ihsan etmiş. Birbirine iktiran etmiş, birbirinin illeti olamaz. Ben size teşekkür değil, belki sizi tebrik ediyorum. Siz de bana minnetdarlığa bedel, dua ve tebrik ediniz."

Bu dördüncü mes'elede, gafletin ne kadar dereceleri bulunduğu anlaşılır.

Beşinci Mes'ele: Nasılki bir cemaatın malı bir adama verilse zulüm olur. Veya cemaata ait vakıfları bir adam zabtetse zulmeder. Öyle de: Cemaatın sa'yleriyle hasıl olan bir neticeyi veya cemaatın haseneleriyle terettüb eden bir şerefi, bir fazileti, o cemaatın reisine veya üstadına vermek; hem cemaata, hem de o üstad veya reise zulümdür. Çünki enaniyeti okşar, gurura sevkeder. Kendini kapıcı iken, padişah zannettirir. Hem kendi nefsine de zulmeder. Belki bir nevi şirk-i hafîye yol açar. Evet

bir kal'ayı fetheden bir taburun ganîmetini ve muzafferiyet ve şerefini, binbaşısı alamaz. Evet üstad ve mürşid, masdar ve menba telakki edilmemek gerektir. Belki mazhar ve ma'kes olduklarını bilmek lâzımdır. Meselâ: Hararet ve ziya, sana bir âyine vasıtasıyla gelir. Senden Güneş'e karşı minnetdar olmaya bedel, âyineyi masdar telakki edip, Güneş'i unutup, ona minnetdar olmak, divaneliktir. Evet âyine muhafaza edilmeli, çünki mazhardır. İşte mürşidin ruhu ve kalbi bir âyinedir. Cenab-ı Hak'tan gelen feyze ma'kes olur, müridine aksedilmesine de vesile olur. Vesilelikten fazla feyiz noktasında makam verilmemek lâzımdır. Hattâ bazı olur ki, masdar telakki edilen bir üstad, ne mazhardır, ne masdardır. Belki müridinin safvet-i ihlasıyla ve kuvvet-i irtibatıyla ve ona hasr-ı nazar ile o mürid başka yolda aldığı füyuzatı, üstadının mir'at-ı ruhundan gelmiş görüyor. Nasılki bazı adam, manyetizma vasıtasıyla bir cama dikkat ede ede âlem-i misale karşı hayalinde bir pencere açılır. O âyinede çok garaibi müşahede eder. Halbuki âyinede değil, belki âyineye olan dikkat-i nazar vasıtasıyla âyinenin haricinde hayaline bir pencere açılmış görüyor. Onun içindir ki, bazan nâkıs bir şeyhin hâlis müridi, şeyhinden daha ziyade kâmil olabilir ve döner şeyhini irşad eder ve şeyhinin şeyhi olur.

ONDÖRDÜNCÜ NOTA: Tevhide dair dört küçük remizdir.

Birinci Remiz: Ey esbabperest insan! Acaba garib cevherlerden yapılmış bir acib kasrı görsen ki, yapılıyor. Onun binasında sarfedilen cevherlerin bir kısmı yalnız Çin'de bulunuyor. Diğer kısmı Endülüs'te, bir kısmı Yemen'de, bir kısmı Sibirya'dan başka yerde bulunmuyor. Binanın yapılması zamanında aynı günde şark, şimal, garb, cenubdan o cevherli taşlar kolaylıkla celbolup yapıldığını görsen; hiç şübhen kalır mı ki; o kasrı yapan usta, bütün Küre-i Arz'a hükmeden bir hâkim-i mu'cizekârdır.

İşte herbir hayvan, öyle bir kasr-ı İlahîdir. Hususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir. Ve bu insan denilen sarayın cevherleri; bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i misalden ve Levh-i Mahfuz'dan ve diğer bir kısmı da hava âleminden, nur âleminden, anasır âleminden geldiği gibi; hacatı ebede uzanmış, emelleri semavat ve arzın aktarında intişar etmiş, rabıtaları, alâkaları dünya ve âhiret edvarında dağılmış bir saray-ı acib ve bir kasr-ı garibdir.

İşte ey kendini insan zanneden insan! Madem mahiyetin böyledir; seni yapan ancak o zât olabilir ki: Dünya ve âhiret birer menzil, arz ve sema birer sahife, ezel ve ebed dün ve yarın hükmünde olarak tasarruf eden bir zât olabilir. Öyle ise insanın mabudu ve melcei ve halaskârı o olabilir ki; arz ve semaya hükmeder, dünya ve ukba dizginlerine mâliktir.

İkinci Remiz: Bazı eblehler var ki, güneşi tanımadıkları için, bir âyinede güneşi görse, âyineyi sevmeye başlar. Şedid bir his ile onun muhafazasına çalışır. Tâ ki içindeki güneşi kaybolmasın. Ne vakit o ebleh; güneş, âyinenin ölmesiyle ölmediğini ve kırılmasıyla fena bulmadığını derketse, bütün muhabbetini gökteki güneşe çevirir. O vakit anlar ki, âyinede görülen güneş; âyineye tâbi değil, bekası ona mütevakkıf değil.. belki güneştir ki, o âyineyi o tarzda tutuyor ve onun parlamasına ve nuruna meded veriyor. Güneşin bekası onunla değil; belki âyinenin hayatdar parlamasının bekası, güneşin cilvesine tâbidir.

Ey insan! Senin kalbin ve hüviyet ve mahiyetin, bir âyinedir. Senin fıtratında ve kalbinde bulunan şedid bir muhabbet-i beka, o âyine için değil ve o kalbin ve mahiyetin için değil.. belki o âyinede istidada göre cilvesi bulunan Bâki-i Zülcelal'in cilvesine karşı muhabbetindir ki, belâhet yüzünden o muhabbetin yüzü başka yere dönmüş. Madem öyledir. "Ya Bâki Ente-l Bâki" de. Yani madem sen varsın ve bâkisin; fena ve adem ne isterse bize yapsın, ehemmiyeti yok!..

Üçüncü Remiz: Ey insan! Fâtır-ı Hakîm'in senin mahiyetine koyduğu en garib bir halet şudur ki: Bazan dünyaya yerleşemiyorsun. Zindanda boğazı sıkılmış adam gibi "of, of" deyip dünyadan daha geniş bir yer istediğin halde, bir zerrecik bir iş, bir hatıra, bir dakika içine girip yerleşiyorsun. Koca dünyaya yerleşemeyen kalb ve fikrin, o zerrecikte yerleşir. En şiddetli hissiyatınla o dakikacık, o hatıracıkta dolaşıyorsun.

Hem senin mahiyetine öyle manevî cihazat ve latifeler vermiş ki; bazıları dünyayı yutsa tok olmaz. Bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş, bir batman taşı kaldırdığı halde; göz, bir saçı kaldıramadığı gibi; o latife, bir saç kadar bir sıkleti, yani gaflet ve dalaletten gelen küçük bir halete dayanamıyor. Hattâ bazan söner ve ölür. Madem öyledir; hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarette, bir öpmekte batma! Dünyayı yutan büyük letaiflerini onda batırma. Çünki çok küçük şeyler var, çok büyükleri bir cihette yutar. Nasıl küçük bir cam parçasında; gök, yıldızlarıyla beraber içine girip garkoluyor. Hardal gibi küçük kuvve-i hâfızanda, senin sahife-i a'malin ekseri ve sahaif-i ömrün ağlebi içine girdiği gibi; çok cüz'î küçük şeyler var, öyle büyük eşyayı bir cihette yutar, istiab eder.

Dördüncü Remiz: Ey dünyaperest insan! Çok geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat, o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için birbiri içinde in'ikas edip göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi dar iken, bir şehir kadar geniş görünür.

--- sh:»(L:137) ↓ ----------
Çünki o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-ı mevcud oldukları halde, birbiri içinde in'ikas edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanadlarını açarlar. Hakikat hayale karışır, madum bir dünyayı mevcud zannedersin. Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakikat-ı vücudu ince bir hat olduğu gibi; senin de dünyan hakikatça dar, fakat senin gaflet ve vehm ü hayalinle duvarları çok genişlemiş. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçırır. O vakit görürsün ki: O geniş dünyan; kabirden daha dar, köprüden daha müsaadesiz. Senin zamanın ve ömrün, berkten daha çabuk geçer; hayatın, çaydan daha sür'atli akar.

Madem dünya hayatı ve cismanî yaşayış ve hayvanî hayat böyledir; hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalb ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun. İşte o âlemin anahtarı, marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden "Lâ İlahe İllallah" kelime-i kudsiyesiyle kalbi söylettirmek, ruhu işlettirmektir.

ONBEŞİNCİ NOTA: Üç mes'eledir.

Birinci Mes'ele: İsm-i Hafîz'in tecelli-i etemmine işaret eden

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

âyetidir. Kur'an-ı Hakîm'in bu hakikatına delil istersen, Kitab-ı Mübin'in mistarı üstünde yazılan şu kâinat kitabının sahifelerine baksan, ism-i Hafîz'in cilve-i a'zamını ve bu âyet-i kerimenin bir hakikat-ı kübrasının naziresini çok cihetlerle görebilirsin. Ezcümle: Ağaç, çiçek ve otların muhtelif tohumlarından bir kabza al. O muhtelif ve birbirine muhalif tohumların cinsleri birbirinden ayrı, nevileri birbirinden başka olan çiçek ve ağaç ve otların sandukçaları hükmünde olan o kabzayı karanlıkta ve karanlık ve basit ve camid bir toprak içinde defnet, serp. Sonra mizansız ve eşyayı farketmeyen ve nereye yüzünü çevirsen oraya giden basit su ile sula. Sonra senevî haşrin meydanı olan bahar mevsiminde gel, bak! İsrafil-vari melek-i ra'd; baharda nefh-i sur nev'inden yağmura bağırması, yer altında defnedilen çekirdeklere nefh-i ruhla müjdelemesi zamanına dikkat et ki, o nihayet derece karışık ve karışmış ve birbirine benzeyen o tohumcuklar, ism-i Hafîz'in tecellisi altında kemal-i imtisal ile hatasız olarak Fâtır-ı Hakîm'den gelen evamir-i tekviniyeyi imtisal ediyorlar. Ve öyle tevfik-i hareket ediyorlar ki; onların o hareketlerinde

--- sh:»(L:138) ↓ ----------
bir şuur, bir basiret, bir kasd, bir irade, bir ilim, bir kemal, bir hikmet parladığı görünüyor. Çünki görüyorsun ki; o birbirine benzeyen tohumcuklar, birbirinden temayüz ediyor, ayrılıyor. Meselâ bu tohumcuk, bir incir ağacı oldu. Fâtır-ı Hakîm'in nimetlerini başlarımız üstünde neşre başladı. Serpiyor, dallarının elleri ile bizlere uzatıyor. İşte bu, ona sureten benzeyen bu iki tohumcuk ise, gün âşıkı namındaki çiçek ile, hercaî menekşe gibi çiçekleri verdi. Bizler için süslendi. Yüzümüze gülüyorlar, kendilerini bizlere sevdiriyorlar. Daha buradaki bir kısım tohumcuklar, bu güzel meyveleri verdi ve sünbül ve ağaç oldular. Güzel tad ve koku ve şekilleri ile iştihamızı açıp, kendi nefislerine bizim nefislerimizi davet ediyorlar ve kendilerini müşterilerine feda ediyorlar. Tâ nebatî hayat mertebesinden, hayvanî hayat mertebesine terakki etsinler. Ve hâkeza.. kıyas et. Öyle bir surette o tohumcuklar inkişaf ettiler ki, o tek kabza, muhtelif ağaçlarla ve mütenevvi çiçeklerle dolu bir bahçe hükmüne geçti. İçinde hiçbir galat, kusur yok. فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ sırrını gösterir. Herbir tohum, ism-i Hafîz'in cilvesiyle ve ihsanıyla ona pederinin ve aslının malından verdiği irsiyeti; iltibassız, noksansız muhafaza edip gösteriyor. İşte bu hadsiz hârika muhafazayı yapan Zât-ı Hafîz, kıyamet ve haşirde hafîziyetin tecelli-i ekberini göstereceğine kat'î bir işarettir. Evet bu ehemmiyetsiz, zâil, fâni tavırlarda bu derece kusursuz, galatsız hafîziyet cilvesi bir hüccet-i katıadır ki; ebedî tesiri ve azîm ehemmiyeti bulunan emanet-i kübra hamelesi ve arzın halifesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatları, kemal-i dikkatle muhafaza edilir ve muhasebesi görülecek. Âyâ bu insan zanneder mi ki, başı boş kalacak? Hâşâ!.. Belki insan, ebede meb'ustur ve saadet-i ebediyeye ve şekavet-i daimeye namzeddir. Küçük-büyük, az-çok her amelinden muhasebe görecek. Ya taltif veya tokat yiyecek. İşte hafîziyetin cilve-i kübrasına ve mezkûr âyetin hakikatına şahidler hadd ü hesaba gelmez. Bu mes'eledeki gösterdiğimiz şahid; denizden bir katre, dağdan bir zerredir.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Onsekizinci Lem'a

Teksir Lem'alar ve Sikke-i Tasdik-i Gaybî mecmuasında neşredilmiştir.

Ondokuzuncu Lem'a

İktisad Risalesi

(İktisad ve kanaate, israf ve tebzire dairdir.)

Şu âyet-i kerime, iktisada kat'î emir ve israftan nehy-i sarih suretinde gayet mühim bir ders-i hikmet veriyor. Şu mes'elede "Yedi Nükte" var.

BİRİNCİ NÜKTE: Hâlık-ı Rahîm, nev-i beşere verdiği nimetlerin mukabilinde şükür istiyor. İsraf ise şükre zıddır, nimete karşı hasaretli bir istihfaftır. İktisad ise, nimete karşı ticaretli bir ihtiramdır. Evet iktisad hem bir şükr-ü manevî, hem nimetlerdeki rahmet-i İlahiyeye karşı bir hürmet, hem kat'î bir surette sebeb-i bereket, hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat, hem manevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebeb-i izzet, hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebebdir. İsraf ise, mezkûr hikmetlere muhalif olduğundan, vahim neticeleri vardır.

İKİNCİ NÜKTE: Fâtır-ı Hakîm, insanın vücudunu mükemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış. Ağızdaki kuvve-i zaikayı bir kapıcı, a'sab ve damarları telefon ve telgraf telleri gibi (kuvve-i zaika ile, merkez-i vücuddaki mide ile bir medar-ı muhabereleridir) ki; ağıza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye lüzumu yoksa "Yasaktır!" der, dışarı atar. Bazan da bedene menfaatı olmamakla beraber zararlı ve acı ise; hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.

--- sh:»(L:140) ↓ ----------

İşte madem ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve bir hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimine verilen hediyenin yüz derece kıymeti varsa, kapıcıya bahşiş nev'inden ancak beş derecesi muvafık olur, fazla olamaz. Tâ ki; kapıcı gururlanıp, baştan çıkıp vazifeyi unutup, fazla bahşiş veren ihtilâlcileri saray dâhiline sokmasın. İşte bu sırra binaen, şimdi iki lokma farzediyoruz. Bir lokma, peynir ve yumurta gibi mugaddi maddeden kırk para; diğer lokma, en a'lâ baklavadan on kuruş olsa.. bu iki lokma, ağıza girmeden, beden itibariyle farkları yoktur, müsavidirler; boğazdan geçtikten sonra, cesed beslemesinde yine müsavidirler belki bazan kırk paralık peynir daha iyi besler. Yalnız, ağızdaki kuvve-i zaikayı okşamak noktasında yarım dakika bir fark var. Yarım dakika hatırı için kırk paradan on kuruşa çıkmak, ne kadar manasız ve zararlı bir israf olduğu kıyas edilsin. Şimdi, saray hâkimine gelen hediye kırk para olmakla beraber, kapıcıya dokuz defa fazla bahşiş vermek, kapıcıyı baştan çıkarır, "Hâkim benim" der. Kim fazla bahşiş ve lezzet verse onu içeriye sokacak, ihtilâl verecek, yangın çıkaracak, "Aman doktor gelsin, hararetimi teskin etsin, ateşimi söndürsün." dedirmeye mecbur edecek. İşte iktisad ve kanaat, hikmet-i İlahiyeye tevfik-i harekettir. Kuvve-i zaikayı kapıcı hükmünde tutup, ona göre bahşiş verir. İsraf ise; o hikmete zıd hareket ettiği için çabuk tokat yer, mideyi karıştırır, iştiha-yı hakikîyi kaybeder. Tenevvü-ü et'imeden gelen sun'î bir iştiha-yı kâzibe ile yedirir, hazımsızlığa sebebiyet verir, hasta eder.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Sâbık ikinci nüktede, kuvve-i zaika kapıcıdır dedik. Evet ehl-i gaflet ve ruhen terakki etmeyen ve şükür mesleğinde ileri gitmeyen insanlar için bir kapıcı hükmündedir. Onun telezzüzü hatırı için israfata ve bir dereceden on derece fiata çıkmamak gerektir. Fakat, hakikî ehl-i şükrün ve ehl-i hakikatın ve ehl-i kalbin kuvve-i zaikası -Altıncı Söz'deki müvazenede beyan edildiği gibi, kuvve-i zaikası- rahmet-i İlahiyenin matbahlarına bir nâzır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o kuvve-i zaikada taamlar adedince mizancıklarla nimet-i İlahiyenin enva'ını tartmak ve tanımak; bir şükr-ü manevî suretinde cesede, mideye haber vermektir. İşte bu surette kuvve-i zaika, yalnız maddî cesede bakmıyor. Belki kalbe, ruha, akla dahi baktığı cihetle midenin fevkında hükmü var, makamı var.

İsraf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükraniyeyi yerine getirmek ve enva'-ı niam-ı İlahiyeyi hissedip tanımak kaydı ile ve meşru olmak ve zillet ve dilenciliğe vesile olmamak şartıyla, lezzetini takib edebilir. Ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı, şükürde istimal etmek için leziz taamları tercih edebilir. Bu hakikata işaret eden bir hâdise ve bir keramet-i Gavsiye:

Bir zaman Hazret-i Gavs-ı A'zam Şeyh Geylanî'nin (K.S.) terbiyesinde, nazdar ve ihtiyare bir hanımın bir tek evlâdı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücresine; bakıyor ki, oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyazattan za'fiyetiyle vâlidesinin şefkatini celbetmiş. Ona acımış. Sonra Hazret-i Gavs'ın yanına şekva için gitmiş. Bakmış ki, Hazret-i Gavs kızartılmış bir tavuk yiyor. Nazdarlığından demiş: "Ya Üstad! Benim oğlum açlıktan ölüyor. Sen tavuk yersin!" Hazret-i Gavs tavuğa demiş: "Kum biiznillah!" O pişmiş tavuğun kemikleri toplanıp, tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mutemed ve mevsuk çok zâtlardan Hazret-i Gavs gibi keramat-ı hârikaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zâtın bir kerameti olarak manevî tevatürle nakledilmiş. Hazret-i Gavs demiş: "Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin." İşte Hazret-i Gavs'ın bu emrinin manası şudur ki: Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefsine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit leziz şeyleri yiyebilir...

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: "İktisad eden, maişetçe aile belasını çekmez" mealinde لاَ يَعُولُ مَنِ اقْتَصَدَ hadîs-i şerifi sırrıyla: İktisad eden, maişetçe aile zahmet ve meşakkatini çok çekmez. Evet iktisad, kat'î bir sebeb-i bereket ve medar-ı hüsn-ü maişet olduğuna o kadar kat'î deliller var ki, hadd ü hesaba gelmez. Ezcümle: Ben kendi şahsımda gördüğüm ve bana hizmet ve arkadaşlık eden zâtların şehadetleriyle diyorum ki: İktisad vasıtasıyla bazan bire on bereket gördüm ve arkadaşlarım gördüler. Hattâ dokuz sene -şimdi otuz sene- evvel benimle beraber Burdur'a nefyedilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillet ve sefalete düşmemekliğim için, zekatlarını bana kabul ettirmeğe çok çalıştılar. O zengin reislere dedim: "Gerçi param pek azdır; fakat iktisadım var, kanaata alışmışım. Ben sizden daha zenginim." Mükerrer ve musırrane tekliflerini reddettim. Cây-ı dikkattir ki: İki sene sonra, bana zekatlarını teklif edenlerin bir kısmı iktisadsızlık yüzünden borçlandılar. Lillahilhamd onlardan yedi sene sonra, o az para iktisad bereketiyle bana kâfi geldi; benim yüz suyumu döktürmedi, beni halklara arz-ı hacete mecbur etmedi. Hayatımın bir düsturu olan "nâstan istiğna" mesleğimi bozmadı.

Evet iktisad etmeyen, zillete ve manen dilenciliğe ve sefalete düşmeğe namzeddir. Bu zamanda israfata medar olacak para, çok pahalıdır. Mukabilinde bazan haysiyet, namus rüşvet alınıyor. Bazan mukaddesat-ı diniye mukabil alınıyor, sonra menhus bir para veriliyor. Demek manevî yüz lira zarar ile, maddî yüz paralık bir mal alınır. Eğer iktisad edip hacat-ı zaruriyeye iktisar ve ihtisar ve hasretse

اِنَّ اللهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ sırrıyla,

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ عَلَى اللهِ رِزْقُهَا

sarahatıyla; ummadığı tarzda yaşayacak kadar rızkını bulacak. Çünki şu âyet taahhüd ediyor. Evet rızk ikidir:

Biri hakikî rızıktır ki, onunla yaşayacak. Bu âyetin hükmü ile o rızk, taahhüd-ü Rabbanî altındadır. Beşerin sû'-i ihtiyarı karışmazsa, o zarurî rızkı her halde bulabilir. Ne dinini, ne namusunu, ne izzetini feda etmeğe mecbur olmaz.

İkincisi: Rızk-ı mecazîdir ki, sû'-i istimalât ile hacat-ı gayr-ı zaruriye hacat-ı zaruriye hükmüne geçip, görenek belasıyla tiryaki olup, terkedemiyor. İşte bu rızk, taahhüd-ü Rabbanî altında olmadığı için; bu rızkı tahsil etmek, hususan bu zamanda çok pahalıdır. Başta izzetini feda edip zilleti kabul etmek, bazan alçak insanların ayaklarını öpmek kadar manen bir dilencilik vaziyetine düşmek, bazan hayat-ı ebediyesinin nuru olan mukaddesat-ı diniyesini feda etmek suretiyle o bereketsiz menhus malı alır. Hem bu fakr u zaruret zamanında, aç ve muhtaç olanların elemlerinden ehl-i vicdana rikkat-i cinsiye vasıtasıyla gelen teellüm; o gayr-ı meşru bir surette kazandığı para ile aldığı lezzeti, vicdanı varsa acılaştırıyor. Böyle acib bir zamanda, şübheli mallarda, zaruret derecesinde iktifa etmek lâzımdır. Çünki

اِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدَّرُ بِقَدْرِهَا

sırrıyla: Haram maldan, mecburiyetle zaruret derecesini alabilir; fazlasını alamaz. Evet muztar adam, murdar etten tok oluncaya kadar yiyemez. Belki, ölmeyecek kadar yiyebilir. Hem yüz aç adamın huzurunda, kemal-i lezzet ile fazla yenilmez.

İktisad, sebeb-i izzet ve kemal olduğuna delalet eden bir vakıa:

Bir zaman, dünyaca sehavetle meşhur Hâtem-i Tâî, mühim bir ziyafet veriyor. Misafirlerine gayet fazla hediyeler verdiği vakit, çölde gezmeye çıkıyor. Bakar ki: Bir ihtiyar fakir adam, bir yük dikenli çalı ve gevenleri beline yüklemiş; cesedine batıyor, kanatıyor. Hâtem ona dedi: Hâtem-i Tâî, hediyelerle beraber mühim bir ziyafet veriyor. Sen de oraya git; beş kuruşluk çalı yüküne bedel beş yüz kuruş alırsın." O muktesid ihtiyar demiş ki: "Ben, bu dikenli yükümü izzetimle çekerim, kaldırırım. Hâtem-i Tâî'nin minnetini almam." Sonra, Hâtem-i Tâî'den sormuşlar:

--- sh:»(L:143) ↓ ----------
"Sen kendinden daha civanmerd, aziz, kimi bulmuşsun?" Demiş: "İşte o sahrada rast geldiğim o muktesid ihtiyarı benden daha aziz, daha yüksek, daha civanmerd gördüm."

BEŞİNCİ NÜKTE: Cenab-ı Hak kemal-i kereminden, en fakir adama en zengin adam gibi ve gedaya (yani fakire) padişah gibi, lezzet-i nimetini ihsas ettiriyor. Evet bir fakirin, kuru bir parça siyah ekmekten açlık ve iktisad vasıtasıyla aldığı lezzet, bir padişahın ve bir zenginin israftan gelen usanç ve iştahsızlık ile yediği en a'lâ baklavadan aldığı lezzetten daha ziyade lezzetlidir. Cây-ı hayrettir ki, bazı müsrif ve mübezzir insanlar, böyle iktisadcıları "hısset" ile ittiham ediyorlar. Hâşâ... İktisad, izzet ve cömertliktir. Hısset ve zillet, ehl-i israf ve tebzirin zahirî merdane keyfiyetlerinin iç yüzüdür. Bu hakikatı teyid eden, bu risalenin te'lifi senesinde Isparta'da hücremde cereyan eden bir vakıa var. Şöyle ki:

Kaideme ve düstur-u hayatıma muhalif bir surette, bir talebem iki buçuk okkaya yakın bir balı, bana hediye kabul ettirmeye ısrar etti. Ne kadar kaidemi ileri sürdüm, kanmadı. Bilmecburiye, yanımdaki üç kardeşime yedirmek ve Şaban-ı Şerif ve Ramazanda o baldan iktisad ile otuz kırk gün üç adam yesin ve getiren de sevab kazansın ve kendileri de tatlısız kalmasın diyerek, "Alınız" dedim. Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, gerçi müstakim ve iktisadı takdir edenlerdendi. Fakat her ne ise, birbirine ikram etmek ve herbiri ötekinin nefsini okşamak ve kendi nefsine tercih etmek olan bir cihette ulvî bir haslet ile iktisadı unuttular. Üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler. Ben gülerek dedim: "Sizi, otuz kırk gün o bal ile tadlandıracaktım. Siz, otuz günü üçe indirdiniz. Âfiyet olsun." dedim. Fakat, ben kendi o bir okka balımı iktisad ile sarfettim. Bütün Şaban ve Ramazanda hem ben yedim, hem lillahilhamd o kardeşlerimin her birisine iftar vaktinde birer kaşık (Haşiye) verip, mühim sevaba medar oldu. Benim halimi görenler, o vaziyetimi belki hısset telakki etmişlerdir. Öteki kardeşlerimin üç gecelik vaziyetlerini bir civanmerdlik telakki edebilirler. Fakat hakikat noktasında, o zahirî hısset altında ulvî bir izzet ve büyük bir bereket ve yüksek bir sevab gizlendiğini gördük. Ve o civanmerdlik ve israf altında, eğer vazgeçilmese idi, bir dilencilik ve gayrın eline tama'kârane ve muntazırane bakmak gibi, hıssetten çok aşağı bir haleti netice verir idi.

ALTINCI NÜKTE: İktisad ve hıssetin çok farkı var. Tevazu, nasılki ahlâk-ı seyyieden olan tezellülden manen ayrı ve sureten benzer bir

---

(Haşiye): Yani, büyükçe bir çay kaşığı iledir.

haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasılki kötü hasletlerden olan tekebbürden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Öyle de:

Ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinattaki nizam-ı hikmet-i İlahiyenin medarlarından olan iktisad ise, sefillik ve bahillik ve tama'kârlık ve hırsın bir halitası olan hısset ile hiç münasebeti yok. Yalnız, sureten bir benzeyiş var. Bu hakikatı teyid eden bir vakıa:

Sahabenin Abadile-i Seb'a-yı Meşhuresinden olan Abdullah İbn-i Ömer Hazretleri ki; halife-i Resulullah olan Faruk-u A'zam Hazret-i Ömer'in (R.A.) en mühim ve büyük mahdumu ve sahabe âlimlerinin içinde en mümtazlarından olan o zât-ı mübarek çarşı içinde, alış-verişte, kırk paralık bir mes'eleden, iktisad için ve ticaretin medarı olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir sahabe ona bakmış. Rûy-i zeminin halife-i zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdumunun kırk para için münakaşasını acib bir hısset tevehhüm ederek o imamın arkasına düşüp, ahvalini anlamak ister. Baktı ki Hazret-i Abdullah hane-i mübarekine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Uzaktan bakan o sahabe merak etti. Gitti o fakirlere sordu: "İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?" Herbirisi dedi: "Bana bir altun verdi." O sahabe dedi: "Fesübhanallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de, sonra hanesinde ikiyüz kuruşu kimseye sezdirmeden kemal-i rıza-yı nefisle versin!" diye düşündü, gitti, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'i gördü. Dedi: "Ya İmam! Bu müşkilimi hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın." Ona cevaben dedi ki: "Çarşıdaki vaziyet iktisaddan ve kemal-i akıldan ve alış-verişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadakatın muhafazasından gelmiş bir halettir; hısset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemalinden gelmiş bir halettir. Ne o hıssettir ve ne de bu israftır."

İmam-ı A'zam, bu sırra işaret olarak

لاَ اِسْرَافَ فِى الْخَيْرِ كَمَا لاَ خَيْرَ فِى الْاِسْرَافِ

demiş. Yani: "Hayırda ve ihsanda (fakat müstehak olanlara) israf olmadığı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur."

YEDİNCİ NÜKTE: İsraf, hırsı intac eder. Hırs, üç neticeyi verir.

Birincisi: Kanaatsızlıktır. Kanaatsızlık ise sa'ye, çalışmaya şevki kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tenbelliğe atar. Ve meşru, helâl, az malı

--- sh:»(L:145) ↓ ----------
(Haşiye) terk edip; gayr-ı meşru, külfetsiz bir malı arar. Ve o yolda izzetini, belki haysiyetini feda eder.

Hırsın ikinci neticesi: Haybet ve hasarettir. Maksudunu kaçırmak ve istiskale maruz kalıp, teshilât ve muavenetten mahrum kalmaktır. Hattâ

اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ

yani "Hırs, hasaret ve muvaffakıyetsizliğin sebebidir." olan darb-ı mesele mâsadak olur. Hırs ve kanaatın tesiratı, zîhayat âleminde gayet geniş bir düstur ile cereyan ediyor. Ezcümle: Rızka muhtaç ağaçların fıtrî kanaatları, onların rızkını onlara koşturduğu gibi; hayvanatın hırs ile meşakkat ve noksaniyet içinde rızka koşmaları, hırsın büyük zararını ve kanaatın azîm menfaatını gösterir. Hem zaîf umum yavruların lisan-ı halleriyle kanaatları, süt gibi latif bir gıdanın ummadığı bir yerden onlara akması ve canavarların hırs ile noksan ve mülevves rızıklarına saldırması; davamızı parlak bir surette isbat ediyor. Hem semiz balıkların vaziyet-i kanaatkâranesi, mükemmel rızıklarına medar olması; ve tilki ve maymun gibi zeki hayvanların hırs ile rızıkları peşinde dolaşmakla beraber kâfi derecede bulmamalarından cılız ve zayıf kalmaları, yine hırs ne derece sebeb-i meşakkat ve kanaat ne derece medar-ı rahat olduğunu gösterir. Hem Yahudi Milleti hırs ile, riba ile, hile dolabı ile rızıklarını zilletli ve sefaletli, gayr-ı meşru ve ancak yaşayacak kadar rızıklarını bulması ve sahranişinlerin (yani bedevilerin) kanaatkârane vaziyetleri, izzetle yaşaması ve kâfi rızkı bulması; yine mezkûr davamızı kat'î isbat eder. Hem çok âlimlerin (Haşiye-1) ve ediblerin (Haşiye-2) zekâvetlerinin verdiği bir hırs sebebiyle fakr-ı hale düşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların, fıtrî kanaatkârane vaziyetleri ile zenginleşmeleri kat'î bir surette isbat eder ki: Rızk-ı

(Haşiye): İktisadsızlık yüzünden müstehlikler çoğalır, müstahsiller azalır. Herkes gözünü hükûmet kapısına diker. O vakit hayat-ı içtimaiyenin medarı olan "san'at, ticaret, ziraat" tenakus eder. O millet de tedenni edip sukut eder, fakir düşer.

(Haşiye-1): İran'ın âdil padişahlarından Nuşirevan-ı Âdil'in veziri, akılca meşhur âlim olan Büzürcümehr'den (Büzürg-Mihr) sormuşlar: "Neden ülema, ümera kapısında görünüyor da; ümera ülema kapısında görünmüyor. Halbuki ilim, emaretin fevkındedir?" Cevaben demiş ki: "Ülemanın ilminden, ümeranın cehlindendir." Yani; ümera, cehlinden ilmin kıymetini bilmiyorlar ki, ülemanın kapısına gidip ilmi arasınlar. Ülema ise; marifetlerinden mallarının kıymetini dahi bildikleri için ümera kapısında arıyorlar. İşte Büzürcümehr, ülemanın arasında fakr ve zilletlerine sebeb olan zekâvetlerinin neticesi bulunan hırslarını zarif bir surette tevil ederek nazikane cevab vermiştir.

Hüsrev

(Haşiye-2): Bunu teyid eden bir hâdise: Fransa'da ediblere, iyi dilencilik yaptıkları için dilencilik vesikası veriliyor.

Süleyman Rüşdü

helâl, acz ve iftikara göre gelir; iktidar ve ihtiyar ile değil. Belki o rızk-ı helâl, iktidar ve ihtiyar ile makûsen mütenasibdir. Çünki çocukların iktidar ve ihtiyarı geldikçe rızkı azalır, uzaklaşır, sakilleşir.

اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لاَ يَفْنَى hadîsinin sırrıyla; kanaat, bir define-i hüsn-ü maişet ve rahat-ı hayattır. Hırs ise, bir maden-i hasaret ve sefalettir.

Üçüncü Netice: Hırs ihlası kırar, amel-i uhreviyeyi zedeler. Çünki bir ehl-i takvanın hırsı varsa, teveccüh-ü nâsı ister. Teveccüh-ü nâsı müraat eden, ihlas-ı tâmmı bulamaz. Bu netice çok ehemmiyetli, çok cây-ı dikkattir.

Elhasıl: İsraf, kanaatsızlığı intac eder. Kanaatsızlık ise çalışmanın şevkini kırar, tenbelliğe atar; hayatından şekva kapısını açar, mütemadiyen şekva ettirir. (Haşiye) Hem ihlası kırar, riya kapısını açar. Hem izzetini kırar, dilencilik yolunu gösterir. İktisad ise, kanaatı intac eder. عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ hadîsin sırrıyla; kanaat, izzeti intac eder. Hem sa'ye ve çalışmaya teşci' eder. Şevkini ziyadeleştirir, çalıştırır. Çünki meselâ bir gün çalıştı. Akşamda aldığı cüz'î bir ücrete kanaat sırrıyla, ikinci gün yine çalışır. Müsrif ise; kanaat etmediği için, ikinci gün daha çalışmaz. Çalışsa da şevksiz çalışır. Hem iktisaddan gelen kanaat; şükür kapısını açar, şekva kapısını kapatır. Hayatında daima şâkir olur. Hem kanaat vasıtasıyla insanlardan istiğna etmek cihetinde teveccühlerini aramaz. İhlas kapısı açılır, riya kapısı kapanır.

İktisadsızlık ve israfın dehşetli zararlarını geniş bir dairede müşahede ettim. Şöyle ki: Ben, dokuz sene evvel mübarek bir şehre geldim. Kış münasebetiyle o şehrin menabi-i servetini göremedim. -Allah rahmet etsin- oranın müftüsü birkaç defa bana dedi: "Ahalimiz fakirdir." Bu söz benim rikkatime dokundu. Beş altı sene sonraya kadar daima o şehir ahalisine acıyordum. Sekiz sene sonra yazın yine o şehre geldim. Bağlarına baktım. Merhum müftünün sözü hatırıma geldi. Fesübhanallah dedim, bu bağların mahsulâtı şehrin hacetinin pek fevkındedir. Bu şehir ahalisi pek çok zengin olmak lâzımgelir. Hayret ettim. Beni aldatmayan ve hakikatların derkinde bir rehberim olan bir hatıra-i hakikatla anladım: İktisadsızlık ve israf yüzünden bereket kalkmış ki, o kadar menabi-i servetle beraber o merhum müftü "Ahalimiz fakirdir" diyordu.

(Haşiye): Evet, hangi müsrif ile görüşsen şekvalar işiteceksin. Ne kadar zengin olsa da, yine dili şekva edecektir. En fakir, fakat kanaatkâr bir adamla görüşsen; şükür işiteceksin.

--- sh:»(L:147) ↓ ----------
Evet zekat vermek ve iktisad etmek, malda bittecrübe sebeb-i bereket olduğu gibi; israf etmek ile zekat vermemek, sebeb-i ref'-i bereket olduğuna hadsiz vakıat vardır.

İslâm hükemasının Eflatunu ve hekimlerin şeyhi ve feylesofların üstadı, dâhî-i meşhur Ebu Ali İbn-i Sina, yalnız tıb noktasında كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا âyetini şöyle tefsir etmiş. Demiş:

جَمَعْتُ الطِّبَّ فِى الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِى قَصْرِ الْكَلاَمِ فَقَلِّلْ
اِنْ اَكَلْتَ وَبَعْدَ اَكْلٍ تَجَنَّبْ وَ الشِّفَاءُ فِى الْاِنْهِضَامِ وَ لَيْسَ
عَلَى النُّفُوسِ اَشَدُّ حَالاً مِنْ اِدْخَالِ الطَّعَامِ عَلَى الطَّعَامِ

Yani: "İlm-i Tıbb'ı iki satırla topluyorum. Sözün güzelliği kısalığındadır. Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra dört-beş saat kadar daha yeme. Şifa, hazımdadır. Yani, kolayca hazmedeceğin mikdarı ye. Nefse ve mideye en ağır ve yorucu hal, taam taam üstüne yemektir." (Haşiye)

Cây-ı hayret ve medar-ı ibret bir tevafuk: İktisad Risalesini, üçü acemî olarak beş-altı ayrı ayrı müstensih, ayrı ayrı yerde, ayrı ayrı nüshadan yazıp birbirinden uzak, hatları birbirinden ayrı, hiç elifleri düşünmeyerek yazdıkları her bir nüshanın elifleri; duasız ellibir, dua ile beraber elliüçte tevafuk etmekle beraber; İktisad Risalesi'nin tarih-i te'lif ve istinsahı olan Rumice ellibir ve Arabî elliüç tarihinde tevafuku ise, şübhesiz tesadüf olamaz. İktisaddaki bereketin keramet derecesine çıktığına bir işarettir. Ve bu seneye, "Sene-i İktisad" tesmiyesi lâyıktır.

Evet zaman iki sene sonra bu keramet-i iktisadiyeyi, İkinci Harb-i Umumiyede her taraftaki açlık ve tahribat ve israfatla ve nev-i beşer ve herkes iktisada mecbur olmasıyla isbat etti.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

(Haşiye): Yani vücuda en muzır, dört beş saat fasıla vermeden yemek yemek veyahut telezzüz için mütenevvi yemekleri birbiri üstüne mideye doldurmaktır.

Yirminci Lem'a

İhlas hakkında

(Onyedinci Lem'anın Onyedinci Notasının yedi mes'elesinden, beş noktadan ibaret olan ikinci mes'elesinin birinci noktası iken, ehemmiyetine binaen Yirminci Lem'a oldu.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّيْنَ۞ اَلاَ لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ

âyetiyle ve

هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلاَّ الْمُخْلِصُونَوَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ

-ev kema kal- hadîs-i şerifi, ikisi de ihlas ne kadar İslâmiyette mühim bir esas olduğunu gösteriyorlar. Bu ihlas mes'elesinin hadsiz nüktelerinden yalnız "Beş Nokta"yı muhtasaran beyan ederiz.

Tenbih: Bu mübarek Isparta'nın medar-ı şükran bir hüsn-ü tâli'idir ki, ondaki ehl-i takva ve ehl-i tarîkat ve ehl-i ilmin -sair yerlere nisbeten- rekabetkârane ihtilafları görünmüyor. Gerçi lâzım olan hakikî muhabbet ve ittifak yoksa da, zararlı muhalefet ve rekabet de başka yerlere nisbeten yoktur.

--- sh:»(L:149) ↓ ----------

BİRİNCİ NOKTA:

Mühim ve müdhiş bir sual: Neden ehl-i dünya, ehl-i gaflet, hattâ ehl-i dalalet ve ehl-i nifak rekabetsiz ittifak ettikleri halde; ehl-i hak ve ehl-i vifak olan ashab-ı diyanet ve ehl-i ilim ve ehl-i tarîkat, neden rekabetli ihtilaf ediyorlar? İttifak ehl-i vifakın hakkı iken ve hilaf ehl-i nifakın lâzımı iken, neden bu hak oraya geçti ve şu haksızlık şuraya geldi?

Elcevab: Bu elîm ve feci' ve ehl-i hamiyeti ağlattıracak hâdise-i müdhişenin pek çok esbabından, yedi sebebini beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Ehl-i hakkın ihtilafı hakikatsızlıktan gelmediği gibi, ehl-i gafletin ittifakı dahi hakikatdarlıktan değildir. Belki ehl-i dünyanın ve ehl-i siyasetin ve ehl-i mekteb gibi hayat-ı içtimaiyenin tabakatına dair birer muayyen vazife ile ve has bir hizmet ile meşgul taifelerin, cemaatlerin ve cem'iyetlerin vazifeleri taayyün edip ayrılmış. Ve o vezaif mukabilindeki alacakları maişet noktasındaki maddî ücret ve hubb-u câh ve şan ü şeref noktasında teveccüh-ü nâstan alacakları (Haşiye) manevî ücret taayyün etmiş, ayrılmış. Müzahame ve münakaşayı ve rekabeti intac edecek derecede bir iştirak yok. Onun için, bunlar ne kadar fena bir meslekte de gitseler, birbiriyle ittifak edebilirler. Amma ehl-i din ve ashab-ı ilim ve erbab-ı tarîkat ise, bunların herbirisinin vazifesi umuma baktığı gibi, muaccel ücretleri de taayyün ve tahassus etmediği ve herbirinin makam-ı içtimaîde ve teveccüh-ü nâsta ve hüsn-ü kabuldeki hissesi tahassus etmiyor. Bir makama çoklar namzed olur. Maddî ve manevî herbir ücrete çok eller uzanabilir. O noktadan müzahame ve rekabet tevellüd edip; vifakı nifaka, ittifakı ihtilafa tebdil eder.

İşte bu müdhiş marazın merhemi, ilâcı ihlastır. Yani hakperestliği nefisperestliğe tercih etmekle ve hakkın hatırı, nefsin ve enaniyetin hatırına galib gelmekle اِنْ اَجْرِيَ اِلاَّ عَلَى اللهِ sırrına mazhar olup, nâstan

---

(Haşiye): İhtar: Teveccüh-ü nâs istenilmez, belki verilir. Verilse de onunla hoşlanılmaz. Hoşlansa ihlası kaybeder, riyaya girer. Şan ü şeref arzusuyla teveccüh-ü nâs ise; ücret ve mükâfat değil, belki ihlassızlık yüzünden gelen bir itab ve bir mücazattır. Evet amel-i sâlihin hayatı olan ihlasın zararına teveccüh-ü nâs ve şan ü şeref, kabir kapısına kadar muvakkat olan bir lezzet-i cüz'iyeye mukabil, kabrin öbür tarafında azab-ı kabir gibi nâhoş bir şekil aldığından; teveccüh-ü nâsı arzu etmek değil, belki ondan ürkmek ve kaçmak lâzımdır. Şöhretperestlerin ve şan ü şeref peşinde koşanların kulakları çınlasın.

--- sh:»(L:150) ↓ ----------
gelen maddî ve manevî ücretten istiğna etmekle

(Haşiye) وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ

sırrına mazhar olup.. hüsn-ü kabul ve hüsn-ü tesir ve teveccüh-ü nâsı kazanmak noktalarının Cenab-ı Hakk'ın vazifesi ve ihsanı olduğunu ve kendi vazifesi olan tebliğde dâhil olmadığını ve lâzım da olmadığını ve onunla mükellef olmadığını bilmekle ihlasa muvaffak olur. Yoksa ihlası kaçırır.

İKİNCİ SEBEB: Ehl-i dalaletin zilletindendir ittifakları, ehl-i hidayetin izzetindendir ihtilafları. Yani ehl-i gaflet olan ehl-i dünya ve ehl-i dalalet, hak ve hakikata istinad etmedikleri için zaîf ve zelildirler. Tezellül için, kuvvet almaya muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçtan, başkasının muavenet ve ittifakına samimî yapışırlar. Hattâ meslekleri dalalet ise de, yine ittifakı muhafaza ederler. Âdeta o haksızlıkta bir hakperestlik, o dalalette bir ihlas, o dinsizlikte dinsizdarane bir taassub ve o nifakta bir vifak yaparlar, muvaffak olurlar. Çünki samimî bir ihlas, şerde dahi olsa neticesiz kalmaz. Evet ihlas ile kim ne isterse Allah verir. (Haşiye-1)

Amma ehl-i hidayet ve diyanet; ve ehl-i ilim ve tarîkat, hak ve hakikata istinad ettikleri için ve herbiri bizzât tarîk-ı hakta yalnız Rabbisini düşünüp, tevfikine itimad ederek gittiklerinden, manen o meslekten gelen izzetleri var. Za'f hissettiği vakit; insanların yerine Rabbisine müracaat eder, meded ondan ister. Meşreblerin ihtilafıyla, zahir meşrebine muhalif olana karşı muavenet ihtiyacını tam hissetmiyor, ittifaka ihtiyacını göremiyor. Belki hodgâmlık ve enaniyet varsa, kendini haklı ve muhalifini haksız tevehhüm ederek; ittifak ve muhabbet yerine, ihtilaf ve rekabet ortaya girer. İhlası kaçırır, vazifesi zîr ü zeber olur.

(Haşiye): Sahabelerin sena-i Kur'aniyeye mazhar olan "îsar" hasletini kendine rehber etmek. Yani: Hediye ve sadakanın kabulünde başkasını kendine tercih etmek ve hizmet-i diniyenin mukabilinde gelen menfaat-ı maddiyeyi istemeden ve kalben taleb etmeden, sırf bir ihsan-ı İlahî bilerek, nâstan minnet almayarak ve hizmet-i diniyenin mukabilinde de almamaktır. Çünki hizmet-i diniyenin mukabilinde dünyada bir şey istenilmemeli ki, ihlas kaçmasın. Çendan hakları var ki, ümmet onların maişetlerini temin etsin. Hem zekata da müstehaktırlar. Fakat bu istenilmez, belki verilir. Verildiği vakitte, hizmetimin ücretidir denilmez. Mümkün olduğu kadar kanaatkârane başka ehil ve daha müstehak olanların nefsini kendi nefsine tercih etmek,

وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

sırrına mazhariyetle, bu müdhiş tehlikeden kurtulup ihlası kazanabilir.

(Haşiye-1): Evet, مَنْ طَلَبَ وَ جَدَّ وَجَدَ bir düstur-u hakikattır. Külliyeti geniş ve genişliği mesleğimize de şamil olabilir.

--- sh:»(L:151) ↓ ----------

İşte bu müdhiş sebebin verdiği vahim neticeleri görmemenin yegâne çaresi, "dokuz emirdir."

1 - Müsbet hareket etmektir ki; yani kendi mesleğinin muhabbetiyle hareket etmek. Başka mesleklerin adaveti ve başkalarının tenkisi, onun fikrine ve ilmine müdahale etmesin; onlarla meşgul olmasın.

2 - Belki daire-i İslâmiyet içinde hangi meşrebde olursa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak çok rabıta-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek...

3 - Ve haklı her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise: "Mesleğim haktır yahud daha güzeldir" diyebilir. Yoksa başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden, "Hak yalnız benim mesleğimdir" veyahut "Güzel benim meşrebimdir" diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek.

4 - Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-i İlahînin bir sebebi ve diyanetteki izzetin bir medarı olduğunu düşünmekle...

5 - Hem ehl-i dalalet ve haksızlık -tesanüd sebebiyle- cemaat suretindeki kuvvetli bir şahs-ı manevînin dehasıyla hücumu zamanında; o şahs-ı manevîye karşı, en kuvvetli ferdî olan mukavemetin mağlub düştüğünü anlayıp ehl-i hak tarafındaki ittifak ile bir şahs-ı manevî çıkarıp o müdhiş şahs-ı manevî-i dalalete karşı, hakkaniyeti muhafaza ettirmek.

6 - Ve hakkı, bâtılın savletinden kurtarmak için...

7 - Nefsini ve enaniyetini

8 - Ve yanlış düşündüğü izzetini

9 - Ve ehemmiyetsiz rekabetkârane hissiyatını terketmekle ihlası kazanır, vazifesini hakkıyla îfa eder. (Haşiye)

ÜÇÜNCÜ SEBEB: Ehl-i hakkın ihtilafı, himmetsizlikten ve aşağılıktan ve ehl-i dalaletin ittifakı, ulüvv-ü himmetten değildir. Belki ehl-i hidayetin ihtilafı, ulüvv-ü himmetin sû'-i istimalinden ve ehl-i dalaletin ittifakı, himmetsizlikten gelen za'f ve aczdendir. Ehl-i hidayeti, ulüvv-ü himmetten sû'-i istimale ve dolayısıyla ihtilafa ve rekabete sevkeden, âhiret nokta-i nazarında bir haslet-i memduha sayılan hırs-ı sevab ve

---

(Haşiye): Hattâ hadîs-i sahihle, âhirzamanda İsevîlerin hakikî dindarları ehl-i Kur'an ile ittifak edip, müşterek düşmanları olan zındıkaya karşı dayanacakları gibi; şu zamanda dahi ehl-i diyanet ve ehl-i hakikat, değil yalnız dindaşı, meslekdaşı, kardeşi olanlarla samimî ittifak etmek, belki Hristiyanların hakikî dindar ruhanîleri ile dahi, medar-ı ihtilaf noktaları muvakkaten medar-ı münakaşa ve niza' etmeyerek müşterek düşmanları olan mütecaviz dinsizlere karşı ittifaka muhtaçtırlar.

vazife-i uhreviyede kanaatsızlık cihetinden ileri geliyor. Yani: "Bu sevabı ben kazanayım, bu insanları ben irşad edeyim, benim sözümü dinlesinler." diye, karşısındaki hakikî kardeşi ve cidden muhabbet ve muavenetine ve uhuvvetine ve yardımına muhtaç bir zâta karşı rekabetkârane vaziyet alır. "Şakirdlerim ne için onun yanına gidiyorlar? Ne için onun kadar şakirdlerim bulunmuyor?" diye, enaniyeti oradan fırsat bulup, mezmum bir haslet olan hubb-u câha temayül ettirir, ihlası kaçırır, riya kapısını açar.

İşte bu hatanın ve bu yaranın ve bu müdhiş maraz-ı ruhanînin ilâcı şudur ki: Cenab-ı Hakk'ın rızası ihlas ile kazanılır. Kesret-i etba' ile ve fazla muvaffakıyet ile değildir. Çünki onlar vazife-i İlahiyeye ait olduğu için istenilmez; belki bazan verilir. Evet bazan bir tek kelime sebeb-i necat ve medar-ı rıza olur. Kemmiyetin ehemmiyeti o kadar medar-ı nazar olmamalı. Çünki bazan bir tek adamın irşadı, bin adamın irşadı kadar rıza-i İlahîye medar olur. Hem ihlas ve hakperestlik ise, Müslümanların nereden ve kimden olursa olsun istifadelerine tarafdar olmaktır. Yoksa, "Benden ders alıp sevab kazandırsınlar" düşüncesi, nefsin ve enaniyetin bir hilesidir.

Ey sevaba hırslı ve a'mal-i uhreviyeye kanaatsız insan! Bazı Peygamberler gelmişler ki, mahdud birkaç kişiden başka ittiba edenler olmadığı halde, yine o peygamberlik vazife-i kudsiyesinin hadsiz ücretini almışlar. Demek hüner, kesret-i etba' ile değildir. Belki hüner, rıza-yı İlahîyi kazanmakladır. Sen neci oluyorsun ki, böyle hırs ile "Herkes beni dinlesin" diye vazifeni unutup, vazife-i İlahiyeye karışıyorsun? Kabul ettirmek, senin etrafına halkı toplamak Cenab-ı Hakk'ın vazifesidir. Vazifeni yap, Allah'ın vazifesine karışma. Hem hak ve hakikatı dinleyen ve söyleyene sevab kazandıranlar, yalnız insanlar değildir. Cenab-ı Hakk'ın zîşuur mahlukları ve ruhanîleri ve melaikeleri kâinatı doldurmuş, her tarafı şenlendirmişler. Madem çok sevab istersin, ihlası esas tut ve yalnız rıza-yı İlahîyi düşün. Tâ ki senin ağzından çıkan mübarek kelimelerin havadaki efradları; ihlas ile ve niyet-i sadıka ile hayatlansın, canlansın, hadsiz zîşuurun kulaklarına gidip onları nurlandırsın, sana da sevab kazandırsın. Çünki meselâ sen "Elhamdülillah" dedin; bu kelâm, milyonlarla büyük küçük "Elhamdülillah" kelimeleri, havada izn-i İlahî ile yazılır. Nakkaş-ı Hakîm abes ve israf yapmadığı için, o kesretli mübarek kelimeleri dinleyecek kadar hadsiz kulakları halketmiş. Eğer ihlas ile, niyet-i sadıka ile o havadaki kelimeler hayatlansalar, lezzetli birer meyve gibi ruhanîlerin kulaklarına girer. Eğer rıza-yı İlahî ve ihlas o havadaki kelimelere hayat vermezse, dinlenilmez; sevab da yalnız ağızdaki kelimeye münhasır kalır. Seslerinin ziyade güzel olmadığından, dinleyenlerin azlığından sıkılan hâfızların kulakları çınlasın!..

--- sh:»(L:153) ↓ ----------

DÖRDÜNCÜ SEBEB: Ehl-i hidayetin rekabetkârane ihtilafı, akibeti düşünmemekten ve kasr-ı nazardan olmadığı gibi; ehl-i dalaletin samimane ittifakları, akibet-endişlikten ve yüksek nazardan değildir. Belki ehl-i hidayet; hak ve hakikatın tesiriyle, nefsin kör hissiyatına kapılmayarak; kalbin ve aklın dûr-endişane temayülâtına tabi olmakla beraber, istikameti ve ihlası muhafaza edemediklerinden, o yüksek makamı muhafaza edemeyip ihtilafa düşüyorlar. Ehl-i dalalet ise: Nefsin ve hevanın tesiriyle, kör ve akibeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti bir batman ilerideki lezzete tercih eden hissiyatın mukteziyatıyla, birbirine samimî olarak, muaccel bir menfaat ve hazır bir lezzet için şiddetli ittifak ediyorlar. Evet dünyevî ve hazır lezzet ve menfaat etrafında aşağı, kalbsiz nefisperestler samimî ittifak ve ittihad ediyorlar. Ehl-i hidayet, âhirete ait ve ileriye müteallik semerat-ı uhreviyeye ve kemalâta, kalb ve aklın yüksek düsturlarıyla müteveccih oldukları için, esaslı bir istikamet ve tam bir ihlas ve gayet fedakârane bir ittihad ve ittifak olabilirken; enaniyetten tecerrüd edemedikleri için, ifrat ve tefrit yüzünden, ulvî bir menba-ı kuvvet olan ittifakı kaybedip, ihlas da kırılır ve vazife-i uhreviye de zedelenir. Kolayca rıza-yı İlahî de elde edilmez.

Bu mühim marazın merhemi ve ilâcı: "El-hubbu fillah" sırrıyla, tarîk-ı hakta gidenlere refakatla iftihar etmek ve arkalarından gitmek ve imamlık şerefini onlara bırakmak ve o Hak yolunda kim olursa olsun kendinden daha iyi olduğunun ihtimaliyle enaniyetinden vazgeçip ihlası kazanmak ve ihlas ile bir dirhem amel, ihlassız batmanlar ile amellere racih olduğunu bilmekle ve tâbiiyeti dahi sebeb-i mes'uliyet ve hatarlı olan metbuiyete tercih etmekle o marazdan kurtulur ve ihlası kazanır, vazife-i uhreviyesini hakkıyla yapabilir.

BEŞİNCİ SEBEB: Ehl-i hidayetin ihtilafı ve adem-i ittifakı za'flarından olmadığı gibi; ehl-i dalaletin kuvvetli ittifakı da kuvvetlerinden değildir. Belki ehl-i hidayetin ittifaksızlığı, iman-ı kâmilden gelen nokta-i istinad ve nokta-i istinaddan neş'et eden kuvvetten ileri geldiği gibi; ehl-i gaflet ve ehl-i dalaletin ittifakları, kalben nokta-i istinad bulmadıkları itibariyle za'f ve aczlerinden ileri gelmiştir. Çünki zaîfler ittifaka muhtaç oldukları için, kuvvetli ittifak ederler. Kavîler ihtiyacı tam hissetmediklerinden, ittifakları zaîftir. Arslanlar, tilkiler gibi ittifaka muhtaç olmadıkları için ferdî yaşıyorlar. Yabanî keçiler, kurdlardan muhafaza için, bir sürü teşkil ederler. Demek zaîflerin cem'iyeti ve şahs-ı manevîsi kavî olduğu gibi, (Haşiye) kavîlerin cem'iyeti ve şahs-ı manevîsi ise zaîftir.

(Haşiye): Avrupa komiteleri içinde en şiddetlisi ve en tesirlisi ve bir cihette en kuvvetlisi, cins-i latif ve zaîf ve nazik olan kadınların Amerika'daki Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan Komitesi olduğu; hem milletler içinde az ve zaîf olan Ermenilerin komitesi, gösterdikleri kuvvetli fedakârane vaziyetle bu müddeamızı teyid ediyor.

--- sh:»(L:154) ↓ ----------
Bu sırra bir işaret-i latife ve zarif bir nükte-i Kur'aniyedir ki ferman etmiş:

وَ قَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ

Müenneslerin cemaatine, iki katlı müennes olduğu halde, müzekker fiili olan قَالَ buyurması; hem قَالَتِ الْاَعْرَابُ buyurmakla müzekkerlerin cemaatine, müennes fiili olan قَالَتْ tabiriyle, latifane işaret ediyor ki: Zaîf ve halim ve yumuşak kadınların cem'iyeti kuvvetleşir, sertlik ve şiddet kesbedip bir nevi reculiyet kazanır. Müzekker fiilini iktiza ettiğinden وَ قَالَ نِسْوَةٌ tabiriyle, gayet güzel düşmüş. Kavî erkekler ise, hususan bedevi a'rab olsa; kuvvetlerine güvendikleri için cem'iyetleri zaîf olup hem ihtiyatkârlık, hem yumuşaklık vaziyetini aldığından, bir nevi kadınlık hasiyeti takındıkları için, müennes fiilini iktiza ettiğinden قَالَتِ الْاَعْرَابُ müennes fiiliyle tabiri tam yerindedir. Evet ehl-i hak gayet kuvvetli bir nokta-i istinad olan iman-ı billahtan gelen tevekkül ve teslim ile, başkalara arz-ı ihtiyaç edip, muavenet ve yardımlarını istemez. İstese de gayet fedakârane yapışmaz. Ehl-i dünya, dünya işlerinde hakikî nokta-i istinadlarından gaflet ettiklerinden, za'f ve acze düşüp, şiddetli bir surette yardımcılara ihtiyacını hisseder; samimane, belki fedakârane ittifak ederler.

İşte ehl-i hak, ittifaktaki hak kuvvetini düşünmediklerinden ve aramadıklarından, haksız ve muzır bir netice olan ihtilafa düşerler. Haksız ehl-i dalalet ise; ittifaktaki kuvveti, aczleri vasıtasıyla hissettiklerinden, gayet mühim bir vesile-i makasıd olan ittifakı elde etmişler.

İşte ehl-i hakkın bu haksız ihtilaf marazının merhemi ve ilâcı:

وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ

âyetindeki şiddetli nehy-i İlahî, وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى âyetinde hayat-ı içtimaiyece gayet hikmetli emr-i İlahîyi düstur-u hareket etmek ve ihtilafın İslâmiyete ne derece zararlı olduğunu ve ehl-i dalaletin ehl-i hakka galebesini ne derece teshil ettiğini düşünüp, kemal-i za'f ve acz ile, o ehl-i hakkın kafilesine

fedakârane, samimane iltihak etmektir; şahsiyetini unutmakla riya ve tasannudan kurtulup, ihlası elde etmektir.

ALTINCI SEBEB: Ehl-i hakkın ihtilafı nâmerdliklerinden, himmetsizliklerinden, hamiyetsizliklerinden olmadığı gibi; gafletli ehl-i dünyanın ve ehl-i dalaletin, hayat-ı dünyeviyeye ait işlerde samimane ittifakları dahi merdlikten, hamiyetten, himmetten değildir. Belki, ehl-i hakkın ekseriyetle âhirete ait olan faideleri düşünmekle, o ehemmiyetli ve kesretli mes'elelere hamiyeti, himmeti, merdliği inkısam eder. Hakikî sermaye olan vaktini bir mes'eleye sarfetmediği için, meslekdaşlarıyla ittifakı muhkemleşmiyor. Çünki mes'eleler çok, daire dahi geniştir. Gafletli ehl-i dünya ise, yalnız hayat-ı dünyeviyeyi düşündüklerinden, bütün hissiyatıyla ve ruh u kalbiyle şiddetli bir surette hayat-ı dünyeviyeye ait mes'elelere sarılır. Ve o mes'elede ona yardım edene kuvvetli yapışır. Ve hakikat nokta-i nazarında beş paraya değmeyen ve ehl-i hak ona on para kıymet vermeyen mes'elelere, divane olmuş elmasçı bir yahudinin beş paralık cam parçasına beş lira fiat verdiği gibi, beşyüz lira kıymetindeki vaktini o mes'eleye hasreder. Elbette bu kadar fiat verip ve şiddetli hissiyat ile sarılmak, bâtıl yolunda dahi olsa samimî bir ihlas olduğundan, o mes'elede muvaffak olur ve ehl-i hakka galebe eder. Bu galebe neticesinde ehl-i hak zillete ve mahkûmiyete ve tasannua ve riyaya düşüp, ihlası kaybeder. O nâmerd, himmetsiz, hamiyetsiz bir kısım ehl-i dünyaya dalkavukluk etmeğe mecbur olur.

Ey ehl-i hak! Ey hakperest ehl-i şeriat ve ehl-i hakikat ve ehl-i tarîkat! Bu müdhiş maraz-ı ihtilafa karşı birbirinizin kusurunu görmeyerek, yekdiğerinizin ayıbına karşı gözünüzü yumunuz!

وَاِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

edeb-i Furkanî ile edeblenininiz! Ve haricî düşmanın hücumunda dâhilî münakaşatı terketmek ve ehl-i hakkı sukuttan ve zilletten kurtarmayı en birinci ve en mühim bir vazife-i uhreviye telakki edip, yüzer âyât ve ehadîs-i Nebeviyenin şiddetle emrettikleri uhuvvet, muhabbet ve teavünü yapıp; bütün hissiyatınızla ehl-i dünyadan daha şiddetli bir surette meslekdaşlarınızla ve dindaşlarınızla ittifak ediniz.. yani, ihtilafa düşmeyiniz. Böyle küçük mes'eleler için kıymetdar vaktimi sarfetmekten ise, o çok kıymetli vaktimi zikir ve fikir gibi kıymetdar şeylere sarfedeceğim deyip çekilerek, ittifakı zaîfleştirmeyiniz. Çünki bu manevî cihadda küçük mes'ele zannettiğiniz, çok büyük olabilir. Bir neferin, bir saatte mühim ve hususî şerait dâhilindeki nöbeti bir sene ibadet hükmüne bazan geçmesi gibi; bu ehl-i hakkın mağlubiyeti zamanında, manevî

mücahede mesailinde, küçük bir mes'eleye sarfolunan senin kıymetdar bir günün, o neferin o saati gibi bin derece kıymet alabilir, bir günün bin gün olabilir. Madem livechillahtır; o işin küçüğüne büyüğüne, kıymetli ve kıymetsizliğine bakılmaz. İhlas ve rıza-yı İlahî yolunda zerre, yıldız gibi olur. Vesilenin mahiyetine bakılmaz, neticesine bakılır. Madem neticesi rıza-yı İlahîdir ve mayesi ihlastır; o küçük değildir, büyüktür.

YEDİNCİ SEBEB: Ehl-i hak ve hakikatın ihtilaf ve rekabetleri, kıskançlıktan ve hırs-ı dünyadan gelmediği gibi; ehl-i dünyanın ve ehl-i gafletin ittifakları dahi, civanmerdlikten ve uluvv-ü cenabdan değildir. Belki ehl-i hakikat, hakikattan gelen ulüvv-ü cenab ve ulüvv-ü himmet ve tarîk-ı hakta memduh olan müsabakayı tam muhafaza edemediklerinden ve nâehillerin girmesi yüzünden bir derece sû'-i istimal ettiklerinden; rekabetkârane ihtilafa düşüp hem kendine, hem cemaat-ı İslâmiyeye ehemmiyetli zarar olmuş. Ehl-i gaflet ve ehl-i dalalet ise, meftun oldukları menfaatlerini kaçırmamak ve menfaat için perestiş ettikleri reislerini ve arkadaşlarını küstürmemek için, zilletlerinden ve nâmerdliklerinden, hamiyetsizliklerinden; mutlak arkadaşlarıyla, hattâ denî ve hain ve muzır olsalar dahi, hâlisane ittihad.. hem menfaat etrafında toplanan ne şekilde olursa olsun şerikleriyle samimane ittifak ederler. Samimiyet neticesi olarak istifade ederler.

İşte ey musibetzede ve ihtilafa düşmüş ehl-i hak ve ashab-ı hakikat! Bu musibet zamanında ihlası kaçırdığınızdan ve rıza-yı İlahîyi münhasıran gaye-i maksad yapmadığınızdan, ehl-i hakkın bu zillet ve mağlubiyetine sebebiyet verdiniz. Umûr-u diniye ve uhreviyede rekabet, gıbta, hased ve kıskançlık olmamalı ve hakikat nokta-i nazarında olamaz. Çünki kıskançlık ve hasedin sebebi; bir tek şeye çok eller uzanmasından ve bir tek makama çok gözler dikilmesinden ve bir tek ekmeği çok mideler istemesinden müzahame, münakaşa, müsabaka sebebiyle gıbtaya, sonra kıskançlığa düşerler. Dünyada bir şey-i vâhide çoklar talib olduğundan ve dünya dar ve muvakkat olması sebebiyle insanın hadsiz arzularını tatmin edemediği için, rekabete düşüyorlar. Fakat, âhirette tek bir adama beşyüz sene (Haşiye) mesafelik bir Cennet ihsan edilmesi

(Haşiye): Mühim bir taraftan ehemmiyetli bir sual: Rivayette gelmiş ki; Cennet'te bir adama beşyüz senelik bir Cennet verilir. Bu hakikat akl-ı dünyevînin havsalasında nasıl yerleşir?

Elcevab: Nasılki bu dünyada herkesin dünya kadar hususî ve muvakkat bir dünyası var. Ve o dünyanın direği onun hayatıdır. Ve zâhirî ve bâtınî duygularıyla o dünyasından istifade eder. Güneş bir lâmbam, yıldızlar mumlarımdır der. Başka mahlukat ve zîruhlar bulunmaları, o adamın mâlikiyetine mani olmadıkları gibi, bilakis onun hususî dünyasını şenlendiriyorlar, zînetlendiriyorlar. Aynen öyle de, fakat binler

ve yetmiş bin kasır ve huriler verilmesi ve ehl-i Cennet'ten herkes kendi hissesinden kemal-i rıza ile memnun olması işaretiyle gösteriliyor ki, âhirette medar-ı rekabet birşey yoktur ve rekabet de olamaz. Öyle ise, âhirete ait olan a'mal-i sâlihada dahi rekabet olamaz; kıskançlık yeri değildir. Kıskançlık eden ya riyakârdır, a'mal-i sâliha suretiyle dünyevî neticeleri arıyor veyahud sadık cahildir ki, a'mal-i sâliha nereye baktığını bilmiyor ve a'mal-i sâlihanın ruhu, esası ihlas olduğunu derketmiyor. Rekabet suretiyle evliyaullaha karşı bir nevi adavet taşımakla, vüs'at-ı rahmet-i İlahiyeyi ittiham ediyor. Bu hakikatı teyid eden bir vakıa:

Eski arkadaşlarımızdan bir adamın, bir adama karşı adaveti vardı. O adamın yanında senakârane onun düşmanı amel-i sâlihle, hattâ velayetle tavsif edildi. O adam kıskanmadı, sıkılmadı. Sonra birisi dedi: "Senin o düşmanın cesurdur, kuvvetlidir." Baktık ki o adamda şiddetli bir kıskançlık ve bir rekabet damarı uyandı. Ona dedik: "Velayet ve salahat hadsiz bir hayat-ı ebediyenin pırlantası gibi bir kuvvet ve bir yükseklikdir. Sen buna bu cihette kıskanmadın. Dünyevî kuvvet öküzde ve cesaret canavarda dahi bulunmakla beraber, velayet ve salahata nisbeten; bir âdi cam parçasının elmasa nisbeti gibidir." O adam dedi ki: "Bir noktaya, bir makama ikimiz bu dünyada gözümüzü dikmişiz. Oraya çıkmak için basamaklarımız da kuvvet ve cesaret gibi şeylerdir. Onun için kıskandım. Âhiret makamatı hadsizdir. O burada benim düşmanım iken, orada benim samimî ve sevgili kardeşim olabilir."

Ey ehl-i hakikat ve tarîkat! Hakka hizmet, büyük ve ağır bir defineyi taşımak ve muhafaza etmek gibidir. O defineyi omuzunda taşıyanlara ne kadar kuvvetli eller yardıma koşsalar daha ziyade sevinir, memnun olurlar. Kıskanmak şöyle dursun, gayet samimî bir muhabbetle o

---

derece yüksek, herbir mü'min için binler kasır ve hurileri ihtiva eden has bahçesinden başka, umumî Cennet'ten beşyüz sene genişliğinde birer hususî Cennet'i vardır. Derecesi nisbetinde inkişaf eden hissiyatıyla, duygularıyla Cennet'e ve ebediyete lâyık bir surette istifade eder. Başkaların iştiraki onun mâlikiyetine ve istifadesine noksan vermedikleri gibi, kuvvet verirler. Ve hususî ve geniş Cennetini zînetlendiriyorlar. Evet, bu dünyada bir adam, bir saatlik bir bahçeden ve bir günlük bir seyrangâhtan ve bir aylık bir memleketten ve bir senelik bir mesiregâhta seyahatından; ağzıyla, kulağıyla, gözüyle, zevkiyle, zaikasıyla, sair duygularıyla istifade ettiği gibi; aynen öyle de, fakat bir saatlik bir bahçeden ancak istifade eden bu fâni memleketteki kuvve-i şâmme ve kuvve-i zaika, o bâki memlekette bir senelik bahçeden aynı istifadeyi eder. Ve burada bir senelik mesiregâhtan ancak istifade edebilen bir kuvve-i bâsıra ve kuvve-i sâmia orada beşyüz senelik mesiregâhındaki seyahattan; o haşmetli, baştan başa zînetli memlekete lâyık bir tarzda istifade eder. Her mü'min derecesine ve dünyada kazandığı sevablar, haseneler nisbetinde inbisat ve inkişaf eden duygularıyla zevk alır, telezzüz eder, müstefid olur.

--- sh:»(L:158) ↓ ----------
gelenlerin kendilerinden daha ziyade olan kuvvetlerini ve daha ziyade tesirlerini ve yardımlarını müftehirane alkışlamak lâzım gelirken, nedendir ki rekabetkârane o hakikî kardeşlere ve fedakâr yardımcılara bakılıyor ve o hal ile ihlas kaçıyor. Vazifenizde müttehem olup, ehl-i dalaletin nazarında, sizden ve sizin mesleğinizden yüz derece aşağı olan, din ile dünyayı kazanmak ve ilm-i hakikatla maişeti temin etmek, tama' ve hırs yolunda rekabet etmek gibi müdhiş ittihamlara maruz kalıyorsunuz. Bu marazın çare-i yegânesi: Nefsini ittiham etmek ve nefsine değil, daima karşısındaki meslekdaşına tarafdar olmak. Fenn-i Âdâb ve İlm-i Münazara'nın üleması mabeynindeki hakperestlik ve insaf düsturu olan şu: "Eğer bir mes'elenin münazarasında kendi sözünün haklı çıktığına tarafdar olup ve kendi haklı çıktığına sevinse ve hasmının haksız ve yanlış olduğuna memnun olsa, insafsızdır." Hem zarar eder. Çünki haklı çıktığı vakit o münazarada bilmediği bir şeyi öğrenmiyor, belki gurur ihtimaliyle zarar edebilir. Eğer hak hasmının elinde çıksa; zararsız, bilmediği bir mes'eleyi öğrenip, menfaatdar olur, nefsin gururundan kurtulur. Demek insaflı hakperest, hakkın hatırı için nefsin hatırını kırıyor. Hasmının elinde hakkı görse, yine rıza ile kabul edip, tarafdar çıkar, memnun olur.

İşte bu düsturu ehl-i din, ehl-i hakikat, ehl-i tarîkat, ehl-i ilim kendilerine rehber ittihaz etseler, ihlası kazanırlar. Ve vazife-i uhreviyelerinde muvaffak olurlar. Ve bu feci' sukut ve musibet-i hazıradan rahmet-i İlahiye ile kurtulurlar.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Yirmibirinci Lem'a

İhlas hakkında

(Onyedinci Lem'anın Onyedinci Nota'sının yedi mes'elesinden Dördüncü Mes'elesi iken, ihlas münasebetiyle Yirminci Lem'anın İkinci Nokta'sı oldu. Nuraniyetine binaen Yirmibirinci Lem'a olarak Lemaat'a girdi.)

Bu Lem'a lâakal her onbeş günde bir defa okunmalı.

وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۞ وَ قُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ ۞
قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا ۞ وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَ سَّيهَا ۞
وَلاَ تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً ۞

Ey âhiret kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'aniyede arkadaşlarım! Bilirsiniz ve biliniz: Bu dünyada, hususan uhrevî hizmetlerde en mühim bir esas, en büyük bir kuvvet, en makbul bir şefaatçı, en metin bir nokta-i istinad, en kısa bir tarîk-ı hakikat, en makbul bir dua-yı manevî, en kerametli bir vesile-i makasıd, en yüksek bir haslet, en safi bir ubudiyet: İhlastır. Madem ihlasta mezkûr hassalar gibi çok nurlar var ve çok kuvvetler var.. ve madem bu müdhiş zamanda ve dehşetli düşmanlar mukabilinde ve şiddetli tazyikat karşısında ve savletli bid'alar, dalaletler içerisinde bizler gayet az ve zaîf ve fakir ve kuvvetsiz olduğumuz halde, gayet ağır ve büyük ve umumî ve kudsî bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'aniye omuzumuza ihsan-ı İlahî tarafından konulmuş; elbette herkesten

ziyade bütün kuvvetimizle ihlası kazanmaya mecbur ve mükellefiz ve ihlasın sırrını kendimizde yerleştirmek için gayet derecede muhtacız. Yoksa hem şimdiye kadar kazandığımız hizmet-i kudsiye kısmen zayi' olur, devam etmez; hem şiddetli mes'ul oluruz.

وَلاَ تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً

âyetindeki şiddetli tehdidkârane nehy-i İlahîye mazhar olup, saadet-i ebediye zararına manasız, lüzumsuz, zararlı kederli, hodfüruşane, sakil, riyakârane bazı hissiyat-ı süfliye ve menafi'-i cüz'iyenin hatırı için ihlası kırmakla; hem bu hizmetteki umum kardeşlerimizin hukukuna tecavüz, hem hizmet-i Kur'aniyenin hizmetine taarruz, hem hakaik-i imaniyenin kudsiyetine hürmetsizlik etmiş oluruz.

Ey kardeşlerim! Mühim ve büyük bir umûr-u hayriyenin çok muzır manileri olur. Şeytanlar o hizmetin hâdimleriyle çok uğraşır. Bu manilere ve bu şeytanlara karşı, ihlas kuvvetine dayanmak gerektir. İhlası kıracak esbabdan; yılandan, akrepten çekindiğiniz gibi çekininiz. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm

اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ اِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّى

demesiyle, nefs-i emmareye itimad edilmez. Enaniyet ve nefs-i emmare sizi aldatmasın. İhlası kazanmak ve muhafaza etmek ve manileri defetmek için, gelecek düsturlar rehberiniz olsun.

BİRİNCİ DÜSTURUNUZ: Amelinizde rıza-yı İlahî olmalı. Eğer o razı olsa, bütün dünya küsse ehemmiyeti yok. Eğer o kabul etse, bütün halk reddetse tesiri yok. O razı olduktan ve kabul ettikten sonra, isterse ve hikmeti iktiza ederse, sizler istemek talebinde olmadığınız halde, halk-lara da kabul ettirir, onları da razı eder. Onun için, bu hizmette doğrudan doğruya yalnız Cenab-ı Hakk'ın rızasını esas maksad yapmak gerektir.

İKİNCİ DÜSTURUNUZ: Bu hizmet-i Kur'aniyede bulunan kardeşlerinizi tenkid etmemek ve onların üstünde faziletfüruşluk nev'inden gıbta damarını tahrik etmemektir. Çünki nasıl insanın bir eli diğer eline rekabet etmez, bir gözü bir gözünü tenkid etmez, dili kulağına itiraz etmez, kalb ruhun ayıbını görmez.. belki birbirinin noksanını ikmal eder, kusurunu örter, ihtiyacına yardım eder, vazifesine muavenet eder; yoksa o vücud-u insanın hayatı söner, ruhu kaçar, cismi de dağılır. Hem nasılki bir fabrikanın çarkları birbiriyle rekabetkârane uğraşmaz, birbirinin önüne tekaddüm edip tahakküm etmez, birbirinin kusurunu görerek tenkid edip sa'ye şevkini kırıp atalete uğratmaz. Belki bütün istidadlarıyla,

birbirinin hareketini umumî maksada tevcih etmek için yardım ederler, hakikî bir tesanüd bir ittifak ile gaye-i hilkatlerine yürürler. Eğer zerre mikdar bir taarruz, bir tahakküm karışsa; o fabrikayı karıştıracak, neticesiz akîm bırakacak. Fabrika sahibi de o fabrikayı bütün bütün kırıp dağıtacak.

İşte ey Risale-i Nur şakirdleri ve Kur'anın hizmetkârları! Sizler ve bizler öyle bir insan-ı kâmil ismine lâyık bir şahs-ı manevînin âzalarıyız.. ve hayat-ı ebediye içindeki saadet-i ebediyeyi netice veren bir fabrikanın çarkları hükmündeyiz.. ve sahil-i selâmet olan Dâr-üs Selâm'a ümmet-i Muhammediyeyi (A.S.M.) çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede çalışan hademeleriz. Elbette dört ferdden bin yüz onbir kuvvet-i maneviyeyi temin eden sırr-ı ihlası kazanmak ile, tesanüd ve ittihad-ı hakikîye muhtacız ve mecburuz. Evet üç elif ittihad etmezse, üç kıymeti var. Sırr-ı adediyet ile ittihad etse, yüz onbir kıymet alır. Dört kerre dört ayrı ayrı olsa, onaltı kıymeti var. Eğer sırr-ı uhuvvet ve ittihad-ı maksad ve ittifak-ı vazife ile tevafuk edip bir çizgi üstünde omuz omuza verseler, o vakit dörtbin dörtyüz kırkdört kuvvetinde ve kıymetinde olduğu gibi.. hakikî sırr-ı ihlas ile, onaltı fedakâr kardeşlerin kıymet ve kuvvet-i maneviyesi dört binden geçtiğine, pek çok vukuat-ı tarihiye şehadet ediyor. Bu sırrın sırrı şudur ki: Hakikî, samimî bir ittifakta herbir ferd, sair kardeşlerin gözüyle de bakabilir ve kulaklarıyla da işitebilir. Güya on hakikî müttehid adamın herbiri yirmi gözle bakıyor, on akılla düşünüyor, yirmi kulakla işitiyor, yirmi elle çalışıyor bir tarzda manevî kıymeti ve kuvvetleri vardır. (Haşiye)

ÜÇÜNCÜ DÜSTURUNUZ: Bütün kuvvetinizi ihlasta ve hakta bilmelisiniz. Evet kuvvet haktadır ve ihlastadır. Haksızlar dahi, haksızlıkları içinde gösterdikleri ihlas ve samimiyet yüzünden kuvvet kazanıyorlar. Evet kuvvet hakta ve ihlasta olduğuna bir delil, şu hizmetimizdir. Bu hizmetimizde bir parça ihlas, bu davayı isbat eder ve kendi kendine delil olur. Çünki yirmi seneden fazla kendi memleketimde ve İstanbul'da ettiğimiz hizmet-i ilmiye ve diniyeye mukabil, burada sizinle yedi-sekiz senede yüz derece fazla edildi. Halbuki, kendi memleketimde ve İstanbul'da burada benimle çalışan kardeşlerimden yüz, belki bin derece

---

(Haşiye): Evet sırr-ı ihlas ile samimî tesanüd ve ittihad, hadsiz menfaate medar olduğu gibi; korkulara hattâ ölüme karşı en mühim bir siper, bir nokta-i istinaddır. Çünki ölüm gelse, bir ruhu alır. Sırr-ı uhuvvet-i hakikiye ile rıza-yı İlahî yolunda, âhirete müteallik işlerde, kardeşleri adedince ruhları olduğundan biri ölse, "Diğer ruhlarım sağlam kalsınlar; zira o ruhlar her vakit sevabları bana kazandırmakla manevî bir hayatı idame ettiklerinden ben ölmüyorum" diyerek, ölümü gülerek karşılar. "Ve o ruhlar vasıtasıyla sevab cihetinde yaşıyorum, yalnız günah cihetinde ölüyorum" der, rahatla yatar.

--- sh:»(L:162) ↓ ----------
fazla yardımcılarım varken, burada ben yalnız, kimsesiz, garib, yarım ümmi, insafsız memurların tarassudat ve tazyikatları altında yedi-sekiz sene sizinle ettiğim hizmet; yüz derece eski hizmetten fazla muvaffakıyeti gösteren manevî kuvvet, sizlerdeki ihlastan geldiğine kat'iyyen şübhem kalmadı. Hem itiraf ediyorum ki: Samimî ihlasınızla, şan ü şeref perdesi altında nefsimi okşayan riyadan beni bir derece kurtardınız. İnşâallah tam ihlasa muvaffak olursunuz, beni de tam ihlasa sokarsınız. Bilirsiniz ki, Hazret-i Ali (R.A.) o mu'cizevari kerametiyle ve Hazret-i Gavs-ı A'zam (K.S.), o hârika keramet-i gaybiyesiyle, sizlere bu sırr-ı ihlasa binaen iltifat ediyorlar ve himayetkârane teselli verip hizmetinizi manen alkışlıyorlar. Evet hiç şübhe etmeyiniz ki, bu teveccühleri, ihlasa binaen gelir. Eğer bilerek bu ihlası kırsanız, onların tokadını yersiniz. Onuncu Lem'adaki şefkat tokatlarını tahattur ediniz. Böyle manevî kahramanları arkanızda zahîr, başınızda üstad bulmak isterseniz

وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ

sırrıyla ihlas-ı tâmmı kazanınız. Kardeşlerinizin nefislerini nefsinize; şerefte, makamda, teveccühte, hattâ menfaat-ı maddiye gibi nefsin hoşuna giden şeylerde tercih ediniz. Hattâ en latif ve güzel bir hakikat-ı imaniyeyi muhtaç bir mü'mine bildirmek ki; en masumane, zararsız bir menfaattir. Mümkün ise, nefsinize bir hodgâmlık gelmemek için, istemeyen bir arkadaş ile yaptırması hoşunuza gitsin. Eğer "Ben sevab kazanayım, bu güzel mes'eleyi ben söyleyeyim" arzunuz varsa, çendan onda bir günah ve zarar yoktur. Fakat mabeyninizdeki sırr-ı ihlasa zarar gelebilir.

DÖRDÜNCÜ DÜSTURUNUZ: Kardeşlerinizin meziyetlerini şahıslarınızda ve faziletlerini kendinizde tasavvur edip, onların şerefleriyle şâkirane iftihar etmektir. Ehl-i tasavvufun mabeyninde "fena fi-ş şeyh, fena fi-r resul" ıstılahatı var. Ben sofi değilim. Fakat onların bu düsturu, bizim meslekte "fena fi-l ihvan" suretinde güzel bir düsturdur. Kardeşler arasında buna "tefani" denilir. Yani, birbirinde fâni olmaktır. Yani: Kendi hissiyat-ı nefsaniyesini unutup, kardeşlerinin meziyat ve hissiyatıyla fikren yaşamaktır. Zâten mesleğimizin esası uhuvvettir. Peder ile evlâd, şeyh ile mürid mabeynindeki vasıta değildir. Belki hakikî kardeşlik vasıtalarıdır. Olsa olsa bir üstadlık ortaya girer. Mesleğimiz "Haliliye" olduğu için, meşrebimiz "hıllet"tir. Hıllet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmerd kardeş olmak iktiza eder. Bu hılletin üss-ül esası, samimî ihlastır. Samimî ihlası kıran adam, bu hılletin gayet yüksek kulesinin başından sukut eder. Gayet derin bir çukura düşmek ihtimali var. Ortada tutunacak yer bulamaz.

--- sh:»(L:163) ↓ ----------

Evet yol iki görünüyor. Cadde-i Kübra-yı Kur'aniye olan şu mesleğimizden şimdi ayrılanlar, bize düşman olan dinsizlik kuvvetine bilmeyerek yardım etmek ihtimali var. İnşâallah Risale-i Nur yoluyla Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın daire-i kudsiyesine girenler; daima nura, ihlasa, imana kuvvet verecekler ve öyle çukurlara sukut etmeyeceklerdir.

Ey hizmet-i Kur'aniyede arkadaşlarım! İhlası kazanmanın ve muhafaza etmenin en müessir bir sebebi, rabıta-i mevttir. Evet ihlası zedeleyen ve riyaya ve dünyaya sevkeden, tul-i emel olduğu gibi; riyadan nefret veren ve ihlası kazandıran, rabıta-i mevttir. Yani: Ölümünü düşünüp, dünyanın fâni olduğunu mülahaza edip, nefsin desiselerinden kurtulmaktır. Evet ehl-i tarîkat ve ehl-i hakikat, Kur'an-ı Hakîm'in

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۞ اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

gibi âyetlerinden aldığı dersle, rabıta-i mevti sülûklarında esas tutmuşlar; tul-i emelin menşei olan tevehhüm-ü ebediyeti o rabıta ile izale etmişler. Onlar farazî ve hayalî bir surette kendilerini ölmüş tasavvur ve tahayyül edip ve yıkanıyor, kabre konuyor farz edip; düşüne düşüne nefs-i emmare o tahayyül ve tasavvurdan müteessir olup uzun emellerinden bir derece vazgeçer. Bu rabıtanın fevaidi pek çoktur. Hadîste

اَكْثِرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ

-ev kema kal- yani "Lezzetleri tahrib edip acılaştıran ölümü çok zikrediniz!" diye bu rabıtayı ders veriyor. Fakat mesleğimiz tarîkat olmadığı, belki hakikat olduğu için, bu rabıtayı ehl-i tarîkat gibi farazî ve hayalî suretinde yapmağa mecbur değiliz. Hem meslek-i hakikata uygun gelmiyor. Belki akibeti düşünmek suretinde, müstakbeli zaman-ı hazıra getirmek değil, belki hakikat noktasında zaman-ı hazırdan istikbale fikren gitmek, nazaran bakmaktır. Evet hiç hayale, faraza lüzum kalmadan bu kısa ömür ağacının başındaki tek meyvesi olan kendi cenazesine bakabilir. Onunla yalnız kendi şahsının mevtini gördüğü gibi, bir parça öbür tarafa gitse, asrının ölümünü de görür; daha bir parça öbür tarafa gitse, dünyanın ölümünü de müşahede eder, ihlas-ı etemme yol açar.

İkinci Sebeb: İman-ı tahkikînin kuvvetiyle ve marifet-i Sânii netice veren masnuattaki tefekkür-ü imanîden gelen lemaat ile bir nevi huzur kazanıp, Hâlık-ı Rahîm'in hazır nâzır olduğunu düşünüp, ondan başkasının teveccühünü aramayarak; huzurunda başkalarına bakmak, meded aramak o huzurun edebine muhalif olduğunu düşünmek ile o riyadan kurtulup ihlası kazanır. Her ne ise.. bunda çok derecat, meratib var. Herkes

kendi hissesine göre ne kadar istifade edebilse, o kadar kârdır. Risale-i Nur'da riyadan kurtaracak, ihlası kazandıracak çok hakaik zikredildiğinden ona havale edip, burada kısa kesiyoruz.

İhlası kıran ve riyaya sevkeden pek çok esbabdan iki-üçünü muhtasaran beyan edeceğiz:

Birincisi: Menfaat-ı maddiye cihetinden gelen rekabet, yavaş yavaş ihlası kırar. Hem netice-i hizmeti de zedeler. Hem o maddî menfaati de kaçırır. Evet hakikat ve âhiret için çalışanlara karşı bu millet bir hürmet ve bir muavenet fikrini daima beslemiş. Ve bilfiil onların hakikat-ı ihlaslarına ve sadıkane olan hizmetlerine bir cihette iştirak etmek niyetiyle, onların hacat-ı maddiyelerinin tedarikiyle meşgul olup, vakitlerini zayi' etmemek için, sadaka ve hediye gibi maddî menfaatlerle yardım edip, hürmet etmişler. Fakat bu muavenet ve menfaat istenilmez, belki verilir. Hem kalben arzu edip muntazır kalmakla lisan-ı hal ile dahi istenilmez, belki ummadığı bir halde verilir. Yoksa ihlası zedelenir. Hem

وَلاَ تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً

âyetinin nehyine yanaşır, ameli kısmen yanar. İşte bu maddî menfaati arzu edip muntazır kalmak, sonra nefs-i emmare hodgâmlık cihetiyle, o menfaati başkasına kaptırmamak için, hakikî bir kardeşine ve o hususî hizmette arkadaşına karşı bir rekabet damarı uyandırır. İhlası zedelenir, hizmette kudsiyeti kaybeder. Ehl-i hakikat nazarında sakîl bir vaziyet alır. Ve maddî menfaati de kaybeder. Her ne ise.. bu hamur çok su götürür, kısa kesip yalnız hakikî kardeşlerimin içinde sırr-ı ihlası ve samimî ittifakı kuvvetleştirecek iki misal söyleyeceğim.

Birinci Misal: Ehl-i dünya, büyük bir servet ve şiddetli bir kuvvet elde etmek için, hattâ bir kısım ehl-i siyaset ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin mühim âmilleri ve komiteleri, iştirak-i emval düsturunu kendilerine rehber etmişler. Bütün sû'-i istimalat ve zararlarıyla beraber, hârika bir kuvvet, bir menfaat elde ediyorlar. Halbuki iştirak-i emvalin çok zararlarıyla beraber, iştirakle mahiyeti değişmez. Herbirisi umuma -gerçi bir cihette ve nezarette- mâlik hükmündedir, fakat istifade edemez. Her ne ise.. bu iştirak-i emval düsturu a'mal-i uhreviyeye girse; zararsız azîm menfaate medardır. Çünki bütün emval, o iştirak eden herbir ferdin eline tamamen geçmesinin sırrını taşıyor. Çünki nasılki dört beş adamdan iştirak niyetiyle biri gazyağı, biri fitil, biri lâmba, biri şişe, biri kibrit getirip lâmbayı yaktılar. Herbiri tam bir lâmbaya mâlik oluyor. O iştirak edenlerin herbirinin bir duvarda büyük bir âyinesi varsa,

herbirinin noksansız, parçalanmadan birer lâmba oda ile beraber âyinesine girer. Aynen öyle de: Emval-i uhreviyede sırr-ı ihlas ile iştirak ve sırr-ı uhuvvet ile tesanüd ve sırr-ı ittihad ile teşrik-ül mesaî.. o iştirak-i a'malden hasıl olan umum yekûn ve umum nur herbirinin defter-i a'maline bitamamiha gireceği ehl-i hakikat mabeyninde meşhud ve vaki'dir ve vüs'at-ı rahmet ve kerem-i İlahînin muktezasıdır.

İşte ey kardeşlerim! Sizleri inşâallah menfaat-ı maddiye rekabete sevketmeyecek. Fakat menfaat-ı uhreviye noktasında bir kısım ehl-i tarîkat aldandıkları gibi, sizin de aldanmanız mümkündür. Fakat şahsî, cüz'î bir sevab nerede; mezkûr misal hükmündeki iştirak-i a'mal noktasında tezahür eden sevab ve nur nerede?

İkinci Misal: Ehl-i san'at, netice-i san'atı ziyade kazanmak için, iştirak-i san'at cihetinde mühim bir servet elde ediyorlar. Hattâ dikiş iğneleri yapan on adam, ayrı ayrı yapmağa çalışmışlar. O ferdî çalışmanın her günde yalnız üç iğne, o ferdî san'atın meyvesi olmuş. Sonra teşrik-ül mesaî düsturuyla on adam birleşmişler. Biri demir getirip, biri ocak yandırıp, biri delik açar, biri ocağa sokar, biri ucunu sivriltir ve hâkeza herbirisi iğne yapmak san'atında yalnız cüz'î bir işle meşgul olup, iştigal ettiği hizmet basit olduğundan vakit zayi' olmayıp, o hizmette meleke kazanarak, gayet sür'atle işini görmüş. Sonra, o teşrik-i mesaî ve taksim-i a'mal düsturuyla olan san'atın semeresini taksim etmişler. Herbirisine bir günde üç iğneye bedel üçyüz iğne düştüğünü görmüşler. Bu hâdise ehl-i dünyanın san'atkârları arasında, onları teşrik-i mesaîye sevketmek için dillerinde destan olmuştur.

İşte ey kardeşlerim! Madem umûr-u dünyeviyede, kesif maddelerde böyle ittihad, ittifak ile neticeler, böyle azîm yekûn faideler verir; acaba, uhrevî ve nuranî ve tecezzi ve inkısama muhtaç olmayarak ve fazl-ı İlahî ile herbirisinin âyinesine umum nur in'ikas etmek ve herbiri umumun kazandığı misil sevaba mâlik olmak, ne kadar büyük bir kâr olduğunu kıyas edebilirsiniz! Bu azîm kâr, rekabetle ve ihlassızlık ile kaçırılmaz.

İhlası kıran ikinci mani: Hubb-u câhtan gelen şöhretperestlik saikasıyla ve şan ü şeref perdesi altında teveccüh-ü âmmeyi kazanmak, nazar-ı dikkati kendine celbetmekle enaniyeti okşamak ve nefs-i emmareye bir makam vermektir ki, en mühim bir maraz-ı ruhî olduğu gibi "şirk-i hafî" tabir edilen riyakârlığa, hodfüruşluğa kapı açar, ihlası zedeler.

Ey kardeşlerim! Kur'an-ı Hakîm'in hizmetindeki mesleğimiz hakikat ve uhuvvet olduğu ve uhuvvetin sırrı; şahsiyetini kardeşler içinde fâni

edip (Haşiye) , onların nefislerini kendi nefsine tercih etmek" olduğundan, mabeynimizde bu nevi hubb-u câhtan gelen rekabet tesir etmemek gerektir. Çünki mesleğimize bütün bütün münafîdir. Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i manevîyi, şahsî, hodfüruşane, rekabetkârane, cüz'î bir şerefe ve şöhrete feda etmek; Risale-i Nur şakirdlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim. Evet Risale-i Nur şakirdlerinin kalbi, aklı, ruhu; böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefs-i emmare bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir. Bir derece hükmünü; kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefs ve heva ve hiss ve vehim bazan aldatıyorlar. Onun için, bazan şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefs ve heva ve hiss ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız. Evet eğer mesleğimiz şeyhlik olsa idi, makam bir olurdu veyahut mahdud makamlar bulunurdu. O makama müteaddid istidadlar namzed olurdu. Gıbtakârane bir hodgâmlık olabilirdi. Fakat mesleğimiz uhuvvettir. Kardeş kardeşe peder olamaz, mürşid vaziyetini takınamaz. Uhuvvetteki makam geniştir. Gıbtakârane müzahameye medar olamaz. Olsa olsa, kardeş kardeşe muavin ve zahîr olur; hizmetini tekmil eder. Pederane, mürşidane mesleklerdeki gıbtakârane hırs-ı sevab ve ulüvv-ü himmet cihetiyle çok zararlı ve hatarlı neticeler vücuda geldiğine delil: Ehl-i tarîkatın o kadar mühim ve azîm kemalâtları ve menfaatleri içindeki ihtilafatın ve rekabetin verdiği vahim neticelerdir ki; onların o azîm, kudsî kuvvetleri bid'a rüzgârlarına karşı dayanamıyor.

Üçüncü Mani: Korku ve tama'dır. Bu mani diğer bir kısım manilerle beraber Hücumat-ı Sitte'de tamamıyla izah edildiğinden ona havale edip, Cenab-ı Erhamürrâhimîn'den bütün esma-i hüsnasını şefaatçı yapıp niyaz ediyoruz ki: "Bizleri ihlas-ı tâmme muvaffak eylesin... Âmîn..."

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ سُورَةِ الْاِخْلَاصِ اِجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الْمُخْلِصِينَ

الْمُخْلَصِينَ آمِينَ آمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

(Haşiye): Evet bahtiyar odur ki; kevser-i Kur'anîden süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nev'indeki şahsiyetini ve enaniyetini o havuz içine atıp eritendir.

--- sh:»(L:167) ↓ ----------

Bir kısım kardeşlerime hususî bir mektubdur

Yazıda usanan ve ibadet ayları olan şuhur-u selâsede sair evradı, beş cihetle ibadet sayılan (Haşiye) Risale-i Nur yazısına tercih eden kardeşlerime iki hadîs-i şerifin bir nüktesini söyleyeceğim.

Birincisi: يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ -ev kema kal-

Yani: "Mahşerde ülema-i hakikatın sarfettikleri mürekkeb, şehidlerin kanıyla müvazene edilir; o kıymette olur."

İkincisi:

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِاَةِ شَهِيدٍ

-ev kema kal- Yani: "Bid'aların ve dalaletlerin istilâsı zamanında Sünnet-i Seniyeye ve hakikat-ı Kur'aniyeye temessük edip hizmet eden, yüz şehid sevabını kazanabilir." Ey tenbellik damarıyla yazıdan usanan ve ey sofi-meşreb kardeşler! Bu iki hadîsin mecmuu gösterir ki: Böyle zamanda hakaik-i imaniyeye ve esrar-ı şeriat ve Sünnet-i Seniyeye hizmet eden mübarek hâlis kalemlerden akan siyah nur veya âb-ı hayat hükmünde olan mürekkeblerin bir dirhemi, şühedanın yüz dirhem kanı hükmünde yevm-i mahşerde size faide verebilir. Öyle ise, onu kazanmaya çalışınız.

Eğer deseniz: Hadîste "âlim" tabiri var, bir kısmımız yalnız kâtibiz.

Elcevab: Bir sene bu risaleleri ve bu dersleri anlayarak ve kabul ederek okuyan; bu zamanın mühim, hakikatlı bir âlimi olabilir. Eğer anlamasa da, madem Risale-i Nur şakirdlerinin bir şahs-ı manevîsi var, şübhesiz o şahs-ı manevî bu zamanın bir âlimidir. Sizin kalemleriniz ise, o şahs-ı manevînin parmaklarıdır. Kendi nokta-i nazarımda liyakatsız olduğum halde, haydi hüsn-ü zannınıza binaen bu fakire bir üstadlık ve tebaiyet noktasında bir âlim vaziyetini verdiğinizden bağlanmışsınız. Ben ümmi ve kalemsiz olduğum için, sizin kalemleriniz benim kalemim sayılır, hadîste gösterilen ecri alırsınız.

Said Nursî

(Haşiye): Bu kıymetli mektubda Üstadımızın işaret ettiği beş nevi ibadetin kendilerinden izahını taleb ettik. Aldığımız izah aşağıya yazılmıştır.

1 - En mühim bir mücahede olan ehl-i dalalete karşı manen mücahede etmektir.

2 - Üstadına neşr-i hakikat cihetinde yardım suretiyle hizmet etmektir.

3 - Müslümanlara iman cihetinde hizmet etmektir.

4 - Kalemle ilmi tahsil etmektir.

5 - Bazan bir saati bir sene ibadet hükmüne geçen tefekkürî olan ibadeti yapmaktır.

Rüşdü, Hüsrev, Re'fet

Yirmiikinci Lem'a

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Isparta'nın âdil valisine ve adliyesine ve zabıtasına.. en mahrem ve en has ve hâlis kardeşlerime mahsus olarak yirmiiki sene evvel Isparta'nın Barla nahiyesinde iken yazdığım gayet mahrem bu risaleciğimi Isparta milletiyle ve hükûmetiyle alâkadarlığını gösterdiği için takdim ediyorum. Eğer münasib görülse, ya yeni veya eski harfle daktilo ile birkaç nüsha yazılsın ki, yirmibeş otuz senedir esrarımı arayanlar ve tarassud edenler de anlasınlar ki; gizli hiçbir sırrımız yok. Ve en gizli bir sırrımız, işte bu risaledir; bilsinler!

Said Nursî

İşarat-ı Selâse

Onyedinci Lem'anın Onyedinci Notasının Üçüncü Mes'elesi iken suallerinin şiddet ve şümulüne ve cevablarının kuvvet ve parlaklığına binaen, Otuzbirinci Mektub'un Yirmiikinci Lem'ası olarak Lemaat'a karıştı. Lem'alar bu Lem'aya yer vermelidirler. Mahremdir; en has ve hâlis ve sadık kardeşlerimize mahsustur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللّٰهَ

بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

Bu Mes'ele "Üç İşaret"tir.

--- sh:»(L:169) ↓ ----------

BİRİNCİ İŞARET: Şahsıma ve Risale-i Nur'a ait mühim bir sual.

Çoklar tarafından deniliyor ki: Sen, ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın halde, nedendir ki, her fırsatta onlar senin âhiretine karışıyorlar. Halbuki hiçbir hükûmetin kanunu, târik-üd dünya ve münzevilere karışmıyor?

Elcevab: Yeni Said'in bu suale karşı cevabı sükûttur. Yeni Said: "Benim cevabımı kader-i İlahî versin" der. Bununla beraber mecburiyetle, emaneten istiare ettiği Eski Said'in kafası diyor ki: Bu suale cevab verecek, Isparta vilayetinin hükûmetidir ve şu vilayetin milletidir. Çünki bu hükûmet ve şu millet, benden çok ziyade bu sualin altındaki mana ile alâkadardırlar. Madem binler efradı bulunan bir hükûmet ve yüzbinler efradı bulunan bir millet benim bedelime düşünmeye ve müdafaa etmeye mecburdur. Ben neden lüzumsuz olarak müddeilerle konuşup müdafaa edeyim. Çünki dokuz senedir ben bu vilayetteyim; gittikçe daha ziyade dünyalarına arkamı çeviriyorum. Hiçbir halim de mestur kalmamış. En gizli, en mahrem risalelerim dahi hükûmetin ve bazı meb'usların ellerine geçmiş. Eğer ehl-i dünyayı telaşa ve endişeye düşürecek dünyevî bir karışmak halim ve karıştırmak teşebbüsüm ve fikrim olsaydı, bu vilayet ve kazalardaki hükûmet, dokuz sene dikkat ve tecessüs ettikleri halde ve ben de çekinmeyerek yanıma gelenlere esrarımı beyan ettiğim halde, hükûmet bana karşı sükût edip ilişmediler. Eğer milletin ve vatanın saadetine ve istikbaline zarar verecek bir kabahatim varsa, dokuz seneden beri valisinden tut, köy karakol kumandanına kadar kendilerini mes'ul eder. Onlar kendilerini mes'uliyetten kurtarmak için, hakkımda habbeyi kubbe yapanlara karşı, kubbeyi habbe yapıp beni müdafaa etmeye mecburdurlar. Öyle ise bu sualin cevabını onlara havale ediyorum.

Amma şu vilayetin milleti, umumiyetle benden ziyade beni müdafaa etmek mecburiyetleri şundandır ki; bu dokuz senedir hem kardeş, hem dost, hem mübarek olan bu milletin hayat-ı ebediyesine ve kuvvet-i imaniyesine ve saadet-i hayatiyesine bilfiil ve maddeten tesirini gösteren yüzer risalelerle çalıştığımızı ve hiçbir dağdağa ve zarar, hiç kimseye o risaleler yüzünden gelmediği ve hiçbir garazkârane tereşşuhat-ı siyasiye ve dünyeviye görülmediği ve "Lillahilhamd" şu Isparta vilayeti, eski zamanın Şam-ı Şerifinin mübarekiyeti ve âlem-i İslâmın medrese-i umumîsi olan Mısır'ın Câmi-ül Ezher'i mübarekiyeti nev'inden, kuvvet-i imaniye ve salabet-i diniye cihetinde bir mübarekiyet makamını Risale-i Nur vasıtasıyla kazanarak; bu vilayette, imanın kuvveti lâkaydlığa ve ibadetin iştiyakı sefahete hâkim olmasını ve umum vilayetlerin

fevkında bir meziyet-i dindaraneyi Risale-i Nur bu vilayete kazandırdığından, elbette bu vilayetteki umum insanlar, hattâ faraza dinsizi de olsa, beni ve Risale-i Nur'u müdafaaya mecburdur. Onların çok ehemmiyetli müdafaa hakları içinde, benim gibi vazifesini bitirmiş ve "Lillahilhamd" binlerle şakirdler benim gibi bir âcizin yerinde çalışmış ve çalıştığı hengâmda, ehemmiyetsiz cüz'î hakkım beni müdafaaya sevketmiyor. Bu kadar binlerle dava vekilleri bulunan bir adam, kendi davasını kendi müdafaa etmez.

İKİNCİ İŞARET: Tenkidkârane bir suale cevabdır.

Ehl-i dünya tarafından deniliyor ki: Sen neden bizden küstün? Bir defa olsun hiç müracaat etmeyip sükût ettin? Bizden şiddetli şekva edip "Bana zulmediyorsunuz!" diyorsun. Halbuki bizim bir prensibimiz var, bu asrın muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini sen kendine kabul etmiyorsun. Kanunu tatbik eden zalim olmaz, kabul etmeyen isyan eder. Ezcümle: Bu asr-ı hürriyette ve bu yeni başladığımız cumhuriyetler devrinde, müsavat esası üzerine tahakküm ve tagallübü kaldırmak düsturu, bizim bir kanun-u esasîmiz hükmüne geçtiği halde, sen kâh hocalık, kâh zâhidlik suretinde teveccüh-ü âmmeyi kazanarak, nazar-ı dikkati kendine celbederek, hükûmetin nüfuzu haricinde bir kuvvet, bir makam-ı içtimaî elde etmeye çalıştığın, zahir halin ve eski zamandaki macera-yı hayatının delaletiyle anlaşılıyor. Bu hal ise, -şimdiki tabir ile- burjuvaların müstebidane tahakkümleri içinde hoş görünebilir. Fakat bizim tabaka-i avamın intibahıyla ve galebesiyle tezahür eden tam sosyalizm ve bolşevizm düsturları, bizim daha ziyade işimize yaradığı için; o sosyalizm düsturlarını kabul ettiğimiz halde, senin vaziyetin bize ağır geliyor, prensiplerimize muhalif düşüyor. Onun için sana verdiğimiz sıkıntıdan şekvaya ve küsmeye hakkın yoktur?

Elcevab: Hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede bir çığır açan, eğer kâinattaki kanun-u fıtrata muvafık hareket etmezse; hayırlı işlerde ve terakkide muvaffak olamaz. Bütün hareketi şerr ve tahrib hesabına geçer. Madem kanun-u fıtrata tatbik-i harekete mecburiyet var; elbette fıtrat-ı beşeriyeyi değiştirmek ve nev-i beşerin hilkatindeki hikmet-i esasiyeyi kaldırmakla, mutlak müsavat kanunu tatbik edilebilir. Evet ben, neseben ve hayatça avam tabakasındanım. Ve meşreben ve fikren "müsavat-ı hukuk" mesleğini kabul edenlerdenim. Ve şefkaten ve İslâmiyetten gelen sırr-ı adalet ile, burjuva denilen tabaka-i havassın istibdad ve tahakkümlerine karşı eskiden beri muhalefetle çalışanlardanım. Onun için bütün kuvvetimle adalet-i tâmme lehinde, zulüm ve tagallübün ve tahakküm ve istibdadın aleyhindeyim.

--- sh:»(L:171) ↓ ----------

Fakat nev-i beşerin fıtratı ve sırr-ı hikmeti, müsavat-ı mutlaka kanununa zıddır. Çünki Fâtır-ı Hakîm, kemal-i kudret ve hikmetini göstermek için, az bir şeyden çok mahsulât aldırır ve bir sahifede çok kitabları yazdırır ve birşey ile çok vazifeleri yaptırdığı gibi, beşer nev'i ile de binler nev'in vazifelerini gördürür.

İşte o sırr-ı azîmdendir ki: Cenab-ı Hak, insan nev'ini binler nevileri sünbül verecek ve hayvanatın sair binler nevileri kadar tabakat gösterecek bir fıtratta yaratmıştır. Sair hayvanat gibi kuvalarına, latifelerine, duygularına hadd konulmamış; serbest bırakıp hadsiz makamatta gezecek istidad verdiğinden, bir nevi iken binler nevi hükmüne geçtiği içindir ki, arzın halifesi ve kâinatın neticesi ve zîhayatın sultanı hükmüne geçmiştir.

İşte nev-i insanın tenevvüünün en mühim mayesi ve zenbereği; müsabaka ile, hakikî imanlı fazilettir. Fazileti kaldırmak, mahiyet-i beşeriyenin tebdiliyle, aklın söndürülmesiyle, kalbin öldürülmesiyle, ruhun mahvedilmesiyle olabilir. Evet şu hürriyet perdesi altında müdhiş bir istibdadı taşıyan şu asrın gaddar yüzüne çarpılmaya lâyık iken ve halbuki o tokada müstehak olmayan gayet mühim bir zâtın yanlış olarak yüzüne savrulan kâmilane şu sözün:

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile, imha-yı hürriyet;
Çalış idraki kaldır, muktedirsen âdemiyetten.

Sözünün yerine, bu asrın yüzüne çarpmak için ben de derim:

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile, imha-yı hakikat;
Çalış kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten.

Veyahut:

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile, imha-yı fazilet;
Çalış vicdanı kaldır, muktedirsen âdemiyetten.

Evet imanlı fazilet, medar-ı tahakküm olmadığı gibi, sebeb-i istibdad da olamaz. Tahakküm ve tagallüb etmek, faziletsizliktir. Ve bilhassa ehl-i faziletin en mühim meşrebi, acz ve fakr ve tevazu ile hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye karışmak tarzındadır. "Lillahilhamd" bu meşreb üstünde hayatımız gitmiş ve gidiyor. Ben kendimde fazilet var diye fahr suretinde dava etmiyorum. Fakat nimet-i İlahiyeyi tahdis suretinde, şükretmek niyetiyle diyorum ki: Cenab-ı Hak fazl u keremiyle, ulûm-u imaniye ve Kur'aniyeye çalışmak ve fehmetmek faziletini ihsan etmiştir. Bu ihsan-ı İlahîyi bütün hayatımda "Lillahilhamd" tevfik-i İlahî ile şu millet-i İslâmiyenin menfaatine, saadetine sarfederek; hiçbir vakit vasıta-i tahakküm ve tagallüb olmadığı gibi; ekser ehl-i gafletçe matlub

olan teveccüh-ü nâs ve hüsn-ü kabul-ü halk dahi, mühim bir sırra binaen benim menfurumdur; onlardan kaçıyorum. Yirmi sene eski hayatımı zayi' ettiği için onları kendime muzır görüyorum. Fakat Risale-i Nur'u beğenmelerine bir emare biliyorum, onları küstürmüyorum.

İşte ey ehl-i dünya! Dünyanıza hiç karışmadığım ve prensiplerinizle hiçbir cihet-i temasım bulunmadığı ve dokuz sene esaretteki bu hayatımın şehadetiyle yeniden dünyaya karışmaya hiçbir niyet ve arzum yokken, bana eski bir mütegallib ve daima fırsatı bekleyen ve fikr-i istibdad ve tahakkümü taşıyan bir adam gibi yapılan bunca tarassud ve tazyikiniz, hangi kanun iledir? Hangi maslahat iledir? Dünyada hiçbir hükûmet böyle fevk-al kanun ve hiçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bir muameleye müsaade etmediği halde, bana karşı yapılan bu kadar bed muamelelere, yalnız değil benim küsmem, belki eğer bilse nev-i beşer küser, belki kâinat küsüyor!..

ÜÇÜNCÜ İŞARET: Mağlatalı divanecesine bir sual.

Bir kısım ehl-i hüküm diyorlar ki: Madem sen bu memlekette duruyorsun; şu memleketin cumhurî kanunlarına inkıyad etmek lâzım gelirken sen neden inziva perdesi altında kendini o kanunlardan kurtarıyorsun? Ezcümle; şimdiki hükûmetin kanununda, vazife haricinde bir meziyeti, bir fazileti kendine takıp, onunla bir kısım millete tahakküm edip nüfuzunu icra etmek, müsavat esasına istinad eden cumhuriyetin bir düsturuna münafîdir. Sen neden vazifesiz olduğun halde elini öptürüyorsun? Halk beni dinlesin diye hodfüruşane bir vaziyet takınıyorsun?

Elcevab: Kanunu tatbik edenler evvelâ kendilerine tatbik ettikten sonra başkasına tatbik edebilirler. Siz kendinize tatbik etmediğiniz bir düsturu başkasına tatbik etmekle, herkesten evvel siz düsturunuzu, kanununuzu kırıyorsunuz ve karşı geliyorsunuz. Çünki bu müsavat-ı mutlaka kanununun bana tatbikini istiyorsunuz. Ben de derim: Ne vakit bir nefer, bir müşirin makam-ı içtimaîsine çıkarsa ve milletin o müşire karşı gösterdikleri hürmet ve teveccühe iştirak ederse ve onun gibi o teveccüh ve hürmete mazhar olursa veyahut o müşir, o nefer gibi âdileşirse ve o neferin sönük vaziyetini alırsa ve o müşirin vazife haricinde hiçbir ehemmiyeti kalmazsa.. hem eğer, en zeki ve bir ordunun muzafferiyetine sebebiyet veren bir erkân-ı harb reisi, en aptal bir neferle teveccüh-ü âmmede ve hürmet ve muhabbette müsavata girerse; o vakit sizin bu müsavat kanununuz hükmünce bana şöyle diyebilirsiniz: "Kendine hoca deme! Hürmeti kabul etme! Faziletini inkâr et! Hizmetçine hizmet et! Dilencilere arkadaş ol!"

--- sh:»(L:173) ↓ ----------

Eğer deseniz: Bu hürmet ve makam ve teveccüh, vazife başında olduğu vakte mahsustur ve vazifedarlara hastır. Sen vazifesiz bir adamsın; vazifedarlar gibi milletin hürmetini kabul edemezsin!

Elcevab: Eğer insan yalnız bir cesedden ibaret olsa ve insan dünyada lâyemutane daimî kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse, o vakit vazife yalnız askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırsa; sözünüzde dahi bir mana olurdu. Fakat madem insan yalnız cesedden ibaret değil. Cesedi beslemek için; kalb, dil, akıl, dimağ koparılıp o cesede yedirilmez, onlar imha edilmez. Onlar da idare ister.

Ve madem kabir kapısı kapanmıyor ve madem kabrin öbür tarafındaki endişe-i istikbal her ferdin en mühim mes'elesidir. Elbette milletin itaat ve hürmetine istinad eden vazifeler, yalnız milletin hayat-ı dünyeviyesine ait içtimaî ve siyasî ve askerî vazifelere münhasır değildir.

Evet yolculara seyahat için vesika vermek bir vazife olduğu gibi, ebed tarafına giden yolculara da hem vesika, hem o zulümatlı yolda nur vermek öyle bir vazifedir ki, hiçbir vazife o vazife kadar ehemmiyetli değildir. Böyle bir vazifenin inkârı, ölümün inkârıyla ve her gün اَلْمَوْتُ حَقٌّ davasını, cenazelerinin mührüyle imza edip tasdik eden otuzbin şahidin şehadetini tekzib ve inkâr etmekle olur. Madem manevî hacat-ı zaruriyeye istinad eden manevî vazifeler var. Ve o vazifelerin en mühimmi, ebed yolunda seyahat için pasaport varakası ve berzah zulümatında kalbin cep feneri ve saadet-i ebediyenin anahtarı olan imandır ve imanın ders ve takviyesidir. Elbette o vazifeyi gören ehl-i marifet herhalde küfran-ı nimet suretinde kendine edilen nimet-i İlahiyeyi ve fazilet-i imaniyeyi hiçe sayıp, sefihler ve fâsıkların makamına sukut etmeyecektir. Kendini, aşağıların bid'alarıyla, sefahetleriyle bulaştırmayacaktır!.. İşte beğenmediğiniz ve müsavatsızlık zannettiğiniz inziva bunun içindir.

İşte bu hakikatla beraber, beni işkence ile taciz eden sizin gibi enaniyette ve bu kanun-u müsavatı kırmakta firavunluk derecesinde ileri giden mütekebbirlere karşı demiyorum. Çünki mütekebbirlere karşı tevazu, tezellül zannedildiğinden, tevazu etmemek gerektir. Belki ehl-i insaf ve mütevazi ve âdil kısmına derim ki: "Ben felillahilhamd kendi kusurumu, aczimi biliyorum. Değil müslümanlar üstünde mütekebbirane bir makam-ı ihtiram istemek, belki her vakit nihayetsiz kusurlarımı, hiçliğimi görüp, istiğfar ile teselli bulup, halklardan ihtiram değil, dua istiyorum. Hem zannederim benim bu mesleğimi, benim bütün arkadaşlarım biliyorlar. Yalnız bu kadar var ki: Kur'an-ı Hakîm'in hizmeti

--- sh:»(L:174) ↓ ----------
esnasında ve hakaik-i imaniyenin dersi vaktinde o hakaik hesabına ve Kur'an şerefine o makamın iktiza ettiği izzet ve vakar-ı ilmiyeyi ders vaktinde muhafaza edip, başımı ehl-i dalalete eğmemek için, o izzetli vaziyeti muvakkaten takınıyorum. Zannederim, ehl-i dünyanın kanunlarının haddi yoktur ki, bu noktalara karşı çıkabilsin!

Cây-ı hayret bir tarz-ı muamele: Malûmdur ki; her yerde ehl-i maarif, marifet ve ilim noktasında muhakeme eder. Nerede ve kimde marifet ve ilmi görse, meslek itibariyle ona karşı bir dostluk ve bir hürmet besler. Hattâ düşman bir hükûmetin bir profesörü bu memlekete gelse, ehl-i maarif, onun ilim ve marifetine hürmeten onu ziyaret ederler ve ona hürmet ederler. Halbuki İngiliz'in en yüksek meclis-i ilmiyesinin, Meşihat-ı İslâmiye'den sorduğu altı sualin cevabını, altıyüz kelime ile Meşihat-ı İslâmiye'den istedikleri zaman, bura maarifinin hürmetsizliğine uğrayan bir ehl-i marifet, o altı suale altı kelime ile mazhar-ı takdir olmuş bir cevab veren ve ecnebilerin en mühim ve hükemaların en esaslı düsturlarına hakikî ilim ve marifetle muaraza edip galebe çalan ve Kur'andan aldığı kuvvet-i marifet ve ilme istinaden Avrupa feylesoflarına meydan okuyan ve hürriyetten altı ay evvel İstanbul'da hem ülemayı ve hem de mekteblileri münazaraya davet edip kendisi hiç sual sormadan suallerine noksansız olarak doğru cevab veren (Haşiye) ve bütün hayatını bu milletin saadetine hasreden ve yüzer risale, o milletin Türkçe olan lisanıyla neşredip o milleti tenvir eden.. hem vatandaş, hem dindaş, hem dost, hem kardeş bir ehl-i marifete karşı en ziyade sıkıntı veren ve hakkında adavet besleyen ve belki hürmetsizlik eden; bir kısım maarif dairesine mensub olanlarla az bir kısım resmî hocalardır. İşte gel bu hale ne diyeceksin? Medeniyet midir? Maarifperverlik midir? Vatanperverlik midir? Milliyetperverlik midir? Cumhuriyetperverlik midir? Hâşâ! Hâşâ! Hiç hiçbirşey değil. Belki bir kader-i İlahîdir ki, o kader-i İlahî, o ehl-i marifet adamın dostluk ümid ettiği yerden adavet gösterdi ki, hürmet yüzünden ilmi riyaya girmesin ve ihlası kazansın.

Hâtime

Kendimce cây-ı hayret ve medar-ı şükran bir taarruz:

Bu fevkalâde enaniyetli ehl-i dünyanın enaniyet işinde o kadar hassasiyet var ki, eğer şuuren olsa idi, keramet derecesinde veyahud büyük

---

(Haşiye): Yeni Said diyor ki: Şu makamda Eski Said'in iftiharkârane söylediği şu sözlere ben iştirak etmiyorum. Bu risalede sözü ona verdiğim için susturamıyorum. Enaniyetlilere karşı bir parça enaniyetini göstersin diye sükût ediyorum.

bir deha derecesinde bir muamele olurdu. O muamele de şudur: Kendi nefsim ve aklım bende hissetmedikleri bir parça riyakârane enaniyet vaziyetini, onlar enaniyetlerinin hassasiyet mizanıyla hissediyorlar gibi, şiddetli bir surette ben hissetmediğim enaniyetimin karşısına çıkıyorlar. Bu sekiz dokuz senede, sekiz dokuz defa tecrübem var ki, onların zalimane bana karşı muamelelerinin vukuundan sonra, kader-i İlahîyi düşünüp "Ne için bunları bana musallat etti" diye nefsimin desiselerini arıyordum. Her defada, ya nefsim şuursuz olarak enaniyete fıtrî meyletmiş veyahud bilerek beni aldatmış, anlıyorum. O vakit kader-i İlahî, o zalimlerin zulmü içerisinde hakkımda adalet etmiş, derdim. Ezcümle: Bu yazın arkadaşlarım güzel bir ata beni bindirdiler. Bir seyrangâha gittim. Şuursuz olarak nefsimde hodfüruşane bir keyf arzusu uyanmakla ehl-i dünya öyle şiddetli o arzumun karşısına çıktılar ki, yalnız o gizli arzuyu değil, belki çok iştihalarımı kestiler. Hattâ ezcümle, bu defa Ramazandan sonra, eski zamanda gayet büyük, kudsî bir imamın bize karşı gaybî kerametiyle iltifatından sonra kardeşlerimin takva ve ihlasları ve ziyaretçilerin hürmet ve hüsn-ü zanları içinde -ben bilmeyerek- nefsim müftehirane, güya müteşekkirane perdesi altında riyakârane bir enaniyet vaziyetini almak istedi. Birden bu ehl-i dünyanın hadsiz hassasiyetle ve hattâ riyakârlığın zerrelerini de hissedebilir bir tarzda, birden bana iliştiler. Ben Cenab-ı Hakk'a şükrediyorum ki, bunların zulmü bana bir vasıta-i ihlas oldu.

رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَاَعُوذُبِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

اَللّٰهُمَّ يَاحَافِظُ يَاحَفِيظُ يَاخَيْرَالْحَافِظِينَ اِحْفَظْنِى وَاحْفَظْ رُفَقَائِى

مِنْ شَرِّالنَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَ مِنْ شَرِّالْجِنِّ وَ الْاِنْسَانِ وَ مِنْ شَرِّ

اَهْلِ الضَّلَالَةِ وَ اَهْلِ الطُّغْيَانِ اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Yirmiüçüncü Lem'a

Tabiat Risalesi

(Onyedinci Lem'anın Onaltıncı Notası iken, ehemmiyetine binaen Yirmiüçüncü Lem'a olmuştur. Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor; küfrün temel taşını zîr ü zeber ediyor.)

İhtar

Şu notada, Tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden dokuz muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birdenbire, bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar, hatıra geliyor. Evet onlar, mesleklerinin iç yüzünü görememişler. Hem hakikat-ı meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki; yazılmış herbir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve müstekreh ve gayr-ı makul (Haşiye) hülâsa-i mezhebleri, mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î bürhanlarla şübhesi olanlara tafsilen beyan ve isbat etmeye hazırım.

(Haşiye): Bu risalenin sebeb-i te'lifi; gayet mütecavizane ve gayet çirkin bir tarz ile hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ana hücum edilmesidir. O hücum ise, şiddetli bir hiddeti (kalbe) kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mülhidlere ve haktan yüz çeviren bâtıl mezheblilere yedirdi. Yoksa Risale-i Nur'un mesleği, nezihane ve nazikane ve kavl-i leyyindir.

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Şu âyet-i kerime, istifham-ı inkârî ile "Cenab-ı Hak hakkında şekk olmaz ve olmamalı" demekle; vücud ve vahdaniyet-i İlahiye, bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

Şu sırrı izahtan evvel bir ihtar:

1338'de Ankara'ya gittim. İslâm ordusunun Yunan'a galebesinden neş'e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müdhiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessasane çalıştığını gördüm. Eyvah dedim, bu ejderha imanın erkânına ilişecek! O vakit, şu âyet-i kerime bedahet derecesinde vücud ve vahdaniyeti ifham ettiği cihetle ondan istimdad edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'an-ı Hakîm'den alınan kuvvetli bir bürhanı, Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaası'nda tab'ettirmiştim. Fakat maatteessüf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan tesirini göstermedi. Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o bürhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O bürhanın bazı parçaları, bazı risalelerde tam izah edildiğinden; burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddid bürhanlar, bu bürhanda kısmen ittihad ediyor; herbiri bunun bir cüz'ü hükmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var. Ehl-i iman, bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz:

Birincisi: "Evcedethü-l esbab" Yani, "esbab bu şey'i icad ediyor."

İkincisi: "Teşekkele binefsihi" Yani, "kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

Üçüncüsü: "İktezathü-t tabiat" Yani, "tabiîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor."

Evet madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem her mevcud san'atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadîm değil, yeniden oluyor. Herhalde ey mülhid! Bu mevcudu, meselâ bu hayvanı ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor; yani esbabın içtimaında o mevcud vücud buluyor.. veyahud o kendi kendine teşekkül ediyor.. veyahud tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor.. veyahud bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretiyle icad edilir. Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur, evvelki üç yol muhal, battal, mümteni', gayr-ı kabil oldukları kat'î isbat edilse; bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tarîk-i vahdaniyet, şeksiz şübhesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL Kİ: Esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkil-i eşya ve vücud-u mahlukattır. Pek çok muhalatından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ: Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayatdar hârika bir tiryak onlardan yapılmak îcab etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayatdar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan herbirisini tedkik ettik. Görüyoruz ki: O kavanoz şişelerden herbirisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından ve hakeza.. muhtelif mikdarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa o macun zîhayat olamaz, hasiyetini gösteremez. Hem o hayatdar tiryakı da tedkik ettik. Herbir kavanozdan bir mizan-ı mahsus ile bir madde alınmış ki, zerre mikdarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hassasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, herbirisinden ayrı bir mizan ile alınmış gibi, ayrı ayrı mikdarda eczaları alınmış. Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif mikdarlar, şişelerin garib bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, herbirisinden alınan mikdar kadar yalnız o mikdar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, bâtıl birşey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi; herbir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur ve herbir nebat, hayatdar bir tiryak gibidir ki; çok müteaddid eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçü ile alınan maddelerden terkib edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnad edilse ve "esbab icad etti" denilse; aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücud bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve bâtıldır.

Elhasıl: Şu eczahane-i kübra-yı âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve herşeye şamil bir irade ile vücud bulabilir. "Kör, sağır, hududsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabayi' ve esbabın işidir" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acib, kendi kendine şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet o küfür; ahmakane, sarhoşane, divanece bir hezeyandır.

İKİNCİ MUHAL: Eğer herşey, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse, belki esbaba isnad edilse lâzım gelir ki; âlemin pek çok anasır ve esbabı, herbir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Halbuki sinek gibi bir küçük mahlukun vücudunda, kemal-i intizam ile gayet hassas bir mizan ve tamam bir ittifak ile, muhtelif ve birbirine zıd, mübayin esbabın içtimaı, o kadar zahir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldir, olamaz!" diyecektir. Evet bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabı ile alâkadardır; belki bir hülâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye verilmezse, o esbab-ı maddiye onun vücudu yanında bizzât hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki cisminin küçük bir nümunesi olan gözündeki bir hüceyresine girmeleri îcab ediyor. Çünki sebeb maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu halde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hüceyrecikte erkân-ı âlem ve anasır ve tabayiin, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor.

İşte, Sofestaînin en eblehleri dahi, böyle bir meslekten utanıyorlar.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ kaide-i mukarreresiyle: "Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vâhidden, bir elden sudûr edebilir." Hususan o mevcud, gayet mükemmel bir intizam ve hassas bir mizan içinde ve câmi' bir hayata mazhar ise, bilbedahe sebeb-i ihtilaf ve keşmekeş olan müteaddid ellerden çıkmadığını; belki gayet Kadîr, Hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği halde; hadsiz ve camid ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karmakarışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karmakarışık ellerine, hadsiz imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilat ile, o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği halde; o muntazam ve mevzun ve vâhid bir mevcudu onlara isnad etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır. Haydi bu muhalden kat'-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla

olur. Halbuki o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcudların zahirleriyledir. Halbuki görüyoruz ki; o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zahirinden daha muntazam, daha latif, san'atça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve âletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahluklardan daha ziyade san'atça acib, hilkatça bedi' bir surette oldukları halde, o camid, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıd olan sağır, kör esbaba isnad etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur!..

AMMA İKİNCİ MES'ELE: "Teşekkele binefsihi"dir. Yani: Kendi kendine teşekkül ediyor. İşte bu cümlenin dahi çok muhalatı var. Çok cihetle bâtıldır, muhaldir. Nümune için muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

BİRİNCİSİ: Ey muannid münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi, bir derece hükmediyorsun. Çünki sen mevcudsun. Ve basit bir madde ve camid ve tegayyürsüz değilsin. Belki, daima teceddüdde olarak, gayet muntazam bir makine ve hârika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'i itibariyle alâkadar ve alış-verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar. Öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar. Senin münasebatını kâinatta görüp öyle vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin, o hârika vaziyetine göre istifade edersin. Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları, herbir zerre bir kalem ucu veya kalem-i kudretin noktaları, herbir zerre bir nokta olduğunu kabul etmezsen; o vakit senin gözünde çalışan herbir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebetdar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir gözü ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak yüz dâhî kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu mes'elelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine bin Eflatun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir!..

İKİNCİ MUHAL: Senin vücudun bin kubbeli hârika bir saraya benzer ki; her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine başbaşa verip, muallakta

durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha acibdir. Çünki o saray-ı vücudun, daima kemal-i intizamla tazelenmektedir. Gayet hârika olan ruh, kalb ve manevî letaiften kat-ı nazar, yalnız cesedindeki herbir âza, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-i müvazene ve intizam ile başbaşa verip, hârika bir bina, fevkalâde bir san'at, göz ve dil gibi acib birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar. Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi' birer memur olmasalar; o vakit herbir zerre, umum o ceseddeki zerrelere hem hâkim-i mutlak hem herbirisine mahkûm-u mutlak, hem her birisine misil hem hâkimiyet noktasında zıd, hem yalnız Vâcib-ül Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın masdarı, menbaı, hem gayet mukayyed hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vâhid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-u vâhidi o hadsiz zerrata isnad etmek; zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal belki yüz muhal olduğunu derkeder.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: Eğer senin vücudun, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelî'nin kalemiyle mektub olmazsa ve tabiata, esbaba mensub matbu' ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler mürekkebler adedince tabiat kalıblarının bulunması lâzım gelir. Çünki meselâ bu elimizdeki kitab eğer mektub olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinad edip, bütün onları yazar. Eğer o, mektub olmazsa ve onun kalemine verilmezse, kendi kendine olmuş denilse veya tabiata verilse, o vakit matbu' kitab gibi, herbir harfi için ayrı bir demir kalem lâzımdır ki tab'edilsin. Nasılki matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücud bulur; o vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde bazan olduğu gibi, küçük kalem ile bir büyük harfte bir sahife -ince hatla- yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle, senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit herbir dairede, herbir cüz' için, o mürekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı, mümkün desen dahi, bu muntazam san'atlı demir harfleri ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demir harflerin yapılması için, onların adedlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünki onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam san'atlıdırlar. Ve hakeza müteselsilen gittikçe gidecek...

İşte sen de anla! Bu öyle bir fikirdir ki; senin zerratın adedince muhalat ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannid muattıl! Sen de utan, bu dalaletten vazgeç!

--- sh:»(L:182) ↓ ----------

ÜÇÜNCÜ KELİME: "İktezathü-t tabiat" Yani; tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor. İşte bu hükmün çok muhalatı var. Nümune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ: Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen basîrane, hakîmane olan san'at ve icad, Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse lâzım gelir ki; tabiat, icad için herşeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulundursun; veyahud herşeyde, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet dercetsin. Çünki nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler, semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki; bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşin hasiyetlerine mâlik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi.. -aynen bu misal gibi- mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cilve-i esmasına verilmezse, herbir mevcudda, hususan herbir zîhayatta hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilahı içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalatın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın san'atını, mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL: Eğer gayet intizamlı, mizanlı, san'atlı, hikmetli şu mevcudat; nihayetsiz Kadîr, Hakîm bir zâta verilmezse, belki tabiata isnad edilse, lâzım gelir ki; tabiat, herbir parça toprakta, Avrupa'nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun.. tâ, o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünki çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve heyetlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse; o vakit, o kâsedeki toprakta, herbir çiçek için manevî, ayrı, tabiî bir makinesi bulunmazsa, bu hal vücuda gelemez. Çünki tohumlar ise nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani müvellid-ül ma, müvellid-ül humuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber, hava, su, hararet, ziya dahi, herbiri basit ve şuursuz ve herşeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilleri ayrı ayrı ve gayet muntazam ve san'atlı olarak

o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki; o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayatdar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte tabiiyyunların fikr-i küfrîleri, ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mûcid zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar "mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettikleri halde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni' ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat, tabiata isnad edilse böyle acib muhaller olur, imtina' derecesinde müşkilât olur; acaba Zât-ı Ehad u Samed'e verildiği vakit, o müşkilât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılab eder?

Elcevab: Birinci muhalde nasılki güneşin cilve-i in'ikası, kemal-i sühuletle, külfetsiz en küçük zerrecik camidden tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri halde, eğer güneşten nisbeti kesilse; o vakit herbir zerrecikte, tabiî ve bizzât bir güneşin haricî vücudu imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi, kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de; herbir mevcud, doğrudan doğruya Zât-ı Ehad u Samed'e verilse; vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylık ile ve bir intisab ve cilve ile, herbir mevcuda lâzım herbir şey, ona yetiştirilebilir. Eğer o intisab kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve herbir mevcud kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina' derecesinde yüzbin müşkilât ve suubetle sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet hârika makine-i vücudunu icad eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farzetmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhasıl: Nasılki Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un şerik ve naziri mümteni' ve muhaldir. Öyle de: rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zâtî gibi mümteni' ve muhaldir.

Amma ikinci muhaldeki müşkilât ise müteaddid risalelerde isbat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vâhid-i Ehad'e verilse; bütün eşya, bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey, umum eşya kadar müşkilâtlı olduğu, müteaddid ve kat'î bürhanlarla isbat edilmiş. Bir bürhanın hülâsası şudur ki: Nasılki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisab etse, o memur ve o asker o intisab kuvvetiyle, yüzbin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere

medar olabilir. Ve padişahı namına bazan bir şahı esir eder. Çünki gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisab münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu; o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi; ve gösterdiği eserler, bir ordu eseri misillü hârika olabilir. Nasılki karınca, o memuriyet cihetiyle Firavun'un sarayını harab ediyor. Sinek o intisab ile, Nemrud'u gebertiyor. Ve o intisab ile, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor. (Haşiye) Eğer o intisab kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımağa mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet mikdarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki; güldürmek için acib hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar!..

Elhasıl: Vâcib-ül Vücud'a her mevcudu vermek, vücub derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icad cihetinde vermek, imtina' derecesinde müşkil ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: Bu muhali izah edecek bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya; gayet vahşi bir adam girmiş, içine bakmış. Binlerle muntazam san'atlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi, o sarayı müştemilatıyla beraber yapmıştır diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor; o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yapsın. Sonra o sarayın teşkilat proğramını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-yı âhere nisbeten, kavanin-i ilmiyenin

(Haşiye): Evet, eğer intisab olsa; o çekirdek, kader-i İlahîden bir emir alır, o hârika işlere mazhar olur. Eğer o intisab kesilse; o çekirdeğin hilkati, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve san'atı iktiza eder. Çünki dağdaki -kudret eseri olan- mücessem çam ağacının bütün âzaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcud bulunması lâzım gelir. Çünki o koca ağacın fabrikası, o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebetdar gördüğünden, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş." diyerek vahşetini; ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte aynen bu misal gibi; hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu'cizane hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı uluhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşi bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un eser-i san'atı olduğunu düşünmeyerek ve ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde kader-i İlahînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlahiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tegayyür eden bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak "tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlahiye ve bir fihriste-i san'at-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: "Madem bu eşya bir sebeb ister, hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki; gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni'-i Kadîm'i kabul etmiyorum; öyle ise en münasibi, bu defter bunu yapmış ve yapar diyeceğim" der. Biz de deriz:

Ey ahmak-ul humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak; zerrattan, seyyarata kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla şehadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni'-i Zülcelal'i gör.. ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın proğramını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini gör, fermanına bak, Kur'anını dinle.. o hezeyanlardan kurtul!..

İkinci Misal: Gayet vahşi bir adam muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umumî beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle; bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider; bir ateş emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşi aklı, bir kumandanın, devletin nizamatıyla ve kanun-u padişahî ile kumandasını anlamayıp, inkâr ettiğinden, o askerlerin iplerle birbiriyle bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ip, ne kadar hârikalı bir ip olduğunu düşünür; hayrette kalır. Sonra gider.. Ayasofya gibi gayet muazzam bir câmie, Cuma gününde dâhil olur. O cemaat-ı müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde ederek oturduklarını müşahede eder. Manevî ve semavî kanunların mecmuundan ibaret olan şeriatı ve şeriat sahibinin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatın maddî iplerle bağlandığını ve o acib ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek en vahşi insan suretindeki canavar

hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte aynı bu misal gibi: Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Mabud-u Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata; mahz-ı vahşet olan, inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını, birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezelî'nin şeriat-ı fıtriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlahiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir kadîr telakki etmek; misaldeki vahşiden bin defa aşağı bir vahşettir!..

Elhasıl: Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise; ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz. Bir nakıştır, Nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, Şâri' olamaz. Mahluk bir perde-i izzettir, Hâlık olamaz. Münfail bir fıtrattır, Fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir; kâdir olamaz. Mistardır, masdar olamaz.

Elhasıl: Madem mevcudat var. Madem Onaltıncı Nota'nın başında denildiği gibi; mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün -herbirinin üç zahir muhaller ile butlanı, kat'î bir surette isbat edildi. Elbette bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette isbat olunuyor. O dördüncü yol ise; baştaki

أَفِى اللهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

âyeti, şeksiz ve şübhesiz bedahet derecesinde Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un uluhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve Semavat ve Arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbabperest ve tabiata tapan bîçare adam! Madem herşeyin tabiatı, herşey gibi mahluktur; çünki san'atlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbeb gibi, zahirî sebebi dahi masnu'dur. Ve madem herşeyin vücudu, pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır. O halde, o tabiatı icad eden ve o sebebi halkeden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki âciz vesaiti, rububiyetine ve icadına teşrik etsin. Hâşâ!

Belki doğrudan doğruya müsebbebi, sebeb ile beraber halkederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertib ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci' olmak için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş; izzetini o suretle muhafaza etmiş. Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın; sonra saati çarklarla tertib edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa hârika bir makineyi, o çarklar içinde yapsın; sonra saatin yapılmasını o makinenin camid ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir? Haydi o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol! Veyahud bir kâtib; mürekkeb, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzât o kitabı yazsa, daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıd, mürekkeb, kalem içinde o kitabdan daha san'atlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icad etsin; sonra o şuursuz makineye "Haydi sen yaz" desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkil değil midir?

Eğer desen: Evet bir kitabı yazan makinenin icadı, o kitabdan yüz defa daha müşkildir. Fakat o makine, aynı kitabın bir çok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var?

Elcevab: Nakkaş-ı Ezelî, hadsiz kudretiyle nihayetsiz cilve-i esmasını her vakit tazelendirmekle, ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî sîmaları öyle bir surette halketmiştir ki; hiçbir mektub-u Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitabların aynı aynına olamıyor. Alâküllihal, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir sîması bulunacak. Eğer gözün varsa, insanın sîmasına bak, gör ki; zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük sîmada, âza-yı esasîde ittifak ile beraber, herbir sîma, umum sîmalara nisbeten, herbirisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyyen sabittir. Bunun için herbir sîma, ayrı bir kitabdır. Yalnız san'atın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertib ve te'lif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan herşeyi dercetmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister. Haydi, farz-ı muhal olarak tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icadları yüz derece daha müşkil bir zîhayatın cismindeki maddeleri, aktar-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icad etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icad eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kitab misalleri gibi; Sâni'-i Zülcelal, Kadîr-i Külli Şey',

esbabı halketmiş; müsebbebatı da halkediyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan ibaret olan şeriat-ı fıtriye-i kübra-yı İlahiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine, yalnız bir âyine ve bir ma'kes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-u haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icad etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halketmiş, birbirine mezcetmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakikatın kabulü mü daha kolaydır.. -acaba vücub derecesinde lâzım değil midir?- Yoksa camid, şuursuz, mahluk, masnu, basit olan o sebeb ve tabiat dediğiniz maddelere, herbir şey'in vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve âlâtı verip hakîmane, basîrane olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina' derecesinde, imkân haricinde değil midir? Senin, o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: Madem beni insafa davet ediyorsun. Ben de diyorum ki; şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol, hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sâbık tahkikatınızdan zerre mikdar şuuru bulunan anlayacak ki; esbaba, tabiata icad vermek mümteni'dir, muhaldir. Ve herşeyi doğrudan doğruya Vâcib-ül Vücud'a vermek vâcibdir, zarurîdir. Elhamdülillahi ale-l iman deyip iman ediyorum.

Yalnız bir şübhem var. Cenab-ı Hakk'ın Hâlık olduğunu kabul ediyorum; fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça medh ü sena kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksaniyet gelir mi?"

Elcevab: Bazı risalelerde gayet kat'î isbat ettiğimiz gibi; hâkimiyetin şe'ni, müdahaleyi reddetmektir. Hattâ en edna bir hâkim, bir memur; daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hattâ hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar -halife oldukları halde- masum evlâdlarını katletmeleri, bu "redd-i müdahale kanunu"nun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklaliyetin iktiza ettiği "men'-i iştirak kanunu" tarih-i beşerde çok acib herc ü merc ile kuvvetini göstermiş. Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardaki âmiriyet ve hâkimiyetin bir gölgesi, bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men'etmeyi ve hâkimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istiklaliyetini nihayet taassubla muhafazaya çalışmayı gör, sonra hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde ve âmiriyet-i mutlaka uluhiyet derecesinde ve

istiklaliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde ve istiğna-yı mutlak kadiriyet-i mutlaka derecesinde bir Zât-ı Zülcelal'de, bu redd-i müdahale ve men'-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vâcib bir muktezası olduğunu kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci şık şübhen ki: Bazı esbab, bazı cüz'iyatın bazı ubudiyetlerine merci' olsa, o Mabud-u Mutlak olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'a müteveccih zerrattan seyyarata kadar mahlukatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevab: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i kâinatı bir ağaç hükmünde halkedip, en mükemmel meyvesini zîşuur ve zîşuurun içinde en câmi' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti; o Hâkim-i Mutlak ve Âmir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halkeden o Vâhid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıd olarak, netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ... Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda mahlukatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi, hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'aliyle gösterdiği halde, en mükemmel mahlukatının şükür ve minnetdarlıklarını, tahabbüb ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiat-perestlikten vazgeçen arkadaş! Haydi sen söyle!

O diyor: Elhamdülillah, bu iki şübhem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlahiyeye dair ve Mabud-u Bilhak o olduğuna ve ondan başkaları ibadete lâyık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, Güneş'i ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir.

Hâtime

Tabiat fikr-i küfrîsini terkeden ve imana gelen zât diyor ki: Elhamdülillah, benim şübhelerim kalmadı; yalnız merakımı mûcib olan birkaç sualim var.

Birinci Sual: Çok tenbellerden ve târik-üs salâtlardan işitiyoruz; diyorlar ki: Cenab-ı Hakk'ın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'anda çok şiddet ve ısrar ile ibadeti terkedeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdid ediyor. İtidalli ve istikametli ve adaletli

olan ifade-i Kur'aniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı, nihayet şiddeti gösteriyor?

Elcevab: Evet Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın, manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde isbat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nâfi' ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'anın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise; nasılki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için; âdi bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de; ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in raiyeti hükmünde olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünki mevcudatın kemalleri, Sâni'a müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadet ile tezahür eder. İbadeti terkeden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez, belki de inkâr eder. O vakit ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve herbiri birer mektub-u Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı; âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camid, perişan bir vaziyette telakki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder; kemalâtını inkâr ve tecavüz eder. Evet herkes, kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş. O âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ; gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür; gayet sürurlu ve neş'eli, müjdeli ve kemal-i neş'esinden gülen bir adam, kâinatı neş'eli, güler gördüğü gibi; mütefekkirane ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcud ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terkeden adam; mevcudatı, hakikat-ı kemalâtına tamamıyla zıd ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder. Hem o târik-üs salât, kendi kendine mâlik olmadığı için, kendi mâlikinin bir abdi olan kendi nefsine zulmeder. Onun mâliki, o abdinin hakkını, onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdid eder. Hem netice-i hilkatı ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terkettiğinden, hikmet-i İlahiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhasıl: İbadeti terkeden, hem kendi nefsine zulmeder; -nefsi ise, Cenab-ı Hakk'ın abdi ve memluküdür- hem kâinatın hukuk-u kemalâtına

karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet nasılki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlahiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstehak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikatı ifade etmek için, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mu'cizane bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-ı belâgat olan mutabık-ı mukteza-yı hale mutabakat ediyor.

İkinci Sual: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zât diyor ki:

Her mevcud, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşiet-i İlahiyeye ve kudret-i Rabbaniyeye tâbi' olması, çok azîm bir hakikattır. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sıkışmıyor. Halbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sâbık bürhanlarınızla tahakkuk eden vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'an ile beyan edilen

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ۞
وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

gibi âyetlerin sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-ı azîmeyi, en makbul ve en makul bir mes'ele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevab: Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesi olan

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

beyanında, o sır gayet vâzıh ve kat'î ve mukni' bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuh ile isbat edilmiş ki; bütün mevcudat, Sâni'-i Vâhid'e isnad edildiği vakit, bir tek mevcud hükmünde kolaylaşır. Eğer Vâhid-i Ehad'e verilmezse; bir tek mahlukun icadı, bütün mevcudat kadar müşkilleşir ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur. Eğer Sâni'-i Hakikîsine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder. Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür'atle muntazam, san'atlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına

medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz. Meselâ: Nasılki yüz nefer, bir zabitin idaresine verilse; bir neferin, yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi, bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi; bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemmiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi.. bir neferin teçhizat-ı askeriyesi; müteaddid merkezlere, müteaddid fabrikalara, müteaddid kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemmiyeten müşkilâtlı oluyor. Çünki bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanun ile mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden; binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse, herbir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse; herbir meyve, bir ağaç kadar müşkilât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünki bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye, birtek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi, yüzler misaller var gösteriyorlar ki; vahdette, nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcud, şirkte ve kesrette, bir tek mevcuddan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakikat iki kerre iki dört eder derecede isbat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlahî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcudsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen; bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halkeder. Eğer sen kendini ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnad etsen; o vakit sen, kâinatın muntazam bir hülâsası, meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için, kâinatı ve anasırı ince elek ile eleyip hassas ölçülerle aktar-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünki esbab-ı maddiye yalnız terkib eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı; hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktar-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar.

İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalalette ne kadar müşkilât var olduğunu anla!

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

--- sh:»(L:193) ↓ ----------

Kader, ilmin bir nevidir ki, herşeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir mikdar tayin eder. Ve o mikdar-ı kaderî, o şey'in vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icad ettiği vakit; gayet sühuletle o kaderî mikdar üstünde icad eder. Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse; -sâbıkan geçtiği gibi- binler müşkilât değil, belki yüz muhalat ortaya düşer. Çünki o mikdar-ı kaderî ve mikdar-ı ilmî olmazsa; binler haricî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalalette ve şirkte hadsiz müşkilâtın bir sırrını anla;

وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

âyeti, ne kadar hakikatlı ve doğru ve yüksek bir hakikatı ifade ettiğini bil!.

Üçüncü Sual: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki: Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: "Hiçten hiçbirşey icad edilmiyor ve hiçbirşey i'dam edilmiyor; yalnız bir terkib bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor."

Elcevab: Nur-u Kur'an ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbab vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücudlarını -sâbıkan isbat ettiğimiz tarzda- imtina' derecesinde müşkilâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı Sofestaî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi; hattâ kendilerinin vücudlarını dahi inkâr etmesini; dalalet mesleğinde esbab ve tabiatın icad sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip, cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci güruh bakmışlar ki; dalalette, esbab ve tabiat mûcid olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkilâtı var ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için bilmecburiye icadı inkâr ediyorlar, "yoktan var olmaz" diyorlar ve i'damı da muhal görüyorlar, "var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkib ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar. İşte sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları, gör; ve dalalet, insanı ne kadar maskara ve süfli ve echel yaptığını bil; ibret al!

Acaba her senede, dörtyüz bin enva'ı birden zemin yüzünde

icad eden ve semavat ve arzı altı günde halkeden ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha san'atlı, hikmetli zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelînin dairesinde, plânları ve mikdarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-u haricî vermeyi o kudret-i ezeliyeden uzak görmek ve icadı inkâr etmek; evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilanedir. Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz'-i ihtiyarîden başka ellerinde olmayan firavunlaşmış kendi nefisleri, hiçbir şeyi i'dam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi, hiçten, yoktan icad edemediklerinden ve güvendikleri esbab ve tabiatın ellerinde hiçten icad gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu bâtıl ve hata düsturu, Kadîr-i Mutlak'a teşmil etmek istiyorlar.

Evet Kadîr-i Zülcelal'in iki tarzda icadı var. Biri; ihtira' ve ibda' iledir. Yani hiçten, yoktan vücud veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icad edip eline veriyor. Diğeri; inşa ile, san'at iledir. Yani kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor. Her emrine tâbi' olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır. Evet Kadir-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda' hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek; en kolay en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva'-ı zîhayat mahlukatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı, "yoğu var edemez!" diyen adam, yok olmalı!..

Tabiatı bırakan ve hakikata geçen zât diyor ki: Cenab-ı Hakk'a zerrat adedince şükür ve hamd ü sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalaletlerden kurtuldum; ve hiç bir şübhem de kalmadı.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Yirmidördüncü Lem'a

Tesettür hakkında

(Onbeşinci Nota'nın İkinci ve Üçüncü Mes'eleleri iken, ehemmiyetine binaen Yirmidördüncü Lem'a olmuştur.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ

ilâ âhir... âyeti, tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'anın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesettürü, fıtrî görmüyor, "bir esarettir" diyor. (*)

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in bu hükmü tam fıtrî olduğuna ve muhalifi gayr-ı fıtrî olduğuna delalet eden çok hikmetlerinden, yalnız "dört hikmet"ini beyan ederiz.

Birinci Hikmet: Tesettür, kadınlar için fıtrîdir ve fıtratları iktiza ediyor. Çünki kadınlar hilkaten zaîf ve nazik olduklarından, kendilerini

---

(*): **Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan lâyiha-i Temyiz'in müdafaatından bir parça:**

"Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üçyüz elli senede ve her asırda üçyüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikî ve hakikatlı bir düstur-u İlahîyi, üçyüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üçyüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikadlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir!.."

ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale maruz kalmamak için, fıtrî bir meyli var. Hem kadınların on adedden altı-yedisi ya ihtiyardır, ya çirkindir ki; ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır; kendinden daha güzellere nisbeten çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ittihamdan korkar, taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten tesettür isterler. Hattâ dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan ihtiyarlardır. Ve on adedden ancak iki-üç tanesi bulunabilir ki; hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın. Malûmdur ki; insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık-saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı nâmahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen bir güzel kadın, nazik ve seri-üt teessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen belki semlendiren pis nazarlardan elbette sıkılır. Hattâ işitiyoruz; açık-saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar" diye polislere şekva ediyorlar. Demek medeniyetin ref'-i tesettürü, hilaf-ı fıtrattır. Kur'an'ın tesettür emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymetdar birer refika-i ebediye olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda, ecnebi erkeklere karşı fıtraten korkaklık, tahavvüf var. Tahavvüf ise, fıtraten tesettürü iktiza ediyor. Çünki sekiz dokuz dakika bir zevki cidden acılaştıracak sekiz dokuz ay ağır bir veled yükünü zahmet ile çekmekle beraber, hamisiz bir veledin terbiyesiyle sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayr-ı meşru zevkin belasını çekmek ihtimali var. Ve kesretle vaki olduğundan, cidden şiddetle nâmahremlerden fıtratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile nâmahremin iştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zaîf hilkatı emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kal'ası çarşafı olduğunu gösteriyor. Mesmuatıma göre: Merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet âdi bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!..

İkinci Hikmet: Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka; yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus

bir refika-i hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayattır. Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır; elbette ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayrı başkasının nazarını kendi mehasinine celbetmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem mü'min olan kocası, sırr-ı imana binaen onun ile alâkası hayat-ı dünyeviyeye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellik vaktine mahsus muvakkat bir muhabbet değil; belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi muktezayı insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani birbirine münasib olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimmi diyanet noktasındadır. Ne mutlu o kocaya ki; kadınının diyanetine bakıp taklid eder, refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

Bahtiyardır o kadın ki; kocasının diyanetine bakıp "ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim" diye takvaya girer.

Veyl o erkeğe ki; sâliha kadınını ebedî kaybettirecek olan sefahete girer. Ne bedbahttır o kadın ki; müttaki kocasını taklid etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.

Binler veyl o iki bedbaht zevc ve zevceye ki; birbirinin fıskını ve sefahetini taklid ediyorlar. Birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar!..

Üçüncü HİIkmet: Bir ailenin saadet-i hayatiyesi; koca ve karı mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık-saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekabil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünki açık-saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından dahi iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekabile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir. Şöyle ki: İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fıtraten şehevanî his taşıyamıyor. Çünki mahremlerin sîmaları, karabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşruayı ihsas ettiği cihetle; nefsî, şehevanî temayülatı kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık-saçık bırakmak, süflî nefislere göre gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir.

Çünki mahremin sîması mahremiyetten haber verir ve nâmahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremin gayrıyla müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-u insaniyettir!..

Dördüncü Hİkmet: Malûmdur ki; kesret-i nesil herkesçe matlubdur. Hiçbir millet ve hükûmet yoktur ki, kesret-i tenasüle tarafdar olmasın. Hattâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّى أُبَاهِى بِكُمُ الْأُمَمَ -ev kema kal- Yani: "İzdivaç ediniz; çoğalınız. Ben kıyamette, sizin kesretinizle iftihar edeceğim." Halbuki tesettürün ref'i, izdivacı teksir etmeyip, çok azaltıyor. Çünki en serseri ve asrî bir genç dahi, refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık-saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhuşa sülûk eder. Kadın öyle değil, o derece kocasını inhisar altına alamaz. Çünki kadının -aile hayatında müdür-ü dâhilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve herşeyine muhafaza memuru olduğundan- en esaslı hasleti sadakattır, emniyettir. Açık-saçıklık ise bu sadakatı kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vicdan azabı çektirir. Hattâ erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sehavet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadakata zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadakat değil, belki himayet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz. Başka kadınları da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünki orada düello gibi çok şiddetli vasıtalarla açık-saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bâride olan Avrupa'daki tabiatlar, o memleket gibi bârid ve camiddirler. Bu Asya, yani Âlem-i İslâm kıt'ası, ona nisbeten memalik-i harredir. Malûmdur ki; muhitin, insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık-saçıklık, belki çok sû'-i istimalata ve israfata medar olmaz. Fakat seri-üt teessür ve hassas olan memalik-i harredeki insanların hevesat-ı nefsaniyesini mütemadiyen tehyic edecek açık-saçıklık, elbette çok sû'-i istimalata ve israfata ve neslin za'fiyetine ve sukut-u kuvvete sebebdir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyac-ı fıtrîye mukabil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda onbeş gün kadar hayız gibi arızalar münasebetiyle kadından tecennüb etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlub ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler; köylülere, bedevilere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünki köylerde, bedevilerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nisbeten nazar-ı dikkati az celbeden masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsaniyeyi tehyice medar olamadığı gibi; serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Ehl-i iman âhiret hemşirelerim olan kadınlar taifesi ile bir muhaveredir

Bazı vilayetlerde taife-i nisadan samimî ve hararetli bir surette Nurlara karşı alâkalarını gördüğüm ve haddimden pek ziyade, onların Nurlara ait derslerime itimadlarını bildiğim sıralarda, mübarek Isparta'ya ve manevî Medreset-üz Zehra'ya üçüncü defa geldiğim zaman işittim ki; o mübarek âhiret hemşirelerim olan taife-i nisa, benden bir ders bekliyorlarmış. Güya vaaz suretinde câmilerde onlara bir dersim olacak. Halbuki ben dört beş vecihle hastayım ve hem perişan, hattâ konuşmaya ve düşünmeğe iktidarsız bulunduğum halde, bu gece şiddetli bir ihtar ile kalbime geldi ki; madem onbeş sene evvel gençlerin istemeleriyle Gençlik Rehberi'ni onlar için yazdın ve pek çok istifade edildi. Halbuki hanımlar taifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehbere muhtaçtırlar. Ben de bu ihtara karşı gayet perişan ve za'f u aczimle beraber "Üç Nükte" ile gayet muhtasar bazı lüzumlu maddeleri, o mübarek hemşirelerime ve manevî genç evlâdlarıma beyan ediyorum.

BİRİNCİ NÜKTE: Risale-i Nur'un en mühim bir esası şefkat olmasından, nisa taifesi şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle daha ziyade Risale-i Nur'la fıtraten alâkadardırlar. Ve lillahilhamd, bu fıtrî alâkadarlık çok yerlerde hissediliyor. Bu şefkatteki fedakârlık, hakikî bir ihlası ve mukabelesiz bir fedakârlık manasını ifade ettiğinden, şimdi bu zamanda pek çok ehemmiyeti var. Evet bir vâlide veledini tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmesi ve hakikî bir ihlas ile vazife-i fıtriyesi itibariyle kendini evlâdına kurban etmesi gösteriyor ki; hanımlarda gayet yüksek bir kahramanlık var. Bu kahramanlığın inkişafı ile; hem hayat-ı dünyeviyesini, hem hayat-ı ebediyesini

onunla kurtarabilir. Fakat bazı fena cereyanlarla, o kuvvetli ve kıymetdar seciye inkişaf etmez veyahut sû'-i istimal edilir. Yüzer nümunelerinden bir küçük nümunesi şudur: O şefkatli vâlide, çocuğunun hayat-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi, istifade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder. "Oğlum paşa olsun" diye bütün malını verir; hâfız mektebinden alır, Avrupa'ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor ve dünya hapsinden kurtarmağa çalışıyor, Cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor. Fıtrî şefkatin tam zıddı olarak o masum çocuğunu, âhirette şefaatçı olmak lâzım gelirken davacı ediyor. O çocuk, "Niçin benim imanımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?" diye şekva edecek. Dünyada da terbiye-i İslâmiyeyi tam almadığı için, vâlidesinin hârika şefkatının hakkına karşı lâyıkıyla mukabele edemez, belki de çok kusur eder. Eğer hakikî şefkat sû'-i istimal edilmeyerek, bîçare veledini haps-i ebedî olan Cehennem'den ve i'dam-ı ebedî olan dalalet içinde ölmekten kurtarmaya o şefkat sırrı ile çalışsa; o veledin bütün ettiği hasenatının bir misli, vâlidesinin defter-i a'maline geçeceğinden, vâlidesinin vefatından sonra her vakit hasenatları ile ruhuna nurlar yetiştirdiği gibi, âhirette de değil davacı olmak, bütün ruh u canı ile şefaatçı olup ebedî hayatta ona mübarek bir evlâd olur.

Evet insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun vâlidesidir. Bu münasebetle ben kendi şahsımda kat'î ve daima hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım halde, kasem ediyorum ki; en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhum vâlidemden aldığım telkinat ve manevî derslerdir ki; o dersler fıtratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek bir yaşımdaki fıtratıma ve ruhuma, merhum vâlidemin ders ve telkinatını, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum.

Ezcümle; meslek ve meşrebimin dört esasından en mühimi olan şefkat etmek ve Risale-i Nur'un da en büyük hakikatı olan acımak ve merhamet etmeyi, o vâlidemin şefkatlı fiil ve halinden ve o manevî derslerinden aldığımı yakînen görüyorum. Evet bu hakikî ihlas ile hakikî bir fedakârlık taşıyan vâlidelik şefkati sû'-i istimal edilip, masum çocuğunun elmas hazinesi hükmünde olan âhiretini düşünmeyerek, muvakkat fâni şişeler hükmünde olan dünyaya o çocuğun masum yüzünü çevirmek ve bu şekilde ona şefkat göstermek, o şefkatı sû'-i istimal etmektir.

--- sh:»(L:201) ↓ ----------

Evet kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir faide-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine, o şefkatın küçücük bir nümunesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için arslana saldırması ve ruhunu feda etmesi isbat ediyor.

Şimdi terbiye-i İslâmiyeden ve a'mal-i uhreviyeden en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlastır. Bu çeşit şefkatteki kahramanlıkta o hakikî ihlas bulunuyor.

Eğer bu iki nokta o mübarek taifede inkişafa başlasa, daire-i İslâmiyede pek büyük bir saadete medar olur. Halbuki erkeklerin kahramanlıkları mukabelesiz olamıyor; belki, yüz cihette mukabele istiyorlar. Hiç olmazsa şan ü şeref istiyorlar. Fakat maatteessüf bîçare mübarek taife-i nisaiye, zalim erkeklerinin şerlerinden ve tahakkümlerinden kurtulmak için, başka bir tarzda, za'fiyetten ve acizden gelen başka bir nevide riyakârlığa giriyorlar.

İKİNCİ NÜKTE: Bu sene inzivada iken ve hayat-ı içtimaiyeden çekildiğim halde bazı Nurcu kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırları için dünyaya baktım. Benimle görüşen ekseri dostlardan, kendi ailevî hayatlarından şekvalar işittim. "Eyvah!" dedim. İnsanın hususan müslümanın tahassüngâhı ve bir nevi cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır. Bu da mı bozulmağa başlamış dedim. Sebebini aradım. Bildim ki: Nasıl, İslâmiyetin hayat-ı içtimaiyesine ve dolayısıyla din-i İslâma zarar vermek için gençleri yoldan çıkarmak ve gençlik hevesatıyla sefahete sevketmek için bir iki komite çalışıyormuş. Aynen öyle de; bîçare nisa taifesinin gafil kısmını dahi yanlış yollara sevk etmek için bir iki komitenin tesirli bir surette perde altında çalıştığını hissettim. Ve bildim ki: Bu millet-i İslâma bir dehşetli darbe, o cihetten geliyor. Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan manevî evlâdlarıma kat'iyyen beyan ediyorum ki: Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi, saadet-i dünyeviyeleri de ve fıtratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmanın çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniyeden başka yoktur!.. Rusya'da o bîçare taifenin ne hale girdiğini işitiyorsunuz. Risale-i Nur'un bir parçasında denilmiş ki: Aklı başında olan bir adam; refikasına muhabbetini ve sevgisini, beş on senelik fâni ve zahirî hüsn-ü cemaline bina etmez. Belki kadınların hüsn-ü cemalinin en güzeli ve daimîsi, onun şefkatine ve kadınlığa mahsus hüsn-ü sîretine sevgisini bina etmeli. Tâ ki, o bîçare ihtiyarladıkça, kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünki onun refikası, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı refika değil, belki hayat-ı ebediyesinde ebedî ve sevimli bir refika-i hayat

olduğundan, ihtiyarlandıkça daha ziyade hürmet ve merhamet ile birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki terbiye-i medeniye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir refakattan sonra ebedî bir müfarakata maruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.

Hem Risale-i Nur'un bir cüz'ünde denilmiş ki: Bahtiyardır o adam ki; refika-i ebediyesini kaybetmemek için sâliha zevcesini taklid eder, o da sâlih olur. Hem bahtiyardır o kadın ki; kocasını mütedeyyin görür, ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam mütedeyyin olur; saadet-i dünyeviyesi içinde saadet-i uhreviyesini kazanır. Bedbahttır o adam ki; sefahete girmiş zevcesine ittiba eder; vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder. Bedbahttır o kadın ki; zevcinin fıskına bakar, onu başka bir surette taklid eder. Veyl o zevc ve zevceye ki; birbirini ateşe atmakta yardım eder. Yani; medeniyet fantaziyelerine birbirini teşvik eder.

İşte, Risale-i Nur'un bu mealdeki cümlelerinin manası budur ki: Bu zamanda aile hayatının dünyevî ve uhrevî saadetinin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişafının sebebi, yalnız daire-i şeriattaki âdâb-ı İslâmiyetle olabilir.

Şimdi aile hayatında en mühim nokta budur ki; kadın, kocasında fenalık ve sadakatsızlık görse, o da kocasının inadına kadının vazife-i ailevîsi olan sadakat ve emniyeti bozsa, aynen askerîdeki itaatın bozulması gibi, o aile hayatının fabrikası zîr ü zeber olur. Belki o kadın, elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır ki, ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa o da, kendini açıklık ve saçıklıkla başkalara göstermeğe ve sevdirmeğe çalışsa, her cihetle zarar eder. Çünki hakikî sadakatı bırakan, dünyada da cezasını görür. Çünki nâmahremlerin nazarından fıtratı korkar, sıkılır, çekilir. Nâmahrem yirmi erkeğin onsekizinin nazarından istiskal eder. Erkek ise, nâmahrem yüz kadından ancak birisinden istiskal eder, bakmasından sıkılır. Kadın o cihette azab çektiği gibi, sadakatsızlık ittihamı altına girer; za'fiyetiyle beraber, hukukunu muhafaza edemez.

Elhasıl; nasılki kadınlar kahramanlıkta, ihlasta şefkat itibariyle erkeklere benzemedikleri gibi, erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar; öyle de o masum hanımlar dahi, sefahette hiçbir vecihle erkeklere yetişemezler. Onun için fıtratlarıyla ve zaîf hilkatleriyle nâmahremlerden şiddetli korkarlar ve çarşaf altında saklanmağa kendilerini mecbur bilirler. Çünki erkek, sekiz dakika zevk ve lezzet için sefahete girse, ancak sekiz lira kadar birşey zarar eder. Fakat kadın sekiz dakika sefahetteki zevkin cezası olarak dünyada dahi sekiz ay ağır bir yükü karnında taşır ve sekiz sene de o hâmisiz çocuğun terbiyesinin meşakkatine girdiği için sefahette erkeklere yetişemez, yüz derece fazla cezasını

çeker. Az olmayan bu nevi vukuat da gösteriyor ki; mübarek taife-i nisaiye, fıtraten yüksek ahlâka menşe' olduğu gibi, fısk u sefahette dünya zevki için kabiliyetleri yok hükmündedir. Demek onlar daire-i terbiye-i İslâmiye içinde mes'ud bir aile hayatını geçirmeğe mahsus bir nevi mübarek mahlukturlar. Bu mübarekleri ifsad eden komiteler kahrolsunlar!.. Allah bu hemşirelerimi de bu serserilerin şerlerinden muhafaza eylesin, âmîn.

Hemşirelerim! Mahremce bu sözümü size söylüyorum: Maişet derdi için; serseri, ahlâksız, firenkmeşreb bir kocanın tahakkümü altına girmektense, fıtratınızdaki iktisad ve kanaatla, köylü masum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için çalışmaları nev'inden kendinizi idareye çalışınız, satmağa çalışmayınız. Şayet size münasib olmayan bir erkek kısmet olsa, siz kısmetinize razı olunuz ve kanaat ediniz. İnşâallah rızanız ve kanaatinizle o da ıslah olur. Yoksa şimdiki işittiğim gibi, mahkemelere boşanmak için müracaat edeceksiniz. Bu da, haysiyet-i İslâmiye ve şeref-i milliyemize yakışmaz!

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Aziz hemşirelerim; kat'iyyen biliniz ki: Daire-i meşruanın haricindeki zevklerde, lezzetlerde; on derece onlardan ziyade elemler ve zahmetler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kuvvetli delillerle, hâdisatlarla isbat etmiştir. Uzun tafsilatı Risale-i Nur'da bulabilirsiniz.

Ezcümle: Küçük Sözlerden Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler ve Gençlik Rehberi benim bedelime sizlere tam bu hakikatı gösterecek. Onun için daire-i meşruadaki keyfe iktifa ediniz ve kanaat getiriniz. Sizin hanenizdeki masum evlâdlarınızla masumane sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir. Hem kat'iyyen biliniz ki; bu hayat-ı dünyeviyede hakikî lezzet, iman dairesindedir ve imandadır. Ve a'mal-i sâlihanın her birisinde bir manevî lezzet var. Ve dalalet ve sefahette, bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kat'î delillerle isbat etmiştir. Âdeta imanda bir Cennet çekirdeği ve dalalette ve sefahette bir Cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle aynelyakîn görmüşüm ve Risale-i Nur'da bu hakikat tekrar ile yazılmış. En şedid muannid ve mu'terizlerin eline girip; hem resmî ehl-i vukuflar ve mahkemeler o hakikatı cerhedememişler. Şimdi sizin gibi mübarek ve masum hemşirelerime ve evlâdlarım hükmünde küçüklerinize, başta Tesettür Risalesi ve Gençlik Rehberi ve Küçük Sözler benim bedelime sizlere ders versin.

Ben işittim ki; benim size câmide ders vermekliğimi arzu ediyorsunuz. Fakat benim perişaniyetimle beraber hastalığım ve çok esbab, bu

--- sh:»(L:204) ↓ ----------
vaziyete müsaade etmiyor. Ben de sizin için yazdığım bu dersimi okuyan ve kabul eden bütün hemşirelerimi, bütün manevî kazançlarıma ve dualarıma Nur şakirdleri gibi dâhil etmeğe karar verdim. Eğer siz benim bedelime Risale-i Nur'u kısmen elde edip okusanız veya dinleseniz, o vakit kaidemiz mucibince; bütün kardeşleriniz olan Nur şakirdlerinin manevî kazançlarına ve dualarına da hissedar oluyorsunuz.

Ben şimdi daha ziyade yazacaktım; fakat çok hasta ve çok zaîf ve çok ihtiyar ve tashihat gibi çok vazifelerim bulunduğundan, şimdilik bu kadarla iktifa ettim.

اَلْبَاقِی هُوَ الْبَاقِی

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

Yirmibeşinci Lem'a

Yirmibeş devadır

(Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete, bir iyadet-ül mariz ve geçmiş olsun makamında yazılmıştır.)

İhtar ve İtizar

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızın fevkında bir sür'atle (Haşiye) te'lif edildiği gibi; hem umuma muhalif olarak tashihata ve dikkate vakit bulmayarak, te'lifi gibi gayet sür'atle, ancak bir defa nazardan geçirildi. Demek müsvedde-i evvel hükmünde müşevveş kalmıştır. Kalbe fıtrî bir surette gelen hatıratı, san'atla ve dikkatle bozmamak için, yeniden tedkikata lüzum görmedik. Okuyan zâtlar, hususan hastalar bazı nâhoş ibarelerden veyahud ağır kelimelerden ve ifadelerden sıkılıp gücenmesinler, bana da dua etsinler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ ۞

وَالَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ ۞ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

Şu Lem'ada, nev-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibetzede

(Haşiye): Bu risale, dört buçuk saat zarfında te'lif edilmiştir.

Evet Rüşdü, Evet Re'fet, Evet Hüsrev, Evet Said

ve hastalara hakikî bir teselli ve nâfi' bir merhem olabilecek yirmibeş devayı icmalen beyan ediyoruz.

BİRİNCİ DEVA: Ey bîçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil belki bir nevi dermandır. Çünki ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi bulunmazsa zayi' olur. Hem rahat ve gafletle olsa, pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni büyük kârlarla meyvedar ediyor. Hem ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor.. tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darb-ı mesel dillerde destandır ki; "Musibet zamanı çok uzundur, safa zamanı pek kısa oluyor."

İKİNCİ DEVA: Ey sabırsız hasta! Sabret, belki şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çünki ibadet iki kısımdır. Biri müsbet ibadettir ki; namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğeri menfî ibadetlerdir ki; hastalıklar, musibetler vasıtasıyla musibetzede, aczini, za'fını hisseder. Hâlık-ı Rahîmine iltica eder, yalvarır. Hâlis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur. Evet hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için ibadet sayıldığına rivayat-ı sahiha vardır. Hattâ bazı sâbir ve şâkir hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği ve bazı kâmillerin bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiği, rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabittir. Senin bir dakika ömrünü, bin dakika hükmüne getirip, sana uzun ömrü kazandıran hastalıktan teşekki değil, teşekkür et.

ÜÇÜNCÜ DEVA: Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyf sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahiddir. Hem insan, zîhayatın en mükemmeli, en yükseği ve cihazatça en zengini, belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belaları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nisbeten en edna bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan, bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile, ebedî daimî bir hayatın saadetine çalışmak için gelmiştir. Onun eline verilen sermaye de ömürdür. Eğer hastalık olmazsa, sıhhat ve âfiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, âhireti unutturur. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor, sermaye-i ömrünü bâd-i heva boş yere sarfettiriyor. Hastalık ise, birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: "Lâyemut değilsin, başıboş değilsin,

bir vazifen var. Gururu bırak, seni yaratanı düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan." İşte hastalık bu nokta-i nazardan hiç aldatmaz bir nâsih ve ikaz edici bir mürşiddir. Ondan şekva değil, belki bu cihette ona teşekkür etmek; eğer fazla ağır gelse, sabır istemek gerektir.

DÖRDÜNCÜ DEVA: Ey şekvacı hasta! Senin hakkın şekva değil şükürdür, sabırdır. Çünki senin vücudun ve âza ve cihazatın, senin mülkün değildir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülküdür. Onların mâliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Yirmialtıncı Söz'de denildiği gibi, meselâ gayet zengin, gayet mahir bir san'atkâr; güzel san'atını, kıymetdar servetini göstermek için, miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçik zamanda, murassa ve gayet san'atlı diktiği bir gömleği, bir hulleyi o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Hârika enva'-ı san'atını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zâta dese: "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeye hak kazanabilir mi? Merhametsizlik, insafsızlık ettin diyebilir mi? İşte aynen bu misal gibi, Sâni'-i Zülcelal sana ey hasta! Göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassa olarak giydirdiği cisim gömleğini, esma-i hüsnasının nakışlarını göstermek için, çok hâlât içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzak ismini tanıdığın gibi, Şâfî ismini de hastalığınla bil. Elemler, musibetler bir kısım esmasının ahkâmını gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem'alar ve rahmetten şualar ve o şuaat içinde çok güzellikler bulunuyor. Eğer perde açılsa, tevahhuş ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında, sevimli güzel manaları bulursun.

BEŞİNCİ DEVA: Ey maraza mübtela hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatım gelmiştir ki; hastalık bazılara bir ihsan-ı İlahîdir, bir hediye-i Rahmanîdir. Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsız olduğum halde, bazı genç zâtlar, hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki; hangi hastalıklı genci gördüm, sair gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvanî hevesattan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dâhilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı İlahî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki: "Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim, hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra Hâlık-ı Rahîm inşâallah sana şifa verir." Hem derdim:

--- sh:»(L:208) ↓ ----------
"Senin bir kısım emsalin sıhhat belasıyla gaflete düşüp, namazı terkedip, kabri düşünmeyip, Allah'ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviyenin zahirî keyfi ile, hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler, belki de harab eder. Sen hastalık gözüyle, her halde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık, bir sıhhattır. Bir kısım emsalindeki sıhhat, bir hastalıktır."

ALTINCI DEVA: Ey elemden teşekki eden hasta! Senden soruyorum; geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safa günleri ve bela ve elemli vakitlerini tahattur et. Herhalde ya oh, ya ah diyeceksin. Yani, ya elhamdülillah şükür veyahud vâ-hasretâ, vâ-esefâ kalbin veya lisanın diyecek. Dikkat et, sana oh elhamdülillah şükür dediren, senin başından geçmiş elemler, musibetlerin düşünmesi, bir manevî lezzeti deşiyor ki; senin kalbin şükreder. Çünki elemin zevali, lezzettir. O elemler, o musibetler zevaliyle, ruhta bir lezzet irsiyet bırakmış ki, düşünmekle deşilse, ruhtan bir lezzet akıyor, şükürler takattur ediyor. Sana vâ-esefâ, vâ-hasretâ dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safalı o hallerdir ki; zevalleriyle, senin ruhunda daimî bir elem irsiyet bırakıp, ne vakit düşünsen, o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor. Madem bir günlük gayr-ı meşru lezzet, bazan bir sene manevî elem çektiriyor. Ve muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî lezzet-i sevabla beraber, zevalindeki halâs ve kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır. Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve iç yüzündeki sevabı düşün, "Bu da geçer yahu!" de, şekva yerinde şükret.

ALTINCI DEVA: (Haşiye) Ey dünya zevkini düşünüp hastalıktan ızdırab çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsa idi ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve firak ve zevalin rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı istikbalde manevî kış mevsimleri olmasaydı; ben de seninle beraber senin haline acıyacaktım. Fakat madem dünya bir gün bize haydi dışarı diyecek, feryadımızdan kulağını kapayacak, o bizi dışarı koğmadan biz bu hastalıklar ikazatıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terketmeden, kalben onu terke çalışmalıyız. Evet hastalık bu manayı bize ihtar edip der ki: "Senin vücudun taştan, demirden değildir. Belki daima ayrılmaya müsaid muhtelif maddelerden terkib edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla, mâlikini tanı, vazifeni bil, dünyaya ne için geldiğini

---

(Haşiye): Fıtrî bir surette bu lem'a tahattur ettiğinden, altıncı mertebede iki deva yazılmış. Fıtrîliğine ilişmemek için öylece bıraktık, belki bir sır vardır diye değiştirmedik.

öğren" kalbin kulağına gizli ihtar ediyor. Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor. Hususan meşru olmazsa hem devamsız, hem elemli, hem günahlı oluyor. O zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama; bilakis hastalıktaki manevî ibadet ve uhrevî sevab cihetini düşün, zevk almaya çalış.

YEDİNCİ DEVA: Ey sıhhatının lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlahiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilakis tattırıyor, ziyadeleştiriyor. Çünki bir şey devam etse tesirini kaybeder. Hattâ ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki:

اِنَّمَا الْاَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِاَضْدَادِهَا

yani: "Herşey zıddıyla bilinir." Meselâ, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa, yemek lezzet vermez. Mide harareti olmazsa, su içmesi zevk vermez. İllet olmazsa, âfiyet zevksizdir. Maraz olmazsa, sıhhat lezzetsizdir. Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve herbir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevketmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit hadsiz enva'-ı nimeti tadacak tanıyacak derecede gayet çok cihazat ile insanı techiz etmesi gösteriyor ki; elbette sıhhat ve âfiyeti verdiği gibi; hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir. Senden soruyorum: "Bu hastalık senin başında veya elinde veya midende olmasaydı; sen, başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzetli, zevkli nimet-i İlahiyeyi hissedip şükreder miydin? Elbette şükür değil, belki düşünmeyecektin; şuursuz o sıhhatı gaflete belki sefahete sarfederdin."

SEKİZİNCİ DEVA: Ey âhiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar, keffaret-üz zünub olduğu hadîs-i sahih ile sabittir. Hem hadîste vardır ki: "Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer; imanlı bir hastanın titremesi de, öyle günahları silker." Günahlar, hayat-ı ebediyede daimî hastalıklardır. Bu hayat-ı dünyevîde dahi kalb, vicdan, ruh için manevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekva etmezsen, şu muvakkat bir hastalık ile daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun. Eğer günahları düşünmüyorsan, yahud âhireti bilmiyorsan veya Allah'ı tanımıyorsan, sende öyle dehşetli bir hastalık var ki; milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür. Ondan feryad et. Çünki bütün dünyanın mevcudatıyla kalbin, ruhun ve nefsin alâkadardır. Mütemadiyen firak ve zeval ile o alâkalar kesilip, sende hadsiz yaralar açılır. Bahusus âhireti bilmediğin için, ölümü i'dam-ı ebedî tahayyül ettiğinden -âdeta- güya yara bere içinde,

dünya kadar hastalıklı bir vücudun var. İşte en evvel hadsiz yaralı ve hastalıklı bu büyük manevî vücudun hadsiz hastalıklarına kat'î ilâç ve kat'î şifa verici bir tiryak olan iman ilâcını aramak ve itikadını düzeltmek gerektir ki, o ilâcı bulmakta en kısa yol, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği aczin ve za'fın penceresiyle, bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretini ve rahmetini tanımaktır. Evet Allah'ı tanımayanın dünya dolusu bela başında vardır. Allah'ı tanıyanın dünyası nurla ve manevî sürurla doludur. Derecesine göre iman kuvvetiyle hisseder. Bu imandan gelen manevî sürur ve şifa ve lezzet altında, cüz'î maddî hastalıkların elemi erir, ezilir.

DOKUZUNCU DEVA: Ey Hâlıkını tanıyan hasta! Hastalıklardaki elem ve tevahhuş ve korkmak ise; hastalık bazan ölüme vesile olduğu cihetindendir. Ölüm, nazar-ı gaflet ve zahirî cihetinde dehşetli olduğundan, ona vesile olabilen hastalıklar korkutuyor, telaş veriyor.

Evvelâ bil ve kat'î iman et ki: "Ecel mukadderdir, tegayyür etmez." Çok ağır hastaların başında ağlayanlar ve sıhhatleri yerinde olanlar ölmüşler, o ağır hastalar şifa bulup yaşamışlar.

Sâniyen: Ölüm, sureten göründüğü gibi dehşetli değil. Çok risalelerde gayet kat'î, şeksiz, şübhesiz bir surette, Kur'an-ı Hakîm'in verdiği nur ile isbat etmişiz ki: Ehl-i iman için ölüm, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir; hem dünya meydanındaki imtihanda, talim ve talimat olan ubudiyetten bir paydostur; hem öteki âleme gitmiş yüzde doksandokuz ahbab ve akrabasına kavuşmak için bir vesiledir; hem hakikî vatanına ve ebedî makam-ı saadetine girmeye bir vasıtadır; hem zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana bir davettir; hem Hâlık-ı Rahîminin fazlından, kendi hizmetine mukabil ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Madem ölümün mahiyeti hakikat noktasında budur; ona dehşetli bakmak değil, bilakis rahmet ve saadetin bir mukaddemesi nazarıyla bakmak gerektir. Hem ehlullahın bir kısmının ölümden korkmaları, ölümün dehşetinden değildir. Belki daha fazla hayır kazanacağım diye, vazife-i hayatın idamesinden kazanacakları hayrat içindir. Evet ehl-i iman için ölüm, rahmet kapısıdır. Ehl-i dalalet için, zulümat-ı ebediye kuyusudur.

ONUNCU DEVA: Ey lüzumsuz merak eden hasta! Sen, hastalığın ağırlığından merak ediyorsun. O merakın, senin hastalığını ağırlaştırır. Hastalığın hafifleşmesini istersen, merak etmemeye çalış. Yani hastalığın faidelerini, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün, merakı kaldır, hastalığın kökünü kes. Evet merak, hastalığı ikileştirir; maddî hastalığın altında merak ile manevî bir hastalığı kalbine verir; maddî hastalık ona

dayanır, devam eder. Eğer teslimiyetle, rıza ile, hastalığın hikmetini düşünmekle o merak gitse, o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hafifleşir, kısmen gider. Hususan evhamla bir dirhem maddî hastalık, bazan merak vasıtasıyla on dirhem kadar büyür. Merak kesilmesiyle, o hastalığın onda dokuzu gider. Merak, hastalığı ziyade ettiği gibi, hikmet-i İlahiyeyi ittiham ve rahmet-i İlahiyeyi tenkid ve Hâlık-ı Rahîminden şekva hükmünde olduğu için, aks-i maksadıyla tokat yer, hastalığını ziyadeleştirir. Evet nasılki şükür nimeti ziyadeleştirir.. öyle de şekva; hastalığı, musibeti tezyid eder. Hem merakın kendisi de bir hastalıktır. Onun ilâcı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, faidesini bildin; o merhemi meraka sür, kurtul. Ah yerine oh de, vâ-esefâ yerine "Elhamdülillahi alâküllihal" söyle.

ONBİRİNCİ DEVA: Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık, hazır bir elemi sana vermekle beraber; evvelki hastalığından bugüne kadar o hastalığın zevalindeki bir lezzet-i maneviye ve sevabındaki bir lezzet-i ruhiye veriyor. Bugünden, belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok, elbette yoktan elem yok; elem olmazsa teessür olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhüm ettiğin için sabırsızlık geliyor. Çünki bugünden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi gitmekle, elemi de beraber gitmiş; kendindeki sevabı ve zevalindeki lezzet kalmış. Sana kâr ve sürur vermek lâzım gelirken, onları düşünüp müteellim olmak ve sabırsızlık etmek divaneliktir. Gelecek günler daha gelmemişler. Onları şimdiden düşünüp, yok bir günde, yok olan bir hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm ile düşünüp müteellim olmak, sabırsızlık göstermekle, üç mertebe yok yoğa vücud rengi vermek, divanelik değil de nedir? Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur veriyor. Ve madem yine bu saatten sonraki zaman madum, hastalık madum, elem madumdur. Sen, Cenab-ı Hakk'ın sana verdiği bütün sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma; bu saatteki eleme karşı tahşid et; "Yâ Sabûr!" de, dayan.

ONİKİNCİ DEVA: Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden hasta! Bil ki: Hadîsçe sabittir ki; müttaki bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır. Farzı, mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem hâlis bir surette, hastalık tutar. Hem hastalık, insandaki aczini, za'fını ihsas eder. O aczin lisanıyla ve za'fın diliyle halen ve kalen bir dua ettirir. Cenab-ı Hak, insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir za'f vermiş.. tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlahiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin.

--- sh:»(L:212) ↓ ----------

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلا دُعَاؤُكُمْ yani "Eğer duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var" âyetin sırrıyla insanın hikmet-i hilkatı ve sebeb-i kıymeti olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan şekva değil, Allah'a şükür etmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesbetmekle kapamamak gerektir.

ONÜÇÜNCÜ DEVA: Ey hastalıktan şekva eden bîçare adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymetdar bir hediye-i İlahiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden tasavvur edebilir. Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insanı yeis-i mutlak ve gaflet-i mutlaktan kurtarmak için, havf u reca ortasında ve hem dünya ve hem âhireti muhafaza etmek noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık gafleti dağıtır, âhireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir, öylece hazırlanır. Bazı öyle bir kazancı olur ki; yirmi senede kazanamadığı bir mertebeyi yirmi günde kazanıyor. Ezcümle, arkadaşlarımızdan -Allah rahmet etsin- iki genç vardı. Biri İlama'lı Sabri, diğeri İslâmköy'lü Vezirzade Mustafa. Bu iki zât, talebelerim içinde kalemsiz oldukları halde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilmedim. Vefatlarından sonra anladım ki; her ikisinde de ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadıyla, sair gafil ve feraizi terkeden gençlere bedel, en mühim bir takva ve en kıymetdar bir hizmette ve âhirete nâfi' bir vaziyette bulundular. İnşâallah iki senelik hastalık zahmeti, milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine medar oldu. Ben onların sıhhatı için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum dünya itibariyle beddua olmuş. İnşâallah o duam, sıhhat-ı uhreviye için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zât, benim itikadımca, on senelik bir takva ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip, gaflet ve sefahete atılsaydılar; ölüm de onları tarassud edip tam günahlarının pislikleri içinde yakalasaydı; o nurlar definesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

Madem hastalıkların böyle menfaati var, ondan şekva değil tevekkül, sabır ile, belki şükredip, rahmet-i İlahiyeye itimad etmektir.

ONDÖRDÜNCÜ DEVA: Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve manevî bir göz olduğunu bilsen "Yüzbin şükür Rabb-ı Rahîmime" dersin. Bu merhemi

izah için bir hâdise söyleyeceğim. Şöyle ki: Bana sekiz sene kemal-i sadakatla hiç gücendirmeden hizmet eden Barla'lı Süleyman'ın halasının, bir vakit gözü kapandı. O sâliha kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ü zan ederek, "Gözümün açılması için dua et" diyerek, câmi kapısında beni yakaladı. Ben de, o mübarek ve meczube kadının salahatını duama şefaatçı yapıp, "Ya Rabbi, onun salahatı hürmetine onun gözünü aç" diye yalvardım. İkinci gün Burdur'lu bir göz hekimi geldi, gözünü açtı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok müteessir oldum, çok dua ettim. İnşâallah o dua, âhireti için kabul olmuştur. Yoksa benim o duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünki eceli kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra -Allah rahmet etsin- vefat eyledi.

İşte o merhume, kırk gün Barla'nın hazînane bağlarına rikkatli ihtiyarlık gözüyle bakmasına bedel; kabrinde, Cennet bağlarını kırkbin günlerde seyredeceğini kazandı. Çünki imanı kuvvetli, salahatı şiddetli idi. Evet bir mü'min gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir. Bu dünyada nasıl çok şeyleri biz görüyoruz, kör olan mü'minler görmüyorlar. Kabirde o körler, iman ile gitmiş ise, o derece ehl-i kuburdan ziyade görür. En uzak gösteren dûrbînlerle bakar nevinde, kabrinde derecesine göre Cennet bağlarını sinema gibi görüp temaşa ederler.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki Cennet'i görecek ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında şükür ile sabır ile bulabilirsin. İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur'an-ı Hakîm'dir.

ONBEŞİNCİ DEVA: Ey âh ü enin eden hasta! Hastalığın suretine bakıp âh! eyleme. Manasına bak oh! de. Eğer hastalığın manası güzel birşey olmasa idi, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibadına hastalıkları vermezdi. Halbuki hadîs-i sahihte vardır ki:

اَشَدُّ النَّاسِ بَلاَءً اَلاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الاَوْلِيَاءُ اَلاَمْثَلُ فَالاَمْثَلُ

-ev kema kal- yani: "En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanların en iyisi, en kâmilleridirler." Başta Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm, enbiyalar sonra evliyalar ve sonra ehl-i salahat çektikleri hastalıklara birer ibadet-i hâlisa, birer hediye-i Rahmaniye nazarıyla bakmışlar; sabır içinde şükretmişler. Hâlık-ı Rahîm'in rahmetinden gelen bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inden görmüşler. Sen ey âh u fizar eden hasta! Bu nuranî kafileye iltihak etmek istersen, sabır içinde şükret. Yoksa şekva etsen,

onlar seni kafilelerine almayacaklar. Ehl-i gafletin çukurlarına düşersin!.. Karanlıklı bir yolda gideceksin. Evet hastalıkların bir kısmı var ki; eğer ölümle neticelense, manevî şehid hükmünde şehadet gibi bir velayet derecesine sebebiyet verir. Ezcümle çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar (Haşiye) ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat eden, şehid-i manevî olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velayet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını hafifleştirdiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan müfarakatı tahfif eder; bazan da sevdirir.

ONALTINCI DEVA: Ey sıkıntıdan şekva eden hasta! Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hürmet ve merhameti telkin eder. Çünki insanı vahşete ve merhametsizliğe sevkeden istiğnadan kurtarıyor. Çünki

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغَى اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنَى

sırrıyla, sıhhat ve âfiyetten gelen istiğnada bulunan bir nefs-i emmare, şâyan-ı hürmet çok uhuvvetlere karşı hürmeti hissetmez. Ve şâyan-ı merhamet ve şefkat olan musibetzedelere ve hastalıklılara merhameti duymaz. Ne vakit hasta olsa, o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lâyık-ı hürmet olan ihvanlarına ihtiram eder. Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü'min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder. Ve rikkat-ı cinsiyeden gelen şefkat-ı insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan musibetzedelere karşı merhameti hissedip, onları nefsine kıyas ederek, onlara tam manasıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder, hiç olmazsa dua eder, hiç olmazsa şer'an sünnet olan keyfini sormak için ziyaretine gider, sevab kazanır.

ONYEDİNCİ DEVA: Ey hastalık vasıtasıyla hayrat yapamamaktan şekva eden hasta! Şükret, hayratın en hâlisinin kapısını sana açan, hastalıktır. Hastalık mütemadiyen hastaya ve Lillah için hastaya bakıcılara sevab kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir. Evet hastalara bakmak ehl-i iman için mühim sevabı vardır. Hastaların keyfini sormak, fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniyedir; keffaret-üz zünub olur. Hadîste vardır ki: "Hastaların duasını alınız, onların duası makbuldür." Bahusus hasta, akrabadan olsa, hususan peder ve vâlide olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevabdır. Hastaların kalbini hoşnud etmek, teselli

(Haşiye): Bu hastalığın manevî şehadeti kazandırması, lohusa zamanı olan kırk güne kadardır.

--- sh:»(L:215) ↓ ----------
vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer. Bahtiyardır o evlâd ki; peder ve vâlidesinin hastalık zamanında, onların seri-üt teessür olan kalblerini memnun edip hayır dualarını alır. Evet hayat-ı içtimaiyede en muhterem bir hakikat olan peder ve vâlidesinin şefkatlerine mukabil, hastalıkları zamanında kemal-i hürmet ve şefkat-i ferzendane ile mukabele eden o iyi evlâdın vaziyetini ve insaniyetin ulviyetini gösteren o vefadar levhaya karşı, hattâ melaikeler dahi "Mâşâallah, Bârekâllah" deyip alkışlıyorlar. Evet hastalık zamanında, hastalık elemini hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden şefkatlerden ve acımak ve merhametlerden gelen lezzetler var. Hastanın duasının makbuliyeti, ehemmiyetli bir mes'eledir. Ben otuz-kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani dua kendi kendini kaldırmadığından anladım ki, duanın neticesi uhrevîdir; (Haşiye) kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalık ile aczini anlayıp dergâh-ı İlahiyeye iltica eder. Onun için otuz senedir şifa duasını ettiğim halde, duam zahirî kabul olmadığından, duayı terketmek kalbime gelmedi. Zira hastalık, duanın vaktidir; şifa, duanın neticesi değil. Belki Cenab-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse, fazlından verir. Hem dua, istediğimiz tarzda kabul olmazsa makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor, menfaatimize hayırlı ne ise onu verir. Bazan dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için âhiretimize çevirir, öyle kabul eder. Her ne ise... Hastalık sırrıyla hulusiyet kazanan, hususan za'f u aczden ve tezellül ve ihtiyaçtan gelen bir dua kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın medarıdır. Hem dindar olan hasta, hem hastaya bakan mü'minler de bu duadan istifade etmelidirler.

ONSEKİZİNCİ DEVA: Ey şükrü bırakıp şekvaya giren hasta! Şekva, bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi' olmamış ki şekva ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenab-ı Hakk'ın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekva ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatlı olanlara bakıp şekva edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan bîçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak! Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan a'malara bak! Allah'a şükret. Evet nimette kendinden yukarıya bakıp şekva etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Ve musibette herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki şükretsin.

(Haşiye): Evet, bir kısım hastalık duanın sebeb-i vücudu iken, dua hastalığın ademine sebeb olsa, duanın vücudu kendi ademine sebeb olur; bu da olamaz.

--- sh:»(L:216) ↓ ----------
Bu sır bazı risalelerde bir temsil ile izah edilmiş. İcmali şudur ki: Bir zât, bir bîçareyi, bir minarenin başına çıkarıyor. Minarenin her basamağında ayrı ayrı birer ihsan, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük bir hediyeyi veriyor. O mütenevvi hediyelere karşı ondan teşekkür ve minnetdarlık istediği halde; o hırçın adam, bütün o basamaklarda gördüğü hediyeleri unutup veyahud hiçe sayıp şükretmeyerek yukarıya bakar. Keşki bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım, ne için o dağ gibi veyahud öteki minare gibi çok yüksek değil deyip şekvaya başlarsa, ne kadar bir küfran-ı nimettir, bir haksızlıktır. Öyle de: Bir insan hiçlikten vücuda gelip, taş olmayarak, ağaç olmayıp, hayvan kalmayarak, insan olup, müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve âfiyet görüp, yüksek bir derece-i nimet kazandığı halde, bazı ârızalarla, sıhhat ve âfiyet gibi bazı nimetlere lâyık olmadığı veya sû'-i ihtiyarıyla veya sû'-i istimaliyle elinden kaçırdığı veyahud eli yetişmediği için şekva etmek, sabırsızlık göstermek, aman ne yaptım böyle başıma geldi diye rububiyet-i İlahiyeyi tenkid etmek gibi bir halet; maddî hastalıktan daha musibetli, manevî bir hastalıktır. Kırılmış el ile döğüşmek gibi, şikayetiyle hastalığını ziyadeleştirir. Âkıl odur ki:

اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

sırrıyla teslim olup sabretsin; tâ o hastalık, vazifesini bitirsin gitsin.

ONDOKUZUNCU DEVA: Cemil-i Zülcelal'in bütün isimleri esma-ül hüsna tabir-i Samedanîsiyle gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat içinde en latif, en güzel, en câmi' âyine-i Samediyet de hayattır. Güzelin âyinesi güzeldir. Güzelin mehasinlerini gösteren âyine güzelleşir. O âyinenin başına o güzelden ne gelse, güzel olduğu gibi; hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünki güzel olan o esma-ül hüsnanın güzel nakışlarını gösterir. Hayat, daima sıhhat ve âfiyette yeknesak gitse, nâkıs bir âyine olur. Belki bir cihette adem ve yokluğu ve hiçliği ihsas edip sıkıntı verir. Hayatın kıymetini tenzil eder. Ömrün lezzetini sıkıntıya kalbeder. Çabuk vaktimi geçireceğim diye, sıkıntıdan ya sefahete, ya eğlenceye atılır. Hapis müddeti gibi, kıymetdar ömrüne adavet edip, çabuk öldürüp geçirmek istiyor. Fakat tahavvülde ve harekette ve ayrı ayrı tavırlar içinde yuvarlanmakta olan bir hayat, kıymetini ihsas ediyor, ömrün ehemmiyetini ve lezzetini bildiriyor. Meşakkatte ve musibette dahi olsa, ömrün geçmesini istemiyor. "Aman Güneş batmadı, ya gece bitmedi" diye sıkıntısından of! of! etmiyor. Evet gayet zengin ve işsiz, istirahat döşeğinde herşeyi mükemmel bir efendiden sor; ne haldesin? Elbette, aman vakit geçmiyor, gel bir şeş-beş oynayalım, veyahud

vakti geçirmek için bir eğlence bulalım, gibi müteellimane sözleri ondan işiteceksin.. veyahud tul-i emelden gelen, bu şey'im eksik, keşki şu işi yapsaydım gibi şekvaları işiteceksin. Sen bir musibetzede veya işçi ve meşakkatli bir halde olan bir fakirden sor; ne haldesin? Aklı başında ise diyecek ki: "Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşki çabuk Güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydim. Vakit çabuk geçiyor, ömür durmuyor gidiyor. Vakıa zahmet çekiyorum, fakat bu da geçer, herşey böyle çabuk geçiyor." diye, manen ömür ne kadar kıymetdar olduğunu, geçmesindeki teessüfle bildiriyor. Demek meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini ve hayatın kıymetini anlıyor. İstirahat ve sıhhat ise, ömrü acılaştırıyor ki, geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, başka risalelerde tafsilâtıyla kat'î bir surette isbat edildiği gibi; musibetlerin, şerlerin, hattâ günahların aslı ve mayesi ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi haletler ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül ise vücuddur, vücudu ihsas eder. Vücud ise hâlis hayırdır, nurdur. Madem hakikat budur; sendeki hastalık, kıymetdar hayatı safileştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek ve vücudundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o hastalıklı uzvun etrafına muavenetdarane müteveccih etmek ve Sâni'-i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi, çok vazifeler için, o hastalık senin vücuduna misafir olarak gönderilmiştir. İnşâallah çabuk vazifesini bitirir gider. Ve âfiyete der ki; sen gel, benim yerimde daimî kal, vazifeni gör, bu hane senindir, âfiyetle kal.

YİRMİNCİ DEVA: Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir. Hakikî kısmı ise Şâfî-i Hakîm-i Zülcelal, küre-i arz olan eczahane-i kübrasında, her derde bir deva istif etmiş. O devalar ise, dertleri isterler. Her derde bir derman halketmiştir. Tedavi için ilâçları almak, istimal etmek meşrudur. Fakat tesiri ve şifayı, Cenab-ı Hak'tan bilmek gerektir. Dermanı o verdiği gibi, şifayı da o veriyor. Hâzık mütedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilâçtır. Çünki ekser hastalıklar sû'-i istimalâttan, perhizsizlikten ve israftan ve hatiattan ve sefahetten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bir dairede nasihat eder ve vesayada bulunur. Sû'-i istimalâttan, israfattan men'eder, teselli verir. Hasta o vesaya ve o teselliye itimad edip hastalığı hafifleşir, sıkıntı yerinde bir ferahlık verir. Amma vehmî hastalık kısmı ise; onun en müessir ilâcı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasılki arılara iliştikçe, insanın başına üşüşürler, aldırmazsan dağılır. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten

gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür. Hattâ bazan onu divane gibi kaçırır; ehemmiyet vermezse, âdi bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telaşına güler. Bu vehmî hastalık çok devam etse, hakikata inkılab eder. Vehham ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır. Habbeyi kubbe yapar; kuvve-i maneviyesi kırılır. Hususan merhametsiz yarım hekimlere veyahud insafsız doktorlara rastgelse, evhamını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider; yoksa ya aklı gider veya sıhhatı gider.

YİRMİBİRİNCİ DEVA: Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var, fakat o maddî elemin tesirini izale edecek ehemmiyetli bir manevî lezzet seni ihata ediyor. Çünki peder ve vâliden ve akraban varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o eski şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp, çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazarları yine görmekle beraber; çok gizli perdeli kalan etrafındaki dostluklar, hastalığın cazibesiyle yine sana karşı muhabbetdarane baktıklarından, elbette onlara karşı senin bu maddî elemin pek ucuz düşer. Hem sen müftehirane hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zâtlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârane hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun. Hem insanlardaki rikkat-i cinsiyeyi ve şefkat-i nev'iyeyi kendine celbettiğinden, hiçten çok yardımcı ahbab ve şefkatli dost buldun. Hem çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun. Elbette senin cüz'î elemin, bu manevî lezzetlere karşı seni şekvaya değil, teşekküre sevketmelidir.

YİRMİİKİNCİ DEVA: Ey nüzul gibi ağır hastalıklara mübtela olan kardeş! Evvelâ sana müjde ediyorum ki; mü'min için nüzul mübarek sayılıyor. Bunu çoktan ehl-i velayetten işitiyordum. Sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki: Ehlullah, Cenab-ı Hakk'a vâsıl olmak ve dünyanın azîm manevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi temin etmek için, iki esası ihtiyaren takib etmişler:

Birisi: Rabıta-i mevttir. Yani: Dünya fâni olduğu gibi, kendisi de içinde vazifedar fâni bir misafir olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebedîsine o suretle çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, çilleler ile, riyazetlerle nefs-i emmarenin öldürülmesine çalışmışlar.

Sizler ey yarı vücudunun sıhhatını kaybeden kardeş! Sen ihtiyarsız kısa ve kolay ve sebeb-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki; daima senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevalini ve insanın fâni olduğunu

ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor. Ve yarım insan vaziyetinde bir zâta, nefs-i emmare elbette hevesat-ı rezile ile ve nefsanî müştehiyat ile onu aldatamaz, çabuk o nefsin belasından kurtulur.

İşte mü'min sırr-ı iman ile ve teslimiyet ve tevekkül ile, o ağır nüzul gibi hastalıktan az bir zamanda, ehl-i velayetin çilleleri gibi istifade edebilir. O vakit o ağır hastalık çok ucuz düşer.

YİRMİÜÇÜNCÜ DEVA: Ey kimsesiz, garib, bîçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalbleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celbederse; acaba Kur'anın bütün surelerinin başlarında kendini Rahman-ur Rahîm sıfatıyla bize takdim eden ve bir lem'a-i şefkatıyla umum yavrulara karşı umum vâlideleri, o hârika şefkatıyla terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki Cennet, bütün mehasiniyle bir cilve-i rahmeti olan senin Hâlık-ı Rahîmine iman ile intisabın ve onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, herşeye bedel onun nazar-ı rahmetini sana celbeder. Madem o var, sana bakar, sana herşey var. Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki; iman ve teslimiyetle ona intisab etmesin veya intisabına ehemmiyet vermesin.

YİRMİDÖRDÜNCÜ DEVA: Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden hasta bakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye var. Şevk ve gayret ile o ticareti kazanınız. Masum çocukların hastalıklarını, o nazik vücudlara bir idman, bir riyazet ve ileride dünyanın dağdağalarına mukavemet verdirmek için bir şırınga ve bir terbiye-i Rabbaniye gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak büyüklerdeki keffaret-üz zünub yerine, manevî ve ileride veyahud âhirette terakkiyat-ı maneviyesine medar şırıngalar nev'indeki hastalıklardan gelen sevab, peder ve vâlidelerinin defter-i a'maline, bilhassa sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatını kendi sıhhatına tercih eden vâlidesinin sahife-i hasenatına girdiği, ehl-i hakikatça sabittir. İhtiyarlara bakmak ise; hem azîm sevab almakla beraber, o ihtiyarların ve bilhassa peder ve vâlide ise, dualarını almak ve kalblerini hoşnud etmek ve vefakârane hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem âhiretin saadetine medar olduğu rivayat-ı sahiha ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile sabittir. İhtiyar peder ve vâlidesine tam itaat eden bahtiyar bir veled, evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir veled eğer ebeveynini

rencide etse, azab-ı uhrevîden başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla sabittir. Evet ihtiyarlara, masumlara, yalnız akrabasına bakmak değil; belki ehl-i iman (madem sırr-ı imanla uhuvvet-i hakikiye var) onlara rastgelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa, ruh u canla ona hizmet etmek İslâmiyetin muktezasıdır.

YİRMİBEŞİNCİ DEVA: Ey hasta kardeşler! Siz gayet nâfi' ve her derde deva ve hakikî lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani tövbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan imanı ve imandan gelen ilâcı istimal ediniz. Evet dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden güya âdeta ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İman ise, o dünya gibi zeval ve firak darbelerine, yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip; yaralardan kurtarıp, hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î isbat etmişiz.

Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum. İman ilâcı ise, feraizi mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahet ve hevesat-ı nefsaniye ve lehviyat-ı gayr-ı meşrua, o tiryakın tesirini meneder. Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştihayı kesiyor, gayr-ı meşru keyflere gitmeye mani oluyor; ondan istifade ediniz. Hakikî imanın kudsî ilâçlarından ve nurlarından tövbe ve istiğfar ile, dua ve niyaz ile istimal ediniz. Cenab-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı keffaret-üz zünub yapsın. Âmîn âmîn âmîn...

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ
اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقّ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّٰهُمَّ صَلِّعَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍطِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَةِ الْاَبْدَانِ
وَ شِفَائِهَا وَ نُورِ الْاَبْصَارِ وَضِيَائِهَا وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

--- sh:»(L:221) ↓ ----------

وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ Meali: "Bu kitab her derde dermandır." Tevafukat-ı latifedendir ki; Re'fet Bey'in birinci tesvidden gayet sür'atle yazdığı nüsha ile beraber, Hüsrev'in yazdığı diğer bir nüshada, ihtiyarsız hiç düşünmeden, satır başlarında gelen elifleri saydık; aynen bu وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ cümlesine tevafuk ediyor. (Haşiye-1) Hem bu risalenin müellifinin Said ismine, bir tek fark ile yine tevafuk ediyor. (Haşiye-2) Yalnız risalenin ünvanına ait yazıdaki bir elif hesaba dâhil edilmemiştir.

Cây-ı hayrettir ki: Süleyman Rüşdü'nün yazdığı nüsha, hiç elif hatıra gelmeden ve düşünmeden, 114 elif, 114 şifa-yı kudsiyeyi tazammun eden, 114 suver-i Kur'aniyenin adedine tevafukla beraber وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ şeddeli lâm bir sayılmak cihetiyle, 114 harfine tamtamına tevafuk ediyor.

* * *

Yirmibeşinci Lem'anın Zeyli
Onyedinci Mektub olup, Mektubat Mecmuasına idhal edildiğinden buraya dercedilmedi.

* * *

(Haşiye-1): Sonradan yazılan ihtarın iki elifi bu hesaba dâhil olamayacağı için dâhil edilmemiştir.

(Haşiye-2): Madem Keramet-i Aleviyede ve Gavsiye'de, Said'in âhirinde nida için vaz'edilmiş bir elif var, Saidâ olmuş; belki fazla olan bu elif, o elife bakıyor.

Re'fet, Hüsrev

Yirmialtıncı Lem'a

İhtiyarlar Lem'ası

(Yirmialtı rica ve ziya-yı teselliyi câmi'dir.)

İHTAR: Herbir "rica"nın başında manevî derdimi gayet elîm ve sizi müteessir edecek derecede yazdığımın sebebi: Kur'an-ı Hakîm'den gelen ilâcın fevkalâde tesirini göstermek içindir. İhtiyarlara ait bu Lem'a, üç dört cihetle hüsn-ü ifadeyi muhafaza edememiş.

Birincisi: Sergüzeşt-i hayatıma ait olduğu için, o zamanlara hayalen gidip o halette yazıldığından; ifade, intizamını muhafaza edemedi.

İkincisi: Sabah namazından sonra gayet yorgunluk hissettiğim bir zamanda, hem sür'ate mecburiyet tahtında yazıldığından ifadede müşevveşiyet düşmüş.

Üçüncüsü: Yanımda daim yazacak bulunmadığından, yanımda bulunan kâtibin de Risale-i Nur'a ait dört beş vazifesi olmakla, tashihatına tam vakit bulamadığımızdan intizamsız kaldı.

Dördüncüsü: Te'lifin akabinde ikimiz de yorgun olarak, manayı dikkatle düşünemeyerek, gayet sathî bir tashihle iktifa edildiğinden, tarz-ı ifadede elbette kusurlar bulunacak. Âlîcenab ihtiyarlardan, ifadedeki kusurlarıma nazar-ı müsamaha ile bakmak; ve rahmet-i İlahiye boş olarak döndürmediği mübarek ihtiyarlar, ellerini dergâh-ı İlahiyeye açtıkları vakit bizi de dualarında dâhil etsinler.

--- sh:»(L:223) ↓ ----------

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

كٓهٰيٰعٓصٓ ۞ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۞ اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۞

قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا

وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Şu Lem'a yirmialtı ricadır.

BİRİNCİ RİCA: Ey sinn-i kemale gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında arasıra bulduğum ricaları ve o ricalardaki teselli nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziya ve rastgeldiğim rica kapıları, elbette benim nâkıs ve müşevveş istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşâallah sizlerin safi ve hâlis istidadlarınız, gördüğüm ziyayı parlattıracak; bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte gelecek o ricaların ve ziyaların menbaı, madeni, çeşmesi; imandır.

İKİNCİ RİCA: İhtiyarlığa girdiğim zaman; bir gün güz mevsiminde, ikindi vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden gayet rikkatli ve hazîn ve bir cihette karanlıklı bir halet bana geldi. Gördüm ki; ben ihtiyarlandım, gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firak ve sevdiklerimden iftirak zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı. Birden rahmet-i İlahiye öyle bir surette inkişaf etti ki; o rikkatli hüzün ve firakı, kuvvetli bir rica ve parlak bir teselli nuruna çevirdi. Evet ey benim gibi ihtiyarlar! Kur'an-ı Hakîm'de yüz yerde "Errahmanurrahîm" sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların imdadına rahmetini gönderen ve gaybdan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren ve za'f u acz derecesi nisbetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlık-ı Rahîmimizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyadır. Bu rahmeti bulmak, iman ile o Rahman'a intisab etmek ve feraizi kılmakla ona itaat etmektir.

--- sh:»(L:224) ↓ ----------

ÜÇÜNCÜ RİCA: Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım; vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazi-i Mısrî'nin

Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere,
Can yatar gafil, binası oldu viran bîhaber...

dediği gibi, ruhumun hanesi olan cismimin de hergün bir taşı düşmekle yıpranıyor ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümidlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfarakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O manevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazi-i Mısrî gibi dedim ki:

Dil bekası, Hak fenası istedi mülk-ü tenim,
Bir devasız derde düştüm, ah ki Lokman bîhaber! (Haşiye)

O vakit birden merhamet-i İlahiyenin lisanı, misali, timsali, dellâlı, mümessili olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidayeti, o dermansız hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak oldu. Karanlıklı ye'simi, nurlu bir ricaya çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlığını hisseden muhterem ihtiyar ve ihtiyareler! Biz gidiyoruz, aldanmakta faide yok. Gözümüzü kapamakla bizi burada durdurmazlar, sevkiyat var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalaletten gelen zulümat evhamlarıyla bize firaklı ve karanlıklı görünen berzah memleketi, ahbabların mecmaıdır. Başta şefiimiz olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâm ile bütün dostlarımıza kavuşmak âlemidir. Evet bin üçyüz elli senede, her sene üçyüz elli milyon insanların sultanı ve onların ruhlarının mürebbisi ve akıllarının muallimi ve kalblerinin mahbubu ve her günde اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenatın bir misli, sahife-i hasenatına ilâve edilen ve şu kâinattaki makasıd-ı âliye-i İlahiyenin medarı ve mevcudatın kıymetlerinin teâlisinin sebebi olan o Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, dünyaya geldiği dakikada "ümmetî ümmetî" rivayet-i sahiha ile ve keşf-i sadıkla dediği gibi, mahşerde herkes "nefsî nefsî" dediği zaman, yine

---

(Haşiye): Yani: Benim kalbim bütün kuvvetiyle beka istediği halde; hikmet-i İlahiye, cesedimin harabiyetini iktiza ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı dermansız bir derde düştüm.

"ümmetî ümmetî" diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlık ile, yine şefaatıyla ümmetinin imdadına koşan bir zâtın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiya ve evliya yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o zâtın şefaatı altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulümat-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi: Sünnet-i Seniyeye ittibadır.

DÖRDÜNCÜ RİCA: Bir zaman ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafleti idame ettiren sıhhat-ı bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık, müttefikan bana hücum etti. Başıma vura vura uykumu kaçırdılar. Çoluk çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zayi' ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini; bütün günahlar, hatiatlar gördüm. Niyazi-i Mısrî gibi feryad eyleyerek dedim:

Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu heba,
Yola geldim lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.
Ağlayıp nalân edip düştüm yola tenha garib,
Dîde giryan, sîne biryan, akıl hayran bîhaber.

O vakit gurbette idim. Me'yusane bir hüzün ve nedametkârane bir teessüf ve istimdadkârane bir hasret hissettim. Birden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir teselli ziyasını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si dahi izale eder ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyareler! Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halkeden bir Sâni'-i Zülcelal, mümkün müdür ki; o şehirde, o sarayda en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin. Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyar ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasılki "yapan bilir" öyle de "bilen konuşur". Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhane ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebatını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli; kırk vecihle mu'cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve herbir harfinde asgari olarak on sevab ve on hasene ve bazan onbin ve bazan Leyle-i Kadir sırrıyla bir harfine otuzbin hasene ve meyve-i Cennet ve nur-u berzah veren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'dır. Bu makamda ona rekabet edecek kâinatta hiçbir kitab yoktur ve hiçbir kimse gösteremez. Madem bu elimizdeki Kur'an, Semavat ve Arz'ın Hâlık-ı Zülcelalinin rububiyet-i mutlakası

noktasından ve azamet-i uluhiyeti cihetinden ve ihata-i rahmeti canibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır; bir maden-i rahmetidir. Ona yapış. Her derde bir deva, her zulmete bir ziya, her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı imandır ve teslimdir ve onu dinleyip kabul etmek ve okumaktır.

BEŞİNCİ RİCA: Bir zaman ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inziva arzusuyla, İstanbul'un boğaz tarafındaki Yuşa Tepesi'nde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, daire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazîn ve rikkatli bir levha-i zeval ve firakı, ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün kırkbeşinci senesi olan kırkbeşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki; o aşağıda, herbir dalında, herbir senenin zarfında sevdiklerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımdan hadsiz cenazeler var. Ve o firak ve iftiraktan gelen gayet rikkatli bir manevî teessürat içinde, Fuzulî-i Bağdadî gibi, müfarakat eden dostları düşünerek enîn edip:

Vaslını yâdeyledikçe ağlarım,
Tâ nefes var ise kuru cismimde feryad eylerim.

diyerek bir teselli, bir nur, bir rica kapısını aradım. Birden, âhirete iman nuru imdada yetişti. Hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Madem âhiret var ve madem bâkidir ve madem dünyadan daha güzeldir ve madem bizi yaratan zât hem Hakîm, hem Rahîm'dir.. ihtiyarlıktan şekva ve teessüf etmemeliyiz. Bilakis ihtiyarlık, iman ile ibadet içinde sinn-i kemale gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle ondan memnun olmalıyız.

Evet nass-ı hadîs ile; nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmidört bin enbiyanın icma' ve tevatür ile; kısmen şuhuda ve kısmen hakkalyakîne istinaden, müttefikan âhiretin vücudundan ve insanların oraya sevkedileceğinden ve bu kâinatın Hâlıkının kat'î va'dettiği âhireti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların verdikleri haberi keşif ve şuhud ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmidört milyon evliyanın o âhiretin vücuduna şehadetleriyle ve bu kâinatın Sâni'-i Hakîminin bütün esması bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle, bir âlem-i bekayı bilbedahe iktiza ettiklerinden; yine âhiretin vücuduna delaletiyle; ve her sene baharda, rûy-i zeminde ayakta duran hadd ü hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini Emr-i Kün Feyekûn ile ihya edip Ba'sü Ba'de-l mevt'e

--- sh:»(L:227) ↓ ----------
mazhar eden ve haşir ve neşrin yüzbinler nümunesi olarak nebatat taifelerinden ve hayvanat milletlerinden üçyüz bin nevileri haşr ü neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesabsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhları kemal-i şefkatle gayet hârika bir tarzda iaşe ettiren ve her baharda az bir zamanda hadd ü hesaba gelmez enva'-ı zînet ve mehasini gösteren bir rahmet-i bâkiye ve bir inayet-i daimenin bilbedahe âhiretin vücudunu istilzam ile ve şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnuu ve kâinatın mevcudatıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedid, sarsılmaz, daimî olan aşk-ı beka ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet, bilbedahe işaret ve delaletiyle bu âlem-i fâniden sonra bir âlem-i bâki ve bir dâr-ı âhiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette isbat ederler ki, dünyanın vücudu kadar, bilbedahe âhiretin vücudunu kabul etmeyi istilzam ederler. (Haşiye) Madem Kur'an-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, "iman-ı bil'âhiret"tir ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica ve bir teselli var ki; yüz bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen teselli mukabil gelebilir. Biz ihtiyarlar "Elhamdülillahi alâ kemal-il iman" deyip, ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

ALTINCI RİCA: Bir zaman elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylasında Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç dört gurbeti birbiri içinde ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektub'da izah edildiği gibi; o gece ıssız, sessiz, yalnız ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden gelen hazîn bir sadâ, bir ses rikkatime, ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki; gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti, dünya siyah kefenini giydi, öyle de; senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah gecesine ve hayatın yazı da ölümün kış gecesine inkılab edeceğini kalbimin kulağına

---

(Haşiye): Evet, sübutî bir emri ihbar etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkil olduğu, bu temsilden görünür. Şöyle ki: Biri dese: "Meyveleri süt konserveleri olan gayet hârika bir bahçe, Küre-i Arz üzerinde vardır." Diğeri dese: "Yoktur." İsbat eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca davasını isbat eder. İnkâr eden adam, nefyini isbat etmek için, bütün Küre-i Arz'ı görmek ve göstermekle davasını isbat edebilir. Aynen öyle de: Cennet'i ihbar edenler, yüzbinler tereşşuhatını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat-ı nazar.. iki şahid-i sadıkın sübutuna şehadetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temaşa etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını isbat edebilir, ademini gösterebilir.

İşte ey ihtiyar kardeşler! İman-ı âhiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

söyledi. Nefsim bilmecburiye dedi: Evet ben vatanımdan garib olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zeval bulan sevdiklerimden ayrı düştüğümden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibane vaziyetindeki hazîn gurbetten daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfarakat zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüzün hüzün içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım. Birden iman-ı billah imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet verdi ki; bulunduğum muzaaf vahşet bin defa tezauf etse idi, yine o teselli kâfi gelirdi.

Evet ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem Rahîm bir Hâlıkımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem o var, bizim için herşey var. Madem o var, melaikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil, hâlî dağlar, boş sahralar Cenab-ı Hakk'ın ibadıyla doludur. Zîşuur ibadından başka, onun nuruyla, onun hesabıyla taşı da ağacı da birer munis arkadaş hükmüne geçer; lisan-ı hal ile bizim ile konuşabilirler ve eğlendirirler. Evet bu kâinatın mevcudatı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin harfleri sayısınca vücuduna şehadet eden ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olabilen cihazatı ve mat'umatı ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şahidler, bize Rahîm, Kerim, Enîs, Vedud olan Hâlıkımızın, Sâniimizin, Hâmimizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaatçı, acz ve za'ftır. Ve acz ve za'fın tam zamanı da, ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaatçı olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

YEDİNCİ RİCA: Bir zaman ihtiyarlığın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılab ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirlerinde Ankara'nın benden çok ziyade ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kal'asının başına çıktım. O kal'a, tahaccür etmiş hâdisat-ı tarihiye suretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kal'anın ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilafet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn ve rikkatli ve firkatli bir halet içinde, o yüksek kal'ada geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir halet-i ruhiye hissettiğimden,

---

(Haşiye) bir nur, bir teselli, bir rica aradım.

Sağa, yani mazi olan geçmiş zamana bakıp

(Haşiye): O zaman bu halet-i ruhiye Farisî bir münacat suretinde kalbe geldi, yazdım. Ankara'da Hubab Risalesi'nde tab' edilmiştir.

teselli ararken; bana mazi, pederimin ve ecdadımın ve nev'imin bir mezar-ı ekberi suretinde göründü, teselli yerine vahşet verdi. Sol tarafım olan istikbale derman ararken baktım. Gördüm ki: Benim ve emsalimin ve nesl-i âtinin büyük ve karanlıklı bir kabri suretinde göründü, ünsiyet yerine dehşet verdi. Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır günüme baktım. O gafletli ve tarihvari nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhanedeki ızdırab çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü. Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca, başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor. O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki: O aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış bir surette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı. Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki; esassız, fâni olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulümatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti. O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kafileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-i istinad ve silâh-ı müdafaa olacak, cüz'î bir cüz'-i ihtiyarîden başka birşey elimde yok. O hadsiz a'da ve hesabsız muzır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz'-i ihtiyarî; hem nâkıs, hem kısa, hem âciz, hem icadsız olduğundan, kesbden başka birşey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüzünleri sustursun ve ne de istikbale hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları men'etsin. Geçmiş ve geleceklere ait emellerime ve elemlerime faidesi olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın semasında parlayan iman nurları imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki; gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezauf etse idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber suretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-i ahbab olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi. Hem iman, bir kabr-i ekber suretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i Rahmaniye meclisi suretinde biilmelyakîn gösterdi. Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyet şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şaşaalı

bir misafirhane-i Rahmanî suretinde bilmüşahede gösterdi. Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn gösterdi. Hem iman; kemiklerimle, mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını; belki o toprak, rahmet kapısı ve Cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi. Hem iman; nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'an ile gösterdi ki; o zahirî zulümatta yuvarlanan dünya ise; vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücudda bırakmış bir kısım mektubat-ı Samedaniye ve sahaif-i nukuş-u Sübhaniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi. Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'an ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise; hiçliğe ve ademistana değil, belki vücuda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem oldu. Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz'-i ihtiyarî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere karşı, gayr-ı mütenahî bir kudrete istinad etmek ve hadsiz bir rahmete intisab etmek için o cüz'-i ihtiyarînin eline bir vesika veriyor.. belki de iman, o cüz'-i ihtiyarînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz'-i ihtiyarî olan silâh-ı insanî, gerçi zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasılki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz'-i ihtiyarî, Cenab-ı Hak namına onun yolunda istimal edilse, beşyüz sene genişliğinde bir Cennet'i dahi kazanabilir. Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz'-i ihtiyarînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler maziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dâhil olduğundan; o cüz'-i ihtiyarî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Zaman-ı mazinin en derin derelerine kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüzünlerin zulmetlerini def'edebildiği gibi; nur-u iman ile istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izale eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler! Madem elhamdülillah biz ehl-i imanız ve madem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve madem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyade sevkediyor.. elbette imanlı ihtiyarlıktan şekva değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

--- sh:»(L:231) ↓ ----------

SEKİZİNCİ RİCA: İhtiyarlığın alâmeti olan beyaz kıllar saçıma düştüğü bir zamanda, gençliğin derin uykusunu daha ziyade kalınlaştıran Harb-i Umumî'nin dağdağaları ve esaretimin keşmekeşlikleri ve sonra İstanbul'a geldiğim vakit; ehemmiyetli bir şan ü şeref vaziyeti, hattâ Halifeden, Şeyhülislâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar haddimden çok ziyade bir hüsn-ü teveccüh ve iltifat gösterdikleri cihetle, gençlik sarhoşluğu ve o vaziyetin verdiği halet-i ruhiye, o uykuyu o derece kalınlaştırmıştı ki; âdeta dünyayı daimî, kendimi de lâyemutane dünyaya yapışmış bir vaziyet-i acibede görüyordum.

İşte o zamanda, İstanbul'un Bayezid câmi-i mübarekine, Ramazan-ı Şerifte, ihlaslı hâfızları dinlemeye gittim. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, semavî yüksek hitabıyla beşerin fenasını ve zîhayatın vefatını haber veren gayet kuvvetli bir surette كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ fermanını, hâfızların lisanıyla ilân etti. Kulağıma girip, tâ kalbimin içine yerleşip, o pek kalın gaflet ve uyku ve sarhoşluk tabakalarını parça parça etti. Câmiden çıktım. Daha çoktan beri başımda yerleşen o eski uykunun sersemliğiyle birkaç gün başımda bir fırtına, dumanlı bir ateş ve pusulasını şaşırmış gemi gibi kendimi gördüm. Âyinede saçıma baktıkça, beyaz kıllar bana diyorlar: "Dikkat et!" İşte o beyaz kılların ihtarıyla vaziyet tavazzuh etti. Baktım ki; çok güvendiğim ve ezvakına meftun olduğum gençlik elveda diyor ve muhabbetiyle pek çok alâkadar olduğum hayat-ı dünyeviye sönmeye başlıyor ve pek çok alâkadar ve âdeta âşık olduğum dünya, bana "Uğurlar olsun" deyip, misafirhaneden gideceğimi ihtar ediyor. Kendisi de "Allah'a ısmarladık" deyip, o da gitmeye hazırlanıyor. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ âyetinin külliyetinde: "Nev-i insanî bir nefistir, dirilmek üzere ölecek. Ve Küre-i Arz dahi bir nefistir, bâki bir surete girmek için o da ölecek. Dünya dahi bir nefistir, âhiret suretine girmek için o da ölecek!" manası, âyetin işaretinden kalbe açılıyordu.

İşte bu halette vaziyetime baktım ki; medar-ı ezvak olan gençlik gidiyor, menşe-i ahzan olan ihtiyarlık yerine geliyor. Ve gayet parlak ve nuranî hayat gidiyor; zahirî karanlıklı dehşetli ölüm, yerine gelmeye hazırlanıyor. Ve o çok sevimli ve daimî zannedilen ve gafillerin maşukası olan dünya, pek sür'atle zevale kavuşuyor gördüm. Kendi kendimi aldatmak ve yine başımı gaflete sokmak için, İstanbul'da haddimden çok fazla gördüğüm makam-ı içtimaînin ezvakına baktım, hiçbir faidesi olmadı.

Bütün onların teveccühü, iltifatı, tesellileri; yakınımda olan kabir kapısına kadar gelebilir, orada söner. Ve şöhretperestlerin bir gaye-i hayali olan şan ü şerefin süslü perdesi altında sakil bir riya, soğuk bir hodfüruşluk, muvakkat bir sersemlik suretinde gördüğümden, anladım ki; beni şimdiye kadar aldatan bu işler, hiçbir teselli veremez ve onlarda hiçbir nur yok.

Yine tam uyanmak için, Kur'anın semavî dersini işitmek üzere, yine Bayezid Câmiindeki hâfızları dinlemeye başladım. O vakit o semavî dersten وَ بَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا ilâ âhir.. nev'inden kudsî fermanlarla müjdeler işittim. Kur'andan aldığım feyz ile hariçten teselli aramak değil, belki dehşet ve vahşet ve me'yusiyet aldığım noktalar içinde teselliyi, ricayı, nuru aradım. Cenab-ı Hakk'a yüzbin şükür olsun ki; ayn-ı dert içinde dermanı buldum, ayn-ı zulmet içinde nuru buldum, ayn-ı dehşet içinde teselliyi buldum. En evvel herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım.. nur-u Kur'an ile gördüm ki: Ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de; fakat mü'min için asıl sîması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikatı kat'î bir surette isbat etmişiz. Sekizinci Söz ve Yirminci Mektub gibi çok risalelerde izah ettiğimiz gibi; ölüm i'dam değil, firak değil, belki hayat-ı ebediyenin mukaddemesidir, mebdeidir ve vazife-i hayat külfetinden bir paydostur, bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Berzah âlemine göçmüş kafile-i ahbaba kavuşmaktır. Ve hâkeza bunlar gibi hakikatlar ile ölümün hakikî güzel sîmasını gördüm. Korkarak değil, belki bir cihetle müştakane mevtin yüzüne baktım. Ehl-i tarîkatça rabıta-i mevtin bir sırrını anladım.

Sonra herkesi zevaliyle ağlatan ve herkesi kendine meftun ve müştak eden ve günah ve gaflet ile geçen ve geçmiş gençliğime baktım; o güzel süslü çarşafı (elbisesi) içinde, gayet çirkin, sarhoş, sersem bir yüz gördüm. Eğer mahiyetini bilmeseydim birkaç sene beni sarhoş edip güldürmesine bedel, yüz sene dünyada kalsam beni ağlattıracaktı. Nasılki öylelerden birisi ağlayarak demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ

Yani: "Keşki gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazîn haller getirdiğini ona şekva edip söyleyecektim." Evet bu zât gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp, teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Halbuki gençlik, eğer ehl-i kalb, ehl-i huzur ve aklı başında ve kalbi yerinde bulunan mü'minlerde olsa, ibadete ve hayrata ve ticaret-i uhreviyeye sarfedilse; en kuvvetli bir vesile-i ticaret ve güzel ve şirin bir vasıta-i hayrattır. Ve o gençlik, vazife-i diniyesini bilip sû'-i

istimal etmeyenlere; kıymetdar, zevkli bir nimet-i İlahiyedir. Eğer istikamet, iffet, takva beraber olmazsa çok tehlikeleri var. Taşkınlıklarıyla, saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeler, belki hayat-ı dünyeviyesini de berbad eder. Belki bir iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyarlıkta çok seneler gam ve keder çeker. Madem ekser insanlarda gençlik zararlı düşüyor, biz ihtiyarlar Allah'a şükretmeliyiz ki, gençlik tehlikelerinden ve zararlarından kurtulduk. Herşey gibi, elbette gençliğin dahi lezzetleri gidecek. Eğer ibadete ve hayra sarfedilmiş ise; o gençliğin meyveleri onun yerinde bâki kalıp, hayat-ı ebediyede bir gençlik kazanmasına vesile olur.

Sonra ekser nâsın âşık ve mübtela olduğu dünyaya baktım. Nur-u Kur'an ile gördüm ki; birbiri içinde üç küllî dünya var. Birisi esma-i İlahiyeye bakar, onların âyinesidir. İkinci yüzü âhirete bakar, onun mezraasıdır. Üçüncü yüzü, ehl-i dünyaya bakar, ehl-i gafletin mel'abegâhıdır. Hem herkesin bu dünyada koca bir dünyası var. Âdeta insanlar adedince dünyalar birbiri içine girmiş. Fakat herkesin hususî dünyasının direği, kendi hayatıdır. Ne vakit cismi kırılsa, dünyası başına yıkılır; kıyameti kopar. Ehl-i gaflet, kendi dünyasının böyle çabuk yıkılacak vaziyetini bilmediklerinden, umumî dünya gibi daimî zannedip perestiş eder. Başkalarının dünyası gibi çabuk yıkılır, bozulur, benim de hususî bir dünyam var. Bu hususî dünyam, bu kısacık ömrümle ne faidesi var diye düşündüm. Nur-u Kur'an ile gördüm ki: Hem benim, hem herkes için, şu dünya muvakkat bir ticaretgâh ve hergün dolar boşalır bir misafirhane ve gelen geçenlerin alış-verişi için yol üstünde kurulmuş bir pazar ve Nakkaş-ı Ezelî'nin teceddüd eden (hikmetle yazar bozar) bir defteri ve her bahar bir yaldızlı mektubu ve herbir yaz bir manzum kasidesi ve o Sâni'-i Zülcelal'in cilve-i esmasını tazelendiren, gösteren âyineleri ve âhiretin fidanlık bir bahçesi ve rahmet-i İlahiyenin bir çiçekdanlığı ve âlem-i bekada gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde gördüm. Bu dünyayı bu surette yaratan Hâlık-ı Zülcelal'e yüzbin şükrettim. Ve anladım ki; dünyanın, âhirete ve esma-i İlahiyeye bakan güzel iç yüzlerine karşı nev-i insana muhabbet verilmişken, o muhabbeti sû'-i istimal ederek fâni, çirkin, zararlı, gafletli yüzüne karşı sarfettiğinden,

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ hadîs-i şerifinin sırrına mazhar olmuşlar.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'an-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtarıyla ve iman dahi gözümü açmasıyla bu hakikatı gördüm ve çok risalelerde kat'î bürhanlarla isbat ettim. Kendime hakikî bir teselli

ve kuvvetli bir rica ve parlak bir ziya gördüm. Ve ihtiyarlığıma memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrur oldum. Siz de ağlamayınız ve şükrediniz. Madem iman var ve hakikat böyledir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalalet ağlasın.

DOKUZUNCU RİCA: Harb-i Umumî'de esaretle, Rusya'nın şark-ı şimalîsinden, çok uzak olan Kosturma vilayetinde bulunuyordum. Orada Tatarların küçük bir câmisi, meşhur Volga Nehri'nin kenarında bulunuyordu. Oradaki arkadaşlarım olan esir zabitler içinde sıkılıyordum. Yalnızlık istedim; dışarıda izinsiz gezemiyordum. Tatar mahallesi, kefaletle beni o Volga Nehri'nin kenarındaki küçük câmiye aldılar. Ben yalnız olarak câmide yatıyordum. Bahar da yakın. O şimal kıt'asının pek çok uzun gecelerinde çok uyanık kalıyordum. O karanlık gecelerde ve karanlıklı gurbette, Volga Nehri'nin hazîn şırıltıları ve yağmurun rikkatli şıpıltıları ve rüzgârın firkatli esmesi, beni derin gaflet uykusundan muvakkaten uyandırdı. Gerçi daha kendimi ihtiyar bilmiyordum, fakat Harb-i Umumî'yi gören ihtiyardır. Güya

يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

sırrına mazhar olarak, öyle günlerdir ki; çocukları ihtiyarlandırdığı cihetle, kırk yaşında iken, kendimi seksen yaşında bir vaziyette buldum. O karanlıklı uzun gece ve hazîn gurbet ve hazîn vaziyet içinde hayattan ve vatandan bir me'yusiyet geldi. Aczime, yalnızlığıma baktım, ümidim kesildi. O halette iken Kur'an-ı Hakîm'den imdad geldi; dilim

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

dedi, kalbim de ağlayarak dedi:

غَرِيبَمْ بِى كَسَمْ ضَعِيفَمْ نَاتُوَانَمْ اَلْاَمَانْ

گُوَيَمْ عَفُوْ جُوَيَمْ مَدَدْ خَوَاهَمْ زِدَرگَاهَتْ اِلٰهِى

Ruhum dahi vatanımdaki eski dostları düşünüp o gurbette vefatımı tahayyül ederek, Niyazi-i Mısrî gibi dedim:

Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp,
Şevk ile her dem uçup, çağırırım dost, dost!

diye, dostları arıyordu. Her ne ise... O hüzünlü, rikkatli, firkatli uzun gurbet gecesinde, dergâh-ı İlahîde za'f u aczim o kadar büyük bir şefaatçı ve vesile oldu ki, şimdi de hayretteyim. Çünki birkaç gün sonra, gayet hilaf-ı me'mul bir surette, yayan gidilse bir senelik mesafede, tek başımla Rusça bilmediğim halde firar ettim. Za'f u aczime binaen gelen

inayet-i İlahiye ile hârika bir surette kurtuldum. Tâ Varşova ve Avusturya'ya uğrayarak İstanbul'a kadar geldim ki, bu surette kolaylıkla kurtulmak pek hârika olmuştu. Rusça bilen en cesur ve en kurnaz adamların muvaffak olamadıkları, çok teshilât ve çok kolaylıkla, o uzun firarî seyahatı bitirdim. Fakat o Volga Nehri kenarındaki câmideki mezkûr gecenin vaziyeti bana bu kararı verdirmiş ki; bâkiye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimaiyesine karışmak artık yeter. Madem sonunda yalnız kabre gideceğim; yalnızlığa alışmak için, şimdiden yalnızlığı ihtiyar edeceğim, demiştim. Fakat maatteessüf, İstanbul'daki ciddî ve çok ahbab ve İstanbul'un şaşaalı hayat-ı dünyeviyesi, hususan haddimden çok fazla bana teveccüh eden şan ü şeref gibi neticesiz şeyler, o kararımı muvakkaten bana unutturdular. Güya o gurbet gecesi, hayatımın gözünde nurlu siyahlıktı. Ve İstanbul'un beyaz şaşaalı gündüzü, o hayat gözümün nursuz beyazı idi ki, ileriyi göremedi, yine yattı.. tâ iki sene sonra Gavs-ı Geylanî Fütuh-ul Gayb kitabıyla tekrar gözümü açtırdı.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Biliniz ki; ihtiyarlıktaki za'f u acz, rahmet ve inayet-i İlahiyenin celbine vesiledir. Ben kendi şahsımda çok hâdiselerle müşahede ettiğim gibi, zeminin yüzündeki rahmetin cilvesi de gayet zahir bir tarzda bu hakikatı gösteriyor. Çünki hayvanatın en âciz ve en zaîfi, yavrulardır. Halbuki rahmetin en şirin ve en güzel cilvesine mazhar, yine onlardır. Bir ağacın başındaki yuvada bir yavrunun aczi; annesini en muti' bir nefer gibi -rahmetin cilvesi- istihdam ediyor. Etrafı gezer, rızkını getirir. Ne vakit o yavru kanatlarının kuvvetlenmesiyle aczini unutsa, vâlidesi ona "Sen git rızkını ara" der, daha onu dinlemez.

İşte bu sırr-ı rahmet, yavruların hakkında cereyan ettiği gibi, za'f u acz noktasında yavrular hükmüne geçen ihtiyarlar hakkında da câridir. Bana kanaat-ı kat'iyye verecek derecede tecrübeler vardır ki; nasıl çocukların aczlerine binaen rahmet tarafından rızıkları hârika bir surette memeler musluklarından gönderiliyor ve akıttırılıyor.. öyle de; masumiyet kesbeden imanlı ihtiyarların rızıkları da, bereket suretinde gönderiliyor. Hem bir hanenin bereket direği, o hanedeki ihtiyarlar olduğu; hem bir haneyi belalardan muhafaza edici, içindeki beli bükülmüş masum ihtiyarlar ve ihtiyareler bulunduğu (Haşiye) hadîs-i şerifin bir parçası olan

وَلَوْلاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلاَءُ صَبًّا

yani: Beli

(Haşiye): Hadîsin tamamı: وَلَوْلاَالْبَهَائِمُ الرُّتَّعُ وَالصِّبْيَانُ الرُّضَّعُ ilâ âhir.ev kema kal

bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belalar sel gibi üzerinize dökülecekti." diye ferman etmekle, bu hakikatı isbat ediyor.

İşte madem ihtiyarlıktaki za'f u acz, bu derece rahmet-i İlahiyenin celbine medardır; ve madem Kur'an-ı Hakîm

اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلاَتَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا۞وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا

âyetiyle, beş cihetle gayet mu'cizane bir surette ihtiyar peder ve vâlideye karşı hürmete ve şefkate evlâdları davet ediyor; ve madem İslâmiyet dini, ihtiyarlara hürmet ve merhameti emrediyor; ve madem insaniyet fıtratı, ihtiyarlara karşı hürmet ve merhameti iktiza ediyor.. elbette biz ihtiyarlar, gençlik iştihasıyla olan muvakkat bir zevk-i maddî yerine, manevî ve daimî ve mühim inayet-i İlahiyeden ve rikkat-i cinsiyeden gelen rahmet ve hürmet ve rahmet ve hürmetten neş'et eden ezvak-ı ruhaniyeyi alıyoruz. O halde biz bu ihtiyarlığımızı, yüz gençliğe değişmemeliyiz. Evet ben kendim sizi temin ediyorum ki: "Eski Said'in on senelik gençliğini bana verseler, ben şimdi Yeni Said'in bir senelik ihtiyarlığını vermeyeceğim." Ben ihtiyarlığımdan razıyım, siz de razı olmalısınız.

ONUNCU RİCA: Bir zaman esaretten geldikten sonra, İstanbul'da bir iki sene yine gaflet galebe etti. Siyaset havası, nazarımı nefsimden kaldırıp âfâka dağıtmış iken, bir gün İstanbul'un Eyüb Sultan kabristanının dereye bakan yüksek bir yerinde oturuyordum. İstanbul etrafındaki âfâka baktım. Birden, bakıyorum benim hususî dünyam vefat ediyor, bazı cihette ruh çekiliyor gibi bir halet-i hayaliye bana geldi. Dedim: "Acaba bu kabristanın mezar taşlarındaki yazıları mıdır ki, bana böyle hayal veriyor" diye nazarımı çektim. Uzağa değil, o kabristana baktım, kalbime ihtar edildi ki: "Bu senin etrafındaki kabristanın yüz İstanbul içinde vardır. Çünki yüz defa İstanbul buraya boşalmış. Bütün İstanbul'un halkını buraya boşaltan bir Hâkim-i Kadîr'in hükmünden kurtulup müstesna kalamazsın, sen de gideceksin." Ben kabristandan çıkıp, bu dehşetli hayal ile Sultan Eyüb Câmisinin mahfelindeki küçük bir odaya çok defa girdiğim gibi, bu defa da girdim. Düşündüm ki; ben üç cihette misafirim; bu menzilcikte misafir olduğum gibi, İstanbul'da da misafirim, dünyada da misafirim. Misafir, yolunu düşünmeli.

--- sh:»(L:237) ↓ ----------
Nasılki bu odadan çıkacağım, bir gün de İstanbul'dan da çıkacağım, diğer bir gün de dünyadan çıkacağım.

İşte bu halette, gayet rikkatli ve firkatli elemli bir hüzün ve gam kalbime, başıma çöktü. Çünki ben yalnız bir-iki dostu kaybetmiyorum; İstanbul'da binler sevdiğim dostlarımdan müfarakat gibi, çok sevdiğim İstanbul'dan da ayrılacağım. Dünyada yüzbinler dostlarımdan iftirak gibi, çok sevdiğim ve mübtela olduğum o güzel dünyadan da ayrılacağım, diye düşünürken, yine kabristanın o yüksek yerine gittim. Arasıra sinemaya -ibret için- gittiğimden; bana, İstanbul içindeki insanlar, o dakikada sinemada geçmiş zamanın gölgelerini hazır zamana getirmek cihetiyle, ölmüş olanları ayakta gezer suretinde gösterdikleri gibi aynen ben de o vakit gördüğüm insanları, ayakta gezen cenazeler vaziyetinde gördüm. Hayalime dedim ki: "Madem bu kabristanda olanlardan bir kısmı sinemada gezer gibi görülüyor; ileride kat'iyyen bu kabristana girecekleri, girmiş gibi gör; onlar da cenazelerdir, geziyorlar." Birden Kur'an-ı Hakîm'in nuruyla ve Gavs-ı A'zam Şeyh-i Geylanî Hazretlerinin irşadıyla, o hazîn halet, sürurlu ve neş'eli bir vaziyete inkılab etti. Şöyle ki: O hazîn hale karşı Kur'andan gelen nur böyle ihtar etti ki; senin, Şimal-i Şarkîde, Kosturma'daki gurbetinde bir iki esir zabit dostun vardı. Bu dostların her halde İstanbul'a gideceklerini biliyordun. Sana birisi dese idi: "Sen İstanbul'a mı gideceksin, yoksa burada mı kalacaksın?" Elbette zerre mikdar aklın varsa, İstanbul'a ferah ve sürurla gitmesini kabul edecektin. Çünki bin birden dokuzyüz doksandokuz ahbabın İstanbul'dadırlar. Burada bir iki tane kalmış, onlar da oraya gidecekler. Senin için İstanbul'a gitmek; hazîn bir firak, elîm bir iftirak değil. Hem de geldin, memnun olmadın mı? O düşman memleketindeki pek karanlık uzun gecelerinden ve pek soğuk fırtına kışlarından kurtuldun. Bu güzel (dünya cenneti gibi) İstanbul'a geldin. Aynen öyle de; senin küçüklüğünden bu yaşına kadar, sevdiklerinden yüzde doksandokuzu sana dehşet veren kabristana göçmüşler. Bu dünyada kalan bir iki dostun var, onlar da oraya gidecekler. Dünyada vefatın firak değil, visaldir; o ahbablara kavuşmaktır. Onlar, yani o ervah-ı bâkiye, eskimiş yuvalarını toprak altında bırakıp bir kısmı yıldızlarda, bir kısmı âlem-i berzah tabakatında geziyorlar diye ihtar edildi.

Evet bu hakikatı Kur'an ve iman o derece kat'î bir surette isbat etmiştir ki; bütün bütün kalbsiz, ruhsuz olmazsa veyahud dalalet kalbini boğmamış ise, görüyor gibi inanmak gerektir. Çünki bu dünyayı hadsiz enva'-ı lütuf ve ihsanıyla böyle tezyin edip mükrimane ve şefikane rububiyetini gösteren ve tohumlar gibi en ehemmiyetsiz cüz'î şeyleri dahi muhafaza eden bir Sâni'-i Kerim ve Rahîm; masnuatı içinde en mükemmel ve en câmi', en ehemmiyetli ve en çok sevdiği masnuu olan insanı, elbette ve bilbedahe sureten

göründüğü gibi böyle merhametsiz, akibetsiz i'dam etmez, mahvetmez, zayi' etmez. Belki bir çiftçinin toprağa serptiği tohumlar gibi, başka bir hayatta sünbül vermek için, Hâlık-ı Rahîm o sevgili masnuunu bir rahmet kapısı olan toprak altına muvakkaten atar. (Haşiye)

İşte bu ihtar-ı Kur'anîyi aldıktan sonra, o kabristan, İstanbul'dan ziyade bana ünsiyetli oldu. Halvet ve uzlet, bana sohbet ve muaşeretten daha ziyade hoş geldi. Ben de Boğaz tarafındaki Sarıyer'de, bir halvethane kendime buldum. Gavs-ı A'zam (R.A.) Fütuh-ul Gayb'ıyla, bana bir üstad ve tabib ve mürşid olduğu gibi, İmam-ı Rabbanî de (R.A.) Mektubat'ıyla, bir enis, bir müşfik, bir hoca hükmüne geçti. O vakit ihtiyarlığa girdiğimden ve medeniyetin ezvakından çekildiğimden ve hayat-ı içtimaiyeden sıyrıldığımdan pek çok memnun oldum. Allah'a şükrettim.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık içine giren ve ihtiyarlığın ihtarıyla vefatı çok tahattur eden zâtlar! Kur'anın verdiği ders-i iman nuruyla, ihtiyarlığı ve vefatı ve hastalığı hoş görmeliyiz, belki bir cihette sevmeliyiz. Madem iman gibi hadsiz derecede kıymetdar bir nimet bizde vardır; ihtiyarlık da hoştur, hastalık da hoştur, vefat da hoştur. Nâhoş birşey varsa; o da günahtır, sefahettir, bid'atlardır, dalalettir.

ONBİRİNCİ RİCA: Esaretten geldikten sonra, İstanbul'da Çamlıca tepesinde bir köşkte, merhum biraderzadem Abdurrahman ile beraber oturuyorduk. Bu hayatım, hayat-ı dünyeviye cihetinde bizim gibilere en mes'udane bir hayat sayılabilirdi. Çünki esaretten kurtulmuştum, Dâr-ül Hikmet'te meslek-i ilmiyeme münasib en âlî bir tarzda neşr-i ilme muvaffakıyet vardı. Bana teveccüh eden haysiyet ve şeref, haddimden çok fazla idi. Mevkice İstanbul'un en güzel yeri olan Çamlıca'da oturuyordum. Hem herşeyim mükemmeldi. Merhum biraderzadem Abdurrahman gibi gayet zeki, fedakâr, hem bir talebe, hem hizmetkâr, hem kâtib, hem evlâd-ı maneviyem beraberdi. Dünyada herkesten ziyade kendimi mes'ud bilirken âyineye baktım; saçımda, sakalımda beyaz kılları gördüm. Birden esarette, Kosturma'daki câmideki intibah-ı ruhî yine başladı. Onun eseri olarak, kalben merbut olduğum ve medar-ı saadet-i dünyeviye zannettiğim hâlâtı, esbabı tedkike başladım. Hangisini tedkik ettimse, baktım ki; çürüktür, alâkaya değmiyor, aldatıyor. O sıralarda en sadakatli zannettiğim bir arkadaşımda, umulmadık bir sadakatsizlik ve hatıra gelmez bir vefasızlık gördüm. Hayat-ı dünyeviyeden bir ürkmek geldi. Kalbime dedim: "Acaba ben bütün bütün aldanmış mıyım? Görüyorum ki; hakikat noktasında acınacak halimize, pek çok insanlar gıbta

(Haşiye): Bu hakikat; iki kerre iki dört eder derecesinde sair risalelerde, hususan Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözlerde isbat edilmiştir.

ile bakıyorlar. Bütün bu insanlar divane mi olmuşlar, yoksa şimdi ben divane mi oluyorum ki, bu dünyaperest insanları divane görüyorum?" Her ne ise... Ben, ihtiyarlığın verdiği şiddetli intibah cihetinde, en evvel alâkadar olduğum fâni şeylerin fâniliğini gördüm. Kendime de baktım, nihayet-i aczde gördüm. O vakit, beka isteyen ve beka tevehhümüyle fânilere mübtela olan ruhum bütün kuvvetiyle dedi ki: "Madem cismen fâniyim, bu fânilerden bana ne hayır gelebilir? Madem ben âcizim, bu âcizlerden ne bekleyebilirim? Benim derdime çare bulacak bir Bâki-i Sermedî, bir Kadîr-i Ezelî lâzım." diyerek taharriye başladım.

O vakit herşeyden evvel, eskiden beri tahsil ettiğim ilme müracaat edip, bir teselli, bir rica aramaya başladım. Maatteessüf o vakte kadar ulûm-u felsefeyi, ulûm-u İslâmiye ile beraber havsalama doldurup o ulûm-u felsefeyi pek yanlış olarak maden-i tekemmül ve medar-ı tenevvür zannetmiştim. Halbuki o felsefî mes'eleler ruhumu çok fazla kirletmiş ve terakkiyat-ı maneviyemde engel olmuştu. Birden Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve keremiyle Kur'an-ı Hakîm'deki hikmet-i kudsiye imdada yetişti. Çok risalelerde beyan edildiği gibi; o felsefî mes'elelerin kirlerini yıkadı, temizlettirdi. Ezcümle: Fünun-u hikmetten gelen zulümat-ı ruhiye, ruhumu kâinata boğduruyordu. Hangi cihete baktım, nur aradım; o mes'elelerde nur bulamadım, teneffüs edemedim. Tâ Kur'an-ı Hakîm'den gelen ve "Lâ İlahe İlla Hu" cümlesiyle ders verilen tevhid, gayet parlak bir nur olarak bütün o zulümatı dağıttı; rahatla nefes aldım. Fakat nefs ve şeytan, ehl-i dalalet ve ehl-i felsefeden aldıkları derse istinad ederek, akıl ve kalbe hücum ettiler. Bu hücumdaki münazarat-ı nefsiye lillahilhamd kalbin muzafferiyetiyle neticelendi. Çok risalelerde kısmen o münazaralar yazılmış. Onlara iktifa edip, burada yalnız binde bir muzafferiyet-i kalbiyeyi göstermek için, binler bürhandan birtek bürhan beyan edeceğim. Tâ ki, gençliğinde hikmet-i ecnebiye veya fünun-u medeniye namı altındaki kısmen dalalet, kısmen malayaniyat mes'eleleriyle ruhunu kirletmiş, kalbini hasta etmiş, nefsini şımartmış bir kısım ihtiyarların ruhunda temizlik yapsın. Tevhid hakkında şeytan ve nefsin şerrinden kurtulsun. Şöyle ki:

Ulûm-u felsefiyenin vekaleti namına nefsim dedi ki: Bu kâinattaki eşyanın, tabiatıyla bu mevcudata müdahaleleri var. Herşey bir sebebe bakar. Meyveyi ağaçtan, hububatı topraktan istemeli. En cüz'î, en küçük bir şey'i de Allah'tan istemek ve Allah'a yalvarmak ne demektir?

O vakit nur-u Kur'an ile sırr-ı tevhid, şu gelecek surette inkişaf etti. Kalbim o mütefelsif nefsime dedi: "En cüz'î ve en küçük şey; en büyük şey gibi, doğrudan doğruya bütün bu kâinat Hâlıkının kudretinden gelir ve hazinesinden çıkar. Başka surette olamaz. Esbab ise bir perdedir. Çünki en ehemmiyetsiz ve en küçük zannettiğimiz mahluklar, bazan san'at ve hilkat cihetinde en büyüğünden

--- sh:»(L:240) ↓ ----------
daha büyük olur. Sinek tavuktan san'atça ileri geçmezse de, geri de kalmaz. Öyle ise büyük küçük tefrik edilmeyecek. Ya bütünü esbab-ı maddiyeye taksim edilecek veyahud bütünü birden birtek zâta verilecektir. Birinci şık muhal olduğu gibi, bu şık vâcibdir, zarurîdir. Çünki bir tek zâta, yani bir Kadîr-i Ezelî'ye verilse; madem bütün mevcudatın intizamat ve hikmetleriyle vücudu kat'î tahakkuk eden ilmi, herşeyi ihata ediyor.. ve madem ilminde herşeyin mikdarı taayyün ediyor.. ve madem bilmüşahede her vakit hiçten, nihayetsiz sühuletle, nihayetsiz san'atlı masnular vücuda geliyor.. ve madem o Kadîr-i Alîm'in bir kibrit çakar gibi emr-i Kün Feyekûn ile hangi şey olursa olsun icad edebildiğini, hadsiz kuvvetli deliller ile, çok risalelerde beyan ettiğimiz ve hususan Yirminci Mektub ve Yirmiüçüncü Lem'anın âhirinde isbat edildiği gibi, hadsiz bir kudreti var; elbette bilmüşahede görülen hârikulâde sühulet ve kolaylık, o ihata-i ilmiyeden ve azamet-i kudretten geliyor. Meselâ nasılki göze görülmeyen eczalı bir mürekkeple yazılan bir kitaba, o yazıyı göstermeye mahsus bir ecza sürülse; o koca kitab, birden herbir göze vücudunu gösterip kendini okutturur. Aynen öyle de; o Kadîr-i Ezelî'nin ilm-i muhitinde, herşeyin suret-i mahsusası bir mikdar-ı muayyen ile taayyün ediyor. O Kadîr-i Mutlak emr-i Kün Feyekûn ile, o hadsiz kudretiyle ve nafiz iradesiyle, o yazıya sürülen ecza gibi, gayet kolay ve sühuletle kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye sürer, o şeye vücud-u haricî verir; göze gösterir, nukuş-u hikmetini okutturur. Eğer bütün eşya birden o Kadîr-i Ezelî'ye ve Alîm-i Külli Şey'e verilmezse; o vakit sinek gibi en küçük bir şeyin vücudunu, dünyanın ekser nevilerinden hususî bir mizan ile toplamak lâzım gelmekle beraber, o küçük sineğin vücudunda çalışan zerreler o sineğin sırr-ı hilkatini ve kemal-i san'atını bütün dekaikiyle bilmekle olabilir. Çünki esbab-ı tabiiye ile esbab-ı maddiye, bilbedahe ve umum ehl-i aklın ittifakıyla, hiçten icad edemez. Öyle ise, her halde onlar icad etse, elbette toplayacak. Madem toplayacak, hangi zîhayat olursa olsun, ekser anasır ve enva'ından nümuneler, içinde vardır. Âdeta kâinatın bir hülâsası, bir çekirdeği hükmündedir. Elbette o halde bir çekirdeği bütün bir ağaçtan, bir zîhayatı bütün rûy-i zeminden ince elekle eleyip ve en hassas bir mizan ile ölçüp toplattırmak lâzım geliyor. Ve madem esbab-ı tabiiye cahildir, camiddir; bir ilmi yoktur ki bir plân, bir fihriste, bir model, bir proğram takdir etsin, ona göre manevî kalıba gelen zerratı eritip döksün; tâ dağılmasın, intizamını bozmasın.

--- sh:»(L:241) ↓ ----------
Halbuki herşeyin şekli, heyeti hadsiz tarzlarda olabildiği için, hadsiz hadd ü hesaba gelmez eşkaller, mikdarlar içinde, bir tek şekil ve mikdarda sel gibi akan anasırın zerreleri dağılmayarak, muntazaman, mikdarsız, kalıpsız birbiri üstünde kitle halinde durdurmak ve zîhayata muntazam bir vücud vermek; ne derece imkândan, ihtimalden, akıldan uzak olduğu görünüyor. Elbette kimin kalbinde körlük yoksa, görür. Evet bu hakikata binaen

اِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ

bu âyet-i azîmenin sırrıyla (Haşiye) bütün esbab-ı maddiye toplansa, onların ihtiyarları da olsa, bir tek sineğin vücudunu ve o vücudun cihazatını mizan-ı mahsusla toplayamazlar. Toplasalar da, o vücudun mikdar-ı muayyenesinde durduramazlar. Durdursalar da, daima tazelenmekte olan ve o vücuda gelip çalışan zerratı, muntazaman çalıştıramazlar. Öyle ise; bilbedahe esbab, bu eşyaya sahib çıkamazlar. Demek sahib-i hakikîleri başkadır. Evet öyle bir sahib-i hakikîleri var ki;

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

âyetinin sırrıyla, bütün zeminin yüzündeki zîhayatı, bir sineğin ihyası kadar kolay yapar. Bir baharı, birtek çiçek kolaylığında icad eder. Çünki toplamağa muhtaç değil. Emr-i Kün Feyekûn'e mâlik olduğundan ve her baharda hadsiz mevcudat-ı bahariyenin madde-i unsuriyesinden başka, hadsiz sıfât ve ahval ve eşkallerini hiçten icad ettiğinden ve ilminde herşeyin plânı, modeli, fihristesi ve proğramı taayyün ettiğinden ve bütün zerrat onun ilim ve kudreti dairesinde hareket ettiklerinden, kibrit çakar gibi herşeyi nihayet kolaylıkla icad eder. Ve hiçbir şey, zerre mikdar hareketini şaşırmaz. Seyyarat muti' bir ordusu olduğu gibi, zerrat dahi muntazam bir ordusu hükmüne geçer. Madem o kudret-i ezeliyeye istinaden hareket ediyorlar ve o ilm-i ezelînin düsturuyla çalışıyorlar; işte o eserler, o kudrete göre vücuda gelir. Yoksa o küçük, ehemmiyetsiz şahsiyetlerine bakmakla o eserler küçülmez. O kudrete intisab kuvvetiyle bir sinek, bir Nemrud'u gebertir. Karınca, Firavun'un sarayını harab eder. Zerre gibi küçük çam tohumu, dağ gibi koca bir çam ağacının yükünü omuzunda taşıyor. Bu hakikatı çok risalelerde isbat ettiğimiz gibi,

---

(Haşiye): Yani Allah'tan başka bütün çağırdığınız ve ibadet ettiğiniz şeyler toplansalar, bir sineği halkedemezler.

--- sh:»(L:242) ↓ ----------
nasılki bir nefer, askerlik vesikasıyla padişaha intisab noktasında yüzbin defa kendi kuvvetinden fazla, bir şahı esir etmek gibi eserlere mazhar olur. Öyle de herşey, o kudret-i ezeliyeye intisabıyla, yüzbin defa esbab-ı tabiiyenin fevkinde mu'cizat-ı san'ata mazhar olabilir.

Elhasıl; herşeyin nihayet derecede hem san'atlı, hem sühuletli vücudu gösteriyor ki, muhit bir ilim sahibi olan bir Kadîr-i Ezelî'nin eseridir. Yoksa yüzbin muhal içinde, değil vücuda gelmek, belki imkân dairesinden çıkıp, imtina' dairesine girecek ve mümkün suretinden çıkıp, mümteni' mahiyetine girecek ve hiçbir şey vücuda gelmeyecek, belki de vücuda gelmesi muhal olacaktır.

İşte bu gayet ince ve gayet kuvvetli ve gayet derin ve gayet zahir bir bürhan ile şeytanın muvakkat bir şakirdi ve ehl-i dalaletin ve ehl-i felsefenin bir vekili olan nefsim sustu. Ve lillahilhamd, tam imana geldi. Ve dedi ki: Evet bana öyle bir Hâlık ve Rab lâzım ki, en küçük hatırat-ı kalbimi ve en hafî niyazımı bilecek ve en gizli ihtiyac-ı ruhumu yerine getirdiği gibi, bana saadet-i ebediyeyi vermek için, koca dünyayı âhirete tebdil edecek ve bu dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak, hem sineği halkettiği gibi semavatı da icad edecek, hem Güneş'i semanın yüzüne bir göz olarak çaktığı gibi bir zerreyi de gözbebeğimde yerleştirecek bir kudrete mâlik olsun. Yoksa sineği halkedemeyen, hatırat-ı kalbime müdahale edemez, niyaz-ı ruhumu işitemez.. semavatı halketmeyen, saadet-i ebediyeyi bana veremez. Öyle ise benim Rabbim odur ki; hem hatırat-ı kalbimi ıslah eder, hem cevv-i havayı bulutlarla bir saatte doldurup boşalttığı gibi, dünyayı âhirete tebdil edip, Cennet'i yapıp, kapısını bana açar; "Haydi gir" der.

İşte ey nefsim gibi bedbahtlık neticesinde bir kısım ömrünü nursuz felsefî ve ecnebi fünununa sarfeden ihtiyar kardeşlerim! Kur'anın lisanındaki mütemadiyen "Lâ İlahe İllâ Hu" ferman-ı kudsîsinden ne kadar kuvvetli ve ne kadar hakikatlı ve hiçbir cihette sarsılmaz ve zedelenmez ve tegayyür etmez kudsî bir rükn-ü imanîyi anlayınız ki, nasıl bütün manevî zulümatı dağıtır ve manevî yaraları tedavi eder.

Bu uzun macerayı, ihtiyarlığımın rica kapıları içinde derci, âdeta ihtiyarımla olmadı. İstemiyordum, belki usandıracak diye çekiniyordum. Fakat, bana yazdırıldı diyebilirim. (Her ne ise, sadede dönüyorum.) Saç ve sakalımdaki beyaz kılların ve bir vefadarın sadakatsızlığı neticesinde o şaşaalı ve zahiren tatlı ve süslü İstanbul'un hayat-ı dünyeviyesinin ezvakından bana bir nefret geldi. Nefs, meftun olduğu ezvakın yerinde manevî ezvak aradı. Bu ehl-i gafletin nazarında soğuk ve ağır ve nâhoş görünen ihtiyarlıkta, bir teselli, bir nur istedi. Felillahilhamd

--- sh:»(L:243) ↓ ----------
Cenab-ı Hakk'a yüzbin şükür olsun, bütün o hakikatsız, tatsız, akibetsiz ezvak-ı dünyeviye yerine; hakikî, daimî ve tatlı ezvak-ı imaniyeyi "Lâ İlahe İllâ Hu"da ve nur-u tevhidde bulduğum gibi.. ehl-i gafletin nazarında soğuk ve sakil görünen ihtiyarlığı, o nur-u tevhid ile çok hafif ve hararetli ve nurlu gördüm. Ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem sizlerde iman var ve madem imanı ışıklandıran ve inkişaf ettiren namaz ve niyaz var; ihtiyarlığınıza ebedî bir gençlik nazarıyla bakabilirsiniz. Çünki onunla ebedî bir gençlik kazanabilirsiniz. Hakikî soğuk ve sakil ve çirkin ve zulmetli ve elemli olan ihtiyarlık ise; ehl-i dalaletin ihtiyarlıklarıdır, belki de onların gençlikleridir. Onlar ağlamalı, onlar "vâ-esefâ vâ-hasretâ" demeli. Sizler, ey muhterem imanlı ihtiyarlar! "Elhamdülillahi alâküllihal" deyip mesrurane şükretmelisiniz.

ONİKİNCİ RİCA: Bir zaman Isparta vilayetinin Barla nahiyesinde nefy namı altında, işkenceli bir esaretle yalnız ve kimsesiz bir köyde ihtilattan ve muhabereden men'edilmiş bir vaziyette hem hastalık, hem ihtiyarlık, hem de gurbet içinde gayet perişan bir halde iken; Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Kur'an-ı Hakîm'in nüktelerine, sırlarına dair benim için medar-ı teselli bir nur ihsan etmişti. Onunla o acı, elîm, hazîn vaziyetimi unutmaya çalışıyordum. Vatanımı, ahbabımı, akaribimi unutabiliyordum. Fakat vâ-hasretâ birisini unutamıyordum. O da hem biraderzadem, hem manevî evlâdım, hem en fedakâr talebem, hem en cesur bir arkadaşım olan merhum Abdurrahman idi. Altı yedi sene evvel benden ayrılmıştı. Ne o benim yerimi biliyor ki yardıma koşsun, teselli versin ve ne de ben onun vaziyetini biliyordum ki, onunla muhabere edeyim, dertleşeyim. Benim bu ihtiyarlık vaziyeti zamanımda; öyle fedakâr, sadık birisi bana lâzımdı. Sonra birden birisi bana bir mektub verdi. Mektubu açtım gördüm ki: Abdurrahman'ın mahiyetini tam gösterir bir tarzda bir mektub ki, o mektubun bir kısmı Yirmiyedinci Mektub'un fıkraları içinde, üç zahir kerameti gösterir bir tarzda dercedilmiştir. O mektub beni çok ağlattırmış ve el'an da ağlattırıyor. Merhum Abdurrahman o mektubla pek ciddî ve samimî bir surette; dünyanın ezvakından nefret ettiğini ve en büyük maksadı bana yetişip küçüklüğünde benim ona baktığım gibi, o da ihtiyarlığımda bana hizmet etmekti. Hem dünyada benim hakikî vazifem olan neşr-i esrar-ı Kur'aniyede, muktedir kalemiyle bana yardım etmekti. Hattâ mektubunda yazıyordu: "Yirmi otuz risaleyi bana gönder, herbirisinden yirmi otuz nüsha yazıp ve yazdıracağım." diyordu. O mektub, bana dünyaya karşı kuvvetli bir ümid verdi. Deha derecesinde zekâya mâlik ve hakikî evlâdın çok fevkinde bir sadakat ve irtibatla bana hizmet edecek böyle cesur bir talebemi buldum

diye; o işkenceli esareti, o kimsesizliği, o gurbeti, o ihtiyarlığı unuttum. O mektubdan evvel iman-ı bil'âhirete dair tab'ettirdiğim Onuncu Söz'ün bir nüshası eline geçmişti. Güya o risale ona bir tiryak idi ki; altı yedi sene zarfında aldığı bütün manevî yaralarını tedavi etti. Gayet kuvvetli ve parlak bir iman ile ecelini bekliyor gibi bana o mektubu yazmış. Bir iki ay sonra Abdurrahman vasıtasıyla yine mes'udane bir hayat-ı dünyeviye geçirmek tasavvurunda iken "vâ-hasretâ" birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum işkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım; on derece onların fevkinde bana bir firkat, bir rikkat, bir hüzün verdi. Benim merhume vâlidemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahman'ın vefatıyla da, bâki kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünki o dünyada kalsaydı; hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medarı ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayr-ül halef ve hem de bu dünyada en fedakâr bir medar-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi.. ve en zeki bir talebem, bir muhatab ve Risale-i Nur eczalarının en emin bir sahibi ve muhafızı olurdu. Evet insaniyet itibariyle böyle bir zayiat, benim gibi insanlara çok hirkatlidir, yandırıyor. Gerçi zahiren tahammüle çalışıyordum, fakat ruhumda şiddetli fırtına vardı. Eğer arasıra Kur'anın nurundan gelen teselli teskin etmeseydi, benim için dayanmak mümkün olamayacaktı. O zaman Barla derelerine, dağlarına yalnız gidip geziyordum. Hâlî yerlerde oturup o teessürat-ı hazîne içinde, eski zamanda Abdurrahman gibi sadık talebelerimle geçirdiğim mes'udane hayat levhaları sinema gibi hayalimden geçtikçe, ihtiyarlık ve gurbetin verdiği sür'at-i teessür mukavemetimi kırıyordu. Birden

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

âyet-i kudsiyenin sırrı inkişaf etti. Bana "Ya Bâki Ente-l Bâki! Ya Bâki Ente-l Bâki!" dedirtti ve onunla hakikî teselli verdi. Evet ben o hâlî derede, o hazîn halette, bu âyet-i kudsiyenin sırrıyla, Mirkat-üs Sünne Risalesinde işaret edildiği gibi, kendimi üç büyük cenaze başında gördüm:

Biri: Ellibeş yaşıma kadar, ellibeş ölmüş ve hayat-ı ömrümde defnedilmiş Saidlerin kabri üstünde, bir mezar taşı olarak kendimi gördüm.

İkinci cenaze: Zaman-ı Âdem'den (A.S.) beri, benim hemcinsim ve nev'im vefat edip mazi kabrinde defnedilmiş olan o büyük cenazenin başında mezar taşı hükmünde olan bu asrın yüzünde gezer, karınca gibi küçük bir zîhayat suretinde kendimi gördüm.

Üçüncü cenaze ise; insanlar gibi her sene dünya yüzünde seyyar bir dünyanın vefatıyla büyük dünya da bu âyetin sırrıyla vefat edeceği, hayalimin önünde tecessüm etti.

İşte Abdurrahman'ın vefatının hüznünden gelen bu dehşetli manayı bütün bütün aydınlattıracak ve hakikî teselli ve sönmez nur verecek bu âyet-i kerime, mana-yı işarîsiyle imdada yetişti.

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Evet bu âyet bildirdi ki: Madem Cenab-ı Hak var, o herşeye bedeldir. Madem o bâkidir, elbette o kâfidir. Birtek cilve-i inayeti, bütün dünya yerini tutar. Ve bir cilve-i nuru, mezkûr üç büyük cenazeye manevî hayat verir. Cenazeler olmadığını, belki vazifelerini bitirmiş başka âlemlere gitmiş olduklarını gösteriyor. Üçüncü Lem'ada bu sırrın izahı geçtiğinden ona iktifaen burada yalnız derim ki:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ

ilâ âhir... âyetinin mealini gösteren iki defa "Ya Bâki Ente-l Bâki! Ya Bâki Ente-l Bâki!" beni, gayet elîm o hazîn haletten kurtardı. Şöyle ki:

Birinci defa "Ya Bâki Ente-l Bâki" dedim, dünya ve dünyadaki Abdurrahman gibi hadsiz alâkadar olduğum ahbabların zevalinden ve rabıtalarım kopmasından neş'et eden hadsiz manevî yaralar içinde bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inde bir tedavi başladı.

İkinci defa "Ya Bâki Ente-l Bâki" cümlesi; bütün o hadsiz, manevî yaralara hem merhem, hem tiryak oldu. Yani sen bâkisin; giden gitsin, sen yetersin. Madem sen bâkisin, zeval bulan herşeye bedel bir cilve-i rahmetin kâfidir. Madem sen varsın, senin varlığına iman ile intisabını bilen ve sırr-ı İslâmiyetle o intisaba göre hareket eden insana herşey var. Fena ve zeval, mevt ve adem bir perdedir, bir tazelenmektir; ayrı ayrı menzillerde gezmek hükmündedir diye düşünüp, tamamıyla o hirkatli, firkatli, hazîn, elîm, karanlıklı, dehşetli halet-i ruhaniye; sürurlu, neş'eli, lezzetli, nurlu, sevimli, ünsiyetli bir halete inkılab etti. Lisanım ve kalbim, belki lisan-ı hal ile bütün zerrat-ı vücudum "Elhamdülillah" dediler.

İşte o cilve-i rahmetin binden bir cüz'ü şudur ki: Ben o hüzüngâhım olan dereden ve o hüzün-engiz haletten Barla'ya döndüm. Baktım ki,

--- sh:»(L:246) ↓ ----------

Kuleönlü Mustafa namında bir genç, benden ilm-i hale ait abdest ve namaza dair birkaç mes'eleyi sormak için gelmiş. O vakit misafirleri kabul etmediğim halde, onun ruhundaki ihlas ve ileride Risale-i Nur'a edeceği kıymetdar hizmeti, (Haşiye-1) güya hiss-i kabl-el vuku' ile ruhum o gencin ruhunda okudu. Onu geriye çevirmedim, kabul ettim. (Haşiye-2) Sonra tebeyyün etti ki, Risale-i Nur hizmetinde ve benden sonra hayr-ül halef olarak, bir vâris-i hakikî vazifesini tam yerine getirecek olan Abdurrahman yerine, Cenab-ı Hak Mustafa'yı nümune olarak bana göndermiş ki; senden bir Abdurrahman aldım, mukabilinde bu gördüğün Mustafa gibi otuz Abdurrahman o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzade, hem evlâd-ı manevî, hem kardeş, hem fedakâr arkadaş vereceğim. Evet lillahilhamd otuz Abdurrahman'ı verdi. O vakit dedim: Ey ağlayan kalbim! Madem bu nümuneyi gördün ve onunla o manevî yaraların en mühimini tedavi etti; sair bütün seni müteessir eden yaraları da tedavi edeceğine kanaatın gelmelidir.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zamanında gayet sevdiği evlâdını veya akrabasını kaybeden ve beline yüklenmiş ihtiyarlığın ağır yüküyle beraber firaktan gelen ağır gamları da başına yüklenen ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Benim vaziyetimi anladınız ki sizinkinden çok şiddetli

---

(Haşiye-1): İşte o Mustafa'nın küçük kardeşi olan Küçük Ali kendi güzel, sıhhatlı kalemiyle yedi yüzden ziyade Nur Risalelerini yazmakla tamamıyla bilfiil bir Abdurrahman olduğu gibi, müteaddid Abdurrahman'ları da yetiştirdi.

(Haşiye-2): Elhak, o yalnız kabule değil, belki istikbale lâyık (Haşiye) olduğunu gösterdi.

(Haşiye): Risale-i Nur'un birinci şakirdi Mustafa'nın istikbale liyakatına dair Üstadımın hükmünü tasdik eden bir hâdise: Kurban arefesinden bir gün evvel Üstadım gezmeye gidecekti. At getirmek üzere beni gönderdiği zaman, Üstadıma dedim:

"Sen aşağıya inme, ben kapıyı arkasından örtüp odunluktan çıkacağım." Üstadım: "Hâyır" dedi; "Sen kapıdan çık" diyerek aşağıya indi. Ben kapıdan çıktıktan sonra kapıyı arkasından sürgüledi. Ben gittim, kendisi de yukarıya çıktı. Sonra yatmış_ Bir müddet sonra Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la beraber gelmişler. Üstadım hiç kimseyi kabul etmiyordu ve etmeyecekti. Hususan o vakit iki adamı beraber hiç yanına almaz geri çevirirdi. Halbuki bu makamda bahsedilen kardeşimiz Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la gelince, kapı güya lisan-ı hal ile ona demiş ki: "Üstadın seni kabul etmeyecek fakat ben sana açılacağım" diyerek arkasından sürgülenmiş kapı kendi kendine Mustafa'ya açılmış. Demek Üstadımın onun hakkında "Mustafa istikbale lâyıktır" diye söylediği sözü istikbal gösterdiği gibi, kapı da buna şahid olmuştur.

Hüsrev

Evet Hüsrev'in yazdığı doğrudur, tasdik ediyorum. Kapı bu mübarek Mustafa'yı benim bedelime hem istikbal etti, hem de kabul etti.

Said Nursî

iken, madem böyle bir âyet-i kerime tedavi etti, şifa verdi; elbette Kur'an-ı Hakîm'in eczahane-i kudsiyesinde, umum dertlerinize şifa verecek ilâçları vardır. Eğer iman ile ona müracaat edip ve ibadetle o ilâçları istimal etseniz, belinizde ve başınızdaki o ihtiyarlığın ve gamların ağır yükleri gayet hafifleşecektir.

Bu mebhasın uzun yazılmasının sırrı ise, merhum Abdurrahman'a ziyade dua-yı rahmet ettirmek düşüncesidir. Sizi usandırmasın. Hem sizi belki ziyade müteellim edecek en acıklı ve nefret verip ürkütecek en dehşetli yaramı, gayet nâhoş, elîm bir surette size göstermekten maksadım: Kur'an-ı Hakîm'in kudsî tiryakı ne derece hârikulâde bir ilâç ve parlak bir nur olduğunu göstermektir.

ONÜÇÜNCÜ RİCA: (Haşiye) Bu ricada sergüzeşt-i hayatımın mühim bir levhasından bahsedeceğimden, herhalde bir derece uzun olacak. Usanmamanızı ve gücenmemenizi arzu ediyorum. Harb-i Umumî'de, Rus'un esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da iki üç sene Dar-ül Hikmet'te hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra Kur'an-ı Hakîm'in irşadıyla ve Gavs-ı A'zam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştiyak-ı vatan hissi beni vatanıma sevketti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim. Herşeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim. Baktım ki; sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kal'ası ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir. Benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terkettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enis talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımın bir kısmı hakikî şehid diğer bir kısmı da o musibet yüzünden manevî şehid olarak vefat etmişlerdi. Ben ağlamaktan kendimi tutamadım ve kal'anın tâ medresenin üstündeki iki minare yüksekliğinde medreseye nâzır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksin. Çünki yalnız idim. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum. Baktım ki benim medresemin etrafındaki şehir içi Kal'a dibi mevkii, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrib edilmiş. Evvelki gördüğümden şimdiki gördüğüme, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip, öyle hazîn nazarla

---

(Haşiye): Latif bir tevafuktur ki, bu Onüçüncü Rica'nın bahsettiği medrese hâdisesi onüç sene evvel oldu.

baktım. O hanelerdeki adamların çoğu ile dost ve ahbab idim. Kısm-ı a'zamı Allah rahmet etsin muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem Ermeni mahallesinden başka Van'ın bütün müslümanlarının haneleri tahrib edilmiş gördüm. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözüm olsaydı beraber ağlayacaktı. Ben, gurbetten vatanıma döndüm; gurbetten kurtuldum zannediyordum. "Vâ-esefâ", gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. Onikinci Rica'da bahsi geçen Abdurrahman gibi, ruhumla pek alâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbabların yerlerini harabezar gördüm. Eskiden beri hatırımda olan bir zâtın bir fıkrası vardı, tam manasını göremiyordum.. o hazîn levha karşısında tam manasını gördüm. Fıkra budur:

لَوْلاَ مُفَارَقَةُ الْاَحْبَابِ مَا وَجَدَتْ لَهَا الْمَنَايَا اِلَى اَرْوَاحِنَا سُبُلاً

yani: "Eğer dostlardan müfarakat olmasaydı, ölüm ruhlarımıza yol bulamazdı ki gelsin alsın." Demek en ziyade insanı öldüren, ahbabdan müfarakattır. Evet hiçbir şey beni o vaziyet kadar yandırmamış, ağlatmamış. Eğer Kur'andan, imandan meded gelmeseydi; o gam, o keder, o hüzün ruhumu uçuracak gibi tesirat yapacaktı. Eskiden beri şâirler şiirlerinde, ahbablarıyla görüştükleri menzillerin mürur-u zamanla harabegâhlarına ağlamışlar. Bunun en firkatli levhasını da ben gözümle gördüm. İki yüz sene sonra gayet sevdiği dostların mahall-i ikametine uğrayan bir adamın hüznüyle; hem ruhum, hem kalbim gözüme yardım edip ağladılar. O vakit, gözümün önünde harabezara dönmüş yerlerin, gayet ma'mur ve şenlikli ve neş'eli ve sürurlu bir surette bulunduğu zaman, yirmi seneye yakın en tatlı bir hayatta tedris ile, kıymetdar talebelerimle geçirdiğim hayatımın o şirin safahatı, birer birer sinema levhaları gibi canlanıp görünerek, sonra vefat edip gider tarzında, hayali gözümün önünde epey zaman devam etti. O vakit ehl-i dünyanın haline çok taaccüb ettim. Nasıl kendilerini aldatıyorlar? Çünki o vaziyet, dünyanın tam fâni olduğunu ve insanlar da içinde misafir bulunduğunu bilbedahe gösterdi. Ehl-i hakikatın mütemadiyen, dünya gaddardır, mekkârdır, fenadır, aldanmayınız demeleri ne kadar doğru olduğunu gözümle gördüm. Hem insan nasıl cismiyle, hanesiyle alâkadardır; öyle de, kasabasıyla, memleketiyle belki dünyasıyla alâkadar olduğunu kendim de gördüm. Çünki ben vücudum itibariyle ihtiyarlık rikkatinden iki gözümle ağlarken, medresemin yalnız ihtiyarlığı değil, belki vefatından dolayı on gözle ağlamak istiyordum. Ve o şirin vatanımın yarı ölmesiyle yüz gözle ağlamaya ihtiyacım vardı. Rivayet-i hadîste vardır ki; her sabah bir melaike çağırıyor لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ yani "Ölmek için tevellüd

edip dünyaya gelirsiniz, harab olmak için binalar yapıyorsunuz." diyor.

İşte bu hakikatı, kulağımla değil gözümle işitiyordum. Evet o vaziyetim o vakit beni nasıl ağlattırmış; on senedir hayalim, o vaziyete uğradıkça yine ağlıyor. Evet binler sene yaşamış o ihtiyar kal'anın başındaki menzillerin harab olması ve onun altındaki şehrin sekiz sene zarfında sekiz yüz sene kadar ihtiyarlanması ve kal'a altındaki gayet hayatdar ve mecma-i ahbab olan medresemin vefatı, umum Osmanlı Devleti'nde bütün medreselerin vefatını gösteren cenazesinin manevî azametine işareten koca Van kal'asının yekpare taşı, ona bir mezar taşı olmuş. Âdeta o medresedeki sekiz sene evvel benimle beraber bulunan merhum talebelerim, kabirlerinde benimle beraber ağlıyorlar. Belki o kasabanın harabe duvarları, dağılmış taşları benimle beraber ağlıyorlar ve onları ağlıyor gibi gördüm. Ben o vakit anladım ki, vatanımdaki bu gurbete dayanamayacağım; ya ben de kabre onların yanına gitmeliyim veyahud dağda bir mağaraya çekilip ecelimi orada beklemeliyim diye düşündüm. Dedim: Madem dünyada böyle tahammül edilmez, sabır-şiken, mukavemetsûz, yandırıcı firkatler var. Elbette mevt, hayata racihtir. Hayatın bu ağır vaziyeti çekilir derdlerden değildir. O vakit cihat-ı sitte denilen altı cihete nazar gezdirdim, karanlıklı gördüm. O şiddet-i teessürden gelen gaflet bana dünyayı korkunç, boş, hâlî, başıma yıkılacak bir tarzda gösterdi. Ruhum ise, düşman vaziyetini alan hadsiz belalara karşı bir nokta-i istinad ararken ve ruhta ebede kadar uzanan hadsiz arzuları tatmin edecek bir nokta-i istimdad taharri ederken ve o hadsiz firak ve iftiraktan ve tahrib ve vefattan gelen hüzün ve gama karşı teselli beklerken, birden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ۞
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُحْيِى وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

âyetinin hakikatı tecelli etti. O rikkatli, firkatli, dehşetli, hüzünlü hayalden beni kurtardı, gözümü açtırdı.

Baktım ki, meyvedar ağaçların başlarındaki meyveleri tebessüm eder bir tarzda bana bakıyorlar; bize de dikkat et, yalnız harabezâra bakıp durma diyorlardı. Bu âyet-i kerimenin hakikatı böyle ihtar ediyordu ki: Van sahrasının sahifesinde misafir olan insanların eliyle yazılan ve şehir suretini alan sun'î bir mektubun, Rus istilâsı denilen dehşetli bir sel belasına düşüp silinmesi neden seni bu kadar müteessir ediyor? Asıl Mâlik-i Hakikî ve herşeyin sahibi ve Rabbi olan Nakkaş-ı Ezelî'ye bak ki; bu Van sahifesinde mektubatı, kemal-i şaşaa ile eski zamanda gördüğün vaziyeti yine devam edip yazılıyorlar.

--- sh:»(L:250) ↓ ----------
O yerler boş, harab, hâlî kalmış diye ağlamaların, Mâlik-i Hakikîsinden gaflet ve insanları misafir tasavvur etmemekten ve mâlik tevehhüm etmek yanlışından ileri geliyor. Fakat o yanlışlıktan ve o yakıcı vaziyetten bir hakikat kapısı açıldı. Ve o hakikatı tam kabul etmeye nefis hazırlandı. Evet nasılki bir demir ateşe sokulur; tâ yumuşasın, güzel ve menfaatdar bir şekil verilsin. Öyle de o hüzün-engiz halet ve o dehşetli vaziyet ateş oldu, nefsimi yumuşattı. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, mezkûr âyetin hakikatıyla, hakaik-i imaniyenin feyzini tam ona gösterdi, kabul ettirdi. Evet lillahilhamd şu âyetin hakikatı, iman feyziyle (Yirminci Mektub gibi risalelerde kat'î isbat ettiğimiz gibi) herkesin kuvvet-i imaniyesi nisbetinde inkişaf eden öyle bir nokta-i istinad ruha ve kalbe verdi ki, o vaziyetin dehşetinden yüz derece ziyade korkunç, zararlı musibetlere karşı gelebilir bir kuvveti, iman-ı billahtan verdi. Ve şöyle ihtar etti ki: Senin Hâlıkın olan şu memleketin Mâlik-i Hakikîsinin emrine herşey müsahhardır, herşeyin dizgini onun elindedir, ona intisabın yeter.

O Hâlıkıma dayanıp tanıdıktan sonra, düşman suretini alan bütün şeyler, düşmanlıklarını terkettiler; ağlattıran hazîn haller, beni neş'elendirmeye başladılar. Hem çok risalelerde kat'î bürhanlarla da isbat ettiğimiz gibi, o hadsiz arzulara karşı iman-ı bil'âhiretten gelen nur ile öyle bir nokta-i istimdad verdi ki; değil küçücük ve muvakkat, kısa, dünyevî ahbablara karşı arzu ve rabıtalarıma, belki ebed-ül âbâdda, âlem-i bekada, saadet-i ebediyede hadsiz uzun arzularıma kâfi gelebilir bir nokta-i istimdad verdi. Çünki bir cilve-i rahmetiyle, muvakkat bir misafirhanesi olan bu dünyanın bir menzili olan şu zeminin yüzünde, o misafirlerini bir iki saat sevindirmek için, bahar sofrasında hadd ü hesaba gelmez san'atlı, şirin nimetlerini, her baharda ihsan edip bir kahvaltı hükmünde o misafirlere yedirdikten sonra, mesken-i ebedîlerinde sekiz daimî Cennet'i hadsiz bir zamanda, hadsiz enva'-ı nimetiyle doldurup ibadına ihzar eden bir Rahmanurrahîm'in rahmetine iman ile istinad edip, intisabını bilen elbette öyle bir nokta-i istimdad bulur ki; en edna derecesi, hadsiz ebedî emellere meded verip idame eder. Hem o âyetin hakikatıyla, imanın ziyasından gelen nur öyle parlak bir surette tecelli etti ki; o zulümatlı olan cihat-ı sitteyi gündüz gibi aydınlattırdı. Çünki bu medresem ve bu şehirde talebe ve dostlarımın arkalarında kalıp ağlamak vaziyetini şöyle aydınlattırdı ki: Ahbabın gittikleri âlem karanlıklı değil, yalnız yerlerini değiştirdiler; yine görüşeceksiniz diye ihtar etti. Ağlamayı tamamen kestirdi. Ve dünyada onların yerine geçecek ve benzeyecek olanları bulacağımı ifham etti. Evet lillahilhamd hem vefat eden Van medresesini Isparta medresesiyle ihya edip, oradaki ahbabları dahi, daha çok, daha kıymetdar talebeler ve ahbablarla manen ihya etti. Hem bildirdi ki; dünya boş, hâlî olmadığını ve harab

olmuş bir memleket suretini yanlış tasavvur ettiğimi, belki Mâlik-i Hakikî hikmetinin iktizasıyla, sun'î insanların levhasını değiştiriyor, mektubunu tazelendiriyor. Bir ağacın bir kısım meyvelerini kopardıkça yerine yine başka meyvelerin geldiği gibi, nev-i beşerde bu zeval ve firak dahi bir teceddüddür, tazelenmektir. İman noktasında, ahbabsızlıktan gelen elîmane bir hüzün değil, belki başka güzel bir yerde görüşmek üzere ayrılmaktan gelen, lezizane bir hüzün veren bir tazelenmektir. Hem o dehşetli vaziyetten, kâinatın mevcudatının karanlıklı görünen yüzünü aydınlattı. Ben de o vakit o halete şükretmek istedim, arabî şu fıkra geldi; tam o hakikatı tasvir etti. Şöyle ki dedim:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نُورِ الْاِيمَانِ الْمُصَوِّرِ مَا يَتَوَهَّمُ اَجَانِبَ اَعْدَاءً اَمْوَاتًا
مُوَحِّشِينَ اَيْتَامًا بَاكِينَ اَوِدَّاءَ اِخْوَانًا اَحْيَاءً مُونِسِينَ
مُرَخَّصِينَ مَسْرُورِينَ ذَاكِرِينَ مُسَبِّحِينَ

Yani: "O şiddetli haletin tesirinden gelen gaflet ile, kâinatın mevcudatı bir kısmı düşman ve ecnebi (Haşiye) bir kısmı müdhiş cenazeler, diğer kısmı ise, kimsesizlikten ağlayan yetimler suretinde; gafil nefsime tevehhüm ile gösterilen bu korkunç levhayı, nur-u iman ile aynelyakîn gördüm ki: O ecnebi, düşman görünenler birer dost kardeştirler. Ve o müdhiş cenazeler ise; kısmen hayatdar ve ünsiyetkâr ve kısmen vazifeden terhis edilenlerdir. Ve o ağlayan yetimlerin vaveylâları ise zikir ve tesbihin zemzemeleri olduğunu nur-u iman ile gördüğümden, o hadsiz nimetlerin menbaı olan imanı bana veren Hâlık-ı Zülcelal'e hadsiz hamdediyorum. Ve bu dünyada, bu dünya kadar büyük hususî dünyamdaki bütün mevcudatı, hamd ve tesbihat-ı İlahiyede tasavvur ve niyetim ile istimal etmek bir hakkım olduğu nokta-i nazarından, bütün o mevcudatın her birisinin ve umumunun lisan-ı halleriyle beraber Elhamdülillahi alâ nur-il iman deriz" demektir. Hem o gafletkârane halet-i müdhişeden hiçe inen ezvak-ı hayat ve bütün bütün çekilip kuruyan emeller ve en dar bir daire içinde sıkışıp kalan belki mahvolan şahsıma ait nimetler, lezzetler birden (başka risalelerde kat'î bir surette isbat ettiğimiz gibi) nur-u iman ile kalbin etrafındaki o dar daireyi öyle genişlettirdi ki, kâinatı içine aldı ve o Horhor bahçesinde kurumuş ve lezzetini kaçırmış nimetler yerinde, dâr-ı dünya ve dâr-ı âhireti birer sofra-i nimet ve birer tabla-i rahmet şekline getirdi. Göz, kulak, kalb gibi, on değil, yüz cihazat-ı insaniyenin herbirini, gayet uzun bir el suretinde, her mü'minin derecesi nisbetinde o iki sofra-i Rahman'a uzatıp,

(Haşiye): Yani zelzele, fırtına, tufan, taun, ateş gibi.

her tarafından nimetleri toplayacak bir tarzda gösterdiğinden; hem bu ulvî hakikatı ifade, hem o hadsiz nimete şükür için o vakit böyle demiştim:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نُورِ الْاِيمَانِ الْمُصَوِّرِ لِلدَّارَيْنِ مَمْلُوئَتَيْنِ
مِنَ النِّعْمَةِ وَ الرَّحْمَةِ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ حَقًّا
يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا بِحَوَاسِّهِ الْكَثِيرَةِ الْمُنْكَشِفَةِ بِاِذْنِ خَالِقِهِ

Yani: "Dünya ve âhireti nimet ve rahmetle doldurmuş bir surette, hakikî mü'minlerin nur-u iman ve İslâmiyetle inkişaf ve inbisat etmiş bütün hassalarının elleriyle o iki muazzam sofradan istifadeyi temin eden ve gösteren nur-u iman nimetinin mukabiline, o imanı bana veren Hâlıkıma, bütün zerrat-ı vücudumla dünya ve âhiret dolusu hamd ve şükür, elimden gelse yaparım" demektir. Madem iman bu âlemde bu tesirat-ı azîmeyi yapar; elbette dâr-ı bekada öyle semerat ve füyuzatı olacak ki, bu dünyadaki akıl ile onlar ihata edilmez ve tarif edilmez.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık münasebetiyle pek çok dostların firak acılarını çeken ihtiyar ve ihtiyareler! Sizin en ihtiyarınız her ne kadar zahiren benden yaşlı ise de, manen ben onlardan daha ziyade ihtiyarlığımı tahmin ediyorum. Çünki fıtratımda rikkat-ı cinsiye ile acımak hissi ziyade bulunduğundan, kendi elemimden başka binler kardeşlerimin elemlerini de o şefkat sırrıyla çektiğimden, yüzler sene yaşamış gibi ihtiyarım. Ve siz ne kadar firak belasını çekmiş iseniz, benim kadar o belaya maruz kalmamışsınız. Çünki oğlum yoktur ki yalnız oğlumu düşüneyim. Bendeki fıtrî olan bu ziyade acımaklık ve şefkat, binler Müslüman evlâdlarının, hattâ masum hayvanların teellümlerine karşı dahi bir rikkat, bir elem, o sırr-ı şefkat ile hissediyordum. Hususî bir hanem yoktur ki fikrimi yalnız ona hasredeyim; belki bu memleket ile ve belki âlem-i İslâmın kıt'asıyla hanem gibi, hamiyet-i İslâmiye noktasında alâkadarım. Ve o iki büyük hanedeki dindaşlarımın elemleriyle müteellim ve firaklarıyla mahzun oluyorum!..

İşte bütün ihtiyarlığımdan ve firak belalarından gelen teessüratıma, bana nur-u iman tam kâfi geldi; kırılmaz bir rica, kopmaz bir ümid, sönmez bir ziya, bitmez bir teselli verdi. Elbette sizlere ihtiyarlıktan gelen karanlık ve gaflet ve teessürat ve teellümata; iman kâfi ve vâfidir. Asıl en karanlıklı ve en nursuz ve tesellisiz ihtiyarlık ve en elîm ve müdhiş firak, ehl-i dalaletin ve ehl-i sefahetin ihtiyarlıklarıdır ve firaklarıdır. O rica ve ziya ve teselli veren imanı zevketmek ve tesiratını hissetmek için, ihtiyarlığa lâyık ve İslâmiyete muvafık ubudiyetkârane bir tavr-ı şuurdarane takınmakla olur. Yoksa gençlere benzemeye çalışmak ve onların

--- sh:»(L:253) ↓ ----------
sarhoşça gafletlerine başını sokup ihtiyarlığını unutmakla değildir.

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ

-ev kema kal- mealindeki hadîsi düşününüz. Yani: "Gençlerinizin en iyisi, temkinde ve sefahetlerden çekilmekte ihtiyarlara benzeyenlerdir. Ve ihtiyarlarınızın en fenası, sefahette ve başını gaflete sokmakta gençlere benzeyenlerdir."

Ey kardeşlerim ihtiyarlar ve hemşire ihtiyareler! Hadîs-i şerifte vardır ki: "Altmış yetmiş yaşlarında ihtiyar bir mü'min, dergâh-ı İlahiyeye elini kaldırıp dua ederken, rahmet-i İlahiye onun elini boş döndürmeye hicab ediyor." Madem rahmet size karşı böyle hürmet ediyor.. siz de rahmetin bu hürmetini ubudiyetinizle ihtiram ediniz.

ONDÖRDÜNCÜ RİCA: Dördüncü Şua olan Âyet-i Nuriye-i Hasbiye'nin başının hülâsası diyor ki: Bir zaman ehl-i dünya beni herşeyden tecrid ettiklerinden, beş çeşit gurbetlere düşmüştüm. Sıkıntıdan gelen bir gaflet ile, Risale-i Nur'un teselli verici ve meded edici nurlarına bakmayarak, doğrudan doğruya kalbime baktım ve ruhumu aradım. Gördüm ki; gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şedid bir muhabbet-i vücud ve büyük bir iştiyak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr, bende hükmediyordu. Halbuki müdhiş bir fena, o bekayı söndürüyor. O haletimde, yanık bir şâirin dediği gibi dedim:

"Dil bekası, Hak fenası istedi mülk-ü tenim
Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber."
Me'yusane başımı eğdim; birden

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

imdadıma geldi, "Beni dikkatle oku!" dedi. Ben de günde beşyüz defa okudum. Okudukça, yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn ile çok kıymetdar envârından dokuz mertebe-i hasbiye bana inkişaf etti.

Birinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Bendeki aşk-ı beka; bendeki bekaya değil, belki sebebsiz ve bizzât mahbub olan kemal-i mutlak sahibi, Zât-ı Zülkemal'in ve Zülcelal'in bir isminin cilvesinin mahiyetimde bir gölgesi bulunduğundan, fıtratımda o Kâmil-i Mutlak'ın varlığına ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fıtriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapışmış, âyinenin bekasına âşık olmuştu,

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

geldi, perdeyi kaldırdı.

--- sh:»(L:254) ↓ ----------
Gördüm ve hissettim ve hakkalyakîn zevkettim ki; bekamın lezzeti ve saadeti, aynen ve daha mükemmel bir tarzda Bâki-i Zülkemal'in bekasına ve benim Rabbim ve İlahım olduğuna, tasdik ve imanımda ve iz'anımda vardır. Bunun edillesi, zevil-ehsası hayrette bırakacak gayet derin ve dakik oniki hemhemler ve şuur-u imanlar ile Risale-i Hasbiye'de beyan edilmiştir.

İkinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Fıtratımdaki hadsiz aczimle beraber, ihtiyarlık ve gurbet ve kimsesizlik ve tecridim içinde; ehl-i dünya desiseleriyle, casuslarıyla bana hücum ettikleri hengâmda kalbime dedim: "Elleri bağlı, zaîf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinad yok mu?" diye

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

âyetine müracaat ettim. Bana o âyet bildirdi ki; intisab-ı imanî vesikasıyla Kadîr-i Mutlak öyle bir Sultan'a intisab edersin ki; zemin yüzünde her baharda dörtyüzbin milletten mürekkeb nebatat ve hayvanat ordularının bütün cihazatlarını kemal-i intizam ile vermekle beraber, başta insan olarak, hayvanatın muazzam ordusunun bütün erzaklarını, değil medenî insanların son zamanlarda keşfettikleri et ve şeker ve sair taamların hülâsaları gibi, belki yüz derece o medenî hülâsalardan daha mükemmel ve bütün taamların her nev'inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hülâsalara koyup; ve o hülâsaları dahi, onların pişirmelerine ve inbisatlarına dair kaderî tarifeler içinde sarıp, muhafaza için küçük sandukçalara koyup, tevdi' eder. O sandukçaların icadı, "Kün" emrinde bulunan "kâf-nun" fabrikasından o kadar çabuk ve kolay ve çoklukla olur ki; Kur'an der: "Hâlık emreder, meydana gelir." Madem sen, intisab-ı imanî tezkeresiyle böyle bir nokta-i istinad bulabildiğinden, hadsiz bir kuvvete ve kudrete dayanabilirsin. Ben de âyetten bu dersimi aldıkça öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldum ki; değil şimdiki düşmanlarıma, belki dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissederek, bütün ruhumla beraber

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

dedim.

Üçüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ben o gurbetler ve hastalıklar ve mazlumiyetlerin tazyikiyle dünyadan alâkamı kesilmiş bularak, ebedî bir dünyada ve bâki bir memlekette daimî bir saadete namzed olduğumu iman telkin ettiği hengâmda; tahassür akıtan

--- sh:»(L:255) ↓ ----------
"of! of!"dan vazgeçip, beşaşet izhar eden "oh! oh!" dedim. Fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak ve ancak bütün mahlukatının bütün harekâtlarını ve sekenatlarını ve ahval ve a'mallerini, kavlen ve fiilen bilen ve kaydeden ve bu küçücük ve âciz-i mutlak nev'-i insanı kendine dost ve muhatab eden ve bütün mahlukat üstünde bir makam veren bir Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudretiyle ve insana nihayetsiz inayet ve ehemmiyet vermesiyle olabilir, diye düşünürken bu iki noktada, yani böyle bir kudretin faaliyeti ve zahiren bu ehemmiyetsiz insanın hakikatlı ehemmiyeti hakkında imanın inkişafını ve kalbin itminanını veren bir izah istedim. Yine o âyete müracaat ettim. Dedi ki: "حَسْبُنَا daki نَا ya dikkat edip, senin ile beraber lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile حَسْبُنَا yı kimler söylüyorlar, dinle!" emretti. Birden baktım ki, hadsiz kuşlar ve kuşçuklar olan sinekler ve hesabsız hayvanlar ve nihayetsiz nebatlar ve gayetsiz ağaçlar dahi benim gibi lisan-ı hal ile حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ manasını yâdediyorlar ve herkesin yâdına getiriyorlar ki; bütün şerait-i hayatiyelerini tekeffül eden öyle bir vekilleri var ki, birbirine benzeyen ve maddeleri bir olan yumurtalar ve birbirinin misli gibi katreler ve birbirinin aynı gibi habbeler ve birbirine müşabih çekirdeklerden kuşların yüzbin çeşitlerini, hayvanların yüzbin tarzlarını, nebatatın yüzbin nev'ini ve ağaçların yüzbin sınıfını yanlışsız, noksansız, iltibassız, süslü, mizanlı, intizamlı, birbirinden ayrı farikalı bir surette gözümüz önünde, hususan her baharda gayet çok, gayet kolay, gayet geniş bir dairede, gayet çoklukla halkeder, yapar bir kudretin azamet ve haşmeti içinde beraberlik ve benzeyişlik ve birbiri içinde ve bir tarzda yapılmalarıyla vahdetini ve ehadiyetini bize gösterir ve böyle hadsiz mu'cizatı ibraz eden bir fiil-i rububiyete, bir tasarruf-u Hallakıyete müdahale ve iştirak mümkün olmadığını bildirir diye anladım. Her mü'min gibi benim hüviyet-i şahsiyemi ve mahiyet-i insaniyemi anlamak isteyenler ve benim gibi olmak arzu edenler حَسْبُنَا daki نَا cem'iyetinde bulunan enenin, yani nefsimin tefsirine baksınlar. Ehemmiyetsiz, hakir ve fakir görünen vücudum -her mü'minin vücudu gibi- ne imiş, hayat ne imiş, insaniyet ne imiş, İslâmiyet ne imiş, iman-ı tahkikî ne imiş, marifetullah ne imiş, muhabbet nasıl olacakmış? Anlasınlar, dersini alsınlar!..

--- sh:»(L:256) ↓ ----------

Dördüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Bir vakit ihtiyarlık, gurbet, hastalık, mağlubiyet gibi vücudumu sarsan ârızalar, bir gaflet zamanıma rastgelip şiddetle alâkadar ve meftun olduğum vücudumu, belki mahlukatın vücudlarını "ademe gidiyor" diye elîm bir endişe verirken, yine bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: "Manama dikkat et ve iman dûrbîniyle bak!" Ben de baktım ve iman gözüyle gördüm ki: Bu zerrecik vücudum, her mü'minin vücudu gibi hadsiz bir vücudun âyinesi ve nihayetsiz bir inbisat ile hadsiz vücudları kazanmasına bir vesile ve kendinden daha kıymetdar bâki, müteaddid vücudları meyve veren bir kelime-i hikmet bulunduğunu ve mensubiyet cihetiyle bir an yaşaması, ebedî bir vücud kadar kıymetdar olduğunu ilmelyakîn ile bildim. Çünki şuur-u iman ile bu vücudum Vâcib-ül Vücud'un eseri ve san'atı ve cilvesi olduğunu anlamakla, vahşi evhamdan ve hadsiz firaklardan ve hadsiz müfarakat ve firakların elemlerinden kurtulup; mevcudata, hususan zîhayatlara taalluk eden ef'al ve esma-i İlahiye adedince uhuvvet rabıtalarıyla münasebet peyda eylediğim bütün sevdiğim mevcudata muvakkat bir firak içinde daimî bir visal var olduğunu bildim. İşte iman ile ve imandaki intisab ile, her mü'min gibi, bu vücudum dahi hadsiz vücudların firaksız envârını kazanır; kendi gitse de onlar arkada kaldığından kendisi kalmış gibi memnun olur.

Hülâsa: Ölüm firak değil, visaldir, tebdil-i mekândır, bâki bir meyveyi sünbül vermektir.

Beşinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Yine bir vakit hayatım çok ağır şerait ile sarsıldı ve nazar-ı dikkatimi ömre ve hayata çevirdi. Gördüm ki: Ömrüm koşarak gidiyor, âhirete yakınlaşmış. Hayatım dahi tazyikat altında sönmeye yüz tutmuş. Halbuki Hayy ismine dair risalede izah edilen hayatın mühim vazifeleri ve büyük meziyetleri ve kıymetdar faideleri böyle çabuk sönmeye değil, belki uzun yaşamağa lâyıktır, diye müteellimane düşündüm. Yine üstadım olan حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ âyetine müracaat ettim. Dedi: "Sana hayatı veren Hayy-ı Kayyum'a göre hayata bak!" Ben de baktım, gördüm ki: Hayatımın bana bakması bir ise, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a bakması yüzdür; ve bana ait neticesi bir ise, Hâlıkıma ait bindir. Şu halde marzî-i İlahî dairesinde bir an yaşaması kâfidir, uzun zaman istemez.

Bu hakikat dört mes'ele ile beyan ediliyor. Ölü olmayanlar veyahud diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatını ve hakikî hukukunu o dört mes'ele içinde arasınlar, bulsunlar ve dirilsinler!..

--- sh:»(L:257) ↓ ----------

Hülâsası şudur ki: Hayat, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça, beka bulur hem bâki meyveler verir, hem öyle yükseklenir ki, sermediyet cilvesini alır, daha ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmaz.

Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Müfarakat-ı umumiye hengâmında olan harab-ı dünyadan haber veren âhirzaman hâdisatı içinde müfarakat-ı hususiyemi ihtar eden ihtiyarlık ve âhir ömrümde bir hassasiyet-i fevkalâde ile fıtratımdaki cemalperestlik ve güzellik sevdası ve kemalâta meftuniyet hisleri inkişaf ettikleri bir zamanda, daimî tahribatçı olan zeval ve fena ve mütemadi tefrik edici olan mevt ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlukatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu; fevkalâde bir şuur ve teessür ile gördüm. Fıtratımdaki aşk-ı mecazî, bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda bir medar-ı teselli bulmak için yine bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: "Beni oku ve dikkatle manama bak!" Ben de Sure-i Nur'daki اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ilâ âhir... âyetinin rasathanesine girip imanın dûrbîniyle bu Âyet-i Hasbiye'nin en uzak tabakalarına ve şuur-u imanî hurdebîni ile en ince esrarına baktım, gördüm: Nasılki âyineler, şişeler, şeffaf şeyler, hattâ kabarcıklar; Güneş ziyasının gizli ve çeşit çeşit cemalini ve o ziyanın elvan-ı seb'a denilen yedi renginin mütenevvi güzelliklerini gösteriyorlar ve teceddüd ve teharrükleriyle ve ayrı ayrı kabiliyetleriyle ve inkisaratlarıyla o cemal ve o güzellikleri tazeleştiriyorlar ve inkisaratlarıyla Güneş'in ve ziyasının ve elvan-ı seb'asının gizli güzelliklerini güzel izhar ediyorlar. Aynen öyle de: Şems-i Ezel ve Ebed olan Cemil-i Zülcelal'in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel esma-i hüsnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık edip cilvelerinin tazelenmesi için bu güzel masnu'lar, bu tatlı mahluklar, bu cemalli mevcudat, hiç durmayarak gelip gidiyorlar; kendilerinde görünen güzellikler ve cemaller, kendilerinin malı olmadığını, belki tezahür etmek isteyen sermedî ve mukaddes bir cemalin ve daimî tecelli eden ve görünmek isteyen mücerred ve münezzeh bir hüsnün işaretleri ve alâmetleri ve lem'aları ve cilveleri olduğunun pek çok kuvvetli delilleri Risale-i Nur'da tafsilen izah edilmiş. Burada o bürhanlardan üç tanesi, kısaca gayet makul bir surette zikredilmiştir, diye beyana başlar. Bu risaleyi gören herbir zevk-i selim ashabı hayrette kalmakla beraber kendilerinin istifadelerinden başka, gayrilerinin de istifadelerine çalışmayı lâzım buluyorlar. Hususan ikinci bürhanda beş nokta beyan ediliyor. Aklı çürük, kalbi bozuk olmayan, her halde takdir ve tahsin ve

--- sh:»(L:258) ↓ ----------
tasvib ile "Mâşâallah Fetebârekâllah" diyecek; fakir, hakir görülen vücudunu teâli ettirecek.. hârika bir mu'cize olduğunu derk ve tasdik edecek.

ONBEŞİNCİ RİCA: (Haşiye) Bir zaman Emirdağı'nda ikamete memur ve tek başıma menzilde âdeta bir haps-i münferid ve bana çok ağır gelen tarassudlar ve tahakkümler ile bana işkence vermelerinden hayattan usandım, hapisten çıktığıma teessüf ettim. Ruh u canımla Denizli Hapsi'ni arzuladım ve kabre girmeyi istedim. Ve "hapis ve kabir, bu tarz-ı hayata müreccahtır" diye ya hapse veya kabre girmeye karar verirken, inayet-i İlahiye imdada yetişti; kalemleri teksir makinesi olan Medreset-üz Zehra şakirdlerinin ellerine, yeni çıkan teksir makinesini verdi. Birden Nur'un kıymetdar mecmualarından her tanesi, bir kalem ile beş yüz nüsha meydana geldi. Fütuhata başlamaları, o sıkıntılı hayatı bana sevdirdi, "Hadsiz şükür olsun" dedirtti. Bir miktar sonra Risale-i Nur'un gizli düşmanları fütuhat-ı Nuriyeyi çekemediler. Hükûmeti aleyhimize sevkettiler. Yine hayat bana ağır gelmeye başladı. Birden inayet-i Rabbaniye tecelli etti. En ziyade Nurlara muhtaç olan alâkadar memurlar, vazifeleri itibariyle müsadere edilen Nur Risalelerini kemal-i merak ve dikkatle mütalaa ettiler. Fakat Nurlar onların kalblerini kendine tarafdar eyledi. Tenkid yerinde takdire başlamalarıyla, Nur Dershanesi çok genişlendi; maddî zararımızdan yüz derece ziyade menfaat verdi, sıkıntılı telaşlarımızı hiçe indirdi. Sonra gizli düşman münafıklar, hükûmetin nazar-ı dikkatini benim şahsıma çevirdiler. Eski siyasî hayatımı hatırlattırdılar. Hem adliyeyi, hem maarif dairesini, hem zabıtayı, hem dâhiliye vekaletini evhamlandırdılar. Partilerin cereyanları ve komünistlerin perdesinde anarşistlerin tahrikatıyla o evham genişlendi. Bizi tazyik ve tevkif ve ellerine geçen risaleleri müsadereye başladılar. Nur şakirdlerinin faaliyetine tevakkuf geldi. Benim şahsımı çürütmek fikriyle, bir kısım resmî memurlar, hiç kimsenin inanmayacağı isnadlarda bulundular. Pek acib iftiraları işaaya çalıştılar. Fakat kimseyi inandıramadılar. Sonra pek âdi bahanelerle, zemheririn en şiddetli soğuk günlerinde beni tevkif ederek, büyük ve gayet soğuk ve iki gün sobasız bir koğuşta tecrid-i mutlak içinde hapsettiler. Ben küçük odamda günde kaç defa soba yakar ve daima mangalımda ateş varken, za'fiyet ve hastalığımdan zor dayanabilirdim. Şimdi, bu vaziyette hem soğuktan bir sıtma, hem dehşetli bir sıkıntı ve hiddet içinde

(Haşiye): Nur'un te'lif zamanı üç sene evvel bitmiş olmasından, bu Onbeşinci Rica, ileride bir Nurcu tarafından İhtiyarlar Lem'asının tekmiline -te'lifine- me'haz olmak üzere yazıldı.

çırpınırken, bir inayet-i İlahiye ile bir hakikat kalbimde inkişaf etti. Manen: "Sen hapse Medrese-i Yusufiye namı vermişsin; hem Denizli'de sıkıntınızdan bin derece ziyade hem ferah, hem manevî kâr, hem oradaki mahpusların Nurlardan istifadeleri, hem büyük dairelerde Nurların fütuhatı gibi neticeler, size şekva yerinde binler şükrettirdi, herbir saat hapsinizi ve sıkıntınızı, on saat ibadet hükmüne getirdi; o fâni saatleri bâkileştirdi. İnşâallah bu Üçüncü Medrese-i Yusufiyedeki musibetzedelerin Nurlardan istifadeleri ve teselli bulmaları, senin bu soğuk ve ağır sıkıntını hararetlendirip, sevinçlere çevirecek ve hiddet ettiğin adamlar eğer aldanmışlarsa bilmeyerek sana zulmediyorlar. Onlar hiddete lâyık değiller. Eğer bilerek ve garazla ve dalalet hesabına seni incitiyorlar ve işkence yapıyorlarsa, onlar pek yakın bir zamanda, ölümün i'dam-ı ebedîsiyle kabrin haps-i münferidine girip, daimî sıkıntılı azab çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevab, hem fâni saatlerini bâkileştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlas ile yapmasını kazanıyorsun!" diye ruhuma ihtar edildi. Ben de bütün kuvvetimle "Elhamdülillah" dedim. İnsaniyet damarıyla o zalimlere acıdım. "Ya Rabbi! Onları ıslah eyle!" diye dua ettim.

Bu yeni hâdisede, ifademde Dâhiliye Vekaletine yazdığım gibi, on vecihle kanunsuz olduğu ve kanun namına kanunsuzluk eden o zalimler -asıl suçlu onlar olması gibi- öyle bahaneleri aradılar; işitenleri güldürecek ve hakperestleri ağlattıracak iftiraları ve uydurmalarıyla ehl-i insafa gösterdiler ki; Risale-i Nur'a ve şakirdlerine ilişmeye, kanun ve hak cihetinde imkân bulamıyorlar, divaneliğe sapıyorlar.

Ezcümle: Bir ay bizi tecessüs eden memurlar, birşey bahane bulamadıklarından bir pusla yazıp ki: "Said'in hizmetkârı bir dükkândan rakı almış, ona götürmüş." O puslayı imza ettirmek için hiç kimseyi bulamayıp, sonra yabanî ve sarhoş bir adamı yakalamışlar, tehdidkârane "Gel bunu imza et!" demişler. O da demiş: "Tövbeler tövbesi olsun, bu acib yalanı kim imza edebilir?" Onları, puslayı yırtmağa mecbur etmiş.

İkinci bir nümune: Bilmediğim ve şimdi dahi tanımadığım bir zât, atını beni gezdirmek için vermiş, ben de rahatsızlığım için teneffüs kasdı ile, ekser günlerde, yazda bir-iki saat gezerdim. O at ve araba sahibine elli liralık kitab vermeye söz vermiştim. Tâ, kaidem bozulmasın ve minnet altına girmeyeyim. Acaba bu işde hiç bir zarar ihtimali var mı? Halbuki "O at kimindir?" diye, elli defa bizlerden hem vali, hem adliyeciler, hem zabıta ve polisler sordular. Güya büyük bir hâdise-i siyasiye ve asayişe temas eden bir vakıadır. Hattâ bu manasız soruşların kesilmesi için, iki zât hamiyeten biri "At benimdir" diğeri "Araba benimdir" dedikleri için ikisini de benimle beraber tevkif ettiler. Bu nümunelere

kıyasen, çok çocuk oyuncaklarına seyirci olup gülerek ağladık ve anladık ki: Risale-i Nur'a ve şakirdlerine ilişenler, maskara olurlar.

O nümunelerden latif bir muhavere: Benim tevkif kâğıdımda sebeb, emniyeti ihlâl suçu yazıldığından, ben daha o puslayı görmeden müddeiumuma dedim: "Seni geçen gece gıybet ettim." Emniyet müdürü hesabına beni konuşturan bir polise: "Eğer bin müddeiumumî ve bin emniyet müdürü kadar bu memlekette emniyet-i umumiyeye hizmet etmemiş isem -üç defa- Allah beni kahretsin" dedim.

Sonra bu sırada, bu soğukta, en ziyade istirahata ve üşümemeğe ve dünyayı düşünmemeğe muhtaç olduğum bir hengâmda, garazı ve kasdı ihsas eder bir tarzda, beni bu tahammülün fevkinde bu tehcir ve tecrid ve tevkif ve tazyike sevkedenlere, fevkalâde iğbirar ve kızmak geldi. Bir inayet imdada yetişti. Manen kalbe ihtar edildi ki: "İnsanların sana ettikleri ayn-ı zulümlerinde, ayn-ı adalet olan kader-i İlahînin büyük bir hissesi var ve bu hapiste yiyecek rızkın var. O rızkın seni buraya çağırdı. Ona karşı rıza ve teslim ile mukabele lâzım. Hikmet ve rahmet-i Rabbaniyenin dahi büyük bir hissesi var ki, bu hapistekileri nurlandırmak ve teselli vermek ve size sevab kazandırmaktır. Bu hisseye karşı, sabır içinde binler şükretmek lâzımdır. Hem senin nefsinin bilmediğin kusurlarıyla onda bir hissesi var. O hisseye karşı istiğfar ve tövbe ile, nefsine "Bu tokata müstehak oldun" demelisin. Hem gizli düşmanların desiseleriyle bazı safdil ve vehham memurları iğfal ile o zulme sevketmek cihetiyle, onların da bir hissesi var. Ona karşı Risale-i Nur'un o münafıklara vurduğu dehşetli manevî tokatlar, senin intikamını tamamen onlardan almış. O, onlara yeter. En son hisse, bilfiil vasıta olan resmî memurlardır. Bu hisseye karşı, onların Nurlara tenkid niyetiyle bakmalarında, ister istemez şübhesiz iman cihetinde istifadelerinin hatırı için

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

düsturuyla; onları afvetmek, bir ulüvvücenablıktır." Ben de bu hakikatlı ihtardan kemal-i ferah ve şükür ile, bu yeni Medrese-i Yusufiyede durmağa, hattâ aleyhimde olanlara yardım etmek için kendime mûcib-i ceza zararsız bir suç yapmağa karar verdim. Hem benim gibi yetmişbeş yaşında ve alâkasız ve dünyada sevdiği dostlarından, yetmişten ancak hayatta beşi kalmış ve onun vazife-i nuriyesini görecek yetmiş bin nur nüshaları bâki kalıp serbest geziyorlar. Ve bir dile bedel, binler dil ile hizmet-i imaniyeyi yapacak kardeşleri, vârisleri bulunan benim gibi bir adama kabir, bu hapisten yüz derece ziyade hayırlıdır. Ve bu hapis dahi, haricinde hürriyetsiz tahakkümler altındaki serbestiyetten yüz derece daha rahat, daha faidelidir.

--- sh:»(L:261) ↓ ----------
Çünki haricinde, tek başıyla yüzer alâkadar memurların tahakkümlerini çekmeğe mukabil, hapiste yüzer mahpuslarla beraber yalnız müdür ve başgardiyan gibi bir-iki zâtın, maslahata binaen hafif tahakkümlerini çekmeğe mecbur olur. Ona mukabil, hapiste çok dostlardan kardeşane taltifler, teselliler görür. Hem İslâmiyet şefkati ve insaniyet fıtratı, bu vaziyette ihtiyarlara merhamete gelmesi, hapis zahmetini rahmete çeviriyor diye, hapse razı oldum.

Bu üçüncü mahkemeye geldiğim sırada za'fiyet ve ihtiyarlık ve rahatsızlıktan ayakta durmağa sıkıldığımdan, mahkeme kapısının haricinde bir iskemlede oturdum. Birden bir hâkim geldi, hiddet etti, "Neden ayakta beklemiyor?" ihanetkârane dedi. Ben de ihtiyarlık cihetinden, bu merhametsizliğe kızdım. Birden baktım; pek çok müslümanlar, kemal-i şefkat ve uhuvvetle merhametkârane bakıp etrafımızda toplanmışlar, dağıtılmıyorlar. Birden "iki hakikat" ihtar edildi:

Birincisi: Benim ve Nurların gizli düşmanlarımız, benim istemediğim halde hakkımdaki teveccüh-ü âmmeyi kırmak ile Nur'un fütuhatına sed çekilir diye, bazı safdil resmî memurları kandırıp, şahsımı millet nazarında çürütmek fikriyle, ihanetkârane böyle muameleye sevketmişler. Buna karşı inayet-i İlahiye, Nurların iman hizmetine mukabil, bir ikram olarak, o bir tek adamın ihanetine bedel, bu yüz adama bak! Hizmetinizi takdir ile şefkatkârane acıyarak alâkadarane sizi istikbal ve teşyi' ediyorlar. Hattâ ikinci gün, ben müstantık dairesinde müddeiumumun suallerine cevab verirken, hükûmet avlusunda mahkeme pencerelerine karşı bin kadar ahali kemal-i alâka ile toplanıp lisan-ı hal ile "Bunları sıkmayınız!" dediklerini, vaziyetleriyle ifade ediyorlar gibi göründüler. Polisler onları dağıtamıyordular. Kalbime ihtar edildi ki: Bu ahali, bu tehlikeli asırda tam bir teselli ve söndürülmez bir nur ve kuvvetli bir iman ve saadet-i bâkiyeye bir doğru müjde istiyorlar ve fıtraten arıyorlar ve Nur Risalelerinde aradıkları bulunuyor diye işitmişler ki, benim ehemmiyetsiz şahsıma, imana bir parça hizmetkârlığım için haddimden çok ziyade iltifat gösteriyorlar.

İkinci hakikat: Emniyeti ihlâl vehmiyle bize ihanet etmek ve teveccüh-ü âmmeyi kırmak kasdıyla tahkirkârane aldanmış mahdud adamların bed muamelelerine mukabil, hadsiz ehl-i hakikatın ve nesl-i âtinin takdirkârane alkışlamaları var, diye ihtar edildi. Evet komünist perdesi altında anarşistliğin, emniyet-i umumiyeyi bozmağa dehşetli çalışmasına karşı, Risale-i Nur ve şakirdleri iman-ı tahkikî kuvvetiyle bu vatanın her tarafında o müdhiş ifsadı durduruyor ve kırıyor. Emniyeti ve asayişi temine çalışıyor ki, pek çok bir kesrette ve memleketin

her tarafında bulunan Nur talebelerinden, bu yirmi senede alâkadar üç-dört mahkeme ve on vilayetin zabıtaları, emniyeti ihlâle dair bir vukuatlarını bulmamış ve kaydetmemiş. Ve üç vilayetin insaflı bir kısım zabıtaları demişler: "Nur talebeleri manevî bir zabıtadır. Asayişi muhafazada bize yardım ediyorlar. İman-ı tahkikî ile; Nur'u okuyan her adamın kafasında bir yasakçıyı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar." Bunun bir nümunesi Denizli Hapishanesidir. Oraya Nurlar ve o mahpuslar için yazılan Meyve Risalesi girmesiyle, üç dört ay zarfında ikiyüzden ziyade o mahpuslar öyle fevkalâde itaatli, dindarane bir salah-ı hal aldılar ki; üç dört adamı öldüren bir adam, tahta bitlerini öldürmekten çekiniyordu. Tam merhametli, zararsız, vatana nâfi' bir uzuv olmaya başladı. Hattâ resmî memurlar, bu hale hayretle ve takdirle bakıyordular. Hem daha hüküm almadan bir kısım gençler dediler: "Nurcular hapiste kalsalar, biz kendimizi mahkûm ettireceğiz ve ceza almaya çalışacağız; tâ onlardan ders alıp onlar gibi olacağız. Onların dersiyle kendimizi ıslah edeceğiz." İşte bu mahiyette bulunan Nur talebelerini, emniyeti ihlâl ile ittiham edenler, herhalde ve gayet fena bir surette aldanmış veya aldatılmış veya bilerek veya bilmeyerek anarşistlik hesabına hükûmeti iğfal edip bizleri eziyetlerle ezmeye çalışıyorlar. Biz bunlara karşı deriz: Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapanmıyor ve dünya misafirhanesinde yolcular gayet sür'at ve telaşla kafile kafile arkasında, toprak arkasına girip kayboluyorlar; elbette pek yakında birbirimizden ayrılacağız. Siz zulmünüzün cezasını dehşetli bir surette göreceksiniz. Hiç olmazsa mazlum ehl-i iman hakkında terhis tezkeresi olan ölümün, i'dam-ı ebedî dar ağacına çıkacaksınız. Sizin dünyada tevehhüm-ü ebediyetle aldığınız fâni zevkler, bâki ve elîm elemlere dönecek.

Maatteessüf gizli münafık düşmanlarımız, bu dindar milletin yüzer milyon veli makamında olan şehidlerinin, kahraman gazilerinin kanıyla ve kılıncıyla kazanılan ve muhafaza edilen hakikat-ı İslâmiyete bazan "tarîkat" namını takıp ve o güneşin tek bir şuaı olan tarîkat meşrebini, o güneşin aynı gösterip, hükûmetin bazı dikkatsiz memurlarını aldatıp, hakikat-ı Kur'aniyeye ve hakaik-i imaniyeye tesirli bir surette çalışan Nur talebelerine "tarîkatçı" ve "siyasî cem'iyetçi" namını vererek aleyhimize sevketmek istiyorlar. Biz hem onlara, hem onları aleyhimizde dinleyenlere, Denizli mahkeme-i âdilesinde dediğimiz gibi deriz:

"Yüzer milyon başların feda oldukları bir kudsî hakikata, başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-ı Kur'aniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyesinden vazgeçmeyecekler inşâallah!"

--- sh:»(L:263) ↓ ----------

İşte ihtiyarlığımın sergüzeştliğinden gelen ağrılara ve me'yusiyetlere, imandan ve Kur'andan imdada yetişen kudsî teselliler ile bu ihtiyarlığımın en sıkıntılı bir senesini, gençliğimin en ferahlı on senesine değiştirmem. Hususan hapiste farz namazını kılan ve tövbe edenin herbir saati, on saat ibadet hükmüne geçmesiyle ve hastalıkta ve mazlumiyette dahi herbir fâni gün, sevab cihetinde on gün bâki bir ömrü kazandırmasıyla, benim gibi kabir kapısında nöbetini bekleyen bir adama ne kadar medar-ı şükrandır, o manevî ihtardan bildim. "Hadsiz şükür Rabbime" dedim; ihtiyarlığıma sevindim ve hapsime razı oldum. Çünki ömür durmuyor, çabuk gidiyor. Lezzetle, ferahla gitse, lezzetin zevali elem olmasından, hem teessüf, hem şükürsüzlükle, gafletle, bazı günahları yerinde bırakır, fâni olur gider. Eğer hapis ve zahmetli gitse, zeval-i elem bir manevî lezzet olmasından, hem bir nevi ibadet sayıldığından, bir cihette bâki kalır ve hayırlı meyveleriyle bâki bir ömrü kazandırır. Geçmiş günahlara ve hapse sebebiyet veren hatalara keffaret olur, onları temizler. Bu nokta-i nazardan, mahpuslardan farzı kılanlar, sabır içinde şükür etmelidirler.

ONALTINCI RİCA: Bir zaman ihtiyarlık vaktinde, Eskişehir hapsinden -bir sene cezayı çekip- çıktım. Beni Kastamonu'ya nefyettiler. Polis karakolunda iki-üç ay misafir ettiler. Benim gibi sadık dostlarıyla görüşmekten sıkılan bir münzevi ve kıyafetinin tebdiline tahammül etmeyen bir adam, böyle yerlerde ne kadar azab çeker anlaşılır. İşte ben bu me'yusiyette iken, birden inayet-i İlahiye ihtiyarlığımın imdadına geldi. O karakoldaki komiser, polislerle beraber sadık dost hükmüne geçtiler. Hiçbir vakit şapkayı başıma koymayı ihtar etmedikleri gibi; benim hizmetçilerim misillü, istediğim zaman beni şehrin etrafında gezdiriyordular. Sonra o karakolun karşısında Kastamonu'nun Medrese-i Nuriyesine girdim, Nurların te'lifine başladım. Feyzi, Emin, Hilmi, Sadık, Nazif, Salahaddin gibi Nur'un kahraman şakirdleri, Nurların neşri, teksiri için o medreseye devam ettiler. Gençlikte eski talebelerimle geçirdiğim kıymetdar müzakere-i ilmiyeyi daha parlak bir surette gösterdiler. Sonra gizli düşmanlarımız bazı memurları ve bir kısım enaniyetli hocalar ve şeyhleri aleyhimize evhamlandırdılar. Bizi, Denizli Hapsine beş altı vilayetlerden gelen Nur talebelerini, o Medrese-i Yusufiyede toplanmağa vesile oldular. Bu Onaltıncı Rica'nın tafsilâtı, Kastamonu'dan gönderip Lâhika'ya geçen ve Denizli Hapsinde oradaki kardeşlerime gizli gönderdiğim küçük mektublar ve mahkemesindeki Müdafaa Risalesi'dir ki; bu ricanın hakikatını parlak gösteriyorlar. Tafsilâtını lâhikaya, müdafaama havale edip, gayet kısa işaret edeceğiz.

Ben mahrem ve mühim mecmuaları, hususan Süfyan'a ve Nur'un kerametlerine

dair risaleleri kömür ve odunlar altında sakladım; tâ benim vefatımdan veya baştaki başlar hakikatı dinleyip akıllarını başlarına aldıktan sonra neşredilsinler diye müsterihane dururken, birden taharri memurları ve müddeiumumun muavini, menzilimi bastılar. O gizli ve ehemmiyetli risaleleri, odunların altından çıkardılar. Hem beni tevkif edip Isparta hapishanesine, sıhhatım muhtell bir halde gönderdiler. Ben pek çok müteellim ve Nurlara gelen o zarardan dehşetli müteessir iken, bir inayet-i İlahiye imdadımıza yetişti. O gizlenmiş ve ehl-i hükûmet onları okumağa çok muhtaç olan o ehemmiyetli risaleleri kemal-i merak ve dikkatle okumağa başlayıp, büyük resmî daireler âdeta bir Dershane-i Nuriye hükmüne geçti. Tenkid fikriyle takdire başladılar. Hattâ Denizli'de, hiç haberimiz yokken, fevkalâde perde altında matbu' Âyet-ül Kübra'yı resmî ve gayr-ı resmî pek çok adamlar okudular, imanlarını kuvvetlendirdiler. Bizim hapis musibetimizi hiçe indirdiler. Sonra bizi Denizli Hapsine aldılar. Beni tecrid-i mutlak içinde ufunetli, rutubetli soğuk bir koğuşa soktular. İhtiyarlık, hastalık ve benim yüzümden masum arkadaşlarımın zahmetlerinden bana gelen çok teellüm ve Nurların ta'til ve müsaderesinden gelen çok teessüf ve sıkıntı içinde çırpınırken, birden inayet-i Rabbaniye imdada yetişti. Birden o koca hapishaneyi bir Dershane-i Nuriyeye çevirip bir Medrese-i Yusufiye (A.S.) olduğunu isbat ederek, Medreset-üz Zehra kahramanlarının elmas kalemleriyle Nurlar intişara başladı. Hattâ o ağır şerait içinde Nur'un kahramanı, üç dört ay zarfında yirmiden ziyade Meyve ve Müdafaat Risalesi'nden yazdı. Hem hapiste, hem hariçte fütuhata başladılar. O musibetteki zararımızı büyük menfaatlere ve sıkıntılarımızı sevinçlere çevirdi.

عَسَى اَنْ تَكْرَهُو اشَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ sırrını tekrar gösterdi. Sonra birinci ehl-i vukufun yanlış ve sathî zabıtlara binaen aleyhimizde şiddetli tenkidleri ve Maarif Vekili'nin dehşetli hücumuyla beraber aleyhimizde bir beyanname neşretmesiyle, hattâ bazı haberlerle bir kısmımızın i'damına çalışıldığı hengâmda, bir inayet-i Rabbaniye imdadımıza yetişti. Başta Ankara ehl-i vukufunun şiddetli tenkidlerini beklerken, takdirkârane raporları, hattâ beş sandık Nur Risalelerinde beş on sehiv buldukları halde, mahkemede onların sehiv ve yanlış gösterdikleri noktalar ayn-ı hakikat olduğunu ve onların sehiv ve yanlış dedikleri maddelerde kendileri sehiv ettiklerini isbat ettiğimiz gibi, beş yaprak raporlarında beş on sehiv ve yanlışlarını gösterdik. Ve yedi makamata gönderdiğimiz Meyve ve Müdafaaname Risaleleri ve Adliye Vekaletine gönderilen Nur'un umum risaleleri, hususan mahremlerin dokunaklı ve şiddetli tokatlarına mukabil tehdidkârane şiddetli emirler beklerken gayet mülayimane,

hattâ tesellikârane Başvekil'in bize gönderdiği mektubu gibi, musalaha tarzında ilişmemeleri kat'î isbat etti ki: Risale-i Nur'un hakikatları inayet-i İlahiye kerametiyle, onları mağlub edip kendini onlara irşadkârane okutturmuş, o geniş daireleri bir nevi dershane yapmış, çok müterediddid ve mütehayyirlerin imanlarını kurtarmış ve bizim sıkıntılarımızdan yüz derece ziyade manevî ferah ve faide verdi. Sonra gizli düşmanlar beni zehirlediler ve Nur'un şehid kahramanı merhum Hâfız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi, bizi me'yusane ağlattırdı. Ben bu musibetten evvel Kastamonu'nun dağında bağırarak mükerrer defa dedim: "Kardeşlerim! Ata et, arslana ot atmayınız." Yani her risaleyi herkese vermeyiniz; tâ, bize taarruz edilmesin. Yaya gidilse yedi gün uzakta Hâfız Ali (Rahmetullahi Aleyh), manevî telefonuyla işitiyor gibi aynı vakit bana yazıyor ki: "Evet Üstadım, Risale-i Nur'un bir kerametidir ki; ata et, arslana ot atmaz. Belki ata ot, arslana et atar ki, o arslan hocaya İhlas Risalesi'ni verdi." Yedi gün sonra mektubunu aldık, hesab ettik; aynı zamanda, ben dağda bağırırken, o da garib sözleri mektubunda yazıyormuş.

İşte Nur'un böyle bir manevî kahramanının vefatı ve gizli münafıkların aleyhimizde desiselerle bizi cezalandırmaya çalışmaları ve benim zehirli hastalığımdan dolayı beni de hastahaneye resmî emirle mecbur etmek endişesi bizi sıkarken, birden inayet-i İlahiye imdada geldi.

Mübarek kardeşlerimin hâlis dualarıyla zehirin tehlikesi geçmiş ve o merhum şehidin kuvvetli emarelerle, kabrinde Nurlarla meşgul olması ve sual meleklerine Nurlar ile cevab vermesi ve onun bedeline ve onun sisteminde Nurlara çalışacak Denizli Kahramanı Hasan Feyzi (Rahmetullahi Aleyh) ve arkadaşları perde altında tesirli bir surette hizmetleri ve düşmanlarımızın dahi, mahpusların birden Nurlarla ıslah olmaları cihetinde hapisten çıkmamıza taraftar olması; ve Ashab-ı Kehf misillü Nur şakirdleri o sıkıntılı çilehaneyi Ashab-ı Kehf ve eski zaman ehl-i riyazatının mağaralarına çevirmesi ve istirahat-ı kalble Nurların neşrine ve yazmasına sa'yleriyle, inayet-i Rabbaniyenin imdadımıza yetiştiğini isbat etti.

Hem kalbime geldi ki: Madem İmam-ı A'zam gibi eazım-ı müçtehidîn hapis çekmiş ve İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel gibi bir mücahid-i ekbere, Kur'anın bir tek mes'elesi için hapiste pekçok azab verilmiş. Ve şekva etmeyerek kemal-i sabır ile sebat edip o mes'elelerde sükût etmemiş. Ve pek çok imamlar ve allâmeler, sizlerden pekçok ziyade azab verildiği halde, kemal-i sabır içinde şükredip sarsılmamışlar. Elbette sizler Kur'anın müteaddid hakikatları için pek büyük sevab ve kazanç aldığınız halde, pek az zahmet çektiğinize binler teşekkür etmek borcunuzdur. Evet

--- sh:»(L:266) ↓ ----------
zulm-ü beşer içinde bir cilve-i inayet-i Rabbaniyeyi kısaca beyan edeceğim:

Ben yirmi yaşında iken tekrar ile derdim: "Eski zamanda mağaralara çekilen târik-üd dünyalar gibi âhir ömrümde ben de bir mağaraya, bir dağa çekilip, insanların hayat-ı içtimaiyesinden çıkacağım." Hem eski Harb-i Umumî'de şark-ı şimalîdeki esaretimde karar vermiştim ki: "Bundan sonra ömrümü mağaralarda geçireceğim. Hayat-ı siyasiyeden ve içtimaiyeden sıyrılacağım. Artık karışmak yeter." derken, inayet-i Rabbaniye, hem adalet-i kaderiye tecelli ettiler. Kararımdan ve arzumdan çok ziyade hayırlı bir surette ihtiyarlığıma merhameten o mutasavver mağaralarımı hapishanelere ve inzivalara ve yalnızlık içinde çilehanelere ve tecrid-i mutlak menzillerine çevirdi. Ehl-i riyazet ve münzevilerin dağlardaki mağaralarının çok fevkinde "Yusufiye Medreseleri" ve vaktimizi zayi' etmemek için tecridhaneleri verdi. Hem mağara faide-i uhreviyesini, hem hakaik-i imaniye ve Kur'aniyenin mücahidane hizmetini verdi. Hattâ ben azmetmiştim ki; arkadaşlarımın beraetlerinden sonra bir suç gösterip, hapiste kalacağım. Hüsrev ve Feyzi gibi mücerredler benim yanımda kalsın ve bir bahane ile insanlarla görüşmemek ve vaktimi lüzumsuz sohbetlerle ve tasannu' ve hodfüruşluk ile geçirmemek için tecrid koğuşunda bulunacağım. Fakat kader-i İlahî ve kısmetimiz, bizi başka çilehaneye sevkettiler.

اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ ۞عَسَىاَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًاوَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

sırrıyla, ihtiyarlığıma merhameten ve hizmet-i imaniyede daha ziyade çalıştırmak için ihtiyar ve kudretimizin haricinde bu üçüncü Medrese-i Yusufiyede vazife verildi.

Evet inayet-i İlahiye, ihtiyarlığıma merhameten; kuvvetli ve gizli düşmanı bulunmayan gençliğime mahsus olan mağaralarımı, hapishanenin tecrid-i münferid menzillerine çevirmesinde üç hikmet ve hizmet-i Nuriyeye üç ehemmiyetli faidesi var:

Birinci hikmet ve faide: Nur talebelerinin bu zamanda toplanmaları; zararsız olarak, Medrese-i Yusufiyede olur. Ve birbirini görüp sohbet etmek, hariçte masraflı ve şübheli olur. Hattâ benimle görüşmek için bazıları kırk-elli lirayı sarfederek gelip, ya yirmi dakika veya hiç görüşmeden döner giderdi. Ben bazı kardeşlerimi yakından görmek için, hapsin zahmetini severek kabul ederdim. Demek hapis bizim için bir nimettir, bir rahmettir.

İkinci hikmet ve faide: Bu zamanda Nurlarla hizmet-i imaniye, her

tarafta ilânatla ve muhtaç olanların nazar-ı dikkatlerini celbetmekle olur. İşte hapsimizle Nurlara nazar-ı dikkat celbolunur, bir ilânat hükmüne geçer. En ziyade muannid veya muhtaç olanlar onu bulur, imanını kurtarır ve inadı kırılır, tehlikeden kurtulur ve Nur'un dershanesi genişlenir.

Üçüncü hikmet ve faide: Hapse giren Nur talebeleri birbirinin hallerinden, seciyelerinden, ihlas ve fedakârlıklarından ders almalarıyla beraber, Nurlar hizmetinde dünyevî menfaatleri daha aramazlar.

Evet Medrese-i Yusufiyede çok emarelerle her sıkıntı ve zahmetin on, belki yüz misli maddî ve manevî faideler ve güzel neticeler ve imana geniş ve hâlis hizmetler, gözleriyle gördüklerinden, tam ihlasa muvaffak olurlar, daha cüz'î ve hususî menfaatlere tenezzül etmezler.

Bu çilehanelerin bana mahsus bir letafeti ve hazîn fakat tatlı bir vaziyeti var. Şöyle ki:

Ben gençlik zamanında bizim memlekette gördüğüm eski medresenin aynı vaziyetini görüyorum. Çünki vilayet-i şarkıyede eski âdet medrese talebelerinin bir kısmının tayinatları dışarıdan geliyordu. Ve bazı medreseler, içinde pişiriyorlardı. Ve daha kaç cihette bu çilehaneye benziyorlardı. Ben de lezzetli bir tahassür içinde buraya baktıkça o eski gençlik ve şirin zamana hayalen gidiyorum ve ihtiyarlık vaziyetlerini unutuyorum.

* * *

Yirmialtıncı Lem'anın Zeyli

Yirmibirinci Mektub olup, Mektubat Mecmuasına idhal edildiğinden buraya dercedilmedi.

* * *

Yirmiyedinci Lem'a

Eskişehir Mahkeme Müdafaası olup, teksir Lem'alar mecmuasında ve kısmen de Tarihçe-i Hayat'ta neşredilmiştir.

* * *

Yirmisekizinci Lem'a

[Bazı kısımları buraya dercedilen bu risalenin tamamı, teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.]

İkinci Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۞
مَا اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ ۞
اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

Şu âyet-i kerimenin zahir manası çok tefsirlerin beyanına göre yüksek i'caz-ı Kur'anîyi göstermediğinden, çok zaman zihnime ilişiyordu. Kur'anın feyzinden gelen gayet güzel ve yüksek manalarından üç veçhini icmalen beyan edeceğiz.

Birincisi: Cenab-ı Hak, Resulüne ait olabilecek bazı halleri, Resulünü tekrim ve teşrif noktasında bazan kendine isnad eder.

İşte burada da: "Resulüm size vazife-i risalet ve tebliğ-i ubudiyet hizmetine mukabil sizden bir ecr ve ücret ve mükâfat, bir it'am istemez." manasında, "Ben sizi ibadet için halketmişim; bana rızk vermek ve it'am etmek için değil." mealindeki âyet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ait it'am ve irzakı murad etmek gerektir. Yoksa gayet bedihî bir malûmu i'lam kabilinden olur; i'caz-ı Kur'anın belâgatına uygun gelmez.

--- sh:»(L:269) ↓ ----------

İkinci Vecih: İnsan rızka çok mübtela olduğu için, rızka çalışmak bahanesi, ubudiyete mani tevehhüm edip, kendine bir özür bulmamak için âyet-i kerime diyor ki: "Siz ubudiyet için halkolunmuşsunuz. Netice-i hilkatiniz ubudiyettir. Rızka çalışmak, emr-i İlahî noktasında bir nevi ubudiyettir. Benim mahlukatım ve rızıklarını deruhde ettiğim nefisleriniz ve iyaliniz ve hayvanatınızın rızkını tedarik etmek, âdeta bana ait rızk ve it'amı ihzar etmek için yaratılmamışsınız. Çünki Rezzak benim. Sizin müteallikatınız olan ibadımın rızkını ben veriyorum. Siz bunu bahane edip ubudiyeti terketmeyiniz!" Eğer bu mana olmazsa Cenab-ı Hakk'a rızık vermek ve it'am etmek muhaliyeti bedihî ve malûm olduğundan, i'lam-ı malûm kabilinden olur. İlm-i Belâgat'ta bir kaide-i mukarreredir ki: Bir kelâmın manası malûm ve bedihî ise, o mana murad değil, onun bir lâzımı, bir tâbii muraddır. Meselâ, sen birisine desen: "Sen hâfızsın." O, malûmunu i'lam kabilinden olur. Demek maksud manası budur ki: "Ben senin hâfız olduğunu biliyorum." Bildiğimi bilmediği için ona bildiriyorum.

İşte bu kaideye binaen, âyet Cenab-ı Hakk'a rızık vermeyi ve it'am etmeyi nefyetmekten kinaye olan mana şudur: "Bana ait olup ve rızıklarını taahhüd ettiğim mahlukatıma rızık yetiştirmek için halkolunmamışsınız. Belki asıl vazifeniz ubudiyettir. Evamirime göre rızka çabalamak da bir nevi ibadettir."

Üçüncü Vecih: Sure-i İhlas'ta nasılki

لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ

zahir manası malûm ve bedihî olduğundan, o mananın bir lâzımı muraddır. Yani: "Vâlide ve veledi bulunanlar, ilah olamazlar." manasında ve Hazret-i İsa (A.S.) ve Üzeyr (A.S.) ve melaike ve nücumların ve gayr-ı hak mabudların uluhiyetlerini nefyetmek kasdıyla ezelî ve ebedî manasında Cenab-ı Hakk'ın لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ gayet bedihî ve malûm hükmettiği gibi, aynen onun gibi, bu misalimizde de "rızk ve it'am kabiliyeti olan eşya, ilah ve mabud olamazlar" manasında Mabudunuz olan Rezzak-ı Zülcelal sizden kendine rızık istemez ve siz onu it'am için yaratılmamışsınız mealindeki âyet; rızka muhtaç ve it'am edilen mevcudat, mabudiyete lâyık değiller, demektir.

Said Nursî

* * *

--- sh:»(L:270) ↓ ----------

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَوْ هُمْ قَائِلُونَ

Re'fet, اَوْ هُمْ قَائِلُونَ âyet-i celilesindeki قَائِلُونَ kelimesinin manasını merak edip sorması münasebetiyle ve hapiste sabah namazından sonra sairler gibi yatmasından gelen rehavet dolayısıyla, elmas gibi kalemini atalete uğratmamak için yazılmıştır. Uyku üç nevidir:

Birincisi: Gayluledir ki, fecirden sonra tâ vakt-i kerahet bitinceye kadardır. Bu uyku, rızkın noksaniyetine ve bereketsizliğine hadîsçe sebebiyet verdiği için, hilaf-ı sünnettir. Çünki rızık için sa'yetmenin mukaddematını ihzar etmenin en münasib zamanı, serinlik vaktidir. Bu vakit geçtikten sonra bir rehavet ârız olur. O günkü sa'ye ve dolayısıyla da rızka zarar verdiği gibi, bereketsizliğe de sebebiyet verdiği, çok tecrübelerle sabit olmuştur.

İkincisi: Feyluledir ki, ikindi namazından sonra mağribe kadardır. Bu uyku ömrün noksaniyetine, yani uykudan gelen sersemlik cihetiyle o günkü ömrü nevm-âlûd, yarı uyku, kısacık bir şekil aldığından maddî bir noksaniyet gösterdiği gibi, manevî cihetiyle de o gün hayatının maddî ve manevî neticesi ekseriya ikindiden sonra tezahür ettiğinden, o vakti uyku ile geçirmek, o neticeyi görmemek hükmüne geçtiğinden, güya o günü yaşamamış gibi oluyor.

Üçüncüsü: Kayluledir ki, bu uyku sünnet-i seniyedir. Duha vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber, Ceziret-ül Arab'da vakt-üz zuhr denilen şiddet-i hararet zamanında bir ta'til-i eşgal, âdet-i kavmiye ve muhitiye olduğundan, o sünnet-i seniyeyi daha ziyade kuvvetlendirmiştir. Bu uyku, hem ömrü, hem rızkı tezyide medardır. Çünki yarım saat kaylule, iki saat gece uykusuna muadil gelir. Demek ömrüne hergün bir buçuk saat ilâve ediyor. Rızık için çalışmak müddetine, yine bir buçuk saati ölümün kardeşi olan uykunun elinden kurtarıp yaşatıyor ve çalışmak zamanına ilâve ediyor.

Said Nursî

* * *

"Bu da güzeldir"

اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ اَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ

cümlesi, namaz tesbihatında okunurken inkişaf eden latif bir nükteyi uzaktan uzağa gördüm. Tamamını tutamadım, fakat işaret nev'inden bir iki cümlesini söyleyeceğim. Gördüm ki: Gece âlemi, dünyanın yeni açılmış bir menzili gibidir. Yatsı namazında o âleme girdim. Hayalin fevkalâde inbisatından ve mahiyet-i insaniyenin bütün dünya ile alâkadarlığından, koca dünyayı o gecede bir menzil gibi gördüm. Zîhayatlar ve insanlar o derece küçüldüler, görünmeyecek derecede küçüldüler. Yalnız o menzili şenlendiren ve ünsiyetlendiren ve nurlandıran tek şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi (A.S.M.) hayalen müşahede ettim. Bir adam yeni bir menzile girdiği zaman, menzildeki zâtlara selâm ettiği gibi, "Binler selâm (Haşiye) sana Ya Resulallah!" demeye bir arzuyu içimde coşar buldum. Güya bütün ins ü cinnin adedince selâm ediyorum, yani sana tecdid-i biat, memuriyetini kabul ve getirdiğin kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâm ile ifade edip, benim dünyamın eczaları, zîşuur mahlukları olan umum cinn ve insi konuşturup, herbirerlerinin namına bir selâmı, mezkûr manalarla takdim ettim. Hem o getirdiği nur ve hediye ile, benim bu dünyamı tenvir ettiği gibi, herkesin bu dünyadaki dünyalarını tenvir ediyor, nimetlendiriyor diye, o hediyesine şâkirane bir mukabele nev'inden "Binler salavat sana insin!" dedim. Yani senin bu iyiliğine karşı biz mukabele edemiyoruz, belki Hâlıkımızın hazine-i rahmetinden gelen ve semavat ehlinin adedince rahmetler sana gelmesini niyaz ile şükranımızı izhar ediyoruz, manasını hayalen hissettim.

O Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) ubudiyeti cihetiyle -halktan Hakk'a teveccühü hasebiyle- rahmet manasındaki salâtı ister. Risaleti cihetiyle -Hak'tan halka elçiliği haysiyetiyle- selâm ister. Nasılki cinn ve ins adedince selâma lâyık ve cinn ve ins adedince umumî tecdid-i biatı takdim ediyoruz. Öyle de, semavat ehli adedince, hazine-i rahmetten herbirinin namına bir salâta lâyıktır. Çünki getirdiği nur ile herbir şeyin kemali görünür

---

(Haşiye): Zât-ı Ahmediyeye (A.S.M.) gelen rahmet, umum ümmetin ebedî zamandaki ihtiyacatına bakıyor. Onun için gayr-ı mütenahî salât yerindedir. Acaba, dünya gibi koca, büyük ve gafletle karanlıklı, vahşetli ve hâlî bir haneye birisi girse; ne kadar tedehhüş, tevahhuş, telaş eder; ve birden o haneyi tenvir ederek enis, munis, habib, mahbub bir Yaver-i Ekrem sadırda görünüp, o hanenin Mâlik-i Rahîm-i Kerimini o hanenin her eşyasıyla tarif edip tanıttırsa ne kadar sevinç, ünsiyet, sürur, ışık, ferah verdiğini kıyas ediniz. Zât-ı Risaletteki salavatın kıymetini ve lezzetini takdir ediniz!

--- sh:»(L:272) ↓ ----------
ve herbir mevcudun kıymeti tezahür eder ve herbir mahlukun vazife-i Rabbaniyesi müşahede olunur ve herbir masnu'daki makasıd-ı İlahiye tecelli eder. Onun için herbir şey, lisan-ı hal ile olduğu gibi, lisan-ı kali de olsaydı, "Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Resulallah" diyecekleri kat'î olduğundan biz umum onların namına

اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ اَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ عَلَيْكَ يَارَسُولَ اللهِ بِعَدَدِ الْجِنِّ وَ الْاِنْسِ وَ بِعَدَدِ الْمَلَكِ وَ النُّجُومِ

manen deriz.

فَيَكْفِيكَ اَنَّ اللهَ صَلَّى بِنَفْسِهِ وَ اَمْلاَكَهُ صَلَّتْ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَتْ

Said Nursî

* * *

Aziz kardeşim!

Vahdet-ül vücuda dair bir parça izahat istiyorsunuz. Bu mes'eleye dair Otuzbirinci Mektub'un bir Lem'asında, Hazret-i Muhyiddin'in bu mes'eledeki fikrine karşı gayet kuvvetli ve izahlı bir cevab vardır. Şimdilik bu kadar deriz ki:

Bu mes'ele-i vahdet-ül vücudu şimdiki insanlara telkin etmek, ciddî zarar verir. Nasılki teşbihat ve temsiller, havassın elinden avamın eline ve ilmin elinden cehlin eline girse, hakikat telakki edilir. (Haşiye) Öyle de vahdet-ül vücud mes'elesi gibi hakaik-i ulviye, ehl-i gaflet ve esbab içine dalan avamlara girse, tabiat telakki edilir ve üç mühim zarar verir:

Birincisi: Vahdet-ül vücudun meşrebi, Cenab-ı Hak hesabına kâinatı âdeta inkâr etmek iken, avama girdikçe, gafil avamlara, hususan maddiyyun fikirleriyle âlûde olan fikirlere girdikçe, kâinat ve maddiyat hesabına uluhiyeti inkâr yoluna gider.

(Haşiye): Nasılki iki melaike, teşbihin sırrı münasebetiyle Sevr ve Hut tesmiye edilen, avamca koca bir öküz ve koca bir balık telakki edilmiştir.

--- sh:»(L:273) ↓ ----------

İkincisi: Vahdet-ül vücud meşrebi, masiva-yı İlahînin rububiyetini o derece şiddetle reddeder ki, masivayı inkâr ve ikiliği ref'ediyor. Değil nüfus-u emmarenin, belki herbir şeyin müstakil vücudunu görmemek iken, bu zamanda fikr-i tabiatın istilâsıyla ve gurur ve enaniyetin nefs-i emmareyi şişirmesiyle ve âhireti ve Hâlıkı bir derece unutmak cihetiyle bazı nüfus-u emmare küçük birer firavun, âdeta nefsini mabud ittihaz etmek istidadında bulunan insanlara vahdet-ül vücudu telkin etmek, nefs-i emmareyi "el'iyazü billah" öyle şımartır ki, ele avuca sığmaz.

Üçüncüsü: Tegayyür, tebeddül, tecezzi, tahayyüzden mukaddes, münezzeh, müberra, muallâ olan Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücuduna ve tekaddüs ve tenezzühüne muvafık düşmeyen tasavvurata sebebiyet verir ve telkinat-ı bâtılaya medar olur. Evet vahdet-ül vücuddan bahseden; fikren seradan süreyyaya çıkarak, kâinatı arkasında bırakıp nazarını Arş-ı A'lâ'ya diken, istiğrakî bir surette kâinatı madum sayıp herşeyi doğrudan doğruya kuvvet-i iman ile Vâhid-i Ehad'dan görebilir. Yoksa kâinatın arkasında durup kâinata bakan ve önünde esbabı gören ve ferşten nazar eden, elbette esbab içinde boğulup, tabiat bataklığına düşmek ihtimali var. Fikren Arş'a çıkan, Celaleddin-i Rumî gibi diyebilir: "Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fıtrî fonoğraflar gibi Cenab-ı Hak'tan işitebilirsin." Yoksa, Celaleddin gibi bu derece yükseğe çıkamayan ve Ferş'ten Arş'a kadar mevcudatı âyine şeklinde görmeyen adama, "Kulak ver, herkesten Kelâmullah'ı işitirsin" desen, manen Arş'tan Ferş'e sukut eder gibi, hilaf-ı hakikat tasavvurat-ı bâtılaya giriftar olur!..

قُلِ اللهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ۞ مَا لِلتُّرَابِ وَلِرَبِّ الْاَرْبَابِ

سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْاَشْبَاهِ ذَاتُهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنْ مُشَابَهَةِ

الْاَمْثَالِ صِفَاتُهُ وَشَهِدَ عَلَى رُبُوبِيَّتِهِ اٰيَاتُهُ

جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Said Nursî

Bir Suale Cevab

Mustafa Sabri ile Musa Bekuf'un efkârlarını müvazene etmek için vaktim müsaid değildir. Yalnız bu kadar derim ki: "Birisi ifrat etmiş, diğeri tefrit ediyor." Mustafa Sabri gerçi müdafaatında Musa Bekuf'e nisbeten

--- sh:»(L:274) ↓ ----------
haklıdır, fakat Muhyiddin gibi ulûm-u İslâmiyenin bir mu'cizesi bulunan bir zâtı tezyifte haksızdır. Evet Muhyiddin, kendisi hâdî ve makbuldür. Fakat her kitabında mühdî ve mürşid olamıyor. Hakaikte çok zaman mizansız gittiğinden, kavaid-i Ehl-i Sünnete muhalefet ediyor. Ve bazı kelâmları, zahiri dalalet ifade ediyor fakat kendisi dalaletten müberrâdır. Bazan kelâm küfür görünür, fakat sahibi kâfir olamaz. Mustafa Sabri bu noktaları nazara almamış. Kavaid-i Ehl-i Sünnete taassub cihetiyle bazı noktalarda tefrit etmiş. Musa Bekuf ise, ziyade teceddüde taraftar ve asrîliğe mümaşatkâr efkârıyla çok yanlış gidiyor. Bazı hakaik-i İslâmiyeyi yanlış teviller ile tahrif ediyor. Ebu-l Alâ-i Maarrî gibi merdud bir adamı, muhakkikînlerin fevkinde tuttuğundan ve kendi efkârına uygun gelen Muhyiddin'in Ehl-i Sünnete muhalefet eden mes'elelerine ziyade tarafdarlığından, ziyade ifrat ediyor.

قَالَ مُحْيِي الدِّين : تَحْرُمُ مُطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا

yani: "Bizden olmayan ve makamımızı bilmeyen, kitablarımızı okumasın, zarar görür." Evet bu zamanda Muhyiddin'in kitabları, hususan vahdet-ül vücuda dair mes'elelerini okumak, zararlıdır.

Said Nursî

* * *

Nev-i beşerin ağlanacak gülmelerine, endişe-i istikbal ve akibet-bînlik adesesiyle, gayet şaşaalı bir gece bayramında, hapishane penceresinden bakarken, nazar-ı hayalime inkişaf eden bir vaziyeti beyan ediyorum. Sinemada, eski zamanda mezaristanda yatanların vaziyet-i hayatiyeleri göründüğü gibi, yakın bir istikbalde mezaristan ehli olanların, müteharrik cenazelerini görmüş gibi oldum. O gülenlere ağladım. Birden bir tevahhuş, bir acımak hissi geldi. Aklıma döndüm, hakikattan sordum: "Bu hayal nedir?" Hakikat dedi ki: "Elli sene sonra, bu kemal-i neş'e ile gülen ve eğlenen zavallılardan, elliden beşi, beli bükülmüş yetmiş yaşlı ihtiyarlar gibi; kırkbeşi, mezaristanda çürümüş bulunacaklar. O güzel sîmalar, o neş'eli gülmeler, zıdlarına inkılab etmiş olacaklar. كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ kaidesiyle; madem yakında gelecek şeylerin gelmiş gibi görülmesi bir derece hakikattır; elbette gördüğün hayal değildir. Madem

dünyanın gafletkârane gülmeleri, böyle ağlanacak acı hallerin perdesidir ve muvakkat ve zevale maruzdur; elbette bîçare insanların ebedperest kalbini ve aşk-ı bekaya meftun olan ruhunu güldürecek, sevindirecek, meşru dairesinde ve müteşekkirane, huzurkârane, gafletsiz, masumane eğlencelerdir ve sevab cihetiyle bâki kalan sevinçlerdir. Bunun içindir ki, bayramlarda gaflet istilâ edip, gayr-ı meşru daireye sapmamak için, rivayetlerde zikrullaha ve şükre çok azîm tergibat vardır. Tâ ki; bayramlarda o sevinç ve sürur nimetlerini şükre çevirip, o nimeti idame ve ziyadeleştirsin. Çünki şükür, nimeti ziyadeleştirir, gafleti kaçırır.

Said Nursî

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْءِ

Meali: (Haşiye) "Nefis daima kötü şeylere sevkeder." âyetinin, hem de

اَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِى بَيْنَ جَنْبَيْكَ

mana-yı şerifi: "Senin en zararlı düşmanın nefsindir." hadîsinin bir nüktesidir.

Tezkiyesiz nefs-i emmaresi bulunmak şartıyla kendi nefsini beğenen ve seven adam, başkasını sevmez. Eğer zahirî sevse de samimî sevemez, belki ondaki menfaatini ve lezzetini sever. Daima kendini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır ve kusuru nefsine almaz; belki avukat gibi kendini müdafaa ve tebrie eyler. Mübalağalar ile, belki yalanlarla nefsini medh ü tenzih ederek âdeta takdis eder ve derecesine göre مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰيهُ âyetinin bir tokadını yer. Temeddühü ve sevdirmesi ise, aks-ül amel ile istiskali celbeder, soğuk düşürtür. Hem amel-i uhrevîde ihlası kaybeder, riyayı karıştırır. Akibeti görmeyen ve neticeleri düşünmeyen ve lezzet-i hazıraya mübtela olan hisse ve heva-yı nefse mağlub olup, yolunu şaşırmış hissin fetvasıyla, bir saat lezzet için bir sene hapiste yatar. Bir dakika gurur veya intikam yüzünden on sene ceza görür. Âdeta ders aldığı Amme Cüz'ünü bir tek şekerlemeye

---

(Haşiye): Bu parçanın da, herkese faidesi var.

--- sh:»(L:276) ↓ ----------
satan hevaî bir çocuk gibi, elmas kıymetinde bulunan hasenatını, hissini okşamak için ve hevasını memnun etmek için ve hevesini tatmin etmek için, ehemmiyetsiz cam parçaları hükmündeki lezzetlere, enaniyetlere vesile edip, kârlı işlerde hasaret eder.

اَللّٰهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ

* * *

SUAL: Kısa bir zamandaki küfre mukabil, hadsiz bir zaman Cehennem'de hapis nasıl adalet olur?

ELCEVAB: Sene, üçyüz altmışbeş gün hesabıyla, bir dakikada katl, yedi milyon sekiz yüz seksen dört bin dakika hapis iktizası kanun-u adalet iken; bir dakika küfür, bin katl hükmünde olduğundan, yirmi sene ömrünü küfürle geçiren ve küfür ile ölen bir adam, kanun-u adaletle elli yedi trilyon ikiyüz bir milyar iki yüz milyon sene beşerin kanun-u adaletiyle hapse müstehak olur. Elbette خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا adalet-i İlahî ile vech-i muvafakatı bundan anlaşılıyor.

Birbirinden gayet uzak iki adedin sırr-ı münasebeti şudur ki: Katl ve küfür, tahrib ve tecavüz olduğu için, gayre tesirat yapar. Bir dakikada katl, lâakal zahirî âdete göre onbeş sene maktulün hayatını selbeder, onun yerine hapse girer. Bir dakika küfür, binbir esma-i İlahîyi inkâr ve nukuşlarını tezyif ve kâinatın hukukuna tecavüz ve kemalâtını inkâr ve hadsiz delail-i vahdaniyeti tekzib ve şehadetlerini reddetmek olduğundan.. kâfiri, binler seneden ziyade esfel-i safilîne atar, خَالِدِينَ de hapseder.

Said Nursî

* * *

Manidar bir tevafuk-u latife

Risale-i Nur şakirdlerini ittiham ettikleri ve cezalarını istedikleri 163. maddesine, Risale-i Nur müellifinin medresesine, yüzelli bin lira verilmesine dair lâyihanın, 200 meb'ustan 163 meb'usun adedine tevafuk edip, manen o tevafuk diyor ki: Hükûmet-i Cumhuriyenin 163 meb'usun takdirkârane imzaları, 163. madde-i kanuniyenin hükmünü, onun hakkında ibtal ediyor.

--- sh:»(L:277) ↓ ----------

Hem yine manidar bir tevafukat-ı latifedendir ki, Risale-i Nur'un 128 parçası, 115 parça kitab ediyor. Risale-i Nur'un şakirdlerinin ve müellifinin mebde-i tevkifi olan 27/Nisan/1935 tarihi ile, mahkemenin karar ve hüküm tarihi olan 19/Ağustos/1935 tarihi olmasına nazaran, 115 gün olup, Risale-i Nur kitabları adedine tevafuk etmekle beraber, istintak edilen, 115 suçlu gösterilen eşhasın da adedine tam tamına tevafuk ettiği gibi.. gösteriyor ki: Risale-i Nur müellifinin ve şakirdlerinin başına gelen musibet, bir dest-i inayetle tanzim ediliyor. (Haşiye)

* * *

Bu Lem'anın başında İmam-ı Ali (R.A.), Risale-i Nur'a işaret ettiğinden, bir kardeşimiz heyecanlı bir iştiyakla Risale-i Nur'a, Elmas, Cevher, Nur ismini takıp tekrar ederek yazmıştı. Bu Lem'anın âhirinde derci münasib görüldü:

Takva dairesinde bulunan talebe deli de olsa, acaba Risale-i Nur'un ve kıymetli elmasın nurundan ayrılabilir mi? Öyle tahmin ederim ki: Risale-i Nur'un bu âciz talebeniz kadar kerametini, faziletini, lezzetini yiyen, tatlı meyvesinden koparan nadirdir. Hem bu kadar âcizliğim ile beraber, Risale-i Nur'a hizmet edemediğim halde göstermiş olduğunuz teveccühe medyun-u şükranım. Binaenaleyh Risale-i Nur'dan bendeniz değil, hiç bir talebeniz o mübarek elmastan ve lezzetten ayrılamaz. Affınıza mağruren Risale-i Nur'un bu defaki taharriyatında iki kerameti meydana aynen çıkmıştır. Hapishane içerisinde polis, jandarma ve gardiyanlar müdhiş arama yaparken, o esnada hiç kimse görmeden, yedi sekiz yaşında, hemşiremin mahdumu, mekteb çantasının içerisine Risale-i Nur'un nüshalarını koyarak alıp gitmiştir. Arama, bendenizin odasında idi. Çocuk odaya geldi, odada telaş görünce, odanın bir tarafında ayrıca duran Risale-i Nur'ları çantasına koydu ve içerideki memurların hiçbirisi farkına varmadı, çocuğa da birşey demediler. Fedakâr çocuk doğruca vâlidesine gidiyor. "Dayımın daima bize okuduğu Risale-i Nur'ları getirdim. Bunları alacaklarmış. Ben onların haberi olmadan, onlar başka mektub, kitab karıştırırlarken aldım, çantama koydum. Bunları iyice bir

---

(Haşiye): Cây-ı dikkattir ki: Risale-i Nur şakirdlerinin tevkiflerinin bir kısmı 25/Nisan/1935 tarihinde başlamış olup, kararnamede suçlu gösterilen 117 kimse ise de, ikisinin ismi mükerrer olmasına nazaran bu suretle şakirdlerin adedi 117 adedine o kısmın tevkifinden hüküm tarihine kadar 117 gün olmakla tevafuk edip, evvelki tevafukata bir letafet daha katmıştır.

yere koyunuz, muhafaza ediniz. Ben bunların okunmasını çok seviyorum. Dayım bize bunları okuyordu. O okurken ben başka bir halet kesbediyordum." diye vâlidesine söylüyor ve mektebine avdet ediyor. Bu sayede Elmas, Cevher, Nurlar ele geçmemiş oluyor. Bu keramet değil de nedir? Kur'anî bir mu'cize değil de nedir? Acaba bu fazilet, acaba bu lezzet, acaba bu Elmas, Cevher, hangi te'lifatta vardır ki, bu Elmas, Cevher, Nurlar, şimdiye kadar hangi zâtın ağzından dökülmüştür. Ben de; hapis değil, bu Elmas, Cevher, Nurlar için her an, her dakika, her fedakârlığı memnuniyetle kabul ederim. Benden sonra bu Elmas, Cevher, Nurlar yoluna evlâdım Emin de bütün hayatını sarfetmeye hazırdır.

İşte bu Elmas, Cevher, Nur'un ikinci kerametini isbat ile, üç yaşından sekiz yaşına kadar akrabalarım ve evlâdım, bu Elmas, Cevher, Nurlar için fedakârane ve bu yolda hayatlarını hiç düşünmeden feda edeceklerini isbat ederim. Çünki bu Elmas, Cevher, Nur'u okurken hepsi başıma toplandı. Onları sevdim ve birer çay verdim; bu Elmas, Cevher, Nur'u okumağa devam ettim. Hepsi birden "Bu nedir? Bu yazı nasıl yazıdır?" sordular. Ben de dedim: "Bu Elmas, Cevher, Nur'dur!" diye bunlara okumağa başladım. Onuncu Söz'ü okurken saatler geçmiş. Çocuklar merakından, anlayamadıkları zaman hemen bendenize soruyorlardı. Ben de bu Elmas, Cevher, Nur'u onların anlayabileceği şekilde izah ederken çocukların renkleri, renk renk oluyordu ve güzelleşiyordu. Bendeniz de çocukların yüzüne baktıkça hepsinde ayrı ayrı nurlu Said görüyordum. Suallerinde "Nur hangisi? Cevher hangisi ve Elmas hangisi?" diye sorduklarında; "Evet Nur, bunu okumaktır. Bak sizde bir güzellik meydana geldi." Onlar da birbirinin yüzüne baktılar tasdik ettiler. "Ya elmas nedir? Bu sözleri yazmaktır." O zaman, yani yazdığınız zaman sizin yazılarınız elmas gibi kıymetli olur. Tasdik ettiler. "Ya cevher nedir? İşte o da bu kitabdan aldığınız imandır." Hepsi birden şehadet getirdiler. Bu sohbette üç dört saat geçmiş, bendeniz farkına varmadım.

İşte Elmas, Cevher, Nur budur dedim. Tasdik ettiler. Hepsi birden bana bakıyorlardı ve "Bunu kim yazdı?" diyorlardı.

Âciz talebeniz
Şefik

* * *

Zekâi'nin Rü'yası

Bu sabah rü'yamda, İstanbul'un Tophane sahiline benzer saf ve berrak bir deniz kenarındayım. Kuşluk zamanında olduğunu zannettiğim Güneş'in ziyası, o derya-yı azîmin üzerinde hoş parıltılar husule getiriyor. Ben deryaya müteveccihim. Denizin orta ve cenubu tarafından yüze

--- sh:»(L:279) ↓ ----------
yüze sahile gelen bir genç, omuzundaki bir sabanı sahile çıkardı. Orada bütün kardeşlerimize (tahliyeden sonra) istikbal edilmekteler iken, sahil boyunu takiben, garbdan dolu dizgin iki atlı geliyor. "Üstad geliyor!" dediler. Bu izdiham yarıldı, hiç durmaksızın bu mühib yağız atlı ve esmer çehreli iki zât, şarka doğru uzaklaştılar. Ben, o deryaya dalmak üzere iken uyandım.

Zekâi

* * *

Tarafgirane Ve Risale-ı Nur'a Rakibane Söylenen Sözlere Mukabildir.

Ger medhetmekse tefahurla kendinizi maksadın
Risale-i Nur'un en sönük yıldızının peykisiniz
Zinhar seyyare zannetme kardeşim, Risale-i Nur'un
Arz değil, Âfitab dahi peykidir onun
Pek yakında parlayacaktır âlemde Risale-i Nur
Sönmez, belki gizlenir, zira nurun alâ nur
Bir nur ki, bahr-ı hakikat ve mahz-ı hidayettir o
مَنْ اَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَ مَنِ اهْتَدَى yı oku.
Hak'tan olmaz şikayet, belki maksad hikâyet
Şer'in üzere giderken Hakk'a malûm
Risale-i Nur'a ki, eylemiştim hem de hizmet
Risale-i Nur ki, Aliyy-ül Murtaza ve Gavs-ı A'zam
Celcelutiye'de ve bazı kasaidde etmişler işaret
Risale-i Nur ki, urvet-ül vüska, lenfisam
Temessük etmiştim zira, hem hidayet ve ayn-ı hakikat
Koydular bizleri ki, orada durmuştu Yusuf Aleyhisselâm
Hem de beraberimizde idi Hazret-i Üstad.

Halil İbrahim

* * *

Yirmisekizinci Lem'anın
Yirmisekizinci Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لاَ يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلاِ الْاَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۞ دُحُورًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ اِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ۞
وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ۞

gibi âyetlerin mühim bir nüktesi, ehl-i dalaletin bir tenkidi münasebetiyle beyan edilecek. Şöyle ki:

Cinn ve şeytanın casusları, semavat haberlerine kulak hırsızlığı yapıp, gaybî haberleri getirerek, kâhinler ve maddiyyunlar ve bazı ispirtizmacılar gibi, gaibden haber vermelerini, nüzul-ü vahyin bidayetinde vahye bir şübhe getirmemek için onların o daimî casusluğu, o zaman daha ziyade şahablarla recm ve men'edildiğine dair olan mezkûr âyetler münasebetiyle gayet mühim üç başlı bir suale muhtasar bir cevabdır.

Sual: Şu gibi âyetlerden anlaşılıyor ki, cüz'î ve bazan şahsî bir hâdise-i gaybiyeyi de haber almak için, gayet uzak bir mesafe olan semavat memleketine casus şeytanların sokulması ve o çok geniş memleketin her tarafında o cüz'î hâdisenin bahsi varmış gibi; hangi şeytan olsa, hangi yere sokulsa, yarım yamalak o haberi işitecek, getirecek diye bir manayı akıl ve hikmet kabul etmiyor. Hem nass-ı âyetle, semavatın üstünde bulunan Cennet'in meyvelerini bazı ehl-i risalet ve ehl-i keramet, yakın bir yerden alır gibi alıyormuş. Bazan yakından Cennet'i temaşa ediyormuş diye nihayet uzaklık nihayet yakınlık içinde bir mes'eledir ki, bu asrın aklına sığmaz? Hem cüz'î bir şahsın cüz'î bir ahvali; küllî ve geniş olan semavat memleketindeki Mele-i A'lâ'nın medar-ı bahsi olması, gayet hakîmane olan tedvir-i kâinatın hikmetine muvafık gelmiyor? Halbuki bu üç mes'ele de hakaik-i İslâmiyeden sayılıyor?

Elcevab: Evvelâ: Onbeşinci Söz namındaki bir risalede, "yedi basamak" namında, yedi kat'î mukaddeme ile,

--- sh:»(L:281) ↓ ----------

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

âyetinin ifade ettiği, yıldızlarla şeytan casuslarının semavattan ref' u tardı, öyle bir surette isbat edilmiş ki, en muannid maddiyyunu dahi ikna' eder, susturur ve kabul ettirir.

Sâniyen: Bu uzak zannedilen o üç hakikat-ı İslâmiyeyi, kısa zihinlere yakınlaştırmak için bir temsil ile işaret edeceğiz. Meselâ: Bir hükûmetin daire-i askeriyesi memleketin şarkında ve daire-i adliyesi garbında ve daire-i maarifi şimalinde ve daire-i ilmiyesi cenubunda ve daire-i mülkiyesi ortasında bulunsa; telsiz telefon, telgrafla, gayet muntazam bir surette her daire alâkadar olduğu vaziyetleri görse, haber alsa; âdeta umum o memleket, adliye dairesi olduğu halde, askerî dairesidir ve mülkiye dairesi olduğu gibi, ilmiye dairesi oluyor.

Hem meselâ: Müteaddid devletler ve ayrı ayrı payitahtları bulunan hükûmetlerin bazan oluyor ki, müstemlekât cihetiyle veya imtiyazat haysiyetiyle veya ticaretler münasebetiyle bir tek memlekette ayrı ayrı hâkimiyetlikleri bulunur. Raiyet ve millet bir olduğu halde, herbir hükûmet, kendi imtiyazı cihetiyle, o raiyetle münasebetdardır. Birbirinden çok uzak o hükûmetlerin muamelatı, birbirine temas ediyor. Her hanede birbirine yakınlaşıyor ve her adamda iştirakleri oluyor. Cüz'î mes'eleleri, temas noktalarındaki cüz'î bir dairede görülür. Yoksa her cüz'î bir mes'ele, daire-i külliyeden alınmıyor, fakat o cüz'î mes'elelerden bahsedildiği zaman, doğrudan doğruya daire-i külliyenin kanunuyla olduğu cihetiyle daire-i külliyeden alınıyor gibi ve o dairede medar-ı bahsolunmuş bir mes'ele şekli verilir tarzda ifade edilir.

İşte bu iki temsil gibi, semavat memleketi, payitaht ve merkez itibariyle gayet uzak olduğu halde, Arz memleketinde insanların kalblerine uzanmış manevî telefonları olduğu gibi, semavat âlemi, yalnız âlem-i cismanîye bakmıyor; belki âlem-i ervahı ve âlem-i melekûtu tazammun ettiğinden, bir cihette perde altında âlem-i şehadeti ihata etmiştir. Hem âlem-i bâkiden ve dâr-ı bekadan olan Cennet dahi, hadsiz uzaklığıyla beraber, yine o daire-i tasarrufatı, perde-i şehadet altında, her tarafta nuranî bir surette uzanmış, yayılmış. Sâni'-i Hakîm-i Zülcelal'in hikmetiyle, kudretiyle, nasılki insanın başında yerleştirdiği duygularının merkezleri ayrı ayrı olduğu halde, herbiri umum o vücuda, o cisme hükmediyor ve daire-i tasarrufuna alabiliyor. Öyle de; bu insan-ı ekber olan kâinat dahi, mütedâhil ve birbiri içinde bulunan daireler gibi, binler âlemleri ihtiva ediyor. Onlarda cereyan eden ahvalin ve hâdiselerin küllî ve cüz'iyeti ve hususiyeti ve azameti cihetiyle medar-ı nazar olur, yani o

--- sh:»(L:282) ↓ ----------
cüz'ler, cüz'î ve yakın yerlerde ve küllî ve azametliler küllî ve büyük makamlarda görülür. Fakat bazan cüz'î ve hususî bir hâdise, büyük bir âlemi istila eder. Hangi köşede dinlenilse, o hâdise işitilir. Ve bazan da büyük tahşidat, düşmanın kuvvetine karşı değil, belki izhar-ı haşmet için yapılır. Meselâ: Hâdise-i Muhammediye (A.S.M.) ve vahy-i Kur'anın hâdise-i kudsiyesi, umum semavat memleketinde, hattâ o memleketin her köşesinde en mühim bir hâdise olduğundan, doğrudan doğruya çok uzak ve çok yüksek olan koca semavatın burçlarına nöbetdarlar dizilip, yıldızlardan mancınıkları atarak, casus şeytanları tard ve def'ediyorlar vaziyetinde göstermek ve ifade etmekle, vahy-i Kur'anînin derece-i haşmetini ve şaşaa-i saltanatını ve hiçbir cihette şübhe girmeyen derece-i hakkaniyetini ilâna bir işaret-i Rabbaniye olarak, o vakitte ve o asırda daha ziyade yıldızlar düşürülüyormuş ve atılıyormuş. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan dahi, o ilân-ı tekvinîyi tercüme edip ilân ediyor ve o işaret-i semaviyeye işaret eder. Evet bir melaikenin üfürmesiyle uçurulabilir olan casus şeytanları, böyle bir işaret-i azîme-i semaviye ile, melaikelerle mübareze ettirmek, elbette o vahy-i Kur'anînin haşmet-i saltanatını göstermek içindir. Hem bu haşmetli olan beyan-ı Kur'anî ve azametli tahşidat-ı semaviye ise; cinnîlerin, şeytanların, semavat ehlini mübarezeye ve müdafaaya sevkedecek bir iktidarları, bir müdafaaları bulunduğunu ifade için değil, belki kalb-i Muhammedîden (A.S.M.) tâ semavat âlemine, tâ Arş-ı A'zam'a kadar olan uzun yolda, hiçbir yerde cinn ve şeytanın müdahaleleri olmamasına işaret için, vahy-i Kur'anî, koca semavatta, umum melaikece medar-ı bahsolan bir hakikattır ki, bir derece ona temas etmek için, şeytanlar tâ semavata kadar çıkmaya mecbur olup, hiçbir şeye muvaffak olamayarak recmedilmesiyle işaret ediyor ki; kalb-i Muhammedîye (A.S.M.) gelen vahy ve huzur-u Muhammediyeye (A.S.M.) gelen Cebrail ve nazar-ı Muhammedîye (A.S.M.) görünen hakaik-i gaybiye, sağlam ve müstakimdir, hiçbir cihetle şübhe girmez diye Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mu'cizane haber veriyor.

Amma Cennet'in uzaklığıyla beraber âlem-i bekadan olduğu halde en yakın yerlerde görülmesi ve bazan ondan meyve alınması ise; evvelki iki temsil sırrıyla anlaşıldığı gibi, bu âlem-i fâni ve âlem-i şehadet ise âlem-i gayba ve dâr-ı bekaya bir perdedir. Cennet'in merkez-i kübrası uzakta olmakla beraber, âlem-i misal âyinesi vasıtasıyla her tarafta görünmesi mümkün olduğu gibi, hakkalyakîn derecesindeki imanlar vasıtasıyla, Cennet'in bu âlem-i fânide -temsilde hata olmasın- bir nevi müstemlekeleri ve daireleri bulunabilir ve kalb telefonuyla yüksek ruhlar ile muhabereleri olabilir, hediyeleri gelebilir.

--- sh:»(L:283) ↓ ----------

Amma bir daire-i külliyenin cüz'î bir hâdise-i şahsiye ile meşgul olması, yani kâhinlere gaybî haberleri getirmek için şeytanlar, tâ semavata çıkıp kulak veriyorlar, yarım yamalak yanlış haberler getiriyorlar diye tefsirlerdeki ifadelerin bir hakikatı şu olmak gerektir ki: Semavat memleketinin payitahtına kadar gidip o cüz'î haberi almak değildir. Belki cevv-i havaya dahi şümulü bulunan semavat memleketinin -teşbihte hata yok- karakol haneleri hükmünde bazı mevkileri var ki, o mevkilerde Arz memleketi ile münasebetdarlık oluyor; cüz'î hâdiseler için, o cüz'î makamlardan kulak hırsızlığı yapıyorlar. Hattâ kalb-i insanî dahi o makamlardan birisidir ki, melek-i ilham ile şeytan-ı hususî o mevkide mübareze ediyorlar. Ve hakaik-i imaniye ve Kur'aniye ve hâdisat-ı Muhammediye (A.S.M.) ise, ne kadar cüz'î de olsa, en büyük, en küllî bir hâdise-i mühimme hükmünde en küllî bir daire olan Arş-ı A'zam'da ve daire-i semavatta -temsilde hata olmasın- mukadderat-ı kâinatın manevî ceridelerinde neşrolunuyor gibi her köşede medar-ı bahsoluyor, diye beyan ile beraber, kalb-i Muhammedî'den (A.S.M.) tâ daire-i Arş'a varıncaya kadar ise, hiçbir cihetle müdahale imkânı olmadığından, semavatı dinlemekten başka, şeytanların çaresi kalmadığını ifade ile, vahy-i Kur'anî ve nübüvvet-i Ahmediye (A.S.M.) ne derece yüksek bir derece-i hakkaniyette olduğunu ve hiçbir cihetle hilaf ve yanlış ve hile ona yanaşmak mümkün olmadığını, gayet beligane belki mu'cizane ilân etmek ve göstermektir.

Said Nursî

Yirmidokuzuncu Lem'a

İfade-i Meram

Onüç seneden beri kalbim, aklım ile imtizaç edip Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ۞لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ۞ اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوافِى
اَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضَ۞
لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

gibi âyetler ile emrettiği tefekkür mesleğine teşvik ettiği ve

تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ hadîs-i şerifi bazan bir saat tefekkür bir sene ibadet hükmünde olduğunu beyan edip, tefekküre azîm teşvikat yaptığı cihetle, ben de bu onüç seneden beri meslek-i tefekkürde akıl ve kalbime tezahür eden büyük nurları ve uzun hakikatları kendime muhafaza etmek için işarat nev'inden bazı kelimatı o envâra delalet etmek için değil, belki vücudlarına işaret ve tefekkürü teshil ve intizamı muhafaza için vaz'ettim. Gayet muhtelif Arabî ibarelerle kendi kendime o tefekkürde gittiğim zaman o kelimatı lisanen zikrediyordum.

Bu uzun zamanda ve binler defa tekrarında ne bana usanç geliyordu ve ne de verdiği zevk noksanlaşıyordu ve ne de onlara ihtiyac-ı ruhî zâil

oluyordu. Çünki bütün o tefekkürat, âyât-ı Kur'aniyenin lemaatı olduğundan; âyâtın bir hassası olan usandırmamak ve halâvetini muhafaza etmek hassasının bir cilvesi, o tefekkür âyinesinde temessül etmiştir.

Bu âhirde gördüm ki: Risale-i Nur'un eczalarındaki kuvvetli ukde-i hayatiye ve parlak nurlar, o silsile-i tefekküratın lem'alarıdır. Bana ettikleri tesiri başka zâtlara da edeceği düşüncesiyle, âhir ömrümde mecmuunu kaleme almak niyet etmiştim. Gerçi çok mühim parçaları risalelerde dercedilmiştir; fakat heyet-i mecmuasında başka bir kuvvet ve kıymet bulunacaktır.

Âhir-i ömür muayyen olmadığı için, bu hapisteki mahkûmiyetim ve vaziyetim ölümden daha beter bir şekil aldığından, âhir-i hayatı beklemiyerek, kardeşlerimin ısrar ve ilhahları ile, tağyir etmeyerek, o silsile-i tefekkürat "yedi bab" üstünde yazıldı.

[Bu Lem'anın diğer altı babı, teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.]

اَلْبَابُ الثَّالِثُ فِى مَرَاتِبِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ

Otuzüç mertebesinden yedi mertebeyi zikredeceğiz. O mertebelerden mühim bir kısmı, Yirminci Mektub'un İkinci Makamında ve Otuzikinci Söz'ün İkinci Mevkıfının âhirinde ve Üçüncü Mevkıfının evvelinde izah edilmiştir. Şu mertebelerin hakikatını anlamak isteyenler, o iki Söze müracaat etsinler.

اَلْمَرْتَبَةُ الْأُولَى وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ
شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ
وَلِىٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيرًا

لَبَّيْكَ وَ سَعْدَيْكَ جَلَّ جَلَالُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ
شَيْءٍ قُدْرَةً وَ عِلْمًا اِذْ هُوَ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ
الَّذِى صَنَعَ الْاِنْسَانَ بِقُدْرَتِهِ كَالْكَائِنَاتِ

--- sh:»(L:286) ↓ ----------

وَ كَتَبَ الْكَائِنَاتِ بِقَلَمِ قَدَرِهِ كَمَا كَتَبَ ٱلاِنْسَانَ بِذٰلِكَ الْقَلَمِ
اِذْ ذَاكَ الْعَالَمُ الْكَبِيرُ كَهٰذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ مَصْنُوعُ قُدْرَتِهِ
مَكْتُوبُ قَدَرِهِ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ صَيَّرَهُ تَظَاهَرَتْ مَسْجِدًا اِيجَادُهُ
لِهٰذَاصَيَّرَهُسَاجِدًاانْشَائُهُ لِذَاكَ صَيَّرَذَاكَ مُلْكًابِنَائُهُلِهٰذَا صَيَّرَهُ
مَمْلُوكًاصَنْعَتُهُ فِيذَاكِتَابًا صِبْغَتُهُ فِيهٰذَا تَزَاهَرَتْخِطَابًاقُدْرَتُهُ فِى
ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ رَحْمَتُهُ فِيهٰذَا تُنَظِّمُ نِعْمَتَهُ حِشْمَتُهُ
فِيذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ نِعْمَتُهُ فِى هٰذَا تُعْلِنُ هُوَ ٱلاَحَدُ
سِكَّتُهُ فِى ذَاكَ فِى الْكُلِّ وَ ٱلاَجْزَاءِ سُكُونًاحَرَكَةً خَاتَمُهُ
فِى هٰذَا فِى الْجِسْمِ وَ ٱلاَعْضَاءِ حُجَيْرَةً ذَرَّةًفَانْظُرْ اِلَى
اٰثَارِهِ الْمُتَّسِقَةِ كَيْفَ تَرَى كَالْفَلَقِ سَخَاوَةً مُطْلَقَةً مَعَ اِنْتِظَامٍ
مُطْلَقٍ فِىسُرْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اِتِّزَانٍ مُطْلَقٍ فِىسُهُولَةٍ مُطْلَقَةٍ
مَعَ اِتْقَانٍ مُطْلَقٍ فِىوُسْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَحُسْنِصُنْعٍ مُطْلَقٍ فِىبُعْدَةٍ
مُطْلَقَةٍ مَعَ اِتِّفَاقٍ مُطْلَقٍفِىخِلْطَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اِمْتِيَازٍمُطْلَقٍ فِىرُخْصَةٍ
مُطْلَقَةٍ مَعَ غُلُوٍّ مُطْلَقٍ فَهٰذِهِالْكَيْفِيَّةُ الْمَشْهُودَةُ شَاهِدَةٌ لِلْعَاقِلِ
الْمُحَقِّقِ مُجْبِرَةٌ لِلاَحْمَقِ الْمُنَافِقِعَلَىقَبُولِالصَّنْعَةِ وَ الْوَحْدَةِ
لِلْحَقِّذِىالْقُدْرَةِ الْمُطْلَقَةِ وَهُوَالْعَلِيمُ الْمُطْلَقُوَفِىالْوَحْدَةِ سُهُولَةٌ
مُطْلَقَةٌ وَ فِى الْكَثْرَةِ وَالشِّرْكَةِ صُعُوبَةٌ مُنْغَلِقَةٌ اِنْ اُسْنِدَ كُلُّ ٱلاَشْيَاءِ
لِلْوَاحِدِ فَالْكَائِنَاتُ كَالنَّخْلَةِ وَ النَّخْلَةُ كَالثَّمَرَةِ سُهُولَةً فِى

--- sh:»(L:287) ↓ ----------

الْاِبْتِدَاعِ۞ اِنْ اُسْنِدَ لِلْكَثْرَةِ فَالنَّخْلَةُ كَالْكَائِنَاتِ
وَ الثَّمَرَةُ كَالشَّجَرَاتِ صُعُوبَةً فِى الْاِمْتِنَاعِ ❁اِذِ الْوَاحِدُ
بِالْفِعْلِ الْوَاحِدِ يُحَصِّلُ نَتِيجَةً وَ وَضْعِيَّةً لِلْكَثِيرِ
بِلاَ كُلْفَةٍ وَ لاَ مُبَاشَرَةٍ لَوْ اُحِيلَتْ تِلْكَ الْوَضْعِيَّةُ وَ
النَّتِيجَةُ اِلَى الْكَثْرَةِ لاَيُمْكِنُ اَنْ تَصِلَ اِلَيْهَا
اِلاَّ بِتَكَلُّفَاتٍ وَ مُبَاشَرَاتٍ وَ مُشَاجَرَاتٍ❁كَالْاَمِيرِ مَعَ
النَّفَرَاتِ وَ الْبَانِى مَعَ الْحَجَرَاتِ وَ الْاَرْضِ مَعَ السَّيَّارَاتِ
وَ الْفَوَّارَةِ مَعَ الْقَطَرَاتِ وَ نُقْطَةِ الْمَرْكَزِ مَعَ
النُّقَطِ فِى الدَّائِرَةِ بِسِرٍّ اَنَّ فِى الْوَحْدَةِ يَقُومُ
الْاِنْتِسَابُ مَقَامَ قُدْرَةٍ غَيْرَ مَحْدُودَةٍ ۞وَ لاَيَضْطَرُّ السَّبَبُ
لِحَمْلِ مَنَابِعِ قُوَّتِهِ وَ يَتَعَاظَمُ الْاَثَرُ بِالنِّسْبَةِ اِلَى
الْمُسْنَدِ اِلَيْهِ ❁وَ فِى الشِّرْكَةِ يَضْطَرُّ كُلُّ سَبَبٍ لِحَمْلِ
مَنَابِعِ قُوَّتِهِ فَيَتَصَاغَرُ الْاَثَرُ بِنِسْبَةِ جِرْمِهِ وَ مِنْ
هُنَا غَلَبَتِ النَّمْلَةُ وَ الذُّبَابَةُ عَلَى الْجَبَابِرَةِ وَ حَمَلَتِ
النُّوَاةُ الصَّغِيرَةُ شَجَرَةً عَظِيمَةً وَ بِسِرٍّ اَنَّ فِى
اِسْنَادِ كُلِّ الْاَشْيَاءِ اِلَى الْوَاحِدِ لاَيَكُونُ الْاِيجَادُ مِنَ الْعَدَمِ
الْمُطْلَقِ بَلْ يَكُونُ الْاِيجَادُ عَيْنَ نَقْلِ الْمَوْجُودِ
الْعِلْمِىِّ اِلَى الْوُجُودِ الْخَارِجِىِّ كَنَقْلِ الصُّورَةِ الْمُتَمَثِّلَةِ
فِى الْمِرْاٰةِ اِلَى الصَّحِيفَةِ الْفُطُوغْرَفِيَّةِ لِتَثْبِيتِ
وُجُودٍ خَارِجِىٍّ لَهَا بِكَمَالِ السُّهُولَةِ اَوْ اِظْهَارِ الْخَطِّ
الْمَكْتُوبِ بِمِدَادٍ لاَيُرَى بِوَاسِطَةِ مَادَّةٍ مُظْهِرَةٍ
لِلْكِتَابَةِ الْمَسْتُورَةِ ۞وَ فِى اِسْنَادِ الْاَشْيَاءِ اِلَى الْاَسْبَابِ وَ
الْكَثْرَةِ يَلْزَمُ الْاِيجَادُ مِنَ الْعَدَمِ الْمُطْلَقِ..

وَ هُوَ اِنْ لَمْ يَكُنْ مُحَالاً يَكُونُ اَصْعَبَ الْاَشْيَاءِ فَالسُّهُولَةُ فِى
الْوَحْدَةِ وَاصِلَةٌ اِلَى دَرَجَةِ الْوُجُوبِ ❁و الصُّعُوبَةُ فِى
الْكَثْرَةِ وَاصِلَةٌ اِلَى دَرَجَةِ الْاِمْتِنَاعِ ❁وَ بِحِكْمَةِ اَنَّ

فِى الْوَحْدَةِ يُمْكِنُ الْاِبْدَاعُ وَ اِيجَادُ الْاَيْسِ (١) مِنَ اللَّيْسِ (٢)

(1): اَلْاَيْسُ : Mevcud demektir. (2): اَللَّيْسُ : Adem-i sırf demektir.

يَعْنِى اِبْدَاعُ الْمَوْجُودِ مِنَ الْعَدَمِ الصِّرْفِ بِلاَ مُدَّةٍ وَ لاَ مَادَّةٍ
.. وَ اِفْرَاغُ الذَّرَّاتِ فِى الْقَالَبِ الْعِلْمِىِّ بِلاَ
كُلْفَةٍ وَ لاَ خِلْطَةٍ❁ وَ فِى الشِّرْكَةِ وَ الْكَثْرَةِ لاَيُمْكِنُ
الْاِبْدَاعُ مِنَ الْعَدَمِ بِاتِّفَاقِ كُلِّ اَهْلِ الْعَقْلِ فَلاَ بُدَّ
لِوُجُودِ ذِى حَيَاةٍ جَمْعُ ذَرَّاتٍ مُنْتَشِرَةٍ فِى الْاَرْضِ
وَ الْعَنَاصِرِ .. وَ بِعَدَمِ الْقَالَبِ الْعِلْمِىِّ يَلْزَمُ لِمُحَافَظَةِ
الذَّرَّاتِ فِى جِسْمِ ذِى الْحَيَاةِ وُجُودُ عِلْمٍ كُلِّىٍّ
وَ اِرَادَةٍ مُطْلَقَةٍ فِى كُلِّ ذَرَّةٍ ❁وَ مَعَ ذٰلِكَ اَنَّ الشُّرَكَاءَ
مُسْتَغْنِيَةٌ عَنْهَا وَ مُمْتَنِعَةٌ بِالذَّاتِ بِخَمْسَةِ وُجُوهٍ
مُتَدَاخِلَةٍ ❁وَ الشُّرَكَاءُ الْمُسْتَغْنِيَةُ عَنْهَا وَ الْمُمْتَنِعَةُ
بِالذَّاتِ تَحَكُّمِيَّةٌ مَحْضَةٌ لاَ اَمَارَةَ عَلَيْهَا وَ لاَ
اِشَارَةَ اِلَيْهَا فِى شَىْءٍ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ اِذْ خِلْقَةُ السَّمٰوَاتِ
وَ الْاَرْضِ تَسْتَلْزِمُ قُدْرَةً كَامِلَةً غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ
بِالضَّرُورَةِ فَاسْتُغْنِىَ عَنِ الشُّرَكَاءِ وَ اِلاَّ لَزِمَ تَحْدِيدُ وَ انْتِهَاءُ
قُدْرَةٍ كَامِلَةٍ غَيْرِ مُتَنَاهِيَةٍ فِى وَقْتِ عَدَمِ التَّنَاهِى
بِقُوَّةٍ مُتَنَاهِيَةٍ بِلاَ ضَرُورَةٍ مَعَ الضَّرُورَةِ فِى عَكْسِهِ وَ هُوَ
مُحَالٌ فِى خَمْسَةِ اَوْجُهٍ فَامْتَنَعَتِ الشُّرَكَاءُ مَعَ اَنَّ
الشُّرَكَاءَ الْمُمْتَنِعَةَ بِتِلْكَ الْوُجُوهِ لاَ اِشَارَةَ اِلَى وُجُودِهَا

وَ لاَ اَمَارَةَ عَلَى تَحقُّقِهَا فِى شَيْءٍ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ
فَقَدِ اسْتَفْسَرْنَا هٰذِهِ الْمَسئَلَةَ (فِى الْمَوْقِفِ الْاَوَّلِ)
مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَ الثَّلاَثِينَ مِنَ الذَّرَّاتِ اِلَى
السَّيَّارَاتِ.. (وَ فِى الْمَوْقِفِ الثَّانِى) مِنَ السَّمٰوَاتِ اِلَى
التَّشَخُّصَاتِ الْوَجْهِيَّةِ فَاَعْطَتْ جَمِيعُهَا جَوَابَ
رَدِّ الشِّرْكِ بِارَائَةِ سِكَّةِ التَّوْحِيدِ فَكَمَا لاَ شُرَكَاءَ لَهُ
كَذٰلِكَ لاَ مُعِينَ وَلاَ وُزَرَاءَ لَهُ وَ مَا الْاَسْبَابُ
اِلاَّ حِجَابٌ رَقِيقٌ عَلَى تَصَرُّفِ الْقُدْرَةِ الْاَزَلِيَّةِ لَيْسَ لَهَا
تَاْثِيرٌ اِيجَادِىٌّ فِى نَفْسِ الْاَمْرِ ❁ اِذْ اَشْرَفُ الْاَسْبَابِ
وَ اَوْسَعُهَا اِخْتِيَارًا هُوَ الْاِنْسَانُ مَعَ اَنَّهُ لَيْسَ فِى يَدِهِ
مِنْ اَظْهَرِ اَفْعَالِهِ الْاِخْتِيَارِيَّةِ كَالْاَكْلِ وَ الْكَلاَمِ
وَ الْفِكْرِ مِنْ مِاٰتِ اَجْزَاءٍ اِلاَّ جُزْءٌ وَاحِدٌ مَشْكُوكٌ فَاِذَا كَانَ
السَّبَبُ الْاَشْرَفُ وَ الْاَوْسَعُ اِخْتِيَارًا مَغْلُولَ الْاَيْدِى
عَنِ التَّصَرُّفِ الْحَقِيقِىِّ كَمَا تَرَى فَكَيْفَ يُمْكِنُ اَنْ
تَكُونَ الْبَهِيمَاتُ وَ الْجَمَادَاتُ شَرِيكًا فِى الْاِيجَادِ
وَ الرُّبُوبِيَّةِ لِخَالِقِ الْاَرْضِ وَ السَّمٰوَاتِ فَكَمَا لاَيُمْكِنُ
اَنْ يَكُونَ الظَّرْفُ الَّذِى وَضَعَ السُّلْطَانُ فِيهِ
الْهَدِيَّةَ اَوِ الْمَنْدِيلُ الَّذِى لَفَّ فِيهِ الْعَطِيَّةَ اَوِ النَّفَرُ الَّذِى
اَرْسَلَ عَلَى يَدِهِ النِّعْمَةَ اِلَيْكَ شُرَكَاءَ لِلسُّلْطَانِ
فِى سَلْطَنَتِهِ كَذٰلِكَ لاَ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ الْاَسْبَابُ
الْمُرْسَلَةُ عَلَى اَيْدِيهِمُ النِّعَمُ اِلَيْنَا وَ الظُّرُوفُ الَّتِى
هِىَ صَنَادِيقُ لِلنِّعَمِ الْمُدَّخَرَةِ لَنَا وَ الْاَسْبَابُ الَّتِى
اِلْتَفَّتْ عَلَى عَطَايَا اِلٰهِيَّةٍ مُهْدَاتٌ اِلَيْنَا شُرَكَاءَ اَعْوَانًا اَوْ وَسَائِطَ مُؤَثِّرَةً..

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ : جَلَّ جَلاَلُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً
وَ عِلْمًا اِذْ هُوَ الْخَلاَّقُ الْعَلِيمُ الصَّانِعُ الْحَكِيمُ
الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الَّذِى هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ الْاَرْضِيَّةُ
وَ الْاَجْرَامُ الْعُلْوِيَّةُ فِى بُسْتَانِ الْكَائِنَاتِ مُعْجِزَاتُ
قُدْرَةِ خَلاَّقٍ عَلِيمٍ بِالْبَدَاهَةِ ❁وَ هٰذِهِ النَّبَاتَاتُ
الْمُتَلَوِّنَةُ الْمُتَزَيِّنَةُ الْمَنْثُورَةُ وَ هٰذِهِ الْحَيْوَانَاتُ الْمُتَنَوِّعَةُ
الْمُتَبَرِّجَةُ الْمَنْشُورَةُ فِى حَدِيقَةِ الْاَرْضِ خَوَارِقُ
صَنْعَةِ صَانِعٍ حَكِيمٍ بِالضَّرُورَةِ وَ هٰذِهِ الْاَزْهَارُ الْمُتَبَسِّمَةُ
وَ الْاَثْمَارُ الْمُتَزَيِّنَةُ فِى جِنَانِ هٰذِهِ الْحَدِيقَةِ هَدَايَاءُ
رَحْمَتِ رَحْمٰنٍ رَحِيمٍ بِالْمُشَاهَدَةُ تَشْهَدُ هَاتِيكَ وَ
تُنَادِى تَاكَ وَ تُعْلِنُ هٰذِهِ بِاَنَّ خَلاَّقَ هَاتِيكَ وَ مُصَوِّرَ
تَاكَ وَ وَاهِبَ هٰذِهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَ عِلْمًا تَتَسَاوَى
بِالنِّسْبَةِ اِلَى قُدْرَتِهِ الذَّرَّاتُ وَ النُّجُومُ وَ الْقَلِيلُ وَ
الْكَثِيرُ وَ الصَّغِيرُ وَ الْكَبِيرُ وَ الْمُتَنَاهِى وَ غَيْرُ الْمُتَنَاهِى
وَ كُلُّ الْوُقُوعَاتِ الْمَاضِيَةِ وَ غَرَائِبِهَا مُعْجِزَاتُ
صَنْعَةِ صَانِعٍ حَكِيمٍ تَشْهَدُ عَلَىاَنَّ ذٰلِكَ الصَّانِعَ
قَدِيرٌ عَلَى كُلِّ الْاِمْكَانَاتِ الْاِسْتِقْبَالِيَّةِ وَ عَجَائِبِهَا اِذْ
هُوَ الْخَلاَّقُ الْعَلِيمُ وَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ❁
فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ اَرْضِهِ مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ
مَحْشَرَ فِطْرَتِهِ مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ مَدَارَ حِكْمَتِهِ مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ
مَزْرَعَ جَنَّتِهِ مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ
مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ ❁فَمُزَيَّنُ الْحَيْوَانَاتِ مُنَقَّشُ

الطُّيُورَاتِ مُثَمَّرُ الشَّجَرَاتِ مُزَهَّرُ النَّبَاتَاتِ
مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ خَوَارِقُ صُنْعِهِ هَدَايَاءُ جُودِهِ بَرَاهِينُ لُطْفِهِ❁
تَبَسُّمُ الْاَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ الْاَثْمَارِ تَسَجُّعُ الْاَطْيَارِ
فِى نَسْمَةِ الْاَسْحَارِ تَهَزُّجُ الْاَمْطَارِ عَلَى خُدُودِ الْاَزْهَارِ
تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى الْاَطْفَالِ الصِّغَارِ تَعَرُّفُ وَدُودٍ
تَوَدُّدُ رَحْمٰنٍ تَرَحُّمُ حَنَّانٍ تَحَنُّنُ مَنَّانٍ لِلْجِنِّ وَ
الْاِنْسَانِ وَ الرُّوحِ وَ الْحَيْوَانِ وَ الْمَلَكِ وَ الْجَانِّ
وَ الْبُذُورُ وَ الْاَثْمَارُ وَ الْحُبُوبُ وَ الْاَزْهَارُ مُعْجِزَاتُ
الْحِكْمَةِ خَوَارِقُ الصَّنْعَةِ هَدَايَاءُ الرَّحْمَةِ بَرَاهِينُ
الْوَحْدَةِ شَوَاهِدُ لُطْفِهِ فِى دَارِ الْآخِرَةِ شَوَاهِدُ صَادِقَةٌ
بِاَنَّ خَلاَّقَهَا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ بِالرَّحْمَةِ وَ الْعِلْمِ وَ الْخَلْقِ
وَ التَّدْبِيرِ وَ الصُّنْعِ وَ التَّصْوِيرِ❁فَالشَّمْسُ كَالْبَذْرَةِ
وَ النَّجْمُ كَالزَّهْرَةِ وَ الْاَرْضُ كَالْحَبَّةِ لَاتَثْقُلُ عَلَيْهِ
بِالْخَلْقِ وَ التَّدْبِيرِ وَ الصُّنْعِ وَ التَّصْوِيرِ فَالْبُذُورُ
وَ الْاَثْمَارُ مَرَايَاءُ الْوَحْدَةِ فِى اَقْطَارِ الْكَثْرَةِ اِشَارَاتُ
الْقَدَرِ رُمُوزَاتُ الْقُدْرَةِ بِاَنَّ تِلْكَ الْكَثْرَةَ مِنْ مَنْبَعِ
الْوَحْدَةِ تَصْدُرُ شَاهِدَةً لِوَحْدَةِ الْفَاطِرِ فِى الصُّنْعِ وَ
التَّصْوِيرِ ثُمَّ اِلَى الْوَحْدَةِ تَنْتَهِى ذَاكِرَةً لِحِكْمَةِ الصَّانِعِ
فِى الْخَلْقِ وَ التَّدْبِيرِ❁ وَ تَلْوِيحَاتُ الْحِكْمَةِ بِاَنَّ
خَالِقَ الْكُلِّ بِكُلِّيَّةِ النَّظَرِ اِلَى الْجُزْئِىِّ يَنْظُرُ ثُمَّ اِلَى
جُزْئِهِ اِذْ اِنْ كَانَ ثَمَرًا فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ مِنْ
خَلْقِ هٰذَا الشَّجَرِ فَالْبَشَرُ ثَمَرٌ لِهٰذِهِ الْكَائِنَاتِ❁

فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ لِخَالِقِ الْمَوْجُودَاتِ وَ الْقَلْبُ
كَالنَّوَاتِ فَهُوَ الْمِرْاٰةُ الْاَنْوَرُ لِصَانِعِ الْمَخْلُوقَاتِ مِنْ
هٰذِهِ الْحِكْمَةِ فَالْاِنْسَانُ الْاَصْغَرُ فِى هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ
هُوَ الْمَدَارُ الْاَظْهَرُ لِلنَّشْرِ وَ الْمَحْشَرِ فِى هٰذِهِ
الْمَوْجُودَاتِ وَ التَّخْرِيبِ وَ التَّبْدِيلِ وَ التَّحْوِيلِ وَ
التَّجْدِيدِ لِهٰذِهِ الْكَائِنَاتِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ يَا كَبِيرُ اَنْتَ الَّذِى
لَاتَهْدِى الْعُقُولُ لِكُنْهِ عَظَمَتِهِكه : لَا اِلٰهَ اِلَّا
هُوَ بَرَابَرْ مِى زَنَنْد هَرْشَىْ دَمَادَمْ جُويَدَنْد يَا حَقّ
سَرَاسَرْ كُويَدَنْد يَا حَىّ (اِيضَاحُهَا فِى رَاْسِ الْمَوْقِفِ
الثَّالِثِ مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَ ثَلَاثِينَ)
اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ اَلْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ (Haşiye-1)
شَيْءٍ قُدْرَةً وَ عِلْمًا اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ الْمُقَدِّرُ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ الْمُصَوِّرُ الْكَرِيمُ اللَّطِيفُ الْمُزَيِّنُ الْمُنْعِمُ
الْوَدُودُ الْمُتَعَرِّفُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْمُتَحَنِّنُ الْجَمِيلُ
ذُو الْجَمَالِ وَ الْكَمَالِ الْمُطْلَقِ النَّقَّاشُ الْاَزَلِىُّ
الَّذِى مَاحَقَائِقُ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ كُلًّا وَ اَجْزَاءً وَ
صَحَائِفَ وَ طَبَقَاتٍ وَ مَا حَقَائِقُ هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّيًّا وَ
جُزْئِيًّا وَ وُجُودًا وَ بَقَاءً اِلَّا وَ هِىَ خُطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ
وَ قَدَرِهِ بِتَنْظِيمٍ وَ تَقْدِيرٍ وَ عِلْمٍ وَ حِكْمَةٍ وَ اِلَّا
نُقُوشُ پَرْكَارِ عِلْمِهِ وَ حِكْمَتِهِ بِصُنْعٍ وَ تَصْوِيرٍ
وَ اِلَّا تَزْيِينَاتُ يَدِ بَيْضَاءِ صُنْعِهِ وَ تَصْوِيرِهِ وَ تَزْيِينِهِ وَ
تَنْوِيرِهِ بِلُطْفٍ وَ كَرَمٍ وَ اِلَّا اَزَاهِيرُ لَطَائِفِ لُطْفِهِ
وَ كَرَمِهِ وَ تَعَرُّفِهِ وَ تَوَدُّدِهِ بِرَحْمَةٍ وَ نِعْمَةٍ وَ اِلَّا ثَمَرَاتُ

(Haşiye-1): Bu Üçüncü Mertebe, cüz'î bir çiçeği ve güzel bir kadını nazara alıyor. Koca bahar bir çiçektir, Cennet dahi bir çiçek gibidir, o mertebenin mazharlarıdırlar. Ve âlem güzel ve büyük bir insan ve huriler nev'i ve ruhanîler taifesi ve hayvanlar cinsi ve insan sınıfı herbiri manen güzel bir insan hükmünde, bu mertebenin gösterdiği esmayı safahatıyla gösteriyor.

فَيَّاضِ عَيْنِ رَحْمَتِهِ وَ نِعْمَتِهِ وَ تَرَحُّمِهِ وَ تَحَنُّنِهِ
بِجَمَالٍ وَ كَمَالٍ وَ اِلاَّ لَمَعَاتُ جَمَالٍ سَرْمَدِيٍّ وَ كَمَالٍ
دَيْمُومِيٍّ بِشَهَادَةِ تَفَانِيَةِ الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَّةِ الْمَظَاهِرِ
مَعَ دَوَامِ تَجَلِّى الْجَمَالِ عَلَى مَرِّ الْفُصُولِ وَ الْعُصُورِ
وَ الْاَدْوَارِ وَ مَعَ دَوَامِ الْاِنْعَامِ عَلَى مَرِّ الْاَنَامِ
وَ الْاَيَّامِ وَ الْاَعْوَامِ ۞نَعَمْ تَفَانِى الْمِرْاٰةِ زَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ
التَّجَلِّى الدَّائِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ اَظْهَرِ
الظَّوَاهِرِ مِنْ اَبْهَرِ الْبَوَاهِرِ عَلَى اَنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ اَنَّ
الْكَمَالَ الزَّاهِرَ لَيْسَا مُلْكَ الْمَظَاهِرِ مِنْ اَفْصَحِ
تِبْيَانٍ مِنْ اَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلاِحْسَانِ
الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ لِلْبَاقِى الْوَدُودِ نَعَمْ
فَالْاَثَرُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْبَدَاهَةِ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ
الْفِعْلُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى الْاِسْمِ الْمُكَمَّلِ
وَ الْفَاعِلِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْاِسْمُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِلاَ
رَيْبٍ عَلَى الْوَصْفِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْوَصْفُ الْمُكَمَّلُ
يَدُلُّ بِلاَ شَكٍّ عَلَى الشَّانِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الشَّانُ
الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْيَقِينِ عَلَى كَمَالِ الذَّاتِ
بِمَا يَلِيقُ بِالذَّاتِ وَ هُوَ الْحَقُّ الْيَقِينُ..
وَالْمَرْتَبَةُ الرَّابِعَةُ : جَلَّ جَلاَلُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْعَدْلُ
الْعَادِلُ الْحَكَمُ الْحَاكِمُ الْحَكِيمُ الْاَزَلِىُّ الَّذِى
اَسَّسَ بُنْيَانَ شَجَرَةِ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ بِاُصُولِ
مَشِيئَتِهِ وَ حِكْمَتِهِ وَ فَصَّلَهَا بِدَسَاتِيرِ قَضَائِهِ

--- sh:»(L:294) ↓ ----------

قَدَرِهِ وَ نَظَّمَهَا بِقَوَانِينِ عَادَتِهِ وَ سُنَّتِهِ وَ زَيَّنَهَا
بِنَوَامِيسِ عِنَايَتِهِ وَ رَحْمَتِهِ وَ نَوَّرَهَا بِجَلَوَاتِ اَسْمَائِهِ وَ
صِفَاتِهِ بِشَهَادَاتِ اِنْتِظَامَاتِ مَصْنُوعَاتِهِ وَ تَزْيِّنَاتِ
مَوْجُودَاتِهِ وَ تَشَابُهِهَا وَ تَنَاسُبِهَا وَ تَجَاوُبِهَا وَ تَعَاوُنِهَا وَ
تَعَانُقِهَا وَ اِتْقَانِ الصَّنْعَةِ الشُّعُورِيَّةِ فِى كُلِّ شَيْءٍ
عَلَى مِقْدَارِ قَامَةِ قَابِلِيَّتِهِ الْمُقَدَّرَةِ بِتَقْدِيرِ الْقَدَرِ
فَالْحِكْمَةُ الْعَامَّةُ فِى تَنْظِيمَاتِهَا وَ الْعِنَايَةُ التَّامَّةُ فِى
تَزْيِينَاتِهَا وَ الرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ فِى تَلْطِيفَاتِهَا وَ الْاَرْزَاقُ
وَ الْاِعَاشَةُ الشَّامِلَةُ فِى تَرْبِيَتِهَا وَ الْحَيَاةُ الْعَجِيبَةُ
الصَّنْعَةِ بِمَظْهَرِيَّتِهَا لِلشُّؤُنِ الذَّاتِيَّةِ لِفَاطِرِهَا وَ
الْمَحَاسِنُ الْقَصْدِيَّةُ فِى تَحْسِينَاتِهَا وَدَوَامُ تَجَلِّى
الْجَمَالِ الْمُنْعَكِسِ مَعَ زَوَالِهَا وَ الْعِشْقُ الصَّادِقُ فِى
قَلْبِهَا لِمَعْبُودِهَا وَ الْاِنْجِذَابُ الظَّاهِرُ فِى جَذْبَتِهَا
وَ اِتِّفَاقُ كُلِّ كُمَّلِهَا عَلَى وَحْدَةِ فَاطِرِهَا وَ التَّصَرُّفُ
لِمَصَالِحِ فِى اَجْزَائِهَا وَ التَّدْبِيرُ الْحَكِيمُ لِنَبَاتَاتِهَا
وَ التَّرْبِيَةُ الْكَرِيمَةُ لِحَيْوَانَاتِهَا وَ الْاِنْتِظَامُ الْمُكَمَّلُ فِى
تَغَيُّرَاتِ اَرْكَانِهَا وَ الْغَايَاتُ الْجَسِيمَةُ فِى اِنْتِظَامِ كُلِّيَّتِهَا
وَ الْحُدُوثُ دَفْعَةً مَعَ غَايَةِ كَمَالِ حُسْنِ صَنْعَتِهَا
بِلاَ اِحْتِيَاجٍ اِلَى مُدَّةٍ وَ مَادَّةٍ وَ التَّشَخُّصَاتُ الْحَكِيمَةُ
مَعَ عَدَمِ تَحْدِيدِ تَرَدُّدِ اِمْكَانَاتِهَا وَ قَضَاءُ حَاجَاتِهَا
عَلَى غَايَةِ كَثْرَتِهَا وَ تَنَوُّعِهَا فِى اَوْقَاتِهَا اللاَّئِقَةِ الْمُنَاسِبَةِ
مِنْ حَيْثُ لاَيَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لاَيُشْعَرُ مَعَ
قَصْرِ اَيْدِيهَا مِنْ اَصْغَرِ مَطَالِبِهَا وَ الْقُوَّةُ الْمُطْلَقَةُ
فِى مَعْدَنِ ضَعْفِهَا وَ الْقُدْرَةُ الْمُطْلَقَةُ فِى مَنْبَعِ عَجْزِهَا

وَ الْحَيَاةُ الظَّاهِرَةُ فِى جُمُودِهَا وَ الشُّعُورُالْمُحِيطُ فِى
جَهْلِهَا وَ الْاِنْتِظَامُ الْمُكَمَّلُ فِى تَغَيُّرَاتِهَاالْمُسْتَلْزِمُ لِوُجُودِ
الْمُغَيِّرِ الْغَيْرِ الْمُتَغَيِّرِ وَ الْاِتِّفَاقُ فِى تَسْبِيحَاتِهَا كَالدَّوَائِرِ
الْمُتَدَاخِلَةِ الْمُتَّحِدَةِ الْمَرْكَزِوَ الْمَقْبُولِيَّةُ فِى دَعَوَاتِهَا
الثَّلَاثِ بِلِسَانِ اِسْتِعْدَادِهَاوَبِلِسَانِ احْتِيَاجِهَاالْفِطْرِيَّةِوَ بِلِسَانِ
اِضْطِرَارِهَا وَالْمُنَاجَاةُ وَ الشُّهُودَاتُ وَ الْفُيُوضَاتُ فِى
عِبَادَاتِهَا وَ الْاِنْتِظَامُ فِى قَدَرِيَّهَاوَ الْاِطْمِئْنَانُ بِذِكْرِ فَاطِرِهَا وَ
كَوْنُ الْعِبَادَةِ فِيهَا خَيْطَ الْوُصْلَةِ بَيْنَ مُنْتَهِيهَا وَ مَبْدَئِهَا
وَ سَبَبُ ظُهُورِ كَمَالِهَا وَ لِتَحَقُّقِ مَقَاصِدِ صَانِعِهَا
وَ هٰكَذَا بِسَائِرِ شُؤُنَاتِهَا وَ اَحْوَالِهَا وَ كَيْفِيَّاتِهَا
شَاهِدَاتٌ بِاَنَّهَا كُلَّهَا بِتَدْبِيرِ مُدَبِّرٍ حَكِيمٍ وَاحِدٍ وَ فِى
تَرْبِيَةِ مُرَبٍّ كَرِيمٍ اَحَدٍ صَمَدٍ وَ كُلَّهَا خُدَّامُ سَيِّدٍ وَاحِدٍ
وَ تَحْتَ تَصَرُّفِ مُتَصَرِّفٍ وَاحِدٍ وَ مَصْدَرُهُمْ قُدْرَةُ
الْوَاحِدِ الَّذِى تَظَاهَرَتْ وَ تَكَاثَرَتْ خَوَاتِمُ وَحْدَتِهِ
عَلَى كُلِّ مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِهِ فِى كُلِّ صَفْحَةٍ مِنْ
صَفَحَاتِ مَوْجُودَاتِهِ❁ نَعَمْ فَكُلُّ زَهْرَةٍ وَ ثَمَرٍ وَ كُلُّ نَبَاتٍ
وَ شَجَرٍ بَلْ كُلُّ حَيَوَانٍ وَ حَجَرٍ بَلْ كُلُّ ذَرٍّ وَ
مَدَرٍ فِى كُلِّ وَادٍ وَ جَبَلٍ وَ كُلِّ بَادٍ وَ قَفْرٍ خَاتَمٌ بَيِّنُ
النَّقْشِ وَ الْاَثَرِ يُظْهِرُ لِدِقَّةِ النَّظَرِ بِاَنَّ ذَا ذَاكَ الْاَثَرِ
هُوَ كَاتِبُ ذَاكَ الْمَكَانِ بِالْعِبَرِ فَهُوَ كَاتِبُ ظَهْرِ
الْبَرِّ وَ بَطْنِ الْبَحْرِ فَهُوَ نَقَّاشُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ فِى
صَحِيفَةِ السَّمٰوَاتِ ذَاتِ الْعِبَرِ جَلَّ جَلَالُهُ نَقَّاشِهَا
اَللّٰهُ اَكْبَرُ كِه لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ بَرَابَرْ مِيذَنَدْ عَالَمْ

اَلْمَرْتَبَةُ الْخَامِسَةُ : (*) اَللّٰهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْخَلاَّقُ الْقَدِيرُ
الْمُصَوِّرُ الْبَصِيرُ الَّذِى هٰذِهِ الاَجْرَامُ الْعُلْوِيَّةُ وَ
الْكَوَاكِبُ الدُّرِّيَّةُ نَيِّرَاتُ بَرَاهِينِ اُلُوهِيَّتِهِ وَ عَظَمَتِهِ
وَ شُعَاعَاتُ شَوَاهِدِ رُبُوبِيَّتِهِ وَ عِزَّتِهِ تَشْهَدُ وَ تُنَادِى
عَلَى شَعْشَعَةِ سَلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِهِ وَ تُنَادِى عَلَى
وُسْعَةِ حُكْمِهِ وَ حِكْمَتِهِ وَ عَلَى حِشْمَةِ عَظَمَةِ قُدْرَتِهِ
فَاسْتَمِعْ اِلَى اٰيَةِ (اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا
وَ زَيَّنَّاهَا) الخ ثُمَّ انْظُرْ اِلَىوَجْهِالسَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا
فِىسُكُونَةٍ حَرَكَةً فِىحِكْمَةٍ تَلْئَلأُ فِى حِشْمَةٍ تَبَسُّمًا
فِى زِينَةٍ مَعَ اِنْتِظَامِالْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ تَشَعْشُعُ
سِرَاجِهَالِتَبْدِيلِ الْمَوَاسِمِ تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا لِتَنْوِيرِ الْمَعَالِمِ
تَلْئَلأُ نُجُومِهَا لِتَزْيِينِ الْعَوَالِمِ تُعْلِنُ لِاَهْلِ النُّهَى سَلْطَنَةً
بِلاَ اِنْتِهَاءٍ لِتَدْبِيرِ هٰذَا الْعَالَمِ فَذٰلِكَ الْخَلاَّقُ الْقَدِيرُ
عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ وَ مُرِيدٌ بِاِرَادَةٍ شَامِلَةٍ مَاشَاءَ كَانَ وَ
مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ وَ هُوَ قَدِيرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ بِقُدْرَةٍ
مُطْلَقَةٍ مُحِيطَةٍ ذَاتِيَّةٍ وَ كَمَا لاَ يُمْكِنُ وَ لاَ يُتَصَوَّرُ
وُجُودُ هٰذِهِ الشَّمْسِ فِى هٰذَا الْيَوْمِ بِلاَ ضِيَاءٍ وَ لاَ
حَرَارَةٍ كَذٰلِكَ لاَ يُمْكِنُ وَ لاَ يُتَصَوَّرُ وُجُودُ اِلٰهٍ
خَالِقٍ لِلسَّمٰوَاتِ بِلاَ عِلْمٍ مُحِيطٍ وَ بِلاَ قُدْرَةٍ مُطْلَقَةٍ فَهُوَ
بِالضَّرُورَةِ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ بِعِلْمٍ مُحِيطٍ لاَزِمٍ
ذَاتِيٍّ لِلذَّاتِ يَلْزَمُ تَعَلُّقُ ذٰلِكَ الْعِلْمِ بِكُلِّ الاَشْيَاءِ لاَ
يُمْكِنُ اَنْ يَنْفَكَّ عَنْهُ شَيْءٌ بِسِرِّ الْحُضُورِ وَ الشُّهُودِ
وَ النُّفُوذِ وَ الْاِحَاطَةِ النُّورَانِيَّةِ فَمَا يُشَاهَدُ فِى جَمِيعِ

(*): Otuzikinci Söz'ün Birinci Mevkıfı'nın zeylinde ve Yirminci Mektub'un İkinci Makamı'nda izah edilmiştir.

الْمَوْجُودَاتِ مِنَ الْاِنْتِظَامَاتِ الْمَوْزُونَةِ وَ الْاِتِّزَانَاتِ
الْمَنْظُومَةِ وَ الْحِكَمِ الْعَامَّةِ وَ الْعِنَايَاتِ التَّامَّةِ وَ
الْاَقْدَارِ الْمُنْتَظِمَةِ وَ الْاَقْضِيَةِ الْمُثْمِرَةِ وَ الْآجَالِ
الْمُعَيَّنَةِ وَ الْاَرْزَاقِ الْمُقَنَّنَةِ وَ الْاِتْقَانَاتِ الْمُفَنَّنَةِ وَ
الْاِهْتِمَامَاتِ الْمُزَيَّنَةِ وَغَايَةِ كَمَالِ الْاِمْتِيَازِ وَ الْاِتِّزَانِ
وَ الْاِنْتِظَامِ وَ الْاِتِّقَانِ وَ السُّهُولَةِ الْمُطْلَقَةِ شَاهِدَاتٌ
عَلَى اِحَاطَةِ عِلْمِ عَلَّامِ الْغُيُوبِ بِكُلِّ شَيْءٍ وَاَنَّ
اَيَةَ (اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) تَدُلُّ
عَلَى اَنَّ الْوُجُودَ فِى الشَّيْءِ يَسْتَلْزِمُ الْعِلْمَ بِهِ وَ نُورَ
الْوُجُودِ فِى الْاَشْيَاءِ يَسْتَلْزِمُ نُورَ الْعِلْمِ فِيهَا فَنِسْبَةُ
دَلَالَةِ حُسْنِ صَنْعَةِ الْاِنْسَانِ عَلَى شُعُورِهِ اِلَى نِسْبَةِ دَلَالَةِ
خِلْقَةِ الْاِنْسَانِ عَلَى عِلْمِ خَالِقِهِ كَنِسْبَةِ لُمَيْعَةِ
نُجَيْمَةِ الذُّبَيْبَةِ فِى اللَّيْلَةِ الدَّهْمَاءِ اِلَى شَعْشَعَةِ الشَّمْسِ
فِى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى وَجْهِ الْغَبْرَاءِ وَ كَمَا اَنَّهُ
عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ فَهُوَ مُرِيدٌ لِكُلِّ شَيْءٍ لَايُمْكِنُ اَنْ
يَتَحَقَّقَ شَيْءٌ بِدُونِ مَشِيَّتِهِ وَ كَمَا اَنَّ الْقُدْرَةَ تُؤَثِّرُ وَ
اَنَّ الْعِلْمَ تُمَيِّزُ كَذٰلِكَ اَنَّ الْاِرَادَةَ تُخَصِّصُ ثُمَّ يَتَحَقَّقُ
وُجُودُ الْاَشْيَاءِ فَالشَّوَاهِدُعَلَى وُجُودِ اِرَادَتِهِ تَعَالَى
وَ اِخْتِيَارِهِسُبْحَانَهُبِعَدَدِ كَيْفِيَّاتِ الْاَشْيَاءِوَاَحْوَالِهَاوَشُؤُنَاتِهَا
نَعَمْ فَتَنْظِيمُ الْمَوْجُودَاتِوَ تَخْصِيصُهَابِصِفَاتِهَا مِنْ
بَيْنِ الْاِمْكَانَاتِ الْغَيْرِالْمَحْدُودَةِ وَ مِنْ بَيْنِ الطُّرُقِ الْعَقِيمَةِ
وَ مِنْ بَيْنِ الْاِحْتِمَالَاتِ الْمُشَوَّشَةِ وَ تَحْتَ اَيْدِى السُّيُولِ
الْمُتَشَاكِسَةِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْاَدَقِّ الْاَرَقِّ وَ تَوْزِينُهَا

--- sh:»(L:298) ↓ ----------

بِهٰذَا الْمِيزَانِ الْحَسَّاسِ الْجَسَّاسِ الْمَشْهُودَيْنِ وَاَنَّ
خَلْقَ الْمَوْجُودَاتِ الْمُخْتَلِفَاتِ الْمُنْتَظَمَاتِ
الْحَيَوِيَّةِ مِنَ الْبَسَائِطِ الْجَامِدَةِ كَالْاِنْسَانِ بِجِهَازَاتِهِ مِنَ
النُّطْفَةِ وَ الطَّيْرِ بِجَوَارِحِهِ مِنَ الْبَيْضَةِ وَ الشَّجَرِ
بِاَعْضَائِهِ الْمُتَنَوِّعَةِ مِنَ النُّوَاتِ تَدُلُّ عَلَى اَنَّ تَخَصُّصَ
كُلِّ شَيْءٍ وَ تَعَيُّنَهُ بِارَادَتِهِ وَ اِخْتِيَارِهِ وَ مَشِيَّتِهِ
سُبْحَانَهُ فَكَمَا اَنَّ تَوَافُقَ الْاَشْيَاءِ مِنْ جِنْسٍ وَ الْاَفْرَادِ مِنْ
نَوْعٍ فِى اَسَاسَاتِ الْاَعْضَاءِ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى
اَنَّ صَانِعَهَا وَاحِدٌ اَحَدٌ كَذٰلِكَ اَنَّ تَمَايُزَهَا فِى
التَّشَخُّصَاتِ الْحَكِيمَةِ الْمُشْتَمِلَةِ عَلَى عَلَامَاتٍ
فَارِقَةٍ مُنْتَظَمَةٍ تَدُلُّ عَلَى اَنَّ ذٰلِكَ الصَّانِعَ الْوَاحِدَ
الْاَحَدَ هُوَ فَاعِلٌ مُخْتَارٌ مُرِيدٌ يَفْعَلُ مَايَشَاءُ وَ يَحْكُمُ
مَا يُرِيدُ جَلَّ جَلَالُهُ وَ كَمَا اَنَّ ذٰلِكَ الْخَلَّاقَ الْعَلِيمَ
الْمُرِيدَ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ وَ مُرِيدٌ لِكُلِّ شَيْءٍ لَهُ عِلْمٌ
مُحِيطٌ وَ اِرَادَةٌ شَامِلَةٌ وَ اِخْتِيَارٌ تَامٌّ كَذٰلِكَ لَهُ قُدْرَةٌ
كَامِلَةٌ ضَرُورِيَّةٌ ذَاتِيَّةٌ نَاشِئَةٌ مِنَ الذَّاتِ وَ لَازِمَةٌ
لِلذَّاتِ فَمُحَالٌ تَدَاخُلُ ضِدِّهَا وَ اِلَّا لَزِمَ جَمْعُ ضِدَّيْنِ
الْمُحَالُ بِالْاِتِّفَاقِ فَلَا مَرَاتِبَ فِى تِلْكَ الْقُدْرَةِ
فَتَتَسَاوَى بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهَا الذَّرَّاتُ وَ النُّجُومُ وَ الْقَلِيلُ وَ
الْكَثِيرُ وَ الصَّغِيرُ وَ الْكَبِيرُ وَ الْجُزْئِىُّ وَ الْكُلِّىُّ
وَ الْجُزْءُ وَ الْكُلُّ وَ الْاِنْسَانُ وَ الْعَالَمُ وَ النُّوَاتُ وَ
الشَّجَرُ بِسِرِّ النُّورَانِيَّةِ وَ الشَّفَّافِيَّةِ وَ الْمُقَابَلَةِ
وَ الْمُوَازَنَةِ وَ الْاِنْتِظَامِ وَ الْاِمْتِثَالِ بِشَهَادَةِ الْاِنْتِظَامِ
الْمُطْلَقِ وَ الْاِتِّزَانِ الْمُطْلَقِ وَ الْاِمْتِيَازِ الْمُطْلَقِ فِى
السُّرْعَةِ وَ السُّهُولَةِ وَ الْكَثْرَةِ الْمُطْلَقَاتِ بِسِرِّ اِمْدَادِ

الْوَاحِدِيَّةِ وَ يُسْرِ الْوَحْدَةِ وَ تَجَلِّى الْاَحَدِيَّةِ وَ بِحِكْمَةِ
الْوُجُوبِ وَ التَّجَرُّدِ وَ مُبَايَنَةِ الْمَاهِيَّةِ وَ بِسِرِّ عَدَمِ
التَّقَيُّدِ وَ عَدَمِ التَّحَيُّزِ وَ عَدَمِ التَّجَزِّى وَ
بِحِكْمَةِ انْقِلَابِ الْعَوَائِقِ وَ الْمَوَانِعِ اِلَى الْوَسَائِلِ فِى
التَّسْهِيلِ اِنْ اُحْتِيجَ اِلَيْهِ وَ الْحَالُ اَنَّهُ لاَ اِحْتِيَاجَ
كَاَعْصَابِ الْاِنْسَانِ وَ الْخُطُوطِ الْحَدِيدِيَّةِ لِنَقْلِ
السَّيَّالاَتِ اللَّطِيفَةِ بِحِكْمَةِ اَنَّ الذَّرَّةَ وَ الْجُزْءَ
وَ الْجُزْئِىَّ وَ الْقَلِيلَ وَ الصَّغِيرَ وَ الْاِنْسَانَ وَ النُّوَاتَ
لَيْسَتْ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنَ النَّجْمِ وَ النَّوْعِ وَ الْكُلِّ
وَ الْكُلِّىِّ وَ الْكَثِيرِ وَ الْكَبِيرِ وَ الْعَالَمِ وَ الشَّجَرِ فَمَنْ
خَلَقَ هٰؤُلاَءِ لاَ يُسْتَبْعَدُ مِنْهُ خَلْقُ هٰذِهِ اِذِ الْمُحَاطَاتُ
كَالْاَمْثِلَةِ الْمَكْتُوبَةِ الْمُصَغَّرَةِ اَوْ كَالنُّقَطِ الْمَحْلُوبَةِ
الْمُعَصَّرَةِ فَلاَ بُدَّ بِالضَّرُورَةِ اَنْ يَكُونَ الْمُحِيطُ فِى
قَبْضَةِ تَصَرُّفِ خَالِقِ الْمُحَاطِ لِيُدْرِجَ مِثَالَ الْمُحِيطِ
فِى الْمُحَاطَاتِ بِدَسَاتِيرِ عِلْمِهِ وَ اَنْ يَعْصُرَهَا
مِنْهُ بِمَوَازِينِ حِكْمَتِهِ فَالْقُدْرَةُ الَّتِى اَبْرَزَتْ هَاتِيكَ
الْجُزْئِيَّاتِ لاَ يَتَعَسَّرُ عَلَيْهَا اِبْرَازُ تَاكَ الْكُلِّيَّاتِ
فَكَمَا اَنَّ نُسْخَةَ قُرْاٰنِ الْحِكْمَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى الْجَوْهَرِ
الْفَرْدِ بِذَرَّاتِ الْاَثِيرِ لَيْسَتْ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ نُسْخَةِ
قُرْاٰنِ الْعَظَمَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى صَحَائِفِ السَّمٰوَاتِ
بِمِدَادِ النُّجُومِ وَ الشُّمُوسِ كَذٰلِكَ لَيْسَتْ خِلْقَةُ نَحْلَةٍ
وَ نَمْلَةٍ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ خِلْقَةِ النَّخْلَةِ وَ الْفِيلِ
وَ لاَ صَنْعَةُ وَرْدِ الزَّهْرَةِ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ صَنْعَةِ دُرِّىِّ
نَجْمِ الزُّهْرَةِ وَ هٰكَذَا فَقِسْ فَكَمَا اَنَّ غَايَةَ كَمَالِ
السُّهُولَةِ فِى اِيجَادِ الْاَشْيَاءِ اَوْقَعَتْ اَهْلَ الضَّلاَلَةِ
فِى الْتِبَاسِ التَّشْكِيلِ بِالتَّشَكُّلِ الْمُسْتَلْزِمِ لِلْمُحَالاَتِ
الْخُرَافِيَّةِ الَّتِى تَمُجُّهَا الْعُقُولُ بَلْ تَتَنَفَّرُ عَنْهَا
الْاَوْهَامُ كَذٰلِكَ اَثْبَتَتْ بِالْقَطْعِ وَ الضَّرُورَةِ لِاَهْلِ الْحَقِّ وَ

اَلْحَقِيقَةِ تَسَاوِىَ السَّيَّارَاتِ مَعَ الذَّرَّاتِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى قُدْرَةِ
خَالِقِ الْكَائِنَاتِ جَلَّ جَلاَلُهُ وَ عَظُمَ شَانُهُ وَلاَ اِلَهَ اِلاَّ هُوَ..

اَلْمَرْتَبَةُ السَّادِسَةُ : جَلَّ جَلاَلُهُ وَ عَظُمَ شَانُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَ عِلْمًا اِذْ هُوَ الْعَادِلُ الْحَكِيمُ
الْقَادِرُ الْعَلِيمُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ السُّلْطَانُ الْاَزَلِىُّ الَّذِى
هٰذِهِ الْعَوَالِمُ كُلُّهَا فِى تَصَرُّفِ قَبْضَتَىْ نِظَامِهِ وَ
مِيزَانِهِ وَ تَنْظِيمِهِ وَ تَوْزِينِهِ وَ عَدْلِهِ وَ حِكْمَتِهِ وَ عِلْمِهِ
وَ قُدْرَتِهِ وَ مَظْهَرِ سِرِّ وَاحِدِيَّتِهِ وَ اَحَدِيَّتِهِ بِالْحَدْسِ
الشُّهُودِىِّ بَلْ بِالْمُشَاهَدَةِ اِذْ لاَ خَارِجَ فِى الْكَوْنِ مِنْ
دَائِرَةِ النِّظَامِ وَ الْمِيزَانِ وَ التَّنْظِيمِ وَ التَّوْزِينِ وَ هُمَا
بَابَانِ مِنَ الْاِمَامِ الْمُبِينِ وَ الْكِتَابِ الْمُبِينِ وَ هُمَا
عُنْوَانَانِ لِعِلْمِ الْعَلِيمِ الْحَكِيمِ وَ اَمْرِهِ وَ قُدْرَةِ الْعَزِيزِ
الرَّحِيمِ وَ اِرَادَتِهِ فَذٰلِكَ النِّظَامُ مَعَ ذٰلِكَ الْمِيزَانِ فِى
ذٰلِكَ الْكِتَابِ مَعَ ذٰلِكَ الْاِمَامِ بُرْهَانَانِ نَيِّرَانِ لِمَنْ
فِى الْكَوْنِ وَ الزَّمَانِ يَخْرُجُ مِنْ قَبْضَةِ

لَهُ فِى رَاْسِهِ اِذْعَانٌ وَ فِى وَجْهِهِ الْعَيْنَانِ اَنْ لاَ شَيْءَ مِنَ الْاَشْيَاءِ (Haşiye-2)
تَصَرُّفُ رَحْمٰنٍ وَ تَنْظِيمِ حَنَّانٍ وَ تَزْيِينِ مَنَّانٍ وَ تَوْزِينِ دَيَّانٍ..

اَلْحَاصِلُ : اِنَّ تَجَلِّى الْاِسْمِ الْاَوَّلِ وَ الْآخِرِ فِى
الْخَلاَّقِيَّةِ النَّاظِرَيْنِ اِلَى الْمَبْدَاِ وَ الْمُنْتَهَى وَ الْاَصْلِ وَ
النَّسْلِ وَ الْمَاضِى وَ الْمُسْتَقْبَلِ وَ الْاَمْرِ وَ الْعِلْمِ
الْمُشِيرَانِ اِلَى الْاِمَامِ الْمُبِينِ وَ تَجَلِّى الْاِسْمِ الظَّاهِرِ

(Haşiye-2): Bu Mertebe-i Sadise, sair mertebeler gibi yazılsaydı pek çok uzun olacaktı. Çünki İmam-ı Mübin, Kitab-ı Mübin kısa ifade ile beyan edilemez. Otuzuncu Söz'de bir nebze zikredildiğinden burada kitabeten kısa kesip, derste izahat verdik.

--- sh:»(L:301) ↓ ----------

وَ الْبَاطِنِ عَلَى الْاَشْيَاءِ فِى ضِمْنِ الْخَلاَّقِيَّةِ يُشِيرَانِ
اِلَى الْكِتَابِ الْمُبِينِ فَالْكَائِنَاتُ كَشَجَرَةٍ عَظِيمَةٍ وَ
كُلُّ عَالَمٍ مِنْهَا اَيْضًا كَالشَّجَرَةِ فَنُمَثِّلُ شَجَرَةً
جُزْئِيَّةً لِخِلْقَةِ الْكَائِنَاتِ وَ اَنْوَاعِهَا وَ عَوَالِمِهَا وَ هٰذِهِ
الشَّجَرَةُ الْجُزْئِيَّةُ لَهَا اَصْلٌ وَ مَبْدَاٌ وَ هُوَ النُّوَاةُ الَّتِى
تَنْبُتُ عَلَيْهَا وَ كَذَا لَهَا نَسْلٌ يُدِيمُ وَظِيفَتَهَا بَعْدَ
مَوْتِهَا وَ هُوَ النُّوَاةُ فِى ثَمَرَاتِهَا فَالْمَبْدَاُ وَ الْمُنْتَهَى
مَظْهَرَانِ لِتَجَلِّى الْاِسْمِ الْاَوَّلِ وَ الْآخِرِ فَكَاَنَّ الْمَبْدَاَ
وَ النُّوَاةَ الْاَصْلِيَّةَ بِكَمَالِ الْاِنْتِظَامِ وَ الْحِكْمَةِ فِهْرِسْتَةٌ
وَ تَعْرِفَةٌ مُرَكَّبَةٌ مِنْ مَجْمُوعِ دَسَاتِيرِ تَشَكُّلِ
الشَّجَرَةِ وَ النُّوَاتَاتُ فِى ثَمَرَاتِهَا الَّتِى فِى نِهَايَاتِهَا
مَظْهَرٌ لِتَجَلِّى الْاِسْمِ الْآخِرِ فَتِلْكَ النُّوَاتَاتُ فِى
الثَّمَرَاتِ بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ كَاَنَّهَا صُنَيْدِقَاتٌ صَغِيرَةٌ
اُودِعَتْ فِيهَا فِهْرِسْتَةٌ وَ تَعْرِفَةٌ لِتَشَكُّلِ مَا يُشَابِهُ تِلْكَ
الشَّجَرَةَ وَ كَاَنَّهَا كُتِبَ فِيهَا بِقَلَمِ الْقَدَرِ دَسَاتِيرُ
تَشَكُّلِ شَجَرَاتٍ اٰتِيَةٍ وَ ظَاهِرُ الشَّجَرَةِ مَظْهَرٌ لِتَجَلِّى
الْاِسْمِ الظَّاهِرِ فَظَاهِرُهَا بِكَمَالِ الْاِنْتِظَامِ وَ التَّزْيِينِ
وَ الْحِكْمَةِ كَاَنَّهَا حُلَّةٌ مُنْتَظِمَةٌ مُزَيَّنَةٌ مُرَصَّعَةٌ قَدْ
قُدَّتْ عَلَى مِقْدَارِ قَامَتِهَا بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ وَ الْعِنَايَةِ
وَ بَاطِنُ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مَظْهَرٌ لِتَجَلِّى الْاِسْمِ الْبَاطِنِ
فَبِكَمَالِ الْاِنْتِظَامِ وَ التَّدْبِيرِ الْمُحَيِّرِ لِلْعُقُولِ
وَ تَوْزِيعِ مَوَادِّ الْحَيَاةِ اِلَى الْاَعْضَاءِ الْمُخْتَلِفَةِ بِكَمَالِ
الْاِنْتِظَامِ كَاَنَّ بَاطِنَ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مَاكِينَةٌ خَارِقَةٌ فِى
غَايَةِ الْاِنْتِظَامِ وَ الْاِتِّزَانِ فَكَمَا اَنَّ اَوَّلَهَا تَعْرِفَةٌ عَجِيبَةٌ
وَ اٰخِرَهَا فِهْرِسْتَةٌ خَارِقَةٌ يُشِيرَانِ اِلَى الْاِمَامِ الْمُبِينِ .
. كَذٰلِكَ اِنَّ ظَاهِرَهَا كَحُلَّةٍ عَجِيبَةِ الصَّنْعَةِ وَ بَاطِنَهَا

--- sh:»(L:302) ↓ ----------

كَمَاكِينَةٍ فِى غَايَةِ الْاِنْتِظَامِ تُشِيرَانِ اِلَى الْكِتَابِ الْمُبِينِ ..فَكَمَا
اَنَّ الْقُوَاتِ الْحَافِظَاتِ فِى الْاِنْسَانِ تُشِيرُاِلَى‌اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ
وَتَدُلُّ عَلَيْهِ كَذٰلِكَ اَنَّ النُّوَاتَاتِ الْاَصْلِيَّةَ وَ الثَّمَرَاتِ
تُشِيرَانِ فِى كُلِّ شَجَرَةٍ اِلَى‌الْاِمَامِ الْمُبِينِ وَالظَّاهِرُوَ الْبَاطِنُ
يَرْمُزَانِ اِلَى الْكِتَابِ‌الْمُبِينِ فَقِسْ عَلَى‌هٰذِهِ‌الشَّجَرَةِ الْجُزْئِيَّةِ
شَجَرَةَ الْاَرْضِ‌بِمَاضِيهَا وَمُسْتَقْبَلِهَاوَشَجَرَةَ الْكَائِنَاتِ
بِاَوَائِلِهَا وَ اٰتِيهَا وَ شَجَرَةَ الْاِنْسَانِ بِاَجْدَادِهَا وَ اَنْسَالِهَا
وَ هٰكَذَا جَلَّ جَلَالُ خَالِقِهَا وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يَا كَبِيرُ اَنْتَ الَّذِى
لَاتَهْدِى الْعُقُولُ لِوَصْفِ عَظَمَتِهِ وَلَا تَصِلُ الْاَفْكَارُ اِلَى كُنْهِ جَبَرُوتِهِ ..
اَلْمَرْتَبَةُ السَّابِعَةُ : (Haşiye-3) جَلَّ جَلَالُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ
شَيْءٍ قُدْرَةً وَ عِلْمًا اِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْفَتَّاحُ الْفَعَّالُ الْعَلَّامُ
الْوَهَّابُ الْفَيَّاضُ شَمْسُ الْاَزَلِ الَّذِى هٰذِهِ الْكَائِنَاتُ
بِاَنْوَاعِهَا وَ مَوْجُودَاتِهَا ظِلَالُ اَنْوَارِهِ وَ اٰثَارُ اَفْعَالِهِ وَ
اَلْوَانُ نُقُوشِ اَنْوَاعِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَائِهِ وَ خُطُوطُ قَلَمِ
قَضَائِهِ وَ قَدَرِهِ وَ مَرَايَا تَجَلِّيَاتِ صِفَاتِهِ وَ جَمَالِهِ وَ
جَلَالِهِ وَ كَمَالِهِ بِاِجْمَاعِ الشَّاهِدِ الْاَزَلِيِّ بِجَمِيعِ كُتُبِهِ
وَ صُحُفِهِ وَ اٰيَاتِهِ التَّكْوِينِيَّةِ وَ الْقُرْاٰنِيَّةِ وَ بِاِجْمَاعِ
الْاَرْضِ مَعَ الْعَالَمِ بِاِفْتِقَارَاتِهَا وَ اِحْتِيَاجَاتِهَا فِى
ذَاتِهَا وَ ذَرَّاتِهَا مَعَ تَظَاهُرِ الْغِنَاءِ الْمُطْلَقِ وَ الثَّرْوَةِ
الْمُطْلَقَةِ عَلَيْهَا وَ بِاِجْمَاعِ كُلِّ اَهْلِ الشُّهُودِ مِنْ
ذَوِى الْاَرْوَاحِ النَّيِّرَةِ وَ الْقُلُوبِ الْمُنَوَّرَةِ وَ الْعُقُولِ

(Haşiye-3): Bu esma-i mübareke dürbünleri ile, mevcudattaki cilveleri altında ef'al-i İlahiye ve âsârına bakmakla, Müsemma-i Zülcelal'e intikal edilir.

النُّورَانِيَّةِ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ وَ الْاَوْلِيَاءِ وَ الْاَصْفِيَاءِ بِجَمِيعِ
تَحْقِيقَاتِهِمْ وَ كُشُوفَاتِهِمْ وَ فُيُوضَاتِهِمْ وَ مُنَاجَاتِهِمْ
قَدْ اِتَّفَقَ الْكُلُّ مِنْهُمْ وَ مِنَ الْاَرْضِ وَ الْاَجْرَامِ الْعُلْوِيَّةِ
وَ السُّفْلِيَّةِ بِمَا لاَ يُحَدُّ مِنْ شَهَادَاتِهِمُ الْقَطْعِيَّةِ وَ
تَصْدِيقَاتِهِمُ الْيَقِينِيَّةِ بِقَبُولِ شَهَادَاتِ الْاٰيَاتِ
التَّكْوِينِيَّةِ وَ الْقُرْاٰنِيَّةِ وَ شَهَادَاتِ الصُّحُفِ وَ الْكُتُبِ
السَّمَاوِيَّةِ الَّتِى هِىَ شَهَادَةُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ عَلَى اَنَّ
هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ اٰثَارُ قُدْرَتِهِ وَ مَكْتُوبَاتُ قَدَرِهِ
وَ مَرَايَا اَسْمَائِهِ وَ تَمَثُّلاَتُ اَنْوَارِهِ جَلَّ جَلاَلُهُ وَ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ

İ’tizar

Bu Arabî Lem'a, yeni yazılı Lem'alar arasına girmesi dolayısıyla, sahife numaraları, kitabın numaraları ile takib edilmesi mecburiyetinde kalındığından Arabça sahife numarası takibine uymaması cihetinin, nazar-ı müsamaha ile karşılanması rica olunur.

Otuzuncu Lem'a

Otuzbirinci Mektub'un Otuzuncu Lem'ası ve Eskişehir Hapishanesinin bir meyvesi, "Altı Nükte"dir.

Denizli Medrese-i Yusufiyesinin bir ders-i a'zamı "Meyve Risalesi" olduğu ve Afyon Medrese-i Yusufiyesinin kıymetdar bir ders-i ekmeli "Elhüccetüzzehra" olması gibi.. Eskişehir Medrese-i Yusufiyesinin gayet kuvvetli bir ders-i a'zamı da, ism-i a'zamı taşıyan altı ismin altı nüktesini beyan eden bu Otuzuncu Lem'adır.

(İsm-i A'zam'dan Hayy-ı Kayyum'a dair parçada pek derin ve geniş mes'eleleri herkes birden bilemez ve zevk etmez, fakat hissesiz de kalmaz.)

Birinci Nükte

İsm-i Kuddüs'ün bir nüktesine dairdir.
[Bu Kuddüs Nüktesi, Otuzuncu Söz'ün Zeylinin Zeyli olması münasibdir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

âyetinin bir nüktesi ve bir İsm-i A'zam veyahud İsm-i A'zam'ın altı nurundan bir nuru olan "Kuddüs" isminin bir cilvesi Şaban-ı Şerif'in âhirinde, Eskişehir Hapishanesi'nde bana göründü. Hem mevcudiyet-i İlahiyeyi kemal-i zuhurla, hem vahdet-i Rabbaniyeyi kemal-i vuzuhla gösterdi. Şöyle ki, gördüm: Bu kâinat ve bu Küre-i Arz, daim işler bir büyük fabrika ve her vakit dolar boşalır bir han, bir misafirhanedir. Halbuki böyle işlek fabrikalar, hanlar ve misafirhaneler; müzahrefatla, enkazlarla, süprüntülerle çok kirleniyorlar, bulaşık oluyorlar ve ufunetli

maddeler her tarafında teraküm ediyorlar. Eğer pek çok dikkatle bakılmazsa ve tanzif edilmezse ve süpürülüp temizlenmezse içinde durulmaz, insan onda boğulur. Halbuki bu fabrika-i kâinat ve misafirhane-i Arz o derece pâk, temiz ve naziftir ve o kadar kirsiz ve bulaşıksızdır ve ufunetsizdir ki, bir lüzumsuz şey ve bir menfaatsiz madde ve tesadüfî bir kir bulunmaz, zahirî bulunsa da, çabuk bir istihale makinesine atılır, temizlenir. Demek bu fabrikaya bakan zât, çok iyi bakıyor. Ve bu fabrikanın öyle tanzifçi bir sahibi var ki, o koca fabrikayı ve o büyük sarayı küçük bir oda gibi süpürtür, temizler, tanzim ve tanzif eder. Ve o pek büyük fabrikanın büyüklüğü nisbetinde müzahrefatı ve enkazından kalma kirli maddeleri, süprüntüleri bulunmuyor. Belki büyüklüğü nisbetinde, temizliğine ve nezafetine dikkat ediliyor. Bir insan, bir ayda yıkanmazsa ve küçük odasını süpürmezse çok kirlenir, pislenir. Demek bu saray-ı âlemdeki pâklık, safilik, nuranîlik, temizlik; mütemadiyen hikmetli bir tanziften, bir dikkatli tathirden ileri geliyor. Ve eğer o daimî tathir ve süpürmek ve dikkat ile bakmak olmasaydı, bir senede bütün hayvanların yüzbin milletleri Arz'ın yüzünde boğulacaklardı.

Ve semavatın fezasında, tahribe ve mevte mazhar olan kürelerin ve peyklerin, belki yıldızların enkazları, başımızı ve diğer hayvanatın başlarını, belki Küre-i Arz'ın başını, belki dünyamızın başını kıracaklardı. Dağlar büyüklüğündeki taşları başımıza yağdıracaklardı ve bizi bu vatan-ı dünyevîmizden kaçıracaklardı. Halbuki eskiden beri o yukarı âlemlerdeki tahrib ve tamirden, medar-ı ibret olarak yalnız birkaç semavî taşlar düşmüş ise de hiç kimsenin başını kırmamış.

Hem zeminin yüzünde her sene mevt ve hayatın değişmeleri ve döğüşmeleri yüzünden yüzbinler hayvanat milletlerinin cenazeleri ve ikiyüzbin nebatatın taifelerinin enkazları, berr ve bahrin yüzlerini fevkalâde öyle kirleteceklerdi ki; zîşuur, o yüzleri değil sevmek, âşık olmak belki öyle çirkinlikten nefret edip mevte ve ademe kaçacaklardı. Bir kuş kolayca kanatlarını ve bir kâtib rahatça sahifelerini temizlediği gibi, bu tayyare-i Arz'ın ve bu tuyur-u semaviyenin kanatları ve bu kitab-ı kâinatın sahifeleri de öylece temizleniyor, güzelleşiyor ki; âhiretin hadsiz güzelliğini görmeyen ve imanla düşünmeyen insanlar, dünyanın bu temizliğine, bu güzelliğine âşık olurlar, perestiş ederler.

Demek bu saray-ı âlem ve bu fabrika-i kâinat, İsm-i Kuddüs'ün bir cilve-i a'zamına mazhardır ki, o tanzif-i kudsîden gelen emirleri, değil yalnız denizlerin âkil-ül lahm tanzifatçıları ve karaların kartalları, belki kurdlar ve karıncalar gibi cenazeleri toplayan sıhhiye memurları dahi dinliyorlar. Belki o kudsî evamir-i tanzifiyeyi, bedende cereyan eden kandaki küreyvat-ı hamra ve beyza dahi dinleyip, bedenin hüceyratında tanzifat

yaptıkları gibi; nefes dahi o kanı tasfiye eder, temizler. Ve o emri; göz kapakları, gözleri temizlemek ve sinekler, kanatlarını süpürmek için dinledikleri gibi, koca hava ve bulut dahi dinler. Hava zeminin sathına, yüzüne konan toz toprak gibi süprüntülere üfler, tanzif eder. Bulut süngeri, zemin bahçesine su serper, toz toprağı yatıştırır. Sonra gökyüzünü çok zaman kirletmemek için, çabuk süprüntülerini toplayıp kemal-i intizamla çekilir, gizlenir. Göğün güzel yüzünü ve gözünü, silinmiş ve süpürülmüş, parıl parıl parlar gösteriyor. Ve o evamir-i tanzifiyeyi yıldızlar, unsurlar, madenler, nebatlar dinledikleri gibi, bütün zerreler dahi dinliyorlar ki, hayret-engiz tahavvülât fırtınaları içinde o zerreler nezafete dikkat ediyorlar. Bir yerde lüzumsuz toplanmıyorlar, kalabalık etmiyorlar. Mülevves olsalar, çabuk temizleniyorlar. En temiz ve en nazif ve en parlak ve en pâk vaziyetleri; en güzel, en saf, en latif suretleri almak için, bir dest-i hikmet tarafından sevkolunuyorlar.

İşte bu tek fiil, yani tek hakikat olan tanzif; İsm-i Kuddüs gibi bir ism-i a'zamdan, kâinatın daire-i a'zamında görünen bir cilve-i a'zamdır ki, doğrudan doğruya mevcudiyet-i Rabbaniyeyi ve vahdaniyet-i İlahiyeyi esma-i hüsnasıyla beraber, Güneş gibi geniş ve dûrbîn gibi olan gözlere gösterir.

Evet Risale-i Nur'un çok cüz'lerinde kat'î bürhanlarla isbat edilmiş ki: İsm-i Hakem ve İsm-i Hakîm'in bir cilvesi olan fiil-i tanzim ve nizam, ve İsm-i Adl ve Âdil'in bir cilvesi olan fiil-i tevzin ve mizan ve İsm-i Cemil ve Kerim'in bir cilvesi olan fiil-i tezyin ve ihsan ve İsm-i Rab ve Rahîm'in bir cilvesi olan fiil-i terbiye ve in'am; bu daire-i a'zam-ı âlemde, herbiri bir tek hakikat ve bir tek fiil olduklarından, bir tek zâtın vücub-u vücudunu ve vahdetini gösteriyorlar. Aynen öyle de: İsm-i Kuddüs'ün bir mazharı ve bir cilvesi olan fiil-i tanzif ve tathir dahi, o Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un hem güneş gibi mevcudiyetini, hem gündüz gibi vahdaniyetini gösteriyorlar. Ve mezkûr tanzim, tevzin, tezyin, tanzif misillü o ef'al-i hakîmane, a'zamî dairede vahdet-i nev'iyeleri noktasında bir tek Sâni'-i Vâhid'i gösterdikleri gibi; esma-i hüsnanın ekserisinin, belki binbir esmanın herbirinin böyle birer cilve-i a'zamı, bu daire-i a'zamda vardır. Ve o cilveden gelen fiil, büyüklüğü nisbetinde vuzuh ve kat'iyyetle Vâhid-i Ehad'i gösterir.

Evet herşeyi kanun ve nizamına itaat ettiren hikmet-i âmme ve herşeyi süslendirip yüzünü güldüren inayet-i şamile ve her şeyi sevindirip memnun eden rahmet-i vasia ve zîhayat her şeyi beslendirip lezzetlendiren rızk-ı umumî-i iaşe ve her şeyi umum eşyaya münasebettar ve müstefid ve bir derece mâlik eden hayat ve ihya gibi kâinatın yüzünü güldüren, ışıklandıran bedihî hakikatlar ve vahdanî fiiller; ziya güneşi gösterdiği gibi, birtek Zât-ı Hakîm, Kerim, Rahîm,

--- sh:»(L:307) ↓ ----------
Rezzak, Hayy ve Muhyî'yi bilbedahe gösteriyorlar. Eğer herbiri birer bürhan-ı bahir-i vahdaniyet olan o yüzer geniş fiillerden tek birisi Vâhid-i Ehad'e verilmezse, yüzer vecihte muhaller lâzım gelir. Meselâ: Onlardan değil hikmet, inayet, rahmet, iaşe, ihya gibi bedihî hakikatlar ve vahdanî deliller, belki yalnız tanzif fiili kâinat Hâlıkına verilmezse, o vakit ehl-i dalaletin o meslek-i küfrîsinde lâzım gelir ki: Ya tanzif ile alâkadar zerreden, sinekten tut tâ unsurlara, yıldızlara kadar bütün mahlukatın her biri koca kâinatın tezyinini ve tevzinini ve tanzimini ve tanzifini bilecek, düşünecek ve ona göre davranacak bir kabiliyette olacak.. veyahud Hâlık-ı Âlem'in sıfât-ı kudsiyesi kendisinde bulunacak.. veyahud bu kâinatın tezyinat ve tanzifatı ve vâridat ve masarıfının müvazenelerini tanzim etmek için, kâinat büyüklüğünde bir meclis-i meşveret bulundurulacak ve hadsiz zerreler, sinekler, yıldızlar o meclisin âzaları olacak ve hâkeza.. bunlar gibi hurafeli, safsatalı yüzer muhaller bulunacak. Tâ ki, her tarafta görünen ve müşahede olunan umumî ve ihatalı ulvî tezyin ve tathir ve tanzif vücud bulabilsin. Bu ise bir muhal değil, belki yüzbin muhal ortaya girer. Evet eğer gündüzün ziyası ve zemindeki umum parlak şeylerde temessül eden hayalî güneşçikler Güneş'e verilmezse ve bir tek Güneş'in cilve-i in'ikasıdır denilmezse, o vakit zemin yüzünde parlayan bütün cam parçalarında ve su katrelerinde ve karın şişeciklerinde, belki havanın zerrelerinde birer hakikî Güneş bulunmak lâzım gelir. Tâ ki, o umumî ziya vücud bulabilsin.

İşte hikmet dahi bir ziyadır.. rahmet-i muhita bir ziyadır.. tezyin, tevzin, tanzim, tanzif muhit birer ziyadırlar ki, o Şems-i Ezelî'nin şualarıdırlar. İşte gel, bak; dalalet ve küfür nasıl hiç çıkılmaz bataklığa girer. Ve dalaletteki cehalet, ne derece ahmakane olduğunu gör, "Elhamdülillahi alâ din-il İslâm ve kemal-il iman" de.

Evet kâinat sarayını tertemiz tutan bu ulvî, umumî tanzif; elbette İsm-i Kuddüs'ün cilvesi ve muktezasıdır. Evet nasılki bütün mahlukatın tesbihatları İsm-i Kuddüs'e bakar; öyle de bütün nezafetlerini de, Kuddüs ismi ister. (Haşiye) Nezafetin bu kudsî intisabındandır ki;

اَلنَّظَافَةُ مِنَ الْاِيمَانِ

hadîsi, nezafeti imanın nurundan saymış.

اِنَّ اللهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

âyeti dahi, tahareti muhabbet-i İlahiyenin bir medarı göstermiş.

(Haşiye): Kötü hasletler, bâtıl itikadlar, günahlar, bid'alar; manevî kirlerden olduklarını unutmamalıyız.

Otuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

âyetinin bir nüktesi ve bir ism-i a'zam veyahud ism-i a'zamın altı nurundan bir nuru olan "Adl" isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrib ve tamir içinde çalkalanan bir şehir var.. ve o şehirde her vakit harb ve hicret içinde kaynayan bir memleket var.. ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var. Halbuki o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayret-engiz bir müvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor, bilbedahe isbat eder ki: Bu hadsiz mevcudatta olan tahavvülât ve vâridat ve masarıf; herbir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek zâtın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa balıklardan bir balık bin yumurtacık ile ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek yirmi bin tohum ile ve sel gibi akan unsurların, inkılabların hücumuyla şiddetle müvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbab başıboş olsalardı veyahud maksadsız serseri tesadüf ve mizansız kör kuvvete ve şuursuz zulmetli tabiata havale edilseydi, o müvazene-i eşya ve müvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki; bir senede, belki bir günde herc ü merc olurdu. Yani: Deniz karmakarışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti; hava, gazat-ı muzırra ile zehirlenecekti; zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte cesed-i hayvanînin hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratın tahavvülâtından ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin vâridat ve masarıfına.. tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına.. tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlarına.. tâ güz ve baharın tahribat ve tamiratlarına.. tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına.. tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve bürudetin değişmelerine ve döğüşmelerine ve çarpışmalarına kadar o derece hassas bir mizan ile ve o kadar ince bir ölçü ile tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi; hikmet-i insaniye dahi, herşeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor.

--- sh:»(L:309) ↓ ----------
Belki, hikmet-i insaniye o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır.

İşte gel, Güneş ile muhtelif oniki seyyarenin müvazenelerine bak. Acaba bu müvazene, Güneş gibi, Adl ve Kadîr olan Zât-ı Zülcelal'i göstermiyor mu? Ve bilhassa seyyarattan olan gemimiz yani Küre-i Arz, bir senede yirmidört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o hârika sür'atiyle beraber zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'ati bir parça tezyid veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika, belki bir saniye müvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak; belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak. Ve bilhassa zeminin yüzünde nebatî ve hayvanî dörtyüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve iaşe ve yaşayışça rahîmane müvazeneleri; ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek Zât-ı Adl ü Rahîm'i gösteriyor. Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından bir tek ferdin âzası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebetdar ve müvazenettedir ki; o tenasüb, o müvazene, bedahet derecesinde bir Sâni'-i Adl ü Hakîm'i gösteriyor. Ve bilhassa her ferd-i hayvanînin bedenindeki hüceyratın ve kan mecralarının ve kandaki küreyvatın ve o küreyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve hârika müvazeneleri var, bilbedahe isbat eder ki: Herşeyin dizgini elinde ve herşeyin anahtarı yanında ve birşey birşeye mani olmuyor.. umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bir tek Hâlık-ı Adl ü Hakîm'in mizanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor. Haşrin mahkeme-i kübrasında mizan-ı azîm-i adaletinde cinn ve insin müvazene-i a'mallerini istib'ad edip inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu müvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'adı kalmaz.

Ey israflı, iktisadsız.. ey zulümlü, adaletsiz.. ey kirli, nezafetsiz bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın düstur-u hareketi olan iktisad ve nezafet ve adaleti yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onların nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki; umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun? Evet İsm-i Hakîm'in cilve-i a'zamından olan hikmet-i âmme-i kâinat, iktisad ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor; iktisadı emrediyor. Ve İsm-i Adl'in cilve-i a'zamından gelen kâinattaki adalet-i tâmme, umum eşyanın müvazenelerini idare ediyor ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ اَلاَّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ
وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

âyetindeki dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden dört defa "mizan" zikretmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. Evet hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur. Ve İsm-i Kuddüs'ün cilve-i a'zamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte hakaik-i Kur'aniyeden ve desatir-i İslâmiyeden olan "adalet, iktisad, nezafet" hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'aniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaikı bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi mümkün olmadığını bil!. Ve bu üç ziya-yı a'zam gibi; rahmet, inayet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatlar haşri, âhireti iktiza ve istilzam ettikleri halde, hiç mümkün müdür ki: Kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisad ve nezafet gibi pek kuvvetli ihatalı hakikatlar; haşrin ademiyle ve âhiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılab etsinler? Hâşâ, yüzbin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmane muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet; acaba haşri getirmemekle umum zîşuurların hadsiz hukuk-u hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi' eder mi? Ve tabiri caiz ise, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet; ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz hârika san'atlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı uluhiyet, böyle hem umum kemalâtını, hem bütün mahlukatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir Cemal-i Mutlak, böyle bir kubh-u mutlaka bilbedahe müsaade etmez. Evet âhireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikıyla inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikıyla, yüzbin lisanla onu tekzib ederek bu yalanında yüzbin derece yalancılığını isbat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle isbat etmiştir ki; âhiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şübhesizdir.

* * *

İsm-i A'zam'ın altı nurundan üçüncü nuruna işaret eden

Üçüncü Nükte

اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ

âyetinin bir nüktesi ve bir İsm-i A'zam veya İsm-i A'zam'ın altı nurundan bir nuru olan "İsm-i Hakem"in bir cilvesi Ramazan-ı Şerifte görüldü. Ona yalnız bir işaret olarak "Beş Nokta"dan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı; müsvedde halinde kaldı.

Üçüncü Nükte'nin Birinci Noktası: Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi: İsm-i Hakem'in tecelli-i a'zamı şu kâinatı öyle bir kitab hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitab yazılmış.. ve her satırında yüzer sahife dercedilmiş.. ve her kelimesinde yüzer satır mevcuddur.. ve her harfinde yüzer kelime var.. ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sahifeleri, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette nakkaşını, kâtibini öyle vuzuhla gösteriyor ki; o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade kâtibinin vücudunu ve vahdetini isbat eder. Çünki bir harf, kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği halde; kâtibini bir satır kadar ifade ediyor. Evet bu kitab-ı kebirin bir sahifesi, zemin yüzüdür. O sahifede nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitablar, birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor. Bu sahifenin bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler; beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz. O satırın bir kelimesi çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime; muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince Hakem-i Zülcelal'in medh ü senasına dair manidar fıkralardır. Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi nakkaşının medîhelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya Hakem-i Zülcelal, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acib eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o Sultan-ı Ezelî'nin o ağaca verdiği murassa' hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşadı olan baharda padişahın nazarına arzetmek için öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki; herbir çiçeğinde, herbir meyvesinde birbiri içinde çok vecihler ve delillerle nakkaşının

vücuduna ve esmasına şehadet ederler. Meselâ: Herbir çiçekte, herbir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde.. ve o intizam, tazelenen bir tanzim ve tevzin içinde.. ve o tevzin ve tanzim, bir zînet ve san'at içinde.. ve o zînet ve san'at, manidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; herbir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince Hakem-i Zülcelal'e işaretler ediyor. Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, proğramını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hâkeza.. buna kıyasen kâinat kitabının bütün satırları, sahifeleri böyle İsm-i Hakem ve Hakîm'in cilvesiyle yalnız herbir sahifesi değil, belki herbir satırı ve herbir kelimesi ve herbir harfi ve herbir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki; bütün esbab toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler. Evet bu Kur'an-ı Azîm-i Kâinat'ın herbir âyet-i tekviniyesi, o âyetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat hiçbir cihetle o hakîmane, basîrane olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Halbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

Üçüncü Nükte'nin İkinci Noktası: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Onuncu Söz'de beyan edildiği gibi.. nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek, teşhir etmek istemesi; en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-u umumîye binaendir ki; bu kitab-ı kebir-i kâinatın Nakkaş-ı Ezelî'si, bu kâinatla ve bu kâinatın herbir sahifesiyle ve herbir satırıyla, hattâ harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini göstermek ve kendisini sevdirmek için en cüz'îden en küllîye kadar herbir mevcudun müteaddid lisanlarıyla cemal-i kemalini ve kemal-i cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte ey gafil insan! Bu Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelali Velcemal, sana karşı kendisini herbir mahlukuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği halde, sen onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve onun sevdirmesine mukabil ubudiyetinle kendini ona sevdirmezsen ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayıl!..

İkinci Noktanın İkinci Mes'elesi: Bu kâinatın Sâni'-i Kadîr ve Hakîm'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünki herşeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünki müteaddid eller bir

işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa; o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi.. en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki; hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklal ve infiraddır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder. Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse elbette derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir Kadîr-i Mutlak'ta bütün şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı. Halbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki; bir çekirdeği halketmek için, bir ağacı halkedebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halketmek için de kâinatı halkedebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak karıştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünki o, onun nümunesidir. O halde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet, bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhalatın ve bâtıl hayalatın en manasız ve en uzak bir muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlak'ın aczini, hattâ bir çekirdekte dahi iktiza eden şirk ve küfür ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilaf, bir hata, bir yalan olduğunu.. ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil, "Elhamdülillahi ale-l iman" de!..

Üçüncü Nokta: Sâni'-i Kadîr, İsm-i Hakem ve Hakîm'iyle bu âlem içinde binler muntazam âlemleri dercetmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı, bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faideleri, insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş. Âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar; o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla İsm-i Hakîm'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-u insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden herbir fen, Hakem isminin, bir nevide bir cilvesini tarif ediyor. Meselâ Tıb Fenninden sual olsa: "Bu kâinat nedir?" Elbette diyecek ki: "Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde herbir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir." Fenn-i Kimya'dan sorulsa: "Bu Küre-i Arz nedir?" Diyecek: "Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahanedir." Fenn-i Makine diyecek: "Hiçbir kusuru olmayan gayet mükemmel bir fabrikadır." Fenn-i Ziraat diyecek: "Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir." Fenn-i Ticaret diyecek: "Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları

--- sh:»(L:314) ↓ ----------
çok san'atlı bir dükkândır." Fenn-i İaşe diyecek: "Gayet muntazam, bütün erzakın enva'ını câmi' bir anbardır." Fenn-i Rızık diyecek: "Yüzbinler leziz taamlar beraber kemal-i intizam ile içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir." Fenn-i Askeriye diyecek ki: "Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dörtyüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu halde; ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları kemal-i intizamla hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, birtek Kumandan-ı A'zam'ın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle gayet muntazam yapılıp, idare ediliyor." Ve Fenn-i Elektrik'ten sorulsa, elbette diyecek: "Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar hârika bir intizam ve mizan iledir ki: Başta Güneş olarak Küre-i Arz'dan bin defa büyük o semavî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları halde müvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu halde, vâridatları ve gazyağları ve madde-i iştialleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak müvazenesi bozulmuyor?.. Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa, söner. Kozmoğrafyaca Küre-i Arz'dan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan Güneş'i (Haşiye) kömürsüz, yağsız yandıran; söndürmeyen Hakîm-i Zülcelal'in hikmetine, kudretine bak. "Sübhanallah" de. Güneş'in müddet-i ömründe geçen dakikalarının âşiratı adedince "Mâşâallah, Bârekâllah, Lâilahe İllâ Hu" söyle. Demek bu semavî lâmbalarda gayet hârika bir intizam var ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pekçok kitle-i nariyelerin ve gayet çok kanadil-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehennem'dir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası, daimî bir Cennet'tir ki, onlara nur ve ışık veriyor. İsm-i Hakem ve Hakîm'in cilve-i a'zamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor. Ve hâkeza... Bunlara kıyasen yüzer fennin herbirisinin kat'î şehadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o hârika ve ihatalı hikmetle, mecmu-u kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte küçük bir mikyasta dercetmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki; intizam ile gayeleri

(Haşiye): Acaba dünya sarayını ısındıran Güneş sobasına veyahud lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gazyağı lâzım olduğu hesabedilsin. Her gün yanması için -Kozmoğrafya'nın sözüne bakılsa- bir milyon Küre-i Arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gazyağı gerektir. Şimdi düşün; onu odunsuz, gazsız daimî ışıklandıran Kadîr-i Zülcelal'in haşmetine, hikmetine, kudretine Güneş'in zerreleri adedince "Sübhanallah, Mâşâallah, Bârekâllah" de.

ve hikmetleri ve faideleri takib etmek; ihtiyar ile, irade ile, kasd ile, meşiet ile olabilir; başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kasıdsız, şuursuz esbab ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz. Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir Fâil-i Muhtar'ı, bir Sâni'-i Hakîm'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acib bir cehalet ve divanelik olduğu tarif edilmez. Evet dünyada en ziyade hayret edilecek birşey varsa, o da bu inkârdır. Çünki kâinatın mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle, vücud ve vahdetine şahidler bulunduğu halde; onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar. Hattâ diyebilirim ki; ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılarıdır. Çünki kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlıkına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar. Kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbir şey yok" diyerek akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup, bir derece akla yanaştılar.

Dördüncü Nokta: Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi: Bir Sâni'-i Hakîm ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın herbir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takib etse, sonra o saraya dam yapmayıp boşuboşuna harab olmasıyla takib ettiği hadsiz hikmetleri zayi' etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği.. ve bir Hakîm-i Mutlak, kemal-i hikmetinden bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faideleri, gayeleri, hikmetleri dikkatle takib ettiği halde; dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek faide, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarıfını yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıd ve muhalif olarak müsrifane bir sefahet irtikâb etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de; bu kâinat sarayının herbir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hattâ herbir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni'-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütün hadd ü hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faidesiz zayi' etmesi, o Kadîr-i Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi; o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faidesizliği ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve o Âdil-i Mutlak'ın kemal-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdeta kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise, en acib bir muhaldir ki; hadsiz bâtıl şeyler, içinde bulunur. Ehl-i dalalet gelsin, baksın; gireceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalaletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların,

akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve âhirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

Beşinci Nokta: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Sâni'-i Zülcelal, İsm-i Hakîm'in muktezasıyla, herşeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faideli şekli ehemmiyetle takib ettiği gösteriyor ki; israf, abesiyet, faidesizlik, fıtratta yoktur. İsraf ise, İsm-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi; iktisad, onun lâzımıdır ve düstur-u esasıdır.

Ey iktisadsız israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilaf-ı hakikat hareket ettiğini bil!

كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا

âyeti; ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla!..

İkinci Mes'ele: İsm-i Hakem ve Hakîm, bedahet derecesinde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaletine delalet ve istilzam ediyor denilebilir. Evet madem gayet manidar bir kitab, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemal, kendini görecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemalde bir san'at, teşhirci bir dellâl ister. Elbette herbir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebir-i kâinatın muhatabı olan nev-i insan içinde elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kitabda bulunan kudsî ve hakikî hikmetleri ders verecek.. belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek.. belki kâinatın hilkatindeki makasıd-ı Rabbaniyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak.. ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemal-i san'atını, cemal-i esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek.. ve o Hâlık, bütün mevcudatla kendini sevdirmek ve zîşuur mahluklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş tezahürat-ı rububiyete karşı geniş bir ubudiyet ile mukabele edip, berr ve bahri cezbeye getirecek, Semavat ve Arz'ı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdis ile, o zîşuurların nazarını, o san'atların Sâni'ine çevirecek.. ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'an-ı Azîmüşşan'la, o Sâni'-i Hakem-i Hakîm'in makasıd-ı İlahiyesini en güzel bir surette gösterecek.. ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürat-ı cemaliye ve celaliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zât, Güneş'in vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir. Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.

--- sh:»(L:317) ↓ ----------
Öyle ise; Güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede; kâinattaki hikmetler, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) istilzam eder.

Evet nasılki İsm-i Hakem ve Hakîm'in cilve-i a'zamı ile, a'zamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de esma-i hüsnadan Allah, Rahman, Rahîm, Vedud, Mün'im, Kerim, Cemil, Rab gibi çok isimlerin herbiri, kâinatta görünen bir cilve-i a'zamla, a'zamî derecede ve mertebe-i kat'iyyette risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) istilzam ederler.

Meselâ: İsm-i Rahman'ın cilvesi olan rahmet-i vasia, o Rahmeten lil-âlemîn ile tezahür eder. Ve İsm-i Vedud'un cilvesi olan tahabbüb-ü İlahî ve taarrüf-ü Rabbanî, o Habib-i Rabb-ül Âlemîn ile netice verir, mukabele görür. Ve İsm-i Cemil'in bir cilvesi olan bütün cemaller; yani cemal-i zât, cemal-i esma, cemal-i san'at, cemal-i masnuat dahi, o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyet ve saltanat-ı uluhiyetin cilveleri dahi, o dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan Zât-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hâkeza... Bu misaller gibi ekser esma-i hüsnanın herbiri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak bürhandır.

Elhasıl: Madem kâinat mevcuddur ve inkâr edilmiyor; elbette kâinatın renkleri, zînetleri, ışıkları, ziyaları, san'atları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inayet, rahmet, cemal, nizam, mizan, zînet gibi meşhud hakikatlar, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem bu sıfatların, fiillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin fâili ve o ziyaların güneşi olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud, Hakîm, Kerim, Rahîm, Cemil, Hakem, Adl dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı a'zam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve Habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatın ve hakikat-ı kâinatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ
عَاشِرَاتِ الْأَيَّامِ وَذَرَّاتِ الْأَنَامِ
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Otuzuncu Lem'anın
Dördüncü Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

âyetinin bir nüktesi ve Vâhid ve Ehad isimlerini tazammun eden bir ism-i a'zam veya ism-i a'zamın altı nurundan bir nuru olan "Ferd" isminin bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te Eskişehir Hapishanesi'nde bana göründü. O cilve-i a'zamın tafsilâtını Risale-i Nur'a havale edip, burada muhtasar "Yedi İşaret"le, İsm-i Ferd'in tecelli-i a'zamıyla gösterdiği tevhid-i hakikîyi, gayet muhtasar beyan edeceğiz.

Birinci İşaret: Ferd ism-i a'zamı, a'zamî bir tecelli ile kâinatın heyet-i mecmuasına ve herbir nev'ine ve herbir ferdine birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdaniyet koyduğunu, Yirmiikinci Söz ile Otuzüçüncü Mektub tafsilen göstermişlerdir. Burada yalnız üç sikkeye işaret edeceğiz.

Birinci Sikke: Ferdiyet cilvesi, kâinat yüzünde öyle bir sikke-i vahdet koymuştur ki, kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirmiştir. Bütün kâinata tasarruf edemeyen bir zât, hiçbir cüz'üne hakikî mâlik olamaz. O sikke de şudur: Kâinatın mevcudatı, enva'ları, en muntazam bir fabrika çarkları gibi birbirine muavenet eder; birbirinin vazifesini tekmile çalışır. Öyle bir tesanüd, öyle birbirine muavenet, öyle birbirinin sualine cevab vermek ve birbirinin imdadına koşmak ve birbirine sarılmak, birbiri içine girmek suretiyle öyle bir vahdet-i vücud teşkil ediyorlar ki; bir insanın cesedindeki unsurlar gibi, birbirinden kabil-i tefrik olmaz. Bir unsurun dizginini tutan, umumun dizginlerini tutamazsa, o tek unsurun dizginini zabtedemez.

İşte kâinatın sîmasındaki bu teavün, tesanüd, tecavüb, teanuk; pek parlak bir sikke-i kübra-yı vahdettir.

İkinci Sikke: Zeminin yüzünde ve bahar sîmasında öyle bir parlak hâtem-i ehadiyet ve sikke-i vahdaniyet İsm-i Ferd'in cilvesiyle görünüyor ki, Küre-i Arz'ın yüzünde bütün zîhayatı bütün efradıyla ve ahval ve şuunatıyla idare etmeyen ve umumunu birden görmeyen ve bilmeyen ve icad etmeyen bir zât, icad cihetinde hiçbir şeye karışmadığını isbat ediyor. O sikke de şudur: Zeminin yüzünde madeni maddelerin, unsurların ve camidat mahlukatın gayet muntazam, fakat gizli sikkelerinden

--- sh:»(L:319) ↓ ----------
kat'-ı nazar; yalnız ikiyüzbin hayvanat taifelerinin ve ikiyüzbin nebatat enva'ının atkı ipleriyle dokunan nakışlı şu sikkeye bak ki: Birden bahar mevsiminde, zeminin yüzünde, birbiri içinde, beraber, ayrı ayrı şekilleri, ayrı ayrı hizmetleri, ayrı ayrı rızıkları, ayrı ayrı cihazatları; hiçbirini şaşırmayarak, yanlış etmeyerek, nihayet karışıklık içinde nihayet derecede temyiz ve tefrik ile, gayet hassas bir mizanla herbir şeye lâzım olan herşeyleri külfetsiz tam vaktinde umulmadığı yerden verildiğini gözümüzle gördüğümüzden, zeminin sîmasında o keyfiyet, o tedbir, o idare öyle bir hâtem-i vahdaniyet ve öyle bir sikke-i ehadiyettir ki; bütün o mevcudatı birden, hiçten icad edip beraber idare etmeyen bir zât; rububiyet ve icad cihetiyle hiçbir şeye karışamaz. Çünki karışmış olsa, o hadsiz geniş müvazene-i idare bozulacak. Fakat insanların o kavanin-i rububiyetin hüsn-ü cereyanlarına yine emr-i İlahî ile surî bir hizmeti var.

Üçüncü Sikke: İnsanın yüzünde.. belki, insanın yüzü öyle bir sikke-i ehadiyettir ki, Âdem zamanından tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün efrad-ı insaniye birden nazar-ı mütalaasında bulunmayan ve herbirine karşı o tek yüzde birer alâmet-i farika koymayan ve o küçük yüzde hadsiz alâmet-i farika bırakmayan bir sebeb, bir tek insanın yüzündeki hâtem-i vahdaniyete icad cihetiyle el uzatamaz. Evet insanın yüzüne o sikkeyi koyan zât, elbette bütün efrad-ı insaniye nazar-ı şuhudunda ve daire-i ilmindedir ki, herbir insanın sîması göz, kulak, ağız gibi âza-yı esasîde birbirine benzediği halde, birer alâmet-i farika ile, hiçbirisine tamam benzemez. Nasılki o sîmada göz, kulak gibi âzaların umum efradında birbirine benzediği, o nev-i insanın Sânii bir, vâhid olduğuna şehadet eden bir sikke-i tevhiddir; öyle de: Hukuk-u insaniyenin muhafazası için sair enva'ın fevkinde olarak, o sîmalarda birbirine iltibas olmamak ve birbirinden tefriki için, hikmetli pek çok alâmet-i farika ile iftirakları, o Sâni'-i Vâhid'in iradesini, ihtiyarını ve meşietini göstermekle beraber, ayrı ve çok dakik bir sikke-i ehadiyet oluyor ki; bütün insanları, hayvanları, belki kâinatı halketmeyen bir zât, bir sebeb o sikkeyi koyamaz.

İkinci İşaret: Kâinatın âlemleri, enva'ları ve unsurları öyle birbiri içine girift olarak girmiştir ki, kâinatın heyet-i mecmuasına mâlik olmayan bir sebeb, hiçbir nev'ine, hiçbir unsuruna hakikî tasarruf edemez. Âdeta İsm-i Ferd'in cilve-i vahdeti, bütün kâinatı bir vahdet içine almış; herşey o vahdeti ilân ediyor. Meselâ: Bu kâinatın lâmbası olan Güneş'in bir olması, umum kâinat birinin olmasına işaret ettiği gibi; zîhayatların çevik ve çalak hizmetçileri olan hava unsuru bir olması.. ve aşçıları olan ateş bir olması.. ve zemin bahçesini sulayan bulut süngeri bir

olması.. ve umum zîhayatın imdadına yetişen yağmur bir olması ve her yere yetişmesi.. ve ekser hayvanat ve nebatat taifelerinin herbirisi umum zemin yüzünde serbest yayılmaları, vahdet-i nev'iyeleri ve meskenleri bir bulunması; gayet kat'î bir surette işaretler, şehadetlerdir ki: Meskenleri ile beraber umum o mevcudat, bir tek zâtın malı olduğuna delalet ederler.

İşte buna kıyasen, bütün kâinatın böyle birbirine girift olan enva'ları mecmu kâinatı öyle bir küll hükmüne getirmiştir ki, icad cihetiyle tecezzi kabul etmez. Umum kâinata hükmü geçmeyen bir sebeb, rububiyet cihetiyle ve icad keyfiyetiyle hiçbir şeye hükmedemez ve bir tek zerreye rububiyetini dinlettiremez.

Üçüncü İşaret: İsm-i Ferd'in tecelli-i a'zamıyla kâinatı birbiri içinde hadsiz mektubat-ı Samedaniye hükmüne getirip, her mektubda hadsiz hâtem-i vahdaniyet ve pek çok mühr-ü ehadiyet basılmış gibi, herbir mektubun kelimatı adedince ehadiyet mühürlerini taşıyor ve o mühürlerin adedince kâtibini gösteriyor. Evet herbir çiçek, herbir meyve, herbir ot, hattâ herbir hayvan, herbir ağaç birer mühr-ü ehadiyet ve birer sikke-i Samediyet olduklarını ve bulundukları mekân ise bir mektub suretini alması cihetiyle herbiri bir imza şeklini alır; o mekânın kâtibini gösteriyor. Meselâ: Bir bahçede bir sarı çiçek, o bahçe nakkaşının bir mührü hükmündedir. O çiçek mührü kimin ise, bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler, o zâtın kelimeleri hükmünde olduğuna ve o bahçe dahi onun yazısı olduğuna, açık bir surette delalet ediyor. Demek oluyor ki; herbir şey, umum eşyayı Hâlıkına isnad edip, a'zamî bir tevhide işaret ediyor.

Dördüncü İşaret: İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamı güneş gibi zahir olmakla beraber, vücub derecesinde bir makuliyet ve hadsiz bir kolaylıkla kabul edilir. Ve o cilvenin muhalifi ve zıddı olan şirk, nihayet derecede müşkil ve akıldan gayet derecede uzak, belki muhal ve mümteni derecesinde olduğunu isbat eden çok bürhanlar, Risale-i Nur'un eczalarında beyan edilmiş. Şimdilik o delillerdeki o noktaların tafsilatını o risalelere havale edip, yalnız "Üç Nokta"sını burada beyan edeceğiz.

Birincisi: Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözlerin âhirlerinde icmalen ve Yirminci Mektub'un âhirinde tafsilen gayet kat'î bürhanlar ile isbat etmişiz ki: Zât-ı Ferd ve Ehad'in kudretine nisbeten en büyük şey'in icadı, en küçük birşey gibi kolaydır. Bir baharı, bir çiçek gibi sühuletle halkeder. Binler haşrin nümunelerini her baharda gözümüz önünde kolaylıkla icad eder. Büyük bir ağacı, küçük bir meyve gibi rahatça idare eder.

--- sh:»(L:321) ↓ ----------
Eğer müteaddid esbaba havale edilse, herbir meyve, bir ağaç kadar masraflı ve müşkilatlı.. ve bir çiçek, bir bahar kadar zahmetli ve suubetli olur. Evet nasılki bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir kumandanın emriyle bir fabrikada yapılsa; o ordunun teçhizatı, âdeta bir tek neferin teçhizatı gibi kolaylaşır. Eğer her neferin cihazatı ayrı ayrı fabrikada yapılsa ve idare-i askeriyesi vahdetten kesrete girse; o vakit herbir nefer, ordu kadar fabrikalar ister.

Aynen öyle de eğer herşey Zât-ı Ferd ve Ehad'e verilse; bütün bir nev'in hadsiz efradı, bir tek ferd gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse; herbir ferd, o nev' kadar müşkilatlı olur. Evet vahdet de, ferdiyet de; herşeyin o Zât-ı Vâhid'e intisabıyla olur ve ona istinad eder. Ve bu istinad ve intisab ise; o şey için hadsiz bir kuvvet, bir kudret hükmüne geçebilir. O vakit, küçük bir şey, o intisab ve istinad kuvvetiyle, binler derece kuvvet-i şahsiyesinin fevkinde işler görebilir, neticeler verebilir. Ve çok kuvvetli olan Ferd ve Ehad'e istinad ve intisab etmeyen bir şey, kendi şahsî kuvvetine göre, küçük işler görebilir ve neticesi ona göre küçülür. Meselâ: Nasılki başıbozuk, gayet cesur, kuvvetli bir adam, kendi cephanesini ve zahîresini beraberinde ve belinde taşımağa mecbur olduğundan, ancak on adam düşmanına karşı muvakkat dayanabilir. Çünki şahsî kuvveti o kadar eser gösterebilir. Fakat, askerlik tezkeresiyle bir kumandan-ı a'zama intisab ve istinad eden bir adam; kendi menabi-i kuvvetini ve erzak deposunu kendisi çekmediği ve taşımağa mecbur olmadığı için, o intisab ve istinad, onun için tükenmez bir kuvvet, bir hazine hükmüne geçtiğinden; mağlub düşen düşman ordusunun bir müşirini, belki binler adamla beraber, o intisab kuvvetiyle esir edebilir.

Demek vahdette, ferdiyette; bir karınca bir Firavun'u, bir sinek bir Nemrud'u, bir mikrop bir cebbarı o intisab kuvvetiyle mağlub edebildiği gibi; nohut tanesi küçüklüğünde bir çekirdek dahi dağ gibi heybetli bir çam ağacını omuzunda taşıyabilir. Evet nasılki bir kumandan-ı a'zam, bir neferin imdadına bir orduyu gönderebilir haysiyetiyle ve o neferin arkasında bir orduyu tahşid edebildiği cihetiyle; o nefer, bir ordu kendisinin arkasında manen bulunuyor gibi bir kuvvet-i maneviye ile pek büyük işlere, kumandanı namına mazhar olur. Öyle de: Sultan-ı Ezelî, Ferd ve Ehad olduğundan -hiçbir cihetle ihtiyaç yok, eğer faraza ihtiyaç olsa- herşeyin imdadına bütün eşyayı gönderir ve herbir şeyin arkasına kâinat ordusunu tahşid eder ve herbir şey kâinat kadar bir kuvvete dayanır ve herbir şeye karşı bütün eşya -faraza eğer ihtiyaç olsa- o Kumandan-ı Ferd'in kuvveti hükmüne geçebilir. Eğer Ferdiyet olmazsa, herbir şey bütün bu kuvveti kaybeder, hiç hükmüne sukut eder; neticeleri dahi hiçe iner.

İşte gözümüzle her vakit müşahede ettiğimiz bu çok hârika eserlerin gayet küçük ehemmiyetsiz şeylerden tezahürü, bilbedahe Ferdiyet ve

Ehadiyeti gösteriyor. Yoksa herşeyin neticesi, meyvesi, eseri; o şeyin maddesi ve kuvveti gibi küçülerek hiçe inecekti. Ve gözümüz önündeki gayet kıymetdar şeylerin gayet derecede ucuzluğu ve nihayet derecede mebzuliyeti, hiç kalmayacaktı. Şimdi kırk para ile alacağımız bir kavunu, bir narı; kırk bin lira ile de yiyemezdik. Evet dünyadaki bütün sühulet, bütün ucuzluk, bütün mebzuliyet; vahdetten gelir ve Ferdiyete şehadet eder.

İkinci Nokta: Mevcudat iki vecihle icad ediliyor. Biri; "ibda' ve ihtira'" tabir edilen hiçten icaddır. Diğeri; "inşa ve terkib" tabir edilen mevcud olan anasır ve eşyadan toplamak suretiyle ona vücud vermektir. Eğer cilve-i Ferdiyete ve sırr-ı Ehadiyete göre olsa, hadsiz derece bir sühulet, belki vücub derecesinde bir kolaylık olur. Eğer Ferdiyete verilmezse, hadsiz derece müşkil ve gayr-ı makul, belki imtina' derecesinde bir suubet olacak. Halbuki kâinattaki mevcudat, nihayet derecede külfetsiz olarak ve sühuletle ve kolaylıkla gayet mükemmel bir surette vücuda gelmeleri, cilve-i Ferdiyeti bilbedahe gösteriyor ve herşey doğrudan doğruya Zât-ı Ferd-i Zülcelal'in san'atı olduğunu isbat ediyor. Evet eğer bütün eşya Ferd-i Vâhid'e verilse, bir kibrit çakar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan o nihayetsiz kudretiyle hiçten icad eder ve ihatalı nihayetsiz ilmiyle herşeye manevî bir kalıp hükmünde bir mikdar tayin eder. Ve o âyine-i ilmindeki herşeyin suretine ve plânına göre kolayca herbir şeyin zerreleri o kalıb-ı ilmî içine yerleşir, muntazaman vaziyetlerini muhafaza ederler. Eğer etraftan zerreleri toplamak lâzım gelse de, ilmî kanunların ve kudretin ihatalı düsturları cihetiyle; o zerreler, kanun-u ilmî ve sevk-i kudretî ile bağlanmaları haysiyetiyle muti' bir ordunun neferatı gibi muntazaman kanun-u ilmî ve sevk-i kudretî ile gelip o şeyin vücudunu ihata eden kalıb-ı ilmî ve mikdar-ı kaderî içine girip kolayca vücudunu teşkil ederler. Belki âyinedeki aksin fotoğraf vasıtasıyla kâğıt üstüne vücud-u haricî giymesi veyahud görünmeyen bir yazı ile yazılan bir mektuba gösterici maddeyi sürmekle görünmesi gibi, Ferd-i Vâhid'in ilm-i ezelîsinin âyinesinde bulunan mahiyet-i eşya ve suver-i mevcudata gayet sühuletle, kudret onlara vücud-u haricî giydirir ve âlem-i manadan âlem-i zuhura getirir, gözlere gösterir. Eğer Ferd-i Vâhid'e verilmezse, bir sineğin vücudunu rûy-i zeminin etrafından ve anasırından gayet hassas bir mizanla toplamak, âdeta yeryüzünü ve unsurları eleyip her taraftan o mahsus vücudun mahsus zerrelerini getirerek san'atlı vücudunda muntazam yerleştirmek için maddî kalıb, belki âzaları adedince kalıblar bulunmak ve o vücuddaki duygular ve ruh gibi ince, dakik, manevî letaifi dahi mizan-ı mahsusla manevî âlemlerden celbetmek lâzım gelir.

İşte bu surette bir sineğin icadı, kâinat kadar müşkilatlı olur; yüz derece müşkil müşkil içinde, belki muhal muhal içinde olacak. Çünki Hâlık-ı Ferd'den başka hiçbir şey, hiçten ve ademden icad edemediğine bütün ehl-i din ve ehl-i fen ittifak ediyorlar. Öyle ise esbab ve tabiata havale edilse, herşeye, ekser eşyadan toplamak suretiyle vücud verilebilir.

Üçüncü Nokta: Eğer bütün eşya, bir Zât-ı Ferd-i Vâhid'e verilse, bir tek şey gibi kolay olmasına; eğer esbaba ve tabiata havale edilse, bir tek şeyin vücudu, umum eşya kadar müşkilatlı olduğuna işaret eden, başka risalelerde izah edilen bir iki temsili, muhtasaran beyan edeceğiz.

Meselâ: Bir zabite, bin nefere ait vaziyet ve idare havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse.. o bir neferin idaresi, bir taburun idaresinden on derece daha müşkilatlı olur. Çünki ona emredenler, birbirine mani olurlar. Bir keşmekeş ile o nefer hiçbir istirahat yüzünü görmeyecek. Hem bir taburdan matlub vaziyet ve netice, birtek zabite havale edilse; külfetsiz, kolayca o neticeyi istihsal eder ve o vaziyeti verebilir. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o taburdaki başsız, âmirsiz, çavuşsuz neferata havale edilse, o matlub vaziyeti ve neticeyi almak için çok karışıklık içinde münakaşalarla ancak nâkıs bir sureti, müşkilatla tahsil edebilir.

İkinci Temsil: Meselâ Ayasofya gibi kubbeli bir câmiin kubbesindeki taşlarını durdurmak vaziyeti ve muallakta durdurması bir ustaya verilse, o vaziyeti onlara kolayca verebilir. Eğer o vaziyete girmesi, taşlara havale edilse, herbir taş umum taşlara hem hâkim-i mutlak, hem mahkûm-u mutlak olmak lâzım gelir. Tâ ki, birbirine başbaşa verip, muallakta durabilsinler. O halde o ustanın kolayca gördüğü işini görmek için yüz usta kadar, yüz derece işinden daha ziyade işler görülecek, sonra o vaziyetler alınacak.

Üçüncü Temsil: Meselâ Küre-i Arz, Zât-ı Ferd-i Vâhid'in bir memuru, bir neferi olduğundan, yalnız o birtek nefer, o tek zâtın tek emrini dinlediği için, mevsimlerin husulü ve gece ve gündüz vakitlerinin vücudu ve semavattaki ulvî ve haşmetli harekâtın zuhuru ve sinemavari semavî levhaların tebdili gibi neticeleri istihsal için Arz gibi bir tek nefer, bir tek zâtın bir tek emrini almakla, o vazifenin neş'esinden gelen bir cazibe ile meczub mevlevî gibi semaa kalkar, bütün o muhteşem neticelerin husulüne ve zuhuruna vesile olur. Güya o tek nefer, kâinat yüzündeki muhteşem manevraya bir kumandanlık eder. Eğer hâkimiyet-i uluhiyeti ve saltanat-ı rububiyeti umum kâinatı ihata eden ve hüküm ve emri umum mevcudata geçen bir Zât-ı Ferd'e verilmezse; o halde o neticeleri, o semavî manevrayı ve arzî mevsimleri tahsil etmek için Küre-i

Arz'dan bin defa büyük milyonlarla yıldızlar ve küreler, milyonlar sene uzun bir mesafeyi her yirmidört saatte, herbir senede gezmekle o neticeler gösterilebilir. İşte Küre-i Arz gibi bir tek memur, meczub bir mevlevî gibi mihveri ve medarı üstünde iki hareketle hasıl olan o haşmetli neticelerin husulü ise, vahdette ne derece hadsiz sühulet olduğuna bir misal olması gibi, aynı neticeleri kazanmak için milyonlar defa o hareketten daha müşkil ve hadsiz uzun yollar ile o neticeleri kazanmak ne derece müşkilatlı, belki muhal olduğuna; şirk ve küfrün yolunda ne derece muhaller, bâtıl şeyler bulunduğuna misaldir.

Esbaba tapanların ve tabiatperestlerin cehaletlerine bu misal ile bak. Meselâ: "Bir zât hârika bir fabrikanın veya acib bir saatin veya muhteşem bir sarayın veya mükemmel bir kitabın gayet muntazam bir surette eczalarını, çarklarını fevkalâde san'atıyla hazır ettikten sonra, kendisi kolayca o eczaları terkib edip işletmeyerek, belki çok uzun masraflarla o eczaları kendi kendine işlemek ve o usta yerine fabrikayı, sarayı, saati yapmak, kitabı yazmak için herbir cüz'ü, herbir çarkı, hattâ kâğıdı, kalemi birer hârika makine hükmüne getiriyor. Ve teşhirini çok istediği bütün hünerlerini, kemalâtını izhara vesile olan o üstadlığını ve san'atını onlara havale ediyor" diye zannetmek, ne derece akıldan uzak ve cehalet olduğunu anlarsın! Aynen öyle de; esbaba ve tabiatlara icad isnad edenler, muzaaf bir cehalete düşerler. Çünki tabiatların ve sebeblerin üstünde dahi gayet muntazam bir eser-i san'at var; onlar da sair mahlukat gibi masnu'durlar. Onları öyle yapan zât, onların neticelerini dahi yapar, beraber gösteriyor. Çekirdeği yapan, onun üstünde ağacı o yapar; ve ağacı yapan, onun üstünde meyveleri dahi o icad eder. Yoksa ayrı ayrı tabiatların, sebeblerin vücuda gelmeleri için, yine muntazam başka tabiatları, sebebleri isteyecekler. Ve hakeza gitgide nihayetsiz, manasız, imkânsız bir silsile-i mevhumatı mevcud kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, cehaletlerin en antikasıdır.

Beşinci İşaret: Çok yerlerde kat'î delillerle isbat etmişiz ki: Hâkimiyetin en esaslı hâssası; istiklaldir, infiraddır. Hattâ hâkimiyetin zaîf bir gölgesi; âciz insanlarda dahi, istiklaliyetini muhafaza etmek için, gayrın müdahalesini şiddetle reddeder ve kendi vazifesine başkasının karışmasına müsaade etmez. Çok padişahlar bu redd-i müdahale haysiyetiyle masum evlâdlarını ve sevdiği kardeşlerini merhametsizce kesmişler. Demek, hakikî hâkimiyetin en esaslı hâssası ve infikak kabul etmez bir lâzımı ve daimî bir muktezası; istiklaldir, infiraddır, gayrın müdahalesini reddir.

İşte bu çok esaslı hâssa içindir ki, rububiyet-i mutlaka derecesindeki hâkimiyet-i İlahiye, gayet şiddetle şirki ve iştiraki ve müdahale-i gayrı

reddettiğinden, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan dahi, gayet hararetle ve şiddetle ve pek çok tekrar ile tevhidi gösterip; şirki, iştiraki azîm tehdidlerle reddediyor.

İşte rububiyetteki hâkimiyet-i İlahiye, tevhid ve vahdeti kat'î bir surette iktiza ettiği ve gayet kuvvetli bir dâîyi ve gayet şiddetli bir mukteziyi gösterdiği gibi, kâinat yüzündeki nihayet derecede mükemmel ve mecmu-u kâinattan, yıldızlardan tut tâ nebatat, hayvanat, maadin.. tâ cüz'iyat ve efrada ve zerrelere kadar görünen intizam-ı ekmel ve insicam-ı ecmel; o ferdiyete, o vahdete hiçbir cihetle şübhe getirmez bir şahid-i âdil, bir bürhan-ı bahirdir. Çünki gayrın müdahalesi olsa, bu gayet hassas nizam ve intizam ve müvazene-i kâinat elbette bozulacaktı ve intizamsızlık eseri görünecekti. لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلاَّ اللهُ لَفَسَدَتَا âyetinin sırrıyla, bu hârika mükemmel nizam-ı kâinat karışacaktı ve fesada girecekti. Halbuki فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ âyetiyle zerrattan tâ seyyarata, ferşten tâ arşa kadar hiçbir cihetle kusur ve noksan ve müşevveşiyet eseri görülmediğinden, gayet parlak bir surette, bu nizam-ı kâinat ve şu intizam-ı mahlukat ve şu müvazene-i mevcudat, İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamını gösterip vahdete şehadet eder. Hem cilve-i ehadiyet sırrıyla, en küçük bir zîhayat mahluk, kâinatın bir misal-i musaggarası ve küçük bir fihristesi hükmünde olduğundan; o tek zîhayata sahib çıkan, bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutan zât olabilir. Ve bir çekirdek, hilkatçe bir ağaçtan geri olmadığı; ve bir ağaç, küçük bir kâinat hükmünde olduğu.. herbir zîhayat dahi, küçük bir kâinat ve küçük bir âlem hükmünde olduğundan; bu sırr-ı ehadiyet cilvesi, şirk ve iştiraki muhal derecesine getiriyor.

Bu kâinat, o sır ile; değil yalnız tecezzi kabul etmez bir külldür; belki mahiyetçe, inkısam ve iştiraki ve tecezzisi imkânsız ve müteaddid elleri kabul etmez bir küllî hükmüne geçtiğinden; ondaki herbir cüz', bir cüz'î ve bir ferdî hükmünde; ve o küll dahi, bir küllî hükmünde olduğundan, hiçbir cihetle iştirakin imkânı olmuyor. Bu İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamı; hakikat-ı tevhidi, bu sırr-ı ehadiyetle bedahet derecesinde isbat ediyor.

Evet kâinatın enva'ları birbiri içine girift olması ve kenetleşmesi ve herbirinin vazifesi umuma baktığı cihetle; kâinatı rububiyet ve icad noktasında tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği misillü; kâinatta faaliyet gösteren ef'al-i umumiye-i muhita dahi, birbirinin içinde tedahül cihetiyle, yani meselâ hayat vermek fiili içinde, aynı anda iaşe

ve terzîk fiili görünüyor. Ve o iaşe, ihya fiilleri içinde aynı zamanda o zîhayatın cesedini tanzim, teçhiz fiilleri müşahede olunuyor. Ve o iaşe, ihya, tanzim, teçhiz fiilleri içinde; aynı vakitte tasvir, terbiye ve tedbir fiilleri nazara çarpıyor. Ve hakeza.. böyle muhit ve umumî ef'alin birbiri içine tedahülü ve girift olması.. ve ziyadaki yedi renk gibi imtizaç belki ittihad etmesi haysiyetiyle ve o ef'alin herbiri mahiyetçe bir birlik ve vahdet içinde ekser mevcudata ihatası ve şümulü.. ve vahdanî birer fiil olduğundan, her halde fâilinin bir tek zât olması.. ve herbiri umum kâinatı istila etmesi.. ve sair ef'al ile muavenetdarane birleşmesi itibariyle, kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği gibi; zîhayat mahlukların herbirisi, kâinatın bir çekirdeği, bir fihristesi, bir nümunesi hükmünde olduğundan, kâinatı rububiyet noktasında tecezzi ve inkısamı imkân haricinde bir küllî hükmüne getirmiştir. Demek kâinat öyle bir külldür ki; bir cüz'e Rab olmak, umum o külle Rab olmakla olur. Ve öyle bir küllîdir ki; herbir cüz', bir ferd hükmüne geçip, bir tek ferde rububiyetini dinlettirmek, umum o küllîyi müsahhar etmekle olabilir.

Altıncı İşaret: Ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i İlahiye, bütün kemalâtın (Haşiye) medarı, esası olduğu ve kâinatın hilkatindeki hikmetlerin ve maksadların menşei ve madeni olduğu gibi, zîşuur ve zîaklın, hususan insanların metalibinin ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesidir. Eğer ferdiyet olmazsa, beşerin bütün metalib ve arzuları sönecek. Hem hilkat-ı kâinatın neticeleri hiçe inecek, hem mevcud ve muhakkak olan ekser kemalâtın in'idamına vesile olacak. Meselâ: İnsanda en şedid ve sarsılmaz ve aşk derecesinde bir arzu-yu beka var. Ve o matlabı vermek için, bütün kâinatı sırr-ı ferdiyetle kabzasında tutan ve bir menzili kapayıp öbür menzili açmak gibi kolay bir surette dünyayı kapayıp âhireti açabilir bir zât, o arzu-yu bekayı yerine getirebilir. Ve bu arzu gibi, ebede uzanmış ve kâinatın etrafına yayılmış, beşerin binler arzuları, sırr-ı ferdiyete ve hakikat-ı tevhide bağlıdırlar. Eğer o ferdiyet olmazsa; onlar olmaz, akîm kalırlar. Ve vahdetle bütün kâinata birden tasarruf eden bir Zât-ı Ferd olmazsa, o matlablar yerine gelmez. Faraza gelse de çok nâkıs olur.

İşte bu sırr-ı azîm içindir ki: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, tevhid ve ferdiyeti

---

(Haşiye): Hattâ hadsiz kemal ve cemal-i İlahînin tahakkukuna en zahir bürhan ve en kuvvetli bir delil, vahdettir. Çünki kâinatın sânii Vâhid-i Ehad bilinse, bütün kâinattaki kemalât ve cemaller, o Sâni-i Vâhid'de bulunan kudsî kemalâtın ve cemallerin gölgeleri ve cilveleri ve işaretleri ve tereşşuhatları olduğu bilinecek. Yoksa kâinatın kemalâtı ve cemalleri, mahlukata ve şuursuz bir kısım esbaba ait kalacaktı. O vakit akl-ı beşer nazarında kemalât-ı İlahiyenin hazine-i sermediyesi anahtarsız, meçhul kalırdı.

pek çok tekrar ile, kuvvetli bir hararetle, yüksek bir halâvetle ders verdiği gibi; bütün enbiya ve asfiya ve evliya en büyük zevklerini ve saadetlerini; kelime-i tevhid olan "Lâ İlahe İllâ Hu"da buluyorlar.

Yedinci İşaret: İşte bu tevhid-i hakikîyi bütün meratibiyle en mükemmel bir surette ders veren, isbat eden, ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaleti, elbette o tevhidin kat'iyyeti derecesinde sabit olmak lâzım gelir. Çünki madem daire-i vücudun en büyük hakikatı olan tevhidi bütün hakaikıyla o zât ders veriyor.. elbette tevhidi isbat eden bütün bürhanlar; dolayısıyla onun risaletini ve vazifesinin hakkaniyetini ve davasının doğruluğunu dahi kat'î isbat eder denilebilir. Evet böyle binler hakaik-i âliyeyi cem'eden, Ferdiyet ve Vahdaniyeti hakkıyla keşfedip ders veren bir risalet; gayet kat'î bir surette o tevhid, o Ferdiyetin muktezasıdır ve lâzımıdır. Onlar, onu her halde isterler.

İşte o vazifeyi tamtamına yerine getiren Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın şahsiyet-i maneviyesinin derece-i ehemmiyetine ve ulviyetine ve bu kâinatın bir güneşi olduğuna şehadet eden pek çok delillerden, sebeblerden üç tanesini nümune olarak beyan ediyoruz.

Birincisi: Umum ümmet, umum asırlarda işledikleri umum hasenatın bir misli "Es-sebebü ke-l fâil" sırrınca, Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sahife-i hasenatına geçtiği gibi; umum ümmet, her günde ettikleri salavat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle, o hadsiz duaların iktiza ettikleri makam ve mertebeyi düşünmekle, şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bu kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşılır.

İkincisi: Âlem-i İslâmın şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olan mahiyet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın fevkalâde istidad ve cihazatıyla, âlem-i İslâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsî kelimatı, tesbihatı, ibadatı en evvel bütün manalarıyla hissedip yapmaktan gelen terakkiyat-ı ruhiyesini düşün; habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (A.S.M.) velayeti, sair velayetlerden ne kadar yüksek olduğunu anla!

Bir zaman bir tek tesbihin, bir tek namazda, Sahabelerin tarz-ı telakkisine yakın bir surette bana inkişafı, bir ay kadar ibadet derecesinde ehemmiyetli göründü. Sahabelerin yüksek kıymetini onunla anladım. Demek bidayet-i İslâmiyede kelimat-ı kudsiyenin verdiği feyiz ve nurun başka

bir meziyeti var. Tazeliği haysiyetiyle başka bir letafeti, bir taraveti, bir lezzeti var ki; gaflet perdesi altında mürur-u zamanla gizlenir, azalır, perdelenir. Zât-ı Muhammediye (A.S.M.) ise, onları menba-ı hakikîsinden (Zât-ı Akdes'ten) turfanda, taze olarak, fevkalâde istidadıyla almış, emmiş, massetmiş. Bu sırra binaen o zât; bir tek tesbihten, başkasının bir sene ibadeti kadar feyiz alabilir.

İşte bu nokta-i nazardan Zât-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın, haddi ve nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakki ettiğini kıyas et.

Üçüncüsü: Bu kâinatın Hâlıkı, bu kâinattaki bütün makasıdının en ehemmiyetli medarı nev-i insan olduğundan ve bütün hitabat-ı Sübhaniyenin en anlayışlı bir muhatabı nev-i beşer olduğundan; o nev-i beşer içinde en meşhur, en namdar ve âsârıyla ve icraatıyla en mükemmel, en muhteşem ferd olan Zât-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) o nev' namına, belki umum kâinat hesabına kendine muhatab eden Zât-ı Ferd-i Zülcelal, elbette onu hadsiz kemalâtta hadsiz feyzine mazhar etmiştir.

İşte bu üç nokta gibi çok noktalar var. Kat'î bir surette isbat ederler ki; şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye (A.S.M.), kâinatın manevî bir güneşi olduğu gibi, bu kâinat denilen Kur'an-ı Kebir'in âyet-i kübrası ve o Furkan-ı A'zam'ın ism-i a'zamı ve İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamının bir âyinesidir. Kâinatın umum zerratının umum zamanlarındaki umum dakikalarının bütün âşirelerine darbedilip, hasıl-ı darb adedince o Zât-ı Ahmediyeye salât ü selâm, nihayetsiz hazine-i rahmetinden inmesini, Zât-ı Ferd-i Ehad-i Samed'den niyaz ediyoruz!..

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Otuzuncu Lem'anın Beşinci Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

âyet-i azîmenin ve

اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ لاَ تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ

âyet-i azîmin bir nüktesi ile, İsm-i A'zam veyahud İsm-i A'zam'ın iki ziyasından bir ziyası veya altı nurundan bir nuru olan İsm-i Hayy'ın bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te, Eskişehir Hapishanesi'nde, uzaktan uzağa aklıma göründü. Vaktinde kaydedilmedi. Ve çabuk o kudsî kuşu avlayamadık. Tebaud ettikten sonra, hiç olmazsa bazı remizlerle o hakikat-ı ekberin ve nur-u a'zamın bazı şualarını muhtasaran göstereceğiz.

Birinci Remiz: İsm-i Hayy ve İsm-i Muhyî'nin bir cilve-i a'zamından olan "Hayat nedir? Ve mahiyeti ve vazifesi nedir?" sualine karşı fihristevari cevab şudur ki:

Hayat, şu kâinatın en ehemmiyetli gayesi.. hem en büyük neticesi.. hem en parlak nuru.. hem en latif mayesi.. hem gayet süzülmüş bir hülâsası.. hem en mükemmel meyvesi.. hem en yüksek kemali.. hem en güzel cemali.. hem en güzel zîneti.. hem sırr-ı vahdeti.. hem rabıta-i ittihadı.. hem kemalâtının menşei.. hem san'at ve mahiyetçe en hârika bir zîruhu.. hem en küçük bir mahluku bir kâinat hükmüne getiren mu'cizekâr bir hakikatı.. hem güya kâinatın küçük bir zîhayatta yerleşmesine vesile oluyor gibi; koca kâinatın bir nevi fihristesini o zîhayatta göstermekle beraber, o zîhayatı ekser mevcudatla münasebetdar ve küçük bir kâinat hükmüne getiren en hârika bir mu'cize-i kudrettir. Hem en büyük bir küll kadar -hayat ile- küçük bir cüz'ü büyülten ve bir ferdi dahi küllî gibi bir âlem hükmüne getiren ve rububiyet cihetinde kâinatı tecezzi ve iştiraki ve inkısamı kabul etmez bir küll ve bir küllî hükmünde gösteren fevkalâde hârika bir san'at-ı İlahiyedir. Hem kâinatın mahiyetleri

içinde Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-u vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine şehadet eden bürhanların en parlağı, en kat'îsi ve en mükemmeli.. hem masnuat-ı İlahiye içinde en hafîsi ve en zahiri, en kıymetdar ve en ucuzu, en nezihi ve en parlak ve en manidar bir nakş-ı san'at-ı Rabbaniyedir. Hem sair mevcudatı kendine hâdim ettiren nazenin, nazdar, nazik bir cilve-i rahmet-i Rahmaniyedir. Hem şuunat-ı İlahiyenin gayet câmi' bir âyinesidir. Hem Rahman, Rezzak, Rahîm, Kerim, Hakîm gibi çok esma-i hüsnanın cilvelerini câmi' ve rızk, hikmet, inayet, rahmet gibi çok hakikatları kendine tabi eden ve görmek ve işitmek ve hissetmek gibi umum duyguların menşei, madeni bir acube-i hilkat-i Rabbaniyedir. Hem hayat, bu kâinatın tezgâh-ı a'zamında öyle bir istihale makinesidir ki, mütemadiyen her tarafta tasfiye yapıyor, temizlendiriyor, terakki veriyor, nurlandırıyor.. Ve zerrat kafilelerine, güya hayatın yuvası olan cesedi o zerrelere vazife görmek, nurlanmak, talimat yapmak için bir misafirhane, bir mekteb, bir kışladır. Âdeta Zât-ı Hayy ve Muhyî, bu makine-i hayat vasıtasıyla; bu karanlıklı ve fâni ve süfli olan âlem-i dünyayı latifleştiriyor, ışıklandırıyor, bir nevi beka veriyor, bâki bir âleme gitmeye hazırlattırıyor. Hem hayatın iki yüzü, yani mülk, melekût vecihleri parlaktır, kirsizdir, noksansızdır, ulvîdir. Onun için perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya dest-i kudret-i Rabbaniyeden çıktığını aşikâre göstermek için, sair eşya gibi zahirî esbabı hayattaki tasarrufat-ı kudrete perde edilmemiş bir müstesna mahluktur. Hem hayatın hakikatı, altı erkân-ı imaniyeye bakıp, manen ve remzen isbat eder. Yani: Hem Vâcib-ül Vücud'un vücub-u vücudunu ve hayat-ı sermediyesini, hem dâr-ı âhireti ve hayat-ı bâkiyesini, hem vücud-u melaike, hem sair erkân-ı imaniyeye pek kuvvetli bakıp iktiza eden bir hakikat-ı nuraniyedir. Hem hayat, bütün kâinattan süzülmüş en safi bir hülâsası olduğu gibi, kâinattaki en mühim bir maksad-ı İlahî ve hilkat-ı âlemin en mühim neticesi olan şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbeti netice veren bir sırr-ı a'zamdır.

İşte, hayatın bu mezkûr yirmidokuz ehemmiyetli ve kıymetdar hassalarını ve ulvî ve umumî vazifelerini nazara al. Sonra bak. Muhyî isminin arkasında, İsm-i Hayy'ın azametini gör. Ve hayatın bu azametli hassaları ve meyveleri noktasından, İsm-i Hayy nasıl bir İsm-i A'zam olduğunu bil. Hem anla ki; bu hayat, madem kâinatın en büyük neticesi ve en azametli gayesi ve en kıymetdar meyvesidir; elbette bu hayatın dahi kâinat kadar büyük bir gayesi, azametli bir neticesi bulunmak gerektir. Çünki ağacın neticesi meyve olduğu gibi, meyvenin de çekirdeği vasıtasıyla neticesi, gelecek bir ağaçtır. Evet bu hayatın gayesi ve neticesi hayat-ı ebediye olduğu gibi bir meyvesi de, hayatı veren Zât-ı Hayy ve

Muhyî'ye karşı şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbettir ki; bu şükür ve muhabbet ve hamd ve ibadet ise; hayatın meyvesi olduğu gibi, kâinatın gayesidir. Ve bundan anla ki; bu hayatın gayesini "rahatça yaşamak ve gafletli lezzetlenmek ve heveskârane nimetlenmektir" diyenler, gayet çirkin bir cehaletle; münkirane, belki de kâfirane, bu pek çok kıymetdar olan hayat nimetini ve şuur hediyesini ve akıl ihsanını istihfaf ve tahkir edip, dehşetli bir küfran-ı nimet ederler.

İkinci Remiz: İsm-i Hayy'ın bir cilve-i a'zamı ve İsm-i Muhyî'nin bir tecelli-i eltafı olan bu hayatın Birinci Remiz'deki fihristesi zikredilen bütün mertebeleri ve vasıfları ve vazifeleri beyan etmek, o vasıflar adedince risaleler yazmak lâzım geldiğinden, Risale-i Nur'un eczalarında o vasıfların, o mertebelerin, o vazifelerin bir kısmı izah edildiğinden, kısmen tafsilatı Risale-i Nur'a havale edip, burada birkaç tanesine muhtasaran işaret edeceğiz.

İşte, hayatın yirmidokuz hâssalarından yirmiüçüncü hâssasında şöyle denilmiştir ki: Hayatın iki yüzü de şeffaf, kirsiz olduğundan, esbab-ı zahiriye, ondaki tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniyeye perde edilmemiştir. Evet bu hassanın sırrı şudur ki; kâinatta gerçi herşeyde bir güzellik ve iyilik ve hayır vardır; ve şerr ve çirkinlik gayet cüz'îdir ve vâhid-i kıyasîdirler ki, güzellik ve iyilik mertebelerini ve hakikatlarının tekessürünü ve taaddüdünü göstermek cihetiyle, o şerr ise hayır ve o kubh dahi hüsün olur. Fakat zîşuurların nazar-ı zahirîsinde görünen zahirî çirkinlik ve fenalık ve bela ve musibetten gelen küsmekler ve şekvalar Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a teveccüh etmemek için; hem aklın zahirî nazarında hasis, pis görünen şeylerde, kudsî münezzeh olan kudretin bizzât ve perdesiz onlar ile mübaşereti, kudretin izzetine münafî gelmemek için, zahirî esbablar o kudretin tasarrufatına perde edilmişler. O esbab ise; icad edemiyorlar, belki haksız olan şekvalara ve itirazlara hedef olmak ve izzet ve kudsiyet ve münezzehiyet-i kudreti muhafaza içindirler. Yirmiikinci Söz'ün İkinci Makamının Mukaddemesinde beyan edildiği gibi; Hazret-i Azrail (A.S.), kabz-ı ervah vazifesi hususunda Cenab-ı Hakk'a münacat etmiş. Demiş: "Senin kulların benden küsecekler." Cevaben ona denilmiş: "Senin vazifen ile vefat edenlerin ortasında hastalıklar ve musibetler perdesini bırakacağım; vefat edenler sana değil, belki itiraz ve şekva oklarını o perdelere atacaklar." Bu münacatın sırrına göre; ölümün ve vefatın ehl-i iman hakkında hakikî güzel yüzünü görmeyen ve ondaki rahmetin cilvesini bilmeyenlerin küsmeleri ve itirazları Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a gitmemek için Hazret-i Azrail'in (A.S.) vazifesi de bir perde olduğu gibi, sair esbablar dahi zahirî perdedirler. Evet izzet-i azamet ister ki, esbab perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.. fakat vahdet ve

celal ister ki; esbab, ellerini çeksinler tesir-i hakikîden... Fakat hayatın hem zahirî, hem bâtınî, hem mülk, hem melekût vecihleri kirsiz, noksansız, kusursuz olduğundan; şekvaları ve itirazları davet edecek maddeler onda bulunmadığı gibi, izzet ve kudsiyet-i kudrete münafî olacak pislik ve çirkinlik olmadığından, doğrudan doğruya perdesiz olarak Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un "ihya edici, hayat verici, diriltici" isminin eline teslim edilmişlerdir. Nur da öyledir, vücud ve icad da öyledir. Onun içindir ki; icad ve halk doğrudan doğruya, perdesiz, Zât-ı Zülcelal'in kudretine bakar. Hattâ yağmur bir nevi hayat ve rahmet olduğundan, vakt-i nüzulü bir muttarid kanuna tabi kılınmamış; tâ ki, her vakt-i hacette eller dergâh-ı İlahiyeye rahmet istemek için açılsın. Eğer yağmur, Güneş'in tulûu gibi bir kanuna tabi olsaydı; o nimet-i hayatiye, her vakit rica ile istenilmeyecekti.

Üçüncü Remiz: Yirmidokuzuncu hassasında denilmiştir ki; kâinatın neticesi hayat olduğu gibi; hayatın neticesi olan şükür ve ibadet dahi, kâinatın sebeb-i hilkati ve ille-i gaiyesi ve maksud neticesidir. Evet bu kâinatın Sâni'-i Hayy-ı Kayyum'u bu kadar hadsiz enva'-ı nimetiyle kendini zîhayatlara bildirip sevdirdiğine mukabil, elbette zîhayatlardan o nimetlere karşı teşekkür ve sevdirmesine mukabil sevmelerini ve kıymetdar san'atlarına mukabil medh ü sena etmelerini ve evamir-i Rabbaniyesine karşı itaat ve ubudiyetle mukabele edilmelerini ister.

İşte bu sırr-ı rububiyete göre teşekkür ve ubudiyet, bütün enva'-ı hayatın ve dolayısıyla bütün kâinatın en ehemmiyetli gayesi olduğundandır ki, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan pek çok hararetle ve şiddetle ve halâvetle şükür ve ibadete sevkediyor. Ve ibadet Cenab-ı Hakk'a mahsus ve şükür ona lâyık ve hamd ona hastır diye çok tekrar ile beyan ediyor. Demek bu şükür ve ibadet doğrudan doğruya Mâlik-i Hakikîsine gitmek lâzım olduğunu ifade için, hayatı bütün şuunatıyla perdesiz kabza-i tasarrufunda tutmasına delalet eden

وَهُوَ الَّذِى يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلاَفُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۞
هُوَ الَّذِىيُحْيِىوَيُمِيتُ فَاِذَا قَضَىاَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْفَيَكُونُ۞
فَيُحْيِى بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

gibi âyetler; pek sarih bir surette vasıtaları nefyedip, doğrudan doğruya hayatı Hayy-ı Kayyum'un dest-i kudretine münhasıran veriyor. Evet minnetdarlık ve teşekkürü davet eden ve muhabbet ve sena hissini tahrik eden, hayattan sonra rızk ve şifa ve yağmur gibi vesile-i şükran şeyler

dahi doğrudan doğruya Zât-ı Rezzak-ı Şâfî'ye ait olduğunu; esbab ve vesait bir perde olduğunu

هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۞ وَ اِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۞

وَهُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا

gibi âyetler ile "Rızk, şifa ve yağmur, münhasıran Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un kudretine hastır." Perdesiz, ondan geldiğini ifade için kaide-i nahviyece alâmet-i hasr ve tahsis olan

هُوَ الَّذِى ۞ هُوَ الرَّزَّاقُ

ifade etmiştir. İlâçlara hâsiyetleri veren ve tesiri halkeden ancak o Şâfî-i Hakikî'dir.

Dördüncü Remiz: Hayatın yirmisekizinci hassasında beyan edilmiştir ki; hayat, imanın altı erkânına bakıp isbat ediyor; onların tahakkukuna işaretler ediyor. Evet madem bu kâinatın en mühim neticesi ve mayesi ve hikmet-i hilkatı hayattır; elbette o hakikat-ı âliye, bu fâni, kısacık, noksan, elemli hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir. Belki hayatın yirmidokuz hassasıyla mahiyetinin azameti anlaşılan şecere-i hayatın gayesi, neticesi ve o şecerenin azametine lâyık meyvesi, hayat-ı ebediyedir ve hayat-ı uhreviyedir; taşıyla ve ağacıyla, toprağıyla hayatdar olan dâr-ı saadetteki hayattır. Yoksa bu hadsiz cihazat-ı mühimme ile teçhiz edilen hayat şeceresi; zîşuur hakkında, hususan insan hakkında meyvesiz, faidesiz, hakikatsız olmak lâzım gelecek.. ve sermayece ve cihazatça serçe kuşundan meselâ yirmi derece ziyade ve bu kâinatın ve zîhayatın en mühim yüksek ve ehemmiyetli mahluku olan insan, serçe kuşundan saadet-i hayat cihetinde yirmi derece aşağı düşüp en bedbaht, en zelil bir bîçare olacak. Hem en kıymetdar bir nimet olan akıl dahi, geçmiş zamanın hüzünlerini ve gelecek zamanın korkularını düşünmekle kalb-i insanı mütemadiyen incitip bir lezzete dokuz elemleri karıştırdığından, en musibetli bir bela olur. Bu ise, yüz derece bâtıldır. Demek bu hayat-ı dünyeviye, âhirete iman rüknünü kat'î isbat ediyor ve her baharda haşrin üçyüz binden ziyade nümunelerini gözümüze gösteriyor. Acaba senin cisminde, senin bahçende ve senin vatanında hayatına lâzım ve münasib bütün levazımatı ve cihazatı hikmet ve inayet ve rahmetle ihzar eden ve vaktinde yetiştiren, hattâ senin midenin beka ve yaşamak arzusuyla ettiği hususî ve cüz'î olan rızık duasını bilen ve işiten ve hadsiz leziz taamlarla o duanın kabulünü gösteren ve mideyi

memnun eden bir Mutasarrıf-ı Kadîr, hiç mümkün müdür ki; seni bilmesin ve görmesin ve nev-i insanın en büyük gayesi olan hayat-ı ebediyeye lâzım esbabı ihzar etmesin ve nev-i insanın en büyük, en ehemmiyetli, en lâyık ve umumî olan beka duasını hayat-ı uhreviyenin inşasıyla ve Cennet'in icadıyla kabul etmesin ve kâinatın en mühim mahluku, belki zeminin sultanı ve neticesi olan nev-i insanın arş ve ferşi çınlatan umumî ve gayet kuvvetli duasını işitmeyip küçük bir mide kadar ehemmiyet vermesin, memnun etmesin, kemal-i hikmetini ve nihayet rahmetini inkâr ettirsin? Hâşâ.. yüzbin defa hâşâ!..

Hem hiç kabil midir ki; hayatın en cüz'îsinin pek gizli sesini işitsin, derdini dinlesin ve derman versin ve nazını çeksin ve kemal-i itina ve ihtimam ile beslesin ve ona dikkatle hizmet ettirsin ve büyük mahlukatını ona hizmetkâr yapsın; ve sonra en büyük ve kıymetdar ve bâki ve nazdar bir hayatın gök sadâsı gibi yüksek sesini işitmesin ve onun çok ehemmiyetli beka duasını ve nazını ve niyazını nazara almasın. Âdeta bir neferin kemal-i itina ile teçhizat ve idaresini yapsın; ve muti' ve muhteşem orduya hiç bakmasın.. ve zerreyi görsün, Güneş'i görmesin.. sivrisineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin? Hâşâ.. yüzbin defa hâşâ!..

Hem hiçbir cihetle akıl kabul eder mi ki; hadsiz rahmetli, muhabbetli ve nihayet derecede şefkatli ve kendi san'atını çok sever ve kendini çok sevdirir ve kendini sevenleri ziyade sever bir Zât-ı Kadîr-i Hakîm, en ziyade kendini seven ve sevimli ve sevilen ve Sâniini fıtraten perestiş eden hayatı ve hayatın zâtı ve cevheri olan ruhu, mevt-i ebedî ile i'dam edip, kendinden o sevgili muhibbini ve habibini ebedî bir surette küstürsün, darıltsın, dehşetli rencide ederek sırr-ı rahmetini ve nur-u muhabbetini inkâr etsin ve ettirsin? Yüzbin defa hâşâ ve kellâ!.. Bu kâinatı cilvesiyle süslendiren bir cemal-i mutlak ve umum mahlukatı sevindiren bir rahmet-i mutlaka, böyle hadsiz bir çirkinlikten ve kubh-u mutlaktan ve böyle bir zulm-ü mutlaktan, bir merhametsizlikten, elbette nihayetsiz derece münezzehtir ve mukaddestir.

NETİCE: Madem dünyada hayat var, elbette insanlardan hayatın sırrını anlayanlar ve hayatını sû'-i istimal etmeyenler, dâr-ı bekada ve Cennet-i bâkiyede, hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaklardır. Âmennâ.

Ve hem nasılki yeryüzünde bulunan parlak şeylerin Güneş'in akisleriyle parlamaları ve denizlerin yüzlerinde kabarcıkları ziyanın lem'alarıyla parlayıp sönmeleri, arkalarından gelen kabarcıklar yine hayalî güneşçiklere âyinelik etmeleri bilbedahe gösteriyor ki; o lem'alar, yüksek bir tek Güneş'in cilve-i in'ikasıdırlar ve Güneş'in vücudunu muhtelif diller

--- sh:»(L:335) ↓ ----------
ile yâdediyorlar ve ışık parmaklarıyla ona işaret ediyorlar. Aynen öyle de: Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un Muhyî isminin cilve-i a'zamı ile berrin yüzünde ve bahrin içinde zîhayatların kudret-i İlahiye ile parlayıp, arkalarından gelenlere yer vermek için "Ya Hayy!" deyip perde-i gaybda gizlenmeleri; bir hayat-ı sermediye sahibi olan Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vücub-u vücuduna şehadetler, işaretler ettikleri gibi.. umum mevcudatın tanziminde eseri görünen ilm-i İlahîye şehadet eden bütün deliller ve kâinata tasarruf eden kudreti isbat eden bütün bürhanlar ve tanzim ve idare-i kâinatta hükümferma olan irade ve meşieti isbat eden bütün hüccetler ve kelâm-ı Rabbanî ve vahy-i İlahînin medarı olan risaletleri isbat eden bütün alâmetler, mu'cizeler ve hakeza yedi sıfât-ı İlahiyeye şehadet eden bütün delail; bil'ittifak Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına delalet, şehadet, işaret ediyorlar. Çünki nasıl bir şeyde görmek varsa, hayatı da var; işitmek varsa, hayatın alâmetidir; söylemek varsa, hayatın vücuduna işaret eder; ihtiyar, irade varsa hayatı gösterir.. aynen öyle de; bu kâinatta âsârıyla vücudları muhakkak ve bedihî olan kudret-i mutlaka ve irade-i şamile ve ilm-i muhit gibi sıfatlar bütün delailleriyle Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vücub-u vücuduna şehadet ederler ve bütün kâinatı bir gölgesiyle ışıklandıran ve bir cilvesiyle bütün dâr-ı âhireti zerratıyla beraber hayatlandıran hayat-ı sermediyesine şehadet ederler.

Hem hayat, "melaikeye iman" rüknüne dahi bakar, remzen isbat eder. Çünki madem kâinatta en mühim netice hayattır ve en ziyade intişar eden ve kıymetdarlığı için nüshaları teksir edilen ve zemin misafirhanesini gelip geçen kafilelerle şenlendiren zîhayatlardır.. ve madem Küre-i Arz bu kadar zîhayatın enva'ıyla dolmuş ve mütemadiyen zîhayat enva'larını tecdid ve teksir etmek hikmetiyle her vakit dolar boşanır ve en hasis ve çürümüş maddelerinde dahi kesretle zîhayatlar halkedilerek bir mahşer-i huveynat oluyor.. ve madem hayatın süzülmüş en safi hülâsası olan şuur ve akıl ve en latif ve sabit cevheri olan ruh, bu Küre-i Arz'da gayet kesretli bir surette halkolunuyorlar; âdeta Küre-i Arz, hayat ve akıl ve şuur ve ervah ile ihya olup öyle şenlendirilmiş... Elbette Küre-i Arz'dan daha latif, daha nuranî, daha büyük, daha ehemmiyetli olan ecram-ı semaviye; ölü, camid, hayatsız, şuursuz kalması imkân haricindedir. Demek gökleri, güneşleri, yıldızları şenlendirecek ve hayatdar vaziyetini verecek ve netice-i hilkat-ı semavatı gösterecek ve hitabat-ı Sübhaniyeye mazhar olacak olan zîşuur, zîhayat ve semavata münasib sekeneler, her halde sırr-ı hayatla bulunuyorlar ki, onlar da melaikelerdir.

Hem hayatın sırr-ı mahiyeti "Peygamberlere İman" rüknüne bakıp remzen isbat eder. Evet madem kâinat, hayat için yaratılmış ve hayat

dahi Hayy-ı Kayyum-u Ezelî'nin bir cilve-i a'zamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir san'at-ı ecmelidir. Madem hayat-ı sermediye, Resullerin gönderilmesiyle ve Kitabların indirilmesiyle kendini gösterir. Evet eğer Kitablar ve Peygamberler olmazsa, o hayat-ı ezeliye bilinmez. Nasılki bir adamın söylemesiyle, diri ve hayatdar olduğu anlaşılır; öyle de bu kâinatın perdesi altında olan âlem-i gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitab eden bir zâtın kelimatını, hitabatını gösterecek, Peygamberler ve ellerinde nâzil olan Kitablardır. Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette Hayy-ı Ezelî'nin vücub-u vücuduna kat'î şehadet ettiği gibi; o hayat-ı ezeliyenin şuaatı, celevatı, münasebatı olan "İrsal-i Rusül" ve "İnzal-i Kütüb" rükünlerine bakar, remzen isbat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (A.S.M.) ve vahy-i Kur'anî, hayatın ruhu ve aklı hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi, hakkaniyetleri kat'îdir denilebilir.

Evet nasılki hayat, bu kâinattan süzülmüş bir hülâsadır.. ve şuur ve his dahi hayattan süzülmüş, hayatın bir hülâsasıdır.. akıl dahi şuurdan ve histen süzülmüş, şuurun bir hülâsasıdır.. ve ruh dahi, hayatın hâlis ve safi bir cevheri ve sabit ve müstakil zâtıdır; öyle de maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.) dahi, hayat ve ruh-u kâinattan süzülmüş hülâsat-ül hülâsadır.. ve risalet-i Muhammediye dahi (A.S.M.), kâinatın his ve şuur ve aklından süzülmüş en safi hülâsasıdır, belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.), âsârının şehadetiyle hayat-ı kâinatın hayatıdır.. ve risalet-i Muhammediye (A.S.M.), şuur-u kâinatın şuurudur ve nurudur.. ve vahy-i Kur'an dahi, hayatdar hakaikının şehadetiyle hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-u kâinatın aklıdır. Evet, evet, evet... Eğer kâinattan risalet-i Muhammediyenin (A.S.M.) nuru çıksa, gitse; kâinat vefat edecek.. eğer Kur'an gitse, kâinat divane olacak ve Küre-i Arz kafasını, aklını kaybedecek, belki şuursuz kalmış olan başını bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak.

Hem hayat, "iman-ı bil'kader" rüknüne bakıyor, remzen isbat eder. Çünki madem hayat, âlem-i şehadetin ziyasıdır ve istilâ ediyor ve vücudun neticesi ve gayesidir ve Hâlık-ı Kâinat'ın en câmi' âyinesidir ve faaliyet-i Rabbaniyenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi proğramı hükmündedir. Elbette âlem-i gayb -yani mazi, müstakbel- yani geçmiş ve gelecek mahlukatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyeyi imtisale müheyya bir vaziyette bulunmalarını sırr-ı hayat iktiza ediyor. Nasılki bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve kökü ve müntehasında ve meyvelerindeki çekirdekleri dahi aynen ağaç gibi bir nevi hayata mazhardırlar. Belki ağacın kavanin-i hayatiyesinden

daha ince kavanin-i hayatı taşıyorlar. Hem nasılki bu hazır bahardan evvel geçmiş güzün bıraktığı tohumlar ve kökler, bu bahar gittikten sonra, gelecek baharlara bırakacağı çekirdekler, kökler, bu bahar gibi cilve-i hayatı taşıyorlar ve kavanin-i hayatiyeye tabidirler. Aynen öyle de; şecere-i kâinatın bütün dal ve budaklarıyla herbirinin bir mazisi ve müstakbeli var. Geçmiş ve gelecek tavırlarından ve vaziyetlerinden müteşekkil bir silsilesi bulunur. Her nevi ve her cüz'ünün ilm-i İlahiyede muhtelif tavırları ile müteaddid vücudları bir silsile-i vücud-u ilmî teşkil eder. Ve vücud-u haricî gibi o vücud-u ilmî dahi, hayat-ı umumiyenin manevî bir cilvesine mazhardır ki, mukadderat-ı hayatiye, o manidar ve canlı elvah-ı kaderiyeden alınır. Evet âlem-i gaybın bir nev'i olan âlem-i ervah, ayn-ı hayat ve madde-i hayat ve hayatın cevherleri ve zâtları olan ervah ile dolu olması, elbette mazi ve müstakbel denilen âlem-i gaybın bir diğer nev'i de ve ikinci kısmı dahi, cilve-i hayata mazhariyetini ister ve istilzam eder. Hem herbir şeyin vücud-u ilmîsindeki intizam-ı ekmeli ve manidar vaziyetleri ve canlı meyveleri, tavırları; bir nevi hayat-ı maneviyeye mazhariyetini gösterir. Evet hayat-ı ezeliye güneşinin ziyası olan bu cilve-i hayat, elbette yalnız bu âlem-i şehadete ve bu zaman-ı hazıra ve bu vücud-u haricîye münhasır olamaz; belki herbir âlem, kabiliyetine göre o ziyanın cilvesine mazhardır; ve kâinat bütün âlemleriyle o cilve ile hayatdar ve ziyadardır. Yoksa nazar-ı dalaletin gördüğü gibi muvakkat ve zahirî bir hayat altında herbir âlem, büyük ve müdhiş birer cenaze ve karanlıklı birer virane âlem olacaktı.

İşte "kadere ve kazaya iman" rüknü dahi, geniş bir vecihte sırr-ı hayatla anlaşılıyor ve sabit oluyor. Yani nasılki âlem-i şehadet ve mevcud hazır eşya, intizamlarıyla ve neticeleriyle hayatdarlıkları görünüyor, öyle de âlem-i gaybdan sayılan geçmiş ve gelecek mahlukatın dahi manen hayatdar bir vücud-u manevîleri ve ruhlu birer sübut-u ilmîleri vardır ki, Levh-i Kaza ve Kader vasıtasıyla o manevî hayatın eseri, mukadderat namıyla görünür, tezahür eder.

Beşinci Remiz: Hem hayatın onaltıncı hassasında denilmiş ki: Hayat birşeye girdiği vakit, o cesedi bir âlem hükmüne getirir; cüz' ise küll gibi, cüz'îye dahi küllî gibi bir câmiiyet verir. Evet hayatın öyle bir câmiiyeti var; âdeta umum kâinata tecelli eden ekser esma-i hüsnayı kendinde gösteren bir câmi' âyine-i ehadiyettir. Bir cisme hayat girdiği vakit, küçük bir âlem hükmüne getirir; âdeta kâinat şeceresinin bir nevi fihristesini taşıyan bir nevi çekirdeği hükmüne geçiyor. Nasılki bir çekirdek, onun ağacını yapabilen bir kudretin eseri olabilir; öyle de en küçük bir zîhayatı halkeden, elbette umum kâinatın Hâlıkıdır.

--- sh:»(L:338) ↓ ----------

İşte bu hayat, bu câmiiyetiyle en gizli bir sırr-ı ehadiyeti kendinde gösterir. Yani nasılki azametli güneş, ziyasıyla ve yedi rengiyle ve aksiyle güneşe mukabil olan herbir katre suda ve herbir cam zerresinde bulunuyor.. öyle de; herbir zîhayatta kâinatı ihata eden esma ve sıfât-ı İlahiyenin cilveleri beraber onda tecelli ediyor. Bu nokta-i nazardan hayat; kâinatı, rububiyet ve icad cihetinde inkısam ve tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne, belki iştiraki ve tecezzisi imkân haricinde bulunan bir küllî hükmüne getirir. Evet seni yaratan, bütün nev-i insanı yaratan zât olduğunu, bilbedahe senin yüzündeki sikkesi gösteriyor. Çünki mahiyet-i insaniye birdir, inkısamı gayr-ı mümkündür. Hem hayat vasıtasıyla ecza-yı kâinat onun efradı hükmüne ve kâinat ise, nev'i hükmüne geçer; sikke-i ehadiyeti mecmuunda gösterdiği gibi, herbir cüz'de dahi o sikke-i ehadiyeti ve hâtem-i samediyeti göstererek şirk ve iştiraki her cihetle tardeder.

Hem hayatta san'at-ı Rabbaniyenin öyle fevkalâde hârika mu'cizeleri var ki, bütün kâinatı halkedemeyen bir zât, bir kudret; en küçük bir zîhayatı halkedemez. Evet bir nohut tanesinde bütün Kur'anı yazar gibi; çamın gayet küçük bir tohumunda koca çam ağacının fihristesini ve mukadderatını yazan kalem, elbette semavatı yıldızlarla yazan kalem olabilir. Evet bir arının küçük kafasında kâinat bahçesindeki çiçekleri tanıyacak ve ekser enva'ıyla münasebetdar olacak ve bal gibi bir hediye-i rahmeti getirecek ve dünyaya geldiği günde şerait-i hayatı bilecek derecede bir istidadı, bir kabiliyeti, bir cihazı derceden zât; elbette bütün kâinatın Hâlıkı olabilir.

Elhasıl: Hayat nasılki kâinatın yüzünde parlak bir sikke-i tevhiddir ve herbir zîruh dahi hayat noktasında bir sikke-i ehadiyettir ve hayatın herbir ferdinde bulunan nakş-ı san'at, bir mühr-ü samediyettir ve zîhayatların adedince bu kâinat mektubunu Zât-ı Hayy-ı Kayyum ve Vâhid-i Ehad namına hayatlarıyla imza ediyorlar ve o mektubda tevhid mühürleri ve ehadiyet hâtemleri ve samediyet sikkeleridirler.. öyle de; hayat gibi, herbir zîhayat dahi, bu kitab-ı kâinatta birer mühr-ü vahdaniyet olduğu gibi, herbirinin yüzünde ve sîmasında birer hâtem-i ehadiyet konulmuştur. Hem nasılki hayat, cüz'iyatı adedince ve zîhayat efradı sayısınca Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un vahdetine şehadet eden imzalar ve mühürlerdir.. öyle de; ihya ve diriltmek fiili dahi, efradı adedince tevhide imza basıyor. Meselâ: İhyanın bir ferdi olan ihya-yı Arz, güneş gibi parlak bir şahid-i tevhiddir. Çünki baharda zeminin dirilmesinde ve ihyasında üçyüz bin enva'ın ve her nev'in hadsiz efradı beraber, birbiri içinde, noksansız, kusursuz, mükemmel, muntazam ihya edilir ve dirilirler. Evet böyle bir tek fiil ile hadsiz muntazam fiilleri yapan, elbette

bütün mahlukatın Hâlıkıdır ve bütün zîhayatları ihya eden Hayy-ı Kayyum'dur ve rububiyetinde iştiraki mümkün olmayan bir Vâhid-i Ehad'dir.

Şimdilik hayatın hassalarından bu kadar az ve muhtasar yazıldı; başka hassaların beyanı ve tafsilatını Risale-i Nur'a ve başka zamana havale ediyoruz.

Hâtime

İsm-i a'zam herkes için bir olmaz, belki ayrı ayrı oluyor. Meselâ İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın hakkında; "Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddüs" altı isimdir. Ve İmam-ı A'zam'ın ism-i a'zamı: "Hakem, Adl" iki isimdir. Ve Gavs-ı A'zam'ın ism-i a'zamı, "Ya Hayy!"dır. Ve İmam-ı Rabbanî'nin ism-i a'zamı "Kayyum" ve hakeza.. pek çok zâtlar daha başka isimleri, ism-i a'zam görmüşlerdir.

Bu Beşinci Nükte İsm-i Hayy hakkında olduğu münasebetiyle, hem teberrük, hem şahid, hem delil, hem kudsî bir hüccet, hem kendimize bir dua, hem bu risaleye bir hüsn-ü hâtime olarak Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Cevşen-ül Kebir namındaki münacat-ı a'zamında marifetullahta gayet yüksek ve gayet câmi' derecede marifetini göstererek böyle demiştir. Biz de hayalen o zamana gidip, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dediğine "Âmîn!" diyerek, aynı münacatı kendimiz de söylüyor gibi, sadâ-yı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm ile deriz:

يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ

يَا حَيُّ الَّذِى لَيْسَ كَمِثْلِهِ حَيٌّ يَا حَيُّ الَّذِى لاَ يُشْبِهُهُ شَيْءٌ

يَا حَيُّ الَّذِى لاَ يَحْتَاجُ اِلَى حَيٍّ يَا حَيُّ الَّذِى لاَ يُشَارِكُهُ حَيٌّ

يَا حَيُّ الَّذِى يُمِيتُ كُلَّ حَيٍّ يَا حَيُّ الَّذِى

يَرْزُقُ كُلَّ حَيٍّ يَا حَيُّ الَّذِى يُحْيِى الْمَوْتَى

يَا حَيُّ الَّذِى لاَ يَمُوتُ

سُبْحَانَكَ يَا لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ اَلاَمَانُ اَلاَمَانُ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ اٰمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

--- sh:»(L:340) ↓ ----------

Otuzuncu Lem'anın Altıncı Nüktesi İsm-i Kayyum'a bakar.

İsm-i Hayy'ın bir hülâsası, Nur Çeşmesi'nin bir zeyli olmuş; bu İsm-i Kayyum dahi, Otuzuncu Söz'ün zeyli olması münasib görüldü.

İTİZAR: Bu çok ehemmiyetli mes'eleler ve çok derin ve geniş İsm-i Kayyum'un cilve-i a'zamı, hem muntazaman değil, belki ayrı ayrı lem'alar tarzında kalbe hutur ettiğinden, hem gayet müşevveş ve acele ve tedkiksiz müsvedde halinde kaldığından elbette tabirat ve ifadelerde çok noksanlar, intizamsızlıklar bulunacaktır. Mes'elelerin güzelliklerine, benim kusurlarımı bağışlamalısınız.

İHTAR: İsm-i a'zama ait nükteler, a'zamî bir surette geniş, hem gayet derin olduğundan, hususan İsm-i Kayyum'a ait mes'eleler ve bilhassa Birinci Şuaı (Haşiye) maddiyyunlara baktığı için, daha ziyade derin gittiğinden, elbette her adam her mes'eleyi her cihette anlamaz. Fakat herkes her mes'eleden bir derece hisse alabilir. "Bir şey bütün elde edilmezse, bütün bütün elden kaçırılmaz." kaidesiyle, "bu manevî bahçenin bütün meyvelerini koparamıyorum" diye vazgeçmek kâr-ı akıl değildir. İnsan ne kadar koparsa, o kadar kârdır. İsm-i a'zama ait mes'elelerin ihata edilmeyecek derecede genişleri olduğu gibi, akıl görmeyecek derecede inceleri de vardır. Hususan İsm-i Hayy ve Kayyum'a ve bilhassa hayatın iman erkânına karşı remizlerine ve bilhassa Kaza ve Kader rüknüne hayatın işaretine ve İsm-i Kayyum'un Birinci Şuaına herkesin fikri yetişmez, fakat hissesiz de kalmaz; belki herhalde imanını kuvvetlendirir. Saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanın kuvvetleşmesi ehemmiyeti çok azîmdir. İmanın bir zerre kadar kuvveti ziyade olması, bir hazinedir. İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî diyor ki: "Bir küçük mes'ele-i imaniyenin inkişafı, benim nazarımda yüzler ezvak ve kerametlere müreccahtır."

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ ۞
وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ
اِلاَّ هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا

(Haşiye): Bu risaleyi okuyan eğer mütefennin değilse, Birinci Şuaı okumasın veya âhirde okusun; ikinciden başlasın.

gibi kayyumiyet-i İlahiyeye işaret eden âyetlerin bir nüktesi ve ism-i a'zam veyahud ism-i a'zamın iki ziyasından ikinci ziyası veyahud ism-i a'zamın altı nurundan altıncı nuru olan Kayyum isminin bir cilve-i a'zamı, Zilkade ayında aklıma göründü. Eskişehir hapishanesindeki müsaadesizliğim cihetiyle o nur-u a'zamı elbette tamamıyla beyan edemeyeceğim, fakat Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.), Kaside-i Ercuze'sinde "Sekine" nam-ı âlîsiyle beyan ettiği ism-i a'zam ve Celcelutiye'sinde pek muhteşem isimlerle ism-i a'zam içinde bulunan o altı ismi en a'zam, en ehemmiyetli tuttuğu için ve onların bahsi içinde kerametkârane bize teselli verdiği için bu İsm-i Kayyum'a dahi, evvelki beş esma gibi, hiç olmazsa muhtasar bir surette "Beş Şua" ile, o nur-u a'zama işaret edeceğiz.

Birinci Şua: Bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelali Kayyum'dur. Yani bizâtihi kaimdir, daimdir, bâkidir. Bütün eşya onunla kaimdir, devam eder ve vücudda kalır, beka bulur. Eğer kâinattan bir dakikacık olsun o nisbet-i kayyumiyet kesilse, kâinat mahvolur. Hem o Zât-ı Zülcelal'in kayyumiyetiyle beraber Kur'an-ı Azîmüşşan'da ferman ettiği gibi

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

dür. Yani ne zâtında, ne sıfâtında, ne ef'alinde naziri yoktur, misli olmaz, şebihi yoktur, şeriki olmaz. Evet bütün kâinatı bütün şuunatıyla ve keyfiyatıyla kabza-i rububiyetinde tutup, bir hane ve bir saray hükmünde kemal-i intizam ile tedbir ve idare ve terbiye eden bir Zât-ı Akdes'e misil ve mesîl ve şerik ve şebih olmaz, muhaldir. Evet bir zât ki, ona yıldızların icadı zerreler kadar kolay gele.. ve en büyük şey en küçük şey gibi kudretine müsahhar ola.. ve hiçbir şey hiçbir şeye, hiçbir fiil hiçbir fiile mani olmaya.. ve hadsiz efrad, bir ferd gibi nazarında hazır ola.. ve bütün sesleri birden işite.. ve umumun hadsiz hacatını birden yapabile.. ve kâinatın mevcudatındaki bütün intizamat ve mizanların şehadetiyle hiçbir şey, hiçbir hal, daire-i meşiet ve iradesinden hariç olmaya.. ve hiçbir mekânda olmadığı halde, herbir yerde ve herbir mekânda kudretiyle, ilmiyle hazır ola.. ve herşey ondan nihayet derecede uzak olduğu halde, o ise herşeye nihayet derecede yakın olabilen bir Zât-ı Hayy-ı Kayyum-u Zülcelal'in elbette hiçbir cihetle misli, naziri, şeriki, veziri, zıddı, niddi olmaz ve olması muhaldir. Yalnız mesel ve temsil suretinde şuunat-ı kudsiyesine bakılabilir. Risale-i Nur'daki bütün temsilât ve teşbihat, bu mesel ve temsil nev'indendirler.

İşte böyle misilsiz ve Vâcib-ül Vücud ve maddeden mücerred ve mekândan münezzeh ve tecezzisi ve inkısamı her cihetle muhal ve tegayyür ve tebeddülü mümteni ve ihtiyaç ve aczi imkân haricinde olan bir Zât-ı Akdes'in kâinat safahatında ve tabakat-ı mevcudatında tecelli

eden bir kısım cilvelerini ayn-ı Zât-ı Akdes tevehhüm ederek bir kısım mahlukatına uluhiyetin ahkâmını veren ehl-i dalalet insanların bir kısmı, o Zât-ı Zülcelal'in bazı eserlerini tabiata isnad etmişler. Halbuki Risale-i Nur'un müteaddid yerlerinde kat'î bürhanlarla isbat edilmiş ki: Tabiat bir san'at-ı İlahiyedir, Sâni' olmaz.. bir kitabet-i Rabbaniyedir, kâtib olmaz.. bir nakıştır, nakkaş olamaz.. bir defterdir, defterdar olmaz.. bir kanundur, kudret olmaz.. bir mistardır, masdar olmaz.. bir kabildir, münfail olur; fâil olmaz.. bir nizamdır, nâzım olamaz.. bir şeriat-ı fıtriyedir, şâri' olamaz.

Farz-ı muhal olarak en küçük bir zîhayat mahluk tabiata havale edilse, "bunu yap" denilse; Risale-i Nur'un çok yerlerinde kat'î bürhanlarla isbat edildiği gibi, o küçük zîhayatın âzaları ve cihazatları adedince kalıplar, belki makineler bulundurmak gerektir; tâ ki, tabiat o işi görebilsin.

Hem maddiyyun denilen bir kısım ehl-i dalalet, zerrattaki tahavvülât-ı muntazama içinde hallakıyet-i İlahiyenin ve kudret-i Rabbaniyenin bir cilve-i a'zamını hissettiklerinden ve o cilvenin nereden geldiğini bilemediklerinden ve o kudret-i samedaniyenin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezelî tevehhüm ederek, zerrelere ve hareketlerine âsâr-ı İlahiyeyi isnad etmeye başlamışlar. Fesübhanallah! İnsanlarda bu derece hadsiz cehalet olabilir mi ki, mekândan münezzeh olmakla beraber herbir yerde herbir şeyin icadında herşeyi görecek, bilecek, idare edecek bir tarzda bulunur bir vaziyetle yaptığı fiilleri ve eserleri; camid, kör, şuursuz, iradesiz, mizansız ve tesadüf fırtınaları içinde çalkanan zerrata ve harekâtına vermek, ne kadar cahilane ve hurafetkârane bir fikir olduğunu, zerre kadar aklı bulunanların bilmesi gerektir. Evet bu herifler vahdet-i mutlakadan vazgeçtikleri için, hadsiz ve nihayetsiz bir kesret-i mutlakaya düşmüşler; yani bir tek ilahı kabul etmedikleri için, nihayetsiz ilahları kabul etmeye mecbur oluyorlar. Yani bir tek Zât-ı Akdes'in hassası ve lâzım-ı zâtîsi olan ezeliyeti ve hâlıkıyeti, bozulmuş akıllarına sığıştıramadıklarından; o hadsiz, nihayetsiz camid zerrelerin ezeliyetlerini, belki uluhiyetlerini kabul etmeye mesleklerince mecbur oluyorlar...

İşte sen gel, echeliyetin nihayetsiz derecesine bak! Evet zerrelerdeki cilve ise; zerreler taifesini Vâcib-ül Vücud'un havliyle, kudretiyle, emriyle muntazam ve muhteşem bir ordu hükmüne getirmiştir. Eğer bir saniye o Kumandan-ı A'zam'ın emri ve kuvveti geri alınsa, o çok kesretli camid, şuursuz taife, başıbozuklar hükmüne gelecekler; belki bütün bütün mahvolacaklar.

Hem insanların bir kısmı güya daha ileri görüyor gibi, daha ziyade cahilane bir dalaletle Sâni'-i Zülcelal'in gayet latif, nazenin, muti', müsahhar

bir sahife-i icraatı ve emirlerinin bir vasıta-i nakliyatı ve zaîf bir perde-i tasarrufatı ve latif bir midad (mürekkeb)-ı kitabeti ve en nazenin bir hulle-i icadatı ve bir maye-i masnuatı ve bir mezraa-i hububatı olan "esîr" maddesini, cilve-i rububiyetine âyinedarlık ettiği için masdar ve fâil tevehhüm etmişler. Bu acib cehalet, hadsiz muhalleri istilzam ediyor. Çünki esîr maddesi, maddiyyunları boğduran zerrat maddesinden daha latif ve eski hükemanın saplandığı heyula fihristesinden daha kesif, ihtiyarsız, şuursuz, camid bir maddedir. Bu hadsiz bir surette tecezzi ve inkısam eden ve nâkillik ve infial hassasıyla ve vazifesiyle teçhiz edilen bu maddeye, belki o maddenin zerreden çok derece daha küçük olan zerrelerine; herşeyde herşeyi görecek, bilecek, idare edecek bir ihtiyar ve bir iktidar ile vücud bulan fiilleri, eserleri isnad etmek, esîrin zerreleri adedince yanlıştır.

Evet mevcudatta görünen fiil-i icad öyle bir keyfiyettedir ki; herşeyde, hususan zîhayat olsa, ekser eşyayı ve belki umum kâinatı görecek, bilecek ve kâinata karşı o zîhayatın münasebatını tanıyacak, temin edecek bir iktidar ve ihtiyardan geldiğini gösteriyor ki, maddî ve ihatasız olan esbabın hiçbir cihetle fiili olmaz. Evet -sırr-ı Kayyumiyetle- en cüz'î bir fiil-i icadî, doğrudan doğruya bütün kâinat Hâlıkının fiili olduğuna delalet eden bir sırr-ı a'zamı taşıyor. Evet meselâ bir arının icadına teveccüh eden bir fiil, iki cihetle Hâlık-ı Kâinat'a hususiyetini gösteriyor.

Birincisi: O arının bütün emsalinin bütün zeminde, aynı zamanda aynı fiile mazhariyetleri gösteriyor ki: Bu cüz'î ve hususî fiil ise, ihatalı rûy-i zemini kaplamış bir fiilin bir ucudur. Öyle ise; o büyük fiilin fâili ve o fiilin sahibi kim ise, o cüz'î fiil dahi onundur.

İkinci cihet: Bu hazır arının hilkatine teveccüh eden fiilin fâili olmak için, o arının şerait-i hayatiyesini ve cihazatını ve kâinatla münasebatını temin edecek ve bilecek kadar pek büyük bir iktidar ve ihtiyar lâzım geldiğinden, o cüz'î fiili yapan zâtın, ekser kâinata hükmü geçmekle ancak o fiili öyle mükemmel yapabilir.

Demek en cüz'î fiil, iki cihetle Hâlık-ı Külli Şey'e has olduğunu gösterir.

En ziyade cây-ı dikkat ve cây-ı hayret şudur ki: Vücudun en kuvvetli mertebesi olan "vücub"un ve vücudun en sebatlı derecesi olan "maddeden tecerrüd"ün ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan "mekândan münezzehiyet"in ve vücudun en sağlam ve tegayyürden ve ademden en mukaddes sıfatı olan "vahdet"in sahibi olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un en has hâssası ve lâzım-ı zâtîsi olan ezeliyeti ve sermediyeti; vücudun en zaîf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehavvil

tavrı ve en ziyade mekâna yayılmış olan hadsiz, kesretli bir maddî madde olan esîr ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezeliyet isnad etmek ve onları ezelî tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlahiyenin onlardan neş'et ettiğini tevehhüm etmek, ne kadar hilaf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve bâtıl bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddid cüz'lerinde kat'î bürhanlarla gösterilmiştir.

İkinci Şua: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: İsm-i Kayyum'un bir cilve-i a'zamına işaret eden

لاَ تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞
لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ

gibi âyetlerin işaret ettiği hakikat-ı a'zamın bir vechi şudur ki: Şu kâinattaki ecram-ı semaviyenin kıyamları, devamları, bekaları; sırr-ı Kayyumiyetle bağlıdır. Eğer o cilve-i Kayyumiyet bir dakikada yüzünü çevirse, bir kısmı Küre-i Arz'dan bin defa büyük milyonlarla küreler, feza-yı gayr-ı mütenahî boşluğunda dağılacak, birbirine çarpacak, ademe dökülecekler. Nasılki meselâ: Havada -tayyareler yerinde- binler muhteşem kasırları kemal-i intizamla durdurup seyahat ettiren bir zâtın kayyumiyet iktidarı, o havadaki sarayların sebat ve nizam ve devamları ile ölçülür.. öyle de: O Zât-ı Kayyum-u Zülcelal'in madde-i esîriye içinde hadsiz ecram-ı semaviyeye nihayet derecede intizam ve mizan içinde sırr-ı kayyumiyetle bir kıyam, bir beka, bir devam vererek, bazısı Küre-i Arz'dan bin ve bir kısmı bir milyon defa büyük milyonlarla azîm küreleri direksiz, istinadsız, boşlukta durdurmakla beraber, herbirini bir vazife ile tavzif edip gayet muhteşem bir ordu şeklinde "Emr-i Kün Feyekûn"den gelen fermanlara kemal-i inkıyadla itaat ettirmesi, İsm-i Kayyum'un a'zamî cilvesine bir ölçü olduğu gibi, herbir mevcudun zerreleri dahi, yıldızlar gibi sırr-ı kayyumiyetle kaim ve o sır ile beka ve devam ediyorlar. Evet bir zîhayatın cesedindeki zerrelerin herbir âzaya mahsus bir heyet ile küme küme toplanıp dağılmadıkları ve sel gibi akan unsurların fırtınaları içinde vaziyetlerini muhafaza edip dağılmamaları ve muntazaman durmaları, bilbedahe kendi kendilerinden olmayıp, belki sırr-ı kayyumiyetle olduğundan; herbir cesed muntazam bir tabur, herbir nevi muntazam bir ordu hükmünde olarak bütün zîhayat ve mürekkebatın zemin yüzünde ve yıldızların feza âleminde durmaları ve gezmeleri gibi, bu zerreler dahi hadsiz dilleriyle sırr-ı kayyumiyeti ilân ederler.

İkinci Mes'ele: Eşyanın sırr-ı kayyumiyetle münasebetdar faidelerinin ve hikmetlerinin bir kısmına işaret etmeyi, bu makam iktiza ediyor.

Evet herşeyin hikmet-i vücudu ve gaye-i fıtratı ve faide-i hilkatı ve netice-i hayatı üçer nevidir:

Birinci nevi, kendine ve insana ve insanın maslahatlarına bakar.

İkinci nevi, daha mühimdir ki: Herşey, umum zîşuur mütalaa edebilecek ve Fâtır-ı Zülcelal'in cilve-i esmasını bildirecek birer âyet, birer mektub, birer kitab, birer kaside hükmünde olarak manalarını hadsiz okuyucularına ifade etmesidir.

Üçüncü nevi ise, Sâni'-i Zülcelal'e aittir, ona bakar. Herşeyin faidesi ve neticesi kendine bakan bir ise, Sâni'-i Zülcelal'e bakan yüzlerdir ki, Sâni'-i Zülcelal kendi acaib-i san'atını kendisi temaşa eder; kendi cilve-i esmasına, kendi masnuatında bakar. Bu a'zamî üçüncü nevide, bir saniye kadar yaşamak kâfidir.

Hem herşeyin vücudunu iktiza eden bir sırr-ı kayyumiyet var ki, Üçüncü Şua'da izah edilecek.

Bir zaman tılsım-ı kâinat ve muamma-yı hilkat cilvesiyle mevcudatın hikmetlerine ve faidelerine baktım, dedim: "Acaba bu eşya neden böyle kendini gösteriyorlar, çabuk kaybolup gidiyorlar?" Onların şahsına bakıyorum; muntazam, hikmetli giyinmiş, giydirilmiş, süslendirilmiş, sergiye temaşagâha gönderilmiş. Halbuki bir iki günde, belki bir kısmı birkaç dakikada kaybolup; faidesiz boşuboşuna gidiyorlar. Bu kısa zamanda bize görünmelerinden maksad nedir? diye çok merak ediyordum. O zaman mevcudatın, hususan zîhayatın dünya dershanesine gelmelerinin mühim bir hikmetini lütf-u İlahî ile buldum. O da şudur: Herşey, hususan zîhayat, gayet manidar bir kelime, bir mektub, bir kaside-i Rabbanîdir; bir ilânname-i İlahîdir. Umum zîşuurun mütalaasına mazhar olduktan ve hadsiz mütalaacılara manasını ifade ettikten sonra, lafzı ve hurufu hükmündeki suret-i cismaniyesi kaybolur. Bir sene kadar bu hikmet bana kâfi geldi. Bir sene sonra masnuatta ve bilhassa zîhayatlarda bulunan çok hârika ve pek ince san'atın mu'cizeleri inkişaf etti. Anladım ki: Bu çok ince ve çok hârika olan dekaik-ı san'at, yalnız zîşuurların nazarlarına ifade-i mana için değildir. Gerçi herbir mevcudu, hadsiz zîşuurlar mütalaa edebilir. Fakat hem onların mütalaası mahduddur, hem de herkes o zîhayatın bütün dekaik-ı san'atına nüfuz edemezler. Demek zîhayatların en mühim netice-i hilkatı ve en büyük gaye-i fıtratı, Zât-ı Kayyum-u Ezelî'nin kendi nazarına, kendi acaib-i san'atını ve verdiği rahîmane hediyelerini ve ihsanlarını arzetmektir. Bu gaye ise, çok zaman bana kanaat verdi ve ondan anladım ki: Her mevcudda,

--- sh:»(L:346) ↓ ----------
hususan zîhayatlarda hadsiz dekaik-ı san'at bulunması, Zât-ı Kayyum-u Ezelî'nin nazarına arzetmek, yani Zât-ı Kayyum-u Ezelî kendi san'atını kendisi temaşa etmek olan hikmet-i hilkat, o büyük masarıfa kâfi geliyordu. Bir zaman sonra gördüm ki: Mevcudatın şahıslarında ve suretlerindeki dekaik-ı san'at devam etmiyor; gayet sür'atle tazeleniyor, tebeddül ediyor; nihayetsiz bir faaliyet ve bir hallakıyet içinde tahavvül ediyorlar. Bu hallakıyet ve bu faaliyetin hikmeti elbette o faaliyet derecesinde büyük olmak lâzım geliyor, diye tefekküre başladım. Bu defa mezkûr iki hikmet kâfi gelmemeye başladılar, noksan kaldılar. Gayet merak ile ayrı bir hikmeti aramaya ve taharriye başladım. Bir zaman sonra, lillahilhamd Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın feyzi ile, sırr-ı kayyumiyet noktasında azîm hadsiz bir hikmet, bir gaye göründü. Ve onun ile "tılsım-ı kâinat" ve "muamma-yı hilkat" tabir edilen bir sırr-ı İlahî anlaşıldı. (Yirmidördüncü Mektub'da tafsilen beyan edildiğinden, burada yalnız icmalen iki-üç noktasını Üçüncü Şua'da zikredeceğiz.)

Evet sırr-ı kayyumiyetin cilvesine bu noktadan bakınız ki; bütün mevcudatı ademden çıkarıp, herbirisini bu nihayetsiz fezada

اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

sırrıyla durdurup, kıyam ve beka verip, umumunu böyle sırr-ı kayyumiyetin tecellisine mazhar eyliyor. Eğer bu nokta-i istinad olmazsa; hiçbir şey kendi başıyla durmaz. Hadsiz bir boşlukta yuvarlanıp ademe sukut edecek.

Hem nasılki bütün mevcudat, vücudları ve kıyamları ve bekaları cihetinde Kayyum-u Zülcelal'e dayanıyorlar; kıyamları onunladır.. öyle de: Mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin; (temsilde hata olmasın) telefon, telgraf silsilelerinin merkezi ve santral direği hükmünde olan sırr-ı kayyumiyette

وَ اِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ

sırrıyla, uçları bağlıdır. Eğer o nuranî nokta-i istinada dayanmazlarsa, ehl-i akılca muhal ve bâtıl olan binler devirler ve teselsüller lâzım gelecek; belki, mevcudat adedince bâtıl olan devirler ve teselsüller lâzım gelir. Meselâ: Bu şey (hıfz veya nur veya vücud veya rızık gibi) bir cihette buna dayanır, bu da ötekine, o da ona.. gitgide herhalde nihayetsiz olamaz, bir nihayeti bulunacak. İşte, bütün böyle silsilelerin müntehaları, elbette sırr-ı kayyumiyettir. Sırr-ı kayyumiyet anlaşıldıktan sonra, o mevhum silsilelerde birbirine dayanmak rabıtası ve manası kalmaz, kalkar; herşey doğrudan doğruya sırr-ı kayyumiyete bakar.

--- sh:»(L:347) ↓ ----------

Üçüncü Şua:

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ۞ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ۞
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۞ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞
فَانْظُرْ اِلَى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

gibi âyetlerin işaret ettikleri hallakıyet-i İlahiye ve faaliyet-i Rabbaniye içindeki sırr-ı kayyumiyetin bir derece inkişafına, bir iki mukaddeme ile işaret edeceğiz.

Birincisi: Şu kâinata baktığımız vakit görüyoruz ki: Zaman seylinde mütemadiyen çalkanan ve kafile kafile arkasından gelip geçen mahlukatın bir kısmı, bir saniyede gelir, der-akab kaybolur. Bir taifesi, bir dakikada gelir, geçer. Bir nev'i, bir saat âlem-i şehadete uğrar, âlem-i gayba girer. Bir kısmı bir günde, bir kısmı bir senede, bir kısmı bir asırda, bir kısmı da asırlarda bu âlem-i şehadete gelip, konup; vazife görüp gidiyorlar. Bu hayret verici seyahat ve seyeran-ı mevcudat, o sefer ve seyelan-ı mahlukat öyle bir intizam ve mizan ve hikmetle sevk ü idare edilir ve onlara ve o kafilelere kumandanlık eden öyle basirane, hakîmane, müdebbirane kumandanlık ediyor ki; bütün akıllar faraza ittihad edip bir tek akıl olsa, o hakîmane idarenin künhüne yetişemez ve kusur bulup tenkid edemez.

İşte bu hallakıyet-i Rabbaniyenin içinde; o sevimli ve sevdiği masnuatın hususan zîhayatların hiçbirine göz açtırmayarak âlem-i gayba gönderiyor, hiçbirine nefes aldırmayarak dünyadaki hayattan terhis ediyor, mütemadiyen bu misafirhane-i âlemi doldurup misafirlerin rızası olmayarak boşaltıyor; kalem-i kaza ve kader, Küre-i Arz'ı yazar bozar tahtası gibi yaparak يُحْيِى وَ يُمِيتُ cilveleriyle mütemadiyen Küre-i Arz'da yazılarını yazar ve o yazıları tazelendirir, tebdil eder. İşte bu faaliyet-i Rabbaniyenin ve bu hallakıyet-i İlahiyenin bir sırr-ı hikmeti ve esaslı bir muktezisi ve bir sebeb-i dâîsi, üç mühim şubeye ayrılan hadsiz, nihayetsiz bir hikmettir.

O hikmetin birinci şubesi şudur ki: Faaliyetin her nev'i cüz'î olsun, küllî olsun bir lezzet verir. Belki her faaliyette bir lezzet var. Belki faaliyet ayn-ı lezzettir. Belki faaliyet, ayn-ı lezzet olan vücudun tezahürüdür ve ayn-ı elem olan ademden tebaud ile silkinmesidir. Evet her kabiliyet sahibi, bir faaliyetle kabiliyetinin inkişafını lezzetle takib eder. Herbir istidadın faaliyetle tezahür etmesi, bir lezzetten gelir ve bir lezzeti netice verir. Herbir kemal sahibi,

faaliyetle kemalâtının tezahürünü lezzetle takib eder. Madem herbir faaliyette böyle sevilir, istenilir bir kemal, bir lezzet vardır ve faaliyet dahi, bir kemaldir ve madem zîhayat âleminde daimî ve ezelî bir hayattan neş'et eden hadsiz bir muhabbetin, nihayetsiz bir merhametin cilveleri görünüyor ve o cilveler gösteriyor ki, kendini böyle sevdiren ve seven ve şefkat edip lütuflarda bulunan zâtın kudsiyetine lâyık ve vücub-u vücuduna münasib o hayat-ı sermediyenin muktezası olarak hadsiz derecede (tabirde hata olmasın) bir aşk-ı lahutî, bir muhabbet-i kudsiye, bir lezzet-i mukaddese gibi şuunat-ı kudsiye o Hayat-ı Akdes'te var ki, o şuunat böyle hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz bir hallakıyetle kâinatı daima tazelendiriyor, çalkalandırıyor, değiştiriyor.

Sırr-ı kayyumiyete bakan hadsiz faaliyet-i İlahiyedeki hikmetin ikinci şubesi: Esma-i İlahiyeye bakar. Malûmdur ki herbir cemal sahibi, kendi cemalini görmek ve göstermek ister; herbir hüner sahibi, kendi hünerini teşhir ve ilân etmekle nazar-ı dikkati celbetmek ister ve sever; ve hüneri gizli kalmış bir güzel hakikat ve güzel bir mana, meydana çıkmak ve müşterileri bulmak ister ve sever. Madem bu esaslı kaideler, herşeyde derecesine göre cereyan ediyor; elbette Cemil-i Mutlak olan Zât-ı Kayyum-u Zülcelal'in binbir esma-i hüsnasından herbir ismin, kâinatın şehadetiyle ve cilvelerinin delaletiyle ve nakışlarının işaretiyle, her birisinin herbir mertebesinde hakikî bir hüsün, hakikî bir kemal, hakikî bir cemal ve gayet güzel bir hakikat, belki herbir ismin herbir mertebesinde hadsiz enva'-ı hüsünle hadsiz hakaik-i cemile vardır. Madem bu esmanın kudsî cemallerini irae eden âyineleri ve güzel nakışlarını gösteren levhaları ve güzel hakikatlarını ifade eden sahifeleri, bu mevcudattır ve bu kâinattır. Elbette o daimî ve bâki esma, hadsiz cilvelerini ve nihayetsiz manidar nakışlarını ve kitablarını; hem müsemmaları olan Zât-ı Kayyum-u Zülcelal'in nazar-ı müşahedesine, hem hadd ü hesaba gelmeyen zîruh ve zîşuur mahlukatın nazar-ı mütalaasına göstermek ve nihayetli mahdud bir şeyden nihayetsiz levhaları ve bir tek şahıstan pek çok şahısları ve bir hakikattan pek kesretli hakikatları göstermek için, o aşk-ı mukaddes-i İlahîye istinaden ve o sırr-ı kayyumiyete binaen, kâinatı umumen ve mütemadiyen cilveleriyle tazelendiriyorlar, değiştiriyorlar.

Dördüncü Şua:

Kâinattaki hayret-nüma faaliyet-i daimenin hikmetinin üçüncü şubesi şudur ki: Herbir merhamet sahibi, başkasını memnun etmekten mesrur olur; herbir şefkat sahibi, başkasını mesrur etmekten memnun olur; herbir muhabbet sahibi, sevindirmeye lâyık mahlukları sevindirmekle sevinir; herbir âlîcenab zât, başkasını mes'ud etmekle lezzet alır; herbir

--- sh:»(L:349) ↓ ----------
âdil zât, ihkak-ı hak etmek ve müstehaklara ceza vermekte hukuk sahiblerini minnetdar etmekle keyiflenir; hüner sahibi herbir san'atkâr, san'atını teşhir etmekle ve san'atının tasavvur ettiği tarzda işlemesiyle ve istediği neticeleri vermesiyle iftihar eder.

İşte bu mezkûr düsturların herbiri birer kaide-i esasiyedir ki, kâinatta ve âlem-i insaniyette cereyan ediyorlar. Bu kaidelerin esma-i İlahiyede cereyan ettiklerini gösteren üç misal, Otuzikinci Söz'ün İkinci Mevkıfında izah edilmiştir. Bir hülâsası bu makamda yazılması münasib olduğundan, deriz:

Nasılki meselâ gayet merhametli, sehavetli, gayet kerim âlîcenab bir zât, fıtratındaki âlî seciyelerin muktezasıyla büyük bir seyahat gemisine, çok muhtaç ve fakir insanları bindirip, gayet mükemmel ziyafetlerle, ikramlarla o muhtaç fakirleri memnun ederek denizlerde Arz'ın etrafında gezdirir ve kendisi de onların üstünde, onları mesrurane temaşa ederek o muhtaçların minnetdarlıklarından lezzet alır ve onların telezzüzlerinden mesrur olur ve onların keyiflerinden sevinir, iftihar eder. Madem böyle bir tevziat memuru hükmünde olan bir insan, böyle cüz'î bir ziyafet vermekten bu derece memnun ve mesrur olursa.. elbette bütün hayvanları ve insanları ve hadsiz melekleri ve cinleri ve ruhları, bir sefine-i Rahmanî olan Küre-i Arz gemisine bindirerek; rûy-i zemini, enva'-ı mat'umatla ve bütün duyguların ezvak ve erzakıyla doldurulmuş bir sofra-i Rabbaniye şeklinde onlara açmak ve o muhtaç ve müteşekkir ve minnetdar ve mesrur mahlukatını aktar-ı kâinatta seyahat ettirmekle ve bu dünyada bu kadar ikramlarla onları mesrur etmekle beraber, dâr-ı bekada Cennetlerinden herbirini ziyafet-i daime için birer sofra yapan Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a ait olarak o mahlukatın teşekkürlerinden ve minnetdarlıklarından ve mesruriyetlerinden ve sevinçlerinden gelen ve tabirinde âciz olduğumuz ve me'zun olmadığımız şuunat-ı İlahiyeyi, "memnuniyet-i mukaddese" "iftihar-ı kudsî" ve "lezzet-i mukaddese" gibi isimlerle işaret edilen maânî-i rububiyettir ki, bu daimî faaliyeti ve mütemadi hallakıyeti iktiza eder.

Hem meselâ bir mahir san'atkâr, plâksız bir fonoğraf yapsa, o fonoğraf istediği gibi konuşsa, işlese; san'atkârı ne kadar müftehir olur, mütelezziz olur; kendi kendine "Mâşâallah" der. Madem icadsız ve surî bir küçük san'at, san'atkârının ruhunda bu derece bir iftihar, bir memnuniyet hissi uyandırırsa, elbette bu mevcudatın Sâni'-i Hakîm'i, kâinatın mecmuunu, hadsiz nağmelerin enva'ıyla sadâ veren ve ses verip tesbih eden ve zikredip konuşan bir musikî-i İlahiye ve bir fabrika-i acibe yapmakla beraber, kâinatın herbir nev'ini, herbir âlemini ayrı bir san'atla ve ayrı san'at mu'cizeleriyle göstererek zîhayatların kafalarında birer fonoğraf,

birer fotoğraf birer telgraf gibi çok makineleri, hattâ en küçük bir kafada dahi yapmakla beraber herbir insan kafasına, değil yalnız plâksız fonoğraf, birer âyinesiz fotoğraf, bir telsiz telgraf, belki bunlardan yirmi defa daha hârika, her insanın kafasında öyle bir makineyi yapmaktan ve istediği tarzda işleyip neticeleri vermekten gelen iftihar-ı kudsî ve memnuniyet-i mukaddese gibi manaları ve rububiyetin bu nev'inden olan ulvî şuunatı; elbette ve herhalde bu faaliyet-i daimeyi istilzam eder.

Hem meselâ bir hükümdar-ı âdil, ihkak-ı hak için mazlumların hakkını zalimlerden almakla ve fakirleri kavîlerin şerrinden muhafaza etmekle ve herkese müstehak olduğu hakkı vermekle lezzet alması, iftihar etmesi, memnun olması; hükümdarlığın ve adaletin bir kaide-i esasiyesi olduğundan, elbette Hâkim-i Hakîm, Adl-i Âdil olan Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un bütün mahlukatına, hususan zîhayatlara "hukuk-u hayat" tabir edilen şerait-i hayatiyeyi vermekle.. ve hayatlarını muhafaza için onlara cihazat ihsan etmekle.. ve zaîfleri kavîlerin şerrinden Rahîmane himaye etmekle.. ve umum zîhayatlarda bu dünyada ihkak-ı hak etmek nev'i tamamen ve haksızlara ceza vermek nev'i ise kısmen sırr-ı adaletin icrasından olmakla.. ve bilhassa mahkeme-i kübra-yı haşirde adalet-i ekberin tecellisinden hasıl olan ve tabirinde âciz olduğumuz şuunat-ı Rabbaniye ve maânî-i kudsiyedir ki, kâinatta bu faaliyet-i daimeyi iktiza ediyor.

İşte bu üç misal gibi; esma-i hüsnanın umumunda, herbirisi bu faaliyet-i daimede böyle kudsî bazı şuunat-ı İlahiyeye medar olduklarından, hallakıyet-i daimeyi iktiza ederler. Hem madem her kabiliyet, herbir istidad, inbisat ve inkişaf edip semere vermekle bir ferahlık, bir genişlik, bir lezzet verir.. hem madem her vazifedar, vazifesini yapmak ve bitirmekle, vazifesinden terhisinde büyük bir rahatlık, bir memnuniyet hisseder.. ve madem bir tek tohumdan bir çok meyveleri almak ve bir dirhemden yüz dirhem kâr kazanmak, sahiblerine çok sevinçli bir halettir, bir ticarettir. Elbette bütün mahlukattaki hadsiz istidadları inkişaf ettiren ve bütün mahlukatını kıymetdar vazifelerde istihdam ettikten sonra terakkivari terhis ettiren, yani unsurları, madenler mertebesine; madenleri, nebatlar hayatına; nebatları, rızık vasıtasıyla hayvanların derece-i hayatına; ve hayvanları insanların şuurkârane olan yüksek hayatına çıkarıyor.

İşte herbir zîhayatın zahirî bir vücudunun zevaliyle; (Yirmidördüncü Mektub'da izah edildiği gibi) ruhu, mahiyeti, hüviyeti, sureti gibi pek çok vücudlarını arkasında bıraktıran ve yerinde vazife başına geçiren faaliyet-i daime ve hallakıyet-i Rabbaniyeden neş'et eden maânî-i kudsiyenin ve rububiyet-i İlahiyenin ne kadar ehemmiyetli oldukları anlaşılır.

--- sh:»(L:351) ↓ ----------

Mühim bir suale kat'î bir cevab: Ehl-i dalaletten bir kısmı diyorlar ki: "Kâinatı bir faaliyet-i daime ile tağyir ve tebdil eden zâtın, elbette kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelir."

Elcevab: Hâşâ!.. Yüzbin defa hâşâ!.. Yerdeki âyinelerin tegayyürü, gökteki Güneş'in tegayyürünü değil, bilakis cilvelerinin tazelendiğini gösterir. Hem ezelî, ebedî, sermedî, her cihetçe kemal-i mutlakta ve istiğna-yı mutlakta, maddeden mücerred, mekândan, kayıddan, imkândan münezzeh, müberra, muallâ olan bir Zât-ı Akdes'in tegayyürü ve tebeddülü muhaldir. Kâinatın tegayyürü, onun tegayyürüne değil, belki adem-i tegayyürüne ve gayr-ı mütehavvil olduğuna delildir. Çünki müteaddid şeyleri intizamla daimî tağyir ve tahrik eden bir zât, mütegayyir olmamak ve hareket etmemek lâzım gelir. Meselâ; sen çok iplerle bağlı çok gülleleri ve topları çevirdiğin ve daimî intizamla tahrik edip vaziyetler verdiğin vakit, senin yerinde durup tegayyür ve hareket etmemekliğin gerektir. Yoksa o intizamı bozacaksın.

Meşhurdur ki: İntizamla tahrik eden, hareket etmemek ve devam ile tağyir eden, mütegayyir olmamak gerektir; tâ ki o iş intizamla devam etsin.

Sâniyen: Tegayyür ve tebeddül; hudûstan ve tekemmül etmek için tazelenmekten ve ihtiyaçtan ve maddîlikten ve imkândan ileri geliyor. Zât-ı Akdes ise hem kadîm, hem her cihetçe kemal-i mutlakta, hem istiğna-yı mutlakta, hem maddeden mücerred, hem Vâcib-ül Vücud olduğundan; elbette tegayyür ve tebeddülü muhaldir, mümkün değildir.

Beşinci Şua: İki mes'eledir:

Birinci Mes'elesi: İsm-i Kayyum'un cilve-i a'zamını görmek istersek, hayalimizi bütün kâinatı temaşa edecek; biri, en uzak şeyleri; diğeri, en küçük zerreleri gösterecek iki dûrbîn yapıp birinci dûrbînle bakıyoruz, görüyoruz ki: İsm-i Kayyum'un cilvesiyle, Küre-i Arz'dan bin defa büyük milyonlar küreler, yıldızlar, direksiz olarak havadan daha latif olan madde-i esîriye içinde kısmen durdurulmuş, kısmen vazife için seyahat ettiriliyor. Sonra o hayalin hurdebîni olan ikinci dûrbîniyle, küçük zerratı görecek bir suretle bakıyoruz. O sırr-ı kayyumiyetle, zîhayat mahlukat-ı Arziyenin herbirinin zerrat-ı vücudiyeleri, yıldızlar gibi muntazam bir vaziyet alıp hareket ediyorlar ve vazifeler görüyorlar. Hususan zîhayatın kanındaki "küreyvat-ı hamra ve beyza" tabir ettikleri zerrelerden teşekkül eden küçücük kütleleri, seyyar yıldızlar gibi, mevlevîvari iki hareket-i muntazama ile hareket ediyorlar görüyoruz.

--- sh:»(L:352) ↓ ----------

Bir hülâsat-ül hülâsa: (Haşiye) İsm-i a'zamın altı ismi, ziyadaki yedi renk gibi imtizac ederek teşkil ettikleri ziya-yı kudsiyeye bakmak için, bir hülâsanın zikri münasibdir. Şöyle ki:

Bütün kâinatın mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren, İsm-i Kayyum'un bu cilve-i a'zamının arkasından bak: İsm-i Hayy'ın cilve-i a'zamı, o bütün mevcudat-ı zîhayatı cilvesiyle şu'lelendirmiş, kâinatı nurlandırmış, bütün zîhayat mevcudatı cilvesiyle yaldızlıyor. Şimdi bak: İsm-i Hayy'ın arkasında İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamı, bütün kâinatı enva'ıyla, eczasıyla bir vahdet içine alıyor; herşeyin alnına bir sikke-i vahdet koyuyor; her şeyin yüzüne bir hâtem-i ehadiyet basıyor; nihayetsiz ve hadsiz dillerle cilvesini ilân ettiriyor. Şimdi İsm-i Ferd'in arkasından İsm-i Hakem'in cilve-i a'zamına bak ki; yıldızlardan zerrelere kadar, hayalin iki dûrbîniyle temaşa ettiğimiz mevcudatın herbirisini, cüz'î olsun, küllî olsun, en büyük daireden en küçük daireye kadar, herbirine lâyık ve münasib olarak meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir insicam içine almış, bütün mevcudatı süslendirmiş, yaldızlandırmış. Sonra İsm-i Hakem'in cilve-i a'zamı arkasından bak ki, İsm-i Adl'in cilve-i a'zamıyla (İkinci Nükte'de izah edildiği vechile) bütün kâinatı mevcudatıyla, faaliyet-i daime içinde öyle hayretengiz mizanlarla, ölçülerle, tartılarla idare eder ki; ecram-ı semaviyeden biri, bir saniye de müvazenesini kaybetse; yani İsm-i Adl'in cilvesi altından çıksa, yıldızlar içinde bir herc ü merce, bir kıyamet kopmasına sebebiyet verecek. İşte bütün mevcudatın daire-i a'zamı, Kehkeşan'dan yani Samanyolu tabir edilen mıntıka-i kübradan tut, tâ kan içindeki küreyvat-ı hamra ve beyzanın daire-i hareketlerine kadar herbir dairesini, herbir mevcudunu hassas bir mizan, bir ölçü ile biçilmiş bir şekil ve bir vaziyetle baştan başa yıldızlar ordusundan, tâ zerreler ordusuna kadar bütün mevcudatın "Emr-i Kün Feyekûn"den gelen emirlere kemal-i müsahhariyetle itaat ettiklerini gösteriyor. Şimdi İsm-i Adl'in cilve-i a'zamı arkasından (Birinci Nükte'de izah edildiği gibi) İsm-i Kuddüs'ün cilve-i a'zamına bak ki; kâinatın bütün mevcudatını öyle temiz, pâk, sâfi, güzel, süslü, berrak yapar gösterir ki; bütün kâinata ve bütün mevcudata Cemil-i Mutlak'ın hadsiz derecede cemal-i zâtîsine lâyık ve nihayetsiz güzel olan esma-i hüsnasına münasib olacak güzel âyineler şeklini vermiştir.

Elhasıl: İsm-i a'zamın bu altı ismi ve altı nuru, kâinatı ve mevcudatı ayrı ayrı güzel renklerde, çeşit çeşit nakışlarda, başka başka zînetlerde bulunan yaldızlı perdeler içinde mevcudatı sarmıştır.

(Haşiye): Otuzuncu Lem'anın altı risaleciğinin esası ve mevzuu ve ism-i a'zamının sırrını taşıyan altı mukaddes isimlerin gayet kısa bir hülâsalarıdır.

--- sh:»(L:353) ↓ ----------

Beşinci Şua'nın İkinci Mes'elesi: Kâinata tecelli eden kayyumiyetin cilvesi, vâhidiyet ve celal noktasında olduğu gibi, kâinatın merkezi ve medarı ve zîşuur meyvesi olan insanda dahi, kayyumiyetin cilvesi ehadiyet ve cemal noktasında tezahürü var. Yani nasılki kâinat sırr-ı kayyumiyetle kaimdir.. öyle de İsm-i Kayyum'un mazhar-ı ekmeli olan insan ile, bir cihette kâinat kıyam bulur; yani kâinatın ekser hikmetleri, maslahatları, gayeleri insana baktığı için, güya insandaki cilve-i kayyumiyet, kâinata bir direktir. Evet Zât-ı Hayy-ı Kayyum, bu kâinatta insanı irade etmiş ve kâinatı onun için yaratmış denilebilir. Çünki insan, câmiiyet-i tâmme ile bütün esma-i İlahiyeyi anlar, zevkeder. Hususan rızktaki zevk cihetiyle pek çok esma-i hüsnayı anlar. Halbuki melaikeler, onları o zevk ile bilemezler.

İşte insanın bu ehemmiyetli câmiiyetidir ki: Zât-ı Hayy-ı Kayyum, insana bütün esmasını ihsas etmek ve bütün enva'-ı ihsanatını tattırmak için öyle iştihalı bir mide vermiş ki, o midenin geniş sofrasını hadsiz enva'-ı mat'umatıyla kerimane doldurmuş. Hem bu maddî mide gibi hayatı da bir mide yapmış. O hayat midesine duygular, eller hükmünde gayet geniş bir sofra-i nimet açmış. O hayat ise, duyguları vasıtasıyla, o sofra-i nimetten her çeşit istifadeler ile, teşekküratın her nev'ini yapar. Ve bu hayat midesinden sonra bir insaniyet midesini vermiş ki, o mide, hayattan daha geniş bir dairede rızk ve nimet ister. Akıl ve fikir ve hayal, o midenin elleri hükmünde, semavat ve zemin genişliğinde, o sofra-i rahmetten istifade edip şükreder. Ve insaniyet midesinden sonra hadsiz geniş diğer bir sofra-i nimet açmak için, İslâmiyet ve iman akidelerini, çok rızk ister bir manevî mide hükmüne getirip, onun rızk sofrasının dairesini mümkinat dairesinin haricinde genişletip, esma-i İlahiyeyi de içine alır kılmıştır ki, o mide ile İsm-i Rahman'ı ve İsm-i Hakîm'i en büyük bir zevk-i rızkî ile hisseder. "Elhamdülillahi alâ Rahmaniyyetihi ve alâ Hakîmiyyetihi" der ve hakeza.. bu manevî mide-i kübra ile hadsiz nimet-i İlahiyeden istifade edebilir ve bilhassa o midedeki muhabbet-i İlahiye zevkinin daha başka bir dairesi var.

İşte Zât-ı Hayy-ı Kayyum, insanı bütün kâinata bir merkez, bir medar yaparak, kâinat kadar geniş bir sofra-i nimet insana açtığının ve kâinatı insana müsahhar ettiğinin ve kâinatın insan ile mazhar olduğu sırr-ı kayyumiyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti ise, insanın mühim üç vazifesidir.

Birincisi: Kâinatta münteşir bütün enva'-ı nimeti insanla tanzim etmek ve insanın menfaatı ipiyle tesbih taneleri gibi tanzim eder, nimetlerin iplerinin uçlarını insanın başına bağlar, rahmet hazinelerinin umum çeşitlerine insanı bir liste hükmüne getirir.

--- sh:»(L:354) ↓ ----------

İkinci Vazifesi: Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un hitabatına, insan câmiiyeti haysiyetiyle en mükemmel muhatab olmak ve hayretkârane san'atlarını takdir ve tahsin etmekle en yüksek sesli bir dellâl olmak ve şuurdarane teşekküratın bütün enva'ıyla, bütün enva'-ı nimetine ve çeşit çeşit hadsiz ihsanatına şükür ve hamd ü sena etmektir.

Üçüncü Vazifesi: Hayatı ile, üç cihetle Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a ve şuunatına ve sıfât-ı muhitasına âyinedarlık etmektir.

Birinci Vecih: İnsan kendi acz-i mutlakıyla, Hâlıkının kudret-i mutlakasını ve derecatını; ve aczin dereceleriyle, kudretin mertebelerini hissetmektir. Ve fakr-ı mutlakıyla rahmetini ve rahmetinin derecelerini idrak etmek ve za'fıyla onun kuvvetini anlamaktır. Ve hakeza.. noksan sıfatlarıyla Hâlıkının evsaf-ı kemaline mikyasvari âyine olmak. Gecede nurun daha ziyade parlamasına nazaran, gece zulmetinin elektrik lâmbalarını göstermeğe mükemmel bir âyine olduğu gibi, insan dahi böyle nâkıs sıfatlarıyla kemalât-ı İlahiyeye âyinedarlık eder.

İkinci Vecih: İnsan, cüz'î iradesiyle ve azıcık ilmiyle ve küçücük kudretiyle ve zahirî mâlikiyetiyle ve hanesini bina etmesiyle, bu kâinat ustasının mâlikiyetini ve san'atını ve iradesini ve kudretini ve ilmini, kâinatın büyüklüğü nisbetinde anlar, âyinedarlık eder.

Üçüncü Vecih'teki âyinedarlığın iki yüzü var:

Birisi, esma-i İlahiyenin ayrı ayrı nakışlarını kendinde göstermektir. Âdeta insan, câmiiyetiyle kâinatın küçük bir fihristesi ve bir misal-i musaggarası hükmünde olup, umum esmanın nakışlarını gösteriyor.

İkinci yüzü, şuunat-ı İlahiyeye âyinedarlık eder. Yani kendi hayatıyla Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına işaret ettiği gibi, kendi hayatında inkişaf eden sem' ve basar gibi duyguların vasıtasıyla, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un sem' ve basar gibi sıfatlarına âyinedarlık eder, bildirir. Hem insan hayatında bulunan ve inkişaf etmeyen ve his ve hassasiyet suretinde galeyan eden ve kesretli bir surette olan çok ince hayatî duygular, manalar ve hisler vasıtasıyla, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un şuunat-ı kudsiyesine âyinedarlık eder. Meselâ: O hassasiyet içinde; sevmek, iftihar etmek, memnun olmak, mesrur olmak, müferrah olmak gibi manalar ile Zât-ı Akdes'in kudsiyetine ve gına-yı mutlakına münasib ve lâyık olmak şartıyla, o neviden olan şuunatına âyinedarlık eder.

Hem insan, nasılki hayat-ı câmiasıyla Zât-ı Zülcelal'in sıfât ve şuunatına bir mikyas-ı marifettir ve cilve-i esmasına bir fihristedir ve şuurlu bir âyinedir.. ve hakeza çok cihetlerle Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlık

eder. Öyle de: İnsan, şu kâinatın hakaiklerine bir vâhid-i kıyasîdir, bir fihristedir, bir mikyastır ve bir mizandır. Meselâ: Kâinatta Levh-i Mahfuz'un gayet kat'î bir delil-i vücudu ve bir nümunesi, insandaki kuvve-i hâfızadır ve âlem-i misalin vücuduna kat'î delil ve nümune, kuvve-i hayaliyedir (Haşiye) ve kâinattaki ruhanîlerin bir delil-i vücudu ve nümunesi, insandaki kuvvelerdir ve latifelerdir ve hakeza... İnsan, küçük bir mikyasta, kâinattaki hakaik-i imaniyeyi şuhud derecesinde gösterebilir.

İşte insanın mezkûr vazifeler gibi çok mühim hizmetleri var. Cemal-i bâkiye âyinedir, kemal-i sermedîye dellâl-ı mazhardır ve rahmet-i ebediyeye muhtac-ı müteşekkirdir. Madem cemal, kemal, rahmet bâkidirler ve sermedîdirler; elbette o cemal-i bâkinin âyine-i müştakı ve o kemal-i sermedînin dellâl-ı âşıkı ve o rahmet-i ebediyenin muhtac-ı müteşekkiri olan insan, bâki kalmak için, bir dâr-ı bekaya girecek ve o bâkilere refakat için ebede gidecek ve o ebedî cemal ve o sermedî kemal ve daimî rahmete, ebed-ül âbâdda refakat etmek gerektir, lâzımdır. Çünki ebedî bir cemal, fâni bir müştaka ve zâil bir dosta razı olmaz. Çünki cemal, kendini sevdiği için, sevmesine mukabil muhabbet ister. Zeval ve fena ise, o muhabbeti adavete kalbeder, çevirir. Eğer insan ebede gidip bâki kalmazsa, fıtratındaki cemal-i sermedîye karşı olan esaslı muhabbet yerine adavet bulunacaktır. Onuncu Söz'ün haşiyesinde beyan edildiği gibi: Bir zaman bir dünya güzeli, bir âşıkını huzurundan çıkarıyor. O adamdaki aşk, birden adavete dönüyor ve diyor ki: "Tuh!.. Ne kadar çirkindir" diyerek, kendine teselli vermek için cemalinden küsüyor, cemalini inkâr ediyor. Evet insan bilmediği şeye düşman olduğu gibi, eli yetişmediği veyahut tutamadığı şeylerin adavetkârane kusurlarını arar, âdeta düşmanlık etmek ister. Madem bütün kâinatın şehadetiyle Mahbub-u Hakikî ve Cemil-i Mutlak, bütün güzel esma-i hüsnasıyla kendini insana sevdiriyor ve insanların kendini sevmelerini istiyor; elbette ve her halde, kendisinin hem mahbubu, hem habibi olan insana fıtrî bir adaveti verip derinden derine kendinden küstürmeyecek.. ve fıtraten en ziyade sevimli ve muhabbetli ve perestiş için yarattığı en müstesna mahluku olan insanın fıtratına bütün bütün zıd olarak bir gizli adaveti, insanın

(Haşiye): Evet nasılki insanın anasırları, kâinatın unsurlarından; ve kemikleri, taş ve kayalarından; ve saçları nebat ve eşcarından; ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, Arz'ın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delalet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de; insanın ruhu âlem-i ervahtan ve hâfızaları Levh-i Mahfuz'dan ve kuvve-i hayaliyeleri âlem-i misalden.. ve hâkeza herbir cihazı bir âlemden haber veriyorlar. Ve onların vücudlarına kat'î şehadet ederler.

ruhuna vermeyecek. Çünki insan, sevdiği ve kıymetini takdir ettiği bir Cemal-i Mutlak'tan ebedî ayrılmaktan gelen derin yarasını; ancak ona adavetle, ondan küsmekle ve onu inkâr etmekle tedavi edebilir. İşte kâfirlerin Allah'ın düşmanı olması, bu noktadan ileri geliyor. Öyle ise, herhalde o Cemal-i Ezelî, kendisinin âyine-i müştakı olan insan ile ebed-ül âbâd yolunda seyahatında beraber bulunmak için, alâküllihal bir dâr-ı bekada bir hayat-ı bâkiyeye insanı mazhar edecek.

Evet madem insan fıtraten bir Cemal-i Bâki'ye müştak ve muhib bir surette halkedilmiştir.. ve madem bâki bir cemal, zâil bir müştaka razı olamaz.. ve madem insan bilmediği veya yetişemediği veya tutamadığı bir maksuddan gelen hüzün ve elemden teselli bulmak için, o maksudun kusurunu bulmakla, belki gizli adavet etmekle kendini teskin eder.. ve madem bu kâinat, insan için halkedilmiş ve insan ise marifet ve muhabbet-i İlahiye için yaratılmış.. ve madem bu kâinatın Hâlıkı, esmasıyla sermedîdir.. ve madem esmalarının cilveleri daim ve bâki ve ebedî olacaktır; elbette ve herhalde insan, bir dâr-ı bekaya gidecek ve bir hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaktır. Ve insanın kıymetini ve vazifelerini ve kemalâtını bildiren rehber-i a'zam ve insan-ı ekmel olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, insana dair beyan ettiğimiz bütün kemalâtı ve vazifeleri en ekmel bir surette kendinde ve dininde göstermesiyle gösteriyor ki: Nasıl kâinat insan için yaratılmış ve kâinattan maksud ve müntehab insandır; öyle de, insandan dahi en büyük maksud ve en kıymetdar müntehab ve en parlak âyine-i Ehad ve Samed, elbette Ahmed-i Muhammed'dir.

عَلَيْهِ وَ عَلَى اٰلِهِ الصَّلَاةُ و السَّلَامُ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَاحَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ نَسْئَلُكَ بِحَقِّ فُرْقَانِكَ الْحَكِيمِ وَ بِحُرْمَةِ حَبِيبِكَ الْاَكْرَمِ وَ بِحَقِّ اَسْمَائِكَ الْحُسْنٰى وَ بِحُرْمَةِ اِسْمِكَ شَرِّ النَّفْسِ الْاَعْظَمِ اِحْفَظْنَا مِنْ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ اٰمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Otuzbirinci Lem'a

Şualara inkısam etmiş olup, Şuaların onüçü te'lif edilmiş, bir kısmı henüz te'lif edilmemiştir. "Şualar" namı altında müstakil bir mecmua halinde neşredilecektir. (*)

Otuzikinci Lem'a

Eski Said'in en son te'lifi ve yirmi gün Ramazanda te'lif edilen, kendi kendine manzum gelen "Lemaat" risalesidir. "Sözler" Mecmuasında neşredilmiştir.

Otuzüçüncü Lem'a

Yeni Said'in en evvel hakikattan şuhud derecesinde kalbine zahir olan ve Arabî ibaresinde Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zühre, Şu'le ve onların zeyillerinden ibarettir. "Risale-i Nur Külliyatından Mesnevî-i Nuriye" ismi altında intişar etmiştir.

(*): Bilâhere Üstadımızın tensibi ile Ondördüncü Şua Afyon Mahkemesi Müdafaası ve mektubları ve Onbeşinci Şua ise "Elhüccetüzzehra" olarak tesmiye edilmiş ve neşredilmiştir.

Bediüzzaman'ın Hizmetkârları

Münacat

Ya İlahî ve ya Rabbî! Ben imanın gözüyle ve Kur'anın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyle ve İsm-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki: Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki; böyle intizamıyla senin mevcudiyetine işaret ve delalet etmesin. Ve hiçbir ecram-ı semaviye yoktur ki; sükûtuyla gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla, senin rububiyetine ve vahdetine şehadeti ve işareti olmasın. Ve hiçbir yıldız yoktur ki; mevzun hilkatıyla, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkesiyle senin haşmet-i uluhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şehadette bulunmasın. Ve oniki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki; hikmetli hareketiyle ve itaatli müsahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle senin vücub-u vücuduna şehadet ve saltanat-ı uluhiyetine işaret etmesin!..

Evet gökler; sekeneleriyle, herbiri tek başıyla şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla derece-i bedahette, -ey zemin ve gökleri yaratan yaratıcı!- senin vücub-u vücuduna öyle zahir şehadet.. -ve ey zerratı, muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!- senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şehadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nurani bürhanlar ve parlak deliller o şehadeti tasdik ederler. Hem bu safi, temiz, güzel gökler; fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecramıyla muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve herşeyi icad eden kudretinin azametine zahir delalet.. ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve herbir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret.. ve bütün mahlukat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taalluk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulüne şübhesiz şehadet ederler.

--- sh:»(L:359) ↓ ----------
Ve o şehadet ve delalet o kadar zahirdir ki; güya yıldızlar, şahid olan göklerin şehadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nurani delilleridirler. Hem semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise; muti' neferler, muntazam sefineler, hârika tayyareler, acaib lâmbalar gibi vaziyetiyle, senin saltanat-ı uluhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar. Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delalet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı âhiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâki olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vâcib-ül Vücud! Ey Vâhid-i Ehad! Bu hârika yıldızlar, bu acib güneşler, aylar; senin mülkünde, senin semavatında, senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzim ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hal ile "Sübhanallah, Allahü Ekber" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla seni takdis ederim. Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelal! Ey Kadir-i Mutlak! Kur'an-ı Hakîminin dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım: Nasılki gökler, yıldızlar, senin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet ederler.. öyle de; cevv-i sema bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ederler.

Evet camid, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru, muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz. Hem elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder. Hem yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kal ile konuşarak seni takdis edip, rububiyetine şehadet eder. Hem zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok

--- sh:»(L:360) ↓ ----------
vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi; cevvi âdeta bir hikmete binaen "levh-i mahv ve isbat" ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, senin faaliyet-i kudretine işaret ve senin vücuduna şehadet ettiği gibi, senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi; mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şehadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Müteâl! Senin vücub-u vücuduna şehadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur; birer birer şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler. Hem koca fezayı mahşer-i acaib yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve herbir şeye şümulüne şehadet ettikleri gibi; umum zemine ve bütün mahlukata cevv perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve herşeye yetişmelerine delalet eder. Hem fezadaki hava, o kadar hakîmane vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmane faidelerde istimal olunur ki; herşeye ihata eden bir ilim ve herşeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'alün Limâ Yürid! Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir nümune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin; dünyayı âhirete çevirecek ve âhirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelal! Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd; senin mülkünde, senin emrin ve havlin ile, senin kuvvet ve kudretinle müsahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlukatı, gayet sür'atli ve âni emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren âmir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini medh ü sena ederler.

--- sh:»(L:361) ↓ ----------

Ey Arz ve Semavatın Hâlık-ı Zülcelali! Senin Kur'an-ı Hakîminin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyle iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cevv-i feza müştemilatıyla senin vücub-u vücuduna ve senin birliğine ve vahdetine şehadet ediyorlar. Öyle de: Arz bütün mahlukatıyla ve ahvaliyle senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şehadetler ve işaretler ederler. Evet zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül -cüz'î olsun, küllî olsun- yoktur ki; intizamıyla, senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin. Hem hiçbir hayvan yoktur ki, za'fiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmane rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatının hakîmane verilmesiyle, senin varlığına ve birliğine şehadeti olmasın. Hem her baharda gözümüz önünde icad edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, san'at-ı acibesiyle ve latif zînetleriyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin hârikaları ve mu'cizeleri; mahdud ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden; yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni'-i Hakîmlerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şehadettir ki, ziyanın güneşe şehadetinden daha kuvvetli ve parlaktır. Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârane, mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız, heryere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, senin birliğine ve varlığına şehadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Fettah-ı Allâm! Ey Fa'al-i Hallak! Nasıl Arz, bütün sekenesiyle Hâlıkının Vâcib-ül Vücud olduğuna şehadet eder.. öyle de: Senin -ey Vâhid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhab-ı Rezzak!- vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde senin vahdetine ve Ehadiyetine şehadet,

belki mevcudat adedince şehadetler eder. Hem nasıl zemin bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vaziyetiyle.. ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dörtyüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin herşeye yetişmesine delalet eder; öyle de: Hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine kuru ve basit bir topraktan, rahîmane, kerimane verilmesi ve hadsiz o efradın kemal-i müsahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin herşeye şümulünü ve hâkimiyetinin herşeye ihatasını gösteriyor. Hem zeminde değişmekte bulunan mahlukat kafilelerinin sevk ü idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, herşeye taalluk eden bir ilim ile ve herşeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, senin ihata-i ilmine ve hikmetine delalet eder. Hem zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidad ve manevî cihazat ile techiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde; bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlahiye, elbette ve herhalde bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belalı ve fâni dünyaya sığışmaz. Belki ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâki bir dâr-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şehadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey! Zeminin bütün mahlukatı, senin mülkünde, senin arzında, senin havl ü kuvvetinle ve senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve müsahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kalden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlıkını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı halleriyle Rezzak-ı Zülcelalinin hamd ve medh ü senasını ediyorlar.

--- sh:»(L:363) ↓ ----------

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zât-ı Akdes! Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabb-ül Berri Ve-l Bahr! Kur'anın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin senin birliğine ve varlığına şehadet ederler.. öyle de: Bahrler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şehadet ederler. Evet bu dünyamızın menba-ı acaib buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcud, hattâ hiçbir katre su yoktur ki; vücuduyla, intizamıyla, menfaatıyla ve vaziyetiyle Hâlıkını bildirmesin. Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garib mahluklardan ve hilkatları gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi, bir milyon yumurtacıkları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiç birisi yoktur ki, hilkatıyla ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle yaratanına işaret ve Rezzakına şehadet etmesin.

Hem denizde kıymetdar, hasiyetli, zînetli cevherlerden hiç birisi yoktur ki, güzel hilkatıyla ve cazibedar fıtratıyla ve menfaatli hasiyetiyle seni tanımasın, bildirmesin. Evet onlar birer birer şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve icadça gayet kolay ve efradça gayet çokluk noktalarından, senin vahdetine şehadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallakta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istila ettirmemek ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halketmek ve erzak ve sair umûrlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, senin varlığına ve Vâcib-ül Vücud olduğuna mevcudatı adedince işaretler ederek şehadet eder. Ve senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve herşeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delalet ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara

kadar herşeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delalet.. ve intizamatıyla ve faideleriyle ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, senin herşeye muhit ilmine ve herşeye şamil hikmetine işaret ederler. Ve senin bu misafirhane-i dünyada yolcular için böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyr ü seyahatına ve gemisine ve istifadesine müsahhar olması işaret eder ki; yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden zât, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fâni ve küçük nümuneleridirler. İşte denizlerin böyle gayet hârika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlukatı dahi, gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki; yalnız senin kuvvetin ve kudretin ile ve senin irade ve tedbirin ile, senin mülkünde, senin emrine müsahhardırlar. Ve lisan-ı halleriyle Hâlıkını takdis edip "Allahü Ekber" derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelal! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin dersiyle anladım ki, nasıl denizler acaibleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: Dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dâhilî inkılabat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilasından kurtulmasına ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine ve suyun muhafaza ve iddiharlarına ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar. Evet dağlardaki taşların enva'ından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki; tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-ü hilkatıyla, faideleriyle.. hususan madeniyatın tuz, limontuzu, sulfato ve şap gibi sureten birbirine benzemekle beraber tadlarının şiddet-i muhalefetiyle.. ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan çeşit çeşit enva'larıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz Kadîr nihayetsiz Hakîm, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâniin vücub-u vücuduna bedahetle şehadet ettikleri gibi;

heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe' ve mesken ve hilkat ve san'atça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, o Sâniin vahdetine ve ehadiyetine şehadet ederler.

Hem nasılki dağların yüzünde ve karnındaki masnu'lar, zeminin her tarafında, herbir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mani olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken, karıştırmaksızın icadları; senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delalet eder; öyle de: Zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlukların hadsiz hacetlerini, hattâ mütenevvi hastalıklarını, hattâ muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delalet.. ve toprak tabakatı içinde, gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu halde; bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, senin herşeye taalluk eden ilminin ihatasına ve herbir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla rububiyetinin rahîmane ve kerimane olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delalet ederler.

Hem bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat anbarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delalet, belki şehadet eder ki; bu kadar kerim ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadîr ve rububiyetperver bir Sâniin, elbette ve herhalde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kadir-i Külli Şey! Dağlar ve içindeki mahluklar senin mülkünde ve senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle müsahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlıkını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve

--- sh:»(L:366) ↓ ----------

Kur'an-ı Hakîminin dersiyle anladım: Nasılki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahluklarıyla beraber seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: Zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar. Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarane hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve zînetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden herbirisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan hârika san'at içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki zînet ve zînet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâniin vücub-u vücuduna bedahet derecesinde şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet ve onlara taalluk eden icad fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüzbin enva'ın hadsiz efradlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalarıyla, o Vâcib-ül Vücud Sâniin bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine dahi şehadet ederler. Hem nasılki onlar senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ediyorlar.. öyle de; rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüzbinler tarzda iaşe ve idareleri; şaşırmayarak, karıştırmayarak mükemmel yapılmasıyla, senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icad eden kudretinin azametine ve herşeye taallukuna delalet ettikleri gibi, koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine.. ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar kemal-i intizamla cereyanları ve herşey hattâ zerreler o emirlere ve icraata itaat ve müsahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delalet etmekle beraber o ağaçların ve nebatların ve herbir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi herbirisinin herbir şeyini, herbir işini bilerek, görerek, faidelere, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne pek zahir bir surette delalet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve senin gayet kemaldeki cemal-i san'atına ve nihayet cemaldeki kemal-i nimetine hadsiz dilleriyle

sena ve medhederler. Hem bu muvakkat handa ve fâni misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymetdar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret belki şehadet eder ki: Misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zât-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlukat tarafından "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi i'dam etti" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı uluhiyetini iskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her halde ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennet'e lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için nümunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden herbirisi dahi ayrıca seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedi' bir surette, etleri çok muhtelif, san'atları çok acib, çekirdekleri çok hârika olarak yapılarak o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hal olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kal derecesine çıkar. Bütün onlar senin mülkünde, senin kuvvet ve kudretinle, senin irade ve ihsanatınla, senin rahmet ve hikmetinle müsahhardırlar ve senin herbir emrine muti'dirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni'-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm! Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamd ü sena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Müdebbir-i Hakîm! Ey Mürebbi-i Rahîm! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki; nasıl nebatat ve eşcar seni tanıyorlar, senin sıfât-ı kudsiyeni ve esma-i hüsnanı bildiriyorlar.. öyle de: Zîhayatlardan

ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki; cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî âzalarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faideler ile yerleştirilen âlât ve duygularıyla ve cesedinde gayet san'atlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir müvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, senin vücub-u vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şehadet etmesin. Çünki bu kadar basirane nazik san'at ve şuurkârane ince hikmet ve müdebbirane tam müvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldir. Çünki o halde herbir zerresi; herbir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu herşeyini bilecek, görecek, yapabilecek âdeta ilah gibi ihatalı bir ilim ve kudreti bulunacak. Sonra teşkil-i cesed ona havale edilir ve kendi kendine oluyor denilebilir. Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve herbir nev'in efradı sîmalarında görülen sikke-i hikmette ittihad ve iaşede ve icadda beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, senin vahdetine kat'î şehadette bulunmasın! Ve herbir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vâhidiyet içinde senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem nasılki insan ile beraber hayvanatın, zeminin bütün yüzünde yayılan yüzbin enva'ı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve müsahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet san'atlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delalet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine ve herbiri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle, hâkimiyetinin

nihayetsiz genişliğine kat'î delalet ederler. Hem nasılki hayvanattan herbirisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musaggarı hükmünde gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne, adedlerince işaretler ederler; öyle de: Herbiri birer mu'cize-i san'at ve birer hârika-i hikmet olacak kadar san'atlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin san'at-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve herbirisi, hususan yavrular gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanürrahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Emin! Ey Mâlik-i Yevmiddin! Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehab neticesi hayattır.. ve hayatın en müntehab hülâsası ruhtur.. ve zîruhun en müntehab kısmı zîşuurdur.. ve zîşuurun en câmii insandır.. ve bütün kâinat ise, hayata müsahhardır ve onun için çalışıyor.. ve zîhayatlar, zîruhlara müsahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar.. ve zîruhlar, insanlara müsahhardır, onlara yardım ediyorlar.. ve insanlar fıtraten Hâlıkını pek ciddî severler ve Hâlıkları onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile sevdirir.. ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâki âleme ve ebedî bir hayata bakıyor.. ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor.. ve lisanı, hadsiz dualarıyla beka için Hâlıkına yalvarıyor; elbette ve herhalde, o çok seven ve sevilen ve mahbub ve muhib olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udane yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecelli eden isimlerin, bu fâni ve kısa hayattaki cilveleriyle âlem-i bekada onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu, ebedî olacak. Ve Bâki'nin âyine-i zîşuuru, bâki olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâki kalacağını ve Hüdhüd-ü Süleymanî (A.S.) ve Neml'i ve Naka-i Sâlih (A.S.) ve Kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa; hem ruhu, hem cesediyle bâki âleme gideceği ve herbir nev'in arasıra istimal için birtek cesedi bulunacağı rivayet-i sahihadan anlaşılmakla beraber; hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum! Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur senin mülkünde, yalnız senin kuvvet ve kudretinle ve ancak senin irade ve tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fıtrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın za'fı ve aczi için, rahmet tarafından ona müsahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile Sâni'lerini ve Mabudlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes! Bütün zîruhların tesbihatıyla seni takdis etmek niyet edip

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

diyorum.

Ya Rabb-el Âlemîn! Ya İlahe-l Evvelîne Ve-l Âhirîn! Ya Rabb-es Semavat-ı Ve-l Aradîn! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki: Nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan; efradıyla, eczasıyla, zerratıyla seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şehadet ve delalet ve işaret ediyorlar; öyle de: Kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hülâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma' ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyyetle senin vücub-u vücuduna ve senin vahdaniyet ve ehadiyetine şehadet edip, ihbar ediyorlar. Mu'cizat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla, haberlerini isbat ediyorlar.

Evet kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir zâta bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye; ve ilham edici bir zâta baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka; ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve esma-i hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne; ve enbiya ve evliyada bir Vâcib-ül Vücud'un envârını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nurani kalb; ve asfiya ve sıddıkînde, bir Hâlık-ı Külli Şey'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, isbat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma-i hüsnana şehadet etmesin, delaleti bulunmasın ve işareti olmasın. Ve bilhassa bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hülâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bahiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-ı âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatlı kitabların hülâsat-ül hülâsası olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hiçbir âyet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hiçbir mes'ele-i kudsiyesi yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şehadet etmesin ve delaleti olmasın ve işareti bulunmasın!..

Hem nasılki bütün o yüzbinler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istinad ederek, senin varlığına ve birliğine şehadet ederler; öyle de: Herşeye muhit olan Arş-ı A'zam'ın külliyat-ı umûrunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini.. ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icad eden hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mani olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma' ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve isbat ediyorlar.

Hem nasılki bu kâinatı zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren

--- sh:»(L:372) ↓ ----------
ve cenneti ve saadet-i ebediyeyi cinn ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini.. ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva'-ı mahlukatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle isbat ederler; öyle de: Kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuz'un defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübin'de bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristlerini ve proğramlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hâfızalarda, sahiblerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız, muntazaman yazdıran ilminin herşeye ihatasına; ve herbir mevcuda çok hikmetleri takan, hattâ herbir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren; ve herbir zîhayatta âzaları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takib eden; hattâ insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin herbir şeye şümulüne; hem bu dünyada nümuneleri görülen celalî ve cemalî isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebed-ül âbâdda devam edeceğine ve bu fâni âlemde nümuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir surette Dâr-ı Saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlarına ve beraber bulunmalarına bil'icma', bil'ittifak şehadet ve delalet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bahiresine ve âyât-ı katıasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'an-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-u nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukûl-ü münevvere erbabı olan asfiyalar; bütün suhuf ve kütüb-ü mukaddesede, senin çok tekrar ile ettiğin va'dlerine ve tehdidlerine istinaden ve senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celal ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celaline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikadlarıyla, saadet-i ebediyeyi cinn ve inse müjdeliyorlar. Ve ehl-i dalalet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Kerim! Ey izzet ve azamet ve celal sahibi Kahhar-ı Zülcelal! Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar va'dlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzib edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi seni tasdik ve itaatle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve seni va'dinde tekzib etmekle, senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celaline

--- sh:»(L:373) ↓ ----------
dokunduran ve uluhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalalet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüzbin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin!

Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum!

سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

âyetini, vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum! Belki senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatın hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin hârika güzel cilvelerine şehadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatların mercii ve güneşi ve hâmisi olan "Hak" isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabb-ül Enbiya Ve-s Sıddıkîn! Bütün onlar senin mülkünde, senin emrin ve kudretin ile, senin irade ve tedbirin ile, senin ilmin ve hikmetin ile müsahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmid, tehlil ile Küre-i Arz'ı bir zikirhane-i a'zam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

Ya Rabbî ve ya Rabb-es Semavatı Ve-l Aradîn! Ya Hâlıkî ve ya Hâlık-ı Külli Şey! Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilatıyla ve bütün mahlukatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana müsahhar eyle! Ve matlubumu bana müsahhar kıl! Kur'ana ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a müsahhar yap! Ve bana ve ihvanıma, iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver. Hazret-i Musa Aleyhisselâm'a denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'a ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâm'a dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm'a cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'a Şems ve Kamer'i teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları müsahhar kıl!.. Ve beni ve Risale-i Nur talebelerini, nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve

Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennet-ül Firdevs'te mes'ud kıl! Âmîn, âmîn, âmîn!..

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Kur'andan ve münacat-ı Nebeviye olan Cevşen-ül Kebir'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekküriye olarak, Rabb-ı Rahîmimin dergâhına arzetmekte kusur etmişsem, kusurumun afvı için Kur'anı ve Cevşen-ül Kebir'i şefaatçı ederek rahmetinden afvımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

Fihrist

BİRİNCİ LEM'A: 5
Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın münacat-ı meşhuresi olan

فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ
سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

âyetinin bir sırr-ı mühimmini ve bir hakikat-ı azîmesini beyan ederek; herbir insan, bu dünyada, Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın bulunduğu vaziyette -fakat büyük mikyasta- olduğunu beyan eder. Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'a "hut, deniz, gece" ne ise; her insan için nefsi, dünyası, istikbali de odur.

İKİNCİ LEM'A: 8

Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'ın münacat-ı meşhuresini beyan eder.

اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

--- sh:»(L:376) ↓ ----------
âyetinin mühim bir sırrını ve azîm bir hakikatını "Beş Nükte" ile tefsir edip, bütün musibetzedelere manevî bir tiryak ve gayet nâfi' bir ilâç hükmünde bir risaledir. Bu risale, maddî musibetleri, ehl-i iman için musibetlikten çıkarıyor. Asıl ehemmiyetli musibet, kalbe ve ruha gelen dalalet musibetleri olduğunu beyan ettiği gibi; musibetzedelerin ömür dakikaları ehl-i sabır ve şükür hakkında ibadet saatleri hükmüne geçip şekva kapısını kapar, daima şükür kapısını açar bir risaledir.

ÜÇÜNCÜ LEM'A: 14

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

âyetinin mühim iki hakikatını,

يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى

olan meşhur iki cümlenin ifade ettikleri iki hakikat-ı mühimme ile tefsir ediyor. Beka için halkedilen ve bekaya âşık olan ruh-u insanî, Bâki-i Zülcelal'e karşı münasebet-i hakikiyesini bilse, fâni ömrünü bâki bir ömre tebdil eder. Saniyeleri seneler hükmüne geçtiğini ve Bâki-i Zülcelal'i tanımayan ruh-u insanın seneleri, saniyeler hükmünde olduğunu beyan edip isbat eden kıymetdar bir risaledir. Fenayı fena gören ve bekayı merak edenler, bu risaleyi merakla okumalı.

DÖRDÜNCÜ LEM'A: 19

Minhac-üs Sünne namında gayet mühim bir risaledir. Ehl-i Şîa ve Ehl-i Sünnet mabeyninde en mühim bir mes'ele-i ihtilafiye olan mes'ele-i imameti gayet vâzıh ve kat'î bir surette hall ü fasleder.

--- sh:»(L:377) ↓ ----------

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ۞فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ
حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ۞
قُلْ لاَ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبَى

âyât-ı azîmenin çok hakaik-i azîmesinden iki büyük hakikatını "Dört Nükte" ile tefsir ediyor. Bu risale, Ehl-i Sünnet ve Cemaata, hem Alevîlere gayet kıymetdar ve menfaatdardır; hakikaten Mihnac-üs Sünne'dir. Sünnet-i Seniyenin yolunu, o mes'elede tam beyan eder.

BEŞİNCİ LEM'A: 27

Te'lif edilmemiştir. Bak sahife 27'ye.

ALTINCI LEM'A: 27

Te'lif edilmemiştir. Bak sahife 27'ye.

YEDİNCİ LEM'A: 28

Sure-i Feth'in âhirinde

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اٰمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ
فَعَلِمَ مَالَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا۞هُوَ الَّذِى
اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَ كَفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا۞ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ
اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُو
نَ فَضْلاً مِنَ اللّٰهِ وَ رِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ
السُّجُودِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَيةِ وَمَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ
اَخْرَجَ شَطْاَهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ
الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ اَجْرًا عَظِيمًا

olan üç âyet-i azîmeden on vücuh-u i'caziyeden yalnız ihbar-ı bilgayb vechinden sekiz ihbarat-ı gaybiyeyi beyan ediyor; şu üç âyet, tek başıyla bir mu'cize-i bahire olduğunu isbat ediyor. Tetimmesinde,

فَاُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ
وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ اُولٰئِكَ رَفِيقًا

âyetinin mühim bir nükte-i i'caziyesini, Sure-i Feth'in âhirindeki âyetin aynı ihbar-ı gaybîsi nev'inden, gaybî ihbarlarına işaret eder.

Hâtimesinde, Kur'an-ı Hakîm'in tevafukat cihetinde i'cazî nüktelerinden gayet parlak bir nükte-i i'caziyesini beyan edip; Kur'an Fatiha'da, Fatiha Besmele'de, Besmele Elif Lâm Mim'de bir cihette dercedildiğini beyan ediyor. Hem en münteşir ve

--- sh:»(L:379) ↓ ----------
mütedavil derkenar Mushaflarda Lafzullah'ın tevafukat-ı latife-i i'caziyesinden birisi şudur ki: Sahifenin âhirki satırının yukarı kısmında bütün Kur'anda seksen ve aşağı kısmında yine Lafza-i Celal birbiri üstünde seksen olup tevafuk ederek gelmesi ve sahifeler arkasında tam muvafakatla birbirini göstermesi, âdeta seksen adedden bir tek Lafza-i Celal tezahür etmesi.. hem âhirki satırın tam ortasında ellibeş ve başında yirmibeş, beraber yine seksen ederek; bu seksen, o iki seksene seksenlikte tevafuk ettikleri gibi, iki yüz kırk tevafukat-ı latife yalnız sahifenin âhirki satırlarında bulunması gösteriyor ki; Kur'an-ı Azîmüşşan'ın hem âyâtı, hem kelimatı, hem hurufatı herbiri, ayrı ayrı medar-ı i'caz oldukları gibi, kelimatın nakışları ve hatları dahi ayrı bir şu'le-i i'caza mazhar olduğunu beyan eder.

SEKİZİNCİ LEM'A: 39

Başka bir mecmuada neşredildiğinden buraya dercedilmedi.

DOKUZUNCU LEM'A: 39

Başka bir mecmuada neşredildiğinden buraya dercedilmedi.

ONUNCU LEM'A: 40

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا

وَ يُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

âyetinin bir sırrını, hizmet-i Kur'aniyede arkadaşlarımın beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hatalarının neticesinde yedikleri

--- sh:»(L:380) ↓ ----------
şefkat tokatlarını beyan etmekle tefsir ediyor.

Evet bu risale, iki kısım olarak yazılmış. Birinci kısımda; has ve sadık Kur'an hizmetkârlarının sehiv ve hataları neticesinde yedikleri tenbihkârane şefkat tokatları.. ikinci kısımda; zahirî dost ve kalbi muarız olanların bilerek verdikleri zarara mukabil, zecirkârane yedikleri tokatlarından bahsedilecekti. Fakat lüzumsuz bazıların hatırlarını rencide etmemek için, yüzer hâdisattan birinci kısmın yalnız onbeş adedinden bahsedildi. İkinci Kısım şimdilik yazılmadı. Tokat yiyen, kendi imza ve tasdiki tahtında, kabul ederek yazmıştır. Ben beş tokat yedim, yazdım. Nefsim gibi telakki ettiğim Abdülmecid ile Hulusi'ye vekaleten yazdım. Ötekilerin bir kısmı kendileri yazdılar; bir kısmı, hakkında yazılanı gördüler, kabul ettiler. Nümune nev'inden olarak onlarla iktifa ettik. Yoksa hâdisat çoktur. Bununla kat'iyyen kanaatımız gelmiştir ki; bu hizmetimizde başıboş değiliz. Mühim bir nazar altındayız ve dikkatli bir inayet nazarındayız ve kuvvetli hıfz u himayet tahtındayız. O risalenin âhirinde, اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ sırrına dair mühim bir hakikat beyan edilerek, hizmetimize zulüm nev'inden ilişen mülhidler, bu dünyada tokadını yiyecekler ve kısmen yediklerini; ve zındıka ve dalalet hesabına ilişenler çabuk tokat yemeyip te'hir edildiğinin sebeb ve hikmetini beyan ediyor.

ONBİRİNCİ LEM'A: 49

"Mirkat-üs Sünne ve Tiryaku Maraz-ıl Bid'a" namıyla gayet mühim bir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ۞

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

âyetlerinin gayet mühim iki hakikatını "Onbir Nükte" ile tefsir ediyor.

BİRİNCİ NÜKTE

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِى فَلَهُ أَجْرُ مِاَةِ شَهِيدٍ

hadîs-i şerifinin sırrını beyan ediyor.

İKİNCİ NÜKTE: İmam-ı Rabbanî (R.A.), "Sünnet-i Seniyenin ittibaı; en haşmetli, en letafetli, en emniyetli tarîkattır" demesine dairdir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Sünnet-i Seniyenin ehemmiyeti hakkında İmam-ı Rabbanî'nin hükmünü tasdik ettiğini beyan ediyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: اَلْمَوْتُ حَقٌّ hakikatının kapısıyla, gayet acib bir âlem-i manevîye ait bir seyahat-ı ruhiyeyi beyan ediyor.

BEŞİNCİ NÜKTE:

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللهُ

âyetinin sarahatıyla: Muhabbetullah, kat'î bir kıyas-ı mantıkî ile, Sünnet-i Seniyenin ittibaını intaç ettiğine dairdir.

ALTINCI NÜKTE:

كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ

hadîsinin mühim bir sırrını ve

اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

âyetinin bir hakikatını tefsir ediyor.

YEDİNCİ NÜKTE: Sünnet-i Seniyenin herbir mes'elesi altında bir edeb bulunduğunu beyan eder. "Allâm-ül Guyub'a karşı edeb ve hicab nasıl olabilir ve ne demektir?" sualine karşı, güzel bir cevabdır.

SEKİZİNCİ NÜKTE: Sünnet-i Seniyenin bir kısmı şefkat-i Ahmediyenin (A.S.M.) tereşşuhatı olduğu gibi, Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nasıl bir maden-i şefkat olduğunu gösteriyor.

DOKUZUNCU NÜKTE: Sünnet-i Seniyenin herbir nev'ine tamamen bilfiil ittiba etmek, ehass-ı havassa mahsus olduğu halde; herkes niyeti ile ve kasd ile ve tarafdarane ve iltizamkârane ve takdirkârane talib olmakla, o ittiba-ı tâmmeden tam hissedar olabilir. Ehl-i tarîkatın ezkâr ve evrad ve meşrebleri, esasat-ı Sünnete muhalefet etmemek şartıyla bid'ata dâhil olmadığını, olsa olsa bid'a-i hasene olduğunu beyan eder.

ONUNCU NÜKTE:

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللهُ

Muhabbet-i İlahiyeye ve o muhabbetin neticesinde Sünnet-i Seniyenin ittibaına dair, üç nokta ile, gayet merak-aver ve mühim ve güzel beyanat var. Hattâ kitabın nakşında şu Onuncu Nükte'nin bir şua-ı kerametini, tevafukla nazara gösteriyor.

ONBİRİNCİ NÜKTE: Zât-ı Ahmediyenin Sünnet-i Seniyesinin menbaı; hem akvali, hem ahvali, hem ef'ali olduğunu ve herbirisi hem farz, hem nevafil, hem âdât aksamına inkısam ettiğini ve Kur'anda

وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ

sırrıyla, nev'-i beşer içinde manen ve ruhen olduğu gibi, mizac-ı cismanîsinin cihetiyle dahi en mutedil noktasında ve kuva-yı cismaniye ve nefsiyede nokta-i itidalin vasatında ve kemalinde

bulunan ferd-i ferîd, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu isbat ediyor. Bu risale dahi, başta denildiği gibi, bir tiryak-ı enfa' ve bir iksir-i a'zamdır.

ONİKİNCİ LEM'A: 62

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ۞اَللّٰهُ الَّذِىخَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُبَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

âyetlerinin, ehl-i Fennin ve şimdiki Coğrafyacı ve Kozmoğrafyacıların medar-ı tenkidleri olmuş iki hakikatını, "İki Nükte" ile tefsir ediyor.

BİRİNCİ NÜKTE: Umum rızk doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelal'in elinde olduğunu ve hazine-i rahmetinden çıktığını beyan ederek, rızıksızlıktan ölmek olmadığını isbat eder.

İKİNCİ NÜKTE: Küre-i Arz'ın, münkir Coğrafyacı feylesofların rağmına olarak, yedi vecihle yedi tabaka olduğunu ve semavat dahi, Kozmoğrafyacı feylesofların rağmına olarak, yedi vecihle yedi tabaka olduğunu isbat eder. Bu risale, öyle geveze mülhidlere bir licamdır, yani gemdir.

ONÜÇÜNCÜ LEM'A: 70

"Hikmet-ül İstiaze" namıyla maruf, gayet kıymetdar ve kuvvetli ve hakikatlı bir risaledir.

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ۞مَلِكِ النَّاسِ۞اِلٰهِ النَّاسِ۞مِنْ شَرِّالْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ۞الَّذِى يُوَسْوِسُ فِىصُدُورِ النَّاسِ۞مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ۞

Suresinin en mühim bir hakikatını,

--- sh:»(L:384) ↓ ----------

وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞ وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

âyetinin mühim bir hikmetini ve

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

in en mühim bir sırrını "Onüç İşaret" ile tefsir ederek, onüç anahtarla قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ın kal'a-i hasinine girmek için kapı açar, tahassüngâhı gösterir.

BİRİNCİ İŞARET: "Şeytanların kâinatta icad cihetinde hiç medhalleri olmadığı ve dalaletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i dalaleti tenfir ettikleri halde ve Cenab-ı Hak rahmet ve inayetiyle ehl-i hakka tarafdar olduğu ve hak ve hakikatın cazibedar güzellikleri, ehl-i hakkı müeyyid ve müşevvik bulunduğu halde; hizb-üş şeytanın çok defa hizbullaha galebe etmesinin hikmeti nedir?" diye suale karşı gayet kat'î ve vâzıh bir cevabdır.

İKİNCİ İŞARET: "Şerr-i mahz olan şeytanların icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanların küfre girip Cehenneme girmelerine, Cemil-i Alelıtlak ve Rahîm-i Mutlak ve Rahman-ı Bilhakk'ın rahmet ve cemali, bu hadsiz çirkinliğin ve bu dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve ne için cevaz gösteriyor?" diye sualine karşı gayet kuvvetli ve mukni' bir cevabdır.

ÜÇÜNCÜ İŞARET: "Kur'an-ı Hakîm'de, ehl-i dalalete karşı azîm şekvalar ve kesretli tahşidat ve çok şiddetli tehdidat; aklın zahirine göre, adaletli ve münasebetli belâgatına ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasib düşmüyor? Âdeta âciz bir adama karşı orduları tahşid ediyor; ve müflis ve mülkte hissesiz âciz bir adama, kuvvetli bir şerik mevkii verir gibi ondan şekvalar etmenin sırrı ve hikmeti nedir?" diye sualine karşı, gayet kat'î ve ehemmiyetli bir cevabdır.

--- sh:»(L:385) ↓ ----------

DÖRDÜNCÜ İŞARET: Adem şerr-i mahz ve vücud hayr-ı mahz olduğundan; mehasin ve kemalât vücuda ve şerler ve musibetler ademe istinad ettiğini ve ondan neş'et ettiğini beyan ediyor.

BEŞİNCİ İŞARET: Cenab-ı Hak Kütüb-ü Semaviyede beşere karşı Cennet gibi azîm bir mükâfatı ve Cehennem gibi dehşetli bir mücazatı göstermekle beraber, çok irşad ve mükerrer ikaz ve defaatla ihtar ve müteaddid tehdid ve teşvik ettiği halde, hizb-üş şeytanın çirkin ve mükâfatsız ve zaîf desiselerine karşı, ehl-i imanın mağlub olmalarının sırrı nedir?" diye müdhiş suale karşı mukni' bir cevabdır.

ALTINCI İŞARET: Şeytanların en tehlikeli ve kesretli bir desisesi olan "tasavvur-u küfrî"yi "tasdik-i küfür" suretinde, "tasavvur-u dalalet"i "tasdik-i dalalet" tarzında göstermesiyle, hassas ve safi-kalb insanları tehlikelere atmasına mukabil, ilmî ve mantıkî ve hakikatlı bir cevabdır.

YEDİNCİ İŞARET: Mu'tezile imamları, şerrin icadını şerr telakki ettikleri için, küfür ve dalaletin icadını Allah'a vermeyip, güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar. Mu'tezilenin bu mühim mes'elelerine ve Mecusilerin hâlık-ı şerri ayrı telakki etmelerine karşı gayet kuvvetli ve mantıkî bir cevab-ı müskit.. hem "Günah-ı kebireyi işleyen, mü'min kalamaz!" diyen Mu'tezile ve bir kısım Haricîlere karşı gayet makbul ve mukni bir cevabdır.

SEKİZİNCİ İŞARET: "Bazı risalelerde kat'î delillerle isbat edilmiş ki; küfür ve dalalet yolu o kadar müşkilâtlı ve suubetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i sülûk değildir. İman ve hidayet yolu o kadar zahir ve kolaydır ki, herkes ona girmeli idi, dediğiniz halde; bu Hikmet-ül İstiaze'de, dalaletli yolun kolay ve tahrib ve tecavüz olduğu için çoklar o yola sülûk ettiğini beyanın, birbirine muhalif oluyor, vech-i tevfiki nedir?" sualine karşı gayet merak-aver ve mantıkî ve kat'î bir cevab olmakla beraber, "Dalalette o kadar dehşetli bir elem ve korku var ki, kâfir değil hayatından lezzet alması, belki hiç yaşamaması lâzım gelirken, ehl-i imandan ziyade

kendini hayatta mes'ud görmesinin sırrı nedir?" diye sualine karşı gayet güzel bir temsil ile tam kanaat getirir bir cevabdır.

DOKUZUNCU İŞARET: "Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Sallallahü Teâlâ Aleyhi Vesellem, o kadar inayat-ı İlahiyeye ve imdadat-ı Sübhaniyeye mazhar oldukları halde, neden hizb-üş şeytana karşı bazan mağlub olmuşlar. Hem Hâtem-ül Enbiya'nın güneş gibi parlak nübüvveti ve risaletinin komşuluğunda bulunan Medine münafıklarının dalalette ısrarları ve hidayete girmemeleri ne içindir ve hikmeti nedir?" diye suale karşı herkesi alâkadar edecek güzel ve kuvvetli bir cevabdır.

ONUNCU İŞARET: İblis'in kendini kendine tabi olanlara inkâr ettirmek suretindeki desise maskesini yırtarak, (İblis'in) pis ve mülevves yüzünü gösterip, vücudunu isbat eder.

ONBİRİNCİ İŞARET: Ehl-i dalaletin şerrinden kâinat kızdıklarını ve anasır-ı külliye hiddet ettiklerini ve umum mevcudat manen galeyana geldiklerini, Kur'an-ı Hakîm mu'cizane ifade ettiğine dair merak-aver bir beyandır.

ONİKİNCİ İŞARET: Dört sual ve cevabdır. "Mahdud bir hayatta mahdud günahlara mukabil hadsiz bir azab ve nihayetsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?" Hem "Şeriatta denilmiştir ki: Cehennem, ceza-yı ameldir; fakat Cennet, fazl-ı İlahî iledir. Bunun hikmeti nedir?" Hem "Seyyiat intişar ve tecavüz ettiğinden, bir seyyie bin yazılmak, hasene bir yazılmak lâzım gelirken; seyyienin bir, hasenenin on yazılmasının sırrı nedir?" Hem "Ehl-i dalaletin kazandıkları muvaffakıyet ve gösterdikleri kuvvet, ehl-i hidayette bir za'f ve hakikatsızlık olduğundan mıdır?" diye dört suale gayet kısa ve kuvvetli dört cevabdır.

ONÜÇÜNCÜ İŞARET: "Üç Nokta"dır.

Birincisi: Şeytanın en büyük bir desisesi, hakaik-i imaniyenin azameti cihetinde, dar kalbli ve kısa akıllı ve kasır fikirli insanları aldatmasına mukabil, tamamıyla şeytan-ı cinnî

ve insîyi de susturacak bir cevabdır.

İkinci Nokta: Şeytan, kusurlu insana kusurunu itiraf etmemek ile istiğfar ve istiaze yolunu kapayıp, enaniyeti tahrik ederek, avukat gibi, nefsini müdafaa ettirir. Âdeta nefsini taksirattan takdis ettirmesine mukabil, herkesi ikna' edecek bir cevabdır. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusur bulunduğunu ve kusurunu görmek, kusuru kusurluktan çıkarmak olduğunu beyan eder.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsad eden en mühim bir desise-i şeytaniye; "mü'minin bir tek seyyiesiyle hasenatını örtmek" ile o mü'mine karşı adavet ettirmeye mukabil, mizan-ı ekberde adalet-i mutlaka-i İlahiyenin tecellisindeki düstur ile; herkese lüzumlu, hususan hadîd-ül mizac ve müşkil-pesend insanlara, kıymetdar ve haklı ve kuvvetli bir cevabdır.

İşte şu risale onüç işaret ile şeytan-ı insî ve cinnînin onüç hücum yollarını kapadığı gibi; قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ Suresinin kal'a-i metininde tahassun etmek için onüç anahtar olup, onüç kapıyı ehl-i imana açar.

Şu Hikmet-ül İstiaze Risalesi'nin iki mühim kardeşi var. Birisi Yirmidokuzuncu Mektub'un Altıncı Risalesi olan "Hücumat-ı Sitte", mühim bir kal'a olduğu gibi; ikinci bir kardeşi olan Yirmialtıncı Mektub'un "Hüccet-ül Kur'an Aleşşeytan Ve Hizbihi" namındaki risalesi dahi bir hısn-ı hasindir. Bu üç risale birbiriyle münasebetdardır. Ve ehl-i imana bu zamanda çok lüzumlu olduğunu ihtar ediyorum. Fakat şu risaleler tamamıyla Kur'ana sadık olanların ellerine verilebilir. Bid'a ve dalalete tarafdar veya siyasetçiliğe mübtela olanların ellerine vermemek gerektir. Bilhassa "Hücumat-ı Sitte", içerisinde Eski Said'in şiddetli lisanı karıştığı için, en has ve en sadık kardeşlerime mahsustur. Şimdilik

hakkı dinlemek ve kabul etmek istidadında olmayanlara gösterilmemesini tavsiye ediyorum. Hem de "İşarat-ı Seb'a", "Hücumat-ı Sitte" gibi şimdilik havassa mahsustur.

ONDÖRDÜNCÜ LEM'A: 90

"İki Makam"dır.

BİRİNCİ MAKAM: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan sorulmuş ki: "Arz ne üstünde duruyor?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ Yani "Öküz ve balık üstünde duruyor." Şu hadîse dair çok münakaşat vardır. Coğrafyacılar, hâşâ bu hadîsi inkâr ediyorlar.

İşte bu hadîsin hakikî manasını üç vecihle, bu risalenin Birinci Makamı öyle bir tarzda beyan ediyor ki; münkirlerin zerre mikdar insafı varsa ve Coğrafyacıların hakka karşı zerre mikdar iz'anları bulunsa, bu hadîsi, bahir bir mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.) sayacaklardır. Çünki o üç cevab hem hakikî ve kat'î, hem manidardırlar.

İKİNCİ MAKAM:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

in en mühim beş-altı sırlarını tefsir ediyor. Ve

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Kur'anın bir hülâsası ve bir fihristesi ve miftahı olduğunu gösterdiği gibi; Arştan ferşe kadar uzanmış bir hatt-ı kudsî-i nuranî olmakla beraber, saadet-i ebediye kapısını açan bir anahtar ve her mübarek şeye feyiz ve bereket veren bir menba'-ı envâr olduğunu beyan eder. Bu İkinci Makam, en birinci risale olan "Birinci Söz"e bakar. Âdeta, Risale-i Nur eczaları bir daire hükmünde olup; müntehası ibtidasına

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

hatt-ı mübarekiyle ittihad ediyor. Ve bu makamda "Altı Sır"

yerine otuz yazılacaktı. Şimdilik altı kaldı. Kısadır, fakat gayet büyük hakaikı tazammun ediyor. Bunu dikkatle okuyan;

ne kadar kıymetdar bir hazine-i kudsiye olduğunu anlar.

ONBEŞİNCİ LEM'A: 103

Risale-i Nur Külliyatının Sözler, Mektubat ve Ondördüncü Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir. Her kısmın fihristesi, yani Sözler kısmının fihristesi, Sözler Mecmuasında bulunduğundan, Mektubat ve Lem'aların da kendilerine ait fihristeleri o mecmuaların âhirlerine ilhak edildiğinden burada yazılmadı.

ONALTINCI LEM'A: 103

Mesail-i mühimmeden bazı mesail hakkında sorulan suallerin cevablarını muhtevidir. Şöyle ki; en başta, merak-aver "Dört Sual"e cevabdır.

BİRİNCİSİ: "Ehl-i Sünnet Ve Cemaat hakkında bir ferec ve bir fütuhat olacağı hakkında ehl-i keşfin verdiği haberlerin zuhur etmemesi nedendir?" diye sorulmasına mukabil, gayet güzel bir cevabdır.

İKİNCİSİ: "Risale-i Nur'un müellifi, kendisini şiddetli tazyikat altında tutan ehl-i dünyanın aleyhinde bulunması lâzım gelirken, onlara maddeten ilişmemesinin sebebi nedir?" sualine gayet latif bir cevabdır.

ÜÇÜNCÜSÜ: "İngiliz ve İtalyan gibi hükûmetlerin bu hükûmetle muharebe etmek istemelerine karşı, neden şiddetli bir surette harb aleyhinde bulunuyorsunuz? Halbuki bu gibi hâdiseler, milletin kuvve-i maneviyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyic etmekle, şeair-i İslâmiyenin ihyasına ve bid'aların ref'ine bir derece medar olur." diye vaki' sualine verilen pek letafetli bir cevabdır.

--- sh:»(L:390) ↓ ----------

DÖRDÜNCÜSÜ: "Neden elinizdeki nurlu risaleleri herkese göstermemek için, arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz? Ve neden halkları bu nurların feyizlerinden mahrum ediyorsunuz?" sualine verilen pek hoş, pek güzel bir cevabdır.

Hâtime'sinde, Lihye-i Saadet hakkında sorulan bir suale karşı şübheleri izale eden gayet mukni' bir cevabdır.

Daha sonra, eskiden beri mülhidlerin iliştikleri üç mes'eleye dair sorulan suallere verilen üç cevabdır.

BİRİNCİ SUAL:

حَتَّى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ

âyet-i kerimesinin meali olan: "Zülkarneyn, Güneşi hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurub ettiğini görmüş?"

İKİNCİ SUAL: Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ve Ye'cüc ve Me'cüc kimlerdir?

ÜÇÜNCÜ SUAL: Hazret-i İsa Aleyhisselâm, âhirzamanda gelip Deccal'ı öldüreceğine dair suallere o kadar ulvî cevablar verilmiş ki; hem ehl-i imanın imanlarını takviye eder, hem belâgatıyla edibleri susturur, hem de mülhidleri ilzam ederek tokatlar.

Nihayetinde, Mugayyebat-ı Hamse'den yalnız ikisi hakkında sorulan mühim bir suale ehemmiyetli bir cevabdır.

Rüşdü

ONYEDİNCİ LEM'A: 113

Zühre'den gelmiş "Onbeş Nota"dan ibarettir.

BİRİNCİ NOTA: Nefs-i insaniyetin mübtela olduğu âfil ve nâfil şeylerin, etvar-ı âlem üzerinde hakikatlarını gösterip, kalbin rabıtasını kesip, yüzünü beka ve âhirete çevirir.

İKİNCİ NOTA: Bir düstur-u Kur'anî olan tevazuu emir ve tekebbürden men'eder.

ÜÇÜNCÜ NOTA: كُلٌّ آتٍ قَرِيبٌ sırrıyla; mevtin hakikatını, güzel ve ayn-ı hakikat bir temsil ile açıp, uzun emelleri ve elemleri keser. Hayy u Kayyum u Bâki u Daim ve Biyedih-il Hayr'a her umûru teslim eder.

DÖRDÜNCÜ NOTA: Muttarid bir kanun-u âdetullah olan mevsimlerin, asırların değişmesinde, ekser eşyanın aynen iade ve tazelenmesiyle, şecere-i kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanın, mevsim-i haşr-i ekberde aynen iade edileceğini, kat'iyyen isbat eder.

BEŞİNCİ NOTA: Şu asr-ı felâket ve helâketin en büyük musibeti olan ve dinsizliğe giden medeniyet-i sakîmenin iç yüzünü ve yüzündeki peçeyi ve cehennem-nümun mahiyetini, hüda-yı Kur'anî ile müvazene suretiyle açar, gösterir. Ehl-i imanı ona temayülden şiddetli tenfir ettirip, sâri bir vebayı teşhis ile, eczahane-i Kur'aniyeden zemzem-i tiryakı içirir.

ALTINCI NOTA: Nefis ve şeytanın en büyük hile ve desiselerinden olan; kâfirlerin çokluklarını ve onların bazı hakaik-i imaniyenin inkârındaki ittifaklarını vesvese suretiyle göstererek, şübheleri ve dine karşı lâkaydlığı, ayn-ı hak ve hakikat bir temsil ile kökünden kesen ve Tûbâ-i Cennet olan iman ağacını yetiştiren mücerreb bir iksir-i nuranîdir.

YEDİNCİ NOTA: Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin muzır bir mikrobu olan ve terakkiyat-ı ecnebiyede saadet zannedilen, zulümlü ve zulmetli ihtirasat-ı dünyevîye ehl-i imanı sevkeden sahtekâr hamiyetfüruşları, Kur'anın elmas kılıncıyla öldürerek, irtidada yüz tutan veyahud mertebe-i fıska inen ehl-i imanı, Kur'an-ı Hakîm'in hastahanesine alır, tedavi eder.

SEKİZİNCİ NOTA: وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ nin bir sırrını, وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ nin bir hakikatını,

--- sh:»(L:392) ↓ ----------

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

nun bir düsturunu,

فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

nin bir nüktesini tefsir edip, kâinatta zerreden şemse kadar herşey bir vazife ile mükellef olup, bütün sa'y ü hareketleri kanun-u kader ile cereyan ettiğini; ve Cenab-ı Hak kemal-i kereminden, hizmet içinde mükâfat olarak bir lezzet dercettiğini isbat ve izah ile.. mevcudatın en mükemmeli ve zîhayatın reisi ve Arz'ın halifesi olan insan, tenbellik edip gaflete düşerse; cemadattan daha camid, sinekten çekirgeden daha kansız olacağını ikaz ve inzar ile, insanları vazife-i fıtriyelerine sevkedip, uluhiyet-i mutlakayı isbat eder.

DOKUZUNCU NOTA: Cenab-ı Hak kemal-i keremiyle, en büyük şeyi en küçük şeyde dercettiği cihetle; kâinattaki hayır ve kemalâtı, şecere-i kâinatın meyvesi ve çekirdeği olan, nev'-i insanın hakikatını taşıyan Nebilerde gösterdiğini; ve Nebilere intisab eden, hayır ve kemalâta, nura ve sürura çıkacağı gibi, ubudiyet cihetiyle de, bir zerre gibi küçük bir mahluk olan insanın, fihristiyet ve o intisab cihetiyle, ağzından çıkan "Allahü Ekber" sadâsı, Küre-i Arz'ın büyük bir "Allahü Ekber"i hükmüne geçtiğini, hakkalyakîn bir beyan ile, hakkın saadetini, imanın hüsn-ü kemalini bilbedahe izhar edip.. dalalet, şer, hasaret; dinin muhalifinde olduğunu kat'î isbat eder.

ONUNCU NOTA: Cenab-ı Hakk'ın nur-u marifetine yetişmek ve bakmak; ve âyât ve şahidlerin âyinelerinde berahin ve delillerin emarelerini görmek üç çeşit olup.. bir kısmı, su gibi; ikinci kısmı, hava gibi; üçüncü kısmı, nur gibi olup.. takarrübün tarifini ve bu'diyetin vartalarını beyan eder.

ONBİRİNCİ NOTA: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın ifadesindeki şefkat ve merhametin hikmetini, hem üslûb-u Kur'aniyedeki cezalet ve selasetteki fıtrîliği gösterir.

ONİKİNCİ NOTA:

مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا

kavl-i şerifine

imtisalen, كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ sırrıyla mevtin ve kabrin mahiyetini gösterip, serkeş nefs-i emmarenin dizginini çeker. Hem kısa bir ömür ve muvakkat bir hayatta, bu acib asırda, saadet-i ebediyeye en yarayışlı amel ve en makbul hizmet ve en devamlı sevab, "imanın takviyesine medar Risale-i Nur talebelerinin tarzında ulûm-u imaniyeye çalışmak" olduğunu beyan eden ve ehl-i ilim ve ehl-i kalemi ikaz eden bir düstur-u hakikattır.

ONÜÇÜNCÜ NOTA: Medar-ı iltibas olmuş "Beş Mes'ele"dir.

Birincisi:

إِنَّكَ لاَ تَهْدِى مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللهَ يَهْدِى مَنْ يَشَاءُ

sırrıyla, tarîk-ı hakta çalışan ve mücahede edenler yalnız kendi vazifesini düşünüp, Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmamaları lâzım geldiğini; ve şiddet-i hırs yüzünden, vazife-i ubudiyet ve memuriyeti, âmiriyet ve mabudiyetle iltibas edenlere karşı tefrik edip, haddini tecavüz eden insana makamını gösteren, herkese lüzumlu bir mes'eledir.

İkinci Mes'ele: Ubudiyetin menşei, emr-i İlahî; ve neticesi, rıza-yı İlahî; ve semeratı ve fevaidi, uhreviye olduğunu; ve dünyaya ait faideler ve semereler ve menfaatler, ubudiyete, vird ve zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa, ubudiyeti kısmen ibtal ettiğini beyan ile sırr-ı ubudiyetin hikmetini ders veren çok mühim ve lüzumlu bir mes'eledir.

Üçüncüsü:

طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

hadîs-i kudsîsinin mukaddes düsturunu güzel bir temsil ile izah edip, ubudiyetin esası olan acz, fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı İlahînin rahmet kapısını çalmak lâzım geldiğini; hem her amelde bir ihlas ciheti olduğundan, insan hareketinde rıza-yı İlahîyi düşünüp, vazife-i İlahiyeye karışmamasıyla a'lâ-yı illiyyîne çıkacağını yol gösteren mühim bir mes'eledir.

--- sh:»(L:394) ↓ ----------

Dördüncü Mes'ele:

وَلاَ تَاْكُلُو مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ

âyetinin mana-yı işarîsiyle, Mün'im-i Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve onun namıyla verilmeyen nimeti yemek ve almak caiz olmadığını; eğer muhtaç ise, esbab-ı zahiriyenin başı üzerinde Mün'im-i Hakikî'nin rahmet elini görüp, "Bismillah" deyip alınacağını; hem esbab-ı zahiriyeyi perestiş edenleri aldatan iki şeyin beraber gelmesi veya bulunması olan iktiranı, illet zannetmelerini güzel ve mukavemetsûz izahla, yüzleri Mün'im-i Hakikî'ye çevirir.

Beşinci Mes'ele: Bir cemaatin sa'yleriyle hasıl olan bir netice veya şerefi, o cemaatın reisine veya üstadına vermek; hem cemaate, hem de o üstad ve reise zulüm olduğu gibi.. Cenab-ı Hakk'ın nur u feyzine ma'kes ve vesile ve vasıta olan üstadın, masdar ve muktedir ve menba telakki edilmemek lâzım geldiğini, güzel bir temsil ile isbat edip, hakikat-ı hale pencere açıp gösterir.

ONDÖRDÜNCÜ NOTA: Tevhide dair dört küçük remizdir.

Birinci Remiz: Dar nazarlı, kasır fikirli ve muhakemesiz akıllı, esbab-perest insanın nazarını vahdaniyet-i İlahiyenin delillerine çevirip, güzel bir temsil üzerinde "Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh" der, tevhidi isbat eder.

İkinci Remiz: يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى nin bir sırrını tefsir edip, aşk-ı mecazîye mübtela olan insana, aşk-ı hakikîyi ve Mabud-u Bilhakk'ı gösterir.

Üçüncü Remiz: Hayat-ı bâkiyeye ve sermedî manzaralara namzed, yüksek makamda halkolunan istidadat

--- sh:»(L:395) ↓ ----------
ve letaif-i insaniye, bazan hiç ender hiç olan heva-yı nefse esir bulunduğundan, ikaz ve inzar ile insanı teyakkuza sevkeden büyük bir hakikatın küçük bir ucudur.

Dördüncü Remiz: Uzun emellerden ve geçmiş ve gelecek elemlerden ruh ve kalbi güzel bir temsil ile kurtarıp, "Lâ ilahe İllallah" kelime-i kudsiyesinin şifayab ve rahmetbahş hazinesine teslim eder.

ONBEŞİNCİ NOTA: "Üç Mes'ele"dir.

Birincisi: İsm-i Hafîz'in tecelli-i etemmine işaret eden

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

âyetiyle, Hafîz-i Zülcelal'in Küre-i Arz tarlasında ezel ilmiyle halkedip zer' ettiği tohumları, kesif toprak içinde ve şiddet-i bürudet karşısında mukavemetsiz, nihayetsiz zaîf ve küçük oldukları halde muhafaza edip, haşr-i baharîde başka bir âlemden gelmişler gibi, evamir-i tekviniyeye imtisal ile gelmeleriyle, emanet-i kübra hamelesi ve Arz'ın halifesi ve kâinatın meyvesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatları muhafaza edilip haşrin sabahında meydan-ı muhasebeye getirileceğini kat'î isbat edip, haşri bazı sebebler neticesi baid gören insanlara, bilmüşahede nümunesini gösterir.

Hâfız Ali

ONSEKİZİNCİ LEM'A: 138

Başka bir mecmuada neşredildiğinden buraya dercedilmedi.

ONDOKUZUNCU LEM'A: 139

كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا âyet-i kerimesini "Yedi Nükte" ile tefsir eden, iktisadı emredip, israf ve tebzirden nehyeden ve bilhassa bu asırdaki beşere

gayet mühim bir ders-i hikmet veren, kıymetdar ve çok mübarek bir risaledir.

BİRİNCİ NÜKTE: Cenab-ı Hak, beşere ihsan ettiği bilcümle nimetlerin mukabilinde beşerden ancak bir "şükür" istediğini; iktisad, hem nimetlere karşı bir ihtiram, hem Cenab-ı Hakk'a bir şükr-ü manevî, hem nimetin bereketlenmesine bir vesile olduğunu.. israf ise; Mün'im-i Hakikî'nin nimetlerine bir hürmetsizlik ve bir tahkir olmakla, vahim neticeleri bulunduğunu beyan eder.

İKİNCİ NÜKTE: Vücud-u beşer bir saray, mide bir efendi, ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcı, et'imenin verdiği lezzetler birer bahşiş olduğunu göstererek; vücudun idaresi iktisad ile temin edildiğini, israf ise müvazenesizliği ve hastalıkları tevlid ettiğini beyan eder.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Kuvve-i zaika, maddî cesede inhisar etmekten ziyade; akla, ruha ve kalbe baktığından, israf etmemek, zillet ve sefalete düşmemek ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı şükürde istimal etmek şartıyla leziz taamların tercih ve takib edilebileceğini; ve bu hakikat, hârika kuvve-i kudsiye sahibi Şah-ı Geylanî (K.S.) Hazretlerinin ihya-yı emvat keramet-i azîmesiyle izah edilerek; ruh cesede, kalb nefse, akıl mideye hâkim olduktan sonra, şükrün münteha derecelerine vâsıl olmakla mümkün olduğunu beyan eder.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: İktisad sebeb-i bereket olduğundan muktesidlerin hayatları izzetle geçtiğini; israf edenlerin her vakit sefalete, hattâ dilenciliğe kadar düştüklerini, hattâ haysiyet ve namuslarını ve hattâ mukaddesat-ı diniyelerini bile feda ettiklerini; ve iktisadın menafi'-i azîmesini ve israfın dehşetli zararlarını ve sehavetin güzelliği içinde bir oduncu ihtiyarın istiğnasını zikrederek, iktisadın kıymet ve izzetini, sehavetin fevkine çıkarır.

BEŞİNCİ NÜKTE: Gayet merak-aver bir bal vakıasıyla, iktisaddaki izzet ve bereketin ve israftaki sefalet ve mahrumiyetin bir sırrını, pek hakikatlı bir surette izah eder.

--- sh:»(L:397) ↓ ----------

ALTINCI NÜKTE: Hısset ile, hıssetten ayrı olan iktisad haslet-i memduhasını, Hazret-i Ömer'in oğlu Hazret-i Abdullah'ın (R.A.) bir vakıasıyla öyle izah eder ki; iktisadın hısset olmadığını ve israftan ayrı olan sehavetin derece-i kemalini gösterir.

YEDİNCİ NÜKTE: İsraf hırsı, hırs kanaatsizliği, kanaatsizlik haybet ve hasareti ve hem ihlası kaçırmakla a'mal-i uhreviyeyi zedelemek gibi üç mühim neticeyi tevlid ettiğini; ve zekâvetleri yüzünden maruf ediblerin dilenciliğe kadar tenezzül ettiklerini ve bir kısım âlimlerin hırs yüzünden dîk-ı maişete giriftar olduklarını temsillerle o kadar güzel izah eder ki, fevkinde beyan ve izah tasavvur edilemez.

Hüsrev

YİRMİNCİ LEM'A: 148

اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ ilâ âhir.. âyet-i kerimesiyle,

هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ
وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلاَّ الْمُخْلِصُونَ
وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ

hadîs-i şerifi mucibince, İslâmiyette ihlas en mühim bir esas olduğunun sırrını, hadsiz nüktelerinden "Beş Nokta" ile tefsir ve izah eder.

BİRİNCİ NOKTA: "Ehl-i dünya ve ehl-i gaflet ve ehl-i dalalet ve ehl-i nifak rekabetsiz bir surette ittifak ettikleri halde, neden ehl-i hak ve ehl-i hidayet rekabetli ihtilaf ediyorlar?" diye vaki' pek mühim ve pek müdhiş ve ehl-i hak ve ehl-i hamiyeti hakikaten kan ağlattıran bu suale, çok esbabdan yedi sebeb ile cevab verilmiştir. Şöyledir:

Ehl-i hak ve ehl-i hidayetin ihtilafatı; hakikatsız, zelil olduklarından ve himmetsiz, aşağı ve akibeti düşünmeyerek kasîr-ün

--- sh:»(L:398) ↓ ----------
nazar olduklarından ve kıskanç ve dünyaya harîs olduklarından olmadığı gibi.. ehl-i gaflet ve ehl-i dalaletin de kuvvetli ittifakları, hakikatlı ve akibeti düşündüklerinden ve yüksek nazarlı olduklarından olmadığını o kadar âlî bir üslûbla ve hakikatlı bir ifade ile beyan ve izah eder ki; "Fesübhanallah, sebebleri bilinmediğinden, her an için üçyüz elli milyon fedakâr tebaası bulunan bu âlî İslâmiyet, nasıl olmuş da hepsi yüz elli milyonu tecavüz etmeyen ve ölümden dehşetli korkan üç dört firenk hükûmetin elinde esir olmuşlar? Hem öyle bir esaretle mahkûm edilmişler ki, -Allah! Allah!- her fırsatta öyle dehşetli şenaatlar yapılmış ki; Engizisyon mezalimine rahmet okutacak işkenceler, bîçare ehl-i İslâma tatbik edilmiş; gözyaşlarına bedel, damarlarından mütemadiyen kanlar akıttırılmış; bir değnek cezaya mukabil, ehl-i hamiyetin boyunları, gaddar zalimlerin elleriyle koparılmış, atılmış; o bîçare müslüman hamiyet-perverlerinin bir kısmı darağaçlarına asılmış, hayatlarına hâtime verilmiş, dünyanın ufuklarında merhametsizce teşhir edilmiş.. hem hayat-ı dünyevîleri parça parça edilmiş, hem hayat-ı uhreviyeleri zedelenmiş; bir kısmının ise her iki hayatları ve saadetleri birden imha edilmiş... Nedendir?" diye vaki' olacak sualin cevabları, elmas hazinesine değer kıymetindeki bu risalenin Birinci Noktasının verdiği izahatın neticesinden anlaşılmaktadır.

İşte bu zavallı müslümanlar hak ve hakikat mesleğinde giderlerken, hataya ve yanlışa düşmeleri yüzünden ihlasları zedelenmiş, aralarına rekabet girmiş, beynlerindeki ittifak ve ittihad yerine tefrika ve ihtilaf girmiş.. binnetice, bu haller tedavi edilmemiş, bu marazlar tevessü etmiş; bu halleri gören ehl-i dalalet, ehl-i İslâmın bu ihtilafat ve tefrikasını ganîmet bilmiş, desiselerle âlem-i İslâma hücum etmişler, zavallı ehl-i İslâmı pek müdhiş bir esaret altına almışlar, mahvetmek için çalışmışlar. İşte asırlardan beri üçyüz elli milyon ehl-i İslâmı, zincirler altında, her gün, her saat, her an inim inim inleten haletlerin sebebleri, bu risalenin Birinci Noktasıyla pek hakikatlı bir surette izah edilmiş. Fakat heyhat! Zaman ve zemin müsaid değilmiş ki, beş noktadan yalnız bir noktası yazılmış; diğerleri te'hir edilerek, yazılmamış.

Hüsrev

YİRMİBİRİNCİ LEM'A: 159

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۞ وَ قُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ ۞
قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا ۞ وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَ سَّيهَا ۞
وَلاَ تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِى ثَمَنًا قَلِيلاً ۞

âyetlerini tefsir eder. Her amel-i hayırda, hususan uhrevî hizmetlerde ihlasın en mühim bir esas olduğunu bildiren çok kıymetdar bir risaledir. Bu risale, evvelâ bu müdhiş zamandaki Kur'an hâdimleriyle konuşarak der ki: "Dehşetli düşmanlar karşısında, şiddetli tazyikat altında, müdhiş dalaletler ve savletli bid'alar içinde, sizler gayet az ve gayet zaîf ve fakir ve kuvvetsiz olduğunuz halde, gayet ağır ve gayet büyük ve umumî ve kudsî bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'aniye, sırf bir ihsan-ı İlahî olarak, Cenab-ı Hak tarafından omuzlarınıza konulmuştur. Öyle ise, herkesten ziyade ihlası kazanmağa ve onun sırlarını kendinizde yerleştirmeğe mecbur ve mükellef olduğunuzu bilmelisiniz. Ve ihlası zayi' eden esbabdan şiddetle kaçmalısınız." der ve ihlası kazanmak için dört düsturu beyan eder.

Birinci düstur: "Doğrudan doğruya rıza-yı İlahîyi maksad yapmalısınız" der.

İkinci düstur: Rekabetsiz, tahakkümsüz, gıbtasız, ataletsiz, hakikî bir tesanüd ile, faaliyetlerini umumî maksada tevcih ederek çalışan bir fabrikanın çarkları gibi olmalısınız, der. Ve saadet-i ebediyeyi netice veren ve ümmet-i Muhammediyeyi (A.S.M.) dünya ve âhirette sahil-i selâmete çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede hizmet ettirildiğiniz için ihlasa, ittifaka, tesanüde samimiyetle sarılmalısınız diye emreder.

Üçüncü düstur: Hem birkaç misal ile ihlasın bir sırr-ı mühimmini izah eder; hem İmam-ı Ali (R.A.) ve Şah-ı Geylanî

--- sh:»(L:400) ↓ ----------
(R.A.) gibi kudsî, hârika kahramanların, Nur talebelerinin başlarında üstad ve arkalarında yardımcı olarak, her vakit hazır olduklarının vechini beyan eder.

Dördüncü düstur: Kardeşler arasında "tefani" sırrını, yani "kardeş kardeşte fâni olmak" esasını ikame eder.

Ve ihlası kuvvetlendiren bir vasıtanın "rabıta-i mevt" olduğunu ve zedeleyen sebeblerin "riya ve tul-ü emel" gibi merdud hasletler olduğunu bildirir.

İhlası kazanmanın ikinci sebebi; daima huzur-u İlahîde olduğunu düşünmektir. Bu suretle hem riyadan kurtulma çaresini, hem kazanılan ihlasta çok meratib olduğunu beyan eder.

Daha sonra, ihlası kıran sebeblerden üç maniden birincisinin "maddî menfaatler" olduğunu; ve a'mal-i uhreviyedeki teşrik-i mesaîde muazzam menfaat olduğunu; hem bu uhrevî kazanç, dünyevî şeriklerin kazançları gibi olmayıp, tecezzi ve inkısam etmeden, noksansız olarak, fazl-ı İlahî ile, teraküm eden sevab ve yekûnlerinin bir misli, iştirak eden ferdlerin her birinin defter-i a'maline aynen gireceğini beyan ederek, rekabet ve ihlassızlıkla bu ticaretin kaçırılmamasını tavsiye eder. Maniin ikincisi, ihlası kıran ve en mühim bir maraz-ı ruhî olup şirk-i hafîye yol açan "teveccüh-ü âmme"den şiddetli kaçmayı ve bu gibi marazlara ehemmiyet verilmemesini ehemmiyetle emreder. Üçüncü mani'de de korku ve tama' yüzünden gelecek zararlar ile ihlasın kırılacağını bahsederek, bu hususta Hücumat-ı Sitte'de izahat-ı kâfiye verildiğinden, o kıymetdar risaleye havale edilmekle hâtime verilen, şirin ve latif ve çok âlî ve misilsiz ve herkesin muhtaç olduğu bir risale-i mübarekedir.

Hüsrev

BİR KISIM KARDEŞLERİME HUSUSÎ BİR MEKTUBDUR: 167

Bid'aların istilası zamanında, Sünnet-i Seniyeye ittibaın ehemmiyetini ve Risale-i Nur'u yazmanın "beş nevi ibadet olduğunu" bildiren kıymetdar bir mektubdur.

--- sh:»(L:401) ↓ ----------

YİRMİİKİNCİ LEM'A: 168

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللّٰهَ

بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

gibi âyetlerle, üç işaret ile, Risale-i Nur müellifine ve Risale-i Nur'a ait çoklar tarafından deniliyor ki: "Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın halde, nedendir ki, herbir fırsatta senin âhiretine karışıyorlar? Hattâ hiçbir hükûmet târik-id dünya ve münzevilere karışmıyor?" mealinde bir suale karşı, gayet güzel cevab veriyor.

BİRİNCİ İŞARET: Risale-i Nur müellifi ve Risale-i Nur, bütün ehl-i imanın, hususan Isparta vilayetinin manevî terakkiyatlarına ve imanlarının inbisatına mühim bir medar olduğundan; bu sualin cevabını, din ve şeriat namına, haklarını müdafaaya mecbur olduklarından, dinsizlere karşı müdafaa vazifesi, insanların, hususan Isparta Vilayetinin insanlarının hakları olduğunu kat'î gösterir.

İKİNCİ İŞARET: Tenkid ve istifsarkârane, mimsiz medeniyet tarafından denilen: "Sen neden bizden küstün ve bize müracaat etmiyorsun? Halbuki bizim prensibimiz var. Bu asrın muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini, sen kendine ve ehl-i imana kabul etmiyorsun. Halbuki bu Cumhuriyetler devrinde tahakküm ve tegallübü kaldırmak düsturu var. Halbuki sen, hocalık ve inziva perdesi altında nazar-ı dikkati celbetmekliğin ve hükûmetin rejimi hilafına çalıştığını, macera-yı hayatın gösteriyor. Bu senin halin burjuvalara mahsustur. Bizim, avam tabakasının intibahı ile sosyalizm ve bolşevizm düsturlarını tatbik etmek, işimize yarıyor. Prensiplerimize muhalif ve burjuva denilen tabaka-i havassın istibdad ve tahakkümleri altında adalet-i mahzayı kabul etmek ağır geliyor." gibi suallerine karşı:

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile imha-yı hakikat
Çalış kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten.

--- sh:»(L:402) ↓ ----------
düsturuyla Cenab-ı Hakk'ın fazl-ı keremiyle ulûm-u imaniye ve Kur'aniyeyi fehmetmek faziletini ihsan ettiğini; ve bu ihsanı kaldırmağa uğraşan, insan suretinde şeytanlar olduğunu; birkaç mühim misal ile, ehl-i ilhad ve kısmen münafıklar bu fevkalkanun muameleyi hiçbir hükûmet ve hiçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bu muameleye Cumhuriyet Hükûmeti müsaade etmediğini; değil yalnız Risale-i Nur müellifi, eğer fehmetse nev-i beşer küseceğini ve anasırın hiddetlendiğini göstermekle, gayet güzel bir cevab veriyor.

ÜÇÜNCÜ İŞARET: İki sualin cevabıdır.

Birincisi: Ehl-i Felsefe, zındıka hesabına diyorlar ki: "Bizim memleketimizde bulunan bir adam, mecburi Cumhuriyetin kanunlarına inkıyad edecektir. Halbuki sen, vazifesiz olduğun halde, halkların teveccühünü kazanmak istiyorsun." demelerine karşı bir müskit cevab veriyor ki, onların foyalarını ortaya çıkarıp ne olduklarını gösteriyor.

İkinci Sual: "Teveccüh-ü nâsı ve mevki-i âmmeyi kazanmak, bizim vazifedarlarımıza mahsus olup, sen vazifesiz bir adam olduğundan, teveccüh-ü nâsı ve mevki-i âmmeyi size hoş görmüyoruz?" demelerine karşı: Eğer insan, bir cesedden ibaret olsaydı, lâyemutane dünyada kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse; o vakit vazifeler, yalnız maddî askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırdı. Halbuki böyle manevî ve gayet mühim ve bütün beşeri alâkadar eden bir vazifenin inkârı; "Elmevtü Hak" davasını, hergün cenazelerinin mührüyle imza edip tasdik eden otuzbin şahidin şehadetini tekzib ve inkâr etmek ile olur. Madem inkâr ve tekzib etmek muhaldir; öyle ise, manevî hacat-ı zaruriyeye istinad eden manevî çok vazifeler var olduğunu, güzel ve mühim bir iki temsil ile izah ve isbat eder.

Şu risalenin hâtimesinde, "Enaniyetli ehl-i dünyanın her işinde o kadar hassasiyet var ki; eğer şuurları olsaydı, deha derecesinde bir muamele olurdu." diye ehl-i imana onların o hassasiyet ve desiselerine aldanmamalarını tavsiye ile, onların bu hali bir istidrac olduğunu haber verir.

Küçük Ali

--- sh:»(L:403) ↓ ----------

YİRMİÜÇÜNCÜ LEM'A: 176

Otuzbirinci Mektub'un Yirmiüçüncü Lem'ası olan "Tabiat Risalesi"dir. Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi, dirilmeyecek bir surette öldüren ve küfrün temel taşını zîr ü zeber eden ve çok çirkin ve müstekreh ve gayr-ı makul mudıll efkârı, insaflı kafilelerden tardedip, çıkaran ve saadet-i ebediyenin o hakikatlı yollarını pek ehemmiyetli, çok şirin ve gayet zevkli bir surette açarak, dellileriyle, bürhanlarıyla isbat eden ve müellifine ebedî rahmet okunmasına vesile olan, âlî, gayet kıymetdar bir risaledir. Bu risale, شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ âyet-i kerimesinin bir tefsir-i vâzıhı olup, "Cenab-ı Hak hakkında şek olamaz ve olmamalı" demekle, vücud ve vahdaniyet-i İlahiyeyi bedahet derecesinde gösterir. Şu sırrı izahtan evvel, bir ihtar ile, binüçyüz otuzsekiz senesinde ordu-yu İslâmın Yunan'a galebesinden neş'e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içine gayet müdhiş bir zındıka fikri girmek üzere iken, o zındıka mefkûresinin başını dağıtmak gayesiyle Ankara'da Arabça olarak tabedilmiş olan bu risalenin, sonra aynen Türkçeye tercüme edildiğini hatırlatır.

MUKADDEME: İnsanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden ve ehl-i imanın bilmeyerek istimal ettikleri kelimelerin en mühimlerinden üç tanesini beyan eder.

Birinci Kelime: "Evcedethü-l Esbab" yani esbab-ı âlem icad ediyor.

İkinci Kelime: "Teşekkele Binefsihi" yani kendi kendine oluyor.

Üçüncü Kelime: "İktezathü-t Tabiat" yani tabiat iktiza edip, yapıyor.

Bu üç dehşetli kelimelerin, lâakal doksan muhalatı tazammun eden üçer muhalden dokuz muhal ile, açtıkları üç yolu tamamen kapayarak, dördüncü yol olan "Tarîk-i Vahdaniyet" ile, bilcümle

mevcudat, bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretiyle vücud bulduğunu, hakikî ve letafetli temsilleriyle isbat eder.

BİRİNCİ KELİME: "Evcedethü-l Esbab" Teşkil-i eşya, esbab-ı âlemin içtimaıyla vücud bulmasının pek çok muhalatından üç tanesini zikreder.

Birincisi: "Her hangi bir zîhayatın icadı Vâhid-i Ehad'e verilmeyip, esbabdan taleb edilse; bir eczahane-i kübrada mevcud kavanozların içindeki maddelerin garib bir tesadüf eseri veya esen rüzgârların kavanozları çarpıp devirerek içindeki maddelerin akması ve bir yere toplanması" temsiliyle gösterilen vücud-u eşyayı esbaba vermek itikadının hadsiz muhaliyetini, beyan eder.

İkinci Muhal: Mevcudattan bir sineğin inşası Vâcib-ül Vücud'a verilmeyip, esbab-ı âlem yapıyor denilse; kâinatın ekserisiyle alâkadar olan bu sineğin herbir zerresini; gözüne, kulağına, kalbine ve cesedine yerleştirmek için, erkân-ı âlemi ve anasır ve tabayii, usta gibi, o sineğin hem zahirinde hem bâtınında çalıştırmak lâzım geliyor. Bu muhal, Sofestaileri dahi eblehane meslekleri içinde utandırıyor.

Üçüncü Muhal: "Bir vâhidin vahdeti varsa, her halde bir elden sudûr ettiği" kaidesiyle, şu mükemmel intizam ve şu hassas mizan ve şu câmi' hayata mazhar olan bir mevcud, eğer Vâhid-i Ehad'in bir masnuu kabul edilmezse; camid, cahil, kör, sağır, şuursuz, karmakarışık hadsiz esbabın karıştırıcı elleri arasında inşa edildiği ve nihayetsiz imkânat yolları içinde gayet mükemmel ve nihayet hassas ve câmi' bir hayata mâlik olarak vücudu kabul edilse, yüzler muhali birden kabul etmek imkânsızlığını ve eşekleri dahi eşeklikleri içinde güldürecek derecede akıldan uzaklığını gösterir.

İKİNCİ KELİME: "Teşekkele Binefsihi" yani kendi kendine teşekkül ediyor. Şu muhalin bâtıl olduğunu gösteren çok muhalatlardan üç muhali, nümune olarak zikrediyor.

--- sh:»(L:405) ↓ ----------

Birincisi: Her mevcud, basit bir madde olmadığı gibi camid ve tegayyürsüz dahi olmadığından; ve hem de zerrelerden teşekkül ettirilmiş gayet acib bir makine ve gayet hârika bir saray olmakla beraber, zahirî ve bâtınî duygularla mücehhez bulunduğundan, kâinatla alâkası vardır. İşte herbir mevcud Hâlık-ı Külli Şey'e isnad edilmeyip, "kendi kendine teşekkül ediyor" denilse; o vakit herbir mevcudun herbir zerresine, bir Eflatun'a bedel binler Eflatun kadar ilim ve şuur vermek gibi hurafecilik ve divaneliğin en büyüklerinin ortasına düştüğünü beyan edip, isbat eder.

İkincisi: Herbir mevcud, bilhassa ferd-i insan; birbiri içinde yerleştirilmiş binler kubbeli bir saray ve herbir kubbesi binler zerratın başbaşa vermesiyle teşekkül etmiş acib nakışlı garib bir san'at-ı hârika olduğu halde, "Bu masnuat bir Sâni'-i Vâhid'in eser-i san'atı değildir, kendi kendine teşekkül ediyor" denilse, hadsiz ve hudud altına alınmayan zerrat-ı vücudiye adedince muhaller ortaya çıkar ki; bu mefkûre sahiblerini cehlin en müntehasında oturtarak, echeliyetle techil eder.

Üçüncü Muhal: Sâni'-i Zülcelal'in icadı olan herbir masnu, kalem-i kader-i ezelînin bir mektubu olmazsa, "esbab-ı âlem icad ediyor" denilse; o vakit o esbab, evvela o masnuun bedenindeki hüceyrelerinden tut, binler mürekkebat adedince tabiat kalıpları, demir kalemleri ve harfleri ve hattâ bu demir harfleri ve kalemleri ve kalıpları dökmek için birçok fabrikalar ve bu fabrikaların inşası için, keza fabrikaların vücudu lâzım gelir. Ve hakeza bu teselsül gittikçe gidecek. Bu nâmütenahî muhalatı intac eden bu fikri kabul edenler, bu hakikattan yedikleri silleden ayılıp, bu fikirlerinden vazgeçmelidirler, der.

ÜÇÜNCÜ KELİME: "İktezathü-t Tabiat" yani tabiat iktiza ediyor. Bu idlâl edici mudıll fikrin pek çok muhalatından üç muhalinin

Birincisi şudur ki: Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudreti olan alîmane, basîrane, hakîmane san'at-ı icad, o Zât-ı

--- sh:»(L:406) ↓ ----------
Zülcelal'e verilmezse hem kör, hem sağır, hem akılsız, hem düşüncesiz bir tabiata verilse; o tabiat, bu masnuatı yapmak için, ya herşeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulunduracak veyahud herşeyde kâinatı halkedip idare edecek bir kudret ve hikmeti dercedecektir. Bu ise, her bir mevcudda hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı veya bir kuvveti ve âdeta bir ilahı, içinde kabul etmek lâzım gelir ki; bu ise, kâinattaki muhalatın en bâtılı ve hurafenin en yalan bir şekli olduğunu ve Hâlık-ı Kâinat'ın sıfât-ı kudsiyesinin tecelliyatına "tabiat" namı verenler, hayvanlardan yüz derece aşağı olduğunu gösterir.

İkincisi: Gayet intizamlı ve mizanlı ve hikmetli olan şu mevcudat, nihayetsiz Kadîr ve Hakîm bir zâtın icadıdır denilmezse, tabiata verilse, o vakit tabiat, nebatatın menşei ve meskeni olan ve nebatata saksılık vazifesini gören bir parça toprakta, milyarlar adedince ayrı ayrı makinaları ve matbaaları yerleştirmeli ki; o toprak, her türlü nebatatın menşei ve meskeni olabilsin ve hayatlarına lâzım her türlü ihtiyaçlarını muayyen mikdarları dâhilinde verebilsin. İşte bu hurafeyi ve hadsiz muhalatı netice veren bu mefkûreyi taşıyanların eşekliklerine bakarak, yüzlerine tükürerek, der: Bu suubetli ve müşkilatlı acib muhalatın, nasıl sühuletli vücuda inkılab ettiği hakkındaki suale hakikatlı ve gayet makul bir cevab verilmiştir.

Üçüncüsü: İki misali var.

Birincisi: Hâlî bir sahrada kurulmuş gayet mükemmel ve müzeyyen bir saraya giren vahşi bir adamın misaliyle izah edilen bir hakikattır. Şöyle ki: O saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve her tarafı mu'cizat-ı hikmetle doldurulmuş olan şu âlem sarayının içine, uluhiyeti inkâr eden vahşi tabiiyyunlar girerler. Gördükleri mevcudatın, daire-i mümkinat haricinde olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un eser-i san'atı olduğunu düşünmeyerek; daire-i mümkinat içinde bulunan ve kudret-i İlahiyenin tebeddül ve tegayyür eden icraat kanunlarının bir defteri hükmündeki mecmua-i kavanin-i âdetullaha ve bir fihriste-i san'at-ı Rabbaniye olan İlahî kanunlara yanlışlıkla

--- sh:»(L:407) ↓ ----------
"tabiat" namını verip, eşyanın icadını ona tahmil ederek, öylece ahmakane bir bâtıl yola girerler ki, ahmaklığın müntehasında en büyük ahmaklık nişanını göğüslerine kendi elleriyle takarlar.

Üçüncü Muhalin ikinci misali: Gayet muhteşem bir kışlaya ve gayet muazzam bir câmiye giren vahşi bir adamın misaliyle temsil edilen ikinci bir hakikattır. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası ve muazzam bir mescidi olan şu kâinata, tabiat fikirli münkirler girerler. Bakarlar ki; bütün mevcudat iş başında vazifededirler. Sâni'-i Zülcelal'in Zât-ı Akdesinden i'raz ettiklerinden, Hâlık-ı Zülcelal'in bir cilve-i Rabbaniyesi olan kuvvetini müstakil bir kadir telakki ederek manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur etmekle beraber, o kanunların ellerine icad vererek "tabiat" namını taktıklarından, bütün gördükleri şu hârikulâde mevcudatı tabiata isnad edip, vahşilerin en vahşisi olduklarını ilân ederler.

İşte taksim-i aklî ile; mevcudun vücud bulması için dört yoldan başka yol olmadığından, bu yollar hadsiz ve hesabsız muhalleri îcab eden dokuz muhal ile kapatılarak, bilbedahe ve bizzarure, dördüncü yol olan vahdet yolu kat'î bir surette sabit olur. Ve herbir mevcudun vücudu, doğrudan doğruya Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz, kabza-i kudretinde olduğunu gösterir. Esbab-perest ve tabiata sapanların gittikleri ve göremedikleri yollarının iç yüzünü gösterdikten sonra onları insafa davet eden ve mesleklerini terkettiren gayet izahlı ve çok şirin ve gayet latif bir beyandan sonra, sorulan iki şübheli sualin birincisine, "redd-i müdahale ve men'-i iştirak kanunları"nın muktezasıyla; ikincisine de Hâlık-ı Zülcelal bütün bütün hikmetine zıd olan netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abesiyete çeviren ve hikmet-i rububiyetini inkâr ettirecek bir tarz olan mahlukatın ibadetlerini ve bilhassa insanın şükür ve ubudiyetini başkalara vermeye rıza göstermediği gibi, müsaade dahi etmediğini izah eden gayet güzel cevablarla mukabele edilmiştir.

Hâtimesinde, tabiat fikr-i küfrîsini terkeden ve imana gelen zâtın, merak-aver üç sualinden:

--- sh:»(L:408) ↓ ----------

Birincisi: "Tenbelliklerinden dolayı namazı terkedenlerin Cehennem gibi bir azab ile tehdid edilmelerinin sebebi nedir?"

İkincisi: "Gözle görülen bu nihayet derecede mebzuliyet ve icad-ı eşyadaki intizamlı suret, hem vahdet yolundaki nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'anla

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞
وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

gibi âyetlerin nihayet derecede gösterdikleri kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?"

Üçüncüsü: "Kâinat fabrikasının işlettirilmesi bir terkib ve tahlil neticesi olduğunu ve hiçten birşey i'dam edilmediği gibi hiçten birşey de icad edilmez diyen feylesofların bu sözleri nasıldır?" demesine karşı, pek dakik ve çok derin ve gayet yüksek ve çok geniş ve nihayet derecede mukni' ve müskit olarak serdettiği delail-i akliye ile, esbaba tapan ve tabiat bataklığında boğulanları kurtaran ve halen o mesleklerinde bulunanları utandıran gayet hakikatlı ve musîb cevablar vardır.

Hüseyin

YİRMİDÖRDÜNCÜ LEM'A: 195

"Dört Hikmet"i hâvidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ قُلْ لاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ

ilh... gibi âyetlerle, Kur'an-ı Hakîm tesettürü emrediyor. Sefih ve mimsiz medeniyetin ise, Kur'anın bu hükmüne karşı muhalif gittiğini ve tesettürü fıtrî görmediğinden, "bir esarettir" deyip dinsizcesine bir sualine karşı Kur'an-ı Hakîm'in bu hükmü

tam yerinde olup, belki esaret olmayıp tesettürün fıtrî olduğunu çok tecrübe ve misallerle izah ve isbat edip, onları iskat ve tesettüre kat'î emrediyor.

BİRİNCİSİ: Kadınların fıtratı tesettürü iktiza ediyor. Çünki hilkaten zaîfe ve nazik olduğundan, kendi hayatından ziyade çocuklarını himayeye fıtraten bir meyli bulunduğundan, onu himaye edene karşı kendini güzel göstermek ve nefret ettirmemeye ve ittihama maruz kalmamak için fıtrî bir meyli bulunduğunu.. hem kadınların ondan altısı ya ihtiyar, ya çirkin olmak cihetiyle, çirkinliğini herkese göstermek istemediğini.. hem güzellerden kendini göstermekten sıkılmayanlar, ancak ondan bir-iki olup, diğerleri ise pis ve şehevanî ve sakil insanların nazarlarından istiskal ettiğinden, kendini göstermek istemediğini.. ve Kur'an-ı Hakîm'in tesettüre emri fıtrî olmakla beraber, o nazik ve zaîfeyi, bir refika-i ebediye olabilmesi için, tesettürle zahirî ve bâtınî zilletten ve manevî bir esaretten kurtarıyor diye gayet güzel bir cevabla gaddar medeniyeti iskat ediyor.

İKİNCİ HİKMET: Erkek ve kadın arasında şiddetli bir muhabbet, yalnız bu hayat-ı dünyeviyenin ihtiyacından ileri gelmediğini, belki ebedî bir hayatta ciddî bir arkadaş olmak için, o muhabbeti âhir ömre kadar devam ettiği ve etmesi lâzım geldiği cihetle o kadının, ebedî arkadaşı olan kocasının ebedî arkadaşlığından mahrum kalmamak için tesettürü kat'iyyen ve fıtraten iktiza ettiğini; ve sefih, gaddar medeniyetin "gayr-ı fıtrî ve esarettir" demelerini iskat etmekle beraber, tesettüre kat'î emrediyor.

ÜÇÜNCÜ HİKMET: Aile saadeti, kadın ve koca mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir muhabbetle devam ettiğini; ve tesettürsüzlük o emniyet ve muhabbeti bozduğunu ve kırdığını; ve açık-saçık kadının ondan bir tanesi, kocasından daha iyisini görmediğinden, kendini başkalara göstermek istemediğinden; ve yirmi adamdan ancak bir tanesi karısından daha güzelini görmediğinden, açık-saçıklık ve hayvanî nazarlar o emniyeti ve muhabbeti kırdığını; hattâ o hayvanî, süflî ve pis görünmek, akrabalık misillü olanda dahi o

--- sh:»(L:410) ↓ ----------
emniyeti kırdığını; ve o çıplak bacakla görünüş akraba misillü olanda dahi o emniyeti kırdığını; ve o çıplak bacakla görünmesi, akrabanın mahremiyeti dahi gayr-ı mahrem olduğunu gayet kat'î bir surette isbat eder.

DÖRDÜNCÜ HİKMET: Kesret-i nesil her cihetle matlub olup, her millet ve her hükûmet buna tarafdar olduğu, hattâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّي أُبَاهِي بِكُمُ الْأُمَمَ

yani "İzdivac ediniz. Ben, sizin çokluğunuzla iftihar ederim." buyurmasını; tesettürsüzlük izdivacı çoğaltmayıp, pek azalttığını, çünki serseri asrî bir genç dahi refikasının gayet namuslu olmasını istediğini; ve kadın ise, erkeğin çoluk ve çocuk ve malına ve herşeyine dâhilî muhafız olduğundan, kadında sadakat ve emniyet lâzım olduğunu; tesettürsüzlük ve açık-saçıklık ve hayâsızlık ise, o sadakatı ve emniyeti kırdığından, erkeğe vicdan azabı çektirdiğini ve kadınlarda şecaat ve sehavet o sadakat ve emniyeti ihlâl ettiğini; ve memleketimizin Avrupa'ya kıyas edilemeyeceğini, eğer kıyas edilse, neslin za'fına ve kuvvetin sukutuna sebeb olacağını; ve şehirliler köylülere kıyas edilemeyeceğini, çünki köylüler maişet meşgalesiyle uğraştığından, san'at ile iştigal eden şehirliler onlara kıyas edilemeyeceğini ve daha çok hikmetlerini gayet kat'î isbat eder.

Rüşdü

EHL-İ İMAN ÂHİRET HEMŞİRELERİM OLAN KADINLAR TAİFESİ İLE BİR MUHAVEREDİR: 199

Risale-i Nur'un mühim bir esası şefkat olması ve kadınlar taifesinin şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle fıtraten Risale-i Nur'la alâkaları bulunduğunu, fakat bazı fena cereyanlarla o kıymetli seciyenin sû'-i istimal edildiğini.. ve kadınların saadet-i uhreviyesi gibi, saadet-i dünyeviyelerinin de çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniye olduğunu izah eden kıymetli bir mektubdur.

YİRMİBEŞİNCİ LEM'A: 205

--- sh:»(L:411) ↓ ----------
"Yirmibeş Deva"yı havidir. Bu risale,

اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

gibi âyetler, ehl-i imanın musibetleri musibet olmadığını, belki bir ihtar-ı Sübhanî ve iltifat-ı Rahmanî olduğunu gösterir gayet mukni' bir tefsir ve o ehl-i imanın on kısmından bir kısmını teşkil eden musibetzedelere karşı manevî bir tiryak ve gayet nâfi' bir eczahane gibi olduğunu, hattâ herbir deva, ayrı ayrı binler çeşit ilâçlar gibi hasiyetlerini gösteren bir eczahane hükmünde ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın eczahane-i kübrası olan

وَالَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

gibi şifa hakkındaki yüzer âyâtın sırr-ı tesirine şifalı, devalı bir mübarek ma'kes ve bir mâ-i zemzeme-i Kur'an hükmünde olduğunu gösterir.

BİRİNCİ DEVA: İnsanın hastalığı zahiren bir nevi dert gibi ise de, dert değil, belki bir nevi derman olduğunu ve ömür sermayesi sıhhat ve âfiyet ve istiğnadan gelen bir gafletle zayi' olduğundan, hastalık o zayiatı meyvedar bir ömre çevirdiğini haber verir gayet güzel bir devadır.

İKİNCİ DEVA: İbadet iki kısım olup, bir kısmı müsbet ibadettir ki, namaz ve niyaz gibi malûm ibadetler olup, diğeri menfî ibadettir ki, hastalıklar insana aczini, za'fını hissettirdiğinden, hâlis, riyasız manevî bir ibadet olduğunu.. ve bu hastalıkların, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için bir dakikası bir saat hükmüne geçtiğini ve bazı kâmillerin hastalıklarının bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiğini rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabit olduğunu bildirir gayet mühim bir devadır.

ÜÇÜNCÜ DEVA: İnsan bu dünyaya keyf sürmek ve lezzet için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin

ihtiyarlanması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahid olduğunu.. hem insan zîhayatın en mükemmeli ve cihazatça en zengini olduğundan, geçen lezzetleri ve gelecek belaları düşündüğünden, kederli ve sıkıntılı bir hayat geçirdiğini; hastalık ise, sağlık ve âfiyet gibi gaflet vermediğinden, dünyayı hoş göstermeyip o tahatturların elemlerinden vazgeçirdiğinden, hiç aldatmaz bir vaiz ve bir mürşid hükmünde olduğunu gösterir bir mübarek devadır.

DÖRDÜNCÜ DEVA: İnsan, hastalıktan şekva değil, hastalığa sabretmesi lâzım olduğunu gösterir. Çünki o, cihazatını kendi yapmayıp ve başka bir yerden de satın almadığından; ve mülk sahibi, bahçesini çapalamak, bellemek ve budamak gibi ezalarla, o sayede güzel bir mahsul aldığından; o eza, o bağın hakkında eza değil, belki mahsulünün yetişmesine medar olduğundan, şikayete hiç hakkı olmadığını gösterdiği gibi; insanın da, hastalıkla yapılan tasarruftan şikayet değil, tahammüle mecbur olduğunu, şiddetli olduğu zaman "Ya Sabur" deyip, sabır ile mukavemet edileceğini haber veriyor.

BEŞİNCİ DEVA: Bu zamanda, hususan gençler hakkında; hastalık o gençleri gençlik sarhoşluğundan men'ettiği için, onların hakkında o hastalık, manevî bir sıhhat ve âfiyet olduğunu haber verir gayet şirin bir devadır.

ALTINCI DEVA: Musibetin gitmesiyle manevî bir lezzet geleceğini gösterir. Çünki "Elemin zevali lezzettir" diye, o elemli musibetler, zeval ile ruhta bir lezzet irsiyet bıraktığını gayet güzel haber verir mühim bir devadır. Hattâ bu devanın ehemmiyetindendir ki; te'lifatında iki kerre aynı numara tekerrür etmesi ve öylece kaydedilmesi, ehemmiyetini isbat eder.

YEDİNCİ DEVA: Hastalık, insanın sıhhatindeki nimet-i İlahiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilakis tattırıyor. Çünki bir şey devam etse tesirini kaybeder, usanç verir. Hattâ ehl-i hakikat demişler:

اِنَّمَا الْاَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِاَضْدَادِهَا

yani "Herşey zıddıyla bilinir" "Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz" diye makul ve şirin bir devadır.

--- sh:»(L:413) ↓ ----------

SEKİZİNCİ DEVA: Hastalık, imanlı bir insanın âhiretini geri bırakmıyor, belki daha ziyade terakki ettiriyor. Çünki hastalık, sabun gibi, günahları siler, temizler; güzel bir keffaret-üz zünub olduğu hadîs-i şerifle sabit olduğunu; hem imanlı olan bir insanın maddî hastalığı manevî hastalıklardan kurtardığını; şahs-ı zahirîsinin hatasıyla şahs-ı manevîsi hasta olduğundan zahir hastalığı o hatalardan geri koyup, manevî istiğfara sebeb olduğundan, o maddî hastalık çok büyük bir hazine olduğunu bildirir.

DOKUZUNCU DEVA: Cenab-ı Hakk'ı tanıyan bir insan için, ölüme sebeb olan hastalıktan korkmak olmadığını; ve ölüm, insanın tanıdığı ve bildiği bütün ehl-i iman olan ahbablarına kavuşmak olduğunu; hem ölüm mukadder olup, bazan hastalıklıların yanındaki sağ insanların ölmesi ve hastaların sağ kalması; hem ölüm, vazife-i hayattan bir paydos ve bir rahat olduğunu ve ehl-i dalalet için gayet korkunç bir zulümat-ı ebediye olduğunu bildiren gayet mülayimane güzel bir devadır.

ONUNCU DEVA: İnsanın hastalığı, merak ettikçe gayet ağırlaşacağı, hususan evhamlı bir hastanın bir dirhem zahir hastalığı, merak vasıtasıyla on dirhem olacağını, hem merak da ayrıca bir hastalık olduğunu haber veren mühim bir devadır.

ONBİRİNCİ DEVA: Hastalık insana hazır bir elem verdiğinden, evvelce geçirmiş olduğun hastalıktan sonra hiçbir elem kalmayıp, hemen lezzeti bu âna kadar devam ettiğini hatırlayıp, o andaki hastalığın hazır eleminden kurtulmak ile, bulunduğun dakikadan sonra zamanın nasıl geleceğini bilmediğinden, ondan korkmamak lâzım olduğunu; hem yok bir zamanda, yok bir eleme, yok bir hastalığa vücud rengi vermek manasız olduğunu; ve sabır kuvvetini sağa ve sola dağıtmak faide vermediğinden, bütün kuvvetiyle hazır zamana dayanmak lâzım olduğunu haber veren en a'lâ bir devadır.

ONİKİNCİ DEVA: Hem insan hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kaldığına teessüf etmemesine; sabır ve tevekkül ve namazını kılmak şartıyla, o hastalıkta, ibadet ve evradının sevabı aynen ve daha hâlis bir surette verileceği

--- sh:»(L:414) ↓ ----------
hadîsçe sabit olduğu; ve insan o sayede aczini ve za'fını bildiğinden, bütün cihazatının lisan-ı hal ve lisan-ı kaliyle dergâh-ı İlahiyeye iltica etmesine sebeb olduğundan,

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلا دُعَاؤُكُمْ

sırrını anlattığından, şikayet değil, şükretmek lâzım olduğunu gösterir.

ONÜÇÜNCÜ DEVA: Hastalıktan şikayet edilmeyeceğini; ve hastalık bazılarına bir define olduğunu; ve ecel muayyen olmadığından, her vakit havf u rica ortasında bulunmak lâzım olduğunu; ve ölüm insanı gaflet içinde yakalamak ihtimali bulunduğundan, hastalık onun âhiretini düşündürmek cihetiyle gayet güzel bir nâsih olduğunu gösterir mühim bir devadır.

ONDÖRDÜNCÜ DEVA: Hem ehl-i imanın göz hastalığı perdesi altında -yani kör olmasında- pek mühim bir nur ve manevî büyük bir göz olup, birkaç sene dünyanın hazinane fâni bir güzelliğini fâni bir surette seyredecek fâni bir göze bedel, kırk göz kuvvetinde ebedî gözler ile ebedî bir surette Cennet'te Cennet levhalarını seyretmesi daha evlâ olacağını beyan eder.(Haşiye)

ONBEŞİNCİ DEVA: Hastalığın suretine bakıp "ah!" eylemek caiz olmadığını, belki manasına bakılsa "oh!" diye manevî lezzetler akıtacağını; çünki manevî sevab lezzeti olmasaydı, Cenab-ı Hak en sevdiği kullarına hastalığı vermezdi diye hadîs-i şerifte

اَشَدُّ النَّاسِ بَلاَءً اَلْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ اَلْاَوْلِيَاءُ اَلْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ

(Haşiye): Bu devanın tesirindendir ki: Misafireten bir köye gittiğimde; orada gözsüz Mehmed Ağa isminde bir zât, gözünün hastalığından şikayeti üzerine, yanımda bulunan Hastalar Risalesi'nin Ondördüncü Devasını okuyunca, onun manevî tesiriyle o zât dedi: "Keşki ben bu sevabı ve manevî bu kazancı; bana açan bu hastalığımdan şikayet etmeseydim." diye nedametkârane, bir şükür kapısına döndü. Onun için o hastalık, onun hakkında bir rahmet-i İlahiye olduğunu kat'î anladı.

-ev kema kal- hadîs-i şerifinin sırrını; ve bazı hastalıklar şehid makamını kazandıracağını, bahusus kadınların lohusa zamanında kırk gün zarfında vefat ederlerse şehid olacaklarını en güzel bir surette haber verir.

ONALTINCI DEVA: Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim olan hürmet ve merhameti telkin ettiğini, çünki sıhhat ve âfiyet, nefs-i emmareye, her cihetçe istiğna gösterdiğinden; hastalık, o istiğna yerine hürmet ve merhameti hissettirdiğinden, rikkat-i cinsiyesine karşı bir şefkat celbetmeye vesile olacağını gösteren gayet güzel ve en şirin ve lezzetli bir devadır.

ONYEDİNCİ DEVA: İnsan, hastalık vasıtasıyla, hayrat yapamadığından müteessir olmak caiz olmadığını; çünki en mühim hayrat hastalıkta dahi bulunduğunu, hattâ hastalara bakmak bile en mühim hayır ve sadaka hükmüne geçeceğini; çünki imanı olan bir hastanın hatırını sormak ve güzel teselli etmek, hususan ana ve baba olsa, onların dualarını kazanmak en a'lâ bir hayrat ve sadaka olduğunu, pek mühim bir tarzda gösterir.

ONSEKİZİNCİ DEVA: İnsan şükrü bırakıp şekvaya gitmeye ve bir hakkının zayi' olmasından şikayete hiç hakkı olmadığını; çünki senin üstünde Cenab-ı Hakk'ın çok nimetleri olmak cihetiyle, onların şükür hakkını îfa etmediğinden dolayı Cenab-ı Hakk'a karşı bir haksızlık ettiğini; hem sen sıhhat noktasında kendinden aşağıdaki bîçarelere bakmak lâzım olduğunu, yani bir parmağın, bir elin, bir gözün yoksa; iki parmağı, iki eli, iki gözü olmayanlara bakmak lâzım olduğunu, çünki sen hiçlikten vücuda gelip, taş, ağaç ve hayvan olmayıp insan olup İslâm nimetini ve sıhhat ve âfiyet görüp yüksek bir dereceye nail olduğun halde, bazı arızalarla ve kendi sû'-i ihtiyarınla ve sû'-i istimalinle elinden kaçırdığın ve elin yetişmediği nimetlerden şekva etmek, sabırsızlık göstermek bir küfran-ı nimet olduğunu gösterir bir devadır.

ONDOKUZUNCU DEVA: Cemil-i Zülcelal'in bütün isimleri, "Esma-i Hüsna" tabir-i Samedanîsiyle güzel olduklarını

ve mevcudat içinde en latif, en câmi' âyine-i Samediyet de hayat olduğunu; ve güzelin âyinesi güzel olduğunu; ve güzelliklerini gösteren güzelleşeceğini ve o âyineye de o güzelden ne gelse, güzel olduğunu; ve hayat daima sıhhat ve âfiyet ve yeknesak gitse, nâkıs bir âyine olacağını; ve hastalıklı bir uzvun etrafında, Sâni'-i Hakîm sair âzaları o uzva muavenetdarane teveccüh ettirip, nakışlarını ve vazifelerini göstermek için o hastalığı misafireten gönderip, vazifesi bittikten sonra yerini yine âfiyete bırakıp gittiğini isbat eder.

YİRMİNCİ DEVA: Hastalık iki kısım olup; bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmî olduğunu; hakikî kısmına Şâfî-i Zülcelal Küre-i Arz eczahane-i kübrasında her derde bir deva istif ettiğini; ve o devalar ise, dertleri istediğinden, onları istimal etmek meşru olduğunu, fakat devanın tesirini Cenab-ı Hak'tan bilmek lâzım olduğunu; vehmî hastalığa ehemmiyet verilmeyeceği, ehemmiyet verildikçe fazlalaşacağını, ehemmiyet verilmezse hafif geçeceğini güzel bir temsil ile isbat eder.

YİRMİBİRİNCİ DEVA: Hastalıkta maddî bir elem olup, o elemi izale edecek manevî bir lezzet ihata ettiğini; ve zahiren peder ve vâlide ve akrabaların şefkatleri, onun etrafında hastalık cazibesiyle, ona karşı muhabbetdarane baktığından, o elem çok ucuz düştüğünü; maddî ve manevî çok yardımcıları bulunduğundan, şikayet değil, şükretmek lâzım olduğunu isbat eder.

YİRMİİKİNCİ DEVA: Nüzul gibi ağır hastalıklar, mü'min için pek mübarek sayıldığını; ve ehl-i velayetçe mübarekiyeti meşhud olduğunu; ve Cenab-ı Hakk'a vâsıl olmak için iki esasla gidildiğini; nüzul gibi hastalıklar ise, o iki esasın hâssasını verdiğini; o iki esasın birisi; "rabıta-i mevt" (yani dünyanın fâni olduğunu bildiği gibi, kendinin de fâni ve vazifedar bir misafir olduğunu gösterir.) İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, bir kısım ehl-i iman çilelerle nefs-i emmareyi öldürdüklerinden, hayat-ı ebediyelerini bu suretle kazandıklarını; ve nüzul gibi hastalıklarda aynı o hâssa bulunduğundan, o hastalık onun için gayet ucuz düştüğünü isbat edip gösterir.

--- sh:»(L:417) ↓ ----------

YİRMİÜÇÜNCÜ DEVA: Hastalık, gurbette ve kimsesizlikte bulunduğu zaman, o kimsesizliği cihetiyle, kendine en katı kalblerin dahi rikkatini celbettiğini; ve Kur'anın bütün surelerinin başlarında "Errahmanurrahîm" sıfatıyla kendini bize takdim eden Allah, bir lem'a-i şefkatıyla, umum yavruların yardımına vâlidelerini koşturduğunu; ve her baharda, bir cilve-i rahmeti ile nimetlerini bize gönderdiğini; ve o nimetlere nail olmak, iman ve intisabla ve onu tanımakla olduğunu; ve o gurbet ve kimsesizlikteki hastalık ise, Cenab-ı Hakk'ın nazar-ı merhametini celbettireceğini, ehemmiyetli haber verir.

YİRMİDÖRDÜNCÜ DEVA: Masum çocuklara ve masum gibi ihtiyar hastalara bakan ve hizmet edenlerin hakkında uhrevî büyük bir ticaret olduğunu; ve o nazik çocukların hastalıkları, ileride hayat-ı dünyanın dağdağalarına tahammül için birer şırınga-i Rabbaniye olduğunu; ve o şırıngalardan gelen sevab ve ücret, onlara bakanların ve bilhassa vâlidelerinin defter-i a'maline yazıldığını; ve bu hakikatın ehl-i hakikatça meşhud olduğunu; ve bilhassa ihtiyar peder ve vâlide ve akraba gibi ihtiyarların dualarını almak, âhiretin saadetine medar olduğunu; ve onlara bakanların da, ileride kendi evlâdlarından aynı vaziyeti göreceğini ve bakmadıkları cihetle, neticede azab-ı uhrevî olduğu gibi, dünyaca da çok felâketlere maruz kaldıkları ve kalacakları vukuat ile sabit olduğunu; ve akrabası olmazsa bile, yine onlara bakmak İslâmiyetin iktizasından olduğunu gayet kat'î isbat eder.

YİRMİBEŞİNCİ DEVA: Bütün hastalıkların gayet nâfi' ve manevî bir devası ve hakikî ve kudsî bir tiryakı ise, imanın inkişafı olduğunu; tövbe ve istiğfar ve namaz ve ubudiyet ile, o tiryak-ı kudsî olan iman ve imandan gelen ilâcın istimal edilmesi lâzım olduğunu; ehl-i gafletin zeval ve firak darbeleriyle yaralanan manevî büyük dünyalarının tedavisi, kudsî bir tiryak olan imanın şifa vermesiyle yaralardan kurtulacaklarını ve o iman ilâcının tesiri ise feraizi yapmak ile olduğunu; ve sefahet ve hevesat-ı nefsaniye ve lehviyat-ı gayr-ı meşrua, o tiryakın tesirini men'ettiğini göze gösterip, gayet kat'î bir surette izah ve isbat eder.

Hâfız Mustafa (R.H.)

YİRMİALTINCI LEM'A: 222

كٓهٰيٰعٓصٓ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا

وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Yirmialtıncı Lem'a, "Yirmialtı Rica"dır.

BİRİNCİ RİCA: Herşeyin aslı, nuru, ziyası, menbaı, madeni, çeşmesi iman olduğunu; herşeyden evvel, o kudsî, münezzeh, muallâ nuru kazanmaya çalışmak lâzım geldiğini beyan eden kıymetli, îcazlı bir ricadır.

İKİNCİ RİCA: Hakikatta sabi hükmünde olan ihtiyarlar, ihtiyarlıkta Hâlık-ı Rahîm'e iman ve intisab ve itaatla, sabiler gibi "Rahmanurrahîm" isimlerinin mazharı olacağını tebşir eden nur-efşan bir hakikattır.

ÜÇÜNCÜ RİCA: Nev-i beşerin ister istemez mübtela olduğu sevkiyat-ı berzahiye ve inkılabat-ı uhreviyede, iki cihanın serveri ve enbiyanın seyyidi ve rahmet ve merhamet-i İlahiyenin timsali olan Peygamber-i Zîşanımız Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Sünnet-i Seniyesine ittiba ile selâmet ve necat bulunacağını beyan eder.

DÖRDÜNCÜ RİCA: Dünyadan alâkaları kesilmeye başlayan ihtiyar ve ihtiyarelerin, yakınlaştıkları kabir kapısını düşündükleri ve o zahiren karanlıklı görünen âlemleri, nuruyla tenvir eden ve aydınlaştıran ve insana bir harfi on sevab ve hayır; ve bazan yüz ve bazan bin sevab ve hayır kazandıran ve hazine-i rahmetin miftahı olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ı nur-u iman ile dinleyip, evamirine itaat ve nevahisinden içtinab edenlerin âlem-i ebedîde müferrah olacaklarını müjdelemekle, çok kuvvetli bir rica kapısını gösterir.

BEŞİNCİ RİCA: Her ferdde ve her şahısta cüz'î-küllî tesirini gösteren teselli-i iman-ı bilâhiret, ihtiyarlara daha azîm

ve kuvvetli bir rica ve teselli verdiği için, ihtiyarlığı emniyetli bir sefine-i Rabbaniye bilip sevmek ve hoşnud olmak ve Cenab-ı Hakk'a şükür ve hamd edilmesini tavsiye eder.

ALTINCI RİCA: Nur-u iman ile, kâinatın tabakaları ve arzın mevcudatı ve mahlukatı, munis birer arkadaş gibi Hâlık-ı Rahîm'e şehadet edip, gurbet ve vahşeti ve zulmeti izale ettiği gibi; ihtiyarlıkla, hayatıyla refakat eden şeylerin müfarakat zamanında kitab-ı âlemin harfleri sayısınca şahidleri; ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olan cihazatı ve mat'umatı ve nimetleri adedince rahmetin delilleri bulunan ve en makbul bir şefaatçı olan acz ve za'fın dûrbînüyle ve ihtiyarlık gözüyle görüleceğinden, ihtiyarlıktan küsmek değil, ihtiyarlığı sevmekle, rica yolunu gösterir.

YEDİNCİ RİCA: Fâni dünyaya eblehane bâki süsü veren ve payitaht-ı hükûmette görülen bina-yı evhamı altı cihetten çürütüp, dalaletten gelen müdhiş zulmeti, nur-u Kur'an ve sırr-ı iman ile dağıtıp, bîçare musibetzede ihtiyarları evham ve şübehat vâdilerinden çıkarıp sahil-i selâmete ve rahmet-i Rahman'a yetiştiren mücahid bir ricadır.

SEKİZİNCİ RİCA: Cenab-ı Hak kemal-i keremiyle ve nihayetsiz re'fet ve şefkatıyla, ebed ve ebedî bir hayat için halkettiği nev'-i insanı nisyan-ı mutlaktan kurtarmak için, Kur'an-ı Azîmüşşan'da

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

ferman-ı kudsiyesiyle her nefsin ölümünü haber verdiği gibi, o ölümün bir emaresi ve bir müjdecisi ve insanın daimî arkadaşı ve hocası olan saçlarının ağarmasıyla, başı aşağı olmağa hazırlanmış olan ve gaflete daimî meyyal ve fâniye mübtela olan insanı, sırr-ı iman ve nur-u Kur'an ile gaflet uykusundan ikaz edip, kuvvetli bir rica düsturunu eline verir.

DOKUZUNCU RİCA: Acz ve za'fı bilfiil tadan ve hissiyat cihetinde çocuklar ve yavrular hükmüne geçen ihtiyarlık rahmet ve inayet-i İlahiyenin celbine vesile olduğu gibi, emr-i Kur'an ve işaret-i Nebeviye ile (A.S.M.) küçükleri, hürmet

ve merhamet ve şefkatle emirber neferler gibi etrafında toplayan ve bu suretle hem Hâlık-ı Kerim'in teveccühüne mazhar, hem insanların hizmet ve yardımına medar olan ihtiyarlıktan razı olmakla, rica kapısını açar.

ONUNCU RİCA: Kur'an-ı Hakîm'in nuruyla, hakikat ve vaki'-ül hal olan mevt, hayata tercih edilip sevildiği gibi; Âlem-i Berzahta olan emvatın, elbette dünyada muvakkat misafirler olup, onlar da oraya gidecek olan insanlardan ziyade ünsiyet ve ülfete lâyık olduğu, imanlı ihtiyarlık gözüyle yakînen müşahede edildiğinden; imanlı ihtiyarlığın büyük bir nimet-i İlahiye olduğunu ve bazan seyr ü sülûk ile derecat-ı evliya gibi yüksek makam ile tebşir ve müjde ve sürur veren kuvvetli bir ricadır.

ONBİRİNCİ RİCA: İhtiyarlığın susmaz bir dellâlı olan beyaz kılların ikazıyla, ebedî tevehhüm edilen vücudun, başka bir âleme namzed olup fâniliği ve bazı vefadar zannedilen vefasızların darbesiyle, bütün alâkadarların alâka-i kalbe değmediği görülerek, bir melce, bir istinadgâh taharriler neticesinde, Kur'an-ı Hakîm'in lisanından çıkan "Lâ ilahe illâ Hu" ferman-ı kudsiyesi imdada yetişip, kâinatta esbab ve bu asrın yolunu şaşırtan tabiat bataklığının hiçliğini ve asılsız bir evham-ı küfrî olduğunu gösteren ayn-ı hakikat bir iki temsil ile; zerreden şemse kadar, felekten meleğe kadar, sinekten semeğe, hayalden hayata kadar kabza-i tasarrufunda ve ihata-i ilminde olan bir Kadîr-i Ezelî'nin vücub-u vücudunu isbat edip, nur-u imana vesile olan kuvvetli bir rica kapısını ihsan eder.

ONİKİNCİ RİCA: Rahmetullahi aleyh Abdurrahman'ın vefatı üzerine,

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

âyet-i kudsiyesinin sırrıyla, "Ya Bâki Entel Bâki" "Ya Bâki Entel Bâki" hakikatıyla,

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

âyetinin tesellisiyle birtek cilve-i inayeti bütün dünya yerini tutan ve birtek cilve-i nuru bütün zulmeti izale eden Bâki-i Zülcelal ve Sermedî-i Zülkemal ve Rahîm-i Zülcemal'in teveccühü bâki ise, yeter. Gidenler onun bâki mülküne gittiğini ve yerlerine aynını gönderdiğini ve göndereceğini vaki' bir hakikatla gösterip, ekseriyetle iftirak ve hasrete mübtela olan ihtiyarların yüzlerini bir Bâki-i Zülcelal'e çeviren, zulmeti nura tebdil eden, kalblere iman nuru bahşeden elektrik-misal bir ricadır.

ONÜÇÜNCÜ RİCA: Harb-i Umumî'de Van şehrinin, Rus'un istilâ etmesi ve ihrak etmesiyle harabezâr olması ve ekser ahalisinin şehadet ve muhaceretle kaybolması ve Medrese-i Horhor'un harab olup vefatı içinde, bu memlekette kapanan ve vefat eden bütün medreselerin, Horhor'un başında duran ve yekpare bir taş olan Van Kal'ası kabir taşı olarak görünmesi üzerine, Van Kal'asının başında, şiddet-i me'yusiyet ve matem içinde iken, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın

۞ سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ يُحْيِى وَ يُمِيتُ
وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

âyetinin hakikatı tecelli edip; o rikkatli, hirkatli, dehşetli hâlâttan kurtarıp; nazarı âfâka, âyât-ı kâinata baktırıp, misafir insanların eliyle yazılan sun'î bir mektubun silinmesi yerine, Nakkaş-ı Ezelî'nin herbir harfinde bir kitab yazılı, silinmez ve solmaz koca kâinat kitabını hediye etmesi ve okutturmasıyla izale edip, bilâhere de Medrese-i Horhor yerine Isparta'yı medrese; ve müfarakat eden talebe ve dostlara bedel daha çok talebe ve dostlar vermesiyle, sırr-ı hikmetini ve rahmetini ve şefkatini gösteren bir Rabb-ı Rahîm'in dergâhına yakınlaşan ve o dergâhta makbul birer abd olan imanlı ihtiyarların dünyanın ehval-i muhavvifanesinden mükedder ve me'yus olmamalarını; o kudsî imanı ve müsellem İslâmiyeti ihsan eden

--- sh:»(L:422) ↓ ----------
bir Muhsin-i Kerim'e nihayetsiz hamd ve şükürle lisanımızın zevkini ve ubudiyet ve itaatle ruhumuzun şevkini tavsiye eden kıymetdar bir ricadır.

Hâfız Mustafa

Rahmetullahi aleyhi rahmeten vasiaten

ONDÖRDÜNCÜ RİCA: Ehl-i dünya, Üstadımızı herşeyden tecrid edip, beş çeşit gurbet içinde bulunduğu bir vakitte, gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şiddetli bir muhabbet-i vücud ve büyük bir iştiyak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakrın kendisinde hükmettiğini görüp, me'yusane olarak başını eğdiği zaman,

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Âyet-i Hasbiyesi imdadına yetişerek, "Beni dikkatle oku" demesi üzerine.. günde beş yüz defa okuduğunu ve okudukça bu âyetin çok kıymetli nurlarından dokuz mertebe-i Hasbiyenin yalnız ilmelyakîn ile değil aynelyakîn inkişaf ettiğini...

Birinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ondaki aşk-ı beka, mutlak kemal sahibi Zât-ı Zülcelal ve Zülcemal'in bir isminin, bir cilvesinin mahiyetindeki bir gölgesine yapıştığı anda,

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

âyeti gelerek perdeyi kaldırdığını.. ve kendisindeki beka lezzetinin ve saadetinin daha mükemmel bir tarzda Bâki-i Zülkemal'in bekasında ve ona olan tasdik ve imanda bulunduğunu hissetmiş ve hakkalyakîn zevk aldığını ifade etmiştir.

İkinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Üstadımız ihtiyarlık, gurbet ve kimsesizlik ve tecrid içinde bulunduğu ve ehl-i dünya desiseleriyle ve casusları ile ona hücum ettikleri zaman, "Eli bağlı, zaîf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinad yok mu?" diye kalbine hitab edip

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

âyetine müracaat ettiği zaman,

--- sh:»(L:423) ↓ ----------
bu âyet ona: "İntisab-ı imanî vesikasıyla Kadîr-i Mutlak olan öyle bir Sultan'a intisab edersin ki: Dört yüz bin milletten mürekkeb nebatat ve hayvanat orduları, onun emri altında ve kabza-i tasarrufunda bulunan hadsiz bir kudret ve kuvvet sahibine dayanabilirsin" diye manevî bir ders verdiğini ve o dersle değil şimdiki düşmanlara, belki bütün dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissettiğini ve bütün ruhuyla beraber

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

dediğini ifade etmiştir.

Üçüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ebedî bir dünyada ve bâki bir memlekette, daimî bir saadete namzed olduğunu, fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak mahlukatın bütün harekâtlarını ve herşeylerini bilen ve kaydeden bir Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudretiyle olabildiğini düşünürken, kalbine itminan veren bir izah istediğini ve yine o âyete müracaat ettiğinde, o âyet ona: حَسْبُنَا daki نَا ya dikkat edip, senin ile beraber lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile حَسْبُنَا yı kimler söylüyorlar diye emredince; bütün nebatat ve hayvanatın lisan-ı hal ile

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

in manasını yâdettiklerini gördüğünü ve kudretin azamet ve haşmetini, mevcudatta nasıl temaşa ettiğini ifade etmiştir.

Dördüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Kendi vücudu, belki bütün mahlukatın vücudları ademe gidiyor diye elîm bir endişede iken, yine bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettiğini ve iman dûrbîni ile baktığında; ölümün firak değil visal olduğunu, bir tebdil-i mekân ve bâki bir meyvenin sünbüllenmesi olduğunu beyan etmiştir.

Beşinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Hayatın çabuk sönmesi teellümüne karşı, Âyet-i Hasbiyeden aldığı imdad ile der: Hayat, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata

hayat ve ruh oldukça; beka bulur, hem bâki meyveler verdiği için, ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmayacağını izah etmiştir.

Ölü olmayanlar veya diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatını anlamayı arzu edenler, Dördüncü Şua'daki bu mertebenin dört mes'elesine baksınlar, dirilsinler.

Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Daimî tahribatçı olan zeval ve fena; ve mütemadiyen ayırıcı olan ölüm ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlukatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu görmesi üzerine, fıtratındaki aşk-ı mecazî, bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda, bir medar-ı teselli bulmak için, bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettiğinde "Beni oku ve dikkatle manama bak!" demesi üzerine, Sure-i Nur'daki

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

âyetinin rasadhanesine girip, imanın dûrbîniyle bu Âyet-i Hasbiyenin en uzak tabakalarına baktığını beyan etmekte ve dûrbînle gördüğü esrarı zikretmektedir.

Bu güzel masnular, bu tatlı mahluklar, bu cemalli mevcudat; Cemil-i Zülcelal'in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel esma-i hüsnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık ettiklerini ve Risale-i Nur'un eczalarında çok kuvvetli delillerle bunların izah edildiğini beyan etmektedir.

ONBEŞİNCİ RİCA: Bu rica Denizli hapsinden sonra, Nurların teksirle basılarak intişarı üzerine, fütuhat-ı Nuriyeyi çekemeyen gizli düşman münafıklar; türlü desise ve iftiralarla, hükûmeti aleyhe çevirerek, Nur Risalelerini müsadere ettirip, tedkik edilmesi neticesinde; değil tenkid edip düşmanlık göstermek, belki tedkik eden memurların kalblerini de fethederek, tenkid yerine takdir ettirdiğini.. ve bu hâdise Nur dershanelerinin genişlemesine sebeb olduğunu.. ve bir müddet sonra gizli din düşmanları, pek âdi bahanelerle, zemheririn en şiddetli günlerinde Üstadımızı tevkif ettirerek; büyük, gayet soğuk, sobasız bir koğuşta hapsettiklerini ve bu hapiste inayet-i İlahiye ile bir hakikat inkişaf ederek, Nurların hapishane dâhilinde

--- sh:»(L:425) ↓ ----------
ve haricinde intişar ve fütuhatından dolayı binlerce şükrettiğini ve ruhuna "Sen onların zulmü yüzünden hem sevab, hem fâni saatlerini bâkileştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlas ile yapmasını kazanıyorsun" diye ihtar edilmesi üzerine, bütün kuvvetiyle "Elhamdülillah" diye dua ettiğini gayet güzel beyan etmektedir.

Bu ricanın sonunda, Risale-i Nur talebeleri, iman-ı tahkikî kuvvetiyle, bu vatanın her tarafında anarşistliği durdurduğunu, umumî emniyeti ve asayişi muhafaza ettiklerini.. ve yirmi senedir memleketin her tarafındaki Nur talebelerinin hiç birisinin emniyeti ihlâle dair bir vukuatlarının bulunmadığını.. ve hattâ insaflı bir kısım zabıta memurlarının "Nur talebeleri manevî bir zabıtadır, asayişi muhafazada bize yardım ediyorlar, iman-ı tahkikî ile nuru okuyan her adamın kafasında bir yasakçı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar." diye olan itiraflarını.. ve türlü isnad ve iftiralarla, Kur'an ve iman nuruna sed çekmek isteyenlere karşı, Üstadımızın "Yüz milyon başların feda oldukları bir kudsî hakikata, başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-ı Kur'aniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyeden vaz geçmeyecekler inşâallah!" dediğini beyan etmektedir.

ONALTINCI RİCA: Mahrem ve mühim mecmualar, hususan Süfyan'a ve Nur'un kerametlerine dair olan risaleler, zamanı gelince neşredilsin diye saklandığı halde.. bir aramada, o risaleler bulunduğu yerden çıkarılmış ve Üstadımız hasta bir halde tevkif edilerek hapishaneye götürüldüğünü.. ve Üstadımız müteellim ve Nur'lara gelen zarardan müteessir iken, birden inayet-i İlahiye imdada yetişerek, mahrem risaleleri okuyan resmî dairelerin, bir dershane-i Nuriye hükmüne geçip risaleleri takdirle karşıladıklarını ve yine Denizli hapsinde ihtiyarlık, hastalık ve masum arkadaşlara gelen zahmetlerden elem ve teessür içinde iken, birden inayet-i Rabbaniye yetişerek, hapishaneyi bir dershane-i Nuriyeye çevirip, bir Medrese-i Yusufiye (A.S.) olduğunu isbat ederek Medreset-üz Zehra kahramanlarının elmas kalemleri ile Nurların intişara başlamasını.. ve gizli düşmanların Üstadımızı nasıl zehirlediklerini.. ve onun yerine merhum Hâfız Ali'nin şehid olarak Berzah âlemine

seyahat eylemesi üzerine; hepsi müteellim ve müteessir halde iken, yine birden inayet-i İlahiye imdada yetişerek, Üstadımızdan zehir tehlikesinin geçmesi ve merhum şehidin kabirde Nurlarla meşgul olarak, sual meleklerine Nurlarla cevab vermesi.. ve onun bedeline Denizli Kahramanı Hasan Feyzi Rahmetullahi Aleyh ve arkadaşlarının hizmete girmesi.. ve mahpusların Nurlarla ıslah olmaları gibi çok emarelerle, inayet-i Rabbaniyenin yetiştiğini ifade ettikten sonra, gençliğinde âhir ömrünü mağarada geçirmek arzusuna mukabil; bu mağaraların hapishanelere, inzivalara, çilehanelere, mutlak tecrid hücrelerine çevrilip, Yusufiye medreseleri olarak Kur'an ve imanın hakikatlarına mücahidane bir surette hizmet ettirdiğini.. ve o çileli hapislerde, üç hikmet ve hizmet-i Nuriyeye üç ehemmiyetli fayda bulunduğunu beyan eden ehemmiyetli bir ricadır.

YİRMİYEDİNCİ LEM'A: 267

Başka bir mecmuada neşredildiğinden buraya dercedilmemiştir.

YİRMİSEKİZİNCİ LEM'A: 268

"Yirmisekiz Nükte" olup; bir kısmı bu mecmuaya dercedilmiş, diğerleri başka bir mecmuada neşredildiğinden buraya dercedilmemiştir.

YİRMİİKİNCİ NÜKTENİN İKİNCİSİ: 268

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلاَّ لِيَعْبُدُونِ ۞
مَا اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ ۞
اِنَّ اللهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

âyet-i kerimesinin gayet güzel ve yüksek manalarından üç vechini icmalen beyan etmiş.

Birinci Vecih: Âyetteki it'am ve irzak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ait olduğunu,

--- sh:»(L:427) ↓ ----------

İkinci Vecih: Rızka çalışmak bahanesini, ubudiyete mani' tevehhüm ederek özür bulmak isteyenlere, gayet güzel bir cevab verir. Bu âyetten kinaye olan mana: "Bana ait olup, rızıklarını taahhüd ettiğim mahlukatıma rızık yetiştirmek için halkolunmamışsınız. Belki asıl vazifeniz ubudiyettir. Evamirime göre rızka çabalamak da bir ibadettir." der.

Üçüncü Vecih: Sure-i İhlas'taki

لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ

âyet-i kerimesini misal alarak "rızk ve it'am kabiliyetinde olan eşya, ilah ve mabud olamazlar; mabudiyete lâyık değiller" manasını beyan etmektedir.

Uykunun nevilerini, vakitlerini ve Sünnet-i Seniyeye muhalif ve muvafık uyku zamanlarını beyan eden mühim bir mektub: 270

Yatsı namazı tesbihatından sonra

اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ اَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ

cümlesini okurken; bu dünya hanesini şenlendiren, ünsiyetlendiren, nurlandıran şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi nasıl müşahede ettiğini.. ve onun getirdiği nur ve hediyelere karşı şâkirane bir mukabele olarak bütün cinn ve insin ona hadsiz salât ü selâm getirmeleri lâzım geldiğini ifade eden gayet latif bir mektub: 271

Hazret-i Muhyiddin'in Vahdet-i Vücud meşrebini şimdiki insanlara telkin etmekte üç mühim zararın bulunduğunu beyan eden gayet mühim bir mektub: 272

Yine Muhyiddin-i Arabî ve Vahdet-i Vücud hakkında münakaşa mevzuu olan bir suale verilen ilmî, mücmel bir cevab: 273

Bir bayramda, gayr-ı meşru dairede gülüp eğlenen elli zavallının, elli sene sonraki hallerini nasıl müşahede ettiğini beyan eden gayet güzel bir ibret levhası: 274

--- sh:»(L:428) ↓ ----------
Nefs-i emmareye uymanın zararlarını ta'dad ederek, nefse şiddetli bir tokat mahiyetinde tesirli bir yazı: 275
Kısa bir zamandaki küfre mukabil hadsiz bir Cehennem azabının nasıl hakikî adalet olduğunu beyan eden mukni' bir cevab: 276
MANİDAR BİR TEVAFUK-U LATİFE: 276
Risale-i Nur'un makbuliyetine ve inayet-i İlahiyeye mazhariyetine dair manalı tevafuklar.
MASUM KALBLERE NURLARIN NASIL AKSETTİĞİNİ ANLATAN SAMİMANE, NURLU BİR MEKTUBDUR: 277
ZEKÂİNİN RÜ'YASI: 278
Müjdeli ve manalı hayırlı bir rü'yadır.
TARAFGİRANE VE RİSALE-İ NUR'A RAKİBANE SÖYLENEN SÖZLERE MUKABİLDİR: 279
Risale-i Nur'un yüksekliğini ve makbuliyetini ifade eden manzum bir kasidedir.
YİRMİSEKİZİNCİ LEM'ANIN YİRMİSEKİZİNCİ NÜKTESİ: 280

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لاَ يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلاِ الْاَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۞ دُحُورًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ اِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ۞
وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ۞

âyet-i kerimesinden anlaşıldığı üzere: Cüz'î ve bazan şahsî gaybî hâdiseleri haber almak için, gayet uzak bir mesafe olan

--- sh:»(L:429) ↓ ----------
semavat memleketine casus şeytanların sokulması ve o çok geniş memleketin her tarafında, o cüz'î hâdisenin bahsi varmış gibi, hangi şeytan olsa, hangi yere sokulsa, yarım yamalak o haberi işitmesi ve getirmesi aklen ve hikmeten nasıl kabul edilebilir?

Hem âyet-i kerimeye göre bazı peygamberler ve evliyalar, semavatın üstünde bulunan Cennet'in meyvelerini yakın bir yerden alır gibi alıyormuş. Ve bazan yakından Cennet'i temaşa ediyorlarmış. Nihayet derecede uzak bir şeyin, nihayet derecede yakın olması, bu asrın aklına nasıl sığar?

Hem cüz'î bir şahsın, cüz'î bir ahvali, küllî ve geniş olan semavat memleketindeki Mele-i A'lâ'da mevzubahis olması, kâinatın idaresindeki gayet hakîmane hikmete nasıl muvafık geliyor? diye sorulan bu üç başlı suale, gayet ilmî, aklî ve mukni' cevabları tazammun eder.

YİRMİDOKUZUNCU LEM'A-İ ARABİYE: 284

Risale-i Nur'un içinde, lisan-ı Cennet ve üslûb-u Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) ve tarz-ı Kur'an-ı bahşayiş-i rahmet ile meydan-ı zuhura gelerek "Tefekkürname" ismiyle müsemma olan bu Lem'anın bir kısmı, nümune olarak bu mecmuaya dercedilmiş olup, tamamı teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.

OTUZUNCU LEM'A: 304

"Sekine" nam-ı âlîsiyle tabir edilen ve herbiri bir İsm-i A'zam olan veyahud altısı birden İsm-i A'zam bulunan Esma-i Hüsnadan "Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddüs" ism-i şeriflerine ait pek çok kıymetdar ve Risale-i Nur'un şaheserlerinden biri olan bu Lem'a, yüksek bir ifade ve çok ince hakikatlarla kaleme alınmış; hem çok derin mesail-i vahdaniyet, azametli genişlikleriyle tefhim edilmiş; hem pek bâriz bir surette mevcudiyet-i İlahiyeye işaret eden şu hayretengiz faaliyet ile, müdebbiriyet-i Rabbaniye o kadar güzel izah edilmiş ki, âh ne olurdu, bu risalenin hakikatlarının a'makına ulaşmak şöyle dursun, sathını olsun bari görebilseydim. Heyhat!

--- sh:»(L:430) ↓ ----------
Kasır fehmime bakılmayarak, bu risale, hissesine isabet eden bir kardeşimizin seferber halinde bulunması mazeretinden dolayı bana gönderilmişti. Liyakatsızlığımla beraber perişan halim böyle bir şaheseri fihristeye idhal edebilecek surette hülâsa etmeye kâfi gelmediğinden, mahcubiyetle emre itaat ediyorum.

Bu kıymetdar Lem'a, "Altı Nükte-i Mühimme"ye inkısam etmiştir.

BİRİNCİ NÜKTE: 304

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

âyetinin bir nüktesi ve "Kuddüs" İsm-i A'zamının bir cilvesi olup; hem mevcudiyet-i İlahiyeyi kemal-i zuhur ile, hem vahdaniyet-i İlahiyeyi kemal-i vuzuh ile göstermektedir. Evet şu muntazam kâinat ve şu azametli gayet büyük fabrika; bütün mevcudatıyla hummalı bir faaliyet içinde mütemadiyen çalışmasıyla beraber, kâinatın her tarafını tertemiz tutan, kirli ve bulaşık maddelerden, lüzumsuz olarak hiçbir tarafta hiçbir şey bulundurmayan, şu azametli seyyarattan tut, tâ zerrata kadar her mevcud, Kuddüs-ü A'zam'dan gelen emirlere müheyya ve münkad olarak gayet fa'al ve gayet hârika bir istihale makinesi haline getirilmekle, şu azametli kâinat ve bütün unsurları baştan başa cennetnümun güzellikleriyle, kendilerini enzar-ı âleme arzediyorlar. Ve şu kasr-ı âlemdeki masnuatın cebhelerinde müşahede edilen şu dilruba güzellik ve gayet müstahsen temizlik; bütün enzarı istihsanla kendilerine celbediyorlar ve Sâni'lerini takdir ve tahsinlerle medh ü sena ettiriyorlar. Bu Kuddüs-ü A'zam ism-i şerifinin tecelli-i a'zamından küçük bir cilvesini şaşaalı bir surette gösteren ve şu kışın bârid ve haşin çehresi altından çıkan bahar mevsimine bak: Nasıl çiçekler açmış, huri misali libaslar giymiş, güzelleşmiş, tertemiz olmuş bütün ağaçlar ve zümrüd gibi yeşillenmiş zemin yüzü, bütün heyetleriyle, kendilerini bütün enzara arzediyorlar. Camid ve şuursuz maddeler, az bir zaman içinde; istihale görmüş, zeminden yükselmiş, nur-u hayatla süslenmiş, sündüs-misal güzelliklerle kendilerini Sâni'lerinin nazarına takdim ediyorlar. Bu vaziyet karşısında; değil yalnız ins ve cinn,

ruhanîler ve melaikeler de hayran oluyorlar. "Mâşâallah, Bârekâllah! Bu ne hayret verici güzellik ve temizlik!" deyip Sâni'-i Zülcelallerini takdis, tahmid ve temcid edip, râki' ve sâcid oluyorlar. İşte bu fiil-i tanzif, diğer ef'al-i İlahiye gibi, vahdaniyet ve mevcudiyet-i İlahiyeyi bedahet derecesinde isbat edip göstermektedir.

İKİNCİ NÜKTE: 308

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

âyetinin bir nüktesi ve "Adl" ism-i a'zamının bir cilvesidir. Şöyle ki: Şu kâinat mütemadiyen tahrib ve tamir içinde çalkalanmakta, her vakit harb ve hicret içinde kaynamakta, her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanmaktadır. Bu hayret-engiz tebeddülât ve tahavvülât ise, dehşetli cirmlerin intizamlı hareketlerinden; ve Küre-i Zeminin yüzündeki dört yüz bin nebatî ve hayvanî zîhayatın muntazaman iaşe ve terbiyelerinden; ve sel gibi akan karıştırıcı ve istilacı unsurların gayet muntazam vazifelerinden; ziya ve zulmetin, sıcak ve soğuğun, hayat ve mematın döğüşmelerine varıncaya kadar bütün eşya öyle bir mizan-ı adalet içinde istikbalden gelip, hale uğrayarak, maziye akıp gidiyor ki; Fesübhanallah, insaflı ve dikkatli bir nazarla bu âlem sarayına bakan her ferd-i insan, muhakkak olarak diyecek: "Bu saray-ı âlemin Sânii; bu saray-ı âlemi, Adl isminin a'zamî tecellisine mazhar etmekle beraber, hem vâhiddir, hem de öyle mizan-ı adaletle işler görüyor ki, en ehemmiyetsiz ve en küçük, kıymetsiz telakki edilen şeylerde dahi şirke yer bırakmıyor ve şirkin bu mizan-ı adalete sokulmasına zerre kadar müsaade etmiyor. Hem bu pek hârika intizam-ı ekmel içindeki gayet hassas mizan-ı adalete, elbette bu kâinatın Sâni'-i Zülcelalinden başkası müdahale edemeyecek." Hem bütün esbab o Sâni'-i Zülcelal'in dest-i kudretinin bir perdesi olduğunu anlayacak. Ve o Sâni'-i Zülcemal'in hem vâhid olduğuna, hem mevcudiyetine; hayranlık içinde, güneşin vücuduna inandığı gibi iman edecek.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: 311

اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ

âyetinin bir nüktesi ve "Hakem" ism-i a'zamının bir cilvesi olup, "Beş Nokta" ile izah edilmiştir.

Birinci Nokta: İsm-i Hakem'in tecelli-i a'zamı şu kâinatı öyle bir kitab-ı kebir hükmüne getirmiştir ki; o kitab-ı kebirin zemin yüzü, bir sahifesi; ve her müzeyyen bahçe, bir satırı; ve her süslü çiçeği ve yapraklı ağacı, bir kelimesi suretinde halketmiştir. O halde, şu kâinat baştan başa Hakîm-i Zülcelal'in eserleriyle süslenmiş. Hem kendi san'atını kendisi müşahede edip, hem de nâmütenahî gözlerle birbirine baktıran; ve birbiri içinde çok deliller ve vecihlerle nakkaşının vücuduna şehadet eden ve daima mizan ve intizam içinde tazelenen; ve her küçük bir çekirdekte koca bir ağacı derceden; ve herbir ağaçta koca kâinatın fihristesini yerleştiren; ve her bahar sahifesini murassa' nişan ve münakkaş hediyelerle süsleyip, huzurunda resm-i geçit ettiren; ve her an bu masnuatının lisanıyla medh ü senasını teganni ettiren bu azametli ve hikmetli kudrete, hangi tesadüfün haddi var ki, parmak uzatabilsin.

İkinci Nokta: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, kendini görmek ve göstermek istemesine ve tanıttırıp sevdirmesine mukabil, iman ile onu tanımayı ve ubudiyetle kendini ona sevdirmeyi ders veriyor.

İkinci Mes'ele: Bütün kuvvetiyle şirki reddedip kabul etmeyen bu hikmetli intizam-ı mükemmel, hem vahdeti, hem istiklal ve infiradı iktiza ettiğini izah etmekle beraber, koca kâinatı umum ahval ve keyfiyatıyla mizan-ı adl ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlak'a şirk ve küfür ile acz isnad etmek ne kadar büyük bir hata ve tevhid ile iman etmek, ne kadar doğru hak ve hakikatlı bir mukabele olduğunu bildiriyor.

Üçüncü Nokta: Sâni'-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîm'iyle, kâinatta en ziyade hikmetlere medar ve mazhar kıldığı insanı; bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve insan dairesi içinde de rızkı bir merkez hükmüne getirmiş. İnsanda şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla ism-i Hakem'in parlak bir surette cilvesinin göründüğünü; ve yüzer fenlerden her bir

--- sh:»(L:433) ↓ ----------
fennin bir cihette ism-i Hakem'in cilvesini tarif ettiğini; (meselâ Fenn-i Tıb, Fenn-i Kimya, Fenn-i Ziraat, Fenn-i Ticaret ve hakeza...) bu fenlerin herbirisinin kat'î şehadetleriyle, ihtiyar ve irade, kasd ve meşieti gösteren bu hadsiz intizamat ve hikmetleri o Sâni'-i Hakîm umum kâinata verdiği gibi, en küçük bir zîhayatta ve en küçük bir çekirdekte dahi dercetmesiyle, Zât-ı Akdesinin fâil-i muhtar olduğunu; ve herşey onun emriyle vücud bulduğunu; ve onu bilmemek ve tanımamak ne kadar acib bir cehalet ve divanelik olduğunu izah ediyor.

Dördüncü Nokta: Sâni'-i Hakîm, herbir mevcuduna taktığı yüzler hikmeti, o mevcudların nihayet hassasiyetiyle tavzif ettiği yüzler vazifelerinden pek çok faide ve gayeleri nihayet dikkat ile takib ettiği halde, onun cemal-i rahmet ve kemal-i adaletine ve nihayet derecede hikmetine zıd olan; ve rahmet ve adaletini inkâr ettiren haşirsizliğe hiçbir cihetle müsaade etmediğini beyan ediyor.

Beşinci Nokta: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Fıtratta israf ve abesiyet ve faidesizlik bulunmadığından,

كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا âyet-i kerimesiyle, iktisadsız hareket edenleri tehdid eder.

İkinci Mes'ele: Cenab-ı Hakk'ın "Hakem ve Hakîm" isimleri, bir cihette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaletine delalet ve istilzam ettiklerini; ve esma-i hüsnadan çok isimlerin dahi, herbiri bir cihette, cilve-i a'zamıyla, a'zamî derecede ve mertebe-i kat'iyyette risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) istilzam ettiklerini, pek parlak bir surette izah ediyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: 318

قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ âyetinin bir nüktesi, Vâhid ve Ehad isimlerini tazammun eden "Ferd" ism-i a'zamının tecelli-i a'zamına dair tevhid-i hakikîyi gösteren "Yedi İşaret"tir.

--- sh:»(L:434) ↓ ----------

Birinci İşaret: İsm-i Ferd'in kâinat heyet-i mecmuasında koyduğu hadsiz hâtemlerden üç sikkeye işaret eder.

Birinci Sikke: Kâinatın mevcudatında ve enva'larında görünen ve bir sikke-i kübra-yı ehadiyet olan "teavün, tesanüd, tecavüb, teanuk" sikkesidir.

İkinci Sikke: Zeminin yüzünde her bahar mevsiminde müşahede edilen, dört yüz bin nebatî ve hayvanî enva'ın atkı ipleriyle dokunan hâtem-i vahdaniyettir.

Üçüncü Sikke: Hazret-i Âdem'den tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün insanların aza-yı esasîde bir olan sîmalarındaki sikke-i vahdaniyettir.

İkinci İşaret: İsm-i Ferd'in cilve-i vahdeti, kâinatın bütün enva'larını ve unsurlarını öyle bir surette birbirine girift etmekle birbirinin içine almıştır ki; mecmu-u kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği ve çok birliklerle vahdaniyeti ilân ettiğini gösteriyor.

Üçüncü İşaret: Yine İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamı, kâinatı öyle birbiri içine girmiş hadsiz mektubat-ı Samedaniye hükmüne getirmiştir ki; herbir mektubda hadsiz hâtem-i vahdaniyet basılmış ve herbir mektub, kelimatı adedince kâtibini bildiren ehadiyet mühürlerini taşıdığını gösteriyor.

Dördüncü İşaret: İsm-i Ferd'in güneş gibi zahir cilve-i a'zamını gayet makul ve hadsiz kolaylıkla kabul ettiren ve şirkin muhaliyetini ve nihayet derecede akıldan uzak olduğunu gösteren bürhanlardan üç tanesini beyan ediyor.

Birincisi: Zât-ı Ferd'in hadsiz kudretine nisbeten en büyük şeyin icadı, en küçük bir şeyin icadı gibi kolay ve sühuletli olduğunu; bir baharı, bir çiçek kadar ve bir ağacı, bir meyve kadar rahatça icad edip idare ettiğini; ve bu keyfiyet-i icad eğer müteaddid esbaba verilse, vahdetten kesrete girildiği için, en küçük birşeyin icadı, en büyük birşeyin icadı gibi pek çok masraflı, pek çok müşkilâtlı, pek çok zahmetli olduğunu temsilleriyle isbat eder.

İkincisi: Mevcudatın icadı ya ibda' ve ihtira' suretiyle hiçten ve yoktan olacak veyahud inşa ve terkib suretiyle anasır

ve eşyadan toplamakla olacak. Bu iki surette; icad-ı eşya Zât-ı Ferd-i Vâhid'e verilmez de esbabdan istenilse, hadsiz derece müşkilatlı ve suubetli ve gayr-ı makul, belki de pek çok muhalatı intaç edecek. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete verilse; bir kibrit çakar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan nihayetsiz kudretiyle, hiçten ve ademden veyahud anasır ve eşyadan toplamak suretiyle âyine-i ilmindeki muayyen ilmî kalıplarla, hadsiz derece kolaylıkla ve sühuletle eşyanın icad edildiği görülecek.

Üçüncüsü: Eğer bütün eşyanın icadı bir Zât-ı Ferd-i Vâhid'e verilse, birtek şey gibi kolay olduğunu; ve eğer esbaba ve tabiata havale edilse, birtek şeyin vücudu umum eşya kadar müşkilatlı olduğunu, üç şirin temsil ile izah eder.

Birinci Temsil: Bin nefere ait bir vaziyet ve idare, o bin neferi idare eden bir zabite havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse, bin neferin idaresinin ne kadar kolay olduğunu ve bir neferin idaresinin ne kadar müşkilatlı olduğunu..

İkinci Temsil: Ayasofya gibi kubbeli bir câmiin kubbesindeki taşların muallakta durmaları ve o vaziyeti teşkil etmeleri taşlardan istenilse, nihayet derecede suubetli olduğunu; ve bir ustadan o vaziyet istenilse, nihayet derecede kolay olduğunu..

Üçüncü Temsil: Küre-i Arz, Zât-ı Ferd-i Vâhid'in bir memuru olarak hareket etse, o hareketten hasıl olan haşmetli ve azametli neticelerin gayet sühuletle husulü- vahdetteki kolaylığı gösterdiği gibi; şirk ve küfür yolunda aynı neticeleri istihsal etmek için, Küre-i Arz'dan milyonlar defa büyük, hadsiz hesabsız cirmleri hududsuz bir mesafede Küre-i Arz'ın etrafında, hem Küre-i Arz'ın mihver-i yevmîsi üzerindeki devri gibi yirmi dört saatte bir defa; hem mihver-i senevîsi üzerindeki devri gibi her senede bir defa dolaştırmak gibi suubet ve müşkilatın en dehşetlisi olan bir vaziyetini kabul etmek lâzım geldiğini.. ve esbab ve tabiata icad verenler "kitab, saat, fabrika ve saray misalleriyle" echeliyetlerin en antikasını irtikâb ettiklerini izah eder.

Beşinci İşaret: Müdahale-i gayrı şiddetle reddeden;

--- sh:»(L:436) ↓ ----------
hâkimiyet-i İlahiyedir.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللهُ لَفَسَدَتَا

âyetinin sırrıyla ve

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ

âyetinin işaretiyle, zerrattan seyyarata kadar, ferşten Arş'a kadar hiçbir cihette kusur ve futur, noksaniyet ve müşevveşiyet eseri görülmemesi, Ferdiyetin cilve-i a'zamını gösterip, vahdete şehadet eder.

Altıncı İşaret: Bütün kemalâtın medarı ve esası; ve kâinatın hilkatındaki hikmetlerin ve maksadların menşei ve madeni; ve zîşuur ve zîaklın, hususan insanın metalib ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesi, Ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i İlahiye olmasıdır.

Yedinci İşaret: Tevhid-i hakikîyi bütün meratibiyle en ekmel bir surette ders verip isbat eden ve ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaleti, o tevhidin kat'iyyeti derecesinde sabit olduğunu izahla beraber; şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın derece-i ehemmiyet ve ulviyetine şehadet eden pek çok delillerden üç tanesini zikreder.

Birincisi: اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrıyla, umum ümmetinin bütün zamanlarda işledikleri hasenatın bir misli defter-i hasenatına geçmekle ve hususan her günde umum ümmetin ettikleri salavat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle; o hadsiz dualaların iktiza ettikleri makam ve mertebeyi düşündürmekle şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyenin (A.S.M.) kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşıldığını..

İkincisi: Mahiyet-i Muhammediye (A.S.M.) âlem-i İslâmiyetin şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olduğundan, fevkalhad istidad ve cihazatıyla âlem-i İslâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsî kelimatı, tesbihatı, ibadatı en evvel bütün manalarıyla hissedip yapmasından gelen terakkiyat-ı ruhiyesini düşündürüp, habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (A.S.M.) velayeti, sair velayetlerden

ne kadar yüksek olduğunu anlatır. O Zâtın (A.S.M.) hadd ü nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakki ettiğini bildirir.

Üçüncüsü: Zât-ı Ferd-i Zülcemal bütün nev-i beşer namına, belki umum kâinat hesabına Zât-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı kendine muhatab ittihaz etmekle; elbette onu hadsiz kemalâtta hadsiz feyzine mazhar ettiğini ve şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, kâinatın manevî bir güneşi ve bu kâinat denilen Kur'an-ı Kebir'in âyet-i kübrası ve o Furkan-ı A'zam'ın ve ism-i a'zamın ve ism-i Ferd'in cilve-i a'zamının bir âyinesi olduğunu ders verir.

BEŞİNCİ NÜKTE: 329

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

âyet-i azîmesiyle

اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ

âyet-i azîminin bir nüktesi ve "Hayy" ism-i a'zamının bir cilvesi olup, muhtasaran "Beş Remiz" içinde gösterilmiştir.

Birinci Remiz: İsm-i Hayy ve İsm-i Muhyî'nin cilve-i a'zamından olan "Hayat nedir? Mahiyeti ve vazifesi nedir?" sualine karşı, fihristevari, yirmi dokuz mertebede, iki sahife içerisinde, öyle güzel bir surette cevab verilerek tarif edilmiştir ki; bu nasıl acib bir izah, bu nasıl fesahatlı bir tarz-ı beyan, bu nasıl garib bir tabirattır ki, misli görülmemiş. İnsan, bu hakikatların güzelliklerine meftun oluyor; hayretinden parmaklarını ısırıyor; daha fevkinde tarif tasavvur edilemiyor; takdir ve tahsinler içinde tefekküre dalıyor.

--- sh:»(L:438) ↓ ----------

İkinci Remiz: Hayatın yirmi dokuz hassasından yirmi üçüncü hassasında, hayatın iki yüzünün de şeffaf ve parlak olduğunun ve ondaki tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniyeye esbab-ı zahiriye perde edilmemesinin sırrını izah ediyor.

Üçüncü Remiz: Kâinatın neticesi hayat olduğu gibi, hayatın neticesi olan şükür ve ibadet de, kâinatın sebeb-i hilkatı ve maksud neticesi olduğundan, kâinatın Sâni'-i Hayy-ı Kayyum'u, hadsiz nimetleriyle kendini zîhayatlara bildirip sevdirmesine mukabil, zîhayatlardan teşekkür istemesi ve sevmesine mukabil sevmelerini ve kıymetdar san'atlarına karşı medh ü sena etmelerini istediğini; ve herbir zîhayatın hayatı doğrudan doğruya, vasıtasız olarak Zât-ı Hayy-ı Kayyum'un dest-i kudretinde olduğunu bildiriyor.

Dördüncü Remiz: Hayat, imanın altı erkânı olan

آمَنْتُ بِاللهِ وَ مَلٰئِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ بِالْقَدَرِ

rükünlerine bakıp isbat ettiğini o kadar latif bir tarzda ders veriyor, izah ediyor ki; o belâgat-ı ifade, insanı hayran ediyor.

Beşinci Remiz: Birinci Remzin onaltıncı hassasında zikredilen: Hayat birşeye girdiği vakit, o cesedi bir âlem hükmüne getirdiğini; cüz' ise küll gibi, cüz'î ise küllî gibi bir câmiiyet verdiğini çok güzelliklerle gayet şirin bir tarzda izah ediyor. Hem hâtimesinde, ism-i a'zam bazı evliya için ayrı ayrı olduğunu beyan ediyor.

ALTINCI NÜKTE: 340

Kayyumiyet-i İlahiyeye bakan âyetlerin bir nüktesine ve "Kayyum" ism-i a'zamının bir cilve-i a'zamına, muhtasar olarak "Beş Şua" ile işaret eder.

Birinci Şua: Bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelal'i bizatihi Kayyum'dur, Daim'dir, Bâki'dir. Bütün eşya onun Kayyumiyetiyle kaimdir, devam eder, vücudda kalır, beka bulur. O nisbet-i Kayyumiyet bir an kesilse, bütün eşya birden mahvolur. Şeriki

--- sh:»(L:439) ↓ ----------
ve naziri yoktur. Maddeden mücerred, mekândan münezzeh, tecezzi ve inkısamı muhal, tegayyür ve tebeddülü mümteni; ihtiyaç ve aczi imkân haricinde bir Zât-ı Akdes'in bir kısım cilvelerini, bir kısım ehl-i dalalet kimseler, zerrattaki tahavvülât-ı muntazama içinde hissettikleri hayret-engiz Hallakıyet-i İlahiyenin ve Kudret-i Rabbaniyenin cilve-i a'zamının nereden geldiğini bilemediklerinden ve Kudret-i Samedaniyenin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezelî tevehhüm etmeleriyle açtıkları inkâr-ı uluhiyet mesleklerindeki yollarının iç yüzünü gösteren ve hak ve hakikat mesleğinin letafetli yüzünü sırr-ı Kayyumiyetin tecelli-i a'zamıyla izah edip, bütün güzelliğiyle meydana çıkaran gayet dakik ve çok amik ve pek geniş bir ifade ile, tabiiyyun ve maddiyyun mesleklerini ibtal edip, onları techil eden ve utandıran âlî bir beyandır.

İkinci Şua: "İki Mes'ele"dir.

Birincisi: Hadd ü hesabsız ecram-ı semaviyenin, nihayetsiz derecede intizam ve mizan içinde, sırr-ı Kayyumiyetle kıyam ve beka ve devamları; ve emr-i "Kün Feyekûn"den gelen emirlere kemal-i inkıyadları, İsm-i Kayyum'un a'zamî cilvesine bir ölçü olduğu gibi.. herbir zîhayatın cesedini teşkil eden zerrelerin, o cesedin her azasında o azaya göre toplanmaları; ve sel gibi akan ve fırtınalar içinde çalkanan unsurların, dağılmayarak o cesedde muntazaman durmaları; ve o emr-i İlahiyeye inkıyadları, sırr-ı Kayyumiyeti ilân eden hadsiz diller olduğunu beyan eder.

İkinci Mes'elesi: Eşyanın sırr-ı Kayyumiyetle münasebetdar faide ve hikmetlerine işaret eden pek çok enva'ından üç nev'ine işaret eder.

Birinci Nevi: Eşyanın kendisine ve insana ve insanın maslahatlarına bakar.

İkinci Nevi: Hem umum zîşuurun mütalaasına bakar, hem Fâtırının esmasını bildiren birer âyet ve birer kaside olduğunu hadsiz okuyucularına ifade etmesine bakar.

--- sh:»(L:440) ↓ ----------

Üçüncü Nevi: Doğrudan doğruya Sâni'-i Zülcelal'e bakar. İşte bu üçüncü nevide bir saniye kadar yaşamak kâfi olmakla beraber,

اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

âyetinin işaretiyle; kayyumiyet-i İlahiye, hadsiz ecrama ve nihayetsiz zerrata nokta-i istinad olduğunu ve bilcümle mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin uçları

وَ اِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ

işaretiyle sırr-ı Kayyumiyete bağlı bulunduğunu iş'ar eder.

Üçüncü Şua: Hallakıyet-i İlahiye ve Faaliyet-i Rabbaniye içindeki sırr-ı Kayyumiyetin bir derece inkişafına işaret eden mukaddemelerin birincisi: Zaman seylinde mütemadiyen çalkanan ve göz açtırmadan, nefes aldırmadan âlem-i şehadetten âlem-i gayba gönderilen bu mahlukatın, bu hayret verici seyahat ve seyeranı, üç mühim şubeye ayrılan hadsiz ve nihayetsiz bir hikmetten ileri geliyor.

Birinci Şubesi: Faaliyetin herbir nevi, cüz'î olsun küllî olsun, bir lezzetin netice vermesi sırrıyla -tabirde hata olmasın- Zât-ı Hayy-ı Kayyum'da bulunan bir aşk-ı lahutînin ve bir muhabbet-i kudsiyenin ve bir lezzet-i mukaddesenin şuunatı, hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz hallakıyetle kâinatı mütemadiyen tazelendirip çalkalandırdığını..

İkinci Şubesi: Herbir cemal ve hüner sahibi, kendi cemalini ve hünerini sevmesi ve teşhir edip ilân etmesi kaidesiyle Cemil-i Zülkemal'in binbir esma-i hüsnasından herbir isminin herbir mertebesinde hadsiz enva'-ı hüsün ile hadsiz hakaik-i cemile bulunmasındandır ki, o aşk-ı mukaddese-i İlahiye, o sırr-ı Kayyumiyete binaen kâinatı mütemadiyen değiştirip tazelendirdiğini..

Üçüncü Şubesi, **hem Dördüncü Şua:** Her merhamet ve şefkat sahibi ve her âlîcenab olan zât, başkalarını memnun ve mesrur etmekten, sevindirip mes'ud etmekten lezzet alması; ve her âdil zât, ihkak-ı hak etmekten keyflenmesi; ve her hüner sahibi san'atkâr, yaptığı san'atını teşhir etmekten ve san'atının istediği tarzda işleyerek arzu ettiği neticeleri vermesiyle

iftihar etmesi kaidelerine binaen, bu kâinatın Sâni'-i Hakîm'i binbir esma-i hüsnasının hadd ü nihayeti olmayan güzelliklerine bu mevcudatı mazhar etmek için bu kâinatı böyle acib bir hallakıyet-i daime ve hayret-engiz bir faaliyet-i Sermediye içinde sırr-ı Kayyumiyet ile mütemadiyen tazelendirip tecdid ettiğini pek garib, pek şirin, pek latif, gayet hoş bir ifade ile izah ediyor. Ve bir kısım ehl-i dalaletin, "Kâinatı böyle tağyir ve tebdil eden zâtın, kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelmez mi?" diye sordukları suale; bilakis Zât-ı Zülcelal'in mütegayyir ve mütehavvil olmaması lâzım geldiğini gayet kat'î bir surette beyan eden bir cevabla mukabele edilmiştir.

Beşinci Şua: İki Mes'eledir.

Birinci Mes'ele: İsm-i Kayyum'un cilve-i a'zamına baktırmak için, hayalî iki dûrbînden biriyle, en uzaklarda esîr maddesi içinde sırr-ı Kayyumiyetle durdurulmuş; kısmen tahrik, kısmen tesbit edilmiş milyonlar azametli cirmleri ve diğer dûrbînle zîhayat mahlukat-ı arziyenin zerrat-ı vücudiyelerinin vaziyet ve hareketlerini temaşa ettirir.

Hülâsası: Bu altı ism-i a'zam birbiriyle imtizac ettiklerinden, bütün kâinatın bütün mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren ism-i Kayyum cilve-i a'zamı arkasında tecelli eden ism-i Hayy'ın bütün o mevcudatı hayat ile ışıklandırdığını.. ve ism-i Hayy'ın arkasında tecelli eden ism-i Ferd'in, o mevcudatı bir vahdet içine alıp yüzlerine birer hâtem-i ehadiyet bastığını.. ve ism-i Ferd'in arkasında tecelli eden ism-i Hakem'in, o mevcudatı meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir insicam içine alıp süslendirdiğini.. ve ism-i Hakem'in cilvesi arkasında tecelli eden ism-i Adl'in, o mevcudatı yıldızlar ordusundan tâ zerreler ordusuna kadar gayet hassas bir mizan-ı adl içinde tutarak emr-i "Kün Feyekûn"den gelen emirlere kemal-i inkıyad ile itaat ettirdiğini.. ve ism-i Adl'in cilvesi arkasında tecelli eden İsm-i Kuddüs'ün, o mevcudatı, Cemil-i Mutlak'ın cemal-i zâtına ve nihayetsiz güzel olan esma-i hüsnasına lâyık ve münasib olacak gayet güzel âyineler şekline getirdiğini gösteriyor.

--- sh:»(L:442) ↓ ----------

İkinci Mes'ele: Kayyumiyetin, vâhidiyet ve celal noktasında kâinatta tecellisi olduğu gibi, ehadiyet ve cemal noktasında insanda dahi cilvesinin tezahüratı olduğunu; ve bu tecelli ile Zât-ı Zülcemal'in, beşere, melaikelerin fevkinde ettiği ihsanatını ve o ihsanatın câmiiyetini ve yüksekliğini ve genişliğini izah eder. Ve kâinatı bir sofra-i nimet edip, insana teshir etmesinin; ve kâinatın, insanla mazhar olduğu sırr-ı Kayyumiyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti, insanın üç mühim vazifesinden ileri geldiğini ta'dad eder. Ve insanın o üç mühim vazifesinden üçüncü vazifesinde, üç vecihle Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlık ettiğini anlatır. Ve bu âyinedarlık ettiği vecihlerden üçüncü vecihteki âyinedarlığının da iki yüzü olduğunu; birinci yüzüyle esma-i İlahiyeye, ikinci yüzüyle de şuunat-ı İlahiyeye âyinedarlık ettiğini emsali nâmesbuk bir talâkat-ı lisan ile ifade ediyor ki, beşerin dâhîlerini dahi bu hakikatlara meftun edip hayran eder.

Hüsrev

MÜNACAT: 358

Cenab-ı Hakk'a ilmelyakîn ve hattâ aynelyakîn derecesinde iktisab-ı marifet ederek ubudiyetin (kema hiye hakkıha) iktiza ettiği acz ve fakr-ı tammı izhar ederek dergâh-ı İlahiyeye iltica ve huzur-u Rahman'a takarrüb gibi mezaya-yı insaniyeyi bihakkın talim; ve dünya ve mâfihaya mâlik ve kenz-i mahfîye mutasarrıf olan Ekrem-i Enbiya (aleyhi ekmelüttahiyyat) efendimizin münacatından ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın tesbih ve tahmid ve sena ve duaya münhasır yediyüz aded âyâtından me'huz nazirsiz şu münacatın menba-ı manevîsi, evvelâ başta hilkat-ı âlem hakkında âyât-ı adîdeden ve âyet-i celileden; sâniyen, Cevşen-ül Kebir'in binbir esmasından hilkat-ı mevcudatla münasebetdar birkaç ukdelerinden; sâlisen, "ilim şehrinin kapısı" tabir-i senaiye-i Nebeviyesine bihakkın mazhar İmam-ı Ali Kerremallahü Vechehü Radıyallahü Anh'ın ecram-ı semaviye ve mevcudat-ı arziye ile vücub-u vücud, Vâhid-i Ehad'i isbat ettiği muhteşem bir hitabeyi mukteda-bih ittihaz ederek mevzu ve gaye-i maksadı o kadar ta'mik ve tevzi eder ki, bu hakaika ait takdirat ancak müellifinin lisan ve kalemine menut ve mütevakkıf olup, yalnız mükerreren sadır olan emre mutavaat niyet ve kasdıyla şürû' edilen şu fihristte deriz:

--- sh:»(L:443) ↓ ----------

Birinci Fıkrada: Semavattaki deveran ve bu kesret içindeki acib sükûnetle kemal-i faaliyet, Mabud-u Bilhak olan Vâcib-ül Vücud Vâhid-i Ehad'e delalet ettiğini;

İkinci Fıkrada: Fezanın bulut, şimşek, yıldırım, rüzgâr, yağmurlarla faaliyet ve icraat-ı hayret-efzası yine mezkûr biküll-i lisan olan Vâcib-ül Vücud, Vâhid-i Ehad'e dâll bulunduğunu;

Üçüncü Fıkrada: Unsurlar sair müştemilâtıyla ve Küre-i Arz umum mahlukatıyla ve teferruatıyla;

Dördüncü Fıkrada: Edille-i sâbıka gibi, denizler, nehirler, pınarlar maruf biküll-i ihsan olan Vâcib-ül Vücud, Vâhid-i Ehad'e delalet ettiğini;

Beşinci Fıkrada: Geçen şehadet gibi; dağlar, zelzele tesiratından zeminin muhafaza ve sükûnetine ve içindeki inkılabat fırtınalarından selâmetine ve denizlerin istilâsından halâsına; hem havanın muzır gazlardan tasfiyesine ve suların iddiharına ve zîhayatlara lâzım maddelerin hazinedarlığına ettiği hizmetler ve hikmetler ile Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine şehadet ettiğini;

Altıncı Fıkrada: Geçen deliller gibi, zemindeki ağaçların ve nebatatın; yapraklar, çiçekler ve meyvelerin cezbedarane hareket-i zikriyeleri ve kemal-i sühuletle giydirilen cihazat ve zînetleri bilbedahe vücub-u vücud ve vahdet-i Bari'ye delalet ettiğini;

Yedinci Fıkrada: Keza zîruhun ve hususan nev-i beşerin cisimlerinde mevcud ve muntazam saatler ve makineler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî âza ve cevarih ve bilhassa havass-ı hamse-i zahire gibi kemal-i faaliyetle iş gören duygularıyla vahdaniyeti isbat ettiğini;

Sekizinci Fıkrada: Kâinatın hülâsası olan insan ve insanın zübdesi olan enbiya ve evliya ve asfiyanın hülâsaları olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve

--- sh:»(L:444) ↓ ----------
istihracatıyla, yüzler icma ve tevatür kuvvetinde ve kat'iyyetinde vücub-u vücud ve vahdet-i İlahiyeye şehadet ettiklerini kemal-i vuzuh ile beyan ve tahaccür etmiş kalbleri ıslah, hem Cenab-ı Kibriya'ya münacat olan şu yekta ravza-i hakikat, hâtime-i tazarru' ve niyazını şöyle bağlar ki:

Ya Rabbî ve ya Rabb-es Semavati Ve-l Aradîn! Ya Hâlıkî ve ya Hâlık-ı Külli Şey! Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlukatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana müsahhar eyle! Ve matlubumu bana müsahhar kıl! Kur'ana ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a müsahhar yap! Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver! Hazret-i Musa Aleyhisselâm'a denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'a ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâm'a dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm'a cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'a Şems ve Kamer'i teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları müsahhar kıl! Ve beni ve Risale-i Nur talebelerini, nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennet-ül Firdevs'te mes'ud kıl! Âmîn, Âmîn.

Kelimat-ı niyaziyeleriyle ihtitam eden şu münacat, ehl-i imanın lâzıme-i gayr-ı müfarıkı olmağa çok lâyık olduğu aşikâr olmasından, ziyade izaha lüzum görülmedi.

M. Sabri (Rahmetullahi Aleyh)

* * *

--- sh:»(L:445) ↓ ----------

Sekizinci Lem'anın Fihristesinden Bir Parça

İşarat-ı gaybiye hakkında bir yazı ve bir takriz.

فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَ سَعِيدٌ ve فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ âyetlerinin bir nükte-i gaybiyesini, Gavs-ı A'zam Seyyid Abdülkadir-i Geylanî'nin bir keramet-i gaybiyesiyle tefsir ediyor. Mütevatir keramat-ı hârikaya mazhar olan o Sultan-ül Evliya mematında, aynı hayatında olduğu gibi, müridleriyle alâkadar olduğu, ehl-i keşf ve ehl-i velayetçe kabul edilmiş. İşte o zât sekiz yüz sene mukaddem, izn-i İlahî ile kerametkârane bu zamanımızı görmüş; yani ona gösterilmiş. Bu dağdağalı ve fitneli zamanda, ona mensub bir kısım Kur'an hizmetkârlarına teselli verip, teşci' ve teşvik etmek suretinde bir meşhur kasidesinin âhirinde beş satır içinde onbeş cihetle aynı haberi veriyor. Hem İlm-i Cifr'in üç-dört vechiyle o beş satırın manası, hem kelimatı, hem hurufun adedi birbirini teyid ederek aynı hâdiseyi haber verdiğinden, kat'iyyet derecesinde, dikkat edenlere kanaat vermiş.

Malûmdur ki: İstikbalden haber veren enbiya ve evliya لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ yasağına karşı hürmet ve teeddüb için, işaretler ve rumuzlarla iktifa etmişler. Bazı bir işaret, bazı iki işaret, en kuvvetlisi beş-altı işaretle aynı hâdiseyi göstermişler. Halbuki Gavs-ı A'zam, bu zamandaki hizmet-i Kur'aniyenin heyetini işaret edip, içinde bir hâdimini sarahat derecesinde gösteriyor. Şu risale içindeki imzalar ile gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'aniyedeki arkadaşlarıma iştirakim var. Bir kısmı benim imzam iledir. Bir kısmı onların tasvib ve istihraclarıyla ve tasdikleriyle olduğundan; bana ait haddimden fazla hisseyi, onların hatırları için kabul ettim. Yoksa o risalenin başında söylediğim gibi, bunda öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur.

On sene mukaddem o kaside-i gaybiyeyi görmüştüm; ve bana manevî bir ihtar gibi, "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum:

--- sh:»(L:446) ↓ ----------

Birincisi: Benim ehemmiyetli bir kısım ömrüm, şan ü şeref perdesi altında hubb-u câh zehiriyle zehirlenip öldüğü için, yeniden bu suretle nefs-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti.

İkinci Cihet: Bu muannid zamanda bedihî davaları ve zahir hüccetleri kabul etmeyenlere karşı böyle işaret-i gaybiye nev'inden hodfüruşane bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmiyordu. En nihayet esaretimin sekizinci senesinde ve en işkenceli ve en sıkıntılı bir zamanda gayet kuvvetli bir teşvike muhtaç olduğumuzdan bana ihtar edildi ki: "Bunu, tahdis-i nimet ve bir şükr-ü manevî nev'inden izhar et. Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir!"

O risalenin başında dediğim gibi, bunu izharda en mühim maksadım; esrar-ı Kur'aniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı A'zam imza basması nev'inden olduğudur.

İkinci Maksadım: O kudsî üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyayı inkâr eden mülhidleri iskât edip; hizmet-i Kur'aniyeye füturlar verecek çok esbaba maruz ve çok avaika hedef olan arkadaşlarımın kuvve-i maneviyesini takviye ve şevklerini tezyid ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfüruşluk nevinden olduğu için ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, üstadımın ve arkadaşlarımın hatırı için kabul ettim.

Bu Keramet-i Gavsiye risalesi tedricen istihrac edildiği için birkaç parça oldu ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe birbirini tenvir ve teyid ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaratın bazısında za'fiyet varsa da sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o za'fı izale eder. Hattâ cây-ı hayrettir ki; o beş satırın âhirinde, her birinin mertebesini ve has bir sıfatını ima etmek suretinde onbeşten fazla hizmet-i Kur'aniyedeki mühim kardeşlerimi gösteriyor. Bu risalede, Keramet-i Gavsiye münasebetiyle birkaç ehemmiyetli mes'eleler ve birkaç mühim hakikatlar beyan edilmiştir.

Bu risaleyi herkese tavsiye etmiyorum ve izin vermiyorum. Belki safvet ve insaf ve ihlas ve hususiyeti bulunan kardeşlerime müsaade ediyorum. Hem başında olan maksadlarımı düşünerek öyle baksın. Beni, bir kerametfüruşluk vaziyetinde tasavvur etmesin.

Yirmisekizinci Lem'anın Fihristesinden Bir Parça

BİRİNCİ NÜKTE: Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü, Kaside-i Ercuze'sinde

اَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا

deyip, bu zamanda tamim edilen ecnebi harflerine bakıp, bu cümledeki harflerin cifrî ve ebcedî rakamlarının bu zamana parmak basmalarıyla vaki' cereyan-ı küfriyaneye işaret ettiği gibi; hem Ercuze'sinde, hem Ercuze'yi teyid ve takviye eden Kaside-i Celcelutiye'sinde sarahata yakın

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ

fıkrasıyla, o cereyanın karşısında vücudu ziyasıyla anlaşılan ve zulmetin pek şiddetli ve sisli, yakıcı dehşetine karşı sönmeyen ve gittikçe zulmeti yararak dünyayı ziyalandırmaya çalışan Risale-i Nur'a ve müellifine hususî iltifatını

اَقِدْ كَوْكَبِىْ بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً مَدَى الدَّهْرِ وَالْاَيَّامِ يَانُورُ جَلْجَلَتْ

deyip, âhirzamana kadar Risale-i Nur'un bedi' bir surette ışık vermesini ve yanmasını dua ve niyaz eden ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın en mühim bir şakirdi ve ulûmunun birinci naşiri olan Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü, bidayet-i İslâmda Kur'anın aleyhine açılan çok kapılara karşı mübarek ism-i a'zamı şefi' tutup kahramanane ve merdane hakaik-i şeriatı ve esas-ı İslâmiyeti muhafazaya çalıştığı gibi, âhirzamanda bütün bütün Kur'ana muhalefet eden zındıka cereyanına karşı, aynı ism-i a'zamı şefi' ve melce' ve tahassüngâh ittihaz edip cerhedilmez Kur'anın i'cazından gelen ve hâtem-i mu'cizeyi gösteren Risale-i Nur'un sönmez nuruyla ve susmaz lisanıyla şecaatkârane mukabele ve mukavemet edip, yerin yüzünü yakıp çok çiçekleri kurutan zındıka nârını, ism-i a'zamın kibriyalı, azametli nuruyla ve İsm-i Rahman ve Rahîm'in şefkatli ve re'fetli tecellisinden nebean eden âb-ı hayat ile söndüren; ve yanan yerlerde kuruyan nehir ve bağ çiçeklerine mukabil, dağlarda ve kırlarda

sema yağmuru ve rahmetiyle hararete mütehammil ve şiddet-i bürudete dayanıklı çiçekleri yetiştiren Risale-i Nur'u görmesi ve şefkatkârane ve tesellidarane ve kerametkârane bakması, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın makam-ı velayetinin iktiza ettiğini hakkalyakîn gösterir.

Hem Kaside-i Celcelutiye'nin bir kerameti olan

فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ

dan başlayan üç dört satırda kuvvetli emare ve delilden:

Birinci Emare: فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ cifir ve ebcedî hesabıyla bin üçyüz elli üç senesi ki, Risale-i Nur şakirdlerinin en sıkıntılı bir zamanına ve o zamanda "Sekine" tabir edilen İsm-i A'zamı, yetmiş bir âyet ile yüz yetmiş bir defa daimî vird eden Risale-i Nur Müellifinin isimlerine tevafuk sırrıyla parmak basması, o zamanda İsm-i A'zamı hâmil Risale-i Nur Müellifinin hususiyetini ve selâmetle kurtulacaklarını tebşir etmekle işaret ettiğini; Lillahilhamd, selâmet ile kurtulmaları, keramet-i Aleviyeyi tasdik ettiğini...

İkinci Emare:

فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ

fıkrasıyla, eski Harb-i Umumîye iştirak ile yara, bereye ve nihayetsiz korkulara maruz kalıp, nihayet Rusya'ya esir giden; hem dehşetli bir harb-i âhirzamanda mühim bir vazife ile mükellef edilip, yılandan daha zehirli akreplerin bulunduğu bir memlekete düşen; ve gece gündüz yılanlarla harbeden Risale-i Nur müellifine

فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ

ile iltifatını ve manevî sıyanet ve muhafaza ve imdadını haber veriyor.

Üçüncü Emare: Üç güz mevsiminde medar-ı teselli üç keramettir.

Birincisi: Gavs-ı A'zam Radıyallahü Anhü,

يَا مُرِيدِى كُنْ قَادِرِىَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا

tabiriyle onbeş emare-i kaviye ile;

İkinci güzde, aynı mevsimde, Hazret-i Ali Radıyallahü Anh,

--- sh:»(L:449) ↓ ----------

وَيَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ tabiriyle kuvvetli delillerle;

Üçüncü güzde, فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى ilâ âhir diye yine Hazret-i Ali Radıyallahü Anh kerametkârane Risale-i Nur müellifine bakıp; Sekiz, Onsekiz, Yirmisekizinci Lem'alar olan risalelerin kuvvetli ve i'cazlı te'lifleriyle havfe düşen ve teselliye muhtaç olan Risale-i Nur şakirdlerinin altı yedi defa لَا تَخْشَ kelimeleriyle korkularını izale edip teşci' etmeleri, Kur'an hizmetkârlarına bir ikram-ı İlahî olduğunu gösterir. Hem وَاَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ fıkrasının yine evvelki fıkralar gibi muhatabı Said-ün Nursî olduğundan, "Yâ Said-ün Nursî! Karşıla, kaçma!" deyip teşci' ediyor.

NETİCE: Dokuz "hem hem"lerin gösterdiği dokuz hakikatın, Risale-i Nur'da ve müellifinde bilfiil icrası ve bilmüşahede görünmesi.. hattâ düşmanlarının tasdikiyle de sabittir ki: Hazret-i Ali Radıyallahü Anh'ın Kaside-i Ercuze ve Celcelutiye'sindeki şiddetli alâkadarlığını murad ettiği bir Vâris-i Nebi ve Mukavvi-i Din ve Hâmil-i İsm-i A'zam olan Risale-i Nur ve müellifi olduğu.. (Çünki bütün dünya meydandadır ve bütün nidaları işitiyoruz; ekseriya hareketleri görüyoruz ki) hak ve hakikatte yanılmayan ve Kur'anın hukukunu emrolunduğu gibi tevilsiz muhafazaya çalışan "Risale-i Nur"dur diye şekk ve şübhesiz olarak Hazret-i Ali Radıyallahü Anh'ın muhatabı o olduğunu kat'î isbat eder.

Hâfız Ali (Rahmetullahi Aleyh)

--- sh:»(L:450) ↓ ----------

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا اَللهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ

يَا قَيُّومُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ

İsm-i A'zam'ın hakkına ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın şerefine.. Lem'alar Mecmuasını bastıranları ve mübarek yardımcılarını ve Risale-i Nur talebelerini Cennet-ül Firdevs'te saadet-i ebediyeye mazhar eyle. Âmîn! Ve hizmet-i imaniye ve Kur'aniyede daima muvaffak eyle. Âmîn! Ve defter-i hasenatlarına Lem'alar Mecmuasının herbir harfine mukabil bin hasene yazdır. Âmîn! Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlas ihsan eyle. Âmîn!

Ya Erhamerrâhimîn!.. Umum Risale-i Nur şakirdlerini iki cihanda mes'ud eyle. Âmîn! İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle. Âmîn! Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle. Âmîn!

Umum Nur Şakirdleri namına
Said Nursî